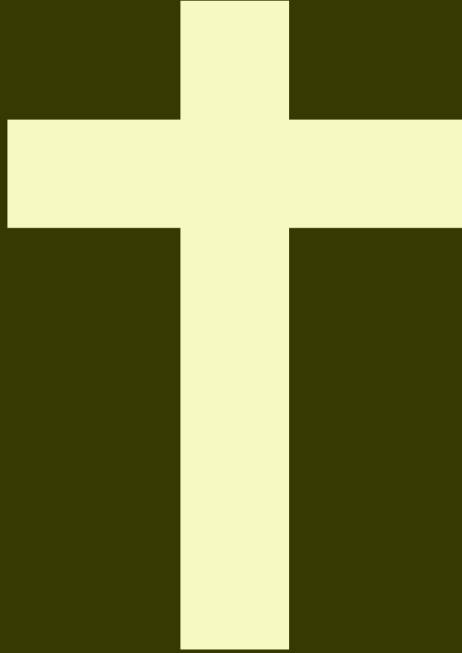

aúná-aimba simái
tarúmakain-kwasai

The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai
The New Testament in the Kosena Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kosena

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
363afe94-0b4c-5e94-bf3b-b68ce841dec7

Contents

FRT	1
Mátíyu	3
Mááka	62
Árúku	95
Yóni	154
aantá-kwaasi	191
Árómaa	244
1 Kórínti	271
2 Kórínti	298
Káresíya	316
Évésasi	326
Vírípai	335
Kórósi	341
1 Tésárónaika	348
2 Tésárónaika	354
1 Tímóti	357
2 Tímóti	364
Táitási	369
Vírímóni	372
Ípíru	374
Yémési	396
1 Pítaa	403
2 Pítaa	410
1 Yóni	414
2 Yóni	421
3 Yóni	422
Yúte	423
paárurain-kwasai	425
Read the New Testament	452

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai
The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kosena long Niugini

Aúná-Aimba Simái Tarúmakain-Kwasai

The New Testament in the Kosena language of Papua New Guinea
 [kze]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by Wycliffe Bible Translators, Inc.

Web version

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.
Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai

Mátíyu

Ísu kwíyómpa'a irówana Mátíyu siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Ísuna kwayó-kwáásímá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Mátíyu moórá-awi'a Áríváí kwemá maanáúvái agaimakáíye. Áánútu séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaniye siróntemba ááéraan-aimba simái tarúmakon-auvai-kwandaavimba agáyómba Ísuntavai siráawe. Yútaa-kwaasi Ísuntavai sésa Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaaman-iyé sígwáe séna maanáúváiívimbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna Áánútuna áamáánkona ááimba simátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'mae iráíye. Mátíyu mirán-áímbá maanáúváiívimbá agaimakáíye.

Áríku 3:23-28

¹ Ísu Káráísítina akúni'a uráan-kwasai. Ísu aíkwá'náma Tévítimani. Tévíti aíkwá'náma Ááváramumani.

² Ááváramu Áísákaamba marankówana
Áísáka Yákópomba marankówana
Yákópo Yúta-iyai áváráwáínónnda matinkówana

³ Yúta Pérésinte Sáraante matínkaraimba
tínówa Témamani.

Péresi Éséronimba marankówana
Éséroni Árámumba marankówana

⁴ Árámu Ámínátapamba marankówana

Ámínátapa Násonimba marankówana
Násoni Sáómonimba marankówana

⁵ Sáómoni Póásimba maránkaraimba
anówa Áré'apimani.

Póási Ópétimba maránkaraimba
anówa Árútimani.

Ópéti Yésimba marankówana

⁶ Yési Tévítimba marankówana
Tévíti kárákwiyi-i'a uráiwai Sórómonimba
maránkaraimba anówana aiva-kwánkó áwí'a
Yúráyá úwana naaén-kwamba Tévítimani.

⁷ Sórómoni Áríyapoamumba marankówana

Áríyapoamu Ápáísaamba marankówana

Ápáísaa Ésaamba marankówana

⁸ Ésaa Yíósavátimba marankówana
Yíósavati Yórámumba marankówana
Yórámu Ásáyaamba marankówana

⁹ Ásáyaa Yótámumba marankówana

Yótámu É'ásaamba marankówana
É'ásaa Ésékayaamba marankówana

¹⁰ Ésékayaa Mánásaamba marankówana

Mánásaa Émósimba marankówana
Émósi Yósáyaamba marankówana

¹¹ Yósáyaa Yékónaya-iyai áváráwáínónnda matinkówasa

minkánaávímbá Pépíróni-naopakewai Ísareri-kwaasi tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkaraawe.

¹² Pépíróniva'a mátínkó-kanaavimba

Yékónaya Síátiomba marankówana

Síátio Sérápápeomba marankówana

¹³ Sérápápeo Ápáyatimba marankówana

Ápáyati Éráyakimumba marankówana

Éráyakimu Ésomba marankówana

¹⁴ Éso Sétókomba marankówana

Sétóko Ékímumba marankówana

Ékímu Éráyatimba marankówana

¹⁵ Éráyati Ériesaamba marankówana

Ériesaa Mátánaamba marankówana

Mátánaa Yákópomba marankówana

¹⁶ Yákópo Yósépipimba marankówana

Yósépi Máriaamba awaikó úwana Máriaa Ísumba anówamani. Ísuntavesa Áánútu usásinankaiwaiye sésa Káráisitiye kwésewe.

¹⁷ Áávaramumo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Tévítimo paárurenamo máyonka'a sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówasa Pépírónivakewai tayí'maesa Pépíróniva'a ándáva'a mátínkarowasa máyón-kanaavimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-kwaasi 14 kwaasi agáyówana minká'á Máriaa Ísu Káráisitimba maránkaraiye.

Ísumba maránkarain-kwasai.

Árúku 2:1-7

¹⁸ Ísu Káráisitimba marankómba maará uráiyé. Ísu anówamba Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana Yósépi íma kwesé kurónka'a ámú'a paáruraiye. Áánútun-amanko ámú'a paárumankarowana ¹⁹ awaikó kawe'á kwéuwai séna kwaási túranka'a ai'maráanana Máriaa aigaeyávéna iváimpo'a aúpá'á ai'mátuwanaumne-imayaa uráiyé.

²⁰ mirá imáyáama kwéena aún-kwáyowana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai kaainampá'á simáména séna Yósépiyo Tévítin-andaraken-kwaasi óne. Máriaaamo ámú'o káúvímbe Áánútun-amankowe su'mai ámú'a kauwánkáimba po kwembá úwoi mayáníyompo íma áá'a kaíno. ²¹ iyámpóimo marankánimba áwí'a Ísuwe simámiyo siráiyé. mináwíkóná ááimba kwená kwaási sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye siráiyé.

²² naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna mirán-tántáá'á paáruraiye.

²³ kwemá agaimaréna séna

moóra-inaamarugo kwaai íma mairéna ámú'a

kaumái iyámpói marankáínasa miníyámpóigó

áwí'a Émániyueriye sénááowe

agaimaréna siráimba mináwíkóná ááimba Áánútu keséya máyáiyé siráiyé.

²⁴ Yósépi aúvínké usásinena Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakewai siróntemba awainínkómbá mairéna ²⁵ íma kwesé kúmba úwoi ména kárákwirowana iyámpói marankówana Ísuwe séna áwí'a tamánkaraiye.

aaváúmó usópaken-kwaasi taawánaraan-kwasai.

2

¹ Yútiyaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba Pétáremu-naopa'a Máríyaa Ísumba maránkarowasa némpakemba aaváúmó usópaken-kwaasi kawer-ímáyáágwára-kwáásí teemesa Yérúsaremu-naopa'a tésa ² sésa Yútaa-kwaasira'a kárakwiyinine sénamo maránkáin-iyampoi náávara ánkaraao. aaváúmó usaipá'á méta awánáundaya moórá-o'a paárisata awánéta séta iyámpói maránkaraimba póta awánéta kwenáwí'a mósá maránáe séta teémeta túne siráawe.

³ suwaná marará-káwáánakó Éróti mináimbá isówana arunkó sáwí'a úwasa Yérúsaremu-naopakewaigwara'a isówana tirunkó sáwí'a úwana ⁴ Éróti mono-káwáá-kwáásíyé áamámba sun-kwáásíyé tááyowasa torupamáí máyówana séna Áánútu ai'maráníwaimba Káráisitimba marankánimba náávara ankáníyo súwasa ⁵ sésa Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopa'a ankáníye. Áánútun-aii simátímakowai agaimaréna séna

⁶ Yútiyaa-marava'a Pétáremu-naopaken-kwaasiyono. Yútiyaa-marava'a kárakwiraawaivimba kentí naaópa'o kárakwiraawai íma tínaaempa'a máyáawe. kentí naaópakemba moóráwai paárukena kesí kwaási Ísareri-kwaasira'a kawé'á umái kárakwiyiiniye

agaimaréna siráíye suwaná ⁷ Éróti iséna aaváúmó usópaken-kwaasi aúpá'á tááyowasa tuwaná tísa ena séna nósa-tawai minó'á paárisara awánaraao súwasa simámúwana ⁸ Éróti séna Pétáremuva'a miníyámpói koavakáá-umai awáné'a tasimásimiya'a kesé kuré'a kwenáwí'a mósá máraano súwasa ⁹ isésa kumbá aaváúmó usópa'o mésamo awánaraan-o'a awánowana minókómá aiva'á kwégwena miníyámpóimó máyonka'a kogwaúwasa ¹⁰ ávááraumai aamoí ésa ¹¹ mindáúmpá'á iyésa anówante miníyámpóiyé tuwánésa kívairesá miníyámpóígó áwí'a mósá marésa unáámbá óin-tokésa kawé-tántáá'á kóri-ontamba óimai amésa kawer-úmúmbó íí-yántáá'á óimai amésa áséi-kwiyum-basawenkwará'a óimai ámakaawe.

¹² ámatuwesa tuún-kwáúwana Áánútu kaainampá'á simátimena séna Érótimba íma kosimáméro súwasa ó'on-ampakemba kentí naaópa'a kóuraawe.

Ísumba áí'maesarai Ísípiwa'a kurááyan-kwasai.

¹³ kóúwana kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá Yósépi kaainampá'á awánówana séna Éróti miníyámpói tuvuwíndayavena kwéavakaa-ivo usásine anówante miníyámpóiyé tí'mae Ísípi-marava'a koména'a aáno simámé'a áí'mae tiyó sénaumne súwana ¹⁴ mindó'wáámbá usásinena anówante miníyámpóiyé tí'maena Ísípi-marava'a kwéména ¹⁵ mivá'á komáyowana Éróti pukáíye. naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna Ísóigo séna

Ísípi-maravakemba kesáánimba máyaina'a
 ááyaanana koyauweráníye
 siráíye agaimaréna sirónka'a póna mirá uráíye.

iyámpói tínkankaan-kwasai.

¹⁶ Éróti awánómba aaváúmó usópaken-kwaasi kampa'á simáuwesa kóúwana Éróti arunkó áyámba úwana aaváúmó usópaken-kwaasi simámakon-aintavaiye o'á paáruraiyemo sirón-aintavaiye imáyáa éna évakarawai ti'maréna séna Pétáremu-naor-ayampa'-naopimpa'a kaer-ímó ten-iyámpóiyé ímo kaer-ímó tarén-iyampoiye tivakáá-umai tínkantuwáaro súwasa mirá uráawe.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Yérémaya sirónka'a póna mirá uráíye. kwemá agaimaréna séna

18 Áráma-kwaasi ávááraumaimo ivi'ó taráamba ísaraawe. Áréseo aísavutantamba uráan-kwaasi miwítí iyámpóiyavesa ivi'á taawasá iyámpóimo pukáantavesa timambá aráápamai tínkaraawasa úwoi ivi'á támae iráawe agaimaréna siráiyé.

Ísípivakemba tiráin-kwasai.

19 Éróti puwúmba Yósépi Ísípi-marava'a ména kwíyómpakemba Ísóigona kwayó'nákómbá kaainampá'á awánówana séna 20 miniyámpóigómbá tuvuwónáe sen-kwáásí á'a púwóvo usásine anówante miniyámpóiyé tí'mae Ísareri-marava'a kwaaó súwana 21 usásinena awainínkonte ááninkonte tí'maena Ísareri-marava'a kúmba 22 Éróti ááninko áwí'a Ákéreasi kwemá avowáná anondá Yútiyaa-ayampa'a kawáá-máyái kwémayowana Yósépi iséna mináyámpá'ó koménintavena inkaisúwana kaainampá'á Áánútu simámuwana Káriri-ayampa'a 23 Násáreti-naopa'a tí'maena koméraiye. naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá Ísuntavena séna Násáretivaken-kwaasiye sénááowe agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé.

3

Yóni simátímakarain-kwasai.

Mááka 1:2-8, Árúku 3:1-18, Yóni 1:19-28

1 minkánáávimbá moórawai áwí'a Yóni ména nombá pétinkowai póna Yútiyaa-marava'a kúmba kavóná-marava'a koména simátimena séna 2 Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a teró simátíma'mae iráiyé. 3 naaóvá'á Yóni íma máyonka'a Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya Yónimo paárinintavena imáyáa éna agaimaréna séna moórawai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yóni paárúwana mináimbá paáruráiyé.

4 Yóni póigo áwí'a káámeri kwená áyáú-kwatoi iréna aúwarasinei ámúranda uréna a'nóríné kwantáámikóná aúwé mintóné su'mai kwénena 5 aai simátíma'mae iyúwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye Yútiyaa-ayampaken-kwaasiye Yóntáni-nonkona menávápákéné maanávápákén-kwáásíyé miráumai kwaási tóyo ésa 6 sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yóntáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

7 Yóni nombá pétinkena awánómba áamáán-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé sáwíva'a nombó pétinkanintavesa kwenópa'a tóyo uwaná simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. 8 kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawé-máyái máyéwa'a tuwánanaumne. 9 Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémhá kanaám-po'a kwaási aúráaro sisa'á aúráasino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawé-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. 10 íma kawer-árámbá iyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáantemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníyé Yóni siráiyé.

11 Yóni simásuwena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tewái nombá kwévetinkaundanivo kesínaaemba tíniwái Áánútun-amankomba ai'maráínana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáantemba íniye. kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba

kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. ¹² aawinkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumásúwááwanamo anómbo marap'ó kúmísanamo ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmaimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá márántemba kwaási miraráámhá íníye Yóni siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mááka 1:9-11, Árúku 3:21-22

¹³ minkánáá Ísu Káriri-ayampakemba Yóntáni-nompa'a téna Yóni nombá pésinkainkwae séna túwana ¹⁴ Yóni séna ímanivo emó nombó pésinkaniyonda kanaán-ivo kentávái se nombá pésinkao kwésene súwana ¹⁵ Ísu séna ivátuke súndantemba mirá uwo. mirámó ékaimo ékai Áánútu siráini'a óyauye súwana owé séna ¹⁶ nombá pérankowana nompínkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Yóni awánómha Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹⁷ aagówé su'mai kwiyómpakemba séna maawámá kesáanimba isa'á kwená imáyáa kwée'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

4

Sáátáánigo Ísumba áisaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mááka 1:12-13, Árúku 4:1-13

¹ súwana Sáátáánigo Ísumba áisaa umai isáníntavena Áánútun-amanko Ísumba simámuwana kavóná-marava'a ² koména toómbá íma néna ayáátááka'a 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aai ankówana ³ Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae séna Ísunopa'a téna séna emá Áánútu áanimba úne kwésembo maanóntánkóntávái toómbá aúréná'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoraivo

Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena ⁶ séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba séna

Áánútu kwiyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráinasa enká'á kárákwiresa pósa óntanka'a aísamaima turaráanavo sésa tiyáándeí aramónááowe

siráíye. mindáyavai emá Áánútu áanimba úne kwésembo maankákémbá ásávenasa kwiyómpakendarawa'a arámbaesa marap'á móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ⁷ Ísu séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moórá-ainkwara'a séna kentí Ísóigo Áánútumba

áisaa umai isánáe íma seró

siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áisaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ⁸ Sáátáánigo Ísumba áí'maena anón-omapa'a iréna móankena amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasiye miwítí anón-asirayane agaráárankena ⁹ séna kenká'ó kivairemo kesí imáyáamo mósá máréná'o é'a kárákwiyi-mayai áména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana ¹⁰ Ísu séna Sáátáánigo kówaa.

Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba séna

kentí Ísóigo Áánútumpa'a imáyáa é'a kwenáwíre

su'mai mósá maré'a kwená mayáíyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ¹¹ Sáátáánigo auwéna kúwasa kwiyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumésa Ísumba áwa'naa uráawe.

Ísu kwená mayáímó ááimba ásárain-kwasai.

Mááka 1:14-15, Árúku 4:14-15

¹² Yóni marará-káwáánákó áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena ándáva'a máankowana máyon-aimba Ísu iséna Káríri-ayampa'a kwéna ¹³ Násáreti-naopa'a íma koména Kápénéamu-naopa'a koméraiye. mindáópa'a Káríri-nonkwaaunkon-awampa'-naopa'a Sépiyuraaniye Návataraiye tísaavutantamba uráawaiti maravá'á kwáyon-daopa'ani. ¹⁴ Ísu Kápénéamu-naopa'a komáyomba naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna sirónka'a póna mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna

¹⁵ Sépiyuraaninte Návatarainte mindárai tísaavutantamba uráawaiti maravá'á nonkwaaúnkón-awampa'a Yóntáni-nonkona menávápá'-máráó áwí'a Káríri-marava'a máyáawai ó'on-o'on-kwaasiyave'a súnnda ¹⁶ minkwáásí túnkwi-ayampa'a mésa sámó kaípa'a awánanaaowe. Áánútuna némpa'o túnkwi-ayampa'o máyáawai sán-kamátinkaniye

agaimaréna sirónka'a póna Ísu paaréna mirá uráiyé. ¹⁷ minkánáá Ísu simátimindayavena ááimba ásámai simátimena séna Áánútu kwená kwaási kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró siráiyé.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mááka 1:16-20

¹⁸ Ísu Káríri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásírái mésarai awaaó áwí'a Sáímoni moórá-awí'a Pítaa úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁹ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máímó tímapa'o kwénaoyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaekai kesáái simátímapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ²⁰ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

²¹ kwesé kuyaná Ísu kómarena kúmba kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye tivowámpi kwimái nompí-sípívímbá méssaya kwase-únámbá to'mayaa kwéuwana Ísu minkáé'nárai tááyowasarai ²² avekáámbá tivowámbá mindómpí-sípívímbá auwésarai Ísuwe kurááiyé.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Árúku 6:17-19

²³ Ísu Káríri-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena mono'-náúmpímpá'á Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba mináséi-kwásái kosimátímapa'a kwénaaena ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkava'a kúwana ²⁴ kwenááigo Síriyaa-marava'a naaó'-nao'a kóyáwé úwasa ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiye taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasiye tíyayaambo árúkun-kwaasiye tíyayaambo pukón-kwaasiye mirámó un-kwáásí taagwiya'maéssa Ísunopa'a mátínkówana asóvamatinkena ²⁵ aambó kwénaaumba sáwívarawai Káríri-ayampakene Tékapórisi-ayampakene Yérúsaremu-naopakene Yútiyaa-ayampakene Yóntáni-nonkona menávápákén-kwáásíyé miráumai-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

5

Ísu omápa'a ména simátímakain-kwasai.

Árúku 6:20-23

¹ Ísu máyowasa sáwíva-kwaasimo tóyo umbá tuwánéna omápa'a umáyowasa kwená kwaásiyomba torupamáí máyówana ² simátimena séna ³ Áánútu súwa'naa ínkwáé sewáí

Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwír'á kwégawaaiye. ⁴ miwívimbá sáwí-imayaa kwáyáisana tirunkó umbaí kwétaiwai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena etóyóí kwéumatinkaiye. ⁵ kesávái túmo ímo maé kwéiyowai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa siráim-barama mayánááowe. ⁶ Áánútu siráintemba mirá ónáo kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kawe'ó umáímo ménaaontavena kawerí'a umátinkaniye. ⁷ tirumbó kwéumatinkaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena arumbá umátinkaniye. ⁸ tirumpinkémbó kawer-áiné su'mai kwésewai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkaimba pósa Áánútumba awánanaaowe. ⁹ kwaásivimbo paru umátinkanaaontavesa mayáí kwémayaawai Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena kesí iyámpóin-owe síníye. ¹⁰ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo arupí umáímo máyáantavesa sáwí'a kwéumatinkaawe. Áánútu miwí kawe'á kwéumatinkena miwí kwená kwaási-i'o ombá póna kwégawaaiye. ¹¹ keinárawa'o kentáv'é'o asiramáímo máyáantavesa mindáyavesa sáwí-aimba simátinkesa sáwí'a umátinkesa ó'on-o'on-kampar-aimba simátinkaamba Áánútu keinárawa'a kawe'á kwéumatinkaiye. ¹² naaová'ó Áánútun-aaímo simátímakowaimo sáwí'o umátínkaraantemba ív'é'a sáwí'a kwéumatinkaamba tirunkó kawe'á kwéina'a aamoí é'a kwíyómpakemba kentí kawe'-meyerámbá mayánááowe Ísu siráíye.

sán-kai-áiné uwígón-aiye Ísu siráin-kwasai.

Máaka 9:50, Árúku 14:34-35

¹³ Ísu simásuwena simátimena séna marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a uwígómó áséimo intenkáámbá kwéowe. mirá kwéombanivo uwímó sáwí'o énamo imbá íma kawe'á umái kéné íma áséi éna úwoisankaamba umágwisasa aampa'á tukésa kwénaaowe.

¹⁴ marapá'ó máyáan-kwaasivimba mé'a sámó kaintenkáámbá kwéowe. ááraipa'o kwáyáin-daopa'o mósá awánaantemba keinárawa'a máyáawaina ááimba kwéawanaawe. ¹⁵ iramá oómbá kúra'maresa íma aúpá'á maráiyamba avora'á maráiyamba mindáópaken-kwaasi awánanaaowe. ¹⁶ miráumai sámó kaintembá kwaásivimba mé'a sán-kamátinkaiyasa kentí kawe'-máiyáí tuwánésa kentivo kwíyómpa'o máyáiwai áwí'a mósá maránááowe Ísu siráíye.

Ísu amáámba siráin-kwasai.

¹⁷ Ísu mináímbá simásuwena séna íma kentáv'é'a sé'a Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímaawai siráan-aine ivá'á túwáiwaiye íma seró. Áánútun-aaí siráan-aimba íma tuwánaumpo siráanteni'o umáímo paárinintave'a kunkáumne. ¹⁸ simátíménda ísáaro. kwíyómba maramá kwáyáisana póna Áánútun-aaí kwaíkwai'a kwéiye. Áánútun-aaigo amápa'a kwaíkwai'a kwéimba póna mináínkómó siráinten-umai amápa-tantaa'a paáriníye. ¹⁹ miráumai Áánútun-aaivinkembo kítor-aimbo araaisésamo ó'owantavesamo sésamo kwéundantemba mirá ínimba mindá kanaán-íye síyanamo éna Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba íma asirayán-kwáásímán-owe sínívo Áánútun-aaímo taagwiyavésamo simátimesamo sésamo Áánútun-aaí ísáaro kwésewaiyavena Áánútu séna kesí kwaási kawááunda-kwaasivinkemba anón-kwaasiman-owe síníye. ²⁰ moórá-aimba simátimunda ísáaro. amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sen-kwáásíyé sésa Áánútumo siráintemba umái máyaumnemo sembá kampa'á kwésewe. miwímó ontembó keinárawa'o é'a Áánútumo kawááipa'a íma mé'a Áánútumo siráintemba árai'a mirámó é'o é'a Áánútumo kawááipa'a ménaaowe Ísu siráíye.

tínkamón-aimba siráin-kwasai.

Árúku 12:57-59

²¹ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi kentíkwá'náyavena simátímakain-aimba ísaraamba maará séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. mirámó íyasamo ésa aaivimbá maitinkánááowe siráimbanivo ²² simátíme'a sé'a miwítí kwaásiyavesa aaisambá kwétiyiyawai aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa sáwí-aimba simátínkáawaima tí'maesa aaimó ísáawaitopa'a mátinkaiyasa aaivimbá maitinkánááomba mindá kanaán-iyé. miwítí kwaásiyavesa uwo'aó-kwáásíyá'o. úwoi-kwaasiya'o. sésa simái sáwí'a kwéiyawai sáwí-meyambo mayánááopa'o iramó kwégaipa'a ménaaomba mindá kanaán-iyé. ²³ mirán-áimbá imáyáa ombá Áánútuntave'o imáyáamo é'o moórá-yantaa'o aménáe'o anóm-bono'-naumpa'o komé'o é'a kentí kwaási aaí tátokaiya'o táaka'o maké'o é'a ²⁴ Áánútumbo aménááon-tantaa'a óntan-taareigona egwaa'á mámare'a mináimbá koísámai arupí umásuwe'a koyauweré'a Áánútumba áméro. ²⁵ aaimó simátinkanáe síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tínkáááowe. ²⁶ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

aaarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:9, Mááka 10:11-12, Áríku 16:18

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna ó'owi tuwainímbááre tuwai'mááte íma nááóro siráimbanivo ²⁸ simátíme'a sé'a moóráwaimo moórá-inimbo awánénamo tavisénáe sénamo ínimba íma avora'á ínivo imáyáneiyé su'mai tavisínana Áánútu séna imáyáavinkemba á'a kwéyavisíyé síníyé. ²⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéímó awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé. ³⁰ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawé'an-iyé.

³¹ naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwái awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráimbanivo ³² simátíme'a sé'a awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaíko ai'mátuwaisana minínínkó kówéna moórá-kwaasi komairéna minínínkó aúna-kwaasigoe kwénaaimba sáwí-amba kwénaaiyé. aivar-awáíkomó ai'mátukaintavena mirá kwéiyé. moórá-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á umóyámbá kwémayaiyé Ísu siráiyé.

amápa-tantaapimba íma matuwé'a seró-kwasai.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á séna naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna Ísóigompata mirá ónaumne síyamba kampa'á seváínivo árai'a sé'a mirá oró siráimbanivo ³⁴ simátíme'a sé'a kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a mirá oró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a árai'a íma mirá oró. Áánútu kárákwiraiwai kwíyómpa'a máyáivo Áánútu áwíka'a íma matuwé'a seró. ³⁵ Áánútu marapá'á kárákwiraipa'an-ivo íma marará'á matuwé'a seró. Yérúsaremu-naopa'a Áánútu kárákwirain-daópa'an-ivo íma mindáópa'a matuwé'a seró. ³⁶ avután-á'nóntáúrá'á kaantáún-a'nontau íma kanaán-umai auré'a kaantáún-a'nontaura'a avután-á'nóntáú íma kanaán-umai auránááovo tí'nónká'á íma matuwé'a seró. ³⁷ kemó mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. owé mirá ónaumne seró. kemó ímo mirá ónaumnemo síyambo é'a maarán-áiné su'mai seró. a'áo íma mirá ónaumne seró. simátimunda-aimba Sáátáánigona imáyáavinkení'a kwéowe Ísu siráiyé.

anondámo ímo tínkami-kwasai.

Árúku 6:29-30

³⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna Mósesi simátímakain-aimba ísaraamba maará séna moóráwaimo moóráwai aúrambo pítuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwe-naúramba pítuwanaaowe. moóráwaimo moóráwai áwááyaamba kútúyuwainasamo ésa kwená meéyámbá kwenáwááyaamba kútúyuwanaaowe siráimbanivo ³⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo sáwí'o umánkáimba íma anondá kwembá sáwí'a umánkaino. moóráwaimo áá'o tuwausínamo e íma kwembá inkamé ókwara'a kwántáminana tuwausíniye. ⁴⁰ moóráwaimo ená unáánkwátóiyavesamo mayánaunda pó'a áí'mae'a aaimó isáí-kwáásígónopa'a máánkare'a ókwara'a mayánaumnemo sínamo e íma a'áo se paákár-únánkwátóigwara'a amiyó. ⁴¹ moóráwaimo aampa'ó tátorenamo séna kesí náaindaamba sáwíyanka'a súwa'naa uwómó sínamo e íma a'áo se úwoi ayáátáaka'a áwa'naa uwo. ⁴² moóráwaimo moórá-yantaatavenamo simiyó sínamo e úwoi amiyó. moóráwaimo moórá-yantaatavaimo kwááyu simiyó sínamo e mirá uwo Ísu siráiyé.

namuro-kwáásí kawe'á umátínkáaro-kwasai.

Árúku 6:27-28,32-36

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna naaóvá'á simátímakain-aimba ísaraamba maará séna kentí kwaásiti imáyáa oro. kentí namuro-kwáásí tiyámba umátínkáaro siráimbanivo ⁴⁴ simátíme'a sé'a kentí namuro-kwáásí imáyáa tímé'a sáwí'o umátínkáawaiyave'a túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró. ⁴⁵ mirámó ombá kwíyómpa'o kentivo máyáiwaina iyámpói-i'a kwéowe. Áánútu miráumai kawe'á umátínkena aaí sisaná aa'á kaisaná kawe-kwáásíraré sáwí-kwaasirare aa'á kaisaná Áánútu aaí sisaná aa'á tisaná arupí-kwaasirare ímo arupímo umáimo máyáan-kwaasirare aa'á kwétiye. ⁴⁶ amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. táákísimo máyáan-umoyan-kwaasi íma kawe-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyanamo éna Áánútu íma kawe'-méyámbá timínivo kentí namuro-kwáásígwará'á imáyáa tíméro. ⁴⁷ amáparawai kentí kwaási-i'a umái kawe'á kwéumatinkaawe. Áánútuna aambó ímo kwarááwaigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kentí kwaásiye su'mai ímanivo kentí namuro-kwáásígwará'á kawe'á umátínkáaro. ⁴⁸ kentivo kwíyómpakewai kasenkuí'a umái máyáimba mindáyave'a imáyáa é'a kasenkuí'a umái máéro Ísu siráiyé.

6

kwétuwa'naa-on-kwasai.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawaiyave'a tirumbá umátinke'a túwa'naa ónááomba íma maarán-imáyáa é'a kwaási máyaiyanka'a kwétuwa'naa-onasa anón-kwaasiman-iyé sígwáe-imayaa íma é'a úwoi túwa'naa oro. mirán-imáyáámó kwé'e'o túwa'naa íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai kawe'-méyámbá íma timíníye. ² óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kwaási aamoí umásinkaigwae-imayaa íma é'a íma anónkar-anonka'a síyamba úwoi túwa'naa ónááowe. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi mono'-náúmparé aamparé kwirésa anónka'a sembá óísambo ímo makáawaimo tímémba íma miwítí imáyáa ombá kwétimesa kesúwí'a mósá maráígwáe sésa kwétimewe. árai'a simátíme'a sé'a mindámo tímén-anonda miwí túwí'o mósá máráamba á'a mimbéyámbá kwémayaawe. ³⁻⁴ óísambo ímo makáawaimo túwa'naa ónááomba kesí kwaási suwánaavo sé'a kwaásimo ímo máyaiyanka'a túwa'naa oro. mirámó ombá kentivo aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna kawe'-méyámbá timíníye Ísu siráiyé.

Áánútumpa'a námúnaa kwéesen-kwasai.

Árúku 11:2-4

⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo sentembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa aamoí umásinkaigwae-imayaa ésa mono'-náúmpá'á mésa kwaásimo tóyo on-áyámpá'á mésa námúnaa kwésewe. árai'a simátíme'a sé'a miwímó mirámó kwéon-anonda miwí túwí'o mósá kwémaraamba mimbéyámbá kwémayaawe. ⁶ miwí mirá kwéovo Áánútumpa'a námúnaa sénááomba kentí naaúmpa'a keináraware su'mai umé'a kentivombó ímo ane'ó awánaraawaimpa'a námúnaa síyana aúpá'ó kwéomba tuwánaiwai póna iséna kawe'á umái túwa'naa íniye. ⁷ Áánútumpa'a námúnaa sénááomba úwoi-ainkaamba íma simái tavisénaaowe. Áánútuna aambó ímo kwaráawai sésa tavisimái-ainta senanayá súwa'naa íniye sésa úwoi-ainkaamba simái kwétavisevo ⁸ íma mirá oró. kentivombó Áánútumpa'o mirám-baaran-aintave'o kwéaisaa-e'o súwa'naa íniyemo síyamba á'a awánaraimba póna túwa'naa íniye. ⁹ Áánútumpa'o aai sénááomba maará sé'a kentáásivoo kwíyómpa'a máyaandawai óne. enáwí'a usáyaaitarain-awita mósá kwémaraumne. ¹⁰ kentáará'á kawááuwoya kwésune. kwíyómpakewaimo embó arááímo tainí'o ontembá súwa'naa inatá póta marapátá máyaundawaiya embó arááímo tainíta ónaumne. ¹¹ ívé'a kentáásí toóntá simiyó. ¹² kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta anondá íma sáwí'a umátinketa ivatá kwétuwaanaya miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó. ¹³ sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyambo e súwa'naa íniyone. Sáatáánigo kentáá tatoraivo se kárákwiyiniyone. [ená kwaásimo kawááúmae kwéiyonana ená asirayámbá kwaikwai'a úmae kwéiyisana enáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-iyé.] mirán-áimbá Áánútuwe seró.

¹⁴ sáwí'o umátinkaraamba ímo anondámo sáwí'o é'o ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba túwa'naa éna maitiyuwánívo ¹⁵ sáwí'o umátinkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'o sáwí'o kwéomba íma maitiyuwániye Ísu siráiyé.

toómbó auweson-kwásái.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútumpa'o námúnaawe su'mai sé'a toómbá kwéawesomba asósói-kwaasimo ontembá íma mirá oró. miwí sésa kwaási suwánésa sésa kawe'á ésa toómbá kwéawesowe sígwáe sésa toómbó ímo naanten-tói'á ma'mái kwémaewe. árai'a simátíme'a sé'a miwítí meéyámbá miwí túwí'a mósá kwémaraambeyamba á'a mairáawe. ¹⁷ miwí ésa mirá kwéovo keinárawa'a toómbá kwéawesomba tói'a kwisuké'a ti'nóntáu paasá tumái kawe'á úmaraiyasa ¹⁸ kwaási tuwánésa toómbá kwéawesowe íma síyana kentivo tuwánéna kawe'-méyámbá timíniye. kentivon-ane'ó ímo awánaawai aúpá'ó ombá awánaiwai kawe'-méyámbá timíniye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawé-tántáákóná kwaasái.

Árúku 12:33-34

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna marapá'ó máyáamba sáwívar-oisamba íma máráaro. maráíyan-oisamba avíyaraamba káínana kwaígo náínana atún-káínasa mindámbá sáwí'a umásuwesa umóyámbá mayánááovo sáwívar-oisamba íma maré'a ²⁰ kawé'-má'yái mayáiyana kentí kawé-tántáá'á kwíyómpa'a kwéniye. kwíyómpa'a kwáyáimba avíyaraamba íma káínana kwaígo íma náínana atú íma káínasa kwaási íma umóyámbá mayáiyana úwoi kwéniye. ²¹ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánívo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sámó kwégain-kwasai.

Árúku 11:34-36

²² Ísu mináimbá simásuwena séna túranko kentí imáyáavimbo sámó kaí-yántáá'án-
iye. túrankomo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa sámá kánívo
²³ túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáinanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye.
marapá-tántáaré su'mai imáyáamo íyanamo éna keinárawapimbo sámó kaí-yántáá'ó
ímo kwénamo éna tuní-yántáákó anómba umái kwéniye Ísu siráíye.

óntantavena Áánútuntavena siráin-kwasai.

Árúku 16:13

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí
kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma
aamoí umánkanaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawé'á umái maésa
moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó ma'é'o
é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba
mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

máyáantavai íma anón-imayaa oró-kwásái.

Árúku 12:22-31

²⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna mináimbá imáyáa é'a simátíme'a sé'a
máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a
kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. toómbó nánááomba
úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-íye. unáánkwátói ónááomba
úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-íye. ²⁶ numagómpá'á imáyáa oró. numaó
íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo kentívo kwíyómpakewai
miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a kemá kwaási numaómbá
usáyaaitaraamba póna kentí toómbó éna tímíníye. ²⁷ keinárawa'o anón-imayaamo é'o
é'a maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátááka'a ménaaowe.

²⁸ unáánkwátói ónááontave'a íma anón-imayaa é'a kwaigwandáánk'á imáyáa oró.
kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói makáivo ²⁹ simátíme'a
sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoíye
konaariríyé makówai úwasa kwaási awánésa kawé'an-íye sumbánivo kwaigwandáán-
aramba awánésa anón-kawé'an-íye kwésewe. ³⁰ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaig-
wandáámbá Áánútu uvá'á makáíye. umá íma kwaíkwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa
kwaási agaisúwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á
makáíye. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói tímínívo
keinárawa'a Áánútuntave'a íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-íye ímo seráámbá
kwésewe. ³¹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-
imayaa é'a unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ³² Áánútuna aambó ímo
kwáráawai toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo
kwéne'o e'a puwónááontavena kentívo imáyáa éna kwétímivo imáyáa íma anón-imayaa
kwé'e'a ³³ Áánútumo kwená kwaásimo kawááintave'a aiva'á imáyáa é'a kwembó
arááímo tainí'o kwéontave'a imáyáa é'a mirámó owaná mintántáá'á kwétimiye.
³⁴ ayunkáwe aaváyaawe paárinin-tantaatave'a íma anón-imayaa íyana tirunkó umbái
táino. ívé'a kwáyáin-tantaatave'a imáyáa é'a aaváyaamo paárinin-tantaa'a awáné'a
imáyáa é'a moórá-tawai moórá-tawaimo paárinin-tantaa'o awánaantemba imáyáa oró
Ísu siráíye.

7

íma sáwí-aimba simátíméro-kwasai.

Árúku 6:37-38,41-42

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye siyanamó éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. ² kawer-áimbá kwésimatime'a sáwí-aimba kwésimatime'a íyantavena Áánútu kembá mirá íníye. tíménteni'a umái Áánútu miráumai timíníye. ³ kentúrampimba irarumbá kwáyáisa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaúrampimba ayaantambá kwáyáiyé kwésevo íma mirá seró. ⁴ kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. ⁵ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráiyé.

⁶ kawe-tántáá'ó iyánkómbó ímo áméntemba Áánútun-ai arááiraawaima íma simátíméro. simátimiyasamo ésa aká'áamba simátinkanaaowe. kawe-tántáá'ó póígombo ímo áméntemba Áánútun-ai íma sínkáiyé kwésewaima íma simátíméro. simátimiyanamó éna mináínkó úndáraamba tokwíníye.

Áánútumpa'a námúnaa kwéesen-kwasai.

Árúku 11:9-13

⁷ Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo kwésemba áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye. ⁸ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ⁹ keinárawa'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o kisaamá simiyómó síya'o é'a íma óntan-amu'a timé'a kisaamá timénááowe. ¹⁰ noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma irankavayaambá timénááowe. ¹¹ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwái póna áísaa iyawaimo éna kawe-tántáá'á timíníye.

¹² kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro. mináímbó simátimunda Mósesi siráin-aíne Áánútun-ai simátímakaawai siráan-aine minkáér-áínkóná ááimba kwésimatimune Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Árúku 13:24

¹³ Ísu séna kaer-óntámá kwáyáisa'a sáwíyan-ontavimba usáveraaro. anón-ontama anón-ankona ontamán-íye. Áánútuna némpa'o maí'mai'o ónááon-ayampa'a minánón-ámpá'á kwégwesa sáwíva-kwaasi minóntávímbá kwégowe. ¹⁴ sáwíyan-ontama umbai-áínkóná ontamán-íye. aúnái'o umáímo maí'mai'o ónááon-ayampa'a minúmbái-ámpá'á kwégwesa esimái-kwaasiye su'mai minóntámá avakáá-umai awánésa kwéusaveraawe Ísu siráiyé.

kampar-áimbá siráan-kwaasiti kwaasái.

Árúku 6:43-44, Árúku 13:25-27

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna évakarawai kampa'á simátimesa sésa Áánútun-ai simátimunda-kwaasi úne kwésewai miwí kárákwimai máéro. sipisípi-poigomo paru umáímo máíntemba miwí kampa-párú umái kwénaaombanivo kawer-ímáyáá sáwí'a kwéumatinkaan-kwaasin-owe. ¹⁶ miwítí ááimbo awánanae'o é'a miwítí mayái awáné'a miwímó máyáawaina ááimba awánaaro. tekómó éna íma áwí-yantaa'a iyánívo te'á iyáníye. ampaantarígoma avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ¹⁷ miráumai kawe-táígo kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaiye.

18 kawé-táigó íma sáwí-aramba íyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá íyáísasa
19 kawer-árámbó ímo íyain-taima ayáímai iravimbá kwéagaisuwaawe. 20 miráumai
minkámpá-kwáásítí mayáí awáné'a miwítí ááimba miráráán-umai awánanaaowe.

21 kentávésa kesí Ísóigoman-iyé kwésewraigwara'a Áánútu íma mútú'a kárákwinimba
póna kesivo kwíyómpakewaimbo arááímo tainí'o kwéowairare su'mai kárákwiiniye.

22 Áánútu amáparawai máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tándara'a kentávésa
sáwívarawai sésa Ísóigoo ená asirayándéí Áánútun-aaí simátímakaumne. ená asir-
ayándéí kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukaumne. ená asirayándéí
ó'on-o'on-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai mairáumne sénááombanivo 23 simátíme'a
sé'a íma kesí kwaási é'a sáwí-mayai kwémayaan-kwaasin-ovo kóro kemá sénaumne Ísu
siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.

Árúku 6:47-49

24 Ísu mináímbá simásuwena séna kesáái isésa kwégwaraiyawaima mirán-kwáásímó
simátíméndara'a isáaro. kawer-ímáyáágwárá-kwáásí asirayán-dámbá ónáe sésa mai'á
u'maésa kumémesa óntanka'a naamayáámba móru aimái naambá úmaraiyana 25 aa'á
téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawísínda asiramái kwéena
óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. 26 ánívo kesááímo isésamo ímo kawé'ó umáímo
kwéisaiyawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónáe sésa íma
mai'á ukésa íyamba nonáámááira'a paáká'á úmakaiyana 27 anón-a'a téna kavirayán-
dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye Ísu siráíye.

28 Ísu mináímbá simátímatuwowasa torupamáímo máyón-kwaasi isésa 29 áamáámba
sen-kwáásímó sentembá íma sivó anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavesa uráawe.

8

Ísu áúmo karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.

Mááka 1:40-44, Árúku 5:12-14

1 táátavesa uwaná Ísu minómápákémbá kumúwasa sáwívarawai ánaaemba
kwárówana 2 moórawai áúmo karón-kwaasi Ísunopa'a téna anóndakoman-iyé séna
aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnaí'a
umásinkaniyone súwana 3 Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a
karevú'a kawáúgwíye súwana avekáámbá kawáúguwana 4 Ísu séna enáúra'o
umánkaunda-aimba simátímenavo enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo
siráintemba mono'-máayáí-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póíma
tímínasa Áánútuntavesa ísámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áúrakemba
kawáúgwíye sénááowe Ísu siráíye.

Árómáani-kwayo'nakona kwaasái.

Árúku 7:1-10

5 Ísu mináímbá simásuwena Kápénéamu-naopa'a kúwana Árómáani-i-kwaasiti
kawááná'á ména Ísunopa'a téna asiramái séna 6 anóndakoo kesí kwayó'ná'á naaúmpa'a
ména anón-ai'a isaná áúwawaako íma úwauwa kwéisana máyáíye súwana 7 Ísu
séna koasóvamankanaumne súwana 8 kwemá séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo
emá anón-kwaasi ómpo kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyompo ivátuwe aaiyé
su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. 9 kegwárá'á kawáá-máyáígóná ááimba
awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayáí kwémae'a kesí i-kwáásíyáv'é'a
súnasa kesí mayáí kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a
moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátáv'é'a mirá uwómó

súndantemba mirá kwéivo úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayóná'á asóváino súwana ¹⁰ Ísu mináimbá iséna áátavena éna kwenánaaembo kwa'maésamo kun-kwáásiyóntávéna séna simátíme'a sé'a minkwáásí Áróamáani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íi-ásíráyámbá tokáiyé kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áimbá kwésewe. ¹¹ simátíménda ísáaro. aaváúmó us-aipakéné kumpéráipakene ó'on-o'on-ayampakene sáwívarawai tóyo ésa Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a mésa kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe toómbá nánááombanivo ¹² mindárau tísaavutantambo uráawai miwí túma maé kwéiyesa sésa Áánútu kawááipata ménaumne kwésewai tí'maena túnkwi-ayampa'a tiyuwáínasa ivi'á kwétesa sáwí'a umái mésa túwááyaamba akévundanaaowe Ísu simátímena ¹³ Áróamáani i-kwáásítí kawáánátávéna séna emó kentávémó séndantemba mirá onaná asóvanivo ená naaúmpa'a kwaaó súwana mitáwai kwená kwayó'ná'á asóvamaguraiye.

Ísu tí'o ún-kwaasj asóvamatinkarain-kwasai.

Mááka 1:29-34, Árúku 4:38-41

¹⁴ Ísu Pítaana naaúmpa'a uména awánómba Pítaa aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowana ¹⁵ ayáánka'a tátorowana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

¹⁶ toómbá timúwasa enónka'a taraváá-kwámbó tirumpimbó máyon-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana aaí séna taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa kóuwana tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye. ¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna Ísuntavena séna sí'o kwéimba asóvasinkena sí'o kwéimba ánásamasinkaraiye agaimaréna sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé.

Ísun-ánaemba kwaránáe siráan-kwasai.

Árúku 9:57-60

¹⁸ moórá-tawai sáwívarawai tóyo ésa Ísuna egwaa'á máyówana tuwánéna kwená kwaásiyavena séna monkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwana ¹⁹ moóráwai amáámba sún-kwaasigo téna séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ²⁰ Ísu minkwáásígómbá áísaa umái isánáe séna emó sénda sún-da-aimba imáyáa uwo. kwaankó taaiyaivimbá kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégwaumne súwana ²¹ moóráwai kwenánaaemba kwakówai séna anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana ²² Ísu séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáimá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá kesínaaemba kwaraaó Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mááka 4:36-41, Árúku 8:22-25

²³ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kúmba ²⁴ Ísu aún-kwaigurówana minkwaaúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁵ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa Ísóigo puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ²⁶ nóintavaiya kwéinkaiseo. kentávé'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo séna usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁷ táa'a kówasa keáimbá sésa nóran-kwaasiya énwawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá maitíyukain-kwasai.

Mááka 5:1-17, Áríku 8:26-37

²⁸ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívínkémbá ásávowasarai kae'nárai kwenópa'a tiráái. minkáé'nárai taraváá-kwámbá tirumpimbá máyowasarai kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a méсарai túwááwite kwéuyasa kwaási inkaisésa minkáé'náraimo máyóyapa'a íma kwéguwasarai minkáé'nárai Ísunopa'a téсарai ²⁹ anónka'a séсарai Áánútu ááninkoo sínkamikanaa íma tiráisasa sínkaminiyerai kwéteno suyasá ³⁰ egwaa'á sáwíva-poima méса umá kwénowasa ³¹ minkáé'nárai tirumpinkén-táraváá-kwántómbá Ísuntavesa séса si'mátuweyaamo e mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná ³² mirán-oro súwasa taraváá-kwántómbá minkáé'nárai tirumpinkémbá kárúwesa pói-tirumpimba kovérówasa mimpóiyómbá amápa'a ámémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpíntá kumpérómba putásowasa ³³ póíra'o tavíkówai awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa póígomo úne Ísumo minkáé'náraimo umátinkone mósimatim-besimati uwasá ³⁴ isésa koawánanae séса kumbá koawánésa Ísuntavesa séса maambárává'á ivá siyuwéya kóaaо siráawe.

9

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mááka 2:1-12, Áríku 5:17-26

¹ suwaná Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívimbá usámaaisena kúmba kwená naaópa'a marapá'á ásávowasa ² évakarawai aísamaimo pukówaimba kwandaaivimbá marésa taagwiya'maésa téса Ísunopa'a máánkówana Ísu tuwánéna taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ³ áamámba sun-kwáási keáímbá séса Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo minkwáásígó Áánútumba aká'áamba kwésimankaiye suwaná ⁴ Ísu miwítí imáyaa tuwánéna nóra séra mirá-sáwí-ímáyáá kwéoo. ⁵ moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavenamo sénamo usásine eyááríka'a kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe. ⁶ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna usásinke ená kwandaaímá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ⁷ usásinena kwená naaópa'a kúwasa ⁸ máyówai Ísumo úmba awánésa táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa séса Áánútu minkwáásígómbá asirayámbá ámísana póna mirá uráíye séса táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Mátíyumba ááyarain-kwasai.

Mááka 2:13-17, Áríku 5:27-32

⁹ suwaná Ísu tuwéna kwéna awánómba moóráwai áwí'a Mátíyu táákísimo máyón-daumpa'a máyowana awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaaemba kwa'maéna kúwasa ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Mátíyuna naaúmpa'a umésa toómbá nowasá sáwívarawai táákísimo máyón-kwaasiye sáwí'o un-kwáásiyé mindáúmpá'á umésa nowasá ¹¹ ámáán-kawaa-kwaasi awánésa Ísuna kwayó-kwáásiyávésa tísaа esa séса kentí anóndako nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'o on-kwáásiyé toómbá kwénaiyo suwaná ¹² Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawe'ó umáímo

máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iye. ¹³ mindáyave'a arupí umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póimo tuvú'máímo agaimáímo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mindáyave'a imáyáa é'a mirá kwéumpo mináínkóná ááimba isé'a mirán-oro Ísu siráíye.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mááka 2:18-22, Árúku 5:33-39

¹⁴ súwasa Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásí Ísunopa'a tésa áísaa esa sésa keséya ámáán-kawaa-kwaasiye moórá-mora-tawai Áánútuntaveta imáyáa éta toómbá íma kwéneta námúnaawe su'mai kwésumpo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra esa mirá kwéoo suwaná ¹⁵ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoi ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináímbá siráíye.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna ááéraan-ampantaamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ¹⁷ aúna-anda-aran-domba ááéraasipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiniye. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawana minándá-árán-dóné misípísípí-áúwárásí-anaveune kawe'á umái kwáyáíye Ísu siráíye.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mááka 5:22-43, Árúku 8:41-56

¹⁸ Ísu mináímbá kwésimatimumba moóráwai mono'-nánká'ó kárákwírowai téna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna séna kesiyáámumba kwévuwivo tiré ane'á koyátorenana usásinaino súwana ¹⁹ Ísu usásinena kwená kwayó-kwáásíyé mindákóe kumbá ²⁰ moórá-ininkomba áí'a kwéun-inínko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowana minínínkó Ísun-ánaaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói árááira'a koyátorena ²¹ imáyáa éna séna kwená unáánkwátói árááira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye-imayaa éna koyátorowana ²² Ísu kwanténa awánéna séna kesímánaako áá'a íma kaíno. kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna áí'a éránkáíye súwana minkánáá kawe'á umái méraiye.

²³ kawe'á umái máyowana Ísu kwéna mono'-nánká'ó kárákwírowaina naambó kwáyonka'a kwéna awánómba torupamáímo máyón-kwaasi uwíremba kwésesa anón-ivi'a kwétowana Ísu tuwánéna ²⁴ séna máápa'a kúmóro. minárásígó íma pukáivo úwoi aúmá kwaiguráíye súwasa Ísuna awíráái suwaná ²⁵ Ísu ti'mátuwowasa máápa'a kunákárúwawana minárásígó pukópa'a iyéna ayáánka'a tátorowana minárásígó usásinowana ²⁶ Ísumo ún-aimba kóyáwé uráíye.

Ísu túramba kavíkóndarai kawe'á umátínkarain-kwasai.

²⁷ mináímbá kóyáwé úwana minkákémbá Ísu aampa'á kúmba kae'nárai túramba kavíkóndarai kwenánaaemba kwa'maésarai kwésarai anónka'a sésarai Tévitina akún-ándárákéwái ómpo arunkáí umásinkao suyaná ²⁸ kwégwena naaúmpa'a umáyowasarai

minkáé'nárai kwesé umáyóyana Ísu tísaa ena séna kentávékai sékai súramba kanaán-umai kawe'á umásinkaniyewa kwéseyo Ísu súwasarai anóndakoo kanaán-umai mirá ínáyone suyaná ²⁹ kentávékai miráyavekai áraire séyamba póna túramba kawe'á íno súwasarai ³⁰ túramba awánamai kawe'á uyaná Ísu asiramái simátimena séna kemó únda íma simátímékaiyo súwasarai ³¹ ivátuwesarai kwemó úmba mósimatim-besimatimba uyaná kóyáwé uráiyé.

Ísu áama turuvíyán-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

³² minkáé'nárai kuyasá évakarawai moóráwaimba áí'maesa Ísunopa'a máánkara. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyontavena minkwáásígó íma aái kwésuwasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana ³³ Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aái súwasa sáwívarawai awánésa táátavesa ésa sésa Ísareri-kwaasiya éta naaóvá'á mirám-báyái íma awáraundaya ívékwarata íma kwéawanaumne sumbánivo ³⁴ ámáán-kawaa-kwaasi sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

³⁵ Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena mono'-náúmpímpá'á uména Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba áséi-aimba simátíma'maena iyéna ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

³⁶ Ísu mirá kwéuwasa sáwívarawaimo tóyo umbá tuwánéna séna sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba mirá owasá íma túwa'naa úmae kwénaaowasa sáwí'a kwéowe séna arumbá umátinkena ³⁷ kwaásima Áánútumpa'a tígwaé-imayaa éna kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a ³⁸ kígaugona avowámpa'a námúnaa síyana mayái-kwáásí ti'maráínasa mintómbá akaránááowe Ísu siráiyé.

10

Ísu kwená kwaási mayáír'á'á ti'mákain-kwasai.

Mááka 3:13-19, 6:7-13, Árúku 6:12-16, 9:1-5

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi asóvamatinkai-asirayamba tímakaiye.

² asirayámbá tíména kwená mayáír'á'á ti'maréna séna kesí aantá-kwaasin-owe súwai túwí'a moóráwai áwí'a Sáímoniye séna aúna-kwí'a tamáména Pítaawe séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai Sépéti ááninko áwí'a Yémési moóráwai Yémési áváko áwí'a Yóni moóráwai ³ Vírípi moóráwai áwí'a Pátóromu moóráwai áwí'a Tómaasi moóráwai áwí'a Mátíyu kwemá táákísi mayówai moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Tátíyasi ⁴ moóráwai áwí'a Sáímoni kwemá Árómaani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanáe siráiwai moóráwai áwí'a Yútási Isakérióti kwemá naaénba Ísumba kwená namuro-kwáásír'á'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísuna kwayó-kwáásímán-owe.

⁵ Ísu minkwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi ti'maréna séna kosimátíma'mae nááóro. ó'onkaa-kwaasiti naaópimpare Sámériyaa-kwaasiti naaópimpare íma naaé'a ⁶ kentí kwaási Ísareri-kwaasiti naaópimpa'a nááóro. sipisípira'o ímo kárákwiraiwaimo ímo máyáísasamo sipisípimo sáwí'o umáímo nááóntemba Ísareri-kwaasi mirámó kwéomba ⁷ kosimátíma'e sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááimba ááimba kwéasaiye kosimátí'mae nááóro. ⁸ tí'o in-kwáásí

asóvamatinke'a púwón-kwaasi usásintinke'a túmo karáin-kwaasi túma kawe'á umátinke'a taraváá-kwámhá tirumpimbá máyáan-kwaasi maitiyúwáanasa kónááowe. mimbáyáígóná asirayámbá úwoi timúna'a íma óntamba meéyámbakaavo úwoi kawe'á umátinkáaro. ⁹ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. óntamba íma unáámpímbá áitumae'a kwé'a ¹⁰ toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai-anaamba íma maimaé'a kwé'a tááúmba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. túwa'naa ónááowai kárákwiyonaaovo évaka-tantaa'o íma maimaé'a úwoi koró.

¹¹ Áánútuun-aaí simátimenaaoantave'a moórá-naopa'o kwíyamba keinárawa'o naambó timíndawaimba avakáá é'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹² moórá-naumpa'a iyíyamba máyaiyan-kwaasiyave'a sé'a kawe'á umái máéro síyasa ¹³ keinárawa'o kárákwiyianamo éna Áánútu kawe'á umátinkanivo ímo kárákwiyianamo éna Áánútu keináraware su'mai kawe'á umátinkaniye. ¹⁴ moórá-naopa'o kwíyamba naambó ímo timésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntenkaani'a oró. mindáúmpará'i. mindáópara'iyó. tuwé'a koró. ¹⁵ simátíménda ísáaro. Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'ó Sótómu-naopare Kómóraa-naopare méraan-kwaasi sáwí'o uráantavena sáwí-meyamba timíníye. keinárawa'o tínaaembo umátimenaaoon-kwaasi sáwí-meyamba timíníye. minkwáásíyóntí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiyeti sáwí-meyankomba usáyaaitaniye Ísu siráíye.

sáwí'a umátinkanaaon-kwasai.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena séna simátíménda ísáaro. sipisípimo kwisanamó áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbó on-kwáásívímbá tí'maránaumne. kawer-ímáyáágwárá-kwáásíráámbá umái mé'a sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma anondá sáwí'a é'a paru umái máéro. ¹⁷ kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aavimbá maitinkesa mono-náúmpá'á mótinkesa túwíruku'-nesa ¹⁸ kentávé'o asiramáímo máyáantavesa táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mátinkesa aavimbá maitinkáíya'a miwí kesáái simátíme'a ó'onkaa-kwaasiyonte kesáái simátimenaaoowe. ¹⁹⁻²⁰ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómha é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo kentivon-amankó sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a sénááowe.

²¹ évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tívoísáímo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwowima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ²² kentávé'o asiramáímo máyáantavesa tíyámba umátinkesa mirámó kwéomba ímo ivátuwesamo kentávésamo asiramáímo méwai Áánútu kawepá'á métinkaniye.

²³ moórá-naopa'o méwasamo sáwí'o umátinkewa'o é'a tiyuwé'a isaaisé'a ó'on-daopa'a koró. simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasiti naaó'-nao'a simátíma'mae kwénaaiyana mimbáyái íma ánásaraindara'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai moórágwara'a kumónaumne. ²⁴ ívé-kwaasigo kwéagaraanankaiwaimba íma kwéusayaaitaiye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasi íma kwéusayaaitaiye. ²⁵ ívé-kwaasigo agaráárankainda-kwaasigomo índantemba íníye. mayái-kwáásígó kwená anón-kwaasigomo índantemba íníye. miráumai kemá anóndako únasa simái sáwí'a umásinkesa sésa taraváá-kwántóntí kawáánakó áwí'a Píyésepu iyémá kwésewe. mirá kwéseмба pósa kesí kwaási simái ávááraumai sáwí'a umátinkanaaowe Ísu siráíye.

²⁶ Ísu simásuwena séna mináímbá imáyáa é'a kwaási-taaroí íma inkaisé'a máéro. aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárinasa awánanaaowe. túnkaipa'a

kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. mindáyave'a kwaási-taaroí íma inkáíséro. ²⁷ aúpá'ó simátíménda avora'á simátíméro. keinárawa'o simátíménda-aimba sáwíva-kwaasimo torupenká'á simátíméro. ²⁸ tínkamiya'o puwónááon-kwaasi-taaroí íma inkáíséro. miwí kentimambá íma tínkambai ánásanaaovo Áánútun-aaroíye su'mai inkáíséro. kwemó éna sáwí-marupa'o iramó kwégaindava'a túgwarare timankwáraré tuwáinasa ménaaowe. ²⁹ maarán-áimbá imáyáa oro. sáwíyan-dumama téntékaan-dumama kae'-númámá sáwíyan-ontankakemba siyáánkai-toyaaraamba kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama kárákwirena ímo kanaán-íye sínanamo éna íma puwéna marapá'á kumínívo ³⁰⁻³¹ sáwíva'-numama Áánútu aúranka'a íma anón-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a owaná póna kárákwirena amápa-tantaa'a kwéawanena kenti'nótáugwara'a kwétaampamai kwéawanaivo íma táá'a kaíno Ísu siráíye.

Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.

Árúku 12:8-9

³² Ísu mináimbá simásuwena séna amáparawai túranka'a kentávésa sésa kesí anóndakoman-íye síyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ³³ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kesivo kwíyómpakewai aúranka'a sínaaemba umátimenaumne Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna kentávé'a maarán-ímáyáa íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáíye. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínka'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai aaisambá sénááowe. ³⁵ ívékwara aánogwara'a kesááiyavesa maará ónááowe. avowámá moórá-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moórá-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávúkowe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. ³⁶ moóráwai kwenamáárawi kwená namuro-kwáásiráámbá umái ónááowe. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínka'a ónááowe Ísu siráíye.

³⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesí kwaási-i'a ónáe síyawai aiva'á tinóvowiye táánimbaare tiyáámúmbaare tirumbá timésa naaémba kembá tirumbá símémba uwóví'an-owe. ³⁸ kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesí kwaási-i'a iyawaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á íma maimaésa sínaaemba kwaránááomba uwóví'a ónááowe. ³⁹ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

⁴⁰ Ísu mináimbá simásuwena séna tí'maráandawai kentáái isáiyawai kesááigwara'a isánááowe. kesáái isáiyawai si'mákaiwain-aigwara'a isánááowe. ⁴¹ Áánútun-aaí simátimindawai évakarawaitopa'a kwínasa sésa Áánútun-aaí kwésimatimendawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima kwésimatimiwaimba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaigwara'a mirám-békámá timíníye. arupí umái máyáiwai évakarawaitopa'a kwínasa sésa arupí umái máyaandawai ónda pó'a enáái isánaumne síyawaima arupí umái máyáinda-kwaasigomba Áánútu kawé'-mékámá aména kwéisiyawaigwara'a mirám-békámá timíníye. ⁴² kesí kwaási awánésa sésa úwoisan-kwaasi ímbánivo Ísuna kwaási-i'a uráimba pó'a áwa'naa ónáe sésa sáwíyan-tantaa'a nombá amíyana Áánútu kawé'-mékámá timíníye Ísu siráíye.

11

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Árúku 7:18-35

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mináyáátáár-áímbá simátímatuwena mimbárává'á tuwéna ó'on-o'on-daopa'a kwenáái kosimátíma'mae kwégwena kwená kawer-ámbá agaráátínkaraiye.

² agaráátinkowana Yóni ándá-naumpa'a máyonka'a Áánútumo usásinankaiwai Káraísiti ún-aimba iséna kwená kwayó-kwáásí ti'marówasarai Ísunopa'a tésarai ³ áísaa esarai sésarai kumíníyonemo sirááwaiya'ono. á'owawa ónómpo kumíníwaina amumaránaumno suyaná ⁴ Ísu séna tayauwerékai isááyamba awánaáyamba Yónimba kosimámekai sékai ⁵ túramba kavíkáiwai túramba awánamai kawé'á owaná táá'a kaunkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawé'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawé'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasantinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ⁶ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawé'á kwéiye siyé Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kurááiye.

⁷ Yónina kwayó'nákai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáísa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iye. ⁸ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ⁹ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwei Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé Áánútun-aaí kwésiwaiman-iye. árai'a simátíme'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaraiye. ¹⁰ Áánútun-aaí aúváiimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiyíniye siráíye. agaimaréna siráimba Yónintavena siráíye. ¹¹ simátíménda ísáaro. Yóni nombá pétinkaraiwaina mayáígó amápa-kwaasiti mayáígómbá usáyaaitaisana Áánútu kawé'á umánkaraiwo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawé'á umátinkaniye. ¹² Yóni nombá pétinkaraiwai Áánútun-aaí simátimindayavena ááimba ásárainkakemba ívékwara'a évakarawai Áánútu kawááipa'a iyóvo sésa aambá itánáe sésa anóm-bayai máyáawasa évakarawai aamoí ésa Áánútu kenká'á kawááinkwae kwésewe. ¹³ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaiye Mósesiye Áánútu kwená kwaásimo kawááinimba paáriniye-aimba suwaná naaémba Yóni paáruraiye. ¹⁴ naaóvá'á Íráiyaa maémáiwai ókwara'a paáriniye-aimba suwa'á mináímbó siráan-aintave'a áraire sewa'á kemá sé'a Íráiyaantavesamo siráamba Yónintavesa siráawe kwésunda mináíntávé'a áraire seró. ¹⁵ kwéisaawai ísámai kawé'á oro Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináímbá simásuwena moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. mirán-kwáásiráání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. ¹⁷ moórá-iyá súna'a íma táásá uráawe. ivi'á taan-iyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ¹⁸ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena ísámai toónkwará'á íma kwénaisasa kwentávésa sésa taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iye kwésewe. ¹⁹ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénaunasa kentávésa sésa ándá-aran-donte toónté námae iyíwaima póna táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-

iyé kwésewe. áńivo Áńńútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áńńútu kawer-ímáyáágwáráwáímán-iyé kwésewe Ísu siráiyé.

íma aaí ísaraan-kwasai.

Árúku 10:13-15

²⁰ moórá-mora-tawai Ísu naaó'-nao'a kawe'-máyái ímo awánaraam-bayai mayówasa awánésa sáwí-mayai íma tuwésa Áńńútunopa'o ímo tuntávéna Ísu asiramái séna ²¹ keinárawa'a Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba kentópa'a tınıye. naaóvá'ó Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áńńútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo kawe'-máyái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áńńútu tuwánaraisino. ²² mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áńńútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áńńútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba timíniye-imayaa kwéowe. áńivo kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawimeyamba timíniye. ²³ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe. naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasivimbo kawe'-máyái ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai miwítí sáwí-mayai túwówana póna Áńńútu mindáo'a íma ánásasuwowana ívé'a úwoi kwáyáisino. ²⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwée'a Áńńútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tınımba Áńńútu Sótómu-naopaken-kwaasi sáwí-meyamba anómba timíniye-imayaa kwéowe. áńivo kentí sáwí-meyanko Sótómu-naopakewaiti sáwí-meyankomba usáyaaítaya-sawimeyamba timíniye Ísu siráiyé.

kesópa'a teró siráin-kwasai.

Árúku 10:21-22

²⁵ minkánáá Ísu Áńńútuntavena séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwará'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátíme úwoi-kwaasi simátíme ²⁶ mirámó iyyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu Áńńútuntavena siráiyé.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma suwánaraavo kemá kesivo áńńinko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma awánaraavo kesivombá pó'a keyáá kwená ááimba awánaraumne. kesivoná ááimba simátimenae únda-kwaasi kanaán-umai kesivona ááimba kwéawanaawe.

²⁸ kentí mayái umbai-máyái kwémayaawana kentópa'a umbai-yántáá'á kwáyáiwai kesópa'a tíya'a kentí imáyáa aúńái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ²⁹ kemá kesúma íma maé iyé'a paru umátinkaundawai únana'a pó'a kesí aambá kawe'á umái awáné'a kesáái taagwiyaviya'a kentí imáyáa aúńái'a umátínkáana'a paru umái ménaaowe. ³⁰ kesááimo taagwiyavónááomba íma umbái táńana timénaunda-mayai kawe'-máyáímán-iyé Ísu siráiyé.

12

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Mááka 2:23-28, Árúku 6:1-5

¹ minkánáávimbá Yútaa-kwaasi agándaan-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé kígauvimba úwítí-ton-kígauvimba kwéguwana kwená kwayó-kwáásí táái tinkówasa

úwíti-aramba kútúmai ásimá pítuwesa kwénowasa ² áamáán-kawaa-kwaasi tuwánésa Ísuntavesa sésa tuwánaao. agándaan-kanaama aambá áumbakaawasa mirá kwéowe suwaná ³ Ísu séna naaóvá'ó Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási tímúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-má'yái má'yón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna tímúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ naaóvá'á Mósesi simátímakain-aimba aúváivinkemba awánaraawe. Áánútuntavesamo ísámáimo póímo tuvú'máímo kwéagayaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémaesa agándaan-kanaagwara'a mayái kwémayaawasa mirámó kwéontavesa íma aai kwésimatinkesa sésa sáwí'a kwéowe íma kwésewe. ⁶ simátíme'a sé'a keinárawapimba kwémayaunda-mayaigo anóm-bono'-naumpa'o kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraiwo agándaan-kanaa mono'-má'yái-kwáásí mayái kwémayaantave'o ímo sáwí'o kwéowe senkákémbá kesí kwayó-kwáásíyávé'a sáwí'a kwéowe íma seró. ⁷ Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna póímo tuvú'máímo agaimáímo símémba kanaán-ivo tirumbó kwéumatinkaamba anón-aamoi kwéune siráimba mináínkóná ááimbo isé'o kwarékai ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá íma maitínkáasino. ⁸ kwiyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaara'o kwaásimo mayái kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mááka 3:1-6, Árúku 6:6-11

⁹ Ísu mivá'á tuwéna mono'-náúmpá'á iyúwana ¹⁰ moóráwái ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa aavimbá mayankánáe sésa Ísumba áísaa esa sésa agándai-kanaama mayái aambá áumakaan-kanaama póna áí'o in-kwáásí asóvamankai-mayai mayáínda áamáámba araaísíni. íya araaísíniyo suwaná ¹¹ Ísu tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí sipisípi-poraa'o maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá as-inánááoo. owé á'a mirá ónááomba ¹² kwaásigo sipisípi-poigomba usáyaaitaraimba póna agándai-kanaa áí'o in-kwáásí asóvamankanimba kawé'á éna áamáámba íma araaísíniye simátímatuwena ¹³ ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaoo súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umánkowana ó'on-ayaankaamba úwasa ¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpákémbá kumésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyó sésa áamááyu-aimba siráawe.

Ísu Áánútuna mayái-kwáásígóná kwaasái.

¹⁵ áamááyu-aimba sun-táámá Ísu iséna mimbárává'á tuwówasa sáwívarawai kwenánaaemba kwárówana tí'o ún-kwaasi amápa'a asóvatinkena ¹⁶ asiramái séna kemó umátinkaunda-aimba íma simátíméro siráiyé. ¹⁷ mirámó úmba naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. Áísáya agaimaréna séna Áánútu séna

¹⁸ kwembá usásinankaraunana kesí mayái-kwáásí isa'á kwená imáyáa kwée'a aamoí kwéumanke'a aai senaná kesimankó kwesé máyainana ó'on-o'on-kwaasi amáparawai kesí arupí-aimba simátímena ¹⁹ íma aaisambá tiyéna íma anónka'a séna naaópa'a kwénaaena íma anónka'a séna ²⁰ Áánútunopa'o ímo asiramáímo máyáan-kwaasi íma tiyuwéna kawé'á umátinkaniye. mirá úmae iyéna mayái

maimaé iyéna íma ivátuwainana kesí arupí-ainko usáyaaítana kwáyainasa
²¹ ó'onkaa-kwaasi kwenáwí'a isésa sésa árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénááowe
 Áánútu siráíye sirónka'a póna Ísu mirá uráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mááka 3:20-30, Árúku 11:14-23, 12:10, Árúku 6:43-45

²² moóráwai maúmba kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna minkwáásígó íma aai kwésuwana aúrumba kavíkówasa áí'maesa Ísunopa'a máánkówana Ísu mayauwéna minkwáásígómbá kawé'a umánkowana kwemá aai súwana aúrumba awánówasa ²³ sáwívarawai táátavesa ésa sésa mindá'á Tévítin-andarakemba paáriníyemo siráawaiya'i. ó'owa'iyó suwasá ²⁴ ámáán-kawaa-kwaasi mináímbá isésa kampa'á sésa ímanivo taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye siráawe.

²⁵ suwaná Ísu miwí tááma iséna simátiména séna moóra-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. moóra-naopara'i. moóra-akuna'i. usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. ²⁶ Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. kentávé'o sembá Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiyemo kwésemba ²⁷ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áímbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁸ ánivo kemá Áánútun-amankona asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárawapimba kwévaarisa'a kwéawanaawe.

²⁹ moóra-aimba imáyáa oro. moóráwai moóra-nanko avowámó asiramáímo máyainanamo éna mindáúmpákémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránívo mindánkó avowámbá ánda asááúmankenamo éna uvékena kwená nááindaamba umóyámbá mayániye.

³⁰ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí simémba moóra-mora umáguraawe.

³¹ mindáyave'a simátíménda isáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwániye. ³² kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánívo Áánútun-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwéna ívékwara naaénkwara'a íma maitiyuwániye.

³³ kawé-táígó kawer-árámbá iyáísana sáwí-taigo sáwí-aramba kwéiyaivo taaéramba awánésa kawé-táígón-aramban-iyé. sáwí-taigon-aramban-iyé kwésewe. ³⁴ iyánkó póígon-araa'an-owe. sáwíre su'mai on-kwáásí mé'a pó'a íma kanaán-umai kawer-áímbá kwésewe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe. ³⁵ kawé-kwáásí kawer-ímáyáávinkémbá kawé-máyái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaavo sáwí-kwaasi é'a sáwí-aimba kwésewe.

³⁶ simátíménda isáaro. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínínkanaa tínimba úwoi-aimbo ó'on-o'on-aimbo siráantavena tísaa íníye. ³⁷ kawer-áímbó sirén-kwaasiyavenamo éna arupí-kwaasiman-owe Áánútu séna sáwí-aimbo sirén-kwaasiyavenamo éna sáwí-kwaasiman-owe síníye Ísu siráíye.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:12, Árúku 11:29-32

³⁸ súwasa évaka'a áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa anóndakoo árraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ³⁹ Ísu séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwéseмба naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oro. ⁴⁰ naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkwowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kaumbo-táwai maipimbá ménaumne. ⁴¹ Yónaa kaumbo-táwai anón-doyaako arumpimbá máyowana miín-kwituwówana minkákémbá Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimátimuwasa isésa sáwí-mayai tuwésa Áánútun-aaí isaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaítaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkésa sésa Yónaan-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaítaraiwai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái íma isé'a sáwí-mayai íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe. ⁴² naaóvá'á kentíkwá'nára'a kárákwírowai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyáávínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí kóisánáe séna kwémena kuráíye. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaítaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaémба Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba minínínkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí taisaraumpo Sórómonimba usáyaaítaraiwai kentópa'a máyowa'a kwenáái ísómба íma ísámai kawe'á uráawe síníye Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Árúku 11:24-26

⁴³ Ísu mináimbá simásuwena séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava'a nombá íma kwáyáipa'a kogwénaena séna náávara ménaumno séna avakáá uwááena ⁴⁴ séna tayauweré'a kesí naambá kwaásigo arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiýú'mái kawer-umásukaisana taawánéna ⁴⁵ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómба uráawai tí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moórá-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémба sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómба sáwí'a umái méraiye. miráumai ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-mayai kwémaesa anómба sáwí'a úmaesa iyónááowe Ísu siráíye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mááka 3:31-35, Árúku 8:19-21

⁴⁶ Ísu kwésimatimumba Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa aaí simámenaontavesa máápa'a máyówana ⁴⁷ moóráwai Ísuntavena séna enanówe enáúnava'maare aaí simámenaesa máápa'a máyáawe súwana ⁴⁸ Ísu séna kesinó nááwa'iyo. kesúnava'a nááwiya'o séna ⁴⁹ ayáándeí kwená kwayó-kwáásí agaráátinkena séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. ⁵⁰ kesivo kwíyómpakewai siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráíye.

13

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mááka 4:1-20, Árúku 8:4-15

1 mitáwai Ísu naaúmpa'a tuwéna Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aai simátimindayavena úwasa 2 sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípívimbá usámaaisena máyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyówana ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimakaiye. 3 moórá-aimba simátiména séna moóráwai ánáyumba maimaéna kígauva'a kwégwena 4 máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá túkúnasukaiye. 5 évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana 6 aa'á kaisaná amímá ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. 7 évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. 8 évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna karuwéna anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráiyé. 9 kwéisaawai isámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

10 Ísu súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa sésa kwésimatiménda nóra séwa kwántámai-aimba kwésimatiméno suwaná 11 Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatiménda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo miwí imáyáa íma tímakaisasa kwéisaantave'a kwántámai-aimba kwésimatiméne. 12 Áánútun-aaimo isámaimo kawé'ó iyawai Áánútu túwa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isésa mirámó kwéiyáamo éna Áánútu túwa'naa ínasa amápar-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo isámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne síyawaima tirumpinkémbá mináimbá maimayáínana íma kwéniye. 13 kwéisaambanivo íma isámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. mirámó kwéontave'a simátiménda kwántámai-aimba kwésimatiméne. 14 naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya siráimba miwí mirá kwéowe. Áísáya séna

kwéisaambanivo íma isámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe. 15 miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaamo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imaya maitiyuwé'a kawé'á umátinkausino

Áánútu siráiyé Áísáya agaimaréna siráimba Ísu siráiyé.

16 Ísu mináimbá simásuwéna séna simátimé'a sé'a keinárawa'a kawé'ó umáímo awánaamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umáímo isáamba Áánútu kawé'á kwéumatinkaiye. 17 simátiménda isáaro. naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowaiye arupí umái máyówaiye sáwíva-kwaasi keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma isaraawe Ísu siráiyé.

18 Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna simátímatuwéna séna moóráwai ánáyumba tu'makáin-ainkona ááimba súnnda isáaro. 19 Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa íma isámai kawé'á kwéowana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. minkwáásí aampa'á kunkwáyáin-anayunkaamba kwéowe. 20 ánáyumbo óntankwara-maravimbo kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-aai isésa aamoí ombánivo 21 íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aaiyavesa umbai-yántáárí'a umátinkaantavesa Áánútun-aai ivátukaawe. 22 ánáyumbo karaampimbó kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-aai isáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óísan-imayaama úmae kwénaaesá mirán-imáyááo Áánútun-aai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. 23 ánáyumbo kawé'-márávimbó kúmimba maarán-ááímbán-iyé. Áánútun-aai isésa tirumpimbá

táto'mai kawe'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-kwasai.

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai kwená kígauva'a kawer-ánáyúmbá áwí'a úwítí-anayumba u'makáisana ²⁵ moórá-no'waamba amááraawigwara'a tuún-kwaiguráawana namuro-kwáásígó téna arambó ímo iyáí-uwítiraan-anayumba sáwí-anayumba avu-vumpimpá'á u'makáisana ²⁶ úwítí anón-éna arambá iyáísana úwítiraan-damai u'makáiwai anón-isasá ²⁷ mayái-kwáásí awánésa kígauugo avowánópa'a tésa sésa kawer-ánáyúmbá u'makáandavimba úwítiraan-damai náávakena mimpímbá kwáyáivo sewaná ²⁸ séna namuro-kwáásígó mau'makáiyé sisasá áísaa esa sésa táúyuwanaumne sewaná ²⁹ séna ímanivo úwítí táúyuwaavainivo túwéwana ³⁰ kwáyainana naaémba úwítí karepáina'a toómbó akaránááowaiyave'a senasá misáwí-úwítiráán-damáí táúmai asááumai íramá kwégaindava'a tuwésa úwítí úramba áká'mai kesí toón-dáúmpá'á maránááowe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mááka 4:30-34, Árúku 13:18-21

³¹⁻³² Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba kígauva'a u'makáawana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiyé Ísu siráiyé.

³³ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moórá-ininko péréti-tomba agayánáe séna kanaráántántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'á sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna anón-kwéiyé Ísu siráiyé.

³⁴ Ísu kwaásiyomba aai simátimena séna úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aíne su'mai simátímakaiye. ³⁵ naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai sirónka'a póna Ísu mirá uráiyé. kwemá agaimaréna séna simátíménda kwántámai-aimba simátimenaumne. Áánútu maramá tarórurainka'a aúpá'ó kwáyom-bayaigon-aai ímo ísaraan-aimba simátimenaumne siráiyé agaimaréna siráimba Ísuntavena siráiyé.

sáwí-anayumba u'makáin-ainkona ááin-kwasai.

³⁶ Ísu mináimbá simátímatuwena tiyuwéna naaúmpa'a iyúwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa namuro-kwáásígómó moóráwaina kígauva'o sáwí-anayumbo kwéu'maraiwaina ááimba simásimiyo suwaná ³⁷ Ísu séna kawer-ánáyúmbó u'makáiwaina ááimba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai úne. ³⁸ kígaugona ááimba maramán-iyé. kawer-ánáyúnkóná ááimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasiman-owe. sáwí-anayunkona ááimba Sáátáánigona kwaásiman-owe. ³⁹ namuro-kwáásígó sáwí-anayumba u'makáiwaina ááimba Sáátáánigon-iyé. toómbó akaránááon-kanaaona ááimba maramó ánásanin-kanaaman-iyé. toómbó akaránááowaina ááimba Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaiman-owe. ⁴⁰ námáímo áú'maimo iravímbó agaisuwánááontemba naaén-kanaamo tinda mirá ónááowe. ⁴¹ kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakemba ti'maráanasa kesí kwaásivinkemba sáwí-kwaasi ó'owima sáwí-imayaa tíméwasa sáwí-amba kwégwaraawai kuntúkúmai ⁴² íramó kwégaipa'a tiyuwáiyasa mésa ivi'á tésa

túwáyaamba akévundarewasa ⁴³ arupí umái máyáawai Áánútu kentivo kawááipa'a mésa aa'ó kwégaintemba mirá ónááowe. kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráiyé.

Áánútu kwaásimo kawááin-kwasai.

⁴⁴ Ísu maarán-áinkwárá'á simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. ó'oran-ontamba maravímbá utámarena ména pukáisana moóráwai téna taawánéna aamoí éna káátamarena mimbárámá meéyámbá ínintavena kwená óísamba maimái tímatuwena óntamba mairéna mimbárámá komeéyán-éna minó'órán-óntámbó ásámakaamba mairáiyé.

⁴⁵ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. moóráwai ameriyáamba meéyáambaraindayavena naaó'-nao'a kwénaaena ⁴⁶ awánáinda moóráwai ó'oran-ameriyaamba makáinana awánéna kwená óísamba maimái kwétimena óntamba mairéna minó'órán-ámériyáamba komeéyán-umai kwémayaiyé.

⁴⁷ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áimbán-iyé. kwasen-únánkáámbá moóráwai nompímbá túwáísana ó'on-o'on-doyaa'a ⁴⁸ minúnámpímbá ógwitagwisana asináíndayavena umái kwéawanaisasa évakarawai áwa'naa umai asímbai áamááíva'a makésa kawé'-nóyáá'á unáámpímbá áitesa sáwí-noyaa'a ivá'á kwétuwaawe. ⁴⁹ naaén-kanaa tínimba mirá íniyé. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kawé-kwáásívinkémbá sáwí-kwaasiyomba tí'mai ⁵⁰ iramó kwégaindava'a tuwáiyasa ivi'á tésa tí'o ínintavesa túwáyaamba akévundanaaowe simásuwena ⁵¹ kwená kwayó-kwáásiyávéna tísaa ena séna simátimunda-ainkona ááimba ára isaaó súwasa owé suwaná ⁵² Ísu simátimena séna ísáamba simátimunda-aimba simátíméro. moóráwai naankó avowá kwená naaúmpa'a ááéraan-tantaare aúna-yantaare kwáyáísana taaímbai kwená kwaási kwétimiyé. mindánkó avowámó kwétimintemba miráumai ááéraam-bonor-aimpinkene Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimpinkene simátíméro Ísu siráiyé.

Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.

Mááka 6:1-6, Árúku 4:16-30

⁵³ Ísu mináímbá simátímatuwena mimbáravá'á tuwéna ⁵⁴ kwenamáápa'a kúmba miwítí mono'-naúmpá'á iyéna aaí simátimuwasa táátavesa ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayaawa nááwawa asirayámbá ámísana kawé'-máyaí ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ⁵⁵ kesáámó awánáúnda taainéí évaka-tantaa'o kwéiwai ááninkoman-iyé. Máriyaa áánimba éna Yémési Yósépi Sáímoni Yútási tuwaaómán-iyé. ⁵⁶ kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. ⁵⁷ maankákéwáímá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináímbá isénawa minásíráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana Ísu simátimena séna Áánútun-aaí simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵⁸ kesáámó úndanten-kwaasi póna íma súwa'naa íniyé suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiyé su'mai mairáiyé.

14

Yóni nombó pétinkarawai pukáin-kwasai.

Mááka 6:14-29, Árúku 3:19-20, Árúku 9:7-9

¹ minkánáá Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káíriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináímbá iséna ² kwená mayái-kwáásiyávéna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkarawaiiman-iyé. pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá

kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye sirái. ³⁻⁴ ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotiyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áumbakaawa mayááne simá-sima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándáva'a máánkarowana ⁵ Éróti Yónimba inkamónáe súmba kwaási-taaroinkaiséna íma inkánkaiye. kwaási Yónintavesa sésa Áánútun-aai simátímíwaiman-iyé suwaná Éróti séna Yónimba inkamónasa áwáá'a siyénááowe séna íma inkaména máyowana ⁶ kwembó ánkaron-kanaamo túwana anón-tanomba kaumái sáwíva-kwaasi tímúwasa nowaná Erotiyasi ayáámúnko téna túranka'a araimá marówana Éróti aamoí umánkena ⁷ minárásígóntávéna séna nóin-tantaatavena ankáíya simásímína'a áméno. árai'a súnda pó'a sísaína'a áméno súwana ⁸ anówamba koáísaa ena súwana anówama aái súwana Érótinopa'a téna séna Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana ⁹ iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áimbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwárá'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna ¹⁰ moóráwaimba ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá ¹¹ táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa ¹² Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkesa Ísunopa'a tésa tasimámakaawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinkena póna asirayámbá kwempímbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye Éróti siráiyé.

*Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mááka 6:31-44, Árúku 9:10-17, Yóni 6:1-13*

¹³ Yóni puwómba kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámúwana iséna tuwéna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisena kwaásimo ímo máyaiyapata kónáe séna kúmba naaó'-naokewai mináimbá iséna marapá'á kóyo uwaná nompí-sípívimbá kwéna ¹⁴ marapá'á ásávomba misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹⁵ Ísu asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa séna íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a ti'marénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbáráaro suwaná ¹⁶ Ísu séna toóntáa'a íma kwíya'a toómbá tíméro súwasa ¹⁷ miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-íníye suwaná ¹⁸ Ísu maimaé másíméro séna ¹⁹ sáwíva-kwaasiyavena mara'á máéro séna éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ²⁰⁻²¹ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-yai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.
Mááka 6:45-52, Yóni 6:15-21*

²² áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ²³ misáwívá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana no'wáamba aúkúwana Ísu kweyáá máyowasa ²⁴ kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avuvumpá'á máyówana maramá nénka'a kwáyowana anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa íma kumbá ²⁵ irataró'a Ísu

non-avóvomayaapa'a kwénaaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a túwasa ²⁶ non-avóvomayaapa'o kwénaaumba awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná ²⁷ Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne súwana ²⁸ Pítaa simámena séna emó Ísóigo úrambo éma sina'á non-avóvomayaapa'a emó máyaandava'a konó súwana ²⁹ Ísu séna kanaán-ivo tiyó súwana nompí-sípívínkémbá kunásávena non-avóvomayaapa'a Ísumo máyopa'a kúmba ³⁰ kawé'á umái kúmba anón-undamo toróntavena imáyáa éna inkaisúmba nompímbá kunávekora'nara kwéena anónka'a séna Ísóigoo kembá tátoraao súwana ³¹ Ísu avekáán-umai ayáámba árú'mai tátorena séna anón-undamo toráintavai sáwí-imayaa e kesí asirayántávemo ímo imáyáamo óndayavai kunáveraane. kesí asirayántávái íma kaer-ímáyáa uwo súwasarai ³² nompí-sípívímbá usámaaisewana anón-undao maivaiyówasa ³³ nompí-sípívímbá máyówai Ísuna imáyáa mósá marésa sésa árai'a Áánútu ááninko óne siráawe.

*Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvatinkarain-kwasai.
Mááka 6:53-56*

³⁴ árai'a Áánútu ááninko óne sésa kwaaúnóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá marapá'á ásávowasa ³⁵ mimbápákén-kwáási Ísumba aúyésa naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa tóyo ésa ³⁶ sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórówana tí'a étínkaraiye.

15

*tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.
Mááka 7:1-13*

¹ ámaán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásiyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa sésa ² ená kwayó-kwáási nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ³ Ísu séna kentíkwá'námo simátímakaan-amaamba kwaré'a Áánútuna áamáamba kwéaraaisemba nóra éra mirá kwéoo. ⁴ Áánútu séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánivo anóvwimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Áánútu siráivo ⁵ keinárawa'o siráamba moóráwai anóvwiyavena simátimena séna moóra-yantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna anóvwima íma kwétuwa'naa-iyé. mirámó ontávé'a kanaán-iyé kwésewe. ⁶ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aai tuwé'a kentíkwá'nái áamáamba kwégwaraawe. ⁷ kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Áísáya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna

⁸ maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáiyé.

⁹ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáamban-iyé kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáa mósá kwémaraawe

Áánútu siráiyé Áísáya simái agaimakáiyé Ísu siráiyé.

*kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.
Mááka 7:14-23*

¹⁰ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. ¹¹ máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áínkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye siráiyé.

¹² súwasa Ísuna kwayó-kwáási kwenópa'a tésa sésa ámaán-kawaa-kwaasi emó simátiménda-aimba isésa áwáá'a aéesa kayóráamba íya isaánó suwaná ¹³ Ísu séna

kesivo kwíyómpakewai ímo u'makáin-anayumbo éna táúyuwaniye. ¹⁴ áamáán-kawaa-kwaasi tááiyave'a íma anón-imayaa oró. miwí ímo aambó awánaakakemba tóikakemba kampa'á simátimesa sésa aambá agaráátinkanaumne kwésewe. moóra aúgavitawai moóra aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááoivo mirámó ésaraimo ésarai maipímbá koyuvánkoyaaoye súwana ¹⁵ Pítaa séna kwántámai-aimbo simátimenda-ainkona ááimba simásimiyo súwana ¹⁶ Ísu séna kenkwará'á íma táako pééi kwésisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawe'á uráawe. ¹⁷ máápaken-tantaa'o naawái tindáámpá'á kunáyúsúgwinivo ¹⁸ aaimó kwésemba tirumpinkén-ímáyááo éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa kampar-áimbá simátinkesa simái sáwí'a umátinkesa ²⁰ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááo kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáámbo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

*Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.
Mááka 7:24-30*

²¹ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé mivá'á tuwéna Táyaa-naopare Sáitóni-naopare mináyámpá'á kúmba ²² mináyámpákén-ínínkó íma Yútaa-inimba póna Kénááni-ininko Ísunopa'a téna anónka'a séna anóndakoo Tévitin-andarakewai arumbá umásinkaa. taraváá-kwámbá kesiyáámúnko arumpimbá máyáísana sáwí'a umái máyáiyé súwana ²³ Ísu iséna íma aai súwasa kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa asiramái sésa ai'mátuwaa. aasiyaasí mirá siváínivo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútu si'mákaisa'a Ísareri-kwaasiye su'mai túwa'naa e'a Ísareri-kwaasimo sipisípi-poiraan-umaimo kóyáwé kwéowai kwétuwa'naa-une súwana ²⁵ minínínkó Ísun-aóka'a mara'á kumbaéna séna anóndako súwa'naa uwo súwana ²⁶ Ísu séna iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁷ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyánkó avowá owé sisaná toón-ayai takwémandaiye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iye sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁸ Ísu séna kentávái asiramái máyaanda-ininko sénda pó'a mirá ónaumne séna mitáwai ayáámúnkomba asóvamankaraiye.

Ísu sáwívarawai asóvatinkarain-kwasai.

²⁹ asóvamankena kúmba Káriri-kwaankon-awampa'a koukúmai omápa'a mara'á umáyowasa ³⁰ sáwíva-kwaasi kwemó máyopa'a kumbá tísamaimo tausokón-kwaasiye tiyáántámbo mavíkuron-kwaasiye túrambo kavíkón-kwaasiye aaimó ímo sun-kwáásiyé ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa kwenaísamaivimba mótkowana asóvatinkowasa ³¹ tísamaimo tausokón-kwaasi kawe'á uwasá tiyáántámbo mavíkuron-kwaasi kawe'á uwasá túrambo kavíkón-kwaasi kawe'á umái awánowasa aaimó ímo sun-kwáásí aai suwasá misáwívaráwái awánésa ávááraumai táá'a kówasa Ísareri-kwaasiti Ísóigo áwí'a mósá makáawe.

*Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.
Mááka 8:1-10*

³² Áánútu áwí'a mósá marówana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná séna maankwáásiyómbá kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. tí'maráanasá miwítí naaó'-nao'a kónááombanivo aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainiye súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'a sáwíva-kwaasin-ovo náánkakenta toómbá maimáiya tíménaumno suwaná

³⁴ Ísu tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáísana esimáinoyaakwara'a kwáyáiyé suwaná ³⁵ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna ³⁶ avakaeté-tone noyááre maisokéna Áánútuntavena súwi séna mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ³⁷⁻³⁸ amáparawai nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóígwarare miráumai-kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana ³⁹ Ísu misáwívá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Mágátani-ayampa'a kuráawe.

16

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mááka 8:11-13, Áríku 12:54-56

¹ mivá'á Ísu máyowasa áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ² Ísu séna enáínka'o awánaamba aaváúmá naaerírí'a vaisa'á sé'a aaváyaavimba aa'á káníye sé'a ³ aaváyaavimba awánaamba ainánkó aaváúmá káátasuwaaisa'a sé'a ívé'a aa'á táníye kwésewe. kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á táníye kwésemba mirántántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútumo ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe. ⁴ ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasi é'a Áánútuntave'a íma imáyáa é'a kentáv'é'a kwése'a Áánútumo ai'mákainamo e íma awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóvá'á Áánútu Yónaambo uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. naaóvá'ó anón-doyaako Yónaambo nawíkwowanamo kaumbo-táwaimo arumpimbó méraintemba kemá kaumbo-táwai maipimbá ménaumne Ísu séna tiyuwéna kuráiyé.

íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi-i'a oró siráin-kwasai.

Mááka 8:14-21

⁵ tiyuwéna kúmba Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá marapá'á ásávesa kwená kwayó-kwáásí péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná ⁶ Ísu áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-imáyáa kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráíntantaa'a sáwíyan-tantaa'a moóra-tonko áwí'a péréti mimpimbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a kentúma kárákwimai máéro súwasa ⁷ keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma maimaéta túnanaya mirá kwésiye suwaná ⁸ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kentáv'é'a íma sáwíyan-imayaa é'a anón-imayaa oró. ⁹ kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma táako pééi kwésiye. éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaawara kemó uráundawaina ááimba íma awánaraawe. ¹¹ áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiyavaiye imáyáa é'a pérétimo intóráin-tantaatave'a kentúma kárákwimai máéro-aimbo súnnda íma péréti-tontave'a kwésumpo nóra éra íma ísaraao súwana ¹² táako pééi súwasa mináínkóná ááimba ísówana péréti-tontavena íma siráivo áamáan-kawaa-kwaasiye Sátúsi-mono-kwaasiye tááiyavena séna kárákwimai máéro siráiyé.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mááka 8:27-30, Árúku 9:18-21*

¹³ Ísu Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba kwená kwayó-kwáásí tísaa ena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawaintavesa amáparawai kentávésa nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁴ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Yérémaya óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moórawai óne kwésewe suwaná ¹⁵ Ísu séna keinárawa'a kentáv'é'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana ¹⁶ Sáímoni Pítaa séna Áánútumo usásinankaiwaima Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne. Áánútu asirayánkwáráwái ááninko óne Pítaa súwana ¹⁷ Ísu séna Sáímoni Yónaa ááninkoma ónana Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kesí ááinkona ááimba sénda kwaási íma simámévo kesivo kwíyómpakewai mináímbá embá simámísa isáánda póna Áánútu embá kawé'á kwéumankaiye. ¹⁸ simátíme'a sé'a enáwí'a Pítaawemo kwéseмба mináwíkóná ááimba óntamban-iyé. anón-ontanka'a kesí naankáámbá ónaunda mindánkáámbá kesí kwaási-i'a owaná púwón-asirayanko íma usáyaaitaniye. ¹⁹ Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-asirayamba áména marapá'ó máyaanda sáwí'o ombá aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áúmbakaiye. kawé'ó ombá ímo aambó aunóndanten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé simásuwena ²⁰ kwená kwayó-kwáásíyávéna asiramái séna Áánútumo usásisinkaiwaima Yútaa-kwaasi kwésimu'maraawai úne-aimba íma simátíméro Ísu siráiyé.

*Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.
Mááka 8:31-9:1, Árúku 9:22-27*

²¹ minkánáá Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátiména séna Yérúsaremu-naopa'a kondá Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sen-kwáásíyé sí'a índai'a umásinkesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwái maisúwáanana Áánútu usásisinkaniye súwana ²² Pítaa áí'maena kweyááva'a máankená séna Ísóigoo mirán-áímbá sénavo Áánútu íma owé sínasa séndanteni'a íma umánkanaaowe súwana ²³ Ísu kwanténa Pítaantavena asiramái séna Sáátáánigo siyuwé kóaa. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésempo kesí aambá íma itaaó Ísu siráiyé.

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásí simátiména séna kesínaaemba kwaránáe siyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaundataima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínnaemba kwaránááowe. ²⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésamo puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondáí'a umásuwesa ókwara'a ayáátáaka'a ménaaowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kesí kwayó'nárawa'a kwíyómpakewaiye kesivoná asirayánkwárá'á kumé'a amápa-kwaasimo úmae kwéiyomba imáyáa é'a miwítí meéyámbá timénaumne. ²⁸ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a kemá kwaási úrandako kesí kwaásimo kwégawaanda suwáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

17

Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.

Mááka 9:2-13, Árúku 9:28-36

¹ Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte kwenáváko Yóninte umái tí'maena omápa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa ² miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana óipakemba aaváúgómó inten-úwana kwená unáánkwátóirakemba sán-kena kwayáni'a kówasa ³ awánomba kae-kwáásiráí kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi títwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁴ Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta emó sinataamó éta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéi éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe siráiyé.

⁵ mirá kwésunka'a ainánkó sán-kámaena kwayáni'a kámae kuména kunkáátowana mináinámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáánimba isa'á kwená imáyáa kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne. kwenáái ísáaro súwasa ⁶ kwená kwayó'nárau mináimbá isésa marapá'á kumbésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowana ⁷ Ísu miwímó máyópa'a téna tine'á tátorena séna táá'a kaivó usásinaaro súwasa ⁸ awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúyana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae iyóro súwasa ¹⁰ kwená kwayó'nárau Ísumba áísaa esa sésa amáámba sen-kwáásí Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáúndawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná ¹¹ Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-iye. ¹² simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a paárúwasa íma aúyésa sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkesa mirá uráantemba kembá kwaási úrاندako kumpaáruraundawaimba sáwí'a umásinkanaaowe súwana ¹³ táako pééi súwasa Íráiyaa siráimba Yóni nombá pétinkaraiwaintavena siráiyé siráawe.

Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.

Mááka 9:14-29, Árúku 9:37-42

¹⁴ simásuwesa omápakemba kúmúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyówasa awánomba moóráwai Ísunopa'a téna aísamaivimba kumbéna séna ¹⁵ anóndakoo kesáánimba arumbá umánkaao. sáwí'a umái ména tanaambá váguvagu kwéena aigaregó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana nompíné iravíné tanaambá kwévamae kwénaaisa'a ¹⁶ ená kwayó-kwáásí máyáapa'a máankaunasa íma kanaán-umai kawé'á umánkaraawe súwana ¹⁷ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaama isa'á kentávé'a íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbaí kwétaivo nóraumai-tawaiya'i kesé ménaumpo enáánimba áí'mae tiyó súwana áí'maena túwana ¹⁸ Ísu taraváá-kwántávéna séna auwé kóaaó súwana arumpínkémbá auwéna kóúwana miníyámpóí kawé'á umánkowana kawé'á umái méraiye.

¹⁹ kawé'á umánkowasa naaémbo Ísu kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí tésa sésa nóra séta mintáráváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁰ Ísu séna Áánútuntave'o mayauwáníyemo sé'o asiramáimo máyáankakai mayáúwáísino. árai'a simátíme'a sé'a moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba ma'makáisana áruma kwikéna anón-tainambo kwéiyintemba kesé aráápamai sáwíyanka'a mé'a naaémba anóni'a umái aráápamai mé'a omátave'o sé'o kítímae ór-ayampa'a kóaaomo

síyanamo éna mirá íniye. [²¹ Ísu mináimbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayáí amápa'a kanaán-umai mayánááontavena siráiyé.]

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mááka 9:30-32, Árúku 9:43-45

²² Ísu kwená kwayó-kwáásí Káriri-ayampa'a torupamáí máyówana Ísu simátimena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa ²³ sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisúwáanana usásisinkaniye súwana miwí tirunkó umbaí taráiyé.

táákísi-ontamba tukáan-kwasai.

²⁴ tirunkó umbaí tówasa Ísu kwená kwayó-kwáásíyé Kápénéamu-naopa'a kumbá anóm-bono'-nankontavesa táákísi-ontamba kwémayaawai Pítaanopa'a tésa séna ená anóndako anóm-bono'-nankontavena táákísi-ontamba kwétuwai. íya kwétuwaiyo suwaná ²⁵ Pítaa séna kwétuwaiye simásuwena naaúmpa'a iyúwana táákísin-aimbo ímo sirónka'a Ísu Pítaamba áísaa ena séna Sáimoniyo marapákén-ánón-kwáásí timááraawitopakemba táákísi-ontamba maésa ó'onkaatopakemba maésawa kwéompo nóran-imayaamo kwéemo e simásimiyo súwana ²⁶ Pítaa séna táákísi-ontamba ó'onkaatopakemba mairáawe súwana Ísu séna miráumai Áánútuna kwaásiya póta anóm-bono'-nankona táákísi-ontamba íma tuwánaundayaanivo ²⁷ áwáá'a sevái póta úwoi tuwánaundayaanivo nonkwaaúmpá'á kuré ánda túwénana kumína aiva'ó torénda-noyaa'a mairé óipimbo óntambo kwáyaina maimaé minóntándéí esáváiyé kentáváiyé táákísi móuwo Ísu súwana mirá uráiyé.

18

nááwa kwéusayaaitaiyo siráan-kwasai.

Mááka 9:33-37, Árúku 9:46-48

¹ mitáwai Ísuna kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa taáísaa esa séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba nááwa usáyaaitea anón-kwaasi-i'a kwéoo suwaná ² Ísu moórá-iyampoi ááyowana túwana avumpimbá aránkena ³ séna árai'a simátimé'a sé'a sen-ímáyáámó ímo tuwé'o iyámpóímo ímo usáyaaítanae-imayaamo ontembó keinárawa'a mirán-ímáyáámó ímo íyanamo éna Áánútu kenká'á íma kawááiniye. ⁴ miníyámpóígó tísamaivimbo máintemba mirámó kwéowai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-kwaasivinkemba kwéusayaaitaawe. ⁵ kentávésa imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mááka 9:42-48, Árúku 17:1-2

⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavenamo árairemo sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavesamo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówíyasa Áánútu kampa'ó síyawaima sáwí-meyamba anómba timínívo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátiméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-iye. ⁷ marapá'á máyáanka'a kesáái tuwésa sáwí-ampa'a kónááontavena ó'on-o'on-tantaako kwétavisiye. mirá-sáwí-tántáákó kwaíkwai'a kwéimba pósa sáwí-ambo ó'owimo agaráátínkáawai sáwí-meyamba mayánááowe. ⁸ tiyáánkowa'i. tísamaigowa'i. sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-tiyaana'i. moórá-tisamaiya'i. arátúwáaro. kae-tiyááná'i. kae-tísámáiyá'i. kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o íramó kwégaipa'a

kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'án-iyé. ⁹ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moórá-turamba pítuwaaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráimbo maisuwé'o máyáamba mindá kawé'án-iyé Ísu siráiyé.

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Árúku 15:3-7

¹⁰ Ísu séna úwoi-kwaasiyave'a úwoisamban-owe íma sé'a kárákwiyoro. Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwirá'á kárákwiraawai kesivo kwíyómpakewaina egwaa'á mésa miwí táái kwésimamevo kárákwiyoro Ísu siráiyé.

[¹¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyave'a tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáandayave'a kunkáumne.] ¹² sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisana misáwíwá-sípísípímó umó kwénaamba tiyuwéna moórámo áúyokwimba koavakáá eémena ¹³ awánénamo imbá aamoí kwéena séna kesí sipisípi áúyokwimba áikaumne séna mimbóráwáíná aamoí anómba éna sáwíva-sipisipi ímo áúyokombo úwoimo máyáawaiti aamoí sáwíyanka'a kwéiyé. ¹⁴ sipisípira'o kárákwiyowaimo áúyokwi-sipisipiyavenamo arunkómó umbaimó taintembá kentivo kwíyómpakewai kwená aampa'ó ímo kwégwaraan-kwaasiyavena arunkó umbái kwétaiyé Ísu siráiyé.

kentí kwaási sáwí'a umátínkáan-kwasai.

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna ená kwaási Áánútuna kwaásigomo embó sáwí'o umánkainamo e kwempá'á mináíntávái kosimámínana kwewé su'mai máyaindara'a kosimámínana enáái isénamo arupí umánkainamo ékai kwesé esé kawé'á umái máékaiyo. ¹⁶ enáái ímo isáínamo e moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á simámiyo. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna moóráwaimba aavimbá mayankánáe séna mináimbá ísarewai kaerá'i. kaumbowá'i. tí'maena mátinkena áísaa umai isániyé siráimba mindáyavena ená kwaási enáái isáníntavena moóráwaiya'i. kaekóná'i. kotí'mai kwempá'á mé'a simámiyana kentáái isáíno. ¹⁷ ánivo ímo isáínamo e Áánútuna kwaási torupamátinke enáái simátímínasa mésa simámiyana kwemó miwí tááimo ímo isáínamo e imáyáa e se Áánútuna aambó ímo kwáráan-kwaasiraamba éna táákísi-umoyan-kwaasiraamba kwéiyé siyó Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a marapá'ó máyáanka'a sáwí'o ombá aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a aambá áumbakaiyé. kawé'ó ombá ímo aambó aunónaaonten-umai Áánútu kwíyómpa'a ména á'a mirá uráiyé Ísu siráiyé.

¹⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-aimba simátíménda ísáaro. marapá'ó máyáanka'a kae-kwáásígóráímó moórá-aintavesaraimo mimbórá-ímáyáámó ésaraimo kesivo kwíyómpakewaimo áísaa íyanamo éna mirá umátinkaniyé. ²⁰ kaumbo-káé-kwaasi kentávésa imáyáa ésa torupamáí máyáamba túwa'naa ónaundayave'a miwísé ménaumne Ísu siráiyé.

²¹ Ísu mináimbá súwana Pítaa Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesí kwaási sáwí'o umásínkáva'o kwéiyomba mindáyave'a nóraumai-tawai íma aavimbá mayankéra íma imáyáa éra ivátuwanaumno. avakaeté-tawaima sáwí'a umásínkáimba íma aavimbá mayanké'a íma imáyáa é'a ivátuwaunda pó'a moórá-tawaimo sáwí'o umásínkaindara'a aavimbá íya mayankéra. íya imáyáa éra. ivátuwanaumno súwana ²² Ísu séna íma avakaeté-tawaiye su'mainivo úwoi mirá úmae iyuwó Ísu siráiyé.

óntamba ámakaintavai íma ivátuwaao siráin-kwasai.

²³ Ísu séna sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa é'a ivátuwaaromo súnda maarán-íyávé'a sé'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá anón-kwaasigo kwená mayái-kwáásí óntamba kwááyu tímakena ²⁴ tísaa ónáe kwéimba anón-ontamba 10,000,000 ontamba kwááyu ámakaiwaimba moóráwai áí'maena móaminkwae séna íyísana ²⁵ íma móamintavena óntan-anavo séna kwembá airé'a awainínkómbá airé'a kwená iyámpóíye kwená póíye kwená óísane maimaé'a ó'on-kwaasiti mayái mayánintave'a miwí kwétime'a óntamba maimaé'a kemó tukáunda-ontankaamba umái másíméro sisaná ²⁶ kwená mayái-kwáásígó aísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a amápa'a áméno sisaná ²⁷ kwená anón-kwaasigo arumbá umánkena séna kanaán-ivo kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwaao sisaná ²⁸ mayái-kwáásígó máápa'a kuména moórá mayái-kwáásígómbá awánéna sáwíyan-ontamba 100 ontamba ámakaiwaimba awánéna amósámba kumbapaména anónka'a séna kwááyumo ámakaunda-ontamba avekáámbá simiyó sisaná ²⁹ kwenáísamaivimba kumbaéna séna arumbá umásinkema simu'makéna'a óntamba avakáá-é'a áméno sisaná ³⁰ íma iséna áí'maena ándáva'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba símínasa ayúránkáaro sisasá ³¹ mayái-kwáásíyómbá awánéna tirumbá umánkesa miwítí anón-kwaasira'a kosimáméwana ³² anón-kwaasigo iséna kwená mayái-kwáásígó sáwívar-ontamba 10,000,000 ontamba mairáiwaimba ááyaisana tisaná séna sáwí-mayai-kwaasi óne. kentávái arumbá umásinkao séndayave'a mirá é'a anón-ontamba kwááyu ámakaunda-ontamba íma imáyáa ónaumpo ivátuwe íma simiyó sé'a ³³ sirumbó umánkaraundantemba moórá-mayai-kwaasigomba arumbá umánkááraamba sáwí'a óne séna ³⁴ arumbá anómba sáwí'a umánkena ándáva'o kárákwiraindakonka'a móankena séna kwááyumo ámakaunda-ontamba amápa'a simína ayúrankaao sisaná ándáva'a ánkaraíye ³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kentí kwaásimo sáwí'o umátínkáambo ímo ivátuwe'o imáyáamo úmae kwéiyiyanamo éna kesivo kwíyómpakewai kentí sáwí-mayai íma maitiyuwániye. óntan-anavomo intembá kesivo mirá umátinkaniye Ísu siráíye.

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.
Mááka 10:1-12, Arúku 16:18

19

¹ Ísu mináyáátáár-áimbá simátímatuwena Káríri-ayampa'a tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápár-áyámpá'á komáyowasa ² sáwívarawai tóyo uwaná tí'o ún-kwaasi asóvatinkaraíye.

³ asóvatinkowasa amáán-kawaa-kwaasi sésa Ísumo sáwí-aimbo sínda isánée sésa Ísunopa'a tésa sésa moórá-kwaasigo maanáintáváyá'i. ó'on-o'on-aintavaiya'i. awainínkómbá kanaarará auwániyo. mirámó énamo éna amáán-aimba araaisíni. íya araaisíniyo suwaná ⁴ Ísu séna naaóvá'ó Mósesimo agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna Áánútu kwíyómba maramá tarórurónka'a aaraigwára kwaaigwára'á taróruyaiye. ⁵ tarórukena séna aaraigwára kwaaigwára'á tatóruundayavesa tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe Áánútu siráíye. ⁶ mindáyavesa awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbórái'a kwéowe. Áánútu aarai-kwaaí moórái'a umátínkaraintavesa íma tasáero Ísu súwasa ⁷ miwí sésa naaóvá'á Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaíndawai aúváivimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráíye. nóra séna mirán-áimbá siráíyo suwaná ⁸ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aa

íma ísóntavena mindáyavena Mósesi minámáámbá siráimbanivo Áánútu kwíyómba maramá taróruronka'a íma mirá siráiyé. ⁹ simátíme'a sé'a moóráwaimo awainínkó íma moórá-kwaasigoe kwénaaisana awaikó ó'on-aintavena ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu mináímbá simásuwena máyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa aaraimó kwémayaamba sénda-aimba kwáyáinka'a pósa mirá kwéovo ímo aaraimó maésamo úwoimo kwémaemba kawé'á kwéowe suwaná ¹¹ Ísu séna amáparawai sen-áímbá íma kawé'á umái ísáawasa aaraimó ímo mayánááontavesa Áánútu asirayámbá tímakawai mináímbá kwéisaawe. ¹² évakarawai moórá-mora-aintavesa íma aaraí máyáawasa évakarawai tinóvowi sáwí-kwaasi tínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai túmo sáwí'o umátínkaraawai aaraí íma máyáawasa évakarawai Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba isésa Áánútuntavesa imáyáa ésa aaraí íma kwémayaawe. kanaán-umai mirá ónaumnemo kwésewai mináímbá isánááowe Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.

Mááka 10:13-16, Árúku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátinkena Áánútumpa'a námúnaa sínkwáe sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu simátimena séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpóimó kesópa'o tentembá Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miráráán-umai kwégawaaimba iyámpóimo kesópa'o tí-amba íma ítátinkaaro séna ¹⁵ miníyámpóirá'á ayáámba tátorena túwa'naa umai námúnaa simásuwena tíyukaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mááka 10:17-31, Árúku 18:18-30

¹⁶ tiyuwówana moóráwai ívé-kwaasigo Ísunopa'a téna séna anóndakoo nóran-kawera umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁷ Ísu séna nóra se kawé'-má'yá'yáváyá sísaa oónó. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé. aúnaí'a úmai maí'mai'a ónae sémo e Áánútuna amáámba kawé'á umái kwaraaó súwana ¹⁸ mindákó áisaa ena séna nóin-amaana kwaránaumno súwana Ísu séna tínkamiyasamo puwónááoni'a íma uwó. íma aaraí-umóyámbá uwó. íma umóyámbá mayaaó. kamparáímbá íma simátinkaa. ¹⁹ kentinóvowi túwí'a anómba uwó. esávái-ímáyáámó óndantemba ená kwaásiti imáyáagwara'a uwó. miráumai-amaamba kwaraaó Ísu súwana ²⁰ mindákó séna minámáámbá kwa'maé'a kwéiyumpo nóran-amaankona íma kawé'á kwéuno súwana ²¹ Ísu séna amápa-tantaa'o kanaamó émo e ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímātuwenana ená kawé'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníye. tímátuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²² mináímbá iséna sáwíva'-naaindaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráiyé.

²³ kúwana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátíme'a sé'a sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaásimo kawááipa'a kwíyamba umbái táníye. ²⁴ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóigó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútumo kawááipa'a kosinó Ísu súwasa ²⁵ kwená kwayó-kwáásí mináímbá isésa táátavesa ésa sésa umbái taintávésa nóran-kwaasiya Áánútumo kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁶ Ísu tuwánéna séna kwaasi miwítí mayáinéí íma meéyámbaresa kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéiyé súwana

²⁷ Pítaa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumpo nóram-beyana mayánaumno súwana ²⁸ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu amápa-tantaa'a aúnái'a úmaraindara'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ságayankwarawai mé'a kárákwiyona'a keinárawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kesínaaemba kwégwaraawai Ísareri-kwaasi mayáiyáv'é'a tísaa ónááowe. Ísareri sísamaivakemba kae'á kumbaimái tínkaraiwai-andarakewai tísaa ónááowe. ²⁹ kentávésa imáyáa ésa Áánútun-aaí kosimátimenaaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁰ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a iyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

20

ándá-aran-kigauva'-mayai-kwaasiti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórawai ándá-aran-kigaugo avowámá kesí mayái mayáígwáe séna ááema usásinkena kwaási tivakáá-umai tuwánéna ² séna kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno sisasá owé sewaná tí'maena kwená ándá-aran-kigauva'a móitinkaisasa mayái kwémayaawana ³ usá aaváyaavimba ókwara'a mayái mayáígwáe séna mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna tuwánéna ⁴ séna kesí mayái kwémaewa'a arupí-meyamba tíméno sisasá ⁵ owé séna mimbáyái kwémayaawana kwáyá'wái mirán-umai ókwara'a kwétirena eénáínka'a ókwara'a kwétirena ⁶ mayái ánásanaon-kanaa sáwíyanka'a kwétisana mayáímó mayánáe sésamo torupamáimo máyáapa'a kwéna évakarawai tuwánéna séna nóra éra úwoi máyáao sisasá ⁷ séna íma moórá-kwaasigo kesí mayái máyáaro siráawata máyaumne sewaná tiré'a kesí ándá-aran-kigauva'a mayái máyáaro sisasá mirá uráawe.

⁸ mirá owaná eénáínka'a kigaugo avowámá mayái-kwaásír'ó kárákwiraiwaintavena séna mayái-kwaásí tááyare miwítí meéyámbá tímé naaémbo tiráawai aiva'á tímé aiva'ó tiráawai naaémba timiyó sisaná ⁹ iséna mirá éna mayái ánásainiye kwéinka'a tiráawai moórá-tawai-mayaigona óntamba tíména miráumai timatuwena ¹⁰ ááema aaváyaavimba tiráawaiti meéyámbá tíménáe kwéisasa miwí imáyáa ésa kentáásí meéyámbá anómban-íye kwésewana moórá-tawai-mayaigona óntamba tímísasa ¹¹ maimaésa kigaugo avowámá í'ái simánkáawana ¹² miwívínkémbá moórawai séna naaémba tiráan-kwaasi sáwíyam-bayai mairáavo kesáa aiva'á tiráundawaiya anón-a'a kwégaisata umisi-aráá'á méta anóm-bayai mairáundaya mimbóráí'a umáíya meéyámbá símakaandaya nóra séwa kentáámó siméndantem-beyamba miwí tímakaano sisaná ¹³ kigaugo avowámá séna kesí kwaásiyo kemá sé'a kesí mayái kwémaewa'a moórá-tawai-mayaigona óntamba tíméno súna'a owé sé'a mayái mairáawa'a mindáyave'a íma sáwí-meyamba kwétimumpo ¹⁴ kentí meéyámbá maimaé'a koró. keinárawa'o timúndantem-beyamba naaémbo tiráawai mirám-béyámbá tíménáe'a kwéune. ¹⁵ kesí óntambo taaímbare'o kwétimunda mindá kendéímán-íye. sáwíyam-bayai mairáawai anón-ontamba kwétimuna'a ímo kayórááraamba kwégayoraawe kigaugo avowámá siráíye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna miraráán-umai Áánútu kwená kwaásimo kawááipa'a aiva'á kwégowai iyasa naaémbo kwégowaise mimbóráí'a umái aasiyaasí aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwínintavena siráin-kwasai.

Mááka 10:32-34, Árúku 18:31-33

¹⁷ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwena kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena ¹⁸ simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásíyé áamáamba sen-kwáásíyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmasesa ¹⁹ sí'mai ó'onkaa-kwaasi tímíyasa kanaaráá'a kwésinkesa súwíruku'a nésa taaira'á sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

kae'nárai tinówama Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mááka 10:35-45

²⁰ minkánáá Sépéti ááninkai tinówama tí'maena Ísunopa'a téna moórá-yantaatavena áísaa ínintavena anóndakoman-iye séna takívairowana ²¹ Ísu séna nóintavaiya sísaá íníyewa kwéono súwana tinówa séna emó kawááindava'a kesááninkai usásintinke évarevar-akwampa'a tinkáníyone súwana ²² Ísu séna sénda-ainkona ááimba íma ísaraiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarárá kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo súwasarai keirái kanaám-pókai náyauye suyaná ²³ Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináimbá isésa mináváráwai áwáá'a tíyúwana ²⁵ Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásíyómbá usáyaaitamai asirayán-áimbá simáti-simati kwéuwasa kwenkóyoi kwentáyai'a uráawe. ²⁶ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ²⁷ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ²⁸ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayave'a puwónaumne Ísu siráiyé.

Ísu túramba kavíkóndarai kawé'á umátinkarain-kwasai.

Mááka 10:46-52, Árúku 18:35-43

²⁹ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Yéríko-naopakemba kumbá sáwíva-kwaasi tínaaemba kumbá ³⁰ kae'nárai túramba kavíkóndarai aanéiva'a mésarai Ísu kwétiye-aimba isésarai anónka'a sésarai Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaoo suyasá ³¹ misáwívá-kwáásí áwáá'a tiyésa sésa aái séyavo suwasarái mináimbá ivátuwesarai ó'omba anónka'a sésarai anóndakoo Tévítin-andarakewai ómpo arunkái umásinkaaoo kwésuyana ³² Ísu aampa'ó kúmba minká koména tísaá ena séna nóin-tantaara tirááímo táínda-yantaa'a umátinkanaumno súwasarai ³³ anóndakoo súramba kawé'á umásinkaaoo suyaná ³⁴ Ísu arumbá umátinkena ayááamba túranka'a tátorowasarai avekáámbá túramba kawé'á umái awánésarai Ísu ánaaemba kwa'mái kurááiyé.

21

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mááka 11:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kumbá Yérúsaremu-noar-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-nao'a áwí'a Pétévási-nao'a egwaa'á kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai awáneyamba moórá-poigo áwí'a tónki

ánda kwímaraawana áráákwará'a máyáivo koawánékai ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóránakomo tuwánénamo tísaa ínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé kosimámiyana séna ánivo áí'maekai kokaiyó síníye Ísu siráiyé.

⁴ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai siráintemba Ísu mirá uráiyé. Áánútun-aaí simátímakowai séna

⁵ Sáiyono-noapaken-kwaasiyavai simátíme se kentí kawááná'á kentópa'a kwempa'á teéména tónki-poigo ayáá'maena téna tónki-poigon-araako ayáá'maena kwétiye simátímiyo siráiyé

agaimaréna Sáiyono-naoparemo siráimba Yérúsaremu-naopatavena siráiyé. mináímbá paaréna Ísu kae'nárai tí'marówasarai ⁶ Ísumo súntemba mirá ésarai ⁷ tónki-poi áráákwará'a áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaaí uwí'marówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánáma ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánaravane augwétámai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne. Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. kwíyómpakewai kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹⁰ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúwasa isaaisésa tóyo kwéesa nááwa kwétiyo suwasá ¹¹ évakarawai sésa Ísu Áánútun-aaí simátímiwai Káríri-ayampakemba Násáreti-naopakewaiman-iye siráawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mááka 11:15-19, Áríku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹² suwaná Ísu Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútuna naaúmpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwéna mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwéna Áánútuntavesa imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwéna ¹³ simátímena séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna kesí naatavésa sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-iye kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwéna anóm-bono'-naumpa'a máyowasa túrambo kavíkówaiye aiyayaambo tausokówaiye kwenópa'a tuwaná asóvatinkowasa ¹⁵ iyámpói mésa anónkar-anonka'a sésa Tévitin-andarakewai áwí'a mósá kwémaraumne sumbá mono-káwáá-kwáásíyé amáamba sun-kwáásíyé isésa Ísumo ó'oran-kawé'-mayaimo mayómba awánéna tirumbá sáwí'a umánkesa ¹⁶ Ísuntavesa sésa iyámpóimo sáwí-aimbo kwésemba íya kwéisaano suwaná Ísu séna á'a kwéisaunda Áánútun-aaí aúváiivimba agaimakáin-aimba awánaraawe. maarán-áímbá séna túwa'naa óndayavesa pósa iyámpóiyé umarané enáwí'a mósá kwémaraawe agaimaréna siráiyé Ísu simásuwéna ¹⁷ tiyuwéna máapa'a kuména mindáópa'a tuwéna Pétáni-naopa'a kwéna mindó'wáámbá koméraiye.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mááka 11:12-14,20-24

¹⁸ Pétáni-naopa'a kogwáúmba usásinesa Yérúsaremu-naopa'a tumbá Ísumba áái ankówana ¹⁹ moórá-taigo áwí'a víkima aankón-awampa'a kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba ánáwe su'mai kwáyowana mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone súwana mintáímá aáyánkaraiye.

²⁰ mintái aáyánkówasa Ísuna kwayó-kwáásí awánésa táátavesa ésa tiyáamba tóipimba aavésa sésa víki-tai ááema aáyánkagwiye suwaná ²¹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntave'o ímo kaer-ímáyáámó é'o asirayán-ímáyáámó é'o é'a víki-taigontave'o súnanamo aáyánkaintemba kanaán-umai mirá é'a miráwé su'mai íma é'a maanómátávé'a sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyanamo éna mirá íniye. ²² Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatave'a áísaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaniye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iye.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mááka 11:27-33, Árúku 20:1-8

²³ Ísu mináimbá simásuwena anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁴ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísa on-áimbá simátimenaumne. ²⁵ ááema Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire sirááo síníye. ²⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaawe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa Áánútun-aa simásímakaiwai uráíye kwésemba pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáimbá sésa ²⁷ Ísuntavesa sésa emó sísa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

moórawai ááninkaiti kwaasái.

²⁸ Ísu mináimbá simásuwena séna simátíménda-aimba imáyáa oró. moórawai kaer-iyámpói tinkaraiwai aivakéwáántávéna séna kesááninkoo kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná ²⁹ aivakéwái séna íma sínkáíye séna ména moórá-imayaa éna mayái komáyáísana ³⁰ naaénkewaintavena séna kesí ándá-aran-kigauva'a mayái komayaaó sisaná owé simái ivátuwena íma mayái mairáíye ³¹ Ísu simásuwena tísaa ena séna nááwa tivowán-áái kwéisaiyo súwasa aivakéwái avowán-áái kwéisaiye suwaná Ísu séna mináimbá imáyáa é'a simátíménda-aimba ísáaro. táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine sáwí'a kwéon-kwaasin-owe kwésembanivo miwímá Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a ááema kwégovo keinárawa'ando. ³² Yóni nombá pétinkaraiwai téna kawer-ámbá agaráátinkowa'a kwenááiyave'a íma áraire siráavo táákísi-umoyan-kwaasiye eénánká'ó kwénaaon-inine Yónin-aaiyavesa áraire suwa'á keinárawa'a miwí tuwáné'a Yónin-aaiyave'a íma áraire sé'a kentí sáwí-imayaa íma tuwé'a Áánútunopa'a íma tiráawe Ísu siráíye.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mááka 12:1-12, Árúku 20:9-19

³³ Ísu mináimbá simásuwena séna moórá kwántámai-aimba simátíménda ísáaro. moórawai anóm-baragwarawai ména óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumíníntaave'a úmarena óntan-damba kígaura'o taviyí-námbá úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ³⁴ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komáyáaro séna kwená kwayó'nárawa'a ti'maráísasa minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tewasá ³⁵ táto'mai moórawaiimba tuvuwésa moórawaiimba tuvú'maraawana púwísasa moórawaiimba

óntandei tuvuwésa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁶ aanávómá aiva'á kwená kwayó'nárawa'a évaka'a ti'maréna naaémba sáwívarawai ti'maráísasa tewasá minkígáúrá'ó tavíyéwai táto'mai aiva'ó uráantemba mirá ésa sáwí'a umátinkesa ándá-aramba íma tímémba ti'mátuwaawasa kowaná ³⁷ aanávómá ména naaémba séna kesááninkomba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ³⁸ minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ³⁹ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntayuwesa tuvúwówana pukáiyé. ⁴⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá tínimba kígaura'o tavíyéwai nóra síníyo súwasa ⁴¹ miwí sésa misáwí-kwáásí tínkaminasa puwíyana ó'on-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro sínasa minkígáúrá'á tavíyésa arambó ávumo kain-kánáá tándantemba aanávómbá minarámbá aménááowe siráawe.

⁴² suwaná Ísu simátimena séna Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áímbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiyé sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaaamba uráiyé. mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'orankawe'a uráiyé kwésune

agaimaréna siráiyé. ⁴³ mináímbá imáyáa é'a simátimé'a sé'a Áánútu keinárawa'a Yútaa-kwaasiyavena maará séna kenká'á íma kawáá-ónaumne séna tiyuwéna ó'onkaa-kwaasiyavena kenká'á kawáá-ónaumne sínasa kwená mayái mayánááowe. [⁴⁴ minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu séna kwenááiyavesamo ímo áraire síyawai imáyáa éna mináímbá siráiyé.]

⁴⁵ Ísu súwasa mono-kawáá-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye isésa tááko pééi súwasa sésa moóráwai ááninkai kwaasáimo simbá kentááyávéna siyé sésa ándá-aran-kigaura'o tavíkáawaiyavenamo simbá kentááyávéna siyé sésa óntankowemo simbá kentááyávéna siyé sésa ⁴⁶ táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasi Ísuntavesa sésa Áánútun-aaí simásímíwaiman-iye sun-kwáásí táároi inkaisésa Ísumba íma tátoresá ivátukaawe.

22

anón-tanomba kauráin-kwasai.

Árúku 14:16-24

¹ moórágwara'a Ísu aaí simátimindayavena kwántámai-aimba simátimena séna ² Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áímbán-iye. moóráwai kárákwiraiwai ááninko aaraí mayáníntavena anón-tanomba kauvónáe séna ³ sáwíva-kwaasi tááyena séna aáno tanómba tamandaaró séna ména tanómba kaumaréna kwená mayái-kwáásí ti'maréna séna tamandaaró kosimátíméro sisasá mirá owasá ivátuwesa íma tewaná ⁴ ó'omba mayái-kwáásí ti'maréna séna tááyaraundawai kosimátimé'a sé'a toómbó náí kwéto'mayaa é'a purumakané naanté-póiyé tuvú'mái kwégauvumpo tamandaaró. kesááninko aaraí mayáindara'a tamandaaró. kosimátíméro séna ti'maráísasa mirá kosewasá ⁵ ivátuwesa íma tésa moóráwai kwená kígauva'a kówisana moóráwai óntambo kwémayaim-bayaiva'a kówisana ⁶ évakarawai kárákwiraiwaina mayái-kwáásíyómbá táto'mai tínkamowasa púwówana ⁷ kárákwiraiwai áwáá'a séna kwená i-kwáásí ti'maráísasa miwí tínkamowasa púwówana miwítí naampimpá'á iramá agagaowaná kágwisana ⁸ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásíyávéna séna tanómba kauvé'a tááyaraundawai kesááninkona tanómba tamandaígómbá uwóví'anowe. ⁹ aantáá'o kwaásimo torupamáimo máyáapa'a kotivakáá-umai ó'on-o'on-kwaasi tuwáné'a simátimiyasa tanómba tamandaaró sisasá ¹⁰ kwená mayái-kwáásí isésa

aampa'á kwénaesa kwaási tivakáá-umai tuwánésa sáwí-kwaasiye kawe-kwáásiyé torupamatinkesa tí'maesa tésa toómbó naí-náúmpá'á sisipáá uráawe.

¹¹ Yútaa-kwaasi aaraimó máyáanka'o ombá tanómbó nánáesamo ten-kwáási on-tará'ó tewasá mayái-kwáási kawer-únánkwátói tíméwasa urésa mindáúmpá'á umésa toómbá kwénaavo minúnánkwátóimo ímo urésamo ésa íma toómbá umandánááowe. toómbó naí-náúmpá'á sisipáá owaná kárákwiraiwai tuwánaimba moórawai íma kawer-únánkwátói uréna máyáísana awánéna ¹² séna nóra éwa kawer-únánkwátói íma uréwa iráano sisaná íma aái sisaná ¹³ kárákwiraiwai kwená mayái-kwáásiyávéna simátimena séna aiyayaanka'a asááumai máápa'a túnkwi-ayampa'a auwéwana ivi'á téna aái'o índayavena áwááyaamba akévundaniye siráíye Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna Áánútu sáwíva-kwaasi tááyain-kwaasivinkemba évakarawaiye su'mai kwená kwaási-i'a kwéumatinkaiye siráíye.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mááka 12:13-17, Árúku 20:20-26

¹⁵ Ísu súwasa amáán-kawaa-kwaasi máápa'a kumbésa keáimbá sésa nóran-ainta áísaa onanayá sáwí-aimbo sínata aaivintá mayankánaumno sésa ¹⁶ miwí tínaaembo kwárón-kwaasiye Éróti amááraawiye tí'marówasa Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ¹⁷ simáménda-ainta isaaó. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya tíménaum. íya tíménaumno. tíménaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáámba araisénaundaya'iyompo nóran-imayaamo émo e simásimiyo suwaná ¹⁸ Ísu miwí tááma iséna imáyáa éna arumpimbá séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba tíméromo senasamó ésa Yútaa-kwaasi áwáá'a sésa Áróamáani-kamaani-kwaasi sáwí'o umásínkáawaiya óntamba tíméro kwésiye sénááowe séna Áróamáani-kamaani-kwaasi táákísi-ontamba íma tíméromo senasamó ésa Áróamáani-kamaani-kwaasi áwáá'a sésa táákísi-ontamba íma tíméro kwésiye sésa aaivimbá maisínkáánaáowe-imayaa éna áísaa un-kwáásiyávéna séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi pó'a kentávé'a sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. ¹⁹ táákísi-ontamba moórá maimái máagaraasinkaaro súwasa maimái máagaraarankowana ²⁰ séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa ²¹ miwí sésa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná Ísu séna Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundei Áánútumba améro súwasa ²² mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aái sésa auwésa kuráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mááka 12:18-27, Árúku 20:27-40

²³ kuwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáási púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésen-kwaasi pósa mitáwai Ísunopa'a tésa ²⁴ sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moórawai aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁵ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai maanká'á avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aarai maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²⁶ kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ²⁷ minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ²⁸ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ²⁹ Ísu

séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawé'á umái isé'a Áánútuna asirayámhá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ³⁰ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³¹ kwaasi pukémpinkemba usásinanaaomba simátíménda ísáaro. Áánútu simátímakomba aúváivimba agaimakón-aimba awánaraawe. ³² Áánútu Mósesintavena maarán-áimbá séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráiyé. Áánútu mináimbá siráimba minkáumbó-kwaási á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo mináimbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe Ísu súwasa ³³ kwesémo máyón-kwaasi isésa táátavesa ésa sésa ááin-kwasai kwésimasimiye siráawe.

aivar-ámáánkóná kwaasái.

Mááka 12:28-31, Árúku 10:25-28

³⁴ suwaná Ísun-aaigo Sátúsi-monor-aimbo sun-kwaási táái usáyaaitomba amáán-kawaa-kwaasi isésa torupamáí mésa ³⁵ miwíwínkembá moórawai amáamba kawé'á umái ísarowai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe séna áísaa ena séna ³⁶ anóndakoo Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyo súwana ³⁷ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné

kentí imáyáawe kentimané améro

agaimaréna siráiyé. ³⁸ minamáámbá aivar-ámáámbá isaná ³⁹ miwá ánaaenken-amaamba anón-amaamba maarán-ámáámbán-iye. Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

kesávái-imáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró

agaimaréna siráiyé. ⁴⁰ minkáér-ámáánkó ávonkaamba uráísana Mósesimo ó'on-amaambo siráine Áánútun-aaí simátímakowai siráan-amaane megwí-megwiraamba éna kaer-ámáánkó ávonkaamba uraínka'a tagwéaraapaiye Ísu siráiyé.

Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.

Mááka 12:35-37, Árúku 20:41-44

⁴¹ súwasa amáán-kawaa-kwaasi torupamáí máyówana Ísu miwí tísaa ena séna

⁴² Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti nááwan-andaraken-kwaasiya'iyo súwasa kentáásíkwá'ná Tévitin-andaraken-kwaasiman-iye suwaná ⁴³ Ísu séna naaóvá'á Áánútun-amanko Tévitimba imáyáa amúwana Tévití Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimba ⁴⁴ monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Tévití agaimarena séna

kesí Ísóigonatavena Áánútu séna kesiyáánúrpa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená namuro-kwaási usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévití siráiyé. ⁴⁵ miráumai Tévití Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévitin-andaraken-kwaasiman-iyo Ísu súmba ⁴⁶ Káráísiti Tévitina Ísóigoma éna Tévitin-andaraken-kwaasigoman-iye súmbanivo miwí íma kanaán-umai aai sésa táátavesa ésa minkánáárakémbá íma áísaa úmaesa íráawe.

23

ámáán-kawaa-kwaasiye amáamba sun-kwaásiyé miwítí kwaasái.

Mááka 12:38-40, Árúku 11:39-44, 47-52, Árúku 20:45-47

¹ Ísu torupamáí máyón-kwaasiye kwená kwayó-kwáásíyé simátimena séna ² Áánútu usásintinkaraisasa ámáamba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye Mósesi agaimakáin-aimba awánésa kwésimatimemba ³ isé'a kwáráaro. Mósesi siráin-amaamba miwí tóikakene su'mai sésa íma kwégwaraavo miwímó ontembá íma oró. ⁴ umbai-yántáá'ó asááúmakesamo tógwaata'mae'a korómó sésamo ímo túwa'naa ontembá miwí umbai-áimbá simátimesa íma túwa'naa ombá úwoi kwáráaro kwésewe. ⁵ miwí sésa kwaási suwánésa anón-kwaasin-owe sígwáe sésa Mósesi siráin-amaamba agaimái anavéúmpimba makésa túwayaankare tiyáánkare asááúmaresa miwítí kwátói-araira'a ayáátáaka'a taváakarara úmakesa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesá ⁶ tanómbo kauvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa ⁷ kwaási suwánésa sésa anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwain-owe sígwáe sésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaesá mirámó ontávésa aamoí kwéowe.

⁸ miwí mirá kwéombanivo íma mirá oró. keinárawatavesá anón-kwaasi monor-áimbá simátíméwai owémó siyambo é'a kímborawai anón-kwaasi isatá kwená kwaásiya mimbórái'a umáíya máyaumne seró. ⁹ keinárawapinkemba moóráwaintave'a anón-kwaasi kesivón-iye sevó. kentivó kwíyómpa'a máyáíye. ¹⁰ keinárawapinkemba moóráwaintave'a kentáara'a kárákwiraiwain-iye sevó. Áánútumo usásisinkaiwai keyáá keinárawaka'a kárákwiraundawai kemá úne. ¹¹ keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai keinárawati kwayó'-máí máyáaro. ¹² kentúwí'o mósá maráiyawaima Áánútu úwoi-kwaasiraamba umátinkanivo kentúwí'o ímo mósá maráiyawaima Áánútu mósá tinkániye Ísu siráíye.

¹³ Ísu mináimbá simásuvena séna ámáamba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye simátíménda ísáaro. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-amba kwéitatinkaawe. Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ampa'a íma kónáe sé'a kónáe kwéowaiti aambá kwéitatinkaawe.

[¹⁴ ámáamba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a ketor-iníntí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémae'a kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sé'a kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mindáyave'a kárákwiyoro.]

¹⁵ ámáamba sen-kwáásíyé ámáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi é'a simátimunda monor-áimbá kwaráígwáe sé'a tivakáá úmae'a anón-domba kóate'a némpa'a kwénaae'a tuwáné'a kentí sáwí-mayai agaráátinkáawasa miwítí sáwí-mayaigo kentí sáwí-mayaigomba usáyaaitaraimba pó'a mindáyave'a kárákwiyoro.

¹⁶ aambá íma kawé'á umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáráaromo kwésewai kárákwiyoro. keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a anóm-bono'-nankon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo kawer-óntámbá áwí'a kóri-ontankon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁷ minkóri-óntánkó anóm-bono'-nankomba íma usáyaaitaraivo mindáúmpá'ó kwénimba mindá kawé'án-iye. keinárawa'a monor-áíntávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe. sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-iye. ¹⁸ keinárawa'o monor-áimbó sembá kampa'á simátime'a sé'a Áánútuntavesamo póimo tuvú'máímo agáyáan-taareigon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna kanaán-íníye. ánivo mintááréír'á'ó Áánútumbo kwéame-poigon-ai tivamíra'a marésa sésa mirá ónaumnemo sembá minímáyáámó ivátuwaiyanamo éna sáwí'a íníye kwésewe. ¹⁹ Áánútumbo ámém-poigo mintááréígómbá íma kwéusayaaitaivo mintááréígó usáyaaitarena ámém-poi kawé'á kwéíye. keinárawa'a monor-áíntávéna táako íma pééi sisa'á kwéisaawe.

sáwí-imayaagwara-kwaasi simátímén-aimba kampar-áimbán-iyé. ²⁰ asirayán-áimbó sembá Áánútuntavesamo póimo tuvú'máimo agáyáan-taareigon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mintááréigón-ááigwara'a Áánútumbo kwéamem-poigon-aaigwara'a kwésewe. ²¹ asirayán-áimbó sembá anóm-bono'-nankon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa mindánkón-ááigwara Áánútu mindáúmpá'á máyáiwain-aaigwara'a kwésewe. ²² kwíyónkon-aaimo tivamíra'o marésamo sésamo ésa Áánútu mivá'á kárákwiraiwain-aaigwara'a kwésewe.

²³ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. naaóvá'ó Mósesimo siráintemba kentí kígauvakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moóra Áánútumba kwéame'a kawé'a kwée'a mirán-ámáámbá ísámai iyé'anivo Mósesimo siráin-amaamba anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a kwaási íma arupí umátinke'a tirumbá íma umátinke'a íma Áánútuntave'a asiramái-imayaa é'a mirá ontávé'a pó'a minánón-ámáántómbá ivá'á tukáawe. ²⁴ aambá íma kawé'a umái awáraawai kampa'á sé'a maarán-ámbá kwáraaro kwésemba sáwíyan-amaamba kwaré'a anón-amaamba tukáawe. mirámó ombá toómpímbá kankambá kwáyáisa'a kíto-kankamba tükúyuwe'a anón-kankamba mindágwara'a kwénaantenkaan-kwaasin-owe.

²⁵ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. anavéúne táávere paákáré su'mai kwésewe owain-ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a pó'a kempímbá sáwíva-tantaa'a anómba kwáyáiyé. ²⁶ áamáán-kawaa-kwaasiyono. monor-áíntávéna tááko íma pééi sisa'á kwéisaawe. anavéúne táávere andáámpa'o sese owanamó andáámpare paákáré kawé'ó kwéintemba kentí sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá umái máéro.

²⁷⁻²⁸ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpímbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaawe. kwaásimo maipímbó utámakesamo kanaagunémo owasá awánésamo sésamo kawé'a kwéowe sentembá keinárawa'a tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sembánivo kentirumpímbá mirá-sáwí-yántáá'á kwáyáisa'a kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe.

²⁹ áamáamba sen-kwáásíyé áamáán-kawaa-kwaasiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo é'a kárákwiyoro. kentíkwá'ná Áánútun-aaí simátímakowai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. arupí umái máyón-kwaasi tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwée'a ³⁰ sé'a miwí tísavutantamba uráawai sé'a minkánaávímbó métaraiya kentáá síkwá'námo uráantemba íma miráyá uráusino kwésewe. ³¹ mirán-áimbó kwésemba maarán-áimbá sé'a Áánútun-aaí simátímakowai tínkamesa mirá-sáwí'á uráawai tíráata úne kwése'a miwímó uráantemba mirá kwéowe. ³² kentíkwá'námo uráantemba mirámó kwée'a ánásanaaowe.

³³ ánásanaaomba iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu keinárawa'a aaivimbá matínkáina'a sáwí-meyambo mayánááopa'a iramó kwégaipa'a tu'maánámo ímo kwáyáipa'a kónááowe. ³⁴ miráumai kesáái simátimenaaowaiye agaráátinkanaaowaiye kawer-ímáyáágwará-kwáásíyé tí'maráanasá keinárawapimba kwénaaiya'a évakarawai tínkamiyasa puwíya'a évakarawai taaira'á tínkamiyasa puwíya'a évakarawai kentí mono'-náúmpímpá'á taándéí tínkame'a moóra-mora-naopimpa'o kwénaaiya'o é'a tí'mátu'mae'a naaónááowe. ³⁵ mirámó íyana arupí-kwaasimo tínkamom-beyamba amáparawaiti meéyámbá kentópa'a tíníye. aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moóráwai Pérékaya ááninko áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyáan-onta-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama

kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa tívúwana pukáiyé. ³⁶ minkáé-kwáásiráítí avumpimbó agairáan-kwaasi tínkamuwasa pukáawai gwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Árúku 13:34-35

³⁷ Ísu mináímbá simátímatuwena Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátinkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aai simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaaemba kwéumasimewe. ³⁸ ísáaro. Áánútu tiyuwáina'a tu'nankáámbá ónááowe. ³⁹ simátítime'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

24

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mááka 13:1-2, Árúku 21:5-6

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásí sésa anóm-bono'-namba kawé'-námbán-ivo awánaao suwaná ² Ísu séna ívé'o awánaan-dantave'a simátítime'a sé'a aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mááka 13:3-13, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa emó sénda nósa-tawaiya tíniyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a emá kuméma ívé'o kwáyáin-tantaa'a ánásaniye sénaumno suwaná ⁴ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárakwiyo. ⁵ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. ⁶ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. eg-waakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tínda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁷ moórá-ayampa-kwaasimo áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ⁸ mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóimo tínkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínímba miráumai ááimba ásáiyé seró.

⁹ mirán-áímbó síyasa minkákémbá keinárawa'a táto'mai ó'owima timíyasa sáwí'a umátinkesa tínkamiya'a puwónááowe. kentáváímó asiramáimo máyáantavesa ó'on-o'on-kwaasi amáparawai tíyamba umátinkanaaowe. ¹⁰ kesááiyavesa áraire kwésiyawaiwinkemba sáwívarawai kesáái tínaaemba umámesa miwítí namuro-kwáásí moórá-morawai agaráátinkesa tíyamba umátinkanaaowe. ¹¹ sáwívarawai paárésa kampa'á sésa Áánútun-aai simátimundawai úne sésa sáwívarawai kampa'á simátíyuwanaaowe. ¹² miráumai sáwí-mayaigo kóyáwé éna anóm-ba ínasa ó'owiti imáyáamo eémemba ivátuwesa kesávái-ímáyááwé su'mai ónááovo ¹³ ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáimo méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye. ¹⁴ amápa'-maravaken-kwaasi isánááontave'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaásimo

kawááin-aimba simátíma'mae iyíyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanaama tíniye Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mááka 13:14-23, Árúku 21:20-24

¹⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá paáriníye. naaóvá'á Áánutun-aaí simátímakaiwai áwí'a Tánieri mintántáátávéna siráiyé Ísu siráiyé. kemá Mátiyu sé'a maanáúvámó torausíyawai táako pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna Áánútuna kawé'-mápá'á misáwí-yántáá'á paárinasa awánanaaomba ¹⁶ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaiséa iyánááowe. ¹⁷ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaaiséa iyónááowe. ¹⁸ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaaiséa iyónááowe. ¹⁹ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ²⁰ isaaisé'o iyónááomba táúgwi-kanaa iyé'a agándai-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ²¹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráiyé. aanogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíniye. ²² mirán-úmbái-yántáá'ó kwéin-kanaa Áánútu ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'o kwéninkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavena imáyáa éna mirán-úmbái-yántáá'á ákíse uráiyé.

²³ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyaiye síya'o é'a íma ísáaro. ²⁴ évakarawai paáresa kampa'á sésa Áánútumo usásininkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²⁵ miwíyávé'a árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro.

²⁶ sún-da-aimba imáyáa é'a naaémbo moóráwaimo kentávénamo sénamo paárurena kavóná-marava'a máyaiyemo sína'o é'a íma koró. moóráwaimo kentávénamo aúpá'á máyaiyemo sína'o é'a íma áraire seró. ²⁷ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisas-amó awánaantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai miráumai avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁸ póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáimo máyáintemba Áánútu sínana sún-da-aimba paáriníye Ísu siráiyé.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mááka 13:24-31, Árúku 21:25-33

²⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwina kwíyómba íma sán-káinana o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ³⁰ amápa'-maravaken-kwaasi kwíyómpa'a awánanaaomba ó'oran-tantaa'a awánéna kentávésa sésa kumíníyena to'mayaa kwéiye sésa táátavesa kwéesa ivi'á kwétesa suwánanaaomba kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kumóna'a suwánanaaowe. ³¹ uwíremba kwése'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ti'maráanasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe.

³² Ísu mináimbá simásuwena séna moórá-tai náí-táígó áwí'a víki-taigontave'a imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíniye sénááowe. ³³ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe. ³⁴ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma

pukáiyanka'a kemó súnda-yantaa'a paáríniye. ³⁵ kwíyóm̄ba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwaí'a íniye Ísu siráiyē.

kúmón̄da-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.
Mááka 13:32-37, Áríku 17:26-30,34-36

³⁶ Ísu mináimbá simásuwena séna kúmón̄da-kanaama aayáúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyóm̄paken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³⁷ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuntavesa imáyáa ésa maémáéntemba naaém̄ba kemá kwaási úrandako kúmón̄da mirá ónááowe. ³⁸ kavirayán-dónkómó ímo t́nkankonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowasa ³⁹ kavirayán-dónkó t́nín-aimba ísaresa íma imáyáa ésa máyówana anón-a'a téna kavirayán-dónkó amápa-kwaasi t́nkamuwasa putásaraawe. mirámó uráantemba kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai ókwara'a kúmón̄dara'a kentávésamo ímo imáyáamo iyawai mirá ónááowe. ⁴⁰ minkánáa maará ónááowe. kae-kwáási kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airániye. ⁴¹ minkánáa kaer-íninkái toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airániye. ⁴² kemá kentí Ísóigo kúmón̄da-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. ⁴³ simátíménda-aimba imáyáa oró. naakó avowámó umóyán-kwáásímó t́nín-kanaamo ísarenarai umóyán-kwáási timbá kwéto'mayaa-ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁴ miráumai kemá kwaási úrandako kumón̄aundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyē.

sáwí'a owasá kawé'á owasá uráan-kwasai.
Áríku 12:42-46

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena séna kawé'-má'yáímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyávé'a kwésune. kwená anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire toómbá taaímbai tíma'mae iyuwó síníye. ⁴⁶ kwená anóndako téna kwená mayáímó kawé'ó umáímó mayáinda taawánáinana mayáímó kwémayaindawai arunkó kawé'á ínana ⁴⁷ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ⁴⁸ ánivo mimbáyái-kwáásígómó imáyáamo énamo kesí anóndako ayáátáaka'a íma t́níníye sénamo ⁴⁹ mayái-kwáási t́nkamenamo toómbó nénamo uwoaó'-nómbá kwénaan-kwaasiye uwoaó'ó énamo ⁵⁰ kwená anóndako t́nín-kanaa ímo ísarenamo ímo imáyáa kwéindara'a téna ⁵¹ anónka'a tainkámbai ai'mátuwena séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasimo mésamo tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyaambo akévundaresamo máyáapa'a kóaaó síníye Ísu siráiyē.

25

siyáánkai-inaamaruti kwaasái.

¹ Ísu mináimbá simásuwena aaraimó kwémayaawainá ááimba imáyáa éna séna naaén-kanaamo t́nínba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-iye. aaraimó mayáníwaimba toómbá náiyanesa siyáánkai-inaamaru oómbá kúra'maesa aampakémbá koáíkaawe. ² minárásíyómbá éva'aasei sáwí-imayaagwara'a owasá éva'aasei kawer-ímáyáágwárá'á owasá ³ sáwí-imayaagwarar-arasi oómbá kúraresa ó'on-anaveumpimba iramó kánín-domba íma atíyoraawasa ⁴ kawer-ímáyáágwárár-árásí oómbá kúraresa ó'on-anaveumpinkwara'a iramó kánín-domba atíyoresa

⁵ aaraimó mayáníwaimba koamu'makáawana íma ááéma tisasá tógáva'a isasá tuún-kwaiguráawe.

⁶ tuún-kwáyáawana no'wáán-avuntamba moóráwai aayamáí séna kwétivo koairánáisaiye sisasá ⁷ misíyáánkái-árásí usásinesa oómbá to'maésa kombá ⁸ sáwí-imayaagwarar-arasi kawer-ímáyáágwárár-árásíyávésa sésa kentáásí iramá pisinánívo nombá atísimero sewasá ⁹ kesáágwárá'a miráumai kwéanasaivo nombó atiyéndampakemba komeéyámbáráaro sewasá ¹⁰ kwégowana aaraimó mayáníwai tisasá éva'aasei-arasi to'mayaan-umai máyáawai kwesé toómbó náíyanesa naaúmpa'a iyówana ¹¹ onta umásúwáísasa minévá'ááséi-árásí nombó atiyénaesamo kówai tésa anónka'a sésa anóndakoo onta tisinkaaó sewaná ¹² íma awánáúnda-arasi ombá pó'a íma onta titinkánaumne siráíye. ¹³ Ísu simásuwena séna miráumai kemó kúmóna-kanaa íma ísarenka'a kumónaumpo kárákwimai máéro Ísu siráíye.

kaumbo-máyái-kwáásítí kwaasái.

Árúku 19:11-27

¹⁴ Ísu mináimbá simásuwena séna naaén-kanaamo tínimba Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba maarán-áimbán-íye. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásí tááyena séna kesí óntanka'a kárákwiyoro séna ¹⁵ moóráwai kwená mayái kawe'-máyái máyáísana awánaiwaintavena séna kesí óntamba éva'aasei-unamba kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwíyanka'a kawe'-máyái máyáiwaintavena séna kesí óntamba kaer-únámbá kárákwiyuwo séna aména moóráwai kwená mayái sáwíyam-bayai máyáiwaintavena séna kesí ónamba moórá-unamba kárákwiyuwo séna aména tiyuwéna námpa'-marava'a kówisana ¹⁶ éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai minóntándéi mayái maimaé kwégwena ó'omba éva'aasei-unan-ontamba máyáísana ¹⁷ moóráwai kaer-únán-óntámbá mairáiwai minóntándéi mayái kwémaena ó'omba kaer-únámbá máyáísana ¹⁸ moóráwai moórá-unan-ontamba mairáiwai minóntándéi íma mayái maéna úwoi maravímbá utámakíye.

¹⁹ utámakaisasa mirá kwéowana miwítí anóndako ayáátáaka'a kuróm-bapa'a mivá'á ména naaémba téna kwááyumo tímakaunda-ontamba torupamáí awánanae séna tááyaisasa ²⁰ tésa éva'aasei-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna éva'aasei-unan-ontambo símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba éva'aasei-unan-ontamba mairáumne sisaná ²¹ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²² kaer-únán-óntámbá mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna kaer-únán-óntámbó símakaandavinkemba mayái kwémae'a ó'omba kaer-únán-óntámbá mairáumne sisaná ²³ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. kentávemo imáyáamo émo sáwíyan-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwiraandantemba sáwíva-tantaaka'a kárákwiyiniyone. kesirunkómó aamoimó intembá kesé taménana enarunkó aamoí íno sisaná ²⁴ moórá-unan-ontamba mairáiwai maimaéna máagaraarankena séna emá asirayán-kwáásí éma ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénae kwémandaana'a ²⁵ enáároi inkaisé'a ená óntandei mayái íma mayáúnda úwoi aúpá'á makáunda po ená óntamba mayáníyone sisaná ²⁶ anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo kavóná-kwaasi po kentávemo sémo ó'owiti mayáivínkémbá toómbá kwéne ó'owiti kígaurakemba úwoi kwénae kwémandaana'a óne sénda po ²⁷ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraán-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁸ kwená mayái-kwáásíyávéna séna minóntámbá mairé'a siyáánkai-unan-ontambo tokáiwaimba áméro. ²⁹ sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaiwaimba moórá-mora-yantaa'a aménana

kárákwisinkanivo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaindawaimpakemba makáimba máyáana'a ³⁰ misáwí-máyái-kwáásígómbá áí'mae'a máápa'a móru auwáiyana túnkwi-ayampa'a tí'o kwéisasamo ivi'ó kwétesamo túwááyambo akévundaresamo máyáapa'a kwíníye siráíye Ísu siráíye.

Ísu máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kwasai.

³¹ Ísu mináimbá simásuwena séna kemá kwaási úrandako naaémba kúmóndara'a ságayankwara kwiyómpaken-kwayo'narawakwara'a kárákwiraundawai pó'a kúmónasa ³² amápa'-maravaken-kwaasi kesúranka'a torupamá máyaiya'a sipisípi-poiye méme-poiraremo kárákwiraiwaimo taaímbaraintemba minkwáásiyómbá miráumai taaímbake'a ³³ évakarawai siyáánúrapa'a mótinke'a évakarawai siyáánepa'a métinke'a ³⁴ kárákwiraundawai siyáánúrapa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a kesivo kawe'á umátínkáiwain-owe. Áánútu maramó taróruronka'a kentí imáyáa éna kentí maru'á to'mayaa úmakaivo mivá'á tamáéro. ³⁵ kawe'á umásinke'a kembó sááimo sinkómba toómbá simé'a nombá simé'a ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a mógwésinke'a ³⁶ unáánkwátói-iyaaímbo ówánda kwésime'a sí'o úmba kwégarakwiye'a ándáva'o maéwánda kwésuwa'naa-e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ³⁷ arupí umái máyáawai sísaa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné améta ³⁸ nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá améta ³⁹ nósa-tawaiya áí'o úmba áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁰ kárákwiraundawai sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi miráumaimo túwa'naa uráamba mindá kembán-iye simátimenaumne.

⁴¹ mirá simátímatuwe'a siyáánepa'o maíyan-kwaasiyave'a sé'a Áánútu sáwí'a umátinkaniwain-ovo siyuwé'a kóro. Áánútu Sáátáánigone kwená kwayó'naraware imáyáa éna anón-irama to'mayaa umátínkaraisana kaíkai'a éna íma písínáípa'a mivá'á komáéro. ⁴² kembó sááimo sinkómba toóné noné íma simé'a ⁴³ ó'om-bapaken-kwaasimo ówánda íma aamoí umásinke'a kentí naaúmpa'a íma mósinke'a unáánkwátói-iyaaímbo ówánda íma simé'a sí'o úmba íma súwa'naa e'a ándáva'o maéwánda íma súwa'naa e'a mirá umásínkaraawe. mirán-áimbá senasá ⁴⁴ sísaa esa sésa Ísóigo nósa-tawaiya embó ááimo ankómba toóné noné íma améta nósa-tawaiya ó'om-bapaken-kwaasiraambo undá íma aamoí umánketa kentáásí naaúmpa'a íma móanketa nósa-tawaiya unáánkwátói-iyaaímbo undá íma améta nósa-tawaiya áí'o úmba íma áwa'naa eta nósa-tawaiya ándáva'o maúnda íma áwa'naa uráumno síya'a ⁴⁵ kemá sé'a árai'a simátíme'a sé'a kesí kwaási úwoi-kwaasi íma túwa'naa uráamba mindá kembán-iye simátimenaumne.

⁴⁶ mirán-áimbá simátímatuwe'a aai senasá miwítí sáwí-meyambo ímo ánásenamo kwaíkwei'o ínín-ayampa'a komáí'mai'a ónááovo arupí umái máyáawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

26

Ísuna áamáyu-aimba siráan-kwasai.

Mááka 14:1-2, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹⁻² Ísu minó'ón-ó'ón-áimbá kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye. naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáa imáyáa éna séna kae'-nó'wáámbá kwaésa tíyótaasa í-tánón-kánáa tínimba kembá táto'mai taaira'á sínkamiya'a puwónaumne Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna simátímakaiye.

³ simátímuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a torupamá mésa ⁴ sésa nóraumaiya aúpá'á Ísumba

táto'mai inkamónaundaya'iyo. ⁵ amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbó kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Mááka 14:3-9, Yóni 12:1-8

⁶ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana ⁷ moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba ún-basawemba anón-ontankakemba meeyámbakaim-basawemba maimaéna iyúmba Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁸ kwená kwayó-kwáásí awánésa áwáá'a sésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁹ mimbásáwémbó ó'owimo tíménamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye suwaná ¹⁰ Ísu iséna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umái pésinkaiye. ¹¹ ímo óísambo márán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ¹² púwóndara'a masawémbe pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémbe pésinkaiye. ¹³ árai'a sumpo maísáaro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimesa minínínkómó umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mááka 14:10-11, Árúku 22:3-6

¹⁴ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna ¹⁵ séna Ísumbo tátoraiyantavaimo agaráátínkáana'o é'a nóraumai-meyana siménááoo súwasa moórá-kwaai aiyayaan-umai siyáánkai-ontamba 30 ontamba táámpamai ámúwana Yútási maimaéna ¹⁶ kwéna nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaaomayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mááka 14:12-21, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

¹⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa aiva-táwai túntemba kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísaa esa sésa náávara tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyo suwaná ¹⁸ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórá-kwaasigontavekai sékai kentáásí anóndako séna kesí kanaamá tísatá kesí kwayó-kwáásíyé ená naaúmpa'a tíyótaasa í-tánómbá nánaumne kwésiye kosimámékaiyo súwasarai ¹⁹ Ísumo súntemba mirá ésarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

²⁰ tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kwéna mindáúmpá'á uména ²¹ toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásírá'á agaráátinkaniye súwana ²² tirunkó umbaí tówasa moórá-mora-umai áísaa esa sésa Ísóigoo kewá'iyo sinté kuwaná ²³ Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. ²⁴ naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawe'á isinó Ísu súwana ²⁵ Yútási kwembó agaráátinkaniwai séna anóndakoo kentáváiyá kwéseno súwana Ísu séna á'a séne siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mááka 14:22-26, Árúku 22:15-20, 1 Kórinti 11:23-25

²⁶ súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai kwená kwayó-kwáásí tímatuwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna ²⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tiména séna amáparawai naaró. ²⁸ mindá kesí naaemán-iye. kesí naaemá sáwívarawaiyavena kumínimba póna Áánútu sáwí-imagaa maitiyuwéna séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaiye. ²⁹ simátíme'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo kesivo kwená kwaásimo kwégawaaipa'a kesé ménaaomba ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa ³⁰ Áánútuntavesa ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mááka 14:27-31, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

³¹ Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátimena séna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawááiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna ívé'-no'waamba táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. ³² ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana ³³ Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana ³⁴ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena súwana ³⁵ Pítaa séna entémo sínkamonaé íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mááka 14:32-42, Árúku 22:39-46

³⁶ amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'á Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna manká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³⁷ Pítaawe Sépéti ááninkaiye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁸ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kesé kárákwimai máéro séna ³⁹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anóna'an-iye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó emó kanaán-iye sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwaráano Ísu siráiyé.

⁴⁰ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsena Pítaantavena séna íma kanaará'á sáwíyanka'a kesé kárákwimai máyáane. ⁴¹ Sáátánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyaváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá áúgávaa'a kwéiyé simásuwena ⁴² moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútumpa'a námúnaavinkemba séna minúmbái-yántáá'á enópa'a úwoi tíníyemo sina'ó é'a emó sindantembá mirá ónaumne siráiyé.

⁴³ Ísu námúnaa kosimásuwena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwana ⁴⁴ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna ⁴⁵ minkáúmbónárauyavena séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴⁶ usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

*Ísumba tátokaan-kwasai.**Mááka 14:43-50, Áríku 22:47-53, Yóni 18:3-12*

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moórawai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá ti'marówasa tumbá ⁴⁸ ááéma Yútási Ísumbo agaráátinkaintavena simátimena séna parubará umánkáandawaimba tátoraaro siráimba ⁴⁹ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowana ⁵⁰ Ísu séna kesí kwaásiyo ónái sindáí'a uwó súwasa kwesémo tuwáí Ísumba tátórówana ⁵¹ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moórawai taánasatama ámúrandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwawana ⁵² Ísu kwentávéna séna ená taánasatama ámúrandavimba kwiyuwó. taánasataneimo tínkamiyan-kwaasi anondámo ésa taánasatanei tínkamiyasa puwónááowe. ⁵³ maaráyávé'a imáyáa oró. kesivontávé'o sé'o súwa'naa uwómó senanamó éna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwívarawai íma kanaán-umai táampanaawoi avekáámbá ti'maráínasa súwa'naa ónááowe. ⁵⁴ mirámó súndarakai Áánútun-aaí aúváivimba agaimakáin-umbai-yantaa'a kesópa'a íma tisinó. ániwo siráintemba miráumai paáriníye Ísu siráíye.

⁵⁵ Ísu mináimbá simásuwena tun-kwáásíyávéna séna kentávé'a umóyán-kwáásímán-íye sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. ⁵⁶ naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uráawe.

*anón-kwaasi Ísumba aaí simánkaraan-kwasai.**Mááka 14:53-65, Áríku 22:54-55,63-71, Yóni 18:13-14,19-24*

⁵⁷ kwená kwayó-kwáásí auwésa kuwasá Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Káyavaasina naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á amáamba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁸ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máápar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména Ísun-ane'o paáríndamo awánáíndayavena i-kwáásíyé méraiye.

⁵⁹ Pítaa máyowasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana ⁶⁰ íma kwáyowasa Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasaráí kae-kwáásígórái usásinesarai ⁶¹ kampa'á sésarai kwemó sisatáámó isáúndaya anóm-bono'-namba Áánútuna naambá kanaán-umai tawísíyuwe'a kaumbo-tawai maisuwé'a ónaumne siráíye suyaná ⁶² aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísa ena séna mindáraimo simánkaayan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶³ Ísu iséna íma aaí súwana aiva'-mónó-káwáánákó séna Áánútu asirayánkwáráwái aúranka'a mé áísa onda-áimbá árair-aíne su'mai simásimiyo. Áánútumo usásinankaiwai Káráísiti Áánútu ááninkowa'onompo simásimiyo súwana ⁶⁴ Ísu séna á'a sémpo simátíme'a sé'a naaémba suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáína ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶⁵ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávéta aavimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintaveta ⁶⁶ nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwínó sésa ⁶⁷ Ísumba tuwirááíma kwirankésa tuvuwésa

tiyáándeí tuvúwún-kwaasi ⁶⁸ aká'áámba sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo siráawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mááka 14:66-72, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-18,25-27

⁶⁹ Pítaa naamaúva'a máyowana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó awánéna kwenópa'a téna séna Káriri-ayampakewaise maéndawai óne súwana ⁷⁰ Pítaa amáparawai túranka'a séna emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-íye simásuwena ⁷¹ máápar-ontavimba komáyowana ó'omba kwayór-ínáámárúgó awánéna máyón-kwaasiyavena séna minkwáásígómá Ísu Násáreti-naopakewaiye maíwaiman-íye súwana ⁷² Pítaa aika'á maréna séna íma awánáúnda-kwaasiman-íye simásuwena máyowasa ⁷³ sáwíyanka'a máyómba Pítaanopa'a tésa sésa Ísuna kwayó-kwáásí mirán-kwáásí máyáawata awánemayaundantenkaan-kwaasiraamba éma mináyámpákén-kwáásí tááiraamba kwésene suwaná ⁷⁴ Pítaa séna kampar-áímbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-íye kwésuwana kokórigoma áái súwana ⁷⁵ Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-íye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráíye.

27

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mááka 15:1, Árúku 23:1-2, Yóni 18:28-32

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye Ísumbo tuvuwíyanamo puwínín-aimba mimbórá-áímbá símaresa ² Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáni-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Yútási pukáin-kwasai.

aantá-kwaasi 1:18-19

³ Páírátinopa'a máánkarowana Yútási Ísuna kuntaru'á mairówai Ísumbo tuvuwónááomba awánéna séna ímo mirá oráámbá kemá sáwí'a úne séna kuntaru'ó ésamo ámakon-ontamba 30 ontamba maimaéna mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye miwítopa'a kwéna séna ⁴ íma sáwí'a uráin-kwaasi agaráátinkauna'a tuvuwónáe'a kwéomba kemá mindá sáwí'a úne súwasa miwí sésa íma kendéiyáán-ivo endéimán-íye suwaná ⁵ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwéna tiyuwéna ánda maimaéna ándákwamba varáíye.

⁶ Yútási minóntámbá anóm-bono'-naumpa'a metuwówasa mono-káwáá-kwáásí maésa sésa maanóntámbá kuntarur-óntámbá póta amápa-kwaasimo Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo máráan-ontampimbo máráandaya kentáásí monor-ámáámbá karánaumne simásuwesa ⁷ minóntánkón-áái kwésesa mimbórá-áímbá sésa minóntándéí moórá-marama saweimó kwéom-barama meéyámbakaanasaya mimbárávímbá ó'om-baravaken-kwaasi puwíyan-kwaasi utanááowe siráawe.

⁸ mirá uráantavesa mimbáráyávésa sésa kuntaru'-márámán-íye siráawasa ívékwara'a mirá kwésewe.

⁹ mono-káwáá-kwáásí mirán-áímbá kwésesa mimbárámá meéyámbakaamba Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Yéremayamo siráin-aimba paáruraiye. Yéremaya séna

Ísareri aísavutnantamba uráawai évakarawai mimbórá-áímbá sésa moóráwaimbo kuntaru'ó ónááon-ontamba 30 ontamba maimaésa ¹⁰ saweimó kwéom-barama meéyámbakaamba Ísóigo simásímakaintemba mirá ónááowe

Yéremaya siráimba pósa mirá uráawe.

Páíráti Ísumba áisaa uráin-kwasai.

Mááka 15:2-5, Árúku 23:3-5, Yóni 18:33-38

¹¹ Ísumba Árómaani-kamaani-kawaanakonopa'a máánkówana kwenaúranka'a máyowana áisaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye ó'on-o'on-aintavesa aaivimbá mayánkówana Ísu iséna íma aaí súwana ¹³ Páíráti Ísumba áisaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo íya kwéisaano súwana ¹⁴ Ísu iséna amápar-aintavena íma anondá aaí súwana kámáani-kawaana'a Páráiti sáwívar-imayaa uráiyé.

Ísumba aráá'a tuyúwóro siráin-kwasai.

Mááka 15:6-15, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

¹⁵ naaóvá'a Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Árómaani-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúrankanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi kwéayurankaiye. ¹⁶ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moóráwai áwí'a Párápási amáparawai kwenáái ísarowai ándáva'a máyowasa ¹⁷ sáwíva-kwaasi torupamáí máyówana Páíráti tísaa ena séna ándáva'o máyáan-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a tewa'á ayúránkáano. Párápásiya'i. Ísu Áánútumo usásinankaiwaiye kwésewaina'iyó séna ¹⁸ Páíráti imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáási Ísuntavesa íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máankaraawe séna mináimbá tísaa uráiyé.

¹⁹ Páíráti mináimbá kwétisaa-ena aaimó ísón-daumpa'a máyowana awainínkó moóráwaimba ai'marówana kwenópa'a téna séna enawainínkó séna no'wáamba kaaimbá awánáúnda minkwáásígó íma sáwí'a uráisana sirunkó umbái kwétaivo íma aaivimbá mayankaaó siyé simámakaiye.

²⁰ awainínkón-áái kwésimamumba mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Páírátintave'a sé'a Párápásimba ayúránkénasa Ísumba tuvuwíyana puwíno simáméro simátímúwana ²¹ Páíráti moórágwara'a tísaa ena séna minkáé-kwáásívínkémbá nááwana ayúrankanaumno súwasa miwí sésa Párápásimba ayúrankaao suwaná ²² Páíráti séna Ísumba Áánútumo usásinankaiwainemo sewáimbá nóra ónaumno súwasa amáparawai sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ²³ Páíráti séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iráawe.

²⁴ mináimbá símae íyúwana Páíráti miwí táái íma kanaán-umai karánaumne-imayaa éna amáparawai áái'a tíyáavo séna táávepimba nombá atímarena amáparawai túranka'a umásítai'a éna ayáamba sese éna séna mindákómó puwínín-umbai-yantaa'a kesiyáámpimba íma kwáyáivo kentiyáámpimba kwáyáiyé súwasa ²⁵ amáparawai sésa puwínata mimbéyámbá kentáásísaavutantambo ónááowaiseya mayánaumne suwaná ²⁶ Páráiti Párápásimba ayúrankena i-kwáási simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwíruku'nowana Páíráti séna áí'mai taaira'á tuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásirá'á tímakaiye.

i-kwáási Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.

Mááka 15:16-20, Yóni 19:2-3

²⁷ Páíráti Ísumba kwená i-kwáásirá'á tímúwasa áí'maesa kámáani-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ²⁸ kwená unáánkwátói ayú'maesa naaeyanyán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iyé sésa Ísumba umánkesa ²⁹ anón-kwaasiti kánumo'an-iyé sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá

kuvérankesa tááúmba ayáánúrapa'a torankésa kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kívarésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa ³⁰ tuwirááíma kwirankésa ayáámpimbo toránkón-taumba mairésa a'nónká'á tuvánto'na kwéesa ³¹ kanaaráá'a ánkáyuwesa naeayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mááka 15:21-32, Áríku 23:26-43, Yóni 19:17-27

³² i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwái Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni aampa'á kwétuwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa áwa'naa umai tiyó suwaná mirá úwasa ³³ kwésa moórá-marago áwí'a Kórígótaava'a kwésa mináwíkóná ááimba a'nómayaampare supa'á kwésa ³⁴ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánésainkwae sésa ikaa'ó vaí-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba ámúwana óika'a ma'mai awánéna íma naráíye.

³⁵ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kwená unáánkwátói mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai mayáníyo sésa mirá ésa ³⁶ mara'á mésa Ísunka'a kárákwiresa ³⁷ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye agaimarésa a'nónká-táír'á mósá marésa ³⁸ umóyantémo uyan-kwáásírái tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa mara'á mésa minkwáásírái kárákwirowasa ³⁹ évakarawai tésa tiyáámba tóipimba áakesa timánántata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa ⁴⁰ úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbotáwái maisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo Áánútu ááninkomo émo e esávái enáúma áwa'naa ema eyáárika'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo siráawe.

⁴¹ suwasá miráumai mono-kawáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye kanaaráá'a ankésa ⁴² sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye. Ísareri-kwaasiti kawááná'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyáárika'a taairakémbá kumínata awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iye sénaumne. ⁴³ Áánútuntave'a asiramái máyaunda Áánútu áánimba úne seémáyáimba Áánútumo áwa'naa ónáe sénaraai ívé'a áwa'naa isinó suwasarái ⁴⁴ miwímó suntembá umóyantémo uyan-kwáásírái évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai kanaaráá'a Ísumba ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mááka 15:33-41, Áríku 23:44-49, Yóni 19:28-30

⁴⁵ Ísumba kanaaráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena auváúmá kaapa marówana túnkumba ⁴⁶ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áímbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ⁴⁷ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aai simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ⁴⁸ moóráwái isaaiséna parutáyánáma maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá marówasa ⁴⁹ évakarawai sésa Íráiyaama kuména áwa'naa íni. íya áwa'naa íníyo séta amumaréta máyaumne suwaná ⁵⁰ Ísu moórágwara'a anónka'a kwésena avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáíye.

⁵¹ Ísu puwúwana anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana

póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'marówana anóm-barima tówana anón-ontantomba tawákaa'a kwéuwana ⁵² utámáróm-buri-aivimba awááumaron-ontamba akwákúwasa Áánútuna kwaási sáwívarawai pukómpinkemba usásinesa ⁵³ utámáróm-buri-aivinkembausásine-mesa Ísu pukéna usásinon-tawai Yérúsaremu-naopa'a paárúwasa sáwívarawai awánaraawe.

⁵⁴ Ísu puwúmba i-kwáásítí kawáánakówé kwená i-kwáásíyé Ísumbo kárákwimaresamo máyówai marímo tówanamo amápa-tantaa'o paárúmba awánésa ávááraumai táátavesa ésa sésa árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé siráawe.

⁵⁵ mináímbá sumbá sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. minínintómbá Káríri-ayampakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo áwa'naa úmaesamo Yérúsaremuva'o tiráan-inintompinkemba ⁵⁶ moórá-inimba Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Yémésinte Yósépite tinówa áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba Sépéti ááninkai tinówa úwasa évakar-inintonkwara'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁵⁷ minínintómbá tamáyówana enónka'a moóráwai óisankwarawai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai Ísun-aaiyavena áraire súwai ⁵⁸ Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana kwená i-kwáásíyávéna séna Ísun-auma maimái áméro súwasa mirá uwaná ⁵⁹ Yósépi Ísun-auma tamaimái aúna-ampantavimba asááumai ⁶⁰ maimaéna kemó púwónasamo utamásínkéne sénamo aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-ontandei awááumasuwena kúwasarai ⁶¹ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáo úwasarai mara'á mésarai Ísumbo utamánkóm-buri-aivimba karátuwesarai méraaiye.

Páírátí utamánkáapa'a kárákwiyoro siráin-kwasai.

⁶² minínínkáí kará'matuwesarai máyóyasa usá aaváyaavimba savaatirá'á monokáwáá-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiye Páírátinopa'a tóyo ésa ⁶³ sésa anóndakoo úwoimo aúvamai máyáinka'a kampar-áintémó siwái séna kaumbo-tawai maisuwé'a púwóndavinkemba usásinanaumne siráimba ísaraundaya sáaka'a makáundaya po ⁶⁴ i-kwáásí ti'márénasa kaumbo-tawai utámaráam-buri-aivimba kogárákwiresa awánaaro. kwená kwayó-kwáásí kwenáúma asímbaesa aúpá'á utámaresa sésa pukáimpinkemba usásinkaiye seváinivo. mirán-áímbó síyanamo éna minkámpár-áínkó ááemo siráin-kampar-ainkomba usáyaaitaivainivo suwaná ⁶⁵ Páírátí séna kentí i-kwáásí ti'maréwasa sentení'a umái mimbúrí-áívímbá kawe'á umái kárákwiyoro súwasa ⁶⁶ kwésa kwaási murí-áívímbá usáveraavo sésa sanómbá maimaéna móaraapamaranae sésa kurésa mirá maúmaresa i-kwáásí mátiyuwesa kóuraawe.

28

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mááka 16:1-10, Árúku 24:1-10, Yóni 20:1-18

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasarai sontaará'á usá aaváyaavimba aaváúmá usónka'a Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáo úwasarai Ísumbo utamánkáapa'a koawánanae sésarai kuyambá ²⁻³ anóm-barima tówana Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakemba kuména kwenóikakemba aaváúmó usénamo intembá kwéuwana kwená unáánkwátóirakemba ainánkómó intembá kwayání'a kwégowana kuména murí-áigón-óika'a makón-ontamba kunakwátuwena minóntánká'á mara'á

máyowana ⁴ mimbúrí-áír'ó kárákwiyuwai ávááraumai táá'a kówasa tiyantámbá kwétowana tímáávomba kavúkuraiye.

⁵ kárákwiyuwai mirá kwéuwasarai minkáér-ínímbá kuyaná kwíyómpakewai minínínkáí simátimena séna íma táá'a kaíno Ísumba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánayae sékaimo téyamba ísaraumne. ⁶ kwemó siráintemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawánékai ⁷ isaaisékai kwená kwayó-kwáásí kosimátimekai sékai Ísu pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Káríri-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináímbá kosimátímekaiyo siráiyé.

⁸ súwasarai minínínkáí avekáámbá utamánkópa'a tuwésarai táátavesarai uyaná tirunkó aamoí úwasarai kwená kwayó-kwáásí kosimátimiyantavairai aampa'á kuyambá ⁹ Ísu minínínkáí tuwánéna séna náávvara máyaayano súwasarai anóndakoma iyé-ímáyáá ésarai kwenáísamaivimba tamésarai aísamaira'a tátoresarai kwená imáyáa mósá máróyana ¹⁰ Ísu simátimena séna kesív'á awaawi kosimátimiyasa Káríri-ayampa'a komésa suwánaaro Ísu siráiyé.

utámáropa'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹¹ Ísu mináímbá súwasarai kwemó súntemba minínínkáí aampa'á kuyambá utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi évakarawai Yérúsaremu-naopa'a kwésa mono-káwáá-kwáásí paárún-tantaa'a kosimátímúwasa ¹² mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye torupamáí mésa aái simái mimbórá-áímbá símaresa utámáropa'o kárákwiyun-i-kwaasi anón-ontamba tímésa ¹³ simátimesa sésa maarán-áímbá simátíméro. no'wáámba suún-kwaiguráunasaya Ísuna kwayó-kwáásí tésa kwenáúma umóyámbá maimaésa kóuraawe kosimátíma'mae'a nááóro. ¹⁴ Páírátimo mináímbó isáínataamo éta moórá-ainkwara'a simáménanaya keinárawa'a íma aavimbá maitinkániye suwasá ¹⁵ miní-kwáásí isésa óntamba maimaésa kurésa sunten-áíné su'mai kosimátíma'mae nááúwana mináínkó kóyáwé úwasa ísaraamba ívékwara'a Yútaa-kwaasi kwéisaawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁶ Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi Káríri-ayampa'a Ísumo minómáká'á komáéromo sirón-omaka'a komáyówana ¹⁷ miwí túranka'a paárúwasa awánésa kwená imáyáa mósá márówasa évakarawai kaer-ímáyáá ésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaiyo. ó'owawa iyó suwaná ¹⁸ Ísu miwítí egwaa'á taména séna Áánútu asirayámbá siména séna kwíyómpare maraparé kárákwiyuwo simbá ¹⁹ pó'a mindáyave'a amápa'-marava'a kesáái simátíma'mae nááíyasa kesí kwaási-i'a ésa kesivowé kemá kwenááninkowe kwenamankóé tarúmai máyaiya'a kentáásúwíka'a nombá pétinke'a ²⁰ simátímakaunda-aimba kwarésa asiramái tátorai gwae sé'a simátíma'mae íyóro. maramá kwáyaindara'a keinárawate mé'a ívé'o kwáyáin-tantaa'o ánásaindara'a keinárawate ménaundayave'a imáyáa úmae íyóro Ísu siráiyé.

kemá Mátíyu súnda-aimba ánásaiye.

Máaka

Ísu kwíyómpa'a irówana Máaka moórá-kwaai aiyayaamba umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Ísu Áánútu ááninkon-aaí agaimakáíye. Máaka moórá-awí'a Yóni Máaka kwemá Yérúsaremuva'a kwenamáápa'a ména anón-éna Pítaante Póronte túwa'naa umai mayáí mairáíye. Árómaa-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agaimakáíye. Árómaa-kwaasi asirayánkó tirááíma tain-kwáásín-owe séna maarán-áímbá agairáíye. Ísu asirayámbá tokéna tí'o ún-kwaasi asóvamatinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwéna sáwí-imayaaó tátokaimpinkemba ayútínkaraiye. mirán-áímbá Máaka agaimakáíye. Máaka agairáin-ainkona ayáirá'á maarán-táúntámpímbo [ ] kwáyáin-aimba moórá-kwaasi agaimakáíye.

Yóni nombá pétinkowai simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Áríku 3:1-9, Yóni 1:19-28

¹ Áánútu ááninko Ísu Káráísiti kwená áséi-kwasai maarámán-iyé. ² naaóvá'á moóráwái áwí'a Yóni íma máyonka'a Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwirankéna ³ kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno Áánútu siráíye

Áísáya agaimaréna sirónka'a Yóni paárúwana mináímbá paáruraiye.

⁴⁻⁵ Yóni nombá pétinkowai kavóná-marava'a komáyowasa Yútiyaa-ayampake Yérúsaremu-naopakén-kwaasi amápa'a Yóninopa'a tuwaná simátiména séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana sáwí-imayaa maitiyuwáina'a nombá pétinkanauadne súwasa sáwí'o uráamba paárumai avora'á simámúwana Yóni Yótáni-nompimba nombá pétinkaraiye.

⁶ Yóni póigo áwí'a kaámeri kwená áyáu-kwatoi iréna aúwarasinei ámúr-anda uréna a'nóríné kwantáámíkóná aúwé mintóné su'mai kwénéna ⁷ simátiména séna moóráwái kesínaaemba tiniwái kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uvóví'a ónaumne. ⁸ kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútu amankómbá ai'maráinana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye siráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Áríku 3:21-22

⁹ minkánáá Káriri-ayampakemba Násáreti-naopakemba Ísu túwana Yótáni-nompimba Yóni kwembá nombá pérankowana ¹⁰ Ísu nompínkémbá usásinowana sokón-tawaai taaínkar-úwana Yóni awánómba Áánútun-amanko mááiraamba úmaena Ísu ane'á kumbáyowana ¹¹ kwíyómpakemba aaigówé su'mai séna emá kesááninko óna'a ená imáyaa kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai awánanae siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Áríku 4:1-13

¹² súwana Áánútun-amankoma Ísumba simámuwana kavóná-marava'a komáyowana ¹³ kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba komáyowana Sáátáánigo Ísu sáwí'o

índa awánanae séna ó'on-o'on-aimba súwana Ísu íma sáwí'a éna aváá-kwánkáán-umai máyowasa kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'nárawa'a kumbésa áwa'naa umánkaraawe.

Ísu éiyain-kwaasi tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:12-22, Árúku 4:14-15

¹⁴ naaémba Yóni Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróntavena séna sáwí'a uráiyé siróntavena Yónimba ándáva'a máankowana máyowana Ísu Káriri-ayampa'a kwéna Áánútuna áséi-kwasai simátimena séna ¹⁵ Áánútu kwená kwaásira'o kawááimba ááimba kwéasaivo kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútuna áséi-aintave'a áraire seró siráiyé.

¹⁶ mináimbá simásuwena Káriri-kwaaunkon-awampakavamba kúmba kae-kwáásírái mésarai awaaó áwí'a Sáimoni úwana áváko áwí'a Éndaru umái mésarai miwítí mayáímá pósarai noyáá'a to'mái tímapa'a kwénaesarai kwase-únámbá nompí tukóyana ¹⁷ Ísu simátimena séna kesé tekaiyó. noyáá'o to'máimo tímapa'o kwénaooyantemba aúna-mayai tíménakai kwénaekai kesáái simátimapa'a kwénaaiyasa kesópa'a teró súwasarai ¹⁸ minkwásé-únámbá tuwésarai kwesé kurááiyé.

¹⁹ kwesé kuyaná Ísu sáwíyanka'a kúmba kae-kwáásírái mésarai Sépéti ááninkai awaaó áwí'a Yémési úwana áváko áwí'a Yóniye nompí-sípívimbá mésarai kwase-únámbá to'mayaa kwéuyana ²⁰ Ísu tuwánéna tááyowasarai mindómpí-sípívimbá tivowáné kwená mayái-kwáásíyé tiyuwésarai Ísuwe kurááiyé.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Árúku 4:31-37

²¹ Kápénéamu-naopa'a komáyómbe Yútaa-kwaasi monor-áimbó kwéison-kanaa túwana Ísu mono'-náúmpá'á uména kwenáái simátimuwasa ²² isésa asiramái súntavesa sésa áamáamba sentenkáání'a íma kwésivo anón-kwaasigoraamba kwésiye sésa táátavai uráawe.

²³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moórawai kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigo ména ²⁴ anónka'a séna Ísu Násaretivakewaima óne. kentáá nóra taéwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ²⁵ Ísu taraváá-kwántánéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóao súwana ²⁶ mintáraváá-kwánkó minkwáásí toká'mái tuvámbarowana aiyayaanko sápisimaguwana kwáá'a túmaena arumpinkémbá kóúwasa ²⁷ awánéna táátavai ésa keáimbá sésa mindóra'iyo. aúnaí'an-iyé. kwemá taraváá-kwántávéna asiramái kwésisasa sintembá kwéowe suwaná ²⁸ mirá úwasa Káriri-ayampa'a Ísun-ai kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasj asóvatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Árúku 4:38-41

²⁹ isówasa mono'-náúmpá'á tuwésa Sáimoninte Éndaruntei mindáraití naaúmpa'a iyúmba Yémésiye Yóniye Ísuwe umái iyúmba ³⁰ Sáimoni aísáankomba kokotámbe kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³¹ iséna kwenópa'a téna ayáánka'a táto'mai usásinankowana kokotámbe ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

³² toómbá agai-timúwasa enónka'a tí'o ún-kwaasiyonkwara taraváá-kwámbó tirumpimbó máyón-kwaasiyonkwara'a tí'maesa Ísunopa'a mátínkówasa ³³ mindáópaken-kwaasiyomba amápa'a ontará'á torupowaná ³⁴ Ísu ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasiyomba asóvatinkenena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maituyuwówasa

mintáraváá-kwántómbá Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iye sésa kwembá awánontavena aaiséráaro Ísu súwasa kóuraawe.

Ísu Káririva'a simátímakain-kwasai.

Árúku 4:42-44

³⁵ kóuwana irataró'á Ísu usásinena mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a koména námúnaa kwésena máyowana ³⁶ Sáimoni kwená kwaásiye Ísumba avakáá-umai ³⁷ awánésa sésa amápa-kwaasi embá kwéavakaa-owe suwaná ³⁸ Ísu séna ó'on-daopimpakwarata kwénaaeta kesáái simátímapa'a koónaumne. mirá ónaundayave'a túne séna ³⁹ Káriri-ayampa'a mono'-náúmpímpá'á kosimátímapa'a kwénaaena tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwówasa kóuraawe.

Ísu áuma karón-kwaasi kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 8:1-4, Árúku 5:12-16

⁴⁰ moórá-tawai Ísunopa'a áuma karón-kwaasigo téna anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairéna séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyono súwana ⁴¹ Ísu arumbá úwana ayáándeí ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwíye séna ⁴² avekáámbá kawe'á umánkowana kawáúguwana ⁴³⁻⁴⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po Mósesimo siráintemba mono'-má'yái-kwáásítópa'a kwéma enáuma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa Ísamai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánésa áurakemba kawáúgwíye sénááowe. ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ⁴⁵ minkwáásígó ivátuwena kawe'á umánkon-aimba simátíma'mae iyúwana mináínkó kóyáwé úwasa sáwívarawai Ísu tíniye sésa kentí naaópimpa'a torupamáí máyówana mindáyavena Ísu íma naaó'-nao'a kúmba kwaási íma máyónkavamba máyowasa naaó'-naoken-kwaasi kwenópa'a tóyo uráawe.

2

Ísu aísamai pukówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 9:1-8, Árúku 5:17-26

¹ évaka'-no'waamba kwaéna Ísu Kápénéamu-naopa'a kúmba kwená naaúmpa'a máyowasa sáwíva-kwaasi isésa ² torupésa mindáúmpá'á sisipáá ésa pááimpakwara'a sisipáá umásowana Ísu kwenáái kwésimatimuwasa ³ éiyain-kwaasi aísaimo pukówaimba taagwiya'maésa tumbá ⁴ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai iyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa ándára tátorena túwówana kumeémena Ísumo máyonka'a aúranka'a kumúwana ⁵ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwáásímó árai'a kawe'á umánkaniye-imayaa umbá Ísu tuwánéna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁶ amáámba sun-kwáásí mésa ⁷ imáyáa ésa sésa nóra séna mirá siyó. Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá ónááovo Áánútumba aká'áámba kwésimankaiye-imayaa ésa suwaná ⁸ Ísu minímáyáámó umbá awánéna simátiména séna nóra séra mirán-ímáyáá kwéoo. ⁹ moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo sénááowe. ánivo moóráwaimo aísaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine ená kwandaaimá maimaé kwaaó sínasamo ésa áraira síi. kampará síiyo awánanaaowe. ¹⁰ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísaimo pukón-kwaasiyavena séna ¹¹ isaaó.

usásinke ená kwandaaimá maimaé naaópa'a kwaaó súwana ¹² amápa-kwaasi túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá maimaéna kúwasa amáparawai táátavesa ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavesa ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.

Mátíyu 9:9-13, Áríku 5:27-32

¹³ Ísu tuwéna Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a kúwasa sáwíva-kwaasi kwenópa'a torupowaná kwenáái simátimena ¹⁴ kwéna awánómba Árávíasi ááninko áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana usásinena kwenánaemba kwa'maéna kuráiyé.

¹⁵ kúwasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé Áríváina naaúmpa'a umésa toómbá nowasá táákísimo máyón-kwaasiyé sáwí'o un-kwáásíyé sáwíva'a Ísun-ánaemba kwa'maéna Áríváina naaúmpa'a umésa nowasá ¹⁶ amáán-kawaa-kwaasivinkemba amáámba sun-kwáásí Ísumo táákísimo máyón-kwaasiyé sáwí'o un-kwáásíyé toómbó kwénomba tuwánéna Ísuna kwayó-kwáásíyávésa tísaa esa sésa nóra sénawa táákísimo máyáan-umoyan-kwaasiyé sáwí'o on-kwáásíyé Ísu toómbá kwénaiyo suwaná ¹⁷ Ísu iséna séna sontaa-kwáásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwáásí kwétuwa'naa-iyé. mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáúmne Ísu siráiyé.

toómbá aawesuráan-kwasai.

Mátíyu 9:14-17, Áríku 5:33-39

¹⁸ moórá-tawai Yóni nombó pétinkowaina kwayó-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiyé Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésuwasa évakarawai Ísumba taáísaa esa sésa Yónina kwayó-kwáásíyé amáán-kawaa-kwaasiti kwayó-kwáásíyé moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésevo ená kwayó-kwáásí íma mirá ésa toómbá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ¹⁹ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómba kautimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ²⁰ naaémba minkwáásígómbá aí'maesa kówíyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe. Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyínintavena mináimbá siráiyé.

²¹ Ísu mináimbá simásuwena séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma kárámai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníyé. ²² aúna-anda-aran-domba ááérasipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúna-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiníyé. mindáyavesa aúna-anda-aran-domba aúna-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe Ísu siráiyé.

Ísu savaatirár-áimbá siráin-kwasai.

Mátíyu 12:1-8, Áríku 6:1-5

²³ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ²⁴ amáán-kawaa-kwaasi tuwánéna Ísuntavesa sésa maisaaó. ená kwayó-kwáásí agándaan-kanaama aambá áúmbakaawasa mirá kwéowe suwaná

25-26 Ísu séna naaová'a Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. aiva'-mónó-káwááná'a áwí'a Ápáyata máyonka'a Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'a iyéna Áánútu aúranka'o makóntomba umairéna kwéneka kwená kwaási timúwasa naráawe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máayáí máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'a Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ²⁷ Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna túwa'naa ínintavena agándain-kanaa maréna kwaási aiva-tántáá'a maréna agándain-kanaama naaén-tantaa'a póna túwa'naa ínintavena makáiyé. ²⁸ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayáí kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

3

ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 12:9-14, Árúku 6:6-11

¹ moórá-tawai Ísu mono'-náúmpá'a iyúmba moórawai ayáámba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ² aavimbá mayankánae kwésuwai mésa Ísuntavesa sésa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ³ Ísu ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna kemó máyaundara'a tiyó súwana mirá úwana ⁴ Ísu miwíyávéna séna kentáásí amáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máayáiyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáiyá méni. inkámónanaya puwíníyo. tísa ena súwasa íma aaí suwaná ⁵ Ísu móyuwana meyuwana éna áwáá'a títuwena kwaásiyavaimo ímo imáyáamo kwéontavai arumbá kwéuwana ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwaaó súwana ayáámba árútuwowana kawé'á umánkowasa ⁶ amáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'a tuwésa avekáán-umai Éróтина kwaási torupésa Ísumba nóraumaiya tuvuwónaundaya'iyó sésa amááyu-aimba siráawe.

sáwívarawai nonkwaaúnkón-awampa'a kuráan-kwasai.

⁷ Ísu tiyuwéna kwená kwayó-kwáásí tí'maena Káríri-nonkwaaunkon-awampa'a kúmba sáwíva-kwaasiyomba Kárírivaken-kwaasi Yútiyaavaken-kwaasi ⁸ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Ítúmiyaa-ayampaken-kwaasi Yótáni-nonkona menávápákén-kwáásí Táya-naor-ayampaken-kwaasi Sáitóni-naor-ayampaken-kwaasi miráumaivaken-kwaasiyomba Ísuna mayáí-áimbá isésa Ísunopa'a tóyo uwaná ⁹⁻¹² sáwíva-kwaasi asóvamatinkowasa mindáyavesa tí'o ún-kwaasiyomba asóvamasinkainkwae sésa Ísunane'o tátoraiyanesa kwenkuvará'a úmaesa kwéiyuwasa tirumpimbó taraváá-kwámbó máyon-kwaasi Ísumba awánésa mara'á kumbésa anónka'a sésa emá Áánútu ááninko óne suwaná Ísu asiramái séna Áánútu ááninko óne sé'a íma simái paároro séna kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a ésa siméntáyuwaavo nompí-sípí maimaé'a egwaa'á másínkáaro siráiyé.

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 10:1-4, Árúku 6:12-16

¹³ Ísu omápa'a uména évakarawai usásintinkanae séna tááyowasa kwenópa'a iyúwana ¹⁴ minkwáásívínkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi usásintinkena séna kesí aantá-kwaasi é'a mé'a kesáái kosimátimapa'a kónááontave'a tí'maré'a

15 tirumpinkémbó taraváá-kwámbó komaitiyuwánááon-asirayamba timúnda miráyávé'a usásintinkaumne siráiyé.

16 miwí túwí'a Sáímoniye séna aúna-kwi'a tamámena Pítaawe súwaima séna 17 Sépéti ááninkorai túwí'a Yémési Yóni aúna-kwi'a Poanésiye súwairai minkwíkóná ááimba kwíyónaaimo siwáí áráakaiye súwairaiyavena séna 18 moóráwai Éndaru moóráwai Vírípi moóráwai Pátóromu moóráwai Mátíyu moóráwai Tómasi moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai Tátiyasi moóráwai Sáímoni kwemá Áróamáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai 19 moóráwai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátínkaraiwai miráumai-kwaasi Ísu usásintinkena naaópa'a koyauwékáiyé.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:24-32, Áríku 11:14-23, 12:10

20 Ísu naaúmpa'a iyúmba ó'onkwara'a sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá untávái Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé toómbá íma kanaará'á umái notávésa 21 Ísumba amááraa isésa aívó'an-iyé sésa tairánáe sésa tiráawe. 22 Yérúsaremu-naopaken-kwaasi Áánútu na áamámba sun-kwáásí tésa sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá ámísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaiyuwaiye suwaná 23 Ísu tááyowasa tuwaná kwántámai-aimba simátimena séna Sáátáánigo kwesávái íma maisuwániye. 24 moórá-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. 25 moórá-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáivakaamba kwémaewe. 26 Sáátáánigona kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáivakaamba kwémaewe. 27 moóráwai moórá-nanko avowámó asiramáimo máyainanamo éna mindáúmpakémbó umóyámbó mayáíndayavenamo éna íma úwoi uveránivo mindánkó avowámbá ánda asááúmakenamo éna uvékena kwená náaindaamba umóyámbá mayániye Ísu siráiyé.

28 Ísu simásuwena séna maisáaro. kwaási sáwí-mayai kwémaesa simái sáwí'a kwéumatinkaamba mindá Áánútu maitiyuwánivo 29 Áánútu-amankontavesa simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana kwaikwai'a íníye Ísu siráiyé. 30 Ísuntavesa sésa taraváá-kwánkó kwenarumpimbá máyáiyé suntávéna Ísu mináimbá simátimakaiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Áríku 8:19-21

31 mináimbá simátimuwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa máápa'a mésa sésa Ísuntavai tiyó se kosimáméro suwasá 32 naaúmpa'o máyón-kwaasi sésa enanówe enáúnava'maare máápa'a mésa kwéaayaawe suwaná 33 Ísu séna kesinó nááwa'iyo. kesúnava'a nááwiya'o séna 34 naaúmpa'o máyón-kwaasi tuwánéna séna kesinó kesívá'maa'a máyáawe. 35 Áánútu siráini'a kwéowai kesinó kesúnava'maa'a kesímánaa'maa'an-owe Ísu siráiyé.

4

moóráwai ánáyumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Áríku 8:4-15

1 ókwara'a Ísuma Káriri-nonkwaaunkon-awampa'a koména aái kwésimatimuwasa sáwívarawai tóyo ésa kwená egwaa'á tamáyóntavena nompí-sípíimbá usámaaisena máyowana nompí-sípímá kwaaún-avovomayaa'a kwáyowasa minkwáásíyómbá nonkwaaúnkón-awampa'a máyowana 2 ó'on-o'on-aimba kwántámai simátimena séna

³ maisáaro. moóráwai ányumba maimaéna kígauva'a kwégwena ⁴ máyu'maraisana évakar-anayumba aampa'á kunkwáyáísana numaómá tükúnasukaiye. ⁵ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna paáká'-márávimbá póna avekáán-umai anón-isana ⁶ aa'á kaisaná ánú'a ayáátááka'a íma kunkéna aáyánkaguraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna kárúraisana karaan-tantáákó ara'násúwáísana íma arambá iráíye. ⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá kunkwéna kárúrena anón-éna arambá imái sáwívar-aramba iyéna évaka'a usáyaaitayan-aramba iyáísana évaka'a umaimái-aramba iráíye. ⁹ kwéisaawai ísámai kawé'á oró Ísu siráíye.

¹⁰ Ísu súwasa naaémba kwená kwayó-kwáásiyé évaka-kwaasiye mésa Ísuntavesa sésa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá ísáano suwaná ¹¹ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kawááin-ainkona ááimba kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímisa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo

¹² kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe.

isékai Áánútunopa'a tewaná Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyúwáísino.

mindáyave'a kwántámai-aimba kwésimatimune Ísu siráíye.

¹³ Ísu simátimatuwena séna maankwántámái-áímbó simátimunda íma isáiyankakemba pó'a ó'on-o'on-kwantamai-aimbo sendá íma isánááowe. ¹⁴ mináínkóná ááimba súnda ísáaro. moóráwaimo ányumbo tu'maráinten-umai Áánútun-aii simátímísana ¹⁵ évakar-anayumbo aampa'ó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii ísáawana Sáátáánigo téna tirumpinkémbá maimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹⁶ évakar-anayumbo óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa avekáán-umai Áánútun-aii isésa aamoí ombánivo ¹⁷ íma tirumpimbá táto'mai kawé'á owasá Áánútun-aaiyavai umbai-yántáári'a umátinkaantavai Áánútun-aii ivátukaawe. ¹⁸ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii isáámbanivo ¹⁹ marapár-úmbái-yántáátávái imáyáa úmae naaésa óisan-imayaa úmae kwénaaesa ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-ímáyááó Áánútun-aii káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ²⁰ évakar-anayumbo kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-aii isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna mayái kwémaesa kwétuwa'naa-owasa évakarawai usáyaaitamai-mayai kwémaesa kwétuwa'naa-owe Ísu siráíye.

oómbá kúrakain-kwasai.

Árúku 8:16-18

²¹ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma aasípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá kwémaraawe. ²² mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ²³ kwéisaawai ísámai kawé'á oró. ²⁴ tíménten-umai Áánútu miráumai tíména moórágwara'a tímíniye. mindáyave'a ísaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró. ²⁵ Áánútun-aaimo ísámaimo kawé'ó kwéowai Áánútu túwaa'naa ínasa moórá-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-aaimo ímo ísámaimo kawé'ó kwéowai tirumpinkémbá maimayáínana íma kwéniye. mindáyave'a ísaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró Ísu siráíye.

ánáyumba tukáísana arambá iyáin-kwasai.

²⁶ Ísu simátimena séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaain-aimba maarán-áímbán-iyé. moóráwai ányumba tu'maréna ²⁷ íma áwa'naa ena kwaéna iraréna kwéísana ányumba kweyáárika'a kwéanon-iyé. ²⁸ maragómá ányunkomba áwa'naa isaná áruma

kwíkéna anón-umai arambá irena ²⁹ ávuma kaisaná áká'nanaaon-kanaa tisasá áká'mai kwénaawe Ísu siráiyé.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-35, Áríku 13:18-19

³⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátiména'a isánááowe. ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-iyé. sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáígó arambá ímo ane'ó awánaraan-taeramba maravímbá u'makáawana mimpínkémbá kwíkéna ³² anón-taima anón-éna amaimá anón-amaima móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba úmarena kwémaiye Ísu siráiyé.

³³⁻³⁴ Ísu kwaásiyomba aái simátimenae sénamo úmba íma avora'á siráivo kwántámai-aine su'mai simátimuwasa taaímbai súntemba móisaiyuwswana mináyáírakémbá simátimuwasa móisowana miráumai simátiména ánivo kwená kwayó-kwaási kwesé máyonka'a mináinkóná ááimba simátíma'mae iráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.

Mátíyu 8:23-27, Áríku 8:22-25

³⁵ mitáwai enónka'a Ísu kwená kwaásiyavena séna nonkwaaúnkóná menávápátá kónáe súwasa ³⁶ ó'on-kwaasi tiyuwésa Ísumba áí'maesa nompí-sípívímbá usáatesa kuwasá évaka'-nompí-sipigwara'a kumbá ³⁷⁻³⁸ Ísu misípígó ayááivá'á aúnkwaigurówana anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompí-sípívímbá ógwitowasa kunávekunavo sésa inkaisésa Ísumba koáúsesa sésa anóndakoo kesí imáyáa íma inatá puwúnavaíya súwa'naa uwo suwaná ³⁹ usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyáakaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ⁴⁰ Ísu simátiména séna nóintavaiya kwéinkaiseo. kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana ⁴¹ táá'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

5

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.

Mátíyu 8:28-34, Áríku 8:26-39

¹ simásuwesa mindómpí-sípívímbá kumbá Káríri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa mimbáravá'á kumbá ²⁻⁴ Ísu mindómpí-sípívínkémbá mimbáravá'á ásávwana moórawai taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-kwaasigo utamátínkó-muri-aiva'a máyomba Ísunopa'a tirái. minkwáásí kárár-umankontemba taráka-yaraka úwaima póna íma kwaási méstayavai íma kárár-umankowana ména ⁵ enómbe irarómbe omáka'a utamátínkó-muri-aiva'a kwénaaena kwáá'a kwétena óntandei kwenáúra'a kwétena ⁶⁻⁸ nénkakemba Ísumba awánéna isaaiséna Ísun-aóká'á taména kwená imáyáa éna áwí'a mósá marówana Ísu minkwáásígó arumpinkén-tarávavá-kwánkóntávéna séna emá taraváá-kwámbá ómpo minkwáásígómbá auwé kóaaó súwana anónka'a séna Ísuwo usáyaaítamai-Isoigo ááninko ómpo Áánútuntavai ísámai sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ⁹ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana sáwíva'a máyaumpo kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ¹⁰⁻¹³ omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-tarávavá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa ó'opa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá kovérówasa

mimpóiyómbá amápa'a amémpakemba isaisésa nonkwaaúmpintá kumpérómba putásowasa ¹⁴ póira'o tavikówai úmba awánésa avekáán-umai naaópa'a kwésa kígauvimpá'o máyón-kwaasi mósimatim-besimati uwasá isésa koawánanae sésa kumbá ¹⁵ Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwántómbó arumpinkémbó kóun-kwaasigo unáánkwátói úmarena kawé'á umái máyowasa koawánésa táátavai uwasá ¹⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aine póígomo ún-aine simátímúwasa ¹⁷ isésa Ísuntavesa sésa maambáravá'á ivá siyuwéya kóaa suwaná ¹⁸ nompí-sípívimbá usámaaisowana taraváá-kwámbó arumpinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ¹⁹ ímanivo ená naaópa'a kuré Ísóigomo arumbó umánkenamo kawé'ó umánkáin-aimba enamááraawi kosimátimiyo súwana ²⁰ Tékáporisi-ayampa'a mindáópata Ísumo umánkon-aimba simátíma'maena kúwasa amápa-kwaasi sáwívar-imayaa uráawe.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.

Mátíyu 9:18-26, Áríku 8:40-56

²¹ Ísu Kárirí-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba moórágwara'a kwaaúnkón-awampa'a máyówasa sáwíva-kwaasi torupowaná ²² moóráwai mono'-nánká'ó kárákwirowai áwí'a Yáírasi téna Ísumba taawánéna Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba kumbéna ²³ asiramái séna kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóvéna kawé'á umái máíno súwana ²⁴ Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ²⁵ moóra-ininkomba áí'a kwéun-ininkogwara'a kwa'maéna kúmba kwembá naaeyámba kwéankowana sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisuwéna mináí'á íma érankowasa ²⁶ sáwíva-sontaa-kwaasi áwa'naa uwaná óísamba tíma'mai áñásasuwowana mináí'á íma érankomba anón-ai'a umágúwana ²⁷⁻²⁸ minínínkómá Ísumo kawé'ó umátínkaron-aimba iséna séna Ísuna unáánkwátóira'a koyátóráánanama sí'a ésinkaniye séna sáwíva-kwaasimo kwa'maé kumpímbá minínínkó maréna ánaaempakemba unáánkwátóira'a tátorowana ²⁹ mindááéyánkoma érankowana imáyáama éna asóvasinkaiye súwana ³⁰ Ísu imáyáama éna séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáíye séna kwántámai tuwánéna séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyo súwasa ³¹ kwená kwayó-kwáásí Ísumba simámesa sésa úwé sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa iyómpimba tátokaavo nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyo nóra séwa kwéseno suwaná ³² tátokaiwaintavena mógara'megara úwana ³³ minínínkó imáyáa éna séna asóvasinkaiye súwana ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna asóvamankon-aimba simámuwana ³⁴ Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaaó Ísu siráíye.

³⁵ Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaópaken-kwaasi tésa Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndatavai ténavo simámiyo suwaná ³⁶ Ísu mináímbá iséna ivátuwena Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isámai kuwo séna ³⁷ kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaante Yémésinte kwenáváko áwí'a Yóninte tí'maena kúmba ³⁸ sáwíva-kwaasi mono'-nánká'ó kárákwirowaina naaúmpa'a torupamáí mésa anón-ivi'a kwétowana Ísu iséna ³⁹ naaúmpa'a usávé'mai iyéna séna íma ivi'á taaró. minárásí íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráíye súwasa ⁴⁰ Ísun-awiráái suwaná tí'mátuwowasa máápa'a kunákárúwowana minárásígó anóvowiye kwená kwayó-kwáásírúum tí'maena minárásígó pukópa'a iyéna ⁴¹ ayáánka'a tátorena kwenááivinkemba simámena séna tarita kumi mirámó súmba kwántámai séna in-aamarúgóo usásinao súwana ⁴² usásinkwena sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima

maisukáin-inaamaruma usásinowasa awánésa táátavesa uwaná ⁴³ Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátíméro séna minárásígombá toómbá áméro siráiyé.

6

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.
Mátíyu 13:53-58, Árúku 4:16-30*

¹ minkákémbá Ísu kwenamáapa'a kwéena kwená kwayó-kwáásiyé kumbá ² Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á iyéna aai simátimuwasa sáwíva-kwaasi isésa táátavai ésa sésa náávakena kawer-ímáyáá mairéna kawer-áimbá kwésimasimenayawa nááwawa asirayámbá ámísana kawe'-máyái ímo awánáúnda-mayai kwémayaiyo. ³ kwentáámó awánáúnda taainéi évaka-tantaa'o kwéiwaiman-iyé. Máriaa áánimba éna Yémési Yósisi Yútási Sáimoni tuwaaómán-iyé. kwenáúnava'a maanká'á máyáawe. maankákéwáimá póna úwoi-kwaasiman-ivo náávakena mináimbá isénawa minásiráyámbá mairénawa kwésiyo sésa kayorésa tínaaemba umámúwana ⁴ Ísu simátimena séna Áánútun-aai simátímíwai ó'on-o'on-daopa'a kwénaaisasa kwenáwí'a mósá kwémaraavo kwená naaópa'a komáyáimba kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iyé sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe Ísu siráiyé.

⁵ kesáámó úndanten-kwaasima éna íma súwa'naa íníye suntávéna ímo awánom-bayai moórá-mora-mayaiye su'mai mairáiyé. moórá-mora tí'o ún-kwaasi tine'á ayáándeí tátorena asóvamatinkena ⁶ kwenamáápakén-kwaasi sésa íma súwa'naa íníye sun-áintávéna imáyáa uwááena naaó'-nao'a Áánútun-aai simátímapa'a kuráiyé.

*Ísu kwená kwaási mayáírá'á ti'mákain-kwasai.
Mátíyu 10:5-15, Árúku 9:1-6*

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tiména séna kaesé umásuwe'a nááóro séna ⁸ asiramái simátimena séna aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. toómbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. tááúmba vaimaé'a ⁹ tísamai-anaamba kwímaé'a moórá-mora-umai unáánkwátói timantenká umái kuvé'mae'a koró. ¹⁰ Áánútun-aai simátimena aontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó timíya'a mindáúmparé su'mai mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ¹¹ moórá-naopa'o kwíyambo naambó ímo tímésamo kentááimo ímo isáíyanamo éna Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu simátimuwasa ¹² kwená kwayó-kwáásí isésa naaó'-nao'a kwénaaesá kosimátimesa sésa sáwí-imayaa tínaaemba umáme'a Áánútumpa'a teró sésa ¹³ taraváá-kwántómbá kwaási tirumpinkémbá komaitiyuwésa tí'o ún-kwaasi taaéraampinken-domba atínkáva'a kuwasá asóvamatinkava'a kuráawe.

*Yóni nombó pétinkarawai pukáin-kwasai.
Mátíyu 14:1-12, Árúku 3:19-20, 9:7-9*

¹⁴ Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káríri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá ísarai. Ísuntavesa évakarawai sésa Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkena póna kwempímbá asirayámbá kwáyáísana mirám-báyái kwémayaiye suwasá ¹⁵ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowairamba máyáiyé suwaná ¹⁶ Éróti iséna séna kwemá Yóni

nombó pétinkaraiwaiman-iye. kemá simátinkaunasa Yóni anumarambá arátúwááwana pukáisana usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

17-19 ááéma Éróti kwenáváko awainínkómbá áwí'a Erotíyasimba mairówana Yóni séna enáváko awainínkómbá aambá áúmbakaawa mayááne simásima'a úwana Éróti ti'marówasa Yónimba koái'maesa ándávimba máánkarowana Erotíyasima Yóni ááiyavena aaisambá séna inkamónáe súwana 20 Éróti séna ímaniye séna Yóni kawer-ímáyáágwárá-kwáásí úntavena Éróti kwenáároi inkaiséna kwenká'á tavíkéna Erotíyasima inkámívo séna kwenká'á tavíkéna kwenááima ísámai kaumbo-káér-imayaa umánkena aasiyaasí koísaraiye. 21 ánívo naaémba Erotíyasina kanaamá túmba Éróti anón-tanomba kaumái kwená kawáá-kwaasi ááipin-anon-kwaasi Káriri-ayampaken-anon-kwaasi tímúwasa nowaná 22 Erotiyási ayáámúnko téna araimá marówasa Érótiye toómbá naráan-kwaasiye aamoí umánkówana Éróti minárásígóntávéna séna nóintantaatavena ankáíya simásímína'a áméno séna 23 árai'a súnnda pó'a sísaina'a áméno. kesí maramó arááímo táíndamo e sísaina'a tasá-áméno súwana 24 anówamba koáísaa ena séna nóintantaara komayánaumno súwana Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá koáísaa-e mayaaó súwana 25 avekáán-úwana Érótinopa'a téna taáísaa ena séna ívé'a Yóni nombá pétinkaraiwai a'nómbá ará'mái táávepimba maré simiyó súwana 26 iséna arumbá kwéumbanivo aiva'á asirayán-áímbá siráin-aimba imáyáa éna toómbó naan-kwáásígwárá'á ísaraantavaiye séna íma a'áo sénáe séna 27 i-kwáásí moórá ai'marówana ándávinkemba Yónimba anumarambá ará'mái a'nómbá 28 táávepimba maréna maimaéna minárásígómbá máamuwana maimaéna anówamba máamuwasa 29 Yónina kwayó-kwáásí iséna anómba komaimái utamánkaraawe.

naaémba Éróti Ísuna mayáígón-áái iséna séna minkwáásígó Yóni nombó pétinkaraiwai éna pukáimpinkemba usásinankaisana máyáíye Éróti siráíye.

*Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Áríku 9:10-17, Yóni 6:1-13*

30 Ísumo mayáír'ó ti'mákain-kwaasi mimbáyái maisuwésa Ísunopa'a tésa amápa'-mayaimo máyón-aimba aaimó sun-áímbá simámúwasa 31 Ísunopa'a sáwíva-kwaasi kuré ire untávésa toómbá íma kawé'a umái nowaná mindáyavena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwaásimo ímo máyaiyapata kométa agándaano súwasa 32 nompí-sípívímbá usámaaisesa kwaásimo ímo máyáapataawe sésa kuwasá 33 sáwíva-kwaasi tuwánésa aúyésa naaó'-naokemba marapá'á kóyo uwasá Ísun-iyai nompí-sípívímbá kumbá 34 marapá'á ásávena misáwívá-kwáásí tuwánéna arumbá umátinkena sip-isípi-poi-ayuraamba miwítí kawáá íma máyówasa kewé su'mai máyóntavena Ísu arumbá umátinkena ayáátáár-aaí kwésimatimuwasa 35 enónka'a kwená kwayó-kwáásí kwenópa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a 36 ti'márénasa egwaa'-náópimpa'a kwénaaesa toómbá meéyámbaráaro suwaná 37 Ísu simátiména séna kemá toómbá tíméro súwasa sáwívar-óntankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámbarámaiya tímúsina. óntamba íma kwáyáíye suwaná 38 nóraumai-tona káyáíya koawánaaro súwasa koawánésa tésa sésa sáwíyan-tomba éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáíye suwaná 39 Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái mara'á máéro súwasa 40 moóráva'a 50 kwaasi máúwasa moóráva'a 100 kwaasi máúwasa miráumai-kwaasi kwimakówana 41 Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Ánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa noyáá'a topán-topan-umai tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa 42-44 amáparawai nowaná tímú'a

vówasa sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

Ísu non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 14:22-33, Yóni 6:15-21

⁴⁵ áítumai ógwitowana minkákémbá Ísu kwená kwayó-kwáásí ti'maréna séna kesí aiva'á nompí-sípívimbá usámaaise'a menávápá'-náópa'a Pétésáítava'a koró. misáwívá-kwáásí kwéti'mare'a sé'a kentí naaó'-nao'a koró simátimenaumne séna ⁴⁶ misáwívá-kwáásí ti'marówasa miwítí naaó'-nao'a kuwaná Áánútumpa'a námúnaamo síndayavena omápa'a umáyowana ⁴⁷ no'wáámba aúkúwana Ísu kweyáá marapá'á máyowasa kwená kwayó-kwáásí nompí-sípívimbá non-avóvomayaapa'a máyowana maramá nénka'a kwáyowana ⁴⁸ Ísu awánómba anón-unda to'maé kwétena misípí tayáto'marowasa nombó tuwíntámaesamo kun-támayo'a nonkó tavímayowasa íma kumbá irataró'a Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaena kwená kwayó-kwáásímó máyónka'a téna táyaaitaguwasa ⁴⁹⁻⁵⁰ awánésa táátavesa ésa tiyántámbá kwétowasa sésa kwaántáo kwénaaiye suwaná Ísu avekáán-umai séna táá'a kaivó aáno máéro. kemá úne séna ⁵¹ nompí-sípívimbá usámaaisena kwegwará'á umáyowana anón-undaoma maivaíyówasa táátavesa ávááraumai uwaná ⁵² íma táákoma kawe'á umái méra. sáwíyan-tompinkembo sáwíva-kwaasi taaín-timuwassamo nowáiná ááimba íma táákoma kawe'á umái méraawe.

Ísu Kénésárétiva'a tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mátíyu 14:34-36

⁵³ táátavesa ávááraumai ésa kwaaúnkóná menávápá'á Kénésáréti-marava'a kumbá non-awámpá'á nompí-sípí ándáneí avíkwímaresa ⁵⁴ marapátá ásávowasa mimbápákén-kwáásí Ísumba aúyésa ⁵⁵ naaó'-nao'a simátimesa Ísumo tamaún-aimba isésa tí'o ún-kwaasi kúkutaavimba tí'maesa tóyo uwaná ⁵⁶ Ísu kító'-nao'a anón-dao'a kwaivá kwénaauwasa tí'o úwai tí'mai maruká'á marésa sésa ená unáánkwátói-araaira'a tátoraiana tí'a étinkainkwae suwasá tátórowana tí'a étinkaraiye.

7

tíkwá'nái áamáamba siráan-kwasai.

Mátíyu 15:1-9

¹ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Ísumo máyopa'a tésa ² tuwánomba Ísuna kwayó-kwáásí évaka'a tiyáámba íma sese un-tiyáándéí toómbá kwénowasa ³ Yútaa-kwaasi áamáán-kawaa-kwaasiye úwoi-kwaasiye tíkwá'nái áamáamba kwáróntavesa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa ⁴ máákétirakemba naaópa'a iyésa tiyáámba sese umásukesa toómbá nésa tíkwá'nái áamáamba ó'on-o'on-amaamba kwarésa tááve'a nonánámá anavéúmbá sese uráawe. ⁵ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáamba sun-kwáásíyé Ísunka'a torupésa sésa ená kwayó-kwáásí nóra isasá kentáá síkwá'nái áamáamba íma kwarésa tiyáámba íma sese ombá toómbá kwénaao suwaná ⁶ Ísu séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-owe. naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Áísaya keinárawatavena árair-aimba siráimba agaimaréna séna Áánútu séna maawímá kesúwí'a tóikakene su'mai sésa kesí imáyáa íma tirumpimbá kwáyáíye.

⁷ kwaásiti áamáamba simái paárombanivo Áánútuna áamáámban-íye kampa'á sembá miraráán-umai kesí imáyáa kampar-ímáyáá mósá kwémaraawe Áánútu siráimba aúváivimba agaimakáíye. ⁸ Áánútuna áamáamba tuwé'a tíkwá'nái áamáamba kwétoraawe. ⁹ Áánútun-aaí kwétuwaantavai miwá anondá kentááiyavai

aamoí kwéowe. ¹⁰ naaóvá'á Mósesi séna kentinóvowi túwí'a anómba oró. ánívo anóvowimo sáwíkaambo simátinkaindawaimba tuvuwíyana puwíníye Mósesi siráivo ¹¹ keinárawa'o siráamba moórawai anóvowiyavena simátimena séna moóráyantaa'a Áánútundeiman-ivo íma kanaán-umai timénaumne siréna ¹² anóvowima íma kwétuwa'naa-iyé. mirámó ontávái kanaán-iyé kwésewe. ¹³ mirá-sáwí'ó ontávé'a Áánútun-aaí tuwé'a kentíkwá'náí áamáamba kwégwara'a kentáái kwésimatimewe. miraráání'a kwéowe Ísu siráiyé.

kwaásimo sáwí'o umátínkáin-tantaakona kwaasái.
Mátíyu 15:10-20

¹⁴ Ísu mináimbá simátímatuwena kwaásiyavena teró súwasa kwenópa'a tuwaná séna simátíménda isé'a kawé'á oró. ¹⁵ máápakén-tantaa'o naawái íma kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tirumpinkén-áinkó kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. [¹⁶ kwéisaawai ísámai kawé'á oró] Ísu siráiyé.

¹⁷ Ísu simásuwena minkwáásíyómbá mátiyuwena naaúmpa'a umáyowasa kwená kwayó-kwáásí sésa mináínkóná ááimba simásimiyo suwaná ¹⁸ Ísu séna kenkwará'á íma tááko pééi kwéisa'a mé'a ísáambanivo íma ísámai kawé'á uráawe. máápakén-tantaa'o naawái kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ mindá íma imáyáa kunkwaéna tindáampa'a kunáyúsúgwinivo ²⁰ aaimó kwéseмба tirumpinkén-ímáyááó éna mindá kwaási sáwí'a kwéumatinkaiye. ²¹ tirumpin-ímáyáávínkémbá sáwí-imayaa ésa tínkamiyasamo puwónááoni'a ésa aarai-úmóyámbá ésa kwaai-úmóyámbá ésa amápa-tantaa'a umóyámbá ésa ²² túran-anda ésa mirá-mira-sawí'a ésa kampar-áimbá sésa aosaambá kwimaé naaésa kawé'-máyáímó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tívókari'a ésa uwo'aóri'a ésa ²³ mirá-sáwí'ó kwéomba tirumpinkén-ímáyááó kwaási sáwí'a kwéumatinkaivo tiyáambo ímo sese ombó toómbó kwénaamba mindáo kwaási íma sáwí'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé. ánívo Ísumo kwemó siráimba amápa-tomba kawé'á umái kwénaawe siráiyé.

Kénááni-maravaken-ininkona kwaasái.
Mátíyu 15:21-28

²⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyé mivá'á tuwéna Táyya-naopare Sáítóni-naopare mináyámpá'á kúmba moórá-naumpa'a uména séna kemó tamaúnda íma simátíméro súwasa ánívo évaka-kwaasi tamáún-aimba ísówana ²⁵ moórá-ininko ayáámúnko arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana minínínkó Ísumo tamáún-aimba íséna avekáán-umai kwenópa'a iyéna mara'á kumbaéna ²⁶ kwemá íma Yútaa-inimba póna Síriyaa-marava'a Vínisiyaa-naopaken-ininko Ísunopa'a iyéna mara'á kumbaéna asiramái séna kesiyáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayauwaaó súwana ²⁷ Ísu simáména séna aiva'á iyámpói toómbá timénaumne. iyámpóiti toómbá maimái iyámbá timúnavo miráumai Ísareri-kwaasimo túwa'naa úndantemba emá ó'onkaa-inimba ónda pó'a áwa'naa únavo kwésune súmbanivo ²⁸ minínínkó séna anóndako árai'a sémpo iyámpóiti toón-ayai iyánkó tamandániye. miráumai ó'onkaa-ininkoman-iyé sinaná kanaán-ína súwa'naa ínáyone súwana ²⁹ Ísu séna kawer-áimbá séndayavai enayáámúnko arumpinkémbá taraváá-kwámbá mayáúkaumpo ená naaópa'a kwaaó súwana ³⁰ kwená naaópa'a kwéna koawánómba taraváá-kwámbá kóúrowana ayáámúnko kawé'á umái tuvaiká'á méraiye.

Ísu sáwívarawai asóvamatinkarain-kwasai.

³¹ Ísu Táyya-naopar-ayampakemba Sáítóni-naopar-ayampa'a táúkúmaena Tékáporisi-ayampa'a táúkúmaena Káíriri-nonkwaaumpa'a kúmba ³² évakarawai aívó'na'a áí'maesa tésa sésa enayáándeí táto'mai asóvamankaaó suwaná ³³ kwaásivinkemba áí'mai

kweyááva'a ankéna ayáánánánei áapimba maréna awirááíma kwi'maréna amáávira'a tátorena ³⁴ kwíyómpa'a karákéna sirumbá kwéiye séna kwenááivinkemba séna epaata mináimbá kwántámai séna áá'o kaúnimba intiyuwaumne súwana ³⁵ áá'a kawe'á úwana amáávíma etóyói úwana aai kawe'á umái súwana ³⁶ Ísu asiramái séna íma simátíméro súwasa íma ísónkakemba simátímapa'a kuwasá ³⁷ ísówana ávááraumai táá'a kówasa sésa amápa-tantaa'a kawe'á unté kwéiyena táá'o kaúnín-kwaasi kawe'á kwéumatinkena aaimó ímo kawe'ó umáímo sen-kwáásí kawe'á kwéumatinkaiye siráawe.

8

*Ísu moórágwara'a toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 15:32-39*

¹ moórá-tawai sáwíva-kwaasi torupowaná miwítí toómbá ánásowana Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyowasa tuwaná ² séna kaumbo-táwai kesé máyáawana maimaésa tiráan-tomba ánásaisa'a sirumbá kwéumatinkaumne. ³ ti'maráanasa kentí naaó'-nao'a kónááombanivo némpaken-kwaasi aampa'á kwíyamba kánoka'a pósa púwóvainivo súwasa ⁴ kwená kwayó-kwáásí sésa kavóná-marava'an-ivo náákakenta toómbá maimáíya timénaumno suwaná ⁵ tísaa ena séna nóraumai-tona kwáyáiyó súwasa avakaeté kwáyáiyé suwaná ⁶ minkwáásíyóntávéna séna mara'á máéro séna avakaeté-tomba maisokéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásír'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwana ⁷ kaumbo-káé'-noyaa'a kwáyowana Ísu maisokéna Áánútuntavena súwi séna kwená kwayó-kwáásír'á tímúwasa minkwáásíyómbá tímúwasa ⁸⁻⁹ nowaná tímú'a vówasa sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi nowaná tímú'a vówasa kwená kwayó-kwáásí mintón-ayai túwómba avakaeté-unampimba áítumai ógwitowana ¹⁰ Ísu misáwíwá-kwáásí ti'maréna kwená kwayó-kwáásíyé nompí-sípívimbá usámaaisesa Táómánúta-ayampa'a kuráawe.

*ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.
Mátíyu 16:1-4, Árúku 12:54-56*

¹¹ mivá'á Ísu máyowasa amáán-kawaa-kwaasi sáwí-aimbo sínda isánáe sésa Ísunopa'a tésa sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ¹² Ísu arumbá umbaí kwétopakemba séna ívé'o máyáan-kwaasi nóra séra ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano kwéseo. árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi íma agaráátinkanaumne séna ¹³ ivátíyuwena nompí-sípívimbá usámaaisena nonkwaaúnkóná menávápá'á kuráiyé.

*íma kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi oró siráin-kwasai.
Mátíyu 16:5-12*

¹⁴ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé nonkwaaúnkóná menávápá'á kumbá kwená kwaási péréti-tomba íma máyómba tuwinkésa kuwaná kimbora-tomba nompí-sípívimbá kwáyowana ¹⁵ Ísu amáán-kawaa-kwaasiye Érótiye kaumbo-káér-ainkwara-kwaasi owé-ímáyáá kwéena kwená kwayó-kwáásí simátimena séna intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá amáán-kawaa-kwaasiye Érótiye miwí tááiyavai kentúra'a kárákwimai máéro súwasa ¹⁶ keáimbá sésa nóra séna mirá kwésiyo. péréti-tomba íma makáunanaya mirá kwésiye suwaná ¹⁷ Ísu keáimbó kwésun-aimba iséna nóra séra toómbá íma kwáyáiyé-aimba kwéseo. kanaán-umai toómbá timénaunda ááémo uráundawaina ááimba íma tááko pééi kwésiye. kentí imáyáagoma kentirunkómá usisi'ándaisa'a kwéowe. ¹⁸ túrumba kwáyáimbanivo íma awánamai kawe'á kwéowe. táá'a

kwáyáimbanivo íma ísámai kawe'á kwéowe. ¹⁹ éva'aasei-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 5,000 kwaasi timéwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaao séna tísaa úwasa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampinta ógwitaraumne suwaná ²⁰ avakaeté-tomba topán-topan-umai sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi timéwánasa naráaamba mintón-ayai nóraumai-unampina áíturaao séna tísaa úwasa avakaeté-unampinta ógwitaraumne suwaná ²¹ Ísu séna nóra éra íma táako pééi sisa'á ísaraao Ísu siráíye.

Ísu aúramba kavíkwaimba asóvamankarain-kwasai.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Pétésáítaa-naopa'a kumbá évakarawai aúramba kavíkwaimba áí'maesa Ísunopa'a tésa sésa táto'mai asóvamankao suwaná ²³ Ísu ayáánka'a tátorena áí'maena mindáókona ayááivá'á kwéna aúrampimba awirááíma kwirankéna aúranka'a tátorena séna ára kwéawanaano súwana ²⁴ awánéna séna kwéawanaumne. taairaán-kwáásí marapá'á kwénaaowa'a kwéawanaumne súwana ²⁵ moórágwara'a Ísu aúranka'a tátorena kawe'á umánkowana aúramba kararéna kawe'á umái kwéawanowana ²⁶ Ísu séna mindáópa'a kónavo ená naaópa'a tayauweré kwaaó siráíye.

Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.

Mátíyu 16:13-20, Árúku 9:18-21

²⁷ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Sísáriya Vírípai-naokon-ayampa'a kúmba aampa'á kwéguwana kwená kwaási tísaa ena séna kentávái amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ²⁸ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaadawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moórawai óne kwésewe suwaná ²⁹ Ísu séna keinárawa'a kentávái nóran-kwaasiye kwéseo súwana Sáímoni Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana ³⁰ mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráíye.

Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.

Mátíyu 16:21-28, Árúku 9:22-27

³¹ Ísu kwemó puwínín-aimba ááimba ásámai kwená kwayó-kwáásí simátimena séna sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-kawáá-kwáásiyé amáámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-tawai ánásaina'a púwóndavinkemba usásinanaumne séna ³² miráumai avora'á simátimuwana Pítaa Ísumba áí'maena kweyááva'a máankena séna mirán-áimbá sénavo súwana ³³ Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásí tuwánéna Pítaantavena asiramái séna Sáátánigo siyuwé kóao. kwaásiti imáyáavinkemba kwésempo íma Áánútuna imáyáavinkemba kwésene Ísu siráíye.

³⁴ Ísu mináimbá simásuwena kwaásiyonte kwená kwayó-kwáásiyé tááyena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááímo táínda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima súgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaimba umbai-yántáá'á timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. ³⁵ tirááímo táíndai'o ésa íma kawe'á umái ménaaovo kentávái ísámai Áánútu áséi-aintavai ísámai tirááímo táínda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ³⁶ marapákémbá amápa-tantaa'a kwémaesa puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íníye. ³⁷ puwíyamba marapá'ó makáan-tantaa'nei íma anondáí'a umásuwesa ókwara'a ayáátáaka'a ménaaowe. ³⁸ ívé'a Áánútuntavesa íma imáyáa ésa máyáanka'a kenkwará kesááigwara'o tigeemó umásínkáamba pó'a

aáno kemó marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmónnda miwí sigaemá umátinkanaumne.

9

¹ árai'a simátíme'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená asirayándéi kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.
Mátíyu 17:1-13, Áríku 9:28-36*

² Ísu mináimbá simásuwena ava'moraé-no'waamba kwaéna Pítaante Yémésinte Yóninte tí'maena anón-omapa'a iyúmba miwíyé su'mai umésa miwí túranka'a Ísu ó'oran-auma auvúwana ³ kwená unáánkwátóira'a ságayamba kwaéna kwayání'a kéna aaváúmó usénamo intembá mirá úwasa ⁴ awánomba kae-kwáásírái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Íráiyaae Mósesiye Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana ⁵ Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawe'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moóra endéi éta moóra Mósesindei éta moóra Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe súwana ⁶ ávááraumai táá'a kówana nóin-aina'i síníyena póna mirán-aimba Pítaa siráiyé.

⁷ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káátaguwana mináínámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáanimba isa'á kwená imáyáa kwéune. kwenáái ísáaro súwasa ⁸ kwená kwayó'nárau awánomba mindárai kwíyómpa'a iyúwana Ísuwe su'mai méraiye.

⁹ máyowasa omápakemba kúmúmba Ísu asiramái simátimena séna awánaamba íma simátíméro. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai púwóndavinkemba usásinaandara'a awánaamba kanaará'á simátíma'mae íyóro súwasa ¹⁰ isésa íma simátimesa mináimbá úwoi tátoresá keáimbá sésa púwóndavinkemba usásinanaumne simbá nóran-aina'iyó keáimbá siráawe.

¹¹ keáimbá sésa Ísuntavesa áísaa esa sésa áamáamba sen-kwáásí sésa Íráiyaa aiva'á paárínana Áánútu usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya amu'makáundawaiya naaémba paáriniyemo sembá nóra sésa mináimbá kwéseo suwaná ¹² Ísu séna aiva'á Íráiyaa paáréna to'mayaa íníye-aimba árair-aimban-iyé. moóra-aimba kwaási úranda'a kumpaárurairwaintavena agaimaréna séna kwembá áí'a índai'a umánkesa tínaaemba umánkanaaowe agaimaréna siráiyé. ¹³ simátíme'a sé'a Íráiyaa á'a tiráiyé. agaimaróntemba umái kwembá sáwí'a umánkanae sésa sáwí'a umánkaraawe. mirán-áimbá kwentávái agaimaróntemba kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintavai agaimakáawe Ísu siráiyé.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 17:14-21, Áríku 9:37-43*

¹⁴ Ísu simásuwena omápakemba kúmúmba kwená kwayó-kwáásítópa'a kúmúwasa sáwíva-kwaasi torupésa áamáamba sun-kwáásíyé Ísuna kwayó-kwáásíyé asirayán-áimpákémbá sésa ¹⁵ Ísu túntavesa ivátuwesa parubará umánkówana ¹⁶ Ísu séna nóintavai asirayán-áimbá kwéseo séna tísaá úwana ¹⁷ minkwáásíyómpínkémbá moóráwai séna anóndakoo kesáanimba áí'mae'a túne. kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísana íma aái kwésisana ¹⁸ mintárávái-kwánkó táto'mai amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyisa'a ená kwayó-kwáásíyávé'a

sé'a taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbái kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena séna ánivo enáánimba áí'mae tiyó súwasa ²⁰ áí'maesa tuwaná mintáraváá-kwánkó Ísumba awánéna miniyámpói améntáyuwawana tanaambá véna kwárere'a éna aigareó monkáánúwana ²¹ Ísu avowántávéna séna nósatawai ánkariyo súwana umaranka'á ánkariye. ²² tuvuwíndayavena póna sáwívaka'a améntámai irá káúvóra'na éna améntámai nompímbá túwára'na kwéiye. emó kanaamó e arumbá maisinkéya súwa'naa uwo súwana ²³ Ísu séna nóra séwa emó kanaamó e súwa'naa uwo kwésono. Áánútumpa'a agevamái máyaawai amápa-tantaa'a kanaará'á ónááowe súwana ²⁴ miniyámpóigó avowámá avekáán-umai anónka'a séna kemá Áánútumpa'a agevamái máyaundanivo kemá Áánútuntavai íma asiramái kwémaunda-yantaa'a súwa'naa uwo súwana ²⁵ Ísu awánómba sáwíva-kwaasi sisipáa uwaná taraváá-kwántávéna séna aívó-taravaa-kwankoo auwé kóaa. íma koyauwérénda áka'a kóaa súwana ²⁶ kwáá'a téna miniyámpói améntáyuwawana tanaambá vówana arumpinkémbá kóúwana miniyámpói púwóra'na umai máyowasa évakarawai sésa á'a púwíye suwaná ²⁷ Ísu ayáákwanda táto'mai usásinakowana koku'á méraiye.

²⁸ koku'á máyowana Ísu naaúmpa'a umáyowasa Ísumo kweyáá máyonka'a kwená kwayó-kwáásí umésa sésa nóra séta mintáraváá-kwámbá íma kanaán-umaiya mayáúkaumno suwaná ²⁹ námúnaa kwésemba pó'a miráumai mirán-táraváá-kwámbá mayauwánááovo ó'on-tantaa'neimo é'a íma kanaán-umai mayauwánááowe Ísu siráíye.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.

Mátíyu 17:22-23, Áríku 9:43-45

³⁰⁻³¹ Ísu simásuwena tuwéna Káríri-ayampa'a aampa'á kwégwena sáwíva-kwaasi torupaavó séna kesí kwayó-kwáásíyé su'mai aái simátimenae séna aampa'á kwégwena séna kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne súwasa ³² kwemó sún-ainkona ááimba íma isésa áísaa ónáe sésa umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

nááwa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.

Mátíyu 18:1-5, Áríku 9:46-48

³³ íma áísaa esa Kápénéamu-naopa'a kumbá naaúmpa'a umáúwana Ísu tísaa ena séna aampa'á kwéte'a nóin-aina siráao súwasa ³⁴ aampa'á kwégwesa sésa kentáávínkémbá nááwa kwéusayaitaiyo sésa iséise úmae kwégwesa pósa íma aái suwaná ³⁵ Ísu mara'-maéna kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna maísáaro. usáyaaítanae síyawai tínaaeni'a ésa amáparawaiti kwayó'á máráaro simásuwena ³⁶ moórá-iyampoi áí'mai avumpimbá usásinankena taparéna simátimena séna ³⁷ kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu sí'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe Ísu siráíye.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.

Áríku 9:49-50

³⁸ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moóráwai kwénaaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavai auwé kóaa simátímapa'a kwégwisasa mintáraváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ³⁹ Ísu séna íma tuvínankaaro. ímo awánaam-bayaimo máyáawai úwoi kesúwí'a íma sáwí'a simásinkanaaowe. ⁴⁰ kentáásí mayáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naa-owe. ⁴¹ árai'a simátimé'a sé'a

keinárawa'a tuwánésa sésa Ísu Káráisitina kwaási ombá pó'a túwa'naa ónáo sésa sáwíyan-tantaa'a nombá timíyawaima Áánútu kawe'-mékámá timíniye Ísu siráiyé.

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátíyu 18:6-9, Árúku 17:1-2

⁴² Ísu mináimbá simásuwena séna iyámpóígomo kesááiyavaimo áraire sintenkáán-umai évakarawai áraire kwésewe. évakarawai tésa kesááiyavaimo áraire kwésewaima kampar-áimbá tasimátimiyasa isésa sáwí-ampa'a kówiyasa Áánútu kampa'ó síyawai sáwí-meyamba anómba timínivo miwímó tinumarampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompimbó túwáawasamo kumésamo kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa sáwí-ampa'a íma kosinó. mindá kanaán-iyé. ⁴³⁻⁴⁴ tiyáánkomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-tiyaamba arátúwáaro. kae-tiyáámbó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'an-iyé. ⁴⁵⁻⁴⁶ tísamaigomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-tisaima arátúwáaro. kae-tísámáímó kwáyaina'o é'a sáwí-marupa'o iramó kaikai'o kwéipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba mindá kawe'an-iyé. ⁴⁷ túrankomo sáwí'o ína'a misáwí-ámpá'á kúnavo sé'a moóra-turamba pítuwáaro. kae-túrándéimo awáné'o é'a sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a kónááomba mindá sáwí'an-iyé. sáwí'o uráinda maisuwé'o máyáamba Áánútu kwená kwaási kawááipa'a máyáamba mindá kawe'an-iyé. ⁴⁸ iramó kwégaipa'a marinkómó éna kwaíkwai'a kwéinana iramó éna íma pisináinda kaikai'a kwéiyé Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu simásuwena séna uwímó toónká'ó úmáraáwanamo kawe'ó intembá Áánútuma kwaásira'a iramó kaintenkáán-umai maráínasa kawe'á umái ménaaowe. ⁵⁰ uwímá kawe-tántá'á ímbánivo anómba ánásaisana ayáántamba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. uwígómó áséimo intenkáámbá kwée'a paru umái ménaaowe Ísu siráiyé.

10

aarakwá'ó tasáén-aimbo siráin-kwasai.

Mátíyu 19:1-12, Árúku 16:18

¹ Ísu minká'á tuwéna Yútiyaa-ayampa'a Yótáni-nonkona menávápá'á komáyowasa moórágwara'a sáwíva-kwaasi torupowaná ké'naamba aaí kwésimatimuwasa ² amáán-kawaa-kwaasi sésa sáwí-aimbo sínda isánáo sésa Ísunopa'a tésa sésa moóra-kwaasigo awainínkómbá kanaarará auwáníyo. mirámó énamo éna amáán-aimba karáni. íya karáníyo suwaná ³ naaóvá'á Mósesi nóra-amaana simátímakaiyo séna tísaa úwasa ⁴ miwí sésa Mósesi maará séna moóráwai awainínkómbá ai'mátuwaindawai aúvávimba agaimaréna séna kesuwainímbá ai'mátuwaumne séna agaimái amiíno siráiyé suwaná ⁵ Ísu séna kentíkwá'ná tirumbá makáamba pósa Áánútun-aaí íma ísóntavai mindáyavai Mósesi minamáámbá siráimbanivo ⁶ Áánútu kwíyómba maramá tarórunonka'a íma mirá siráivo Áánútu aaraigwára kwaaigwára'á tarórunaiye. ⁷ miráumai tarórunaintavai tinóvowi tiyuwésa awaikóe awainínkóe tágárotamai ⁸ mimbórá-túmá ma'mái kwémaewe. mindáyavai awaikóe awainínkóe íma kae-kwáásiráámbá ésa mimbóráí'a kwéowe ⁹ Áánútu aarai-kwaai moóráí'a umátínkaraintavai íma tasáero Ísu siráiyé.

¹⁰ Ísu simásuwena naaúmpa'a umésa kwená kwayó-kwáási Ísumo sún-aintavesa áísaa uwaná ¹¹ séna moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye. ¹² moóra-ininkomo awaikómbó auwénamo ó'onkwambo kwémayaimba umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawe'á umátinkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Árúku 18:15-17

¹³ Ísu simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawe'á umátinkainkwaé sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí sésa tí'mae'a kóro suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna áwáá'a tiyéna séna íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miniyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátinkaaro. ¹⁵ árai'a simátíme'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóíraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniye Ísu séna ¹⁶ miniyámpóiyómbá tiránkena tine'á tátorena kawer-áímbá simátímakaiye.

óísankwara-kwaasigona kwaasái.

Mátíyu 19:16-30, Árúku 18:18-30

¹⁷ Ísu simátimena kwéguwana moórawai isaaiséna Ísu anóndakoman-iye séna takívairéna séna kawe'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana ¹⁸ Ísu séna kentávái nóra séwa kawe'ná'á óne kwésono. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawe'ná'án-iye. ¹⁹ Áánútuna amáamba á'a ísaraane. minamáámbá aúváivinkemba agaimaréna séna kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma aarai-úmóyámbá oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátínkáaro. kwakarái-áímbá íma seró. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráíye súwana ²⁰ mindákó séna minamáámbá kesí iyámpóírakemba ísare'a pó'a kawe'á úmae kwéiyune súwana ²¹ Ísu awánéna aamoí éna séna kawe'á éma moórá-yantaa'a íma kawe'á uráampo ená náaindaamba ó'on-kwaasi kwétíme óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawe'-méyámbá Áánútu kwíyómpa'a ankániye. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²² mináímbá iséna sáwíva'-naindaamba makóntavai kanagí'á túmaena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a kwéuwana kuráíye.

²³ kúwana Ísu kwanténa kwená kwayó-kwáásíyávéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'a kwíyamba umbaí táníye súwana ²⁴ kwená kwayó-kwáásí mináíntávái táá'a kówana kesí iyámpóiyono. óísan-imayaamo eémáyaiyawaimo Áánútumo kawááipa'o kwíyamba umbaí táníye. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapimbá íma kanaán-umai kóveraniye. káámeri-poigomo kwaigóná avaapimbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináímbá iséna táátavai ésa sésa umbaí taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu tuwánéna séna kwaási miwítí mayáínéí íma meéyámbaréna kónááovo Áánútu amápa-tantaa'a úwoi kanaán-umai kwéíye súwana ²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáásí amápa-tantaa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a kentávái imáyáa ésa Áánútuna áséi-aimba kosimátimenaontavesa naambáru'a tuwésa tuwaaísái tiyuwésa tívá'maa'a tiyuwésa tímánaa'maa'a tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miwítí maramá túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáan-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa tuwaaísái-i'a ésa tímánaa'maari'a ésa tinóisai-i'a ésa kentí iyámpóí-i'a ésa naambá maramá mayánááomba miwívimbá umbai-yántááí'a umátinkanaaombo ésa naaén-kanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³¹ ívé'a évaka'a aivakéwái aáno tínaaeni'a íyasa ívé'a évaka'a tínaaenkewai aáno aivarí'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavai siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Árúku 18:31-34

³² Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna aampa'á kwégwesa Ísu aiva'á kúwana kwená kwayó-kwáásí táá'a kówana tínaembo kun-kwáásígwará'á táá'a kówana Ísu kwená kwaási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena kwempá'ó tínín-tantaakontavai mósimatimena ³³ séna maisáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá moóráwai kembá kwaási úrandakomba mono-káwáá-kwáásiyé áamáamba sen-kwáásiyé agaráátinkainasa kembó sínkami-aimba simái tarúmaresa sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa ³⁴ kanaaráa'a kwésinkesa tuwirááíma kwisinkésa súwíruku'a kwénesa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu siráiyé.

*Yémésiye Yóniye Ísumba áísaa urááyan-kwasai.
Mátíyu 20:20-28*

³⁵ minkánáá Sépéti ááninkorasarai Yémésiye Yóniye Ísunopa'a tésarai sésarai anóndakoo áísaa oyaní'a umásinkaniyono suyaná ³⁶ nóintavai kwétinkainara umátinkanaumno súwasarai ³⁷ ená ságayam-barupa'o umaéma kenkáí usásisinke évarevar-akwampa'a sinkáníyone suyaná ³⁸ Ísu séna séyan-ainkona ááimba íma ísaraaiye. sáwí-nombo anavéúmpinkembo náúndanten-umai sí'a índai'a umásinkanaaomba keinárai kanaarará kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiyo. sí'o índai'o umásinkanaaontemba kanaarará keinárai mirá umátinkanaaoo súwasarai ³⁹ keiráí kanaám-pókai mayáyauye suwaná Ísu séna árai'a séye. kemó náúnda-anaveumpinkemba náyááoiye. sí'o índai'o umásinkanaaontemba keinárai mirá umátinkanaaovo ⁴⁰ kesí évareva-sukwampa'a kemá íma usásintinkanaumpo Áánútu kae'nárai umátinkaraimba póna usásintinkaniye súwasa ⁴¹ Ísuna kwayó-kwáásí siyáánkainarawa'a mináímbá isésa Yémésinte Yóninte áwáá'a tíyúwana ⁴² Ísu tááyowasa tuwaná séna á'a ísaraawe. marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaitamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a uráawe. ⁴³ anón-kwaasimo ontembá keinárawa'a íma mirá oró. keinárawapinkemba usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á maránááowe. ⁴⁴ keinárawapinkemba aivarí'a ónáe síyawai amáparawaiti mayáímá túwa'naa oro. ⁴⁵ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai íma súwa'naa ígwáe'a kunkáumpo kemá kwaási túwa'naa ónáe'a kunkáumne. sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaundayavai puwónaumne Ísu siráiyé.

*Ísu aúramba kavíkwaimba kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 20:29-34, Árúku 18:35-43*

⁴⁶ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé Yéríko-noapa'a kumbá sáwíva-kwaasigwara'a mindáópa'a tuwésa aampa'á kuwaná Tímíyási ááninko áwí'a Páátímíyasi aúramba kavíkwawai óntamba inaaí simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai súwasa ⁴⁷ évakarawai sésa Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná iséna anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwasa ⁴⁸ sáwívarawai áwáá'a aéesa sésa aaiseraaó suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaoo súwana ⁴⁹ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna ááyaaro súwasa aúrambo kavíkwaimba ááyesa sésa enarunkó kawé'á íno. kwéaayaivo usásinaao suwaná ⁵⁰ a'marénamo máyon-ampaanta agwáimarena usásinena Ísun-aóká'á túwana ⁵¹ Ísu séna nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawé'á umásinkainkwae'a úne súwana ⁵² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iye sénda pó'a kawé'á umánkaumpo kwaaó súwana avekáámbá aúramba awánéna Ísun-ánaemba kwakáiyé.

11

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Árúku 19:28-40, Yóni 12:12-19

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásiyé kumbá Yérúsaremu-naor-ampa'a kumbá Óríve-omakar-egwaa'-naokai moórá Pétévasi-nao'a úwana moórá Pétáni-nao'a úwasa minkáé'-náór-egwaa'a kwésa kwená kwayó-kwáásí kae'á máti'marena ² séna epín-dáópa'a kurékai moórá-poigo áwí'a tónki koawányambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³ moóránankomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a konasá áí'maesa koyauweránááowe siyé simámékaiyo súwasarai ⁴ kuyaná mimpóimá ontará'á ándáneí anumarampimbá kwímarowana máyowasarai koawánésarai minándá koyatúwóyana ⁵ minká'á máyón-kwaasi sésa nóra sékai mimpóigóná ándáma kwéiyatuwaaiyo suwasarái ⁶ Ísumo sún-aimba simátímúyasa kanaán-ivo mirá okaiyó suwasarái ⁷ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mimpóigó arósáánumpimba kwandaai uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ⁸ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa évakarawai paákár-únánkwátói ayú'mái évakarawai taayánama ayáiresa aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóirare mintááyánáravane augwétámai kwéguwasa ⁹ aiva'á nááún-kwaasiye Ísun-ánaemba nááún-kwaasiye anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'á kwéumankaiye. ¹⁰ kentáá síkwá'ná Tévitimo kawáá-uraintemba miraráámbá íniye. kwenáwí'a mósá kwémaraumne anónkar-anonka'a suwaná ¹¹ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kúmba anóm-bono'-naumpa'a uména amápa-tantaa'a awánéna enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena Pétáni-naopa'a kuráiyé.

taaigóná kwaasái.

Mátíyu 21:18-19

¹² Pétáni-naopa'a kogwáúmba usá aaváyaavimba mindáópa'a tuwésa aampa'á kumbá Ísumba ááima ankówana ¹³ moórá-taigo áwí'a víkima kwáyowana mintáéramba nánáe séna ááimpa'a kwéna awánómba arambó iyái-kánáámó ímo túmba íma iyéna ánáwe su'mai kwáyowana avakáá uwááena ¹⁴ mintáígóntávéna séna ená arambá íma iyáníyone. moórágwara'a kwaási ená arambá íma nánááowe súwasa kwená kwayó-kwáásí mináímbá ísaraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Árúku 19:45-48, Yóni 2:13-22

¹⁵ Ísumo sún-aimba isésa Yérúsaremu-naopa'a kumbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi tuwánéna uti'mátuwena mono'-nánkóná óntambo meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena Áánútuntavai imáyáa ésa máái-numama kwéamun-dumama meéyámbárón-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶ simátiména séna ókwara'a íma mono'-náúmpá'á mirán-tántáá'á maimaé'a iré kunke oro. ¹⁷ Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kesí naantavái sésa Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbá isasá ó'on-o'om-barapaken-kwaasi tésa námúnaa kwésewe agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó ontenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

¹⁸ Ísu súwasa mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé Ísuna áamáyu-aimba kwésesa sáwíva-kwaasimo Ísun-aaimo ísámae kwéiyuntavai táátavai ésa Ísumba tuvuwónááon-amba kwéavakaa-uwasa ¹⁹ enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásiyé Yérúsaremu-naopa'a tuwésa kuráawe.

taaigó aáyánkarain-kwasai.

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé kogwaésa usásinesa aampa'á kumbá víki-taima awánomba ánúka to'mai amápa'a móayankagurowana ²¹ Pítaa Ísumo sún-aimba ááka'a maréna séna awánaao. aaimó simámakaanda-taima á'a aáyánkagwiye súwana ²² Ísu séna Áánútunka'a aráápamai máéro. ²³ árai'a simátimé'a sé'a maanómátáváimo sé'o iré mapámbai nompá'á kumuwómó síyawai ímo kaer-ímáyáámó tokésamo súndantemba árai'a íníye síyanamo éna árai'a mirá íníye. ²⁴ mindáyavai Áánútumpa'a námúnaa sé'a ó'on-o'on-tantaatavai áisaa e'a sembá árai'a Áánútu kanaán-umai súwa'naa umásinkaiye sembá kanaán-umai kwétuwa'naa-iyé. ²⁵ Áánútumpa'a námúnaa sembá sáwí'o umátínkaraamba anondá sáwí'a ónaumne-imayaa íma é'a ivátuwaaro. mirámó íyanamo éna kentivo kwíyómpakewai keinárawa'a sáwí'o kwéomba maitiyuwániye. [²⁶ ánivo sáwí'o umátínkaraamba úwoimo imáyáamo úmae iyé'o ímo ivátuwaiyanamo éna kentivo kwíyómpakewai sáwí'o kwéomba íma maitiyuwániye] Ísu siráiyé.

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Áríku 20:1-8

²⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyé ókwara'a Yérúsaremu-naopa'a kumbá anóm-bono'-naumpa'a kwénaauwasa mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye ámáamba sun-kwáásíyé Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa asirayám-báyái kwémayaanda simásimiyo suwaná ²⁹ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísaa ona'á anondámo síya'o é'a sísaa on-áimbá simátimenaumne. ³⁰ ááéma Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ³¹ miwímá keáímbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyavai íma áraire siráao síníye. ³² kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavai sésa Áánútun-aa simásimakaiwai uráiyé kwéseмба pósa áwáá'a siyénááowe mirá keáímbá sésa ³³ Ísuntavesa sésa emó sísaa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. asirayám-báyái kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráiyé.

12

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Áríku 20:9-19

¹ Ísu kwántámai-aimba simátiména séna moóráwai óntan-kurima úmakena ándá-aran-kigau úmarena ándá-arankona tááve'a úmarena ándá-arambo mapándáápá ínana anombó kumínín-taave'a úmarena óntan-damba kígauva'o taviyí-námbá úmarena ayáátááka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátiména ó'om-bapa'a komáyáísana ² arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tisasá ³ táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ⁴ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai a'nómbá tuvámbai sáwí'a umánkówana kówisana ⁵ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana púwísana aanávómá moórá-mora-umai tí'maráintemba tewasá tínkamba tinkamba kwéowasa évaka'a púwówasa évaka'a tayauwéráawana ⁶ aanávómá kímborawai kwenááninkomba póna kwená imáyáama ámakaiwaima máyáimba

ayáátáaka'a imáyáa eémena kesááninkon-aaí isánááowe séna ai'maráísana ⁷ tisasá minkígáúrá'ó tavíyéwai awánésa keáimbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ⁸ táto'mai tuvúwónana púwísasa maimái aaumépa'a tukáawe. ⁹ Ísu mináimbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íníye. téna kígaura'o tavíyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a tavíyéro síníye. ¹⁰ Áánútun-aaí aúváivimba awánaraawe. maarán-áimbá agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráíye. ¹¹ mindá Ísóigo isatá awánéta séta ó'orankawe'a uráíye kwésune

agaimaréna siráíye Ísu súwasa ¹² mono-káwáá-kwáásí mináimbá isésa kentááyáváiyá siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavai táá'a kówasa ivátuwesa kuráawe.

táákísi-aintavai áísaa uráan-kwasai.
Mátíyu 22:15-22, Árúku 20:20-26

¹³ mono-káwáá-kwáásí kwésa Ísumba áísaa íyana sáwí-aimbo sínasa aaivimbá mayankánááontavai amáán-kawaa-kwaasivinkemba évakarawaiye Éróti amááraawivinkemba évakarawaiye ti'marówasa ¹⁴ Ísunopa'a tésa sésa anóndakoo árai-kwaasi po kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáni-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáásí amáána araaisénaundaya iyompo ¹⁵ timénaum. íya timénaumno suwaná Ísu miwí tááma iséna kaumbo-káér-ainkwará-kwaasin-owe séna kentávái sáwí-aimbo síndawe sé'a kwésisaa-owe. moórá-ontamba maimái máagaraasinkaro súwasa ¹⁶ maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáiyó súwasa miwí sésa Áróamáni-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáiyé suwaná ¹⁷ Ísu séna Áróamáni-kamaani-kawaanakondei kwembá áméro. Áánútundei Áánútumba áméro súwasa mináimbá ísówana táá'a kówasa íma aaí siráawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.
Mátíyu 22:23-33, Árúku 20:27-40

¹⁸ suwasá Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa sésa ¹⁹ anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁰ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ²¹ kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana kwenánaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa ²² avakaeté-kwaasi putásaawana minínimbá naaémba pukáíye simásuwesa ²³ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínimbá avakaeté-kwaasi tuwainimbá póna nááwa mayáníyo suwaná ²⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimakón-aimba íma kawe'á umái isé'a Áánútuna asirayámbá íma awáné'a pó'a miráumai sáwísawaa-aimba kwésewe. ²⁵ pukémpinkemba usásinesa kwíyómpa'a uménaaon-kanaa aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ésa Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o máéwaimo ontembá minínínákwá'á miráumai aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ²⁶ kwaási pukémpinkemba usásinanaomba Mósesi mináintávái agaimakáíye. aúváivimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá

kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáívínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútu mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamántínkaraambanivo ²⁷ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. ánivo kentááima sáwísawaa-aimba siráawe Ísu siráíye.

*aivar-ámáánkóná kwaasái.
Mátíyu 22:34-40*

²⁸ súwana amáámbo sún-kwaasigo ména amápa-kwaasimo sumbá iséna Ísuna usáyaaitamai-kwasai iséna Ísumba áísaa ena séna Áánútuna amáámpinkemba nóran-amaana aivar-ámáámbán-iyó súwana ²⁹ Ísu séna aivar-ámáámbo sénaumpo Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Ísareri-kwaasi maísáaro. Áánútu kentáásí Ísóigo éna mimbórá-Ísóigómán-iyé.

³⁰ Áánútumpa'a kentí Ísóigomba kentiruné kentí imáyáawe kentimané kentí asirayáné améro

agaimaréna siráíye. ³¹ miwá ánaaenken-amaamba sénaumpo isáaro. Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

kesávái-imáyáámó ontembá kentí

kwaásiti imáyáagwara'a oró

agaimaréna siráíye. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye Ísu

simámuwana ³² minkwáásígó séna anóndakoo árai'a sénda Áánútu kweyáá Ísóigoman-

ivo ó'on-o'on-isoima íma máyáawe. ³³ kesáámá Áánútumpa'a kesirumbá imáyáama kesí

asirayámbá kwempá'á tuwéta mirá onó. kesávái-imáyáámó úndantenta kesí kwaásiti

imáyáagwara'a onó. minkáér-ámáánkómá amápar-amaamba usáyaaitaraiye. toómbá

sipisípima iravímbá agaimái Áánútumba amúndanivo mindágwara'a usáyaaitaraiye

séna ³⁴ mindá'ó súmba kawer-imáyáávínkémbá súwana póna Ísu iséna séna Áánútumo

kawááimba kwená egwaa'á máyáane súwasa ísómbo Ísun-aaíyavai táá'a kóntavai íma

áísaa úmaesa iráawe.

*Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.
Mátíyu 22:41-46, Arúku 20:41-44*

³⁵ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwésimatimena

séna amáámbo sen-kwáásí sésa Káráísitima Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé kwésevo

³⁶ naaóvá'á Áánútun-amanko Tévítimba imáyáa amúwana Tévítin Káráísintavai séna kesí

Ísóigoman-iyé siráimba monor-ímá agaimakón-auvaivimba Tévítin agaimaréna séna

kesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a ená

namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe

Áánútumo siráin-aimba Tévítin siráíye. ³⁷ miráumai Tévítin Káráísitintavai séna kesí

Ísóigoman-iyé siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iyé Ísu

súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iyé. úwoi-

kwaasi amápa'a Ísun-aaí iséna aamoí uráawe.

*ámáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Arúku 11:37-54, Arúku 20:45-47*

³⁸ úwoi-kwaasi amápa'a Ísun-aaí iséna aamoí kwéuwana Ísu kwésimatimena séna

évaka'o amáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama

iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaauwasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasin-

owe kwésewe. ³⁹ minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'o anón-kwaasimo maí-

áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawé-tómbá

kwénaawe. ⁴⁰ minkwáásí ketor-íníntí óísankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimái-namunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánaáowe Ísu siráíye.

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Árúku 21:1-4

⁴¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména óntambo túwón-anaveunkona egwaa'á ména tuwánómba kwaásiyomba tésa óntamba túwómba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ⁴² moórá-ketor-íninko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwówana ⁴³ Ísu kwená kwayó-kwáásí tááyena séna árai'a simátimé'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontamba usáyaaítaiye. ⁴⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mütú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráíye.

13

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Árúku 21:5-6

¹ Ísu mináímbá simásuwowasaya anóm-bono'-naumpakemba kárúwesa kúmúmba kwená kwayó-kwáásívínkémbá moóráwái anóm-bono'-nantavai séna úwé awánaao. maanóntán-dámbá kawé'á kwáyáísana minóntámbá anón-ontamba kwáyáíye súwana ² Ísu séna maanánón-dámbá awánaaro. aáno kwaási tésa mindámbá amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwara'a tawísíyuwanaaowe Ísu siráíye.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Árúku 21:7-19

³ Ísu mináímbá simásuwena Óríve-omaka'a uména anóm-bono'-namba awánómba Pítaawe Yémésiye Yóniye Éndaruwe kúraumai-kwaasi Ísumo kweyáá máyonka'a tésa áísaa esa sésa ⁴ emó sénda nósa-tawaiya tíniyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá ínáyeya sénaumno suwaná ⁵ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. ⁶ sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa sáwívarawai minkámpár-áíntávái áraire sénááowe. ⁷ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tínda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ⁸ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavai usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. mirán-tántáá'ó paárína'a sé'a amápa-tantaa'o ánásanin-kanaa íma tiráivo iyámpóímo tinkánáe owanamó anón-ti'o intembá umbai-kánáámó tínímba miráumai ááiimba ásáíye seró.

⁹ mirán-áíntávái kárákwiyoro. mono-káwáá-kwáásí keinárawa'a tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aavimbá maitinkésa mono'-náúmpá'á mótinkesa tínkamesa kentáváímó asiramáímó máyáantavai táto'mai tí'maesa kámááni-anon-kwaasitopare kawááon-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a minánón-kwáásí kesáái simátiménaaowe. ¹⁰ aiva'á áséi-kwasai amápa'-maravaken-kwaasi simáti simati kwéiyana naaémba amápa-tantaa'a ánásai-kanama tíniye. ¹¹ táto'mai aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba é'a íma kentí imáyáavinken-aimba sénááovo Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka tinkáína'a mináímbá sénááowe.

¹² évakarawai tívá'awaawi tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. tivoísáímo ésa tíráámaa'a tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. iyámpóiyombo ésa tinóvwima tí'mai ó'owira'a timíyasa tínkamiyasa puwónááowe. ¹³ kentáváímó asiramáímó máyáantavai amáparawai tíyamba umátinkanaaowe. ímo ivátuwesamo kentáváímó asiramáímó méwai ánásai-kanaara'a Áánútu tí'mai kawepá'á métinkaniye.

sáwí-kanaagona kwaasái.

Mátíyu 24:15-28, Árúku 21:20-24

¹⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna naaémba ávááraumai inkaisí-yántáákómá uwóví'a íí-márúká'á paáriniye Ísu siráíye. kemá Mááka sé'a maanáúváímó torausíyawai táako pééi sína'a ísáaro kwésune. Ísu séna uwóví'a íí-márúká'á paárínasa awánanaaomba Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaisésa iyónááowe. ¹⁵ ontará'ó máyaiyan-kwaasi íma naaúmpa'a iyíyamba óísamba ivátuwesa úwoi isaisésa iyónááowe. ¹⁶ kígauva'o máyaiyan-kwaasi íma naaópa'a iyíyamba unáánkwátói ivátuwesa úwoi isaisésa iyónááowe. ¹⁷ tímúkwarrar-inimba ívér-iyampoigwarrar-inimba minkánáámá sáwí'a ónááowe. ¹⁸ isaisé'ó iyónááomba táúgwí-kanaa iyé'a únavo sé'a Áánútumpa'a námúnaa seró. ¹⁹ minkánáámá tínimba anón-umbai táníye. naaóvá'á Áánútu maramá tarórumba ívéka to'mái mirán-úmbái-yántáá'á íma tiráíye. aánogwara'a mirán-úmbái-yántáá'á íma tíníye. ²⁰ mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaa Ísóigo ákíse úmakaiye. mirán-úmbái-yántáá'ó kwénin-kanaamo ayáátááka'ó kwéininkakai amápa-kwaasi íma úwoi túvamai máésino. Áánútu ítámakain-kwaasiyavai imáyáa éna mirá-úmbái-yántáá'á ákíse uráíye.

²¹ ákísemo ínasa évakarawaimo simátimesamo sésamo Áánútumo usásinankaiwai mivá'-maava'a máyáíye síya'o é'a íma ísáaro. ²² évakarawai paárésa kampa'á sésa Áánútumo usásisinkaiwai úne síyasa évakarawai kampa'á sésa Áánútun-aaí simátimundawai úne simátíma'maesa naaónááomba ímo awánem-bayai kwémaesa Áánútumo ítámakain-kwaasi kampa'á simátiyuwanae sésa mirán-ánóm-báyái mayánááowe. ²³ miwíyávái árai-kwaasin-owe sevó sé'a íma paáruraanka'a aiva'á simátimumpo kárákwiyoro Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Árúku 21:25-33

²⁴ Ísu mináímbá simásuwena séna mirán-úmbái-yántáá'á tínín-kanaama ánásainana aaváúmá túnkwínana kwíyómbo íma sán-káínana ²⁵ o'á kwíyómpakemba kuntínana kwíyónko tora'naára'a ínasa ²⁶ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a tí'maránasa Áánútumo ítámakain-kwaasi amápa'-maravakemba tí'maesa moórávimba torupanááowe Ísu siráíye.

²⁸ Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táígo áwí'a víki-taigontavai imáyáa umái ísáaro. aráságáyómó agayáinda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ²⁹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ína'a awáné'a sé'a sáwíyanka'a kumíníye sénááowe. ³⁰ árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriniye. ³¹ kwíyómbo maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

kúmón-da-kanaa kwaási íma ísaraan-kwasai.

Mátíyu 24:36-44, Árúku 17:26-30,34-36

³² Ísu mináimbá simásuwena séna kúmónnda-kanaama aayáúvimbá kwaási íma isááwasa kwíyómpaken-kwayo'narawa'a íma isááwa'a kemá Áánútu ááninkoma íma isáúnana kesivo kweyáá ísaraiye. ³³ kemó kumónaunda-kanaa íma ísaraiyanka'a kumónaumpo kárákwimai máéro. ³⁴ mirámó ínintenkaan-umai maarán-áimbán-iyé. moórá-anondako némpa'a kwááyu koménae séna éna kwená mayái-kwáásíyávéna mayái máyáaro séna ti'má'mai kwégwena ontará'ó kawááiwaintavena séna taviyiyó séna kóuraiye. ³⁵ naankóná aanávómó tínimbo ímo ísaraantemba ké'naamba kemá kúmónnda-kanaama íma ísaraavo kárákwimai máéro. enáíndarara'i. no'wáámpina'i. iratarórá'i. kwáyá'wáiya'i. kumónaumno minkánáá íma ísaraavo ³⁶ kentávái íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa-e'a simu'maré'a máéro. ³⁷ kemó simátimunda amápa-kwaasiyave'a sumpo taviyé'a máéro Ísu siráiyé.

14

Ísuna amááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Árúku 22:1-2, Yóni 11:45-53

¹ Ísu mináimbá simátimuwana naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama ayúnkaraamba kauvónaumpo sésa kae-táwaima úwoi mésa mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sun-kwááiyé sésa nóraumaiya Ísumba aúpá'á táto'mai inkamónaundaya'iyó. ² amápa-kwaasi áái'a tíyáávainivo tanómbo kauvíyan-kanaara'a íma tuvuwónaumne siráawe.

Ísumba áséi-masawemba pérankarain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Yóni 12:1-8

³ suwaná Ísu Pétáni-naopa'a koména moóráwai áwí'a Sáímonina naaúmpa'a áúma kárúkokovaa'a uréna ánásarowaina naaúmpa'a ména toómbá kwénowana moórá-ininko iyéna áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakaim-basawemba maimaéna iyumba minánávéunkó ói'a móankaisuwena Ísu a'nómpímbá atímarowasa ⁴ évakarawai keáimbá sésa áwáá'a aéésa nóra séna mimbásáwémbá úwoi atíyankaiyo. ⁵ mimbásáwémbó ó'owimo timénamo anón-ontambo mairénamo ímo óísambo makáan-kwaasi tíméraambaniye sésa minínínkómbá áwáá'a áúwana ⁶ Ísu séna ivátuwe'a íma áwáá'a aééro. kawe'á umái pésinkaiye. ⁷ ímo óísambo márán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marapá'á íma maí'mai'a ónaumne. ⁸ minínínkómá kwená imáyáavinkemba kawe'á umái pésinkaiye. púwóndara'a masawémba pésinkesa utamásinkanaaovo minínínkó á'a masawémba pésinkaiye. ⁹ árai'a sumpo maísááro. kesí áséi-aimba amápa'-mapa'a kwésimatimewasa minínínkómá umásinkain-aimba kwésimatimiyasa tááka'a maránááowe Ísu siráiyé.

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:14-16, Árúku 22:3-6

¹⁰ súwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakérióti mono-káwáá-kwáásítópa'a kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátoranaaowe súwasa ¹¹ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátoranaao-imayaa ááimba ásámai uráiyé.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Árúku 22:7-14,21-23, Yóni 13:21-30

12 Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a kwená kwayó-kwáásí Ísumba taáísa esa sésa náávara tíyótaasa í-tánómbá kogauvónaundaya'iyó suwaná 13 kae'á ti'maréna séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámó maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. 14 kwemó naaúmpa'o iyínanamo naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísa ena séna kesí kwayó-kwáásíyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. 15 kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai 16 mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

17 tanómba mágaumakoyasa enónka'a Ísu kwená kwayó-kwáásíyé mindáúmpá'á umésa 18 toómbá kwémandesa uwaná Ísu séna keinárawapinkemba moóráwai keséya toómbá kwénaiwaima kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwana 19 tirunkó umbaí tówasa moórá-mora-umai áísa esa sésa kewá'iyó sinté kuwaná 20 Ísu séna moóráwai kwená toón-ayai maimaéna kesé moórá-taavepimba tu'mái náíndawai kwemá kembó namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwaiman-iyé. 21 naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwaási úrandako kumpaáríndawai puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásír'ó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye. kwembó ímo maránkaraankakaankasi kawe'á isinó Ísu siráiyé.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, 1 Kórínti 11:23-25

22 súwasa toómbá kwénowana Ísu péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímaturwena séna mindá kesúman-ivo maimái naaró séna 23 ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna tímúwasa amáparawai nowaná séna mindá kesí naaemán-iyé. 24 kesí naaemá sáwívarawaiyavai kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. 25 simátimé'a sé'a ókwara'a ándá-aran-domba íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ándá-aran-domba aúna-nomba nánaumne Ísu súwasa 26 Áánútuntavai ísámai monor-ímá simásuwesa mindáúmpá'á tuwésa Óríve-omapa'a iráawe.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Árúku 22:31-34, Yóni 13:36-38

27 Óríve-omapa'a umáyówana Ísu simátiména séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna sipisípira'o kawáaiwaimba tuvúwónana puwínasa sipisípiyomba kóyáwé ónááowe Áánútu siráiyé siráimba póna táá'a káína'a siyuwé'a kóyáwé ónááowe. 28 ánivo púwónasa utamásinkaiya'a usásine'a kentí aiva'á Káríri-ayamapa'a kona'á kesínaaemba kónááowe Ísu súwana 29 Pítaa séna amáparawai auwésa kóyáwé iyambanivo kemá íma mirá ónaumne súwana 30 Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'-no'waamba kokórigo íma kaeká'á áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavai súwana 31 Pítaa asiramái séna entémo sínkamonae íya'o é'a íma auwé'a kónaumne súwasa kwená kwayó-kwáásí amápa'a mirá simásaraawe.

Ísu Kétésémaniva'a námúnaa siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Árúku 22:39-46

³² amápa'a mirá simásuwesa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé taai-kanáágúnéyómbá áwí'a Kétésémaniva'a komésa Ísu simátimena séna maanká'á máyaiya'a Áánútumpa'a námúnaa kosénaumne séna ³³ Pítaawe Yémésiye Yóniye tí'maena komáyowana umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a kwéuwana ³⁴ simátimena séna kesirunkómá umbaiyé taisa'á pó'a puwóra'naraamba umái máyaumne. maanká'á mé'a kárákwimai máéro séna ³⁵⁻³⁶ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-iye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba séna kesivoó amápa-tantaa'a kanaán-umai kwéonda po kanaán-iye sémo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwaréna'a ená imáyáa kwáráano Ísu siráiyé.

³⁷ Ísu námúnaa simásuwena kwená kwayó-kwáásiráútópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurówana tayúsená Pítaantavena séna Sáimoniyo a ún-kwaiguréma íma kanaará'á sáwiyanka'a kárákwimai máyáane. ³⁸ Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváinivo Áánútumpa'a námúnaa seró. imáyáago kató isaná áúgomo umbaimó taimbá mindá aúgávaa'a kwéiyé simásuwena ³⁹ moórágwara'a tiyuwéna egwaa'á kwéna ké'naamba Áánútumpa'a námúnaa kosimásuwena ⁴⁰ kwená kwayó-kwáásítópa'a téna tayuwánómba tuún-kwaigurésa tógávaate kwéuwasa nóran-aina'i. anondá íma simámuwana ⁴¹ tiyuwéna ké'naamba námúnaa kosimásuwena koyauweréna minkáumbónárauyavai séna tuúmó kwaiguré'o máyáamba á'anivo kemá kwaási úrandakomba sáwí'o kwéon-kwaasira'a agaráátinkainasa tátoranaaon-kanaa kwétivo ⁴² usásinewata kwétiyapata konó. kembó agaráátinkaniwai kwétiye Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Árúku 22:47-53, Yóni 18:2-12

⁴³ Ísu mináimbá kwésuwana kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yútási tumba kwesé sáwíva-kwaasi taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa tumbá mono-káwáá-kwáásiyé amáámba sun-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye miwímá ti'márówasa tumbá ⁴⁴ ááema Yútási Ísumbo agaráátinkanintavai simátimena séna parubará umánkáandawaimba táto'mai áí'mae'a tavi'mae'a koró siráimba ⁴⁵ póna Yútási Ísunopa'a téna séna anóndakoo máyaano kwésena parubará kwéumankowasa ⁴⁶ kwesé tuwái Ísumba tátórówana ⁴⁷ Ísuna kwayó-kwáásívínkémbá moóráwai taánasatama maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígó áá'a agáúsuwowana ⁴⁸ tun-kwáásiyávéna séna kentávái umóyán-kwáásímán-iye sé'a pó'a taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. ⁴⁹ sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé mé'a kesáái kwésimatimundara'a íma kembá tátokaawe. naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimakáan-aimba kembó mirámó umásínkéne'a kwétewe súwasa ⁵⁰ kwená kwayó-kwáásí amápa'a inkaisésa auwésa kóyáwé uwasá tun-kwáásí Ísumba áí'maesa kwéguwana ⁵¹ moórá ívé-kwaasigo ampaantawé su'mai úsúrena Ísun-ánaemba kwéguwasa tátorankowana ⁵² ampaantamá kwatuwéna kwátóiyaaimba kuráiyé.

anón-kwaasi Ísumba aai simánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:57-68, Árúku 22:54-71, Yóni 18:13-24

⁵³ kúwasa Ísumba tátorowai áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankesa mindáúmpá'á mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáámba sun-kwáásiyé torupamáí máyón-daumpa'a móankowana ⁵⁴ Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba aiva'-mónó-káwáánákóná máapar-ontavinkemba iréna naamaúva'a ména i-kwáásiyé irará'á koména irá kwégauviye.

⁵⁵ Pítaa irá kwégauwuwasa mono-káwáá-kwáásiyé Yútaa-anon-kwaasiye amáparawai Ísumba tuvuwíyana puwíní-ainkona ááimba avakáá-uwana íma kwáyowasa

⁵⁶ Ísuntavesa mósi-mesi-aimba sésa íma moórá-aimba suwasá ⁵⁷ évakarawai usásinesa kampa'á sésa ⁵⁸ kwemó sisatáámó isáundaya anóm-bono'-namba kwaási uráan-damba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwe'a kwaásimo ímo íyan-damba ónaumne siráíye suwasá ⁵⁹ minkwáásí íma moórá-aimba suwaná ⁶⁰ aiva'-mónó-káwáánákó usásinena Ísumba áísaa ena séna simánkáan-aimba anondá íya síníyono súwana ⁶¹ Ísu iséna íma aái súwana aiva'-mónó-káwáánákó áísaa ena séna kesáámó áwí'o mósá maráúndawai ááninko e Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo súwana ⁶² Ísu séna kemá úne. suwánáína'a kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáímá ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á umé'a ainámpímbá kumónaumne Ísu súwana ⁶³ aiva'-mónó-káwáánákó arumbá sáwí'a kwéuwana kwená unáánkwátói tarátuwena séna Áánútumba aká'áamba simánkena kwesávái simbá póta mináíntávái aaivimbá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwéta ⁶⁴ Áánútumbo simáímo sáwí'o umánkáintavaiya nóraya ónaumno súwasa sáwí'an-ivo tuvuwíyana puwíno sésa ⁶⁵ Ísumba tuwirááíma kwirankésa aúrampa'a ampantanéí káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútu usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésuwasa i-kwáásí áí'mai tiyáándeí tuvúkáawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:69-75, Árúku 22:56-62, Yóni 18:15-27

⁶⁶⁻⁶⁷ Pítaa naamaúva'a ména irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákóná kwayór-árásígó téna Pítaamba takarákéna séna Ísu Násáretivakewise maéndawai óne súwana ⁶⁸ emó sénda-aimba sáákoma íma kawé'an-íye simásuwena máápar-ontavimba komáyowana ⁶⁹ minárásígó moórágwara'a awánéna máyón-kwaasiyavena séna evíwána kwaásivinkenda'an-íye súwana ⁷⁰ moórágwara'a Pítaa séna ímaniye simásuwena máyowasa sáwíyanka'a máyómba Pítaantavesa sésa áraitá súne. Kárírivakenda'a po kwená kwayó-kwáásívínkéndá'á óne suwaná ⁷¹ Pítaa aika'á maréna séna kampar-áimbó kwésenanamo éna Áánútu sínkaminiye. síyawaimba íma awánáúndana'an-íye kwésuwana ⁷² kokórigoma moórágwara'a áái súwana Pítaa Ísumo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a kokórigomo kaeká'ó ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiman-íye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna ávááraumai ivi'á taráíye.

15

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Árúku 23:1-5, Yóni 18:28-38

¹ ivi'á tówasa aaváúmá usónka'a mono-káwáá-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé mimbórá-áimbá símaresa Ísumba ayáánka'a asááúmaresa áí'maesa Áróamáni-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana ² Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwasa ³ mono-káwáá-kwáásí ó'on-o'on-aintavai aaivimbá mayánkówana ⁴ Páírátí Ísumba áísaa ena séna sáwívar-aimba kwésimankaavo anondáma íya moórá-aimba síníyono súwana ⁵ Ísu iséna íma anondá aái súwana kámááni-kawaana'a Páírátí sáwívar-imayaa uráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Árúku 23:13-25, Yóni 18:39-19:16

⁶ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba Áróamáni-kamaani-kawaanako séna amáparawai torupamáí mésa aamoí ésa ándáva'o máyáin-kwaasi áwí'a tewa'á ayúránkanaumne séna minkánáá miráumai ándá-kwaasi

kwéayurankaiye. ⁷ Ísumba Páírátinopa'a máánkónka'a moórawai áwí'a Párápási ándáva'a ména évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyónka'a kwemá moórawaiimba tuvuwúwana puwúwasa ándávimba ánkárowana máyowasa ⁸ sáwíva-kwaasi torupamá mésa Páírátintavai sésa moórawaiimba ayúrankaao suwaná ⁹⁻¹⁰ Páírátí imáyáa éna séna mono-káwáá-kwáásí Ísuntavai íma anón-kwaasi-i'a ínkwáe sésa táto'maesa kesópa'a máánkaraawe séna tísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankanaumno súwasa ¹¹ mono-káwáá-kwáásí úwoi-kwaasi sáwívarawai kwakwiyésa sésa Ísumba íma ayúrankaniyompo Párápásimba ayúrankaao simáméro suwasá isésa mináimbá simámúwana ¹² Páírátí séna Ísumba Yútaa-kwaasiti kawáánará iyémó sewáimbá nóra ónaumno súwasa ¹³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná ¹⁴ Páírátí séna nóra-sawira uráina'iyó súwasa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno símae iyúwana ¹⁵ Páírátí miwí táái owé senasá aamoí umásinkai gwae séna Párápásimba ayúrankena i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andanei áwírúku'nowana Páírátí séna áí'mai taaira'á mátuvuwíyana puwíno séna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

i-kwáásí Ísumba simái sáwí'a uráan-kwasai.
Mátíyu 27:27-31, Yóni 19:2-3

¹⁶ Ísumba i-kwáásírá'á tímúwasa áí'maesa kámááni-kwaasiti naaúmpa'a móankesa amápar-i-kwaasi tááyowasa tamésa ¹⁷ naaeyayán-únánkwátói anón-kwaasiti unáánkwátóiman-iye sésa Ísumba umánkesa anón-kwaasiti kánumo'an-iye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa ¹⁸⁻¹⁹ kanaaráa'a ankésa moórá-mora-umai kívairesá sésa Yútaa-kwaasiti kawáánará'á óne sésa tááúndei a'nómbá tuvánto'na kwéesa tuwirááima kwirankésa ²⁰ kanaaráa'a ánkáyuwesa naaeyayán-únánkwátói ayú'maesa kwená unáánkwátói umánkesa tuvuwíyanamo puwíndava'a áí'maesa kuráawe.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.
Mátíyu 27:32-44, Árúku 23:26-43, Yóni 19:17-27

²¹ i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moórawai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáímoni kwemá Arekesándaawe Árúvusinte tivowámá kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaaatarankesa sésa áwa'naa úmae tiyó suwaná mirá úwasa ²² kwésa moórá-marago áwí'a Kórigótaava'a kwésa mináwíkoná ááimba a'nómayaapare supa'á kwésa ²³ ándá-aran-domba mairésa áí'a ánásainkwae sésa ikaa'ó vai-yántáá'á mimpímbá marésa Ísumba ámúwana íma naráiyé.

²⁴ Ísu íma nówasa áí'maesa taaira'á aiyayaampimba máyuvusumaresa kwená unáánkwátói mayánáe sésa aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitaindawai mayániye sésa mirá ésa ²⁵ aakaaká'ó máún-kanaa-avaura'a tuvúwúmba ²⁶ Ísumbo tuvúwúwanamo puwún-ainkona ááimba aúváivimba agaimarésa sésa Ísu Yútaa-kwaasiti kawáánará'an-iye agaimarésa taaira'á mósá marésa ²⁷ umóyántémo uyan-kwáásíráí tí'maesa Ísumba évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowana [²⁸ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwemá sáwí'a on-kwáásí máépa'a máyáísasa awánaraawe agaimaréna sirónka'a pósa mirá uráawe.] ²⁹ taaira'á tuvúsúmarowasa évakarawai tésa tiyááimba tóipimba áákesa tímánántata'a umánkesa aká'áámba simánkesa sésa úwé emá séma anóm-bono'-namba tawísíyuwe'a kaumbo-táwai kwaisuwé'a ó'omba ónaumne siráampo ³⁰ esávái enáúma áwa'naa ema eyááríka'a taairakémbá taútuwe marapá'á kumuwo suwasá ³¹ miráumai mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé sésa ó'owi túwa'naa ena kwesávái kwenáúma íma kanaán-umai áwa'naa íníye. ³² Áánútumo usásisinkaiwai é'a Ísareri-kwaasiti kawáánará'á úne seémáyáimba póna árai'o seémáyáindamo éna kweyááríka'a taairakémbá kumínata

awánéta séta árai'a Áánútu áánimban-iye sénaumne suwasarái miwímó suntembá umóyántémo uyan-kwáásiráí évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmarowairai Ísumba kanaaráá'a ánkaraaiye.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Árúku 23:44-49, Yóni 19:28-30

³³ Ísumba kanaaráá'a ánkówana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba ³⁴ Ísu anónka'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna eroi eroi rama sapakataniyemo sún-aimba maarán-áimbá séna Áánútu kesí Áánútuwo nóra séwa siyuwáánó súwasa ³⁵ minká'ó máyón-kwaasi isésa évakarawai sésa naaóvá'ó Áánútun-aaí simátímakaiwaimba Íráiyaamba kwéaayaiye suwaná ³⁶ moóráwai isaaiséna paru-táyánáma maimaéna ándá-aran-domba ikaa'-nómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáe séna Ísu óika'a mósá maréna séna Íráiyaama kuména taairakémbá kunayútuwani. íya kunayútuwaniyo séta amu'maréta máyaumne súwana ³⁷ Ísu anónka'a kwésena puwúwana ³⁸ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba sanaan-áyáírakémbá utaváá'maena marapá'á móru taváákaar-umai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba kwi'makáíye. ³⁹ Ísu anónka'a kwésena puwúmba i-kwáásítí kawáánákó Ísumo anónka'o sénamo miráumai puwúmba awánéna séna árai'a kwemá Áánútu ááninkoman-iye siráíye.

⁴⁰ mináimbá súmba sáwívar-inimba awánanae sésa tumbá némpa'a tamésa awánara. miníníntómpínkémbá moórá-inimba Mágátáara-naopaken-ininko áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba aú-kwaasi Yémésinte Yósisinte tinówama áwí'a Máriaa úwana moórá-inimba áwí'a Sárómi ⁴¹ miráumai-inimba Ísumo Káríri-ayampa'o naaúpa'o kwenánaembo kwa'maesamo áwa'naa úmaesamo kuráan-inimba Ísu Yérúsaremuva'a tumba miníníntómbá tésa taaira'á tuvúsúmaronka'a némpa'a tamésa awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Árúku 23:50-55, Yóni 19:38-42

⁴² miníníntómbá tamáyówana Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba enónka'a moóráwai áwí'a Yósépi Árimátíyaa-naopakewai ⁴³ kwemá anón-kwaasi éna kawe-kwáásí éna Áánútu kwená kwaási kawááiniye séna amu'maréna máyowai íma áá'a kómbe Páírátinopa'a téna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana ⁴⁴ Páírátí imáyáa éna ára pukuráína'iyo séna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna Ísu ára pukuráína'iyo súwana ⁴⁵ owé á'a pukuráíye simámuwana Páírátí séna kanaampó Ísun-auma mayáníyone súwana ⁴⁶ Yósépi aúna-ampantama komaimaéna tiréna Ísun-auma taairakémbá tamaimái minámpáántávímbá asááumai maimaéna aúsámakon-óntam-buri-aivimba mámarena óika'a anón-óntandei awááumasuwena kúwasarai ⁴⁷ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáó Yósisimba anówama úwasarai mésarai Ísumbo utamánkomba taawánésa kuráíye.

16

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Árúku 24:1-12, Yóni 20:1-10

¹ Yútaa-kwaasimo agándon-kanaa ánásowasa kaumbo-ínímbá Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko úwana araámáó Yémésimba anówama úwana Sárómi úwasa miráumai-inimba Ísun-aura'a áséi-kwiyu-masawemba mápérankanae sésa ² ááéma aaváúmá usónka'a mimbásáwémbá maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kumbá

³ aampa'á kwégwesa iséise ésa sésa murí-áigó óika'a awááumasukaan-ontamba anón-ontamba póna náawa akwásinkanintaa'iyó sésa ⁴ awánomba minóntámbá á'a akwátukowasa awánésa ⁵ mimbúrí-áír'á'á iyúmba moóráwai ivé-kwaasi kwayán-únánkwátóigwara-kwaasi minká'á máyowasa awánomba táá'a kówana ⁶ simátimena séna íma táá'a kaíno. Ísumba Násáretivakewaimba taaira'á tuvúwówana púwíwaimba taawánanae sé'o kwétemba pukáimpinkemba usásinena kówéna íma maanká'á máyáivo utamánkaraampimba uawáné'a ⁷ kwená kwayó-kwáásiyé Pítaa iyai kosimátimé'a sé'a Ísumo siráintemba pukáimpinkemba usásinena kentí aiva'á Kárirí-ayampa'a kwína'a koawánanaaowe. mináimbá kosimátiméro súwasa ⁸ mimbúrí-áímá tuwésa táá'a kéna tiyántámbá tówasa isaaisésa kwésa táá'a kóntavai mináimbá íma kosimátímakaawe.

Máaka kemó súnda-aimba ánásaiye.

[Ísu paárúwana Máriyaa awánarain-kwasai.

Yóni 20:11-18

⁹ sontaará'á ááéma Ísu pukáimpinkemba usásinena aiva'á Máriyaa Mágátáraa-naopaken-ininko aúranka'a paárúwana ááéma Ísu minínínkó arumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkain-ininko aúranka'a paárúwana ¹⁰ awánéna kwená kwaási ivi'ó kwétopa'a kosimátimuwasa ¹¹ Ísumo aúvówanamo minínínkómó awánón-aimba simátimumba isésa íma ísámai kawé'á uráawe.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Árúku 24:13-35

¹² minkákémbá kae-kwáási aampa'á nén-ampa'a kwéguyana Ísu ó'on-kwaasi túwawaakaamba makéna minkáé'nárai túranka'a paárúwasarai awánésarai ¹³ koyauwerésarai Ísuna kwaási tasimátímúyasa ísómba íma ísámai kawé'á uráawe.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Árúku 24:36-49, Yóni 20:19-23

¹⁴ minkákémbá Ísuna kwayó-kwáási sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasi toómbá kwénowana Ísu paárúwasa awánowana Ísu áwáá'a tiyéna séna kemá pukáundavinkemba usásinkaunda suwánaresa simátiméwa'a ísámai sirumbá kwéairaraawe sé'a ísámai tuwarónaawaro kwéowe, simátimén-aintavai áraire seráámbá íma áraire siráawe simásuwena ¹⁵ séna kesí áséi-kwasai amápa'-marava'a simátímapa'a koró. ¹⁶ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái mésa nombá peráiyana Áánútu miwímá sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanivo kesááiyavesa íma áraire síyawaima Áánútu aaivimbá maitinkániye. ¹⁷ kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai ímo awánaam-bayaima maésa kesí asirayándéi kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitiyuwésa ó'on-aimpinkemba sésa ¹⁸ áwáávi'o índa-iraankavayaambo tátoraiyanamo váíndamo ésa íma puwésa puwí-nómbó náiyambo ésa íma puwésa tí'o ín-kwaasira'a tiyáándeí táto'mai asóvatatinkanaaowe Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.

Árúku 24:50-53, aantá-kwaasi 1:9-11

¹⁹ Ísóigo Ísu mináimbá simásuwowana Áánútu Ísumba áí'maena kwíyómpa'a móankowana Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowasa ²⁰ Ísuna kwayó-kwáási amápa'-marava'a áséi-kwasai simátímapa'a kuwaná Ísóigo kwétuwa'naa-uwasa kwaási ímo awánaraam-bayaima mayówasa awánésa sésa maanáimbó simásíména árair-aimban-iye siráawe.

mináimbá ánásaiye.]

Árúku

Ísu kwíyómpa'a irówana Árúku évakar-ima maisuwéna Ísun-aaí agaimakáíye. Árúku íma Yútaa-kwaasiman-ivo ó'onkaa-kwaasigoma éna sontaa-máyái mairáíye. Kíríki-kwaasi Ísun-aaí isáígwáe séna maanáúvái agairáíye. Kíríki-kwaasi arupí umáímo máyáamba tirááíma tain-kwáásímán-owe séna maanáímbá agairáíye. Ísu árai'a arupí-kwaasima póna arumbá kwéumatinkaiwaiman-íye. Áánútumpa'a námúnaa sen-áíné Áánútun-amankon-aaine sáwí'o kwéum-beyamba Áánútu kwémaisyuwain-aine mirán-áímbá Árúku agaimakáíye.

1-4 anóndako Tíóvíraasiyo moórá-kwasai sénaumpo isaaó. Áánútu kentáávímbá paáruraimba aiva'á awánaraan-kwaasi mintántáákón-áái simátíma'maesa iráamba isasá kentáá kwésimasimewe. sáwívarawai mináímbá árai-aimba agaimakáamba mináínkóná ááimba kawe'á umái isé'a aivakén-áímbá avupinkén-áímbá naaénken-aimba agaimái amúne. Ísaraanda-aimba árai-aina'i. kampar-áíná'iyompo mindáyave'a maanáúvái má agaimái amúmpo awáné isaaó.

Yónimba marankáín-aimba simámakain-kwasai.

⁵ Yútiyaaa-maravaken-kawaanako áwí'a Éróti máyon-kanaavimba moóráwai áwí'a Sékáraya kwemá Ápáísana akún-ándárákén-kwáásí ména Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayowai máyowana awainínkó áwí'a Érisapeti kwemá Érónina akún-ándárákén-ínímbá póna Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémayon-kwaasiti akún-ándárákén-ínímbá úwasarai ⁶ Áánútu aúranka'a minákwá'á kawe'á umái méсарai Ísóigo arááíma kwégwaresarai kwená amááamba kawe'á umái isésarai ⁷ iyámpói iyaaimba ageínímbá ména anónu'mai aráankamba karááíye.

⁸⁻⁹ anónu'mai aráankamba kamáguyasa Sékárayaana akúmbá Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái kwémaesa mirá úmae kwéiyesa miwítí mayái taaínkaar-ésa Sékárayaamba usásinankowana áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayáíndayavena Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwasa ¹⁰ áséi-kwiyumba índa-yantaa'a agayái-kánáámá amápa'a Yútaa-kwaasi máá'aruva'a ména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹¹ Sékáraya Ísóigona anóm-bono'-naumpa'a iyúwana áséi-kwiyumbo íí-yántáá'ó agayái-tááréígóná ayáánúrapa'a kwíyómpaken-kwayo'na'a paárúwana ¹² Sékáraya awánéna kantúmba éna inkaisúwana ¹³ kwíyómpakewai séna Sékárayaao íma inkaisiyó. Áánútumpa'o námúnaamo sénda isáíntavena enawainínkó Érisapeti iyámpói mayánívo miníyámpóígó áwí'a Yóniye siyó. ¹⁴ marankáínana enarunkó aamoí kwéinasa á'on-kwaasigwara'a aamoí ónááowe. ¹⁵ marankáíndara'a Áánútun-amanko miníyámpóígó arumpimbá anómba ínana ándá-aran-domba uwo'aó'-nómbá íma náino. Áánútu aúranka'a kwenáwí'a anómba íníye. ¹⁶ kwemá anón-éna Ísareri-kwaasiyomba tavisínasa miwítí Ísóigo Áánútumpa'a ókwara'a ténááowe. ¹⁷ kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa uráintemba asiramái ména Ísóigona aiva'á kwéna tivoisáíye táánimbaate tavisínasa tágárotamai ménaaowe. aaimó ímo isáíyan-kwaasi tavisínasa arupí-kwaasimo iyantemba miwí ésa kawer-ímáyáá ónááowe. miráumai Ísóigomo kumíníntavena kwená kwaasi to'mayaa umátinkaniye kwíyómpakewai súwana ¹⁸ Sékáraya séna kesé kesuwainínté anónu'mai aráankamba kágurauvo nóra séra mináíntávé'a áraire sénaumno súwana ¹⁹ kwíyómpakewai séna kemá Képarieri mé'a Áánútu aúranka'a máyaunana kawe-kwásái siména si'maráísa'a móru

simámundayavai ²⁰ íma áraire sémpo emá íma aaí sindá ménana naaén-kanaa kemó súnda-yantaa'a paárína kawe'á umái aaí síníyone súwasa ²¹ máá'aruva'a máyón-kwaasi Sékárayaamba amu'matuwé mésa sésa anóm-bono'-naumpa'a nóintavena ayáátáaka'a máyáiyó kwésuwana ²² máápa'a kuména íma aaí súwasa anóm-bono'-naumpa'a kaainkáání'a umái awáraiye suwaná ayáán-awaame'a kwéena íma aaí súmba ména ²³ kwená mayái-kánáá ánásowana kwená naaópa'a kuráiyé.

²⁴ komáyowana awainínkó Érisapeti ámú'a paáréna aúpa'á éva'aasei-kwiyomba ména ²⁵ séna Ísóigo kawe'á umásinkena mirá uráintave'a aamoí é'a ayáátáaka'a iyámpói íma tinkáúnda misígáémó imbá kwéanasaiye Érisapeti siráiyé.

Ísumba marankánín-aimba simámakain-kwasai.

²⁶ Érisapeti ámú'kwá'a ména ava'moraé-kwiyomba maisuwówana Áánútu kwená kwayó'ná'á áwí'a Képarierimba kwíyómpakemba ai'marówana Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a kuména ²⁷ moórá-arasigomba áwí'a Máriyaamba simámindayavena kunkáiyé. minárásígó íma kwaaí mairón-arasigo Téviti-andaraken-kwaasira'a áwí'a Yósépinka'a siváúmaresa ítámakowana ²⁸ kwíyómpakewai Máriyaanopa'a kuména séna mé'ono. Áánútu aamoí umánkena esé máyáiyé simámuwana ²⁹ anón-imayaa uwááena séna mináínkóná ááimba nóran-aintavaiya siíyó kwésuwana ³⁰ miwámá séna Máriyaa Áánútu aamoí umánkáivo íma áá'a kaíno. ³¹ ámú'o kaumáimo iyámpóimo maranké Ísuwe se áwí'a tamánkaníyone. ³² kwemá anón-éna anón-kwaasi-i'a ínasa usáyaaitamai-Isoigo ááninkoman-iye sénááowe. aíkwá'náon-awi'a Tévítimo kawáá-máyái mairóntemba Áánútu kawáá-máyái amínana ³³ Yákópon-andaraken-kwaasi kawáá-máyái kwaikwai'a ínana minkáwáá-kwí'á íma ánásainda kwaikwai'a íniye Képarieri súwana ³⁴ Máriyaa séna nóra se seénó. kemá íma kwaaí mairé'a úwoi máyaumne súwana ³⁵ kwíyómpakewai séna Áánútun-amanko esé máyainana usáyaaitamai-Isoigona asirayámbá embá amína po maránkénasa ó'oran-iyampoi Áánútu áánimban-iye sénááowe. ³⁶ enamááraa-ininko áwí'a Érisapeti áráankamba kéna ámú'a kauráiyé. ageínímbán-iye kwésewana ámú'a kauréna ava'moraé-kwiyomba maisukáiyé. ³⁷ Áánútu amápa-tantaa'a etóyóí kwéena kwenkwará'á mirá kwéumankaiye súwana ³⁸ Máriyaa séna Áánútuna kwayór-árásí úmpo simásimendantemba Áánútu kembá mirá íniye súwana Áánútu ai'mákwai auwéna iráiyé.

Máriyaa Érisapetina namu'á kuráin-kwasai.

³⁹ iyúwana sáwíyanka'a Máriyaa ména usásinena avekáán-umai Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a moórá-naopa'a kwéna ⁴⁰ Sékárayaana naaúmpa'a iyéna Érisapeti áwí'a mói tówana ⁴¹ Érisapeti Máriyaa amósámba isówana iyámpóigo anówan-arumpimba ména úwauwa úwana Áánútun-amanko Érisapeti arumpimbá anómba úwana ⁴² anónka'a séna Áánútu kawe'á umánkena ó'on-inimba kitoka'a kawe'á umátinkena embá anónka'a kawe'á umánkaraiye. marankáníyonda-iyampoigonkwara'a kawe'á kwéumankaiye. ⁴³ íma súwíkwarar-inimba úndanivo kesí Ísóigomba marankáníyonda-inimba éma kesí namu'á kwétene. ⁴⁴ enamósámba isáúnana sirumpimbá máyáin-iyampoigo aamoí éna úwauwa uráiyé. ⁴⁵ Áánútu simámakain-aimba árai'a paáriniye séndayavena Áánútu kawe'á kwéumankaiye Érisapeti siráiyé.

Máriyaa Áánútuna aamoí éna imá siráin-kwasai.

⁴⁶ súwana Máriaa séna kesí imáyáago Ísóigo áwí'a mósá kwémaraisa'a ⁴⁷⁻⁴⁹ Áánútuna kwayór-árásí úwoi-arasi únana kentávèna imáyáa isaná sirunkó kawè'á isa'á Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaiwaimba aamoí kwéumankaumne. Áánútu anón-asirayankwarawai anómba umásínkáimba pósa kentávèsa sésa Áánútu kawè'á umánkaraiye sénááowe. ívé'a máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a mináimbá símaesa kónááowe. Áánútu ó'orawaima éna ⁵⁰ kwenáísamaivimbo máyáan-kwaasiyavena naaóvá'ó maémáen-kwaasigwara ívé'o máyáan-kwaasigwara naaémbo paáronaaon-kwaasigwara'a arumbá umátínkámaena iyíniye. ⁵¹ Áánútu asiramái ména asirayám-báyái maéna kentúwí'o mósá máráan-kwaasi ti'mátu'makaiye. ⁵² Áánútu túwí'o kwáyáin-kwaasi sáwíyanka'a móruna umátinkena ímo túwí'o kwáyáin-kwaasi anónka'a mósá kwéumatinkaiye. ⁵³ táái kwétinkain-kwaasi kawè-tántáá'á tiména sáwíva-tantaa'a makáan-kwaasi íma tiména ti'mátukaiye. ⁵⁴⁻⁵⁵ Áánútu kentáá síkwá'nágwara Ááváramuntavaigwara'a asiramái séna enkwará enáísavutantambo iyawaigwara'a sirumbá umátínkámae iyónaumne siráin-aimba ááka'a makéna kentáá Ísareri-kwaasiya kwená kwayó-kwáásíyá kwésuwa'naa-iyè Máriaa séna ⁵⁶ Érisapetiye ména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna kwená naaópa'a kunkáiyè.

Érisapeti Yónimba maránkarain-kwasai.

⁵⁷ kumúwana Érisapetina kanaamá túwana iyámpói maránkówasa ⁵⁸ Ísóigo arumbá umánkarain-aimba isésa kwenamááraawe kwená naaópakewaiye isésa anówankwara'a aamoí umánkaraawe.

⁵⁹ aamoí uwaná miníyámpóigó avakaumboé-no'waamba kwaúwasa áúra'a kárámai araa'éna ónáe sésa avowá áwí'a Sékárayaawe simánkanae uwaná ⁶⁰ anówama séna ímanivo kwenáwí'a Yóniye seró súwasa ⁶¹ miwí sésa íma ená kwaásiva'a mirán-kwí'á kwáyáiyè suwaná ⁶² avowámbá áá'a kaúnkowska tiyáándeí umásítai'a ésa nóran-kwira tamáminiyono suwaná ⁶³ avowámá aúvái-kwandaai síméro séna umásítai'a úwasa máámúwana agaimaréna kwenáwí'a Yóniye séna tímúwasa awánésa anón-imayaa uwaná ⁶⁴ Sékáraya agaimaréna ói'a etóyóí úwana aai séna Áánútu áwí'a mósá marówasa ⁶⁵ mindáópaken-kwaasi táá'a kówana Yútiyaa-marava'a omápar-ayampa'a mináimbá kóyáwé umágúwasa ⁶⁶ ísówai anón-imayaa ésa sésa miníyámpóigó naaémbo nóran-kwaasiya méníyo sésa Ísóigona asirayámbá kwesé máyáiyè siráawe.

Sékáraya siráin-kwasai.

⁶⁷ miníyámpóigó avowámbá Sékárayaamba Áánútun-amanko anómba umánkowana Áánútun-aai simátimena séna ⁶⁸ Áánútu kentáásí Ísóigo éna kwená kwaásiya Ísareri-kwaasiya súwa'naa ena sáwí-imayaa tátoraimpinkemba iyásinkaindayavenaya kwéimba póta kwenáwíta mósá maránaumne. ⁶⁹ Áánútu kwená kwayó-kwáásí Tévítin-andarakewaimba asirayán-kwáásí usásinankaraimba póna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mészinkaniye. ⁷⁰ naaóvá'á Áánútu mináimbá kwená kawè-kwáásí simátimuwasa agaimakáawe. ⁷¹ naaóvá'á Áánútu kentááyávèna asiramái séna tíyámbo kembó umátínkén-kwaasi namuro-kwáásí tátokaampinkemba métiranaumne siráiyè. ⁷² naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavena arumbó umátinkanin-aimba séna kwená asirayán-áimbá ááka'o maránín-aimba siráiyè. ⁷³⁻⁷⁴ Áánútu Ááváramu kentáá síkwá'náyavena kentáásí namuro-kwáásítópakemba mészinkainata íma sáá'a kwégainata kwená mayái maéta ⁷⁵ kwenáúranka'a kawè'á umái arupí umái maí'mai'a ónaunda-ainta asiramái siráiyè. Sékáraya simásuwèna séna ⁷⁶ kesááninkoo entávèsa usáyaaitayan-Isoigon-aai simátiminiyondawai óne

sénááowe. aiva'á kwé Ísóigo aambá kwiyíníyone. ⁷⁷ Ísóigo kwená kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ámpá'á métinkanin-aimba kwésimatime Ísóigo aambá kwiyíníyone. ⁷⁸ kentáási Ísóigo ávááraumai arumbá umásinkenaya aaváúmó iyénamo sámó kaintembá kawer-ámpátá mésinkenaya sámá kamásinkanintaawe. ⁷⁹ túnín-ayampa'o máyáawai puwónááontavena táá'a kaiwái sámá kamátinkena kawer-ámpá'á métinkaniye Sékáraya siráiyé.

⁸⁰ súwana miníyámpóigó anón-éna kawer-ímáyáá kwéena kavóná-marava'a ména Ísareri-kwaasi túranka'a paárinin-kanaa kwétuwana kavóná-marava'a méraiye.

2

Máryaa Ísumba maránkarain-kwasai.

Mátíyu 1:18-25

¹ minkánaávimbá Árómaani-kamaani-anondako áwí'a Ógásitasi kwemá simátimena séna amápa'-marava-kwaasi túwí'a agayánááowe siráiyé. ² aiva'á túwí'o agayón-kanaavimba Sáiriniyasi Síriyaa-kwaasiti kawáánákó máyón-kanaavimba ³ namupa'ó maivá kuráawai koyauwerésa kentí akúmbó máyópa'a túwí'a agayáiyantavesa tiráawe. ⁴ Yósépi Tévitin-andaraken-kwaasi póna Káriri-marava'a Násáreti-naopa'a tuwéna Yútiyaa-marava'a Tévitina naaópa'a téna mindáó-kwi'a Pétáremuva'a túwana ⁵ awainínkó-árásigó Máryaa ámúkwari'a úwana áwí'a mayáíndayavena áí'maena túwana ⁶ mindáópa'a ména iyámpóimo ankái-kánáá túwana ⁷ aivar-iyámpóí marankéna iyámpóigona unáánkwátói úsúrena purumakankóná táávepimba ánkariye. túwí'a kwéagayowasa sáwíva-kwaasi kwirómpimba kwaásimo kwááyumo kwáén-daumpa'a íma ména purumakankóná naaúmpa'a ména maránkaraiye.

sipisípira'o tavíkówai simátimakain-kwasai.

⁸ mimbápá'á sipisípira'o tavíkówai no'wáámba uvá'a kwégawaa-esa máyówana ⁹ Ísóigo kwená kwayó'ná'á kwíyómpakemba ai'marówana sipisípira'o tavíkówaitopa'a paárúwana Áánútuna ságayamba tuwówana kumúwasa awánésa ávááraumai táátavesa uwaná ¹⁰ kwíyómpakewai séna íma táá'a kaíno. áséi-kwasai kusimátimunda pósa sáwíva-kwaasi kwéisesa ávááraumai aamoí umánkanaaowe. ¹¹ ívé'a Tévitina naaópa'a iyámpóí maránkáísana miníyámpóigóntávésa Áánútu usásinankaiwai Ísóigoman-iye sénááowe. miníyámpóigó keináraware ó'on-kwaasiye sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹² miníyámpóímá ampantanéi úsúmai purumakankóná táávepimba máráisa'a koawáné'a sé'a simásímakain-aimba árair-aimba kentáá kawer-ámpá'á mésinkaniwaimba maránkaraiye sénááowe súwasa ¹³ avekáámhá kwíyómpakendarawa'a sáwíva'a paárésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ¹⁴ kwíyómpa'a Áánútu áwí'a mósá maráúmne. marapá'á Áánútu aamoí umátínkáin-kwaasi paru umái máyáawe siráawe.

sipisípira'o tavíkówai Ísumba koawánaraan-kwasai.

¹⁵ kwíyómpakendarawa'a kwíyómpa'a kuntuwerésa iyúwasa sipisípira'o tavíkówai sésa Ísóigo simásímakain-kwasaiyaveta Pétáremuva'a koawánanaisaiye sésa ¹⁶ avekáán-umai kumbá Máryaae Yósépiye mésarai purumakankóná táávepimba Ísumba ánkaroymba taawánésa ¹⁷ kwíyómpakewai sirón-kwasai miníyámpóigóná kwaasái tasimátimesa ¹⁸⁻²⁰ koyauwerésa simásímakain-ainta árair-aine sésa ísaron-aintavesa koawánontavesa Áánútu áwí'a mósá makáawe. sipisípira'o tavíkówai simátimun-aimba ísówai imáyáa uwaná Máryaa mináimbá áákar-aaka'a éna imáyáa uráiyé.

Ísu áwí'a tamámakain-kwasai.

²¹ iyámpói ánkáyuwena avakaumboé-no'waamba kwaúwasa miníyámpóigó áúra'a kárámai araa'éna uwaná áwí'a tamánkena anówamo ímo ámúkwarí'o urónka'a kwíyómpakewai sirón-kwi'a tamánkena Ísuwe siráíye.

Símiyoniye Ánaae Ísumba awánaraayan-kwasai.

²² naaová'á Mósesi aaraimó iyámpóimo tinkésa nombó pétuwesa miwítí naaópa'o iyónááon-aimbo siráin-kanaa túwasarai Yósépi Máriaae Ísumba áí' mesarai Ísóigombo amíyanesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye. ²³ Ísóigona amáámba Mósesi agaimaréna séna Ísóigo séna kentí iyámpói aiva'á inaamai-iyámpóiyómbá tí'mae'a kesópa'a mátinke'a ená iyámpóíye sénááowe Ísóigo siráíye Mósesi agaimaréna siráíye. ²⁴ moóráva'a Ísóigona amáámba agaimaréna séna Áánútuntavekai ísámai máái-numa kae'á vamái agáyáákaiyo. ímo mááimo makékai mááiraan-dumago áráá'a kae'á maimái agáyáákaiyo siráíye. mináímbá mirá óyááoiyantavesarai Ísumba áí' mesarai Yérúsaremu-naopa'a kurááíye.

²⁵ kuyaná moórawai áwí'a Símiyoni kwemá Yérúsaremuva'a ména kawe-kwáásí póna Áánútun-aaiyavena asiramái ména Ísareri-kwaasi kawe'á umátinkaniwaimba amu'maréna máyowana Áánútun-amanko kwesé ména ²⁶ ááéma simámena séna íma ááéma puwíníyompo Ísóigomo usásinankaiwaimba awané puwíníyone simámakaimba ²⁷ Áánútun-amanko imáyáa amúwana anóm-bono'-naumpa'a umáyowasarai Ísu anóvowi amáámba mirá siróntavesarai Ísumba áí' mesarai anóm-bono'-naumpa'a iyúyana ²⁸ Símiyoni miníyámpói tapéna Áánútuntavena súwi simásuwena séna ²⁹ Ísóigoo simásímakaanda-aimba ívé'a paárisana sirunkó kawe'á kwéimba pó'a úwoi puwónaumne. ³⁰⁻³¹ amápa-kwaasiyavai ísámai kawer-ámpá'ó métinkaniwaimba usásinankaana'a á'a kwéawanuumne. ³² ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinkena kawer-ámbá agaráátinkainana póna Ísareri-kwaasi súwíta iyíníye Símiyoni siráíye.

³³ Símiyoni miníyámpóigóntávéna súwasarai anóvowi isésarai anón-imayaa uyaná ³⁴ Símiyoni séna Áánútu kawe'á umátinkaniye simásuwena miníyámpóigó anówantavena séna Áánútu maaníyámpói usásinankaiye. kwentávésa Ísareri-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa kawe'á umái méwasa évakarawai tínaaemba umámenaaowe. Áánútu kwembá awaamékáámbá umánkáísasa sáwí-aimbo simánkanaaowaiti ³⁵ sáwí-imayaa amápa-kwaasi túranka'a paáriníye. ááigwara-tantaako airaráísanamo áí'o intenkáámbá umbai-yántáá'á enarumpimbá tíníye Símiyoni Máriaantavena siráíye.

³⁶⁻³⁷ moórá-ininko áwí'a Ánaa kwemá Áánútun-ai simátímakon-ininko ména Ásan-andaraken-inimba Vániyueri ayáámúnko póna kwaai mairéna avakaeté-ima maisuwówana awaíko puwúwana ayáátááka'a 84 ima maisuwéna aráankamba kéné aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a uména enónka'a aaváyaavimba no'wáámba Áánútu áwí'a mósá kwémarena námúnaawe su'mai síndayavena íma toómbá kwénena ³⁸ Símiyoni kwésun-tawai kwegwará'á egwaa'á taména Áánútuntavena súwi séna miníyámpóigón-áái simátiména Áánútu Yérúsaremuvaken-kwaasi sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyásinkaindavenaya sirániwaimba kwéamu'maraundawaintavena miníyámpóigón-áái simátímakaiye.

Yósépiye Máriaae Násáreti-naopa'a kurááyan-kwasai.

³⁹ Yósépiye Máriae Ísóigo siráin-amaamba ánasamasuwesarai Káriri-marava'a mindáraití naaópa'a Násáreti-naopa'a komáyóyana ⁴⁰ mindáraití iyámpóigo anón-umagwena asiramái ména kawer-ímáyáá kwéuwana Áánútu kawé'á kwéumankowana méraiye.

Ísu iyámpói maúnka'a anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

⁴¹ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá túntemba Ísu anóvowi Yérúsaremu-naopa'a kóyo urááiyé. ⁴² Ísu sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima maisukónka'a kóyo uyambá pósarai mintánómbá nayááoiyantavesarai Ísumba áí'maesarai Yérúsaremuva'a komáyóyana ⁴³ mintánón-kánáá ánasowasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwaná Ísu Yérúsaremuva'a máyowasarai anóvowi íma awánésarai ⁴⁴ imáyáa ésarai kwenamááraewa aampa'á kwégwiyo-imayaa ésarai aampa'á kwégwesarai enónka'a kwétoyo uwasarái mindárai miwítí naaóraavimba tímááraavimba tíndawe sésarai avakáá uyambá ⁴⁵ íma awánésarai avakáá uwááesarai ó'a tayauwerésarai Yérúsaremuva'a koavakáá úmaesarai kuyambá ⁴⁶ kaumbo-táwai ánasowana anóm-bono'-naumpa'a máyowasarai anóvowi awánaraaiye. Yútaa-kwaasi aaimó simátímún-kwaasiti avumpimbá Ísu ména miwí táái kwéisena mináintávéna tísaa úwasa ⁴⁷ anondá kwembá áísaa uwaná kwená kawer-ímáyáávínkémbá simátimuwasa isésa táátavai uwasarái ⁴⁸ anóvowi taawánésarai táátavai ésarai tiyáamba tuvimpínésarai anówama séna kesááninkoo enavowé kesé avakáá úmaekai kwénaauyana sirunkó umbái kwétaivo nóra éwa mirá kwéono súwana ⁴⁹ Ísu séna nóra ékai sivakáá kwéoyo. kesivoná naaúmpa'a máyaumpo nóra ékai íma ísaraaiyo súwasarai ⁵⁰ mináínkóná ááimba íma kawé'á umái ísaraaiye.

⁵¹ íma ísóyana Ísu anóvowiye Yérúsaremuvakemba Násáreti-naopa'a téna miwí tááiyavena kató úmae kwéiyena tamáyowana anówama Ísumo uráimba imáyáa umái máyowana ⁵² Ísu anón-umagwena kawer-ímáyáá kwéuwasa Áánútugwara kwaásigwara'a aamoí umánkaraawe.

3

Yóni simátímakain-kwasai.

Mátíyu 3:1-12, Máaka 1:2-8, Yóni 1:19-28

¹ Árómáani-kwaasiti anóndako áwí'a Táípíriyasi ména kawáá-máyái mairéna sísamaivakemba éva'aasei kumbaimái-ima maisuwónka'a Yútiyaa-marara-kawaanako áwí'a Póntiyasi Páírátí máyowana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti máyowana áváko áwí'a Vírípi kwemá Ítúréa-maravare Tárékónaitisi-maravare kárákwirwana Áráiseni Ápírini-marava'a kárákwirwasa ² miráumai-kwaasi kárákwironka'a Ánásiye Káyavaasiye aiva'-mónó-káwáánákái máyóyana Sékáraya ááninko áwí'a Yóni kavóná-marava'a máyowana Áánútu aaimá simámuwana ³ Yóni Yótáni-nonkona arúvá'á kwénaaena simátiména séna sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíya'a nombá pétinkanana Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye Yóni siráiyé. ⁴ mirá súntavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna moórawai kavóná-marava'a ména aayamáírakemba séna Ísóigona aambá kwirankánááomba kwená aambá arupí iyana minámpá'á kwíno. ⁵ omá'a káramai ukwítu'mae koró. kae'náér-amba arupí oró. kuváúsaavau-amba maimái kawé'á oró. ⁶ Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniwaimba aí'maráínana kumínimba amáparawaima awánanaaowe Áísáya agaimaréna sirónka'a póna Yónintavena mináímbá siráiyé.

⁷ súwasa Yóni nombá pésinkainkwaé sésa sáwíva-kwaasi kwenópa'a tóyo uwaná Yóni simátimena séna iyánkó póigon-araa'an-owe. Áánútu kentí sáwí-meyamba timínívo nááwa simátímísara iséra inkaiséra kwéteo. ⁸ kentí sáwí-mayai tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a kawe'-máyaí máyéwa'a tuwánanaumne. Ááváramu kentáá síkwá'ná imbá póta Áánútuna kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. Áánútu Ááváramu aísavutantamba ónááowe sénaraankasi maanóntámpínkémbá kanaám-po'a kwaási aúraro sisa'á aúrásino. Ááváramu aísavutantamba uráundawai póta kawe-kwáásíyá úne sé'a mirán-ímáyáá íma oró. ⁹ íma kawer-árámbá íyain-taima ááimpimba kwéayaisuwesa iravímbó agaisúwáántemba Áánútu miráumai kentí sáwí-meyamba timíníye Yóni siráíye.

¹⁰ súwasa isésa sésa simásimenda-ainta nóraya ónaumno suwaná ¹¹ Yóni séna kaer-únánkwátói makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro. toómbá makáawai ímo makáawaima moórá-mora-umai tímatuwaaro Yóni súwasa ¹² táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasi Yóni nombá pésinkainkwaé sésa kwenópa'a tésa sésa anóndako ómpo nóraya ónaumno suwaná ¹³ Yóni séna íma kampa'á simái anón-ontamba maé'a táákísi-ontane su'mai máyáaro súwasa ¹⁴ i-kwáásí sésa kesáá nóraya ónaumno suwaná Yóni séna tínkantuke'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kampar-áímbá kwésimatime'a miwítí óísamba mayánáe íma seró. kentí mayáígoná meéyántávé'a íma kayoré'a tirunkó kawe'á kwéina'a máero Yóni siráíye.

¹⁵ Yútaa-kwaasi Áánútumo usásinankaiwaimba amu'marésa mésa Yónin-aaí isésa anón-imayaa ésa sésa Áánútumo usásinankaiwai kwemá Yóniya'i. á'owaawa'iyó kwésuwana ¹⁶ Yóni séna kesínaaemba tíníwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kemá nombá pétinkaundanivo kwemá Áánútun-amankomba ai'maránana kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye. iramó agáyáantemba íníye. ¹⁷ aawínkwínaumo sípétivimbo mósá makésamo iyaavumasúwááwanamo anómbo marapá'ó kúmísanamo ásimá úndáomo tútúwaisasamo kaíkai'o ínín-iravimbo kwiyúmimo agaisuwésamo anómbo naaúmpa'o mósá maráantemba kwaási miraráámbá íníye Yóni séna ¹⁸ Áánútuna áséi-kwasai ísámai kawer-ígwáe séna mirán-áímbá simátíma'maena iráíye.

Ísumba nombá pérankarain-kwasai.

Mátíyu 3:13-17, Mááka 1:9-11

¹⁹⁻²² Yóni simátíma'maena kwéiyena sáwíva-kwaasi nombá kwévetinkena naaémba Ísumba pérankowana námúnaa kwésuwana sokón-tawaai taaínkaar-úwana Áánútun-amanko mááiraamba úmaena ane'á kumbáyowana aaigówé su'mai kwíyómpakemba séna emá kesááninko óna'a ená ímáyaá kwéé'a ávááraumai aamoí umánkaumne siráíye.

Yóni Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimumbanivo Káríri-marara-kawaanako áwí'a Érótima áváko awainínkó áwí'a Erotíyasimba mairówana mindáyavena ó'on-o'ontantaa'a sáwí'a uráintavena Yóni séna sáwísawaa kwéone súwana Éróti Yónimba áí'mai ándáva'a ankéna mindáyavena sáwí-mayai maimaéna iráíye.

Ísu aíkwá'nái túwíkona kwaasái.

Mátíyu 1:1-17

²³ Ísu marapá'á kumbéna kaumbo-síyáánkái-ímá maisuwéna kwénaaena Áánútun-aaí simátiminimba ááimba asówasa kwaási ímáyaá ésa sésa Yósépi ááninkoman-iye kwésewe.

Yósépi avowá áwí'a Írai úwana

²⁴ Írai avowá áwí'a Mátáta úwana

Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana

Árívái avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Yánai úwana
 Yánai avowá áwí'a Yósépi úwana
²⁵ Yósépi avowá áwí'a Mátátayasi úwana
 Mátátayasi avowá áwí'a Émósi úwana
 Émósi avowá áwí'a Néamu úwana
 Néamu avowá áwí'a Ésérai úwana
 Ésérai avowá áwí'a Nágai úwana
²⁶ Nágai avowá áwí'a Méata úwana
 Méata avowá áwí'a Mátátayasi úwana
 Mátátayasi avowá áwí'a Sémeni úwana
 Sémeni avowá áwí'a Yóséke úwana
 Yóséke avowá áwí'a Yóta úwana
²⁷ Yóta avowá áwí'a Yóánana úwana
 Yóánana avowá áwí'a Árésa úwana
 Árésa avowá áwí'a Sérápápeo úwana
 Sérápápeo avowá áwí'a Síátio úwana
 Síátio avowá áwí'a Nérai úwana
²⁸ Nérai avowá áwí'a Méokai úwana
 Méokai avowá áwí'a Étai úwana
 Étai avowá áwí'a Kósamu úwana
 Kósamu avowá áwí'a Éómetamu úwana
 Éómetamu avowá áwí'a Eyá úwana
²⁹ Eyá avowá áwí'a Yósúwa úwana
 Yósúwa avowá áwí'a Éríyesa úwana
 Éríyesa avowá áwí'a Yórimu úwana
 Yórimu avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Árívái úwana
³⁰ Árívái avowá áwí'a Símiyoni úwana
 Símiyoni avowá áwí'a Yútaa úwana
 Yútaa avowá áwí'a Yósépi úwana
 Yósépi avowá áwí'a Yónamu úwana
 Yónamu avowá áwí'a Éráyakimu úwana
³¹ Éráyakimu avowá áwí'a Mériya úwana
 Mériya avowá áwí'a Ména úwana
 Ména avowá áwí'a Mátáta úwana
 Mátáta avowá áwí'a Nétáani úwana
 Nétáani avowá áwí'a Téviti úwana
³² Téviti avowá áwí'a Yési úwana
 Yési avowá áwí'a Ópéti úwana
 Ópéti avowá áwí'a Póási úwana
 Póási avowá áwí'a Sára úwana
 Sára avowá áwí'a Násoni úwana
³³ Násoni avowá áwí'a Ámínátapa úwana
 Ámínátapa avowá áwí'a Á'mini úwana
 Á'mini avowá áwí'a Anái úwana
 Anái avowá áwí'a Éséroni úwana
 Éséroni avowá áwí'a Pérési úwana
 Pérési avowá áwí'a Yútaa úwana
³⁴ Yútaa avowá áwí'a Yákópo úwana
 Yákópo avowá áwí'a Áísákaa úwana

Áísákaa avowá áwí'a Ááváramu úwana
 Ááváramu avowá áwí'a Téra úwana
 Téra avowá áwí'a Né'o úwana
³⁵ Né'o avowá áwí'a Séráka úwana
 Séráka avowá áwí'a Áríyu úwana
 Áríyu avowá áwí'a Péréki úwana
 Péréki avowá áwí'a Ípa úwana
 Ípa avowá áwí'a Síra úwana
³⁶ Síra avowá áwí'a Kénááni úwana
 Kénááni avowá áwí'a Avakatí úwana
 Avakatí avowá áwí'a Sému úwana
 Sému avowá áwí'a Nówaa úwana
 Nówaa avowá áwí'a Árémeki úwana
³⁷ Árémeki avowá áwí'a Métúsara úwana
 Métúsara avowá áwí'a Ínóki úwana
 Ínóki avowá áwí'a Yéréti úwana
 Yéréti avowá áwí'a Má'árario úwana
 Má'árario avowá áwí'a Kénááni úwana
³⁸ Kénááni avowá áwí'a Ínosi úwana
 Ínosi avowá áwí'a Sėti úwana
 Sėti avowá áwí'a Áándamu éna kwemá Áánútu áánimban-iye.
 miwí Ísu aíkwá'ná owé-ímáyáá uráawe.

4

Sáátáánigo Ísumba áísaa umai isánáe siráin-kwasai.

Mátíyu 4:1-11, Máaka 1:12-13

¹ Yóni Ísumba nombá pérankaronka'a Áánútun-amankoma Ísumba anómba kwéumankena simámuwana Ísu Yótáni-nomba tuwéna kavóná-marava'a komáyowana
² Sáátáánigo Ísu sáwí'o índá awánanae kwésuwana Ísu íma toómbá nombá ména kae-kwáái aiyayaan-do'waamba 40 no'waamba kwaúwana ávááran-aaí ankówana
³ Sáátáánigo séna emá Áánútu áánimba úne kwésempo maanóntánkóntávái toómbá aúréna'a naanó siyó súwana ⁴ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna toómbó náiyawaiye su'mai kwaási íma tátoranivo Áánútu siráini'a amápa'a íyana tátoraniye

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁵ Sáátáánigo Ísumba áí'maena iyéna avekáán-umai amápa'-marava'a kárákwiron-kwaasi agaráárankena ⁶ séna amápa'-marava'o kárákwiyuwo sénamo símakaimba moóráwaimba kesí imáyáavinkemba kanaán-umai timénaunda isa'á embá aménana enáwí'a iyíniye. ⁷ kesí imáyáamo mósá máréna'o é'a kárákwiyi-mayai aména kárákwiyiniyone Sáátáánigo súwana ⁸ Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna kesí Ísóigo Áánútumba imáyáa é'a kwenáwíre su'mai mósá maré'a kwená mayáiyé su'mai máyáaro

siráimba pó'a emó sénda íma mirá ónaumne súwana ⁹⁻¹¹ Sáátáánigo Ísumba áí'maena Yérúsaremu-naopa'a kwéna anóm-bono'-nankona ávúmayaapa'a móankena séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba séna Áánútu kwíyómpakemba kwená kwayó'nárawa'a ti'maráínsa enká'á kárákwiyonaaowe.

ó'omba séna
 óntanka'a aísamaima turaráanavo
 sésa tiyáándeí aramónááowe

siráiye. miráumai emá Áánútu áánimba úne kwésembo maankákémbá ásávenasa kwíyómpakendarawa'a arámbaesa marapá'a móru ankánááowe Sáátáánigo súwana ¹² Ísu séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba á'a mirá siréna moóra-ainkwarawa séna kentí Ísóigo Áánútumba áísaa umai isánáe íma seró siráimba emó séndantembo mirámó ékai Áánútumba áísaa umai isáúsino. mindáyavai emó sénda íma mirá ónaumne Ísu súwana ¹³ Sáátáánigo amápa-tantaatavena Ísumba áísaa umai isáiyuwena séna sáwiyanka'a ó'a taáísaa umai isánaumne séna auwéna kuráiyé.

*Ísu kwená mayáímó ááimbo ásárain-kwasai.
Mátíyu 4:12-17, Mááka 1:14-15*

¹⁴ kúwana Áánútun-amankona asirayámbá Ísumpimba kwáyowana Ísu kavóná-marava'a tuwéna Káríri-marava'a komáyowasa kwenááigo amápa'-mapa'a kóyáwé úwana ¹⁵ miwítí mono'-náúmpímpá'á Ísu simátimuwasa amáparawai kwenáwí'a mósá makáawe.

*Násáretivakewai Ísumba tínaaemba umánkaraan-kwasai.
Mátíyu 13:53-58, Mááka 6:1-6*

¹⁶ minkákémbá Ísu kítokomo maémáin-daopa'a Násáreti-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaama aasiyaasi-táwai mono'-náúmpá'á umaémaintemba miráumai uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinkemba simátimindayavena usásinowasa ¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aaí sirówai Áísaya agaimakón-kwandaai ámúwana mairéna kwéarirena moóra-aimba awánéna táámpamai séna

¹⁸ Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. úwoi-kwaasiyavai kesí áséi-kwasai kosimátimiyo séna si'mákaimba póna Ísóigon-amanko kesé máyáiyé. tátokaan-kwaasiyave'a kemá ayútínkáana'a máéro siyé-áimbá kosimátimiyo. túrambo kavíkáin-kwaasiyavai ó'a túramba awánamai kawé'á umátinkaa-aimba kosimátimiyo. tirumbó umbaimó táínda-kwaasiyavena minúmbái-yántáá'á ánásaniye siyé-áimbá kosimátimiyo. ¹⁹ Ísóigo kwená kwaási kawé'á umátinkanin-kanaagon-aaí kosimátimiyo séna si'mákaiye

agaimaréna siráiyé Ísu simásuwena ²⁰ mináúvái-kwándáái tavúmai kárákwirowaimba aména aaí simátimindayavena mara'á máyowasa mindáúmpá'á máyón-kwaasi aaí síníye úwasa aúrampimba karákówana ²¹ Ísu séna mináimbá táámpamai súna'a iséiraan-aimba avora'á kwévaariye súwasa ²² isésa aiva'á kawer-áimbá kwésiye sésa aamoí umánkesa naaémba anón-imayaa ésa sésa Yósépi ááninko éna maankákéwái póna kesáámó úndanten-kwaasiman-ivo nóra séna mirán-áimbá kwésiyo suwaná ²³ Ísu séna kwaási kwántámai-aimba sésa emá sontaa-kwáási ómpo enáúra'a eyáárika'a kawé'á uwó kwésewe. mináimbá kentávé'a simásuwe'a sé'a Kápénéamu-naopa'a kawé'-máiyái mairáanata ísaraumpo maanká ená naaópakwara'a mirám-báyái mayaaó kentávé'a sénááombanivo ²⁴ árai'a simátimé'a sé'a Áánútun-aaí simátímíwai kwená kwaásitopa'a Áánútun-aaí kosimátiminyenamo kwimbá kwenamááraa sésa kesáámó úndanten-kwaasiman-iye sésa kwenáwí'a íma mósá kwémaraawe. ²⁵ árair-aimba sénaumpo isáaro. naaóvá'á Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Íráiyaa máyonka'a kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwéna íma aa'á téna ayawaimá tówana minkánáámá Ísareri-kwaasiti maravá'á ketor-ínimbá sáwíwa'a máyówana ²⁶ Áánútu íma minkétór-ínimbá kotúwa'naa ínáyone séna ó'om-baravaken-ketor-inimba Sáítóni-marava'a Sárévati-naopaken-inimba koáwa'naa uwó séna Áánútu

Íráiyaamba ai'marówana kuráiyé. ²⁷ naaóvá'á moóráwai Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráisa máyonka'a Ísareri-kwaasiti maravá'á túma karón-kwaasi sáwíva'a máyówana Áánútu minkwáásíyómbá íma asóvamatinkaraimbanivo ó'om-barava'a Síriyaa-maravaken-kwaasi áúma karón-kwaasi áwí'a Néamanimba asóvamankaraiye Ísu súwasa ²⁸ mimbónó'-náúmpá'á máyówai isésa imáyáa ésa kentááyávéna Áánútu íma túwa'naa íniye Ísu siyé sésa tirunkó ikaa'á vówasa ²⁹ usásinesa Ísumba tátokesa tavisímaesa máápa'a kunákáruwesa miwítí naaór-omapa'a ámémpa'a améntáyuwanae uwaná ³⁰ ánivo Ísu minkwáásímívinkemba tuvíyuwena kóuraiye.

arumpimbá taraváá-kwámbá máyowaina kwaasái.

Mááka 1:21-28

³¹ Ísu Káriri-marava'a Kápénéamu-naopa'a koména Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a mono'-náúmpá'á uména aai simátimuwasa ³² isésa asiramái súntavesa anón-kwaasigoraamba siyé sésa táátavai uráawe.

³³ táátavai uwaná mimbónó'-náúmpá'á moóráwai taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyon-kwaasigo ména anónka'a séna ³⁴ Ísu Násáretivakewai óne. kentáá nóra éwa tasínkambaiya ánásaniyono. embá awánáúndawai Áánútuna kawé-kwáyó'ná'á óne súwana ³⁵ Ísu taraváá-kwántávéna asiramái séna aaiseré minkwáásí tiyuwé kóaaó súwana mintáráváá-kwánkó minkwáásí toká'mái túranka'a tuvámbarena íma sáwí'a umánkena úwoi kóúwasa ³⁶ awánésa táátavai ésa keáímbá sésa nóran-aina kwésiyo. asirayán-áímbá taraváá-kwántávéna asiramái kwésimatimisasa tirumpinkémbá kwégowe suwaná ³⁷ mirán-áímbá Ísun-ai mináyámpá'á kóyáwé úwasa ísaraawe.

Ísu tí'o ún-kwaasi asóvamatinkarain-kwasai.

Mátíyu 8:14-17, Mááka 1:29-34

³⁸ isówana Ísu mimbónó'-náúmpá'á tuwéna Sáímonina naaúmpa'a íyúmba Sáímoni aísáankomba kokotámba kwéankowana máyowasa Ísumba simámúwana ³⁹ iséna kwenópa'a téna kokotánkóntavena séna ánásaaó súwana minkókótámba ánásowana usásinkwena toómbá agaimái tímakaiye.

⁴⁰ toómbá agai-timúwasa enónka'a ó'on-o'on-ti'o ún-kwaasi tí'maesa Ísunopa'a mátínkówana ayáámba tátorowasa asóvaraawe. ⁴¹ mirá úwasa taraváá-kwámbá sáwíva-kwaasi tirumpinkémbá tiyuwésa anónka'a sésa Áánútu ááninko óne simásuwesa kóuraawe. taraváá-kwámbá imáyáa ésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwaima iyé-ímáyáá untávéna Ísu aaiséráaro súwasa tiyuwésa kóuraawe.

Yútiyaa-ayampa'a Ísu simátímakain-kwasai.

Mááka 1:35-39

⁴² kóuwana aaváúmá usónka'a Ísu mindáópa'a tuwéna námúnaa síndayavena íma kwaási máyópa'a komáyowasa avakáá-umai awánésa sésa kónavo keséya maiyó suwaná ⁴³ Ísu séna ó'on-daopimpakwara'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba kosimátimenaumne. mirá ónaundayavena Áánútu si'mákaisa'a kunkáumne séna ⁴⁴ tiyuwéna Yútiyaa-ayampa'a koména mono'-náúmpímpá'á simátíma'maena iráiyé.

5

Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.

Mátíyu 4:18-22, Mááka 1:16-20

¹ moórá-tawai Ísu nonkwaaúnkón-awampa'a áwí'a Kénésáréti-kwaaunkon-awampa'a máyowasa Áánútun-aaí isánáe sésa tóyo ésa kwenkuvará'á úmaesa tuwaná ²⁻³ kae'á sáwíyan-dompi-sipi nonáámááíva'a kwáyowana moórá Sáímonindei kwáyowana awánówasa noyáá'a tóróyan-kwaasi mindómpí-sípí tuwésa kwase-únámbá kwésese uwaná misípí úwoi kwáyowana awánéna Sáímonina nompí-sípívimbá usáatena Sáímonintavena séna egwaa'á maimaé kwaaó súwana egwaa'á avúsúmaena nonawámpá'á kúwana Ísu mimpímbá mara'á ména amápa-kwaasi simátímakaiye.

⁴ simásuwena Sáímonintavena séna nompí-sípí avúsúmae nonavuvumpá'á kuré egwára ená kwaásigwara'a kwase-únámbá túwéwana nompímbá kumína'a noyáá'a asínáaro súwana ⁵ Sáímoni séna anóndakoo ívé'-no'waamba mirá úmae iyúndaya íya noyááta asinéta úwoiya máyaundayaanivo emó séndantemba ónaumne séna ⁶ nonavuvumpá'á kwésa kwase-únámbá túwówana nompímbá kumúwana sáwíva'-noyaa'a minúnámpímbá ógwitena tararáára'naraamba úwasa ⁷ moórá-nompi-sipivimba miwítí kwaási máyówasa awánéna tiyáán-tuwaa'a ésa tasúwa'naa oro suwasá tésa minkáé-sípívimbá noyáá'a mósá márówana ógwitena umbaí téna nompímbá kunávekora'naraamba úwana ⁸ Sáímoni Pítaa mirámó úmba awánéna Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kívairena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó siráíye. ⁹ sáwíva'-noyaa'a asínóntavena Pítaawe kwesé máyón-kwaasiye táátavai uwasá ¹⁰ Sáímoniye noyáá'a to'maésarai nááúyawai Sépéti ááninkai túwí'a moóráwai Yémési úwana moóráwai Yóni mindáraiye táátavai uyaná Sáímoni Pítaa Ísuntavena séna Ísóigoo sáwí-kwaasi úmpo siyuwé kwaaó súwana Ísu séna íma áá'a kaíno. noyáá'o to'maé kwénaaomba mimbáyái ivátuwe'a ívé'a kwaási tavisíyasa kesirááíma kwáráaro súwasa ¹¹ mindómpí-sípí tavisímaesa nonáámááíva'a mámaresa miwítí mayáímá ivátuwea Ísun-ánaaemba kwa'maésa kwénaaowe.

*Ísu áúma karón-kwaasi kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 8:1-4, Mááka 1:40-45*

¹² moórá-tawai Ísu moórá-naopa'a máyowana moóráwai amápa-kuva'a áúma karón-kwaasi Ísumba awánéna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba takívairena séna kentávénamo ankáínamo e kanaán-umai aúnái'a umásinkaniyone súwana ¹³ Ísu ayáámba ane'á tátorena séna mirá ónaumpo enáúra'a karevú'a kawáúgwiye súwana avekáámbá kawáúguwana ¹⁴ Ísu asiramái séna enáúra'a kawáúgwimba po naaóvá'ó Mósesimo siráintemba mono'-máyaí-kwáásítópa'a kwéma enáúma máagaraatinke póima tímínasa Áánútuntavesa isámai tuvú'mái agayáiyasa amáparawai awánéna áurakemba kawáúgwiye sénááowe. ánivo enáúra'o umánkaunda-aimba simátimunavo se kwaaó Ísu súwana ¹⁵ ivátuwea kawé'á umánkon-aimba simátíma'maena iyúwana mináínkó naaó'-nao'a kóyáwé úwasa sáwívarawai tóyo ésa kwenáái kwéise'a onaná tí'o in-kwáásí asóvamatinkainkwae sésa tóyo uwaná ¹⁶ ánivo Ísu Áánútumpa'a námúnaa síndayavena kavóná-marava'a kóyo uráíye.

*Ísu aísamai pukówaimba kawé'á umánkarain-kwasai.
Mátíyu 9:1-8, Mááka 2:1-12*

¹⁷ moórá-tawai évakarawai ámáán-kwaa-kwaasiye ámáámba sun-kwáásíyé Yérúsaremu-naopakemba Káríri-ayampakemba Yútiyaa-ayampakemba tóyo ésa Ísu moórá-naumpa'a aaí kwésimatimumba taísaraawe. Áánútu Ísumba asóvamatinkanin-asirayamba ámakowana máyowasa ¹⁸ évakarawai aísaimo pukówaimba kwandaavímbá marésa taagwiya'maésa tésa Ísunopa'a máánkáananaya kawé'á ínkwáe sésa tumbá ¹⁹ mindáúmpá'á sáwíva-kwaasi sisipáá uwasá íma kanaán-umai íyóra'naraan-esa naanamiva'á taagwiya'maésa umésa avaa'á akósámaresa

ándára tátoresá túwówana kumeémena kwaásivimbo Ísumo máyompimba aúranka'a kumúwana ²⁰ Ísu taagwiya'maésamo tun-kwaásímó árai'a kawé'á umánkaniye-imayaamo umbá Ísu tuwánéna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna kesí kwaásiyo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ²¹ amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwaásiyé iséise esa sésa Áánútu kweyáá sáwí-imayaa maitiyuwánívo kwaási íma mirá onááovo Áánútumba aká'áámba kwésimankaiye suwaná ²² Ísu minímáyáámó umbá awánéna séna nóra éra mirán-ímáyáá kwéoo. ²³ moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo ená sáwí-imayaa mayauwáúmne sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo sénááowe. ánívo moóráwaimo aísamaimo pukáindawaintavaimo sénamo eyáárika'a usásine kwaaó sínasamo ésa áraira síí. kampará sííyo awánanaaowe. ²⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai marapá'á máyaunda kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwáúnda-asirayamba tokáunda pó'a agaráátínkáanda awánanaaowe séna aísamaimo pukón-kwaasiyavena séna isaaó. usásinke ená kwandaaimá maimaé ená naaópa'a kwaaó súwana ²⁵ túranka'a usásinkwena kwená kwandaaimá kwémaena Áánútu áwí'a mósá kwémarena kwená naaópa'a kúwasa ²⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa íma awánaraundai'a isa'á awánáúmne sésa táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

*Ísu Áríváimba ááyarain-kwasai.
Mátíyu 9:9-13, Mááka 2:13-17*

²⁷ naaémba Ísu aampa'á kwégwena awánómbe táákisi-mayai kwémayowai áwí'a Árívái táákísimo máyón-daumpa'a máyowana Ísu awánéna séna usásine kesé tiyó súwana ²⁸ usásinena amápa-tantaa'a tuwéna kwenánaaemba kwa'maéna kwéna ²⁹ Ísuwe náíndayavena kwená naaúmpa'a anón-tomba agayówasa táákísimo máyón-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye Áríváina naaúmpa'a tamésa mindáraiye tamésa tagwémandowasa ³⁰ amáán-kawaa-kwaasiye miwítí amáámba sun-kwaásiyé Ísuna kwayó'nárawatavesa áwáá'a tiyésa tísaa esa sésa táákisi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwaásiyé toómbá kwénaao suwaná ³¹ Ísu iséna séna sontaa-kwaásígó kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi íma kwétuwa'naa-ivo tí'o in-kwaásí kwétuwa'naa-iyé. ³² mindáyave'a arupí umái máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a íma kunkáumpo sáwí'o umáímo máyáan-kwaasi tááyaanasa Áánútunopa'a tígwáe sé'a kunkáumne Ísu siráiyé.

*toómbá aawesuráan-kwasai.
Mátíyu 9:14-17, Mááka 2:18-22*

³³ suwasá évakarawai Ísuntavesa sésa Yóni nombó pétinkaiwaina kwayó'nárawa'a moórá-mora-tawai Áánútuntavesa imáyáa ésa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésewasa amáán-kawaa-kwaasiti kwayó'nárawakwara'a mirá kwéovo ená kwayó'nárawa'a íma mirá ésa toómbá nombá úwoi kwénaawe. nóra ésa mirá kwéoo suwaná ³⁴ Ísu séna moóráwai aaraí mayáíndawai amááraawi tanómbe kauntimínimba miwísé máyainasa aamoí ésa mintómbá íma a'áo sénááovo úwoi nánááowe. ³⁵ naaémba minkwáásígómbá áí'maesa kówiyasa minkánáámá amááraawi tirunkó sáwí'a ínasa toómbá a'áo sénááowe Ísu séna kwemó ménamo naaémbo tiyuwénamo iyíníntavena mináimbá siráiyé.

³⁶ Ísu mináimbá simásuwena maarán-áímbá kwántámai-aimba séna ááéraan-ampantamo avaa'ó kwáyáísasamo ombá aúna-ampanta íma káramai kwéaraapaawe. mirámó íyana aúna-ampanta sáwí'a ínana ááéraan-ampantao aúna-ampantaraani'a íma íníye. ³⁷ aúna-anda-aran-domba ááéeraa-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba íma

kwéatimaraawe. mirámó íyanamo éna aúná-anda-aran-domba anón-éna ááéraan-anaveumba kavámbaena sáwí'a ínana mindómbá úwoiva'a atígwiniye. ³⁸ mindáyavesa aúná-anda-aran-domba aúná-sipisipi-auwarasi-anaveumpimba kwéatimaraawe. ³⁹ ááéraan-anda-aran-domba naawáímó ombá sésa ááéraan-anda-aran-domba áséi kwéiye kwésesa aúná-anda-aran-domba íma kwésinkaiye kwésewe.

6

*Ísu savaatirár-áímbá siráin-kwasai.
Mátíyu 12:1-8, Mááka 2:23-28*

¹ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kanaara'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé kígauvimba úwíti-ton-kigauvimba kwégwesa kwená kwayó-kwáásí úwíti-aramba kútúmai ásima pítuwesa kwénowasa ² áamáán-kawaa-kwaasi évaka'a tuwánésa sésa agándaan-kanaama aambá áúmbakaawa'a nóra era mirá kwéoo suwaná ³ Ísu séna naaóvá'á Tévítimo urómba aúváivimba agaimarón-ainkona ááimba íma ísaraawe. Tévítiye kwená kwaásiye táái kwétinkowana ⁴ Tévíti Áánútuna mono'-náúmpá'á iyéna Áánútu aúranka'o makón-tomba umairéna kwénena kwená kwaási timúwasa narááwe. mintómbá úwoi-kwaasi íma némáembanivo mono'-máyaí máyón-kwaasi némáembani. Tévíti mintómbá umairéna timúwasa nonká'á Áánútu íma áwáá'a siráimbanivo kesí kwaási mirá kwéowa'a áwáá'a ímo seráámbá áwáá'a kwésewe. ⁵ kwíyómpakemba kwaási úranda'a pó'a agándai-kanaara'o kárákwiraundawai úmpo agándai-kanaamo kwaásimo mayáí kwémayaamba kendéimán-iyé Ísu siráiyé.

*ayáámba kawévaigurain-kwaasigona kwaasái.
Mátíyu 12:9-14, Mááka 3:1-6*

⁶ moórá-tawai Yútaa-kwaasi agándon-kaaara'a Ísu mono'-náúmpá'á iyéna kwésimatimuwana moóráwai ayáánúrapar-ayaamba kawévaiguron-kwaasi máyowasa ⁷ áamáán-kawaa-kwaasiye áamáámba sun-kwáásiyé mésa Ísuntavesa agándaira'a póna minkwáásímó kawé'ó umánkainataamo éta táto'maiya aavintá mayankánaumne sésa Ísumba awánomba ⁸ Ísu minímáyaámó umbá awánéna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna usásine kemó máyaundara'a umaíyó súwana usásinena Ísunopa'a túranka'a umaúwana ⁹ Ísu miwíyávéna séna moórá-aintave'a tísaa ónái'e súné. kentáásí áamáán-aimpimba nóin-aina kwáyáiyó. agándai-kanaara'a póta kawé'-máyaíyá kwémayaum. sáwí-mayaiya kwémayaumno. kwaási áwa'naa onanayá kawerá umáíya méni. inkámónanaya puwíníyo tísaa ena súwasa íma aái suwaná ¹⁰ Ísu móyuwana meyuwana éna ayáámba kawévaiguron-kwaasiyavena séna enayáámba árútuwao súwana ayáámba árútuwawana kawé'á umánkowasa ¹¹ miwí tirumbá ávááraumai sáwí'a úwasa nóra umáíya inkamónaumno sésa kemó máyómpimba iséise uráawe.

*Ísu kwená kwayó'nárawa'a tááyarain-kwasai.
Mátíyu 10:1-4, Mááka 3:13-19*

¹² minkánaávímbá Ísu enónka'a omápa'a uména íma aúmá kwaéna Áánútumpa'a námúnaa símaena kwéiyuwana ¹³ móirarowana Ísun-ánaaemba kwarón-kwaasi tááyowasa iyúwana minkwáásívínkémbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi táámpámarena séna kesí aantá-kwaasin-owe séna túwí'a taráiyé.

¹⁴ miwí túwí'a téna moóráwai áwí'a Sáímoniye séna aúná-kwí'a tamáména Pítaawe súwana séna moóráwai Pítaa áváko áwí'a Éndaru moóráwai áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Yóni moóráwai áwí'a Víripi moóráwai áwí'a Pátóromu ¹⁵ moóráwai áwí'a Mátíyu moóráwai áwí'a Tómasi moóráwai Árávíási ááninko áwí'a Yémési moóráwai áwí'a Sáímoni kwemá Áróamáni-kamaani-kwaasi t'ímátuwanae siráiwai ¹⁶ moóráwai Yémési

ááninko áwí'a Yútási moórawai Yútási Isakérióti kwemá naaémba Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á agaráátinkarawai miráumai-kwaasi Ísu tááyaraiye.

Ísu sáwíva-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

Mátíyu 4:23-25

¹⁷ omápakemba Ísu miwísé arúvá'á kumbáyowasa kwenánaaemba kwarón-kwaasi sáwívarawaiye Yútiyaa-ayampakemba Yérúsaremu-naopakemba uwí-nón-awampakemba Táyaa-naopakemba Sáintóni-naopakemba sáwíva-kwaasiye tamésa ¹⁸ Ísun-aaí isánáe sésa tí'a ún-kwaasigwara'a asóvamatinkainkwaé sésa tóyo ésa taraváá-kwámbá tirumpimbá máyón-kwaasigwara'a tóyo uwaná Ísu taraváá-kwámbá tirumpinkémbá maitiyuwówasa ¹⁹ tí'a ún-kwaasi Ísun-ane'a tátoraanana sí'a ánásainkwaé sésa mirá uwaná asirayámbá tokéna póna mintí'á asóvamatinkaraiye.

tirunkó kawé'á éna sáwí'a éna ínín-kwasai.

Mátíyu 5:1-12

²⁰ Ísu mirá umátiyuwena kwená kwayó-kwáásí tuwánéna séna keinárawa'a Áánútu súwa'naa ínkwáé sewái Áánútu kawé'á kwéumatinkena kwégawaaíye. ²¹ ívé'a táái kwétinkaiwai tirumbá etóyóí umái máéro. Áánútu kanaa umátinkaniye. ívé'a tirumbá sáwí'a kwéísasa ivi'á kwétaawai tirumbá etóyóí umái máéro. tirumbá kawé'á ina'a kwíráái sénááowe. ²² keinárawa'a kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaintave'a asiramái máyáawai kwaási tínaaembo umátinkesa tíyámbo umátinkesa sáwí-aimbo simátinkesa sáwí-kwaasin-owe sénááomba tirumbá etóyóí umái máéro. ²³ mirá íya'a tirunkó kawé'á kwéina'a imá kwéte'a kwíyómpakemba kentí kawé'-mékámá mayánááowe. naaóvá'á miwítíkwá'ná mirá ésa Áánútun-aaí simátímakowai sáwí'a umátínkaraawe. ²⁴ ánivo marapákén-tántáá'á makáawaima kárakwiyo. tirunkó kawé'á kwéin-tantaa'a á'a makáamba pó'a íma moóráma kawé'-mékámá mayánááowe. ²⁵ ívé'a tímú'a vaiwái kárakwiyo. naaémba táái tinkániye. ívé'a kwíráái kwésewai kárakwiyo. naaémba ivi'á tánááowe. ²⁶ naaóvá'á kentíkwá'ná kampar-áímbá simátímakowai túwí'a mósá makáamba pósa mirámó kwésesamo kentúwí'o mósá kwémarewa'o é'a kárakwiyo Ísu siráíye.

namuro-kwáásí kawé'á umátínkáaro-kwasai.

Mátíyu 5:38-48

²⁷ Ísu simásuwena séna kemó simátíménda-aimba ísáaro. kesááimo isé'o é'a kentí namuro-kwáásí tirumbá kawé'á umátinke'a tíyámbo umátínkéwai kawé'á umátínkáaro. ²⁸ sáwí-aimba simátínkéwai kawé'á umátínkáaro. sáwí'a umátínkéwaimo é'a Áánútumpa'a námúnaa simái miwí túwa'naa oro. ²⁹ táá'o tuwausíya'o é'a íma tinkamé'a ókwara'a kwántá-timiyasa tuwausónááowe. kentí unáánkwátóí mairésa sésa ókwara'a mayánáe síya'o é'a íma a'áo seró. ³⁰ moórá-yantaatavaimo simiyó síya'o é'a úwoi tíméro. kendéímo moórá-yantaa'o máyáíya'o é'a íma usisi'á síméro seró. ³¹ kembó tirááímo táínda-i'o umáímo kwétuwa'naa-íya'a miwí miráumai túwa'naa oro Ísu siráíye.

³² Ísu simásuwena séna amáparawai kentí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. sáwí'o kwéon-kwaasi íma kawé-kwáásí ombánivo miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowasamo ombá anondá miwítí imáyáa kwéowe. miráumaimo kentí kwaásiti imáyáawe su'maimo kwéiyano éna Áánútu íma kawé'-mékámá tímínivo kentí namuro-kwáásígwará'á imáyáa tíméro. ³³ amáparawai kawé'á kwéumatínkaan-kwaasi kawé'á kwéumatínkaawe. sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéowe. mirámó onten-umái kawé'ó kwéumatínkaan-kwaasiye su'maimo kawé'ó umátínkéwanamo éna Áánútu íma kawé'á owé síníye. kentí

namuro-kwáásígwará'á kawe'á umátínkáaro. ³⁴ sáwí-kwaasi naaémba siménááowe-imayaa ésa kwétimeuwe. naaémbo timénááon-kwaasiye su'maimo timíyanamo éna Áánútu íma kawe'á owé síníye. naaémba siménááowe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. ³⁵ kentí namuro-kwáásí kawe'á umátinke'a imáyáa tíméro. anondá simígwáe-imayaa íma é'a úwoi tíméro. mirámó íyambo é'a Áánútumpakemba kawe'-mékámá mayánááowe. Áánútu kwentávésa íma súwi sen-kwáásí úwoi kwétuwa'naa-ena sáwí-kwaasigwara'a mirá kwéisasa pósa kwaási keinárawa'a mirámó ombá tuwánésa sésa Áánútu kwíyómpakewai áánimbaa'a owé sénááowe. ³⁶ kentivomá arumbá kwéumatinkaintemba mirá oró Ísu siráíye.

íma sáwí-aimba simátíméro siráin-kwasai.
Mátíyu 7:1-5

³⁷ tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye síyanamo éna Áánútu kentáváígwará'á mirá sínívo tuwáné'o é'a sáwí-kwaasiye sevó. umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kenkwará'á mirá ínívo umbai-yántáá'á tímévo. sáwí'o umátinkaiya'o é'a mináímbá íma táaka'a maré'a tuwinkásuwaaro. mirámó íyanamo éna Áánútu kemó sáwí'o ombá maitiyuwáníye. ³⁸ timíyantemba Áánútu anondá kembá timíníye. toómbó tíméwasamo nawááesamo aráávara'o ontembá Áánútu mirá umái sáwíva-tantaa'a timíníye. miráumai tíméntemba Áánútu miráumai timíníye Ísu siráíye.

³⁹ Ísu simásuwena kwántámai-aimba séna moóra aúgavitawai moóra aúgavitawaimba ayáán-to'maesarai íma kanaán-umai kóyááivo mirámó ésaraimo ésarai aísava'a tuvamóyááoiye. ⁴⁰ kwená iyámpóimo agaráátínkáiwaimbo ombá íma kwembá kwéusayaaítaavo kwenáái ísámaesa kwemó intení'a kwéowe Ísu siráíye.

⁴¹ Ísu simásuwena séna kentúrampimba irarumbá kwáyáísa'o ombá íma awánaamba kentí kwaási tuwáné'a enaurampimba ayaantambá kwáyáíye kwésevo íma mirá seró. ⁴² kentúrampimbo irarumbó ímo awánaamba nóra sera kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá maitiyuwánáe kwéseo. kaumbo-káér-ainkwara-kwaasin-ovo kentúrampinkemba irarumbá maisuké'a tuwáné'a kentí kwaási túrampinkemba tiyaantambá kanaán-umai maitiyuwánááowe Ísu siráíye.

taaigónté arankóntéi kwaasái.
Mátíyu 7:17-20, Mátíyu 12:33-35

⁴³ Ísu simásuwena séna kawe-táígo íma sáwí-aramba iyáísana sáwí-taigo íma kawer-árámbá kwéiyáivo ⁴⁴ mintáígo arambá awánésa sáwí-taiye kawe-táíyé kwésewe. tekómo éna íma áwí-yantaa'a iyánívo té'a iyáníye. ampaantarígo avo'árén-aramba íma iyánívo ampaantarí-aramba iyáníye. ⁴⁵ miráumai kawe-kwáásí kawer-ímáyáávínkémbá kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-kwaasi sáwí-imayaavinkemba sáwí-mayai kwémayaawe. tirumpimbá kwáyáin-imayaanei kwésewe Ísu siráíye.

naambá kwéoyawairaiti kwaasái.
Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Ísu simásuwena séna kentávái anóndako óne kwésemanivo kemó simátimunda-aimba íma kwa'mái kawe'á kwéowe. ⁴⁷ kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraiyawai mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. ⁴⁸ naambá ónái sésa mar-avímbá mai'á u'maésa kumeemesa óntamba kunavakáá-ésa minká'á naamayáámba aimái naambá úmaraiyana aa'á téna anón-kavirayan-domba kumínana mindámbá íma tawisínda asiramái kwéena óntanka'-namba póna úwoi kwéniye. miraráán-umai kwaásimo kesópa'o tésa kesáái isésa kawe'á umái kwégwaraawai asiramái ménaaowe. ⁴⁹ ánivo kesáímo isésamo ímo kawe'ó umáímo kwéisaawaima mirán-kwáásímó simátíméndara'a isáaro. naambá ónái sésa íma mai'á ukésa iyamba paáká'á

úmakaiyana anón-a'a téna kavirayán-dómbá kuména mindámbá tawísíyuwainana sáwí'a íníye. miráráán-umai ímo kesááimo ísámáimo kawé'ó íyawai íma asiramái ménaaowe Ísu siráíye.

7

Áró máani-kwayo'nakona kwaasái.

Mátíyu 8:5-13

¹ Ísu mináyáátáár-áímbá simátímatuwena Kápénéamu-noapa'a komáyowana
² Áró máani-i-kwaasiti kawááná'á ména kwená kwayó'ná'á aráái tówaimba á'í kwéuwana puwíndayavena kwéena máyowana ³ minkáwáánákó Ísumo tamáyon-aimba iséna Yútaa-anon-kwaasiyavena séna Ísumba koái'mae'a tíyana taasóvamankaino séna ti'marówasa ⁴⁻⁵ Ísunopa'a asiramái kosésa minkáwáánákó Yútaa-kwaasiya kwésuwa'naa-ena kentáásí mono'-námbá úmakaimba póna kawé-kwáásí po kawé'á umái koáwa'naa íníyone suwaná ⁶ Ísu iséna miwísé kwéna minkáwáánákóná naambá egwaa'á kwáyonka'a kúwana minkáwáánákó kwená kwaási simátimena séna Ísunopa'a kosimáme'a maará simáméro. anóndakoo kentáásí kawáánákó séna kemá sáwíyan-kwaasi úmpo emá anón-kwaasi ómpo ivátuwe kesí naaúmpa'a íyínda uwóví'a íníyone. ⁷ mindáyavai íma enópa'a kosimámakaunda po íma kesí naaúmpa'a iyé úwoi aaiyé su'mai sinaná kesí kwayó'ná'á asóváino. ⁸ kegwára'á kawáá-máyáigóná ááimba awánaraunda kesí kawáánákó sisa'á kwená mayái kwémae'a kesí i-kwáásíyávé'a súnasa kesí mayái kwémayaawe. moóráwaintave'a sé'a kwaaó súnana kwégwisa'a moóráwaintave'a sé'a tiyó súnana kwétisa'a kesí kwayó'nátávé'a mirá uwómó súndantemba mirá kwéiye siyé. Ísumba kosimáméro súwasa ti'marówai tésa tasimámúwana ⁹ Ísu mináímbá iséna áátavai éna kogwanténa kwenánaembo kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna séna simátimé'a sé'a minkwáásí Áró máani-kwaasigo kentávéna súwa'naa íí-ásíráyámbá tokáíye kwésivo kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkene ó'on-kwaasivinkene íma mirán-áímbá kwésewe Ísu súwasa ¹⁰ ti'marón-kwaasi koyauwerésa tésa taawánomba kwayó'ná'á kawé'á umái máyowasa taawánaraawe.

Ísu moóráwaimba usásinankarain-kwasai.

¹¹ Ísu sáwíyanka'a ména tiyuwéna kwená kwayó-kwáásíyé sáwíva-kwaasiye kúmba Néni-naopa'a kwéna ¹² mindáókona óntan-kurigona ontara'á kúnka'a moórá-ketorininko ááninko puwúwasa taagwiya'maésa sáwíva-kwaasi anówae kwétuwana ¹³ Ísóigo anówamba awánómba arumbá umánkena séna íma ivi'á taaó séna ¹⁴ kúkútaa-taira'a kotátorowasa taagwiya'maésa tun-kwáásí tamáúwana Ísu séna ívé-kwaasigoo usásinaao súwana ¹⁵ pukómpinkemba usásinena aai kwésuwana Ísu anówantavena áí'mae kwaaó súwasa ¹⁶ amáparawai táátavai ésa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa ívé'a Áánútun-aai sin-kwáásí anón-kwaasi kentáávímbá kwévaariye. Áánútu ai'maráísana kwená kwaásiya súwa'naa íí-kwáásíyá kúmiye suwaná ¹⁷ mináímbá Ísuntavesamo sun-áínkó Yútiyaa-ayampa'a évarevar-awampa'a kóyáwé uráíye.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ mináínkó kóyáwé úwasa Yónina kwayó-kwáásí isésa Yónimba kosimámúwana kwená kwayó'nárai tááyowasarai tuyaná ¹⁹ simátimena séna Ísumba maanáímbá koáísaa okaiyó. emá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. kosekaiyó Yóni súwasarai isésarai ²⁰ Ísunopa'a

tasimámesarai Yóni nombá pétinkaiwai si'maráísakai enópa'a túye. Yónimo simbá kumíníyonemo siráawaiya'ono. á'owawa ónómpo kemá kumíníwaina amu'maránaumno siyé. Ísumba tasimámúyana ²¹ minkánáávimbá Ísu sáwíva-kwaasi ó'on-o'on-ti'a ún-kwaasi kawe'á umátinkena taraváá-kwámbá tirumpinkémbá kwémaitiyuwena túramba kavíkón-kwaasi túramba awánamai kawe'á uwaná ²² Ísu Yónimo ti'marón-kwaasiyavena séna tayauwerékai awánaan-tantaa'a isáán-aimba Yónimba kosimámekai sékai túramba kavíkaiwai túramba awánamai kawe'á owaná táá'a kaúnkaiwai táá'a kwéisaawana tísamaima pukáiwai kawe'á umái tísamaima kwétaawana túma karáiwai kawe'á kwéumatinkena puwón-kwaasi kwéusasintinkena úwoi-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimena séna ²³ kentávéna íma kaer-ímáyáá iyawai tirunkó kawe'á kwéiye siyé. Yónimba kosimámekaiyo Ísu súwasarai kuráaiye.

²⁴ Yónina kwayó'nárai tayauwerésarai kuyaná Ísu Yónin-aaí amápa-kwaasi simátimena séna Yóni kavóná-marava'a máyáisa'a koawáné'a nóran-imayaa kwéera koawánaraao. úndá toréna umá móma'mema'o intenkáán-kwáásí Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo Yóni íma mirán-kwáásímán-ivo asirayán-kwáásímán-iye. ²⁵ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. kawer-únánkwátói úmakainda-kwaasi Yónima iyé-ímáyáá uráao. ímanivo mirán-kwáásí kawer-únánkwátóigwara óisankwara-kwaasi anón-kwaasiti naaúmpa'a kwémaewe. ²⁶ nóran-imayaa kwéera koawánaraao. Áánútun-aaí kwésiwai Yónima iyé-ímáyáá uráao. owé. Áánútun-aaí kwésiwaiman-iye. árai'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútun-aaí siráawai usáyaaitaraiye. ²⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaaivimba Yónin-aaí simái agaimaréna séna

Áánútu séna isaaó. moóráwaimba ai'maráanana kesáái maimaéna ená aiva'á kwéna ená aambá kwiýíniye siráaiye

agaimaréna siráimba Yónintavena siráaiye. ²⁸ simátimé'a sé'a Yónina mayáigó amápa-kwaasiti mayáigómbá usáyaaitaisana Áánútu kawe'á umánkaraivo Áánútu kwená kwaásira'o kawááin-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye anómba kawe'á umátinkaniye Ísu siráaiye. [²⁹ táákísi kwémayon-kwaasiye úwoi-kwaasiye mináimbá isésa Áánútumo siráin-aimba árair-aimba póta konanayá nombá pésinkainkwae sésa Yóninopa'a kuráawe. ³⁰ ánivo Yóni Áánútuna aambá agaráátínkaraimba amáán-kawaa-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé minámbá tínaaemba umámesa íma nombá perómba kóuraawe.] ³¹ Ísu moórá-ainkwara'a simátimena séna ívé'a máyáan-kwaasi nóran-kwaasiraane sénaumno. ³² mirán-kwáásírání'a kwéomba iyámpóiyomba naaópa'a marupímbá mésa aávéima kwétesa moórá-ayampa'o máyáan-iyampoi tááyesa imá tiré'a taseró. moórá-íya súna'a íma táásá uráawe. ivi'ó taan-íyá súna'a íma ivi'á taráawe. miníyámpói uráantemba maamáyáan-kwaasi mirá kwéowe. ³³ Yóni nombá pétinkaiwai ména ándá-aran-domba íma kwénena Áánútuntavena isámai toónkwará'á íma kwénaisa'a kwentávé'a sé'a taraváá-kwámbá arumpimbá máyáiwaiman-iye kwésewe. ³⁴ kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mé'a ándá-aran-donkwara toónkwará'á kwénauna'a kentávé'a sé'a ándá-aran-donte toónté námae íyíwaima póna táákísi máyáan-umoyan-kwaasiye sáwí'a on-kwáásítí kwaásiman-iye kwésewe. ³⁵ ánivo Áánútu simátímakaintemba kwéowai sésa Áánútu kawer-ímáyáágwáráwáimán-iye kwésewe Ísu siráaiye.

Ísu aísamaira'a masawémba atírain-kwasai.

³⁶ moórá-tawai amáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Sáímoni kwemá Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá tamandaaó súwana kwená naaúmpa'a iréna toómbá

ugwénowana ³⁷ mindáópaken-inimba eénánká'á naaún-ininko Ísu áamáán-kawaa-kwaasigona naaúmpa'a ména toómbá kwénaiye-aimba minínínkó iséna óntan-anaveumpimba áséi-kwiyumba úm-basawemba kwáyomba maimaéna ³⁸ mindáúmpá'á iyéna Ísun-ánaaempa'a aísamaivimba uména ivi'á kwétowana a'numá ka'maéna Ísu aísamaira'a kumúwana minínínkó ayáátáár-a'nontaunei aísamairakemba kwéuwaena aísamai kwéamo'nena áséi-kwiyumbo úm-basawemba aísamaira'a atímarowana ³⁹ áamáán-kawaa-kwaasigo Ísumbo ááyowai awánéna imáyáa éna séna minkwáásígómó Áánútun-aai kwésiwaime inkákáí aísamaira'o uyátokain-inimba eénánká'á naaín-ininko iyé-ímáyáá isinó séna mirán-ímáyáá úwana ⁴⁰ Ísu minkwáásígóntávéna séna Sáímoniyo moórá-aimba simámenae súwana minkwáásígó séna anóndako siyó súwana ⁴¹ Ísu séna moóráwai óntamba kwétimiwai ména moóráwaimba sáwívar-ontamba siyáánkai-tamayor-ontamba aména moóráwaimba sáwíyan-ontamba moórá-tamayor-ontamba ámisana ⁴² aanávómbó amí-kánáá tiasaráí óntamba íma kwáyáíasarai avakáá uwááesarai kwenópa'a tíyana séna kanaánivo íma meéyámbá mayánaumpo keináraití meéyán-túwí'a tawígauvatuwaumpo kokaiyó siráíye-aimba Ísu Sáímonimba simámena séna mindáyavena mirámó sintávéna minkáé-kwáásígóráí tirunkó aamoí kwéumankaiye. moóráwai ávááraumai aamoí kwéumankaimba nááwa'iyo Ísu áísaa ena súwana ⁴³ Sáímoni séna sáwívar-ontambo mairénamo aanávómbó ímo máamisanamo meéyán-áwí'a tawígáúvatuwawai anón-aamoí kwéumankaiye Sáímoni súwana Ísu séna mindáyave'o súnnda á'a séne simásuwena ⁴⁴ kogwanténa minínínkómbá awánéna Sáímontavena séna minínínkómbá awánaao. ená naaúmpa'a iyúnda kentáásí ááimba sísamaimo sese íí-nómbá íma siménana minínínkó ivi'á kwétaisana a'numá sísamaira'a kúmísana kwena'nónáunei uwákaiye. ⁴⁵ paruvará íma umásinkaanana minínínkó sísamaima taamó'namo'na uráíye. ⁴⁶ kentáásí ááimba íma si'nómpá'á masawémba asinkáánana minínínkó sísamaira'a áséi-kwiyumba im-básawémbá atímai asínkaraiye. ⁴⁷ mináímbá simáme'a sé'a minínínkóná amápa-sawimayaa mayauwáúnda póna kembá anón-aamoí umásinkena mirán-tántáá'á kawé'á umásínkáíye. ánivo moóráwaimbo kíto-sawi-yantaa'o mayauwáúnda sáwíyan-aamoí kwéumasinkaiye Ísu Sáímonintavena simásuwena ⁴⁸ minínínkóntávéna séna ená sáwí-imayaa mayauwáúmne súwasa ⁴⁹ kwesémo toómbó kwénon-kwaasi keáímbá sésa kwaásiti sáwí-imayaa kwémaitiyuwaiwaima mindá nóran-kwaasiya'iyo suwaná ⁵⁰ Ísu minínínkóntávéna séna kentávái áraire séna'a ená sáwí-imayaa mayauwé'a kawé'á umánkaumpo aánoumai paru umái kwaaó Ísu siráíye.

8

évakar-inimba Ísuwe kwénaaon-kwasai.

¹ minkákémbá Ísu naaó'-nao'a anón-daopimpare sáwíyan-daopimpare kwénaaena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba áséi-aimba simátíma'maena iráíye. Ísuwe kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi kwénaauwasa ² évakar-ininte kwénaaesa minínínkómbá évaka'a tí'a úwana Ísu kawé'á umátínkaron-inimba uwasá évaka'a tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyukain-inimba uwaná moórá-inimba Mágátáraa-naopakemba áwí'a Máriaa Ísu kwenarumpinkémbá avakaeté-taravaa-kwamba mayáúkon-ininko úwana ³ moórá-ininko áwí'a Yóánana awaikó áwí'a Súsa kwemá Érótinga naanká'á kárakwirowai úwana moórá-ininko áwí'a Súsaana úwasa évakar-ininkwara'a uwasá miráumai-inimba pósa kentí náaindaampinkemba Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé túwa'naa úmaesa kuráawe.

moóráwai ányumba tu'makáin-kwasai.

Mátíyu 13:1-23, Mááka 4:1-20

⁴ naaó'-naoken-kwaasi sáwíva'a Ísunopa'a tóyo uwaná Ísu simátimena séna
⁵ moóráwai ányumba maimaéna kígauva'a kwégwena máyu'maraisana évakar-
 anayumba aampa'á kunkwáyáísasa kwaási tísamaigo tavútukaawana numaómá
 túkúnasukaiye. ⁶ évakar-anayumba óntankwara'-maravimba kunkwéna karuwéna
 anoníyaim-barava'a póna aáyánkaraiye. ⁷ évakar-anayumba karaampimbá kunkwéna
 kárúraisana karaan-tantáákó ara'násukaiye. ⁸ évakar-anayumba kawé'-márávimbá
 kunkwéna karúmai anón-éna arambá imái sáwívar-aramba íráiye. kwéisaawai ísámai
 kawé'á oró Ísu siráiye.

⁹ súwasa Ísuna kwayó-kwáási Ísuntavesa minkwántámái-áínkóná ááimba sinatá
 ísáano suwaná ¹⁰ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááin-ainkona ááimba
 kwésimatimunda Áánútu keinárawa'a imáyáa tímísa'a kwéisaavo ó'on-kwaasi
 kwántámai-aine su'mai kwésimatimumpo kwéisaambanivo íma ísámai kawé'á kwéowe.
 kwéawanaambanivo íma awánamai kawé'á kwéowe Ísu siráiye.

¹¹ Ísu simátímatuwena séna mináínkóná ááimba súnnda ísáaro. moóráwaimo
 ányumbo tu'máráinten-umai Áánútun-ai simátímísana ¹² évakar-anayumbo aampa'ó
 kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai ísááwana Sáátáánigo imáyáa
 éna Áánútun-aiyavesa áraire síyana sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métínkáivo
 séna tirumpinkémbá tamaimái úwoiva'a kwétiyuwaiye. ¹³ évakar-anayumbo
 óntankwara'-maravimba kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa
 aamoí ombánivo íma tirumpimbá táto'mai kawé'á ontávésa sáwíyanka'a áraire
 kwésewana ó'on-o'on-tantaako tisasá miwáná imáyáa ésa Áánútun-ai ivátukaawe.
¹⁴ évakar-anayumbo karaampimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai
 ísáámbanivo marapár-úmbái-yántáátávésa imáyáa úmae naaésa óísan-imayaama
 úmae kwénaaesá ó'on-o'on-tantaa'a mayánáe kwésimae naaésa mirán-imáyááo
 Áánútun-ai káátasuweisasa íma Áánútuna mayái kwémayaawe. ¹⁵ évakar-anayumbo
 kawé'-márávimbó kúmimba kwaási tirumpintá kúmísasa Áánútun-ai isésa kawer-
 imáyáágwára-kwáási isésa tirumpimbá táto'mai kawé'á ésa asiramái mésa Áánútuna
 mayái kwémaesa ó'owima kwétuwa'naa-owe Ísu siráiye.

oómbá kúrakain-kwasai.

Mááka 4:21-25

¹⁶ Ísu simásuwena séna oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á marésa íma
 asípáa-amendaampa'a marésa avora'á mósá makéwasa amáparawai naaúmpa'o
 iyíyamba awánanaaowe. ¹⁷ mirámó onten-umái aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a
 avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa
 awánanaaowe. ¹⁸ kwéisaan-aimba imáyáa umái kawé'á oró. Áánútun-aiimo ísámaimo
 kawé'ó kwéowai Áánútu túwa'naa ínasa moóra-ainkwara'a isánááowe. Áánútun-
 aiimo ímo ísámaimo kawé'ó ésa kampa'á sésa kawé'á umái kwéisaumne kwésewai
 tirumpinkémbá maimayáinana íma kwéniye. mindáyave'a ísaan-aimba imáyáa umái
 kawé'á oró Ísu siráiye.

Ísun-anówawe áúnava'maati kwaasái.

Mátíyu 12:46-50, Mááka 3:31-35

¹⁹ súwasa Ísun-anówawe Ísun-áúnava'maate tésa sáwíva-kwaasi Ísuwe mésa sisipáa
 uróntavesa íma naaúmpa'a iyúmba máápata tamáyówana ²⁰ mindáúmpá'ó máyon-
 kwaasigo Ísuntavena séna enanówe enáúnavare embá awánanae sésa máápa'a

tamáyáawe súwana ²¹ Ísu amáparawaiyavena séna Áánútun-aaimo isésa kawé'a kwéowai kesinówe kesúnava'maa'an-owe Ísu siráiyé.

anón-unda torówana Ísu maivairáin-kwasai.
Mátíyu 8:23-27, Máaka 4:35-41

²² moóra-tawai Ísu kwená kwayó-kwáásiyé nompi-sípívimbá usáatena nonkwaaúnkóná menávápá'á kónáe séna miwísé kúmba ²³ Ísu aún-kwaigurówana minkwááúmpá'á anón-unda torówana nonkó tuvántááva éna nompi-sípívimbá ógwitowasa kunávekunavo sésa ²⁴ inkaisésa Ísumba koaúsesa sésa anóndakoo puwúnavaiaawe suwaná Ísu usásinena asiramái séna úndáonte nonkóntéyavena maiváyákaiyo súwasarai úndáoe nonkóe maiváyóyana nonkómá kararépaguwana ²⁵ Ísu simátimena séna kentáv'é'a nóra séra íma kesí imáyáa onkákémbá kwéseo súwana táa'a kówasa keáímbá sésa nóran-kwaasiya énawa úndáoe nonkóe kwenáái kwéisaiyo sésa tiyáámba uvakésa táátavesa ésa siráawe.

taraváá-kwámbá arumpinkémbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 8:28-34, Máaka 5:1-20

²⁶ simásuwesa mindómpí-sípívimbá kumbá Káriri-marama tínaaempa'a kwáyowana Kégésaa-marama túrampa'a kwáyowasa ²⁷ mimbárává'á kumbá Ísu mindómpí-sípívinkémbá mimbárává'á ásávwana moóráwai mindáópakewai Ísunopa'a téna kwenarumpimbá taraváá-kwámbá máyowana póna ayáátáaka'a unáánkwátóiyaaimba ména íma kwená naaúmpa'a maéna kwaásimo utamátínkóm-buri-aiva'a máyowana ²⁸⁻²⁹ sáwíva-tawai mintáráváá-kwánkó sáwí'a umánkowasa kwaási kárákwiresa aiyayaanka'a asááumarowana minándá tarátuwena mintáráváá-kwánkó áí'maena kavóná-marava'a máánkarowana ména Ísumo túmba awánéna kwáá'a túwana Ísu taraváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó súwana Ísuma anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna anónka'a séna Ísuwo usáyaaitamai-Isoigo ááninko ómpo sínkamonavainivo nóra umásinkaniyono súwana ³⁰ Ísu séna enáwí'a nááwa'ono súwana minkwáásígó sáwíva-taravaa-kwamba kwenarumpimbá máyontavena séna kesúwí'a sáwívarawai úne séna máyowasa ³¹⁻³² omáka'a sáwíva-poima mésa umá kwénowasa minkwáásígó arumpinkén-táráváá-kwántómbá Ísuntavesa asiramái sésa kwaántái naaópa'a íma si'maraaó. mimpóí tirumpimbá si'maraaó suwaná mirá oró súwasa ³³ taraváá-kwántómbá minkwáásígó arumpinkémbá kárúwesa póí tirumpimbá koverówasa mimpóiyómbá amápa'a amémpakemba isaaisésa nonkwaaúmpíntá kumpérómba putásowasa ³⁴ póíra'o tavíkówai úmba awánéna avekáán-umai naaópa'a kwésa kígaúvimpá'o máyón-kwaasi mósimati mesimati uwasá ³⁵ isésa koawánanae sésa kumbá Ísunopa'a koyorupésa awánomba taraváá-kwámbá arumpinkémbá kóun-kwaasigo unáánkwátóí úmarena Ísu aísamaivimba kawé'a umái máyowasa koawánéna táátavai uwasá ³⁶ Ísumo minkwáásígómbó kawé'ó umánkawasamo awánon-aimba simátímúwasa ³⁷ isésa avááraumai táátavai ésa pósa Kégésaa-maravaken-kwaasi amáparawai Ísuntavesa sésa maambárává'á ivá siyuwéya kóaaó suwaná nompi-sípívimbá usámaaisowana ³⁸ taraváá-kwámbó arupinkémbó mayauwón-kwaasigo Ísuntavena asiramái séna esé kónáe súwana ímanivo ³⁹ ená naaópa'a kuré Áánútumo embó kawé'ó umánkain-aimba kosimátimiyo súwana Ísumo umánkon-aimba mindáópa'a simátíma'maena kuráiyé.

inaamarúgónté aaraigóntéi kwaasái.
Mátíyu 9:18-26, Máaka 5:21-43

⁴⁰ Ísuma Káríri-kwaaunkona menávápákémbá nompí-sípívimbá koyauweréna túmba sáwíva-kwaasi amu'marésa máyówana túwasa aamoí uwaná ⁴¹⁻⁴² moóráwai mono'-nánká'ó kárákwírowai áwí'a Yáírasi téna Ísu anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbéna asiramái séna kimbora kesiyáámúmba puwíndayavena kwéivo tiré ane'á koyátorenana asóváino súwana minínáámárúgó sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima tásukain-arasigontavena avowá tasúwana Ísu kwesé kúmba sáwíva-kwaasi Ísumba taúkúraa'namai kwa'maé kuwaná ⁴³ moórá-ininkomba áí'a kwéun-ininko sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ima naaeyámba kwéankowasa íma kanaán-umai asóvamankowana mináí'á úwoi kwáyowana ⁴⁴ minínínkó sáwíva-kwaasivimba Ísun-ánaemba kwa'maéna kwégwena kwená unáánkwátói-ayaaira'a koyátorowana mindááéyánkoma érankowana ⁴⁵ Ísu séna nááwawa kesí unáánkwátóira'a tátoraina'iyó súwasa amáparawai sésa ímaniye suwaná Pítaa séna anóndakoo sáwíva-kwaasi kwenkuvará'a úmaesa íyómpimba tátokaawe súwana ⁴⁶ Ísu séna kempínkén-ásíráyánkó moóráwaimba kawé'á umánkáimba awánare'a sé'a moóráwai kesí unáánkwátóira'a tátokaiye kwésune súwana ⁴⁷ minínínkó imáyáa éna íma aúpá'á úmpo á'a suwánaraiye-imayaa éna ayántámbá kwétowana Ísu aísamaivimba kumbaéna amáparawai túranka'a kwená unáánkwátóira'o tátorowanamo asóvamankon-aimba simátimuwana ⁴⁸ Ísu séna kesímánaako kentávái se árai'a súwa'naa íníwaiman-iyé sénda póna áí'a éránkáivo kawé'á umái kwaaó Ísu siráiyé.

⁴⁹ Ísu mináímbá kwésuwasa mono'-nánká'ó kárákwírowaina naaópaken-kwaasi téna Yáírasintavesa sésa enayáámúnko pukáivo anóndakontavai ténavo simámiyo suwaná ⁵⁰ Ísu mináímbá iséna Yáírasintavena séna mináíntávái íma áákar-aaka'a éma kentávái isénana enayáámúmba kawé'á umái méníye Ísu séna kúmba ⁵¹ Yáírasi naan-egwáá'á kwéna kwa'maésamo kun-kwáásíyóntávéna maanká'á méwaro séna Pítaawe Yóníye Yémésiye minárásígó anóvwíye tí'maena naaúmpa'a usávé'mai iyúmba ⁵² mindáúmpá'ó máyón-kwaasi anón-ivi'a kwétowana Ísu séna íma ivi'á taaró. minárásígó íma pukáivo úwoi aúma kwaiguráiyé súwasa ⁵³ minkwáásíyómbá á'a pukuráiyé-imayaa ésa Ísuna awírái suwaná ⁵⁴ Ísu minárásígó ayáánka'a tátorena séna inaamarúgóo usásinaao súwana ⁵⁵ minárásígón-amanko arupimbá túwana avekáámbá usásinowana Ísu séna toómbá amíyana náino súwasarai ⁵⁶ anóvwí táátavai uyaná Ísu asiramái séna kemó únda-aimba íma simátímékaiyo siráiyé.

9

*Ísu kwená kwaási mayáír'á ti'mákain-kwasai.
Mátíyu 10:5-15, Mááka 6:7-13*

¹ naaémba Ísu kwená kwayó-kwáási sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tááyowasa tuwaná kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'mae'a nááóro-asirayamba tíména tí'o ún-kwaasi asóvatinkai-asirayamba tíména ² séna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kogwésimatime'a tí'o índá-kwaasi kwéasovamatinke'a oró séna ³ aampa'ó kwíyamba íma moórá-yantaa'a maimaé'a koró. tááúmba íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a toómbá íma maimaé'a kwé'a óntamba íma maimaé'a koró. moórá-mora-umai unáánkwátói tímantenká umái kuvé'mae'a koró. ⁴ Áánútun-aai simátimenaontave'a moórá-naopa'o kwíyasamo naambó tímíya'a mindáúmparé su'mai mé'a mindánkó avowá arunkó sáwí'an-ivai mindáúmpá'á mé'a kentí mayái maimái ánáse'a mindámbá tuwé'a ó'on-daopa'a koró. ⁵ moórá-naopa'o kwíyasamo ímo naambó tímíyana Áánútu mindáópaken-kwaasi íma aamoí umátinkanivo umásítai'a é'a tísamaivakem-baramo uwáéntemba unté'a koró Ísu

simátimuwasa ⁶ kwená kwayó-kwáásí tuwésa naaó'-nao'a kwénaesa Áánútuna áseí-kwasai simátíma'maesa kwégwesa tí'o ún-kwaasi asóvamatinkamae kuráawe.

*Éróti Ísun-aaí ísarain-kwasai.
Mátíyu 14:1-2, Mááka 6:14-16*

⁷ Ísuna mayáígón-áái símae iyúwana Káriri-marara-kawaanako áwí'a Éróti mináimbá iséna anón-imayaa urái. Ísuntavesa évakarawai sésa kwemá Yóni nombó pétinkarawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwasá ⁸ évakarawai sésa kwemá Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Íráiyaa pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwasá évakarawai sésa kwemá naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaawaivinkemba moórawai pukáimpinkemba usásinkaiye suwaná ⁹ Éróti minámápár-áimbá iséna séna kemá simátinkaunasa Yónimba anumarambá arátúwááwana pukáivo mináimbó kwéseмба nááwa'iyompo awánanaumne Éróti símae iráiyé.

*sáwíva-kwaasi toómbá tímakain-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Yóni 6:1-13*

¹⁰ Ísuna aantá-kwaasi Ísumo tímúm-bayai maisuwésa kwenópa'a tésa amápa'-mayaimo un-áimbá simámúwana Ísu miwíyé su'mai tí'maena Pétésáítaa-naopa'a komáyowasa ¹¹ ánivo sáwíva-kwaasi isésa kwa'maésa kuwaná Ísu tuwánéna aamoí éna Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba simátimena tí'o ún-kwaasi asóvamatinkaraiye.

¹² asóvamatinkowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi Ísunopa'a tésa sésa íma sáwíva-kwaasi máyáapa'an-ivo enáíndara'a tí'márenasa egwaa'-náópimpa'a kwénaesa toón-ávákái naan-avákái oró suwaná ¹³ Ísu simátimena séna kemá toómbá tíméro súwasa miwí sésa sáwíyan-tomba éva'aaseigwara kae'-nóyáákwará'á kwáyáivo sáwíva-kwaasivimba íma kanaán-ínívo toómbá komeyán-oro-aina kwéseno áísaa esa suwasá ¹⁴ sáwíva-kwaasi 5,000 kwaaima uwasá aaraiyé iyámpóiyé máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna inkwima'mái taaínkaa taainkaarumai 50 50 umai mara'á máéro simátíméro súwasa ¹⁵ isésa mirá umátinkowana ¹⁶ Ísu éva'aasei-tonkwara kae'-nóyáákwará'á maisokéna kwíyómpa'a karákéna Áánútuntavena súwi simásuwena mintómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásí tímúwasa misáwívá-kwáásí tímúwasa ¹⁷ amáparawai nowaná tímú'a vówasa Ísuna kwayó-kwáásí mintón-ayai sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitaraawe.

*Pítaa Ísuna ááimba siráin-kwasai.
Mátíyu 16:13-19, Mááka 8:27-29*

¹⁸ moóra-tawai Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé máyówana Ísuwe su'mai Áánútumpa'a námúnaa simásuwena tísaa ena séna kentávésa amáparawai nóran-kwaasiye kwéseo súwasa ¹⁹ miwí sésa évakarawai sésa emá Yóni nombá pétinkaandawai óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaandawai áwí'a Íráiyaama óne sewasá évakarawai sésa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakawai pukáandavinkemba usásinkaandawai óne kwésewe suwaná ²⁰ Ísu séna keinárawa'a kentávé'a nóran-kwaasiye kwéseo súwana Pítaa séna Áánútu usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundawaiya óne súwana mináimbá íma simátíméro Ísu asiramái siráiyé.

*Ísu puké'a usásinanaumne siráin-kwasai.
Mátíyu 16:20-28, Mááka 8:30-9:1*

²¹ Ísu séna mináimbá íma simátíméro simásuwena ²² séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai sí'a índai'a umásinkesa Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sen-kwáásiyé tínaaemba umásimesa sínkamiya'a puwónaundanivo kaumbo-táwai maisuwéna Áánútu usásisinkaniye Ísu siráiyé.

²³ Ísu simásuwena amáparawai simátimena séna kesínaaemba kwaránáe síyawai tirááimo táinda-yantaa'a íma tátoraaro. kemá puwónaunda-taima sùgwaata'mae'a kondantembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á aasiyaasi-táwai timíyasa minúmbái-yántáá'á úwoi maimaésa sínaaemba kwaránááowe. ²⁴ tirááimo táindai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa ísámai tirááimo táinda-yantaa'o tuwésa puwésa aúnaí'a umái maí'maí'a ónááowe. ²⁵ marapákémbó amápa-tantaa'o kwémaesamo puwíyambo éna mintántáákó íma túwa'naa íniye. ²⁶ kesááiyavaigwara kentáváígwará'ó tigaemó umásínkáamba pó'a aáno kemó marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai aáno kesí ságayankwara kesivoná ságayankwara kwíyómpakembo Áánútuna kwayó'nárawati ságayankwara'o marapá'ó kúmóna miwí sigaemá umátinkanaumne. ²⁷ árai'a simátime'a sé'a évaka'a maanká'ó máyáan-kwaasi íma aiva'á puwé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba awáné'a naaémba puwónááowe Ísu siráiyé.

*Ísu ó'on-kuwawaa'a aúkáin-kwasai.
Mátíyu 17:1-13, Mááka 9:2-13*

²⁸ Ísu simásuwena avakaumboé-no'waamba kwaéna Pítaante Yóninte Yémésinte tí'maena námúnaa síndayavena omápa'a uména ²⁹ námúnaa kwésuwana ói'a ó'on-oi'a auvúwana kwená unáánkwátóirakemba kwayání'a kéna tógáyáagaya kwéuwasa ³⁰⁻³¹ awánomba kae-kwáásirái kwíyómpakemba paárésarai mindárai túwí'a Mósesiye Íráiyaae Yútaa-kwaasi tíkwá'nárai Ísuwe kwaasái kwésuyana kwíyómpake-sagayamba kwáyowarasarai naaóv'á Áánútu Ísuntavena Yérúsaremuva'a puwíniye siráimba sáwíyanka'a mirá íniye-aimba kwésuyasa ³² Pítaae máyóyan-kwaasiye tuún-kwáyómba usásinesa Ísuna ságayamba Ísuwe máyóyan-kwaasi tuwánomba ³³ mindárai Ísumba íma auwésarai íyúyana Pítaa Ísuntavena séna anóndakoo maanká'ó maúndaya kawé'á imbá póta kwááyu-namba kaumbomá ónaundaya moórá endéin-éta moórá Mósesindei éta moórá Íráiyaandei éta mirá ónaundayaawe Pítaa íma imáyáa úmba úwoi siráiyé.

³⁴ mirá kwésunka'a ainánkó kuména káataguwasa táátavai uwaná ³⁵ ainámpínkémbá aaigówé su'mai séna maawámá kesáánimba éna kemá usásinankaundawain-ivo kwenáái ísáaro ³⁶ simásuwowasa awánomba mindárai kwíyómpa'a íyúyana Ísuwe su'mai máyowasa awánaraamba minkánáa íma simátimesa mináimbá úwoi tátokaawe.

*Ísu taraváá-kwámbá mayáúkain-kwasai.
Mátíyu 17:14-21, Mááka 9:14-29*

³⁷ aaváyaaraamba omápakemba kúmúmba Ísunopa'a sáwívarawai tóyo uwaná ³⁸ minkwáásiyómpínkémbá moóráwai anónka'a séna anóndakoo maandá'á kimbora kesáánimban-ivo arumbá umánkaao. ³⁹ moórá-taravaa-kwamba arumpimbá taména kwáá'a kwétena amentánaanta isaná tanaambá váguvagu kwéena áwááyaamba akékúndena aigareó nonkáánéna aiyayaamba sápisimagwisana mirá úmaena kwéiyena sáwí'a kwéumankaisa'a ⁴⁰ ená kwayó-kwáásiyávé'a sé'a taraváá-kwámbá arupínkémbá mayaúwáaro súnasa íma kanaán-umai mayáúkaawe súwana ⁴¹ Ísu séna kentí imáyáa kae'náér-imayaa isa'á kentávái íma imáyáa kwéowana póna sirumbá umbaí kwétaivo nóraumai-tawaiya kesé ménaumno simásuwena miníyámpóígó avowántávéna séna enáánimba áí'mae tiyó Ísu súwana ⁴² áí'maena túwana mintáráváá-kwánkó miníyámpóí améntayuwowana tanaambá vówana aiyayaamba sápisimaguwana aigareó

nonkáánúwana Ísu awánéna mintáráváá-kwánkóntávéna séna auwé kóaaó séna miníyámpói kawé'á umánkena avowántávéna séna áí'mae kwaaó súwasa ⁴³ Ísumo mirámó úmba Áánútuna anón-asirayamba awánéna amáparawai táátavai ésa tiyáámba tóipimba áákaawe.

Ísu puwínín-aimba siráin-kwasai.
Mátíyu 17:22-23, Mááka 9:30-32

⁴⁴ Ísu amápa'-mayaimo mayómba awánéna táátavai uwaná kwená kwayó-kwáásiyávéna séna simátíménda tááka'a máraáaro. kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba ó'on-kwaasi timíyasa sínkamiya'a puwónaumne súwasa ⁴⁵ kwemó sún-ainkona ááimba íma iséna miwítí imáyáa umbái tówana mináínkóná ááimba aúpá'á kwáyowasa íma isámai kawé'á ésa áísaa ónáe séna umbá táá'a kówasa íma áísaa uráawe.

nááwa kwéusayaitaiyo siráan-kwasai.
Mátíyu 18:1-5, Mááka 9:33-37

⁴⁶ Ísuna kwayó-kwáási keáin-keaimba séna kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáási-í'a íníyo séna keiyái kwésuwana ⁴⁷ Ísu miwítí imáyáamo umbá awánéna moórá-iyampoi áí'mai akwámpa'a ankéna ⁴⁸ simátiména séna kentávái imáyáa kwéesa iyámpói áwa'naa onten-umái kwésuwa'naa-owe. súwa'naa onten-umái Áánútu sí'mákaiwaimba kwéawa'naa-owe. keinárawapinkemba évakarawai sé'a kemá sáwíyan-kwaasima úne kwésiyawai Áánútu minkwáásiyávéna kwéusayaitaawe kwésiye Ísu siráiyé.

kentí mayái íma sáwí'a kwéiwaina kwaasái.
Mááka 9:38-40

⁴⁹ súwana Yóni Ísuntavena séna anóndakoo moórawai kwénaena taraváá-kwántóntávéna séna Ísuna asirayámbá kwáyáintavena auwé kóaaó simátímapa'a kwégwisasa mintáráváá-kwámbá kóuraawe. minkwáásígó íma kentáávínkén-kwáásímá ómpo íma miráne étuwaaoya siráumne Yóni súwana ⁵⁰ Ísu séna íma tuvínankaaro. kentáási maiyáígómbá íma sáwí'a kwéowai úwoi kwésuwa'naayaan-owe Ísu siráiyé.

Sámériyaa-kwaasi Ísumba íma naambá ámakaan-kwasai.

⁵¹ Áánútu Ísumba airáinana kwíyómpa'a iyínín-kanaama sáwíyanka'a tíníye úwana Ísu kwenarumpin-ímáyáá éna asiramái séna Yérúsaremu-naopa'a kónáe séna kwéna ⁵² kwená kwaásiyavena kogwaénááon-damba koavakáá kwéiyaro séna tí'marówasa aiva'á Sámériyaa-kwaasiti naaópa'a kuwasá ⁵³ Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwíníye-aimba iséna tirunkó sáwí'a úwasa íma naambá tímúwasarai ⁵⁴ kwená kwayó-kwáásívínkémbá kae-kwáásírái Yémésiye Yóníye mináímbá isésarai sésarai Ísóigo Áánútu kwíyómpakemba iramá tuwáinana kuména minkwáási kavúgoro-aimbo kwésuyamba kwéankaiyo suyaná ⁵⁵ Ísu mégwantena asiramái séna íma mirá sekaiyó súwasa ⁵⁶ mindáópa'a tuwésa ó'on-daopa'a kuráawe.

Ísun-ánaaemba kwaránáe siráan-kwasai.
Mátíyu 8:19-22

⁵⁷ aampa'á kwéguwana moórawai Ísuntavena séna amápa'-naopa'o nááíndava'a esé naaónaumne súwana ⁵⁸ Ísu minkwáásígómbá áísaa umai isánáe séna kwaankó taaiyaivimba kwégwaisana numaómá ánáamba úmarena kwégwaivo kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai íma naambá úmare'a kwégaumne séna ⁵⁹ minkákémbá moóráwaintavena séna kesínaaemba kwa'maé kwíníyone súwana anóndakoo máyáanana kesivo puwína'a utamánke'a enánaaemba kwaránaumne súwana ⁶⁰ Ísu

séna ímanivo kesáái ímo isésamo pukáan-kwaasiraamba owáímá puwíyan-kwaasi utamátinkanaaovo emá Áánútumo kwená kwaásimo kwégawaain-aimba simátíma'mae kwíníyone súwana ⁶¹ moóráwai Ísuntavena séna anóndakoo enánaaemba kwaránaunda pó'a aiva'á kesimááraa siyáámba tímатуwe'a naaémba enánaaemba tágwaranaunda kanaawá'iyó súwana ⁶² Ísu séna Áánútuna mayáímó ááimbo ásámaimo kwémaesamo ivátuwesamo ó'on-imayaamo owái Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a íma kanaán-umai mayái mayánááowe Ísu siráiyé.

10

Ísu 72 kwaasi mayái tímakain-kwasai.

¹ naaémba Ísóigo sáwíva-kwaasi 72 kwaasi usásintinkena kaesé umásuwe kwemó kwínín-daopimpa'a aiva'á kónááowe séna ² Áánútunopa'o ténááontavesa kwenáái kosimátíma'mae koró-áimbá simátimena séna kígauva'a sáwíva-tomba ávu karáísasa mintómbá akaránááon-kwaasi esimái-kwaasi máyáamba pó'a kígauvona avowámpa'o námúnaa síyana mayái-kwáásí t'imaráínasa mintómbá akaránááovo ³ koró. sipisípi-araa'a kwínana áwááisaantemo in-íyánkómó intenkáámbá on-kwáásívimbá t'imaránaumne. ⁴ óntambo inainaaimó sií-únámbá íma maimaé'a kwé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a kwé'a aampa'ó kwégwe'a ayáátáaka'a íma úwoi-aimba símae kwé'a ⁵ moórá-naumpa'o iyé'a sé'a paru umái máétaao serómó. ⁶ síyana paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áimbá kwempímbá kwénivo ímo paru umái maíndawaimo éna mimpárú-áínkó koyauweréna keinárawatopa'a tíníyé. ⁷ mayái kwémayaiyawai meéyámbá máyáantavai tímínda-naumpa'a uméwana tímínda-tomba nánááowe. íma ó'on-daumpimpa'a naaé'a tímínda-naumpare su'mai umáéro. ⁸ moórá-naopa'o kwíyasa naambá tímésa toómbá tímésa íya'o kwéne'a ⁹ mindáópa'o tí'o índa-kwaasi kwéasovamatinke'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa kentópa'a sáwíyanka'a tíníyé simátíméro. ¹⁰ moórá-naopa'o kwíyasamo naambó ímo tímíya'a aampa'á kwégwe'a avora'á simátíme'a sé'a ¹¹ kentí naaópakem-baramo sísamaivakenta uwátuwaundaya Áánútu keinárawa'a íma aamoí umátinkaintavai umásítai'a umái agaráátinkaumne. ísáaro. Áánútu kwená kwaási kawááinin-kanaa sáwíyanka'a tíníyé isa'á tínaaemba umámewe simátíméro. ¹² simátíme'a sé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba naaóvá'á Sótómu-naopa'a méraan-kwaasi sáwí-kwaasi sáwí-meyamba tímínímbanivo keinárawa'o tínaaembo umátimenaon-kwaasi sáwí-meyamba ávááraumai tímíníyé Ísu siráiyé.

íma aai ísaraan-kwasai. Mátíyu 11:20-24

¹³ Ísu simásuwena séna Kórásini-naopaken-kwaasiye Pétésáítaa-naopaken-kwaasiye kárákwiyoro. naaóvá'á Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye Áánútun-aaimo ímo ísaraawaivimbo ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayaimo kwémayaawandamo awánarekai kentí sáwí-mayai tukáasino. sáwí-mayaimo tuwésamo úwoi-unankwatoimo úmaesamo kanamó a'mákáankakai Áánútu tuwánaraisino. ¹⁴ mindáyave'a simátíménda ísáaro. maarán-ímáyáá kwéé'a Áánútu kwaási máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba Áánútu Táyaa-naopaken-kwaasiye Sáítóni-naopaken-kwaasiye sáwí-meyamba anómba tímíníyé-imayaa kwéowe. kentí sáwí-meyanko minkáé'-náópakewaiti sáwí-meyankomba usáyaitaya-sawí-meyamba tímíníyé. ¹⁵ Kápénéamu-naopaken-kwaasiyono. kentúwí'a mósá maré'a sé'a kwíyómpa'a iyónaumne sembánivo púwón-ayampa'a kónááowe Ísu simásuwena

16 kwená kwayó-kwáásíyávéna simátimena séna kentáái ísámai kawé'á kwéowai mirámó ombá kesáái ísámai kawé'á kwéovo tínaaemba kwéumatinkaawai kenkwárá'á mirá kwéowe. tínaaemba kwéumasinkaawai mirámó ombá si'mákaiwainkwará'a mirá kwéowe Ísu siráiyé.

72 kwaasi koyauwékáan-kwasai.

17 Ísu súwasa minkwáásí 72 kwaasi isésa kóyáwé urésa Ísunopa'a tóyo ésa aamoí taumánkesa sésa Ísóigoo taraváá-kwántóntávéta séta Ísuna asirayámbá kwáyáintave'a tiyuwé kóro kwésunasaya isésa kóuraawe suwaná 18 Ísu séna mirá owaná kwíyómpakembo tawáombo intembá Áánútu Sáátáánigona asirayámbá maisukáimba awánaraumne. 19 simátíménda ísáaro. asirayámbá tímúna'a pó'a kwaaivaainkómó váindamo é'a íma puwíyana áwááisaantemo índa-uvowankomo váindamo é'a íma puwónááowe. tímakaunda-asirayanko Sáátáánigona asirayánkómbá kwéusayaaitaimba póna íma amápa-tantaako sáwí'a umátinkaniye. 20 taraváá-kwántómbá kentáái isésa kóuraantave'a íma aamoí ovo Áánútu kwíyómpa'a aúvái-kwandaavimba kentúwí'a agaimakáintave'a aamoí oró Ísu siráiyé.

*Ísu Áánútu áwí'a mósá makáin-kwasai.
Mátíyu 11:25-27, Mátíyu 13:16-17*

21 minkánáá Áánútun-amanko Ísumba imáyáa amúwana arunkó kawé'á úwana séna kesivoó kwíyómpakwara mararákwárá'á kárákwiraandawai óne. amápa-tantaa'a kwéisaumne sen-kwáásí íma simátime úwoi-kwaasi simátime mirámó iíyávéna kwéankaisa'a pó'a enáwí'a mósá kwémaraumne Ísu simásuwena 22 simátimena séna kesivo amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo séna símakaiye. amáparawai kesí ááimba íma kawé'á umái suwánaraavo kesivo kemá ááninko únana póna kesí ááimba suwánaraiye. amáparawai kesivoná ááimba íma kawé'á umái awánaraavo kesivombá pó'a keyáá awánaraumne. kesivoná ááimbo agaráátinkaundawai kwéawanaawe Ísu siráiyé.

23 Ísu simásuwena mégwantena kwená kwayó-kwáásíyávéniye su'mai séna awánaamba póna tirunkó kawé'á ína'a máéro. 24 simátime'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aii simátímakowaiye anón-kwaasiye keinárawa'o kwéunda-mayai kwéawanaanten-umai awánanae sésa umbá íma awánaraawe. miwí keinárawa'o kwéisaanten-umai isánáe sésa umbá íma ísaraawe Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna siráiyé.

Sámériyaavakewai namuro-kwáásí áwa'naa uráin-kwasai.

25 moórá-tawai Ísu kwenáái kwésimatimuwana moóráwai amáamba kawé'á umái ísarowai Ísunopa'a téna áísaa umai Ísumba isánáe séna anóndakoo nóra umáíya aúnaí'a umáíya kwíyómpa'a maí'maira ónaumno súwana 26 Ísu séna Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba awánáanda mináíntávái nóran-imayaa kwéono súwana 27 minkwáásígó séna Áánútun-aii aúvái-kwandaavinken-ainko séna kentiruné kentí imáyáawe kentí asirayáné Áánútumpa'a kentí Ísóigomba améro séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró siráiyé súwana 28 Ísu séna árai'a séndanivo mirámó é aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a íníyone Ísu siráiyé.

29 súwana minkwáásígó imáyáa éna ó'on-kwaasi suwánésa kawé-kwáásímán-iyé sígwáe séna Ísuntavena séna kesí kwaási nááwa'iyó súwana 30 Ísu séna simátíménda isaaó. moóráwai Yútaa-kwaasi Yérúsaremu-naopakemba Yéríko-naopa'a kónáe séna aampa'á kwimbá umóyán-kwáásí tátokesa kwená unáánkwátói ayú'maesa tuvú'maráawana puwíndayavena aampa'á máyáísana 31 moóráwai Áánútuntavenamo ísámaimo póí'o tuvú'mái kwéagayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana

kóawanena moórá-aaneiva'a kóyaaitaisana ³² moóráwai Árivái-andarakewai mono'-náuimpá'á mayái kwémayaiwai minámpá'á kwimbá aanéiva'a máyáísana kwená egwaa'á kwéna kóawanena moórá-aaneiva'a úwoi kóyaaitaisana ³³ moóráwai Sámériyaavaken-kwaasi miwímá Yútaa-kwaasiti namuro-kwáásívínkémbá moóráwai minámpá'á kwimbá koawánéna arumbá umánkena ³⁴ kwená egwaa'á koména masawémba ándá-aran-donkwara'a umái avivimbá arankéna asáaumankena mósá árámбай kwená tónki-poi arósáánumpimba ankéna áí'maena kwááyumo ten-kwáásímó kwáén-daumpa'a móankarena kárákwirena ³⁵ usá aaváyaavimba mindánkó avowámbá kae-táwai-mayaigona óntamba aména séna kawé'á umái kárákwire kwenane'ó túwénda-ontambo é'a ke té'a anondá embá máamenaumne simásuwena kóuraiye Ísu simásuwena ³⁶⁻³⁷ nóra umáíya aúnaí'a umái maí'maira ónaumno súwaintavena Ísu áísaa ena séna umóyán-kwáásí tuvúkáan-kwaasigona kwaási minkáúmbó-kwáásívínkémbá nááwa'iyó Ísu súwana minkwáásígó séna arumbá umánkena áwa'naa uráiwai kwená kwaásiman-iyé súwana Ísu séna kwemó intembá komé mirá íníyone Ísu siráiyé.

Máátaante Máriaantei kwaasái.

³⁸ Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé aampa'á kúmba moórá-ininko áwí'a Mááta máyon-daopa'a kúwana Ísuntavena séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana ³⁹ uména aaí kwésuwana minínínkón-áúnko áwí'a Máriaa Ísuntavena anón-kwaasima iyé-ímáyáá éna aísamaivimba taména kwenáái kwéisowana ⁴⁰ Mááta amápa-tomba kwéagayena anóm-bayai kwémaena anón-imayaa éna Ísunopa'a téna séna Ísóigoo kesúngo íma súwa'naa isa'á keyáá anóm-bayai kwémayaumpo kentávái íma imáyáá éma simámínana tasúwa'naa íno súwana ⁴¹ Ísu arumbá umánkena séna Máátao sáwíva-tantaa'a anón-imayaa ónana enarumbá umbaí kwétaivo ⁴² kesááimo kwéisaimba mindá anón-tantaa'a póna mindáyavena Máriaa máyáimba pó'a íma ivátuwe'a ai'maráanana kwíníye Ísu siráiyé.

11

Áánútuumpa'o námúnaamo kwésen-kwasai.

Mátíyu 6:9-15, Mátíyu 7:7-11

¹ Ísu moórá-tawai Áánútuwe aaí kwésuwasa kwená kwayó-kwáásí máyówana Ísu simásuwowana kwená kwaásivinkemba moóráwai séna Ísóigoo Yóni nombá pétinkaiwai kwená kwayó-kwáásí agaráátínkáísasa Áánútuwe aaí kwésentemba kentáá agaráásínkénata Áánútuwe aaí senó súwana ² Ísu séna Áánútuwe aaí sénááomba maará sé'a seró.

kentáásivoo enáwí'a usáyaaitarain-awita

kesáá mósá kwémaraumne. kentáará'á kawáá-uwoya

kwésune. ³ aasiyaasi-táwai kentáásí toóntá simiyó.

⁴ kwaásimo sáwí'o kwéumasinkewata mindáyaveta

anondá íma sáwí'a umátinketa ivátá kwétuwaunaya

miráumaiya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwaaó.

sáwí'a ígwáe sésamo kentáámó iyamo e súwa'naa íníyone.

mirá-áimbá Áánútuwe seró Ísu siráiyé.

⁵⁻⁶ simásuwena simátimena séna moórá ená kwaási némpakemba no'wáán-avuntamba tína íma toómbá maké ená kwaásigona ontava'á komé áísaa-e se kesí kwaási némpakemba timbá íma toómbá makáunana káno'a máyáivo toómbá símína'a mááméno sinaná ⁷ kwená naaúmpakemba séna ontá umásuweta kesí aarai iyámpóise suúyá

kwaiguráumpo íma usásine 'a aménaumpo kóaaó síníye. ⁸ kesí kwaási pó'a aménaumne-imayaamo ímo kwéinanamo éna ayáátáaka 'a inaaí kwésinana íma aigaemá ínana inaaí kwésindayavena usásinena amíníye. ⁹ miraráán-umai simátíme 'a sé'a Áánútunopa'o námúnaamo kwéseмба áísaa úmae kwéiyiyana timíníye. ááyamae kwéiyiyana kentáái isáníye. kwéavakaa úmae iyíyana Áánútu agaráátinkaniye. ¹⁰ áísaa íyanamo éna Áánútu timíníye. kwéaayewanamo éna Áánútu kentáái isáníye. avakáá íyanamo éna Áánútu agaráátinkaniye. ¹¹ keinárawa 'a iyámpóígwara-kwaasi kentáánimbaa'o noyáá'a simiyómó síya'o é'a íma iraankavayaambá timénááowe. ¹² kokóri-auma simiyómó síya'o é'a íma áwááisaan-uvowamba timénááowe. ¹³ ánivo sáwí-kwaasi ombánivo kentáánimbaa'a kawe-tántáá'á kwétimevo kwíyómpakemba kentáásivowa kaweré su'mai iwáí póna enamambá simiyó síyawai Áánútu kwenamambá timíníye Ísu siráíye.

Ísunte Píyésepuntei kwaasái.

Mátíyu 12:22-30, Mááka 3:20-27

¹⁴ moórawai arumpimbá taraváá-kwámbá máyowana íma aai kwésuwana Ísu mayauwówana kóúwana minkwáásígó aai súwasa sáwívarawai awánésa táátavai uwasá ¹⁵ évakarawai sésa taraváá-kwántóntí kawááná'á áwí'a Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye suwasá ¹⁶ évakarawai Ísumo sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áraira Áánútumpakena kunkáana ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaano suwaná ¹⁷ Ísu miwí táama iséna simátimena séna moóra-andama áái'a tiyésa pósa taaínkaar-umai mésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. moóra-akumba usíyán-ákúmbá pósa taaínkaar-umai íma asiramáívakaamba kwémaewe. ¹⁸ Sáátáánigo kwaásimo áái'o tiyésamo taaínkaa'o ésamo ésa íma asiramáívakaamba kwémaewe. kentávé'o sembá Píyésepu asirayámbá amísana tokéna póna taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaiye kwéseмба ¹⁹ ánivo Píyésepuna asirayánká'ó taraváá-kwámbó kwémaitiyuwaundarakai kentí kwaásigwara 'a Píyésepuna asirayánká'á taraváá-kwámbá maitiyúwáásino. mirán-áimbó síyasamo ésa kentí kwaási kampa'á kwésewe sénááowe. ²⁰ ánivo kemá Áánútuna asirayánká'á taraváá-kwámbá kwémaitiyuwaundayavena Áánútuna asirayámbá keinárwapimba kwévaarisa 'a kwéawanaaowe. ²¹ asirayán-kwáásígó iwevóí tokéna kwená naaka'á kárákwiraisana kwená náaindaamba kawe'á umái kwáyáivo ²² moórawai kwená asirayámbá usáyaaitarawai téna tainkámbai kwená iwevóí asiramái tátokain-iwevoi tayaviyéna kwená náaindaamba tayavírena taaín-timakaiye. ²³ kembá íma kwésuwa'naa-esa kesí namuro-kwáásiráámbá umái kwémaewe. íma súwa'naa esa kwaási torupamáí símémba kóyáwé kwéumagowe Ísu siráíye.

taraváá-kwánkó koyauwékain-kwasai.

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Ísu simásuwena moóra-aimba séna kwaási arumpinkémbá taraváá-kwánkó auwéna kavóná-marava 'a nombá íma kwáyáipa 'a kogwénaaena séna náávana ménaumno séna avakáá uwááena séna tayauweré 'a kesí naambá kwaási arumpimbá pó'a koménaumne simásuwena ²⁵ téna taawánaimba mindánkómbá kankambá kwiyú'mái kawer-umásukaisana taawánéna ²⁶ tayauweréna avakaeté-taravaa-kwamba miwítí sáwí-mayai anómba uráawai kotí'maena minkwáásígó arumpimbá tamáyáawana moóra-taravaa-kwamba arumpimbá máyáísana minkwáásígó sáwí'a umái máyáísasa naaémba sáwíva-taravaa-kwamba máyáawana kwemá anómba sáwí'a umái méraiye Ísu siráíye.

árai'a tirunkó kawé'á kwéin-kwasai.

²⁷ Ísu mináimbá simásuwowana sáwíva-kwaasivinkemba moórá-ininko Ísuntavena anónka'a séna enanó embá maránkarena náám̄ba ámakaiwaimba Áánútu kawé'á umánkaraiye súwana ²⁸ Ísu séna árai'a sémpo Áánútu kwenáái isámai kawé'á kwéowaima anón-kawé'a kwéumatinkaiye Ísu siráiyé.

ímo awánáúnda-mayai mayaaó siráan-kwasai.

Mátíyu 12:38-42, Mááka 8:12

²⁹ súwasa sáwíva-kwaasi Ísunopa'a tóyo uwaná simátimena séna ívé'o máyáan-kwaasi sáwí-kwaasiman-owe kentáv'e'a kwésemba Áánútumo ai'mákainamo e ímo awánáúnda-mayai máyénata awánaanomo kwésemba naaóvá'á Áánútu Yónaamba uráintemba kembá mirá ínivo mináimbá imáyáa oró. ³⁰ naaóvá'á Nínívaa-naopaken-kwaasi Yónaa uráintavesa Áánútu ai'mákaiye siráantemba kemó ondá awáné'a Áánútu ai'mákaiye sénááowe. ³¹ naaóvá'á Yútaa-kwaasira'a kárákwirawai áwí'a Sórómoni kawer-ímáyááwínkémbá aaimá kwésimatimuwana moórá-ininko némpaken-kawaa-ininko Sórómonin-aaí koisáné séna kweémena kuráiyé. ívé'a kemá Sórómonimba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaém̄ba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísaa ínín-kanaa tínimba miníninkó keinárawa'a aaivimbá maitinkéna séna kemá némpakemba Sórómonin-aaí taísaraumpo Sórómonimba usáyaaitarawai kentópa'a máyowa'a kwenááimo isááraamba íma isaraawe síníye. ³² naaóvá'á Yónaa Nínívaa-naopa'a Áánútun-aaí kosimatimuwasa isésa sáwí-imayaa tuwésa Áánútun-aaí isaraawe. ívé'a Yónaamba usáyaaitaraundawai máyauna'a kesáái íma kwéisaamba póna naaém̄ba Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavesa tísaa ínín-kanaa tínimba Nínívaa-naopaken-kwaasi keinárawa'a aaivimbá maitinkéna sésa Yónaa-aaí iséta sáwí-mayai tukáundayaanivo Yónaamba usáyaaitarawai kentí naaópa'a máyowa'a kwenáái isé'o sáwí-mayaimo túwááraamba íma tukáawe Nínívaa-naopaken-kwaasi sénááowe Ísu siráiyé.

túranko kentí imáyáavimbo sám̄o kwégain-kwasai.

Mátíyu 5:15, Mátíyu 6:22-23

³³ oómbó kúra'maraamba íma aúpá'á maráiyamba avora'á mayáiyasa naaúmpa'o iyíyawai awánanaaowe. ³⁴ miráumai túranko kentí imáyáavimbo sám̄a kaí-yántáá'án-iyé. túrankomo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa sám̄a káníye. túrankomo ímo kawé'ó umáímo awánáínanamo éna amápar-imayaa túnkwiniye. ³⁵ kentí sám̄a kaí-yántáá'á túnkwiyavainivo kentúra'a kárákwimai kawé'á oró. ³⁶ kentí imáyáago íma túnkwimba amápa'a sám̄a kwégaimba oómbá sám̄a kamátinkaintemba póna kentí imáyáago kentúra'a sám̄a kamátinkaniye Ísu siráiyé.

mono-káwáá-kwáásí sáwí'a owé siráin-kwasai.

Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 20:45-47

³⁷ Ísu mináimbá simásuwowana moórawai amáán-kawaa-kwaasigo Ísunopa'a téna séna kesí naaúmpa'a toómbá umandaaó súwana toómbá naaíndayavena uména ³⁸ íma ayáám̄ba sese umásuwena toómbá kwénowana minkwáásígó awánéna áátavai éna imáyáa úwana ³⁹ Ísóigo awánéna simámena séna kemá amáán-kawaa-kwaasi anavéúne táávere paákáré su'mai kwéseese ovo andáámpa'a sáwí'a uráisa'a túran-anda kwéé'a sáwí'a kwéowe. ⁴⁰ sáwí-imayaagwara-kwaasi máyáawe. Áánútu paáká-tántáá'á éna andáámpa-tantaare imáyáawe mindágwara'a uráiyé. ⁴¹ kentí imáyáamo arupí é'o kemó makén-tantaa'o ímo makén-kwaasi timé'o é'a kentí imáyáao kawé'á íníye.

⁴² kemá amáán-kawaa-kwaasi kentí kígaувakemba sáwíyan-tonkwara'a taaínkaar-umai siyáánkai maké'a moórá Áánútumba kwéame'a kawé'á kwéé'a mirán-áimbá

ísámai iyé'anivo anón-amaamba ivá'á tu'maré'a pó'a Áánútumba íma imáyáa kwéame'a óísaniyaain-kwaasi sáwí'a kwéumatinkaantavai kárákwiyoro. ⁴³ kemá ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmpá'á umé'a kawer-áyámpá'á kwaási túranka'o umáémba tiráái kwétaiye. marupá'ó umáyáawasa kwaási tuwánésa kawer-áimbó sembá tiráái kwétaimba pó'a kentúra'a kárákwiyoro. ⁴⁴ kwaásimo maipímbó utámakaawanamo kaviraisasamó kwaási ímo awánaantemba kentirumpimbá mirá isa'á sáwí'a kwéowasa kwaási íma kwétuwanaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁴⁵ Ísu simásuwowana moórawai ámáamba sún-kwaasigo Ísuntavena séna mirámó sénda kentáágwárá'á simáíya sáwíta kwéumasinkaane súwana ⁴⁶ Ísu séna kemá ámáamba sen-kwáásí kemó ámáambo simátímén-ainko umbaí kwétiyaisa'a mináimbá íma kwétuwa'naa-omba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁷⁻⁴⁸ kentíkwá'ná Áánútun-aaí simátímakaawai tínkamuwasa púwúwa'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéowe. naaóvá'á kentíkwá'ná uráantave'a kawé'á uráawe sé'a utamátínkaraapa'a konaarirí kwéomba pó'a kárákwiyoro. ⁴⁹ naaóvá'á Áánútu kawer-ímáyáávinkémbá séna kesáái simátimenaawaiye agaráátinkanaawaiye ti'maráanasa miwívimbá kwénaaiyasa évakarawai sáwí'a umátinkesa évakarawai tínkamiyasa puwónááowe Áánútumo siráimba mináimbá paáruraiye. ⁵⁰ naaóvákwárá avumpinkwárá naaénkwara'a Áánútun-aaí simátímakowaima tínkamuwasa pukáantavai póna misáwí'ó uráawaina anondá-meyamba ívé'o máyáan-kwaasitopa'a tíníye. ⁵¹ aiva'ó tuvúwanamo pukáin-kwaasigo áwí'a Épeo naaémba moórawai áwí'a Sékáraya anóm-bono'-naumpa'a máyowana moórá-ayampa'a Áánútuntavesamo ísámaimo póimo tuvú'máímo agáyáan-ontan-tarei kwáyowana moórá-ayampa'a aiva'-mónó-káwáánákówé su'mai iyún-ontama kwáyowana avumpimbá Sékáraya umáyowasa túvúwana pukáiyé. minkáé-kwáásírái avumpimbá tínkamuwasa pukáawaigwara'a miwítí sáwí-meyamba ívé'o máyáan-kwaasi mayánááowe. ⁵² kemó ámáambo sen-kwáásí árair-aimbo ímo aúpá'ó tukáankakai mináimbá ísámai kawer-osinó. kemá íma ísámai kawer-ombá ó'on-kwaasiti aambá aúnkaamba pó'a kárákwiyoro Ísu siráiyé.

⁵³ Ísu mináimbá simásuwena máapa'a kumúwasa ámáamba sun-kwáásiyé ámáán-kawaa-kwaasiye tirumpimbá áwáá'a aéesa ó'on-o'on-tantaatavesa áísaa umai ísáananamo ⁵⁴ aaimó kaé'mái-aimbo sína'o é'a aavimbá mayankánáe sésa áísaa uráawe.

12

íma kaumbo-káér-ainkwarari'a oró siráin-kwasai.
Mátíyu 10:26-27

¹ mitáwai ávááraumai sáwíva-kwaasi torupésa sisipáá umái máyówana Ísu kwená kwayó-kwáásí simátimena séna ámáán-kawaa-kwaasi kaumbo-káér-ainkwarakwaasiraamba ovó íma miráumai máéro. intóráin-tantaa'a sáwíyan-tantaa'a moórá-tonko áwí'a péréti mimpímbá kwémaraawana kwéintorena anómba intembá ámáán-kawaa-kwaasiti sáwí-aimba mirá kwéivo keinárawapimba misáwí-áínkó anómba tiváínivo kentúra'a kárákwiyoro. ² aúpá'ó kwáyáin-tantaa'a amápa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. túnkaipa'a kwáyáin-tantaa'a avora'á paárínasa awánanaaowe. ³ no'wáambo siráan-aimba sán-káíndara'a síyasa isánááowe. aúpá'ó siráan-aimba amápa-kwaasi túranka'a síyasa isánááowe Ísu siráiyé.

moórawai áároi inkáiséro siráin-kwasai.
Mátíyu 10:28-31

⁴ Ísu simásuwena séna kesí kwaási simátíménda ísáaro. évakarawai tínkamiya'a puwónááovo moórá sáwí'o umátinkai-yantaa'a íma kwéraivo íma miwíyávé'a inkáiséro.

⁵ kemá simátime'a sé'a Áánútu máyáivo kwenáároi inkáíséro. kwemó tínkamina'o puwónááombo éna kemá kanaán-umai sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a mátiyuwaniye. mináímbá Áánútuntave'a inkáíséro-aimba kwésune Ísu siráiyé.

⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyan-dumama téntékaan-dumama éva'aasei-numama sáwíyan-ontandei kae-tóyaráán-óntándéí kwémeyan-ovo Áánútu kíraan-dumama íma awinkaiwáímá póna awánaraiye. ⁷ numamá kító-tantaa'a awánaiwaima póna kwaásima anón-tantaa'a ovó íma táá'a kaíno. kenti'nóntáuma kwétaampaiwaiman-ivo íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

*Ísu áwí'a avorató sénaunda-kwasai.
Mátíyu 10:32-33, Mátíyu 12:32, Mátíyu 10:19-20*

⁸ Ísu simásuwena séna simátime'a sé'a amáparawai túranka'a kentávésa sésa Áánútu ai'maráísana kunkáiwai kesí anóndakoman-iye síyawaiyave'a kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai túranka'a sé'a kesí kwaásiman-owe sénaumne. ⁹ ánivo kwaási túranka'a kembá tínaaemba umásimiyawaiyave'a kemá Áánútuna kwayó'nárawa túranka'a sínaaemba umátimenaumne. ¹⁰ kembá kwaási úrandako kumpaáruraundawaimba simái sáwí'a umásinkanaaomba mindá Áánútu maitiyuwánivo Áánútun-amankomba simái sáwí'a umánkanaaomba mindá Áánútu íma maitiyuwáinana miwísé kwaíkwai'a íníye. ¹¹ kesí kwaási-i'a ontávái táto'mai tí'maesamo anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé túranka'o mátínkaresamo aavimbá maitínkéwa'o é'a nóran-aimbo síyamba íma táá'a káínana ¹² Áánútun-amanko sénááon-aimba úwoi tááka'a tinkáína'a sénááowe Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigo sáwí-imayaa uráin-kwasai.

¹³ súwana sáwíva-kwaasivinkemba moórawai Ísuntavena séna anóndakoo kesivo púwísana kesuwaá amápa-tantaa'a mairéna íma taaímbai kwésimivo emá sinaná taaímbai násimino súwana ¹⁴ Ísu séna kesí kwaásiyo mináímbá íma koisé'a keávárawaiti náaindaamba íma taaín-timenaumne simámena ¹⁵ amáparawaiyavena séna kwaási kawé'á umái máyáawaiti ááimba íma sáwíva'-naaindaamba makáavo náaindaamba mayánáe seéme'a máyáavainivo kentúra'a kárakwiyoro Ísu siráiyé.

¹⁶ simásuwena moóra-aimba simátimena séna moórawai sáwíva'-naaindaamba makáindawai kwená kígauva'a sáwíva-tomba kwáyáísana ¹⁷ kwesávái-ímáyáá éna sáwíva-tombo áká'maimo maránaunda-namba íma kwáyáivo nóra ónaumno. ¹⁸ mirámó é'a toómbá makáunda-namba tawísíyuwe'a anón-damba úmare'a mimpímbá amápa-tomba áká'mai maré'a kesí náaindaankwara'a maránaumne. ¹⁹ mirámó é'o é'a kesávái sé'a amápa-tantaa'a íma aáváán-tuwáúnda toómbá námái iyé'a nombá námái iyé'a ayáátááka'a úwoi mé'a onaná sirunkó kawé'á kwéina'a ménaumne kwésisana ²⁰ Áánútu simámena séna sáwí'o úmae kwénaaonda-kwaasima óne. ívé'-no'waamba puwéma esávái makáanda-naaindaamba túwénana nááwa mayáníyo Áánútu siráiyé. ²¹ marapá'á esávái-nááíndááné su'mai makáiyawai mirán-kwáásímán-ivo marapá-tántáaré su'mai marésa Áánútumpaken-tantaa'a íma makáawe Ísu siráiyé.

*Áánútumpa'a imáyáa áméron-kwasai.
Mátíyu 6:25-34*

²² Ísu mináímbá simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna kwésimtime'a sé'a miraráán-umai máyáamba íma anón-imayaa é'a toómbó nánááontave'a íma anón-imayaa é'a kentúra'o unáánkwátóimo ónááontave'a íma anón-imayaa oró. ²³ toómbó nánááomba úwoisambanivo kwaásimo máyáamba anón-tantaa'an-iye. unáánkwátói ónááomba úwoisambanivo kwaási túma anón-tantaa'an-iye. ²⁴ numagómpá'á imáyáa

oró. numaó íma kígau kwéena toómbá áká'mai naaúmpa'a makéna nánívo Áánútu miwítí toómbá tímísasa kwénaawe. Áánútu aúranka'a numaómá kító-tantaa'an-ivo kwaási anón-tantaa'a póna kentí toómbó éna timíniye. ²⁵ keinárawa'a anón-imayaamo é'o é'a kentí maíyan-kanaama íma kanaán-umai ayáátáaka'a ménaaowe. ²⁶ mindá sáwíyan-tantaa'a isa'á íma kanaán-umai ónááomba pó'a ó'on-o'on-tantaatave'a íma anón-imayaa oró. ²⁷ kwaigwandáánká'á imáyáa oró. kwaigwandáánkó íma kígau éna íma kwená unáánkwátói makáivo simátíme'a sé'a naaóvá'á Yútaa-kwaasiti anóndako áwí'a Sórómoni kwemá sáwívar-unankwatoíye konaaririyé makáiwai úwasa kwaási awánésa kawe'án-iyé sumbánivo kwaigwandáán-aramba awánésa anón-kawe'an-iyé kwésewe. ²⁸ uvá'á konaarirí-yántáaré séna kwaigwandáámbá Áánútu uvá'á makáiyé. umá íma kwaikwai'a ínivo ívé'a ínasa aaváyaa kwaási agaisuwánááomba Áánútu mintántáá'á imáyáa kwéena konaarirí-yántáá'á makáiyé. miráumai Áánútu kwaásiyavena imáyáa éna kentí unáánkwátói timínimba pó'a keinárawa'a maarán-áímbá ímo seráámbá Áánútu íma kanaán-umai kwésuwa'naa-iwaiman-iyé kwésewe. ²⁹ Áánútu kwétuwa'naa-imba pó'a toómbó nombó nánááontave'a íma anón-imayaa oró. ³⁰ moórá-mora-maravaken-kwaasi Áánútun-aai íma isáan-kwaasi toómbó nombó nánááontavesa anón-imayaa kwéowe. toómbó nombó ímo kwéne'o é'a puwónááontavena kentivo mintántáátávéna imáyáa kwéivo íma anón-imayaa kwé'e'a ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaintave'a imáyáa íyana mintántáá'á timíniye Ísu siráiyé.

kwíyómpa'a kawe-tántáákóná kwaasái.

Mátíyu 6:19-21

³² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyávéna séna kemá kesínaaemba kwégwaraawai kárákwiraumne. kentáásivomo simbá kesí kwaási kawáá ondá keinárawagwara'a kawáá ónááowe. mirá íyana kesirunkó kawe'á íníye simbá póna íma táá'a kaíno. ³³ kentí náaindaamba kwétíme'a meéyámbá mairé'a ímo makén-kwaasi tíméro. mirámó kwéiyana kentí kawe'-méyámbá kwíyómpa'a kwáyáinasa kwaási íma umóyámbá íyana íma avíyaraamba káinana kawe'á umái aasiyaasí kwaikwai'a ína'a minkáwé'-méyántávé'a imáyáa é'a ³⁴ marapá'ó kentí óísambo kwáyainanamo éna marapátávéna tinkánivo kwíyómpa'o kentí óísambo kwáyainanamo éna kwíyómpatavena tinkániye Ísu siráiyé.

mayái-kwáásímó kwéto'mayaa on-kwásái.

³⁵⁻³⁶ Ísu simásuwena séna anón-kwaasigo aaraimá kwétokwaa on-tánómbá komandánáe séna kwínasa kwená mayái-kwáásí unáánkwátói úmaresa mésa oómbá kúra'makesa amu'matuwé méwana téna tááyainasa avekáámbá onta tiyankánááowe. miwí kwéto'mayaa ontembá keinárawa'a kwéto'mayaa e'a amu'maré'a máéro. ³⁷ minánón-kwáásígó tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tínana tirunkó kawe'á íníye. árai'a simátíme'a sé'a minánón-kwáásígó mayái mayáíndayavena unáánkwátói ayú'mái mórúna maréna minkwáásiyóntávéna maanká'á méwa'a toómbá tíméro síníye. ³⁸ minánón-kwáásígó no'wáán-avuntana'i. irataróra'iyó. tinda kwená mayái-kwáásí koku'á mésa amu'matuwé ménka'a tínana tirunkó kawe'á íníye. ³⁹ simátíménda-aimba imáyáa oró. naankó avowámó umóyán-kwáásímó tínín-kanaamo isénaraai umóyán-kwáásí timbá kwéto'mayaa ena awánéna kwatúwáísana kwená naaúmpakemba umóyámbá íma máyáísino. ⁴⁰ miráumai kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai kumónaundayave'a pó'a keinárawa'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kwéto'mayaa e'a simu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

sáwí'a owasá kawe'á owasá uráan-kwasai.

Mátíyu 24:45-51

⁴¹ súwana Pítaa séna Ísóigoo emó sénda-aimba kentááyáváiyé su'mai kwése. amápa-kwaasiyavaigwarara kwéseno súwana ⁴² Ísóigo séna kawe'-máyaímó kwémayaawai kawer-ímáyáágwára-kwáásiyávé'a kwésune. miwítí anóndako séna kesí mayái-kwáásírá'á kárákwire'a toómbá taaímbai tíma'mae'a iyóro síníye. ⁴³ miwítí anóndako téna mayáímó kawe'ó umáimo mayáinda tatuwánáínana mayáímó kwémayaindawai tirunkó kawe'á ínana ⁴⁴ minánóndákó séna kesí náaindaamba amápa-tantaaka'a kárákwiyoro síníye. ⁴⁵ ánivo mimbáyái-kwáásímó imáyáamo ésamo kesí anóndako ayáátááka'a íma tíníye sésamo mayái-ínínákwa'ó tínkamesamo toómbó nésamo uwoaó'-nómbó kwénesamo uwoaó'ó ésamo ⁴⁶ miwítí anóndako tínín-kanaa ímo ísaresamo ímo imáyáa kwéindara'a téna anónka'a tatínkambai Áánútun-aaí ímo kwéisaan-kwaasi máyáapa'a mótinkaniye Ísu siráiyé.

⁴⁷ Ísu simásuwena séna mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí isésa kwemó síndantemba íma iyamba máyáawana anón-kwaasigo téna anónka'a tatínkaminiye. ⁴⁸ ánivo mayái-kwáásí miwítí anón-kwaasigon-aaí íma isésamo ombá sáwí'a ésa máyáawana anón-kwaasigo téna sáwíyanka'a tatínkaminiye. Áánútu kawer-ímáyáá anómba tímakaiyawai anóm-bayai máyáaro. kawer-ímáyáá anómba tokáiyawai kwaási túwa'naa oró Ísu siráiyé.

*Ísu kwaási taainánín-kwasai.
Mátíyu 10:34-36*

⁴⁹ Ísu simásuwena séna iramó kaintembá mayáímá máyáandayave'a marapá'á kumbáyaunda mimbáyái ánásainana kawe'á íníye-imayaa kwéune. ⁵⁰ sáwíyanka'a kembá sí'a índai'a ónááontavena sirunkó umbái kwétaisana sí'o índai'o ónááomba ánásainana sirunkó kawe'á íníye. ⁵¹ kentávé'a maarán-ímáyáá íma oró. kwaási amápa'a paru umái máyáantavena marapá'á kunkáiyé. ímanivo marapá'á kunkáunda kwaási taaínkaa'a ésa évakarawai kesáái isáiyasa évakarawai íma isánááowe. ⁵² ívékwara aánogwara'a moóra-naumpa'a éva'aasei-kwaasi mésa kesááiyavesa miwítí imáyáa taaínkaar-urésa kaumbonárau moóra-imayaa iyasa kae'nárai ó'on-imayaa óyááoiye. ⁵³ avowámá moóra-imayaa ínana ááninko ó'on-imayaa íníye. anówama moóra-imayaa ínana ayáámúnko ó'on-imayaa íníye. anáávukoe ó'on-o'on-imayaa óyááoiye. kesááiyavesa miráumai miwítí imáyáa taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

*évaka-tantaakona ááimbo kwéisaan-kwasai.
Mátíyu 16:2-3, Mááka 8:11-13*

⁵⁴ Ísu sáwíva-kwaasiyavena séna ainámbó kwáyaina'o é'a sé'a aa'á tíníye kwésiyana aa'á tíníye. ⁵⁵ úndá to'mái ánásaina'o é'a sé'a aa'á káníye kwésiyana aa'á káníye. ⁵⁶ kwíyómpa'o awáné'o ombá sé'a aa'á káníye. aa'á tíníye kwéseмба mintántáá'á awánaraawe. kae'náér-on-kwaasi pó'a mirán-tántáákóná ááimba awánaambanivo Áánútu ívé'o kwéin-tantaakona ááimba íma awánaraawe Ísu siráiyé.

*aaímó arupímo íi-kwásái.
Mátíyu 5:25-26*

⁵⁷ Ísu séna simátíménda-aimba ísáiyuwe'a minkáér-ámpá'á taaínkaa'a uré'a moóra-ampare su'mai koró. ⁵⁸ moóra-aimba ísáaro. aaímó simátinkanáe síyawaimo tí'mae kwíyasa aampa'á mósimai paárumasuwesa koró. anón-kwaasimo mátimiyasamo ésa i-kwáásí timíyasa ándá-naumpa'a tinkánááowe. ⁵⁹ ímo mirámó íyasamo ésa ándá-naumpa'a mótinkaiyasa íma ááéma ánásanaumne sésa amápa'-meyamba tímatuwaiyasa ayútinkanaaowe Ísu siráiyé.

13

sáwí-imayaamo ímo tuwáiyawaimo puwónááon-kwasai.

¹ Ísu kwéšimatimuwasa évakarawai tasimámesa sésa Káríri-maravaken-kwaasi évakarawai Áánútuntavesa Ísámai póimo tuvú'mái agáyáamba kámááni-kwaasiti anóndako áwí'a Páírátí évakarawai ti'maráísasa tínkamisasa pukáawe suwaná ² Ísu séna miKárírívákémbá pukáan-kwaasiyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Kárírivakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavesa pukáawewa kwéseo. ³ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe. ⁴ imáyáa oró. Síróamuva'a ayáátáá'-namba tawiséna sáwíva-kwaasi 18 kwaasi tínkamisasa pukáawe. mindáyave'a sembá miwítí sáwí-imayaao Yérúsaremuvakemba amáparawaiti sáwí-imayaagomba usáyaaitaraintavena pukáawewa kwéseo. ⁵ íma mirá kwéovo simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaamo ímo tuwé'o Áánútumpa'o té'o é'a keinárawakwara'a puwónááowe Ísu siráíye.

taaigó íma arambá iráin-kwasai.

⁶ Ísu kwántámai-aimba simátímena séna moóráwai kwená ándá-aran-kigauva'a áséi-aramba iyain-taima u'makáísana áruma kwíkáísana arambá komayánáe séna koawánaimba íma iráísana ⁷ minkígáúrá'á kárákwirain-kwaasiyavena séna kaumborá'á áú'a simbá mintáéramba komayánáe'a koawánáúnda íma arambá iráisa'a úmpo mintáímá tumásuwaa. maragóná anombá nasúwáívainivo tumásuwaa sisaná ⁸ mindákó séna anóndako ímampo'a mintáiyááimpa'a oó'á túmake'a agámo'a maké'a ⁹ moórá-au'o sínda awánaanana arambó iyéna kawé'á ínivo mirámó ímo ína'a tumásuwanaumne siráíye Ísu siráíye.

Ísu saavatirá'á moórá-inimba asóvamankarain-kwasai.

¹⁰ moórá-tawai Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a Ísu mono'-náúmpá'á uména aaí kwéšimatimuwana ¹¹ moórá-ininko taraváá-kwámbá arumpimbá máyon-ininko ména ayáátááka'a sáwí'a umái ména 18 íma maisuwéna miráumai sáwí'a umái máyowana arósáánumba káínáívai kurówana íma kanaán-umai koku'á máyowana ¹² Ísu minínínkómbá awánéna séna enáí'a ánásaino séna ¹³ ane'á tátorowana avekáámbá arósáánumba arupí úwana koku'á usásinena Áánútu áwí'a mósá marówana ¹⁴ Ísu agándon-kanaara'a minínínkómbá asóvamankontavena mono'-nánká'á kárákwirawai arunkó sáwí'a úwana sáwíva-kwaasiyavena séna ava'moraé-kanaa mayáí kwémayenka'a sí'a asóvamasinkainkwae sé'o é'a té'a agándaan-kanaamo é'a íma teró súwana ¹⁵ Ísóigo séna kaumbo-káér-ainkwara-kwaasiman-owe. agándaan-kanaara'a kentí purumakankwárá'á tónki-poigwara'a naaúmpakemba ayúranke'a áí'mae'a nompá'á kowaná nombá kwénaiye. ¹⁶ minínínkó Ááváramu aísavutantamba uráin-inimba isaná Sáátáánigo ayáátááka'a 18 íma tátokaisa'a agándaan-kanaara'a ayúrankauna'a sáwí'a kwéone kwésewe Ísu súwasa ¹⁷ simáímo sáwí'o umánkówai mináímbá isésa tigaemá uwaná kawé'-máiyáí kwémayontavena úwoi-kwaasi tirunkó kawé'á uráíye.

taaérankona kwaasái.

Mátíyu 13:31-33, Mááka 4:30-32

¹⁸ Ísu séna Áánútu kwená kwaási kawááimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áímbá simátínéna'a isánááowe. ¹⁹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba maarámán-íye. moóráwai sáwíyan-taeranko áwí'a másátati mintáérambá kígauva'a u'makáísana anón-éna amaimá móivarena kóyáwé uráísana numaómá mimpímpá'á ánáamba

úmarena kwémaiye. Áánútumo kwená kwaási kwégawaaimba miraráámbá éna kwenááigo sáwiyamba kwaási tirumpimbá kunkwéna anómba kwéiye Ísu siráiyé.

²⁰ simásuwena séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba nóinkara kwégawaaiyompo maarán-áimbá simátíména'a isánááowe. ²¹ moórá-ininko pérétitomba agayánáe séna kanaráán-tántáákó áwí'a páráwaa'a maimaéna intorái-yántáá'a sáwíyan-tantaa'a ayáúmaraisana kwéna intoréna kwéanon-iye. Áánútu kwená kwaásimo kawááimba miraráán-umai kwenááigo kwaási tirumpimbá sáwiyamba kunkwéna anómba kunkwéiye Ísu siráiyé.

sáwíyan-ontaona kwaasái.

Mátíyu 7:13-14, Mátíyu 7:21-23

²² Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba naaó'-nao'a kwenáái simátíma'maena kúwana ²³ moóráwái séna anóndakoo Áánútu moórá-mora-kwaasiye su'maiya kawer-ámpá'á métinkaniyo súwana Ísu séna ²⁴ tiyáántámba égési úmae'a sáwíyan-ontavimba usáveranaaowe. simátíme'a sé'a sáwívarawai usáveranae séna íyambanivo íma kanaán-umai usáveranaaowe. ²⁵ naankó avowámá usásinena ontá úmaraina'a ontará'á umé'a ááye'a sé'a anóndakoo ontayá tisinkaaó síyana íma tuwánáúnda-kwaasi náávakena'oo sína'a ²⁶ kentáásí naaópa'a te enáái tasimásimenata eséya toómbá nombá naráundayaawe síyana ²⁷ kwemá séna íma tuwánáúnda-kwaasi kentí naambárure kentóikare íma tuwánáúnda-kwaasin-ovo kóro naankó avowámá síníye Ísu simásuwena séna ²⁸ Áánútu kwená kwaási kawááipa'a ti'maráína'a máápakemba awánáiyamba kentíkwá'ná Ááváramuwe Áísákaawe Yákópowe Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútu kwégawaaiipa'a méwa'a tuwáné'a tíyántave'a é'a ivi'á tánááowe. ²⁹ aaváúmá usaipakén-kwáásíyé aaváúmá kumpéráipaken-kwaasiye évarevar-awampaken-kwaasiye Áánútu kawááipa'a tésa tamésa nánááowe. ³⁰ minkánáará'á naaén-kwaasivinkemba évakarawai aivarí'a ónááovo aiva-kwáásí naaéni'a ónááowe Ísu Áánútumo kawááintavena mináimbá siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 23:37-39

³¹ mitáwái ámáán-kawaa-kwaasi évakarawai Ísunopa'a tésa sésa anón-kwaasi áwí'a Éróti séna Ísumba tuvúwónana puwíníye kwésivo maanká'á tuwé ó'om-bapa'a kówaao suwaná ³² Ísu séna Érótimba iyánaankaraama túwáín-kwaasi kosimáme'a sé'a taraváá-kwámbá kwaási tirumpinkémbá kwémaitiyuwe'a tí'a on-kwáásí kwéasovamatinkaundamayai ívé'a maé'a aaváyaa maé'a ayúnká kesí mayái ánásanaumne. ³³ Áánútun-aaí simátímakaawai Yérúsaremu-naopare su'mai kwétinkamowasa kwévuwontave'a ívé'a aaváyaa ayúnká aampa'á kwégwe'a mayái maivá kónaumne siyé Érótimba kosimáméro Ísu simásuwena ³⁴ Yérúsaremu-naopaken-kwaasi arumbá umátínkena séna Yérúsaremu-naopaken-kwaasiyono. Áánútun-aaí simátímakowai tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. Áánútu ti'marówasa kurówai óntantamba tínkambae'a kwéiyuwasa pukáawe. kokórigomo áráátombo ayóí-ándámpá'ó tínkarenamo káátamatinkaintemba aasiyaasi-táwai kemá mirá ónaumne kwésundanivo tínaemba kwéumasimewe. ³⁵ isáaro. Áánútu tiyuwáína'a tu'nankáámbá ónááowe. simátíme'a sé'a íma úwoi suwánanaaovo naaémbo sé'o Áánútu ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawé'a kwéumankaiye síyanka'a moórágwara'a suwánanaaowe Ísu siráiyé.

14

Ísu aiyayaamba intorón-kwaasi asóvamankarain-kwasai.

¹ moórá-tawai agándon-kanaara'a Ísu ámáán-kawaa-kwaasi anón-kwaasigona naaúmpa'a toómbá náíndayavena umáyowasa agándai-kanaara'o Ísumo nóramo índa awánanae sésa umésa awánowana ² moóráwai aiyayaamba kwéintonon-kwaasigo kwená egwaa'á máyowana ³ Ísu minkwáásígómbá awánéna ámáán-kawaa-kwaasigo ámáamba sun-kwáásiyé tísaa ena séna agándaan-kanaara'a kanaarará áí'o in-kwáásí asóvamankanaundaya'iyó súwasa ⁴ isésa íma aai suwaná minkwáásígómbá áí'mai kawe'á umánkena séna ánivo kuwó súwana kóúwana ⁵ tísaa ena séna keinárawapinkemba kentí iyámpóíya'i. kentí póráára'iyó. maipímbó pékaina'o é'a agándai-kanaara'a ááéma mósá asinánááoo Ísu súwasa ⁶ mináimbá íma kanaán-umai anondá siráawe.

kwaási íma kentúma maimaé iyí-kwásái.

⁷ aai íma anondá suwasá toómbó nánáesamo tun-kwáásí aiva'á uménaemo sumbá Ísu tuwánéna kwántámai-aimba séna ⁸ moóráwai séna aaraimó tokwaa on-tánómbá tamandaaó sína íma aiva'á umaiyó. aiva'ó uménanamo enáwí'o usáyaaitaraindawaimo títanamo éna ⁹ tááyaindawai entávéna séna usásinenana maankwáásígó maanká'á tamáino sínana aigaemá umásuwe tínaaempa'a kumbéniyone. ¹⁰ ánivo tááyainamo tínaaempa'o uménanamo tááyainda-kwaasigomo kweyáárika'o entávénamo séna kesí kwaásiyo usásine aiva'á umaiyó sínamo umáínasa awánéna enáwí'a mósá maránááowe. ¹¹ anón-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a mórúna tiyuwánivo sáwíyan-kwaasima úne síyawaima Áánútu miwí túwí'a maimaé iyíníye Ísu siráíye.

¹² Ísu simásuwena ááyarowaiyavena séna anón-tanomba kauvónáe sinda-tawai óísankwara-kwaasiye enamááraawe ená akúné ená kwaásiye su'mai íma tááyao. mirámó inasamó ésa naaémba ááyewa toómbá komandáníyonda mindá ená toónkóná anondáman-íye. ¹³ ánivo anón-tanomba kauvónáe sinda-tawai ímo óísambo makén-kwaasiye tíyayaamba sáwí'a urén-kwaasiye aúgavitan-kwaasiye tááyenasa tamandánááombanivo ¹⁴ ená toónkóná anondáma íma amíyambanivo enarunkó kawe'á ínana Áánútu ená toónkóná anondáma amíníye. naaémba arupí umái mén-kwaasi pukémpinkemba usásinaiya-tawai Áánútu amíníye Ísu siráíye.

*anón-tanomba kauráin-kwasai.
Mátíyu 22:1-10*

¹⁵ mináimbá súwasa Ísuwe toómbá kwénowai isésa uwaná moóráwai séna Áánútu kwená kwaási kawááipa'a toómbá nánááowai tirunkó aamoí íníye súwana ¹⁶ Ísu séna árai'a simbánivo simátíménda imáyáa oró. moóráwai anón-tanomba kauvónáe séna sáwíva-kwaasi tááyamakena máyáísana ¹⁷ mintánómbó nánááon-kanaa sáwíyanka'a títana kwená mayái-kwáásígómbá ai'maráísana tááyaraiwaiyavena séna toómbó naí kwéto'mayaan-ivo teró sisasá ¹⁸ miwí íma tíí-áimbá sewaná moóráwai séna maramá meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ¹⁹ moóráwai séna siyáánkai-poima meéyán-ure'a koawánanaumpo íma tanómba kauvópa'a kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²⁰ moóráwai séna ívé'a aaraí mairáunda pó'a tanómba kauvópa'a íma kónaumne siyé kosimámiyo sisaná ²¹ mimbáyái-kwáásígó kwená anóndakonopa'a téna mirá sewé tasimámísana arunkó sáwí'a isaná séna avekáámbá naaó'-nao'a kwénaae tíyayaamba sáwí'a uráinda-kwaasiye túramba kavíkáinda-kwaasiye óísamba íma makén-kwaasiye tivakáá-umai tí'mae tiyó séna ai'maráísana ²² mimbáyái-kwáásígó mirá kosimái koyauweréna taséna simásimendantemba kosimái tí'mae'a túnda ená naaúmpa'a paaí karekó'a umái máyáawe sisaná ²³ kwená anóndako séna amápa-kwaasi kesí naaúmpata sisipáá oró. amápar-ampa'a kwénaae kwaásimo tivakáá-e asiramái simái tí'mae tiyó siráíye. ²⁴ Ísu

séna simátíme'a sé'a aiva'ó tááyaraiwai íma tésa kwená toómbá íma tamandánááowe Ísu mináímbá kwántámai-aimba siráíye.

imáyáa kawe'á urésa Ísu-ánaaemba kwaránááon-kwasai.

Mátíyu 10:37-38

²⁵ súwasa Ísuwe aampa'á kuwaná mégwantena simátimena séna ²⁶ kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á kembá imáyáa simésa naaémbe anóvowiye awainínkówé kwená iyámpóíye kwenávárawaawe kwenáúnnavare kwesáváíyé imáyáa oró. ímo mirámó iyamba uwóví'a ónááovo mirámó ésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁷ kemó puwónaunda-taimo súgwaata'mae'o kondan-tembá kesínaaemba kwaránááowaima umbai-yántáá'á timíyasa minúmbáí-yántáá'ó ímo maimaésamo sínaaembo kwáráamba uwóví'a ombá pósa íma kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe. ²⁸ moórá-aimba ísáaro. ayáátáá'-namba ónáe síyawai aiva'á óntambo tuwésamo ónááon-imayaa ésa óntamba táámpamai awánáiyambo kanaamó ínasamo ésa mináyáátáá'-námá ónááowe. ²⁹⁻³⁰ ímo táápamaimo awánaresamo mindámbó iyamba minóntámbá ánásagwinana mindámbá úwoi kwáyainasa kwaási awánésa íma áságwimai umásukaawe sésa tuwírááima sénááowe. ³¹ moórá-aimba ísáaro. moórá áái'a tiyáíwín-ánón-kwáásígó áái'a tiyánáe séna aiva'á kwená i-kwáásí táámpainda sáwíva-kwaasi 10,000 kwaasi ínana ó'on-i-kwaasiti anóndako kwená i-kwáásí táámpainda ávááraumai sáwíva-kwaasi 20,000 kwaasi ínana imáyáa éna kembá usáyaaitanaao. íya usáyaaitanaao séna ³² íma kanaán-umai usáyaaitanaumne-imayaamo énamo éna anón-kwaasi némpa'a máyainana aantá-kwaasi ti'maréna séna íma áái'a tiyánaundayaanivo úwoiya ménaum. nóraya ónaumno siyé kosimáméro síníye. ³³ Ísu mináímbá simásuwena séna aiva'á ónááon-imayaa urésa naaémbe síyantemba ónááowe. miráumai kesínaaemba kwaránáe síyawai aiva'á makáan-tantaatavesa imáyáa urésa íma mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba íma kwaránááovo mintántáá'á tuwánaumnemo sésamo ésa kesínaaemba kwarésa kesí kwayó-kwáásí-í'a ónááowe Ísu siráíye.

uwígóná kwaasí.

Mátíyu 5:13, Mááka 9:50

³⁴ Ísu simásuwena séna uwímá kawe-tántáá'á imbánivo anómba ánásaisana ayáántámba kwáyáimbanivo ó'a uwímó kái'a íma úmaranaaowe. ³⁵ ayáántámba íma agámo'a maráíyana kawe'á ínivo úwoiva'a tuwánááowe. kwéisaawai ísámai kawe'á oró Ísu siráíye.

15

sipisípi-poimo áúyokain-kwasai.

Mátíyu 18:12-14

¹ táákísi-ontamba kwémayon-umoyan-kwaasiye sáwí'a kwéun-kwaasiye Ísunopa'a kwenáái isánáe sésa tuwasá ² amáán-kawaa-kwaasiye amáámbe sun-kwáásíyé tuwánésa tirunkó sáwí'a úwasa keáímbá sésa sáwí-kwaasiye toómbá kwénena aái kwésimba sáwí'a kwéíye suwaná ³ Ísu mináímbá iséna kwántámai-aimba séna ⁴ sipisípira'a kárákwiyowai kwéon-aimba ísáaro. moóráwai sáwíva-sipisipi 100 sipisípira'a kárákwiraisana moórá-sipisipi áúyokwisasa misáwíwá-sípísípí uvá'á máyáawana moóráma áúyokwimba koavakáá-émena awánéna ⁵ aamoí kwéena áúgwaata'maena ⁶ naaópa'a téna kwenamááraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana séna kesí sipisípi áúyokwisa'a koavakáá-éme'a áí'mae'a túmpo aamoiyá ónáe sisasá aamoí uráawe. ⁷ simátíme'a sé'a miráumai kwíyómpa'a máyáawai marapá'á tuwánaamba arupí umái máyáan-kwaasi kawe'á

umái máyáamba tuwánésa aamoí kwéowasa sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

óntamba áúyokain-kwasai.

⁸ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moórá-ininko siyáánkai-ontan-arumba makáisana moórá áúyokwisana oómbá kúra'makena kwená naaúmpa'a kankambá kwégwiyuvena kawé'á umái avakáá-éna ⁹ awánéna kwenamáaraawe kwená naaópaken-kwaasiye tááyaisasa torupamáí máyáawana simátimena séna kesí óntamba áúyokwisa'a avakáá-éme'a mayáúmpo aamoí iyataao sisasá aamoí uráawe. ¹⁰ simátime'a sé'a miráumai sáwí'a umái máyáampinkemba sáwí-imayaa tuwésa Áánútunopa'a tíyasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpa'a máyáawai anón-aamoí kwéowe Ísu siráiyé.

ívé-kwaasigo avowámbá auwéna kóurain-kwasai.

¹¹ Ísu séna moórá-aimba imáyáa oró. moóráwai kaer-íyámpóí tínkaraiwai máyáísana ¹² naaénkewai avowántávéna séna ená amápa-tantaa'a ímo pukéndara'a ívé'a taaímbai simiyó sisaná taaínkaar-umai ááninkai tímísana ¹³ naaénkewai sáwíyanka'a ména kwembó ámakain-daaindaamba kwétimena óntane su'mai maimaéna némpa'-marava'a koména sáwí'a úmaena kwéiyena kwená óntamba tu'mái ¹⁴ ánásasuweisana anón-ayawaima taisaná toóntávéna avakáá uwááena ¹⁵ mimbáravákén-kwáásígónópa'a kwéna mayái mayánáe kosímae íyísana kesí maravá'á komé kesí póira'a kárakwiyuwo sisaná ¹⁶ koména póira'a kárakwirena áaesantavai úmae kwéiyena póiti toómpínkémbá nánáe séna sisasá íma améwana ¹⁷ ména naaémba kawer-ímáyáa éna séna kesivoná mayái-kwáásí sáwíva-tomba nawááesa tímú'a vaisasá aráávara'a kwéomba pó'a maanká'á mé'a sáái sinkáína'a puwúnavaimpó'a ¹⁸ maanká'á tuwé'a kesivonópa'a kwé'a sé'a kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a únda pó'a ¹⁹ kentávái kesáánine sénda uwóví'a ómpo kesí mayái-kwáásíyé siyó kosénaumne séna ²⁰ mivá'á tuwéna teéména aampa'á kwétisana némpakemba avowámá awánéna aruntavéna umánkena isaaiséna koyaparéna ivi'á kwétaisana ²¹ ááninko séna kesivoó Áánútu aúrankare enaúrankare sáwí'a uráumpo kentávái kesáánine sénda uwóví'a óne sisaná ²² avowámá mináímbá ivá kwéyuwena kwená mayái-kwáásí tááyaisasa tewaná séna avekáámbá kawer-únánkwátóí maimaé mágwéumanke'a kesáánimba intávé'a kwairambá kwéumanke'a aísamai ánáamba kwéumanke'a ²³ ánóígwara-purumakan-araa'a maimaé'a máyuvu'mai aamoí-tánómbá kauvíyata kwéneta aamoiyá umánkáano. ²⁴ kesááninko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména timbá póta aamoiyá ónaumne sisasá aamoí uráawe.

²⁵ aamoí owaná aivakéwái kígaувakemba timbá naankóná egwaa'á téna aamoí on-áímbá taiséna ²⁶ mayái-kwáásígómbá ááyena séna nóinkara aamoí kwéoo sisaná ²⁷ enává'a kawé'á umái tiráísana enavo séna ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kauvóro sisasá mirá kwéesa máyáawe sisaná ²⁸ mináímbá ísáísana arunkó sáwí'a isaná kayoréna íma naaúmpa'a íyísana avowámá máápa'a kuména aivakéwai arumbá kusimái íyáísana ²⁹ avowántávéna séna ayáátááka'a esé mé'a sáwívar-ima kwémaisuwe'a enáái íma ankaisé'a emó séndantemba mirá kwéuna anóm-poiye sáwíyam-poi méme-araare íma tuvú-siména'a kesí kwaásiye naráumne. ³⁰ enááninko ená anón-ontamba maimaéna koména aarai tine'á minóntámbá máyu'mai ánásasuwena tisa ánóígwara-purumakan-araa'a tuvú'mái kwégaumai améne sisaná ³¹ avowámá séna ayáátááka'a kesé máyaanda kesí amápa-tantaa'a endéín-iyé. ³² enáváko áúyokurai. pukurái. kwésunana úwoi ména tintávéta aamoiyá kwéumankaumne siráiyé Ísu siráiyé.

16

moóráwai mayáí sáwí'a uráin-kwasai.

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna moóra-aimba ísáaro. moóráwai náaindaankwara-kwaasigo mayáí-kwáásíyávéna séna kesí náaindaanka'a kárakwiyuwo sisaná mirá kwéisasa évakarawai tésa sésa ená náaindaanka'a íma kawé'á umái kárakwiraisana ená óntamba áúyokaiye sewaná ² mindákó iséna kárakwiraiwaimba ááyaisana tisaná séna enáái sewa'á isáúnda po kesí náaindaanka'a íma kárakwiyiniyompo kesí náaindaanka'a kárakwiyonda-avai agaimái símína'a ená mayáígóná ááimba awánaano sisaná ³ kwégwena imáyáa éna kesí anóndakomo sí'mátuwaina'a nóra ónaumno. kemá íma asirayándá'á pó'a mara-máyáí íma kanaán-umai mayánaunda pó'a inaaimó sííyáwáí sigaemá ínivo ⁴ mirá é'a aasósóí'a úmae kwénaaonana sí'mátuwainasa naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasiti naaúmpa'a sínkaresa toómbá siménááowe-imayaa umásuwena ⁵ kwená anóndakonopakembo naaémba meéyán-ónaumne sésamo úwoimo mairáan-kwaasi tááyaisana moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná ⁶ séna sáwíva'-masawemba 1,000 masawemba ógwitamai aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváiimba íma 1,000 iye se 500 iye simái agai-simiyó sisaná mirá isaná ⁷ ó'a moóráwai tisaná séna kesí anóndakomba nóraumai-meyana amíníyono sisaná séna sáwíva-ton-unamba 1,000 unamba aménaumne sisaná mindákó séna ená aúváiimba íma 1,000 iye se 800 iye simái agayaaó sisaná ⁸ mináímbó simbá anóndakomba simáméwana iséna kwená náaindaanka'a sáwí'a umái kárakwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye. marapá-kwáásí kentí imáyáarakemba ásagwimai mirámó ondawái kawé'á íníye simái kwémayaavo sámó kain-áyámpá'ó máyáan-kwaasi íma mirá kwéowe. miráumai anóndako kwená náaindaanka'a kárakwiraiwaintavena séna kawer-ímáyáágwárá-kwáásí ontembá mirá óne siráíye Ísu siráíye.

⁹ Ísu simásuwena mináíntávéna séna ísáaro. marapá'á kentí óntandei túwa'naa íyasa kentí kwaási-i'a íya'a kentí óntambo ánásaindara'a kwíyómpa'o ésa iyónááonkanaa kwíyómpa'a minkwáásí tuwánésa aamoí umátinkanaaowe. ¹⁰ sáwíyan-tantaaka'a kawé'á umái kárakwiyowai anón-tantaaka'a kawé'á umái kárakwiyonaaowe. sáwíyan-tantaaka'a sáwí'a umái kárakwiyowai anón-tantaaka'a sáwí'a umái kárakwiyonaaowe. ¹¹ marapá-tántááká'ó ímo kawé'ó umáímo kárakwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tíména kárakwiyoro síníye. ¹² marapá'ó Áánútumpaken-tantaaka'o ímo kawé'ó umáímo kárakwiraiyawaimo éna Áánútu kwíyómpaken-tantaa'a íma tíména kendéímán-iye síníye. ¹³ íma kanaán-umai kae-káwáá-kwáásítí mayáí kwémayaawe. mirámó ésamo ésa moóráwaimba aamoí ésa moóráwaimba íma aamoí umánkanaaowe. mirámó ésamo ésa moóráwaina mayáí kawé'á umái maésa moóráwaina mayáí sáwí'a umái mayánááowe. miráumai Áánútuna mayáímó maé'o é'a sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaa íma úmae iyónááowe. sáwívar-ontamba mayánaumne-imayaamo é'o é'a Áánútuna mayáí íma mayánááowe Ísu siráíye.

¹⁴ Ísu mináímbá súwasa ámáán-kawaa-kwaasi iséna óntantavai aamoí kwéesa pósa Ísuna awíráái suwaná ¹⁵ Ísu simátimena séna keinárawa'a kwaási túranka'a kawé'-máayáí kwémayaawasa tuwánésa sésa kawé-kwáásímán-owe kwésevo Áánútu kentí táama kwétuwanaiye. amápa-tantaako áúmo mósá kwémaraan-tantaatavena Áánútu úwoisan-tantaa'an-iye kwésiye Ísu siráíye.

¹⁶ Ísu simásuwena séna Mósesi Áánútuna áamáamba simátímakaimba Áánútun-
aaimo simátímakaawaimo agaimakáamba naaóvá'á maémaen-kwaasiye minávúmpín-
kwáásíyé naaén-kwaasiye Yónimo nombó pétinkaraiwaiye ména mináimbá taag-
wiyakáawe. ívé'a áséi-kwasai Áánútu kwená kwaási kawááin-aimba kwésimatimemba
pósa kwaási Áánútu kawááipa'a tiyáántamba asirámaesa kwéusaveraawe. ¹⁷ maramá
kwíyómba ánásanimbanivo Áánútuna áamáamba sáwíyan-aimba anón-aimba íma
ánásena aasiyaasí kwaíkwai'a íníye.

¹⁸ moóráwaimo awainínkómbó ai'mátuwenamo ó'on-inimbo kwémayaimba umóyámbá
kwémayaiye. moóra-kwaasigo ai'mátukain-inimbo kwémayaimba kwegwárá'á
umóyámbá kwémayaiye Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigonte Árásárásintei kwaasái.

¹⁹ Ísu séna moóra-aimba ísáaro. óísankwara-kwaasigo ména kawer-únánkwátói
sáwíva'a makéna kawé-tómbá námae kwéiyisana ²⁰⁻²¹ moórawai áwí'a Árásárási
íma óísamba makáiwai anón-karevu'a kwégaisana máyáísasa ayáí-tómbá amínana
náníye sésa óísankwara-kwaasigona ontará'á móankaraawana máyáísana iyánkó téna
minkárevú'á tauwá'naraiye. ²² naaémba ímo óísambo makáin-kwaasigo púwísasa
Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a kunáí'maesa Ááváramumo kawé'-
mápá'ó máyáipa'a móankaraawana óísankwara-kwaasigo púwísasa utámakaawana
²³ sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anón-ai'a kwéisana ména mósá awánaimba
némpa'a Ááváramuwe Árásárásiye máyaayana tuwánéna ²⁴ aayamáivinkemba séna
kesivoó Ááváramuwo sáwí-marupa'o iramó kwégaipa'a anó-si'a kwéisa'a máyaumpo
arumbó umásinke Árásárásimba ai'márénana kunkéna ayáánánáma nompí tu'mái
simáávira'a maráínana tasiyasi íno sisaná ²⁵ Ááváramu séna kesááninko marapá'á
máyaandara'a amápa-kawé-tantaa'a makáampo Árásárási sáwí'a umái méraivo
mindáyavai imáyáa uwó. ívé'a kwemá kawé'á umái máyaivo embá áí'a ipá'á
máyaane. ²⁶ senda-áínkwárá'á imáyáa uwó. avumpimbá kuvakamá anómba kwáyáivo
maankákémbá íma kunámaatewasa mivákémbá íma usámaaisewasa ónááovo anón-
kuvaka kwáyáiyé sisaná ²⁷ óísankwara-kwaasigo séna kesivoó Ááváramuwo emó senda-
aintave'a simáme'a sé'a Árásárásimba ai'márénana kesivoná naaópa'a ²⁸ éva'aasei
kesívárawaisai méraavo kusimátimena sáwí-marupa'o iramó kaipá'á tevó simátimino
sisaná ²⁹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí simátímakaawai siráan-aine
aúváívimba agaimakáamba pósa táápamai isánááowe sisaná ³⁰ kesivoó Ááváramuwo
ímanivo moórawai pukáimpinkemba usásinena kusimátiminasa sáwí-imayaa tuwésa
Áánútumpa'a kónááowe sisaná ³¹ Ááváramu séna Mósesi siráin-aine Áánútun-aaí
simátímakaawai siráan-aine ímo isésamo ésa pukáimpinkemba usásinkaiwain-aaí íma
isánááowe Ááváramu siráiyé Ísu siráiyé.

17

sáwí'a kwéon-kwasai.

Mátiyu 18:6-7, Mátiyu 18:21-22, Máaka 9:42-48

¹ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ó'on-o'on-tantaa'a kwaásitopa'a tínasa kesáái
tuwánááowe. évakarawai tésa kesáái kwéisaawaima kampar-áimbá tasimátimiyasa
kesáái tuwésa kówíyasa kampa'ó síyawainopa'a sáwí-meyamba tíniye. ² miwímó tinu-
marampimbó anón-ontambo aríkwímaresamo nompímbó túwááwasamo kumésamo
kumpuwésarakai kampar-áimbá íma simátíméwasa kesááimo ísaraan-iyampoi kesáái
íma tuwésa sáwí'a osinó. ³ mindáyave'a kentúra'a kárákwiyoro.

kentí kwaásimo kembó sáwí'o umátinkaiya'o é'a keinárawapa'a mindáyave'a simátimiyasa sáwí'a únemo síya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. ⁴kentí kwaásigomo kembó sáwí'o umántínkáva'o kwéiyesamo kentópa'o tésamo sáwí'a únemo símae kwéiyiya'o é'a íma moórágwara'a imáyáa é'a ivá'á túwáaro. mimbórá-táwaimo avakaetéra'o mirámó íya'o é'a íma imáyáa é'a ivá'á túwáaro Ísu siráiyé.

Ísuwe aráápamai máyáan-kwasai.

⁵ suwasá Ísóigona aantá-kwaasi kwentávésa sésa esé aráápamaiya máyaundaya súwa'naa inatá esé aráápamaiya máyaundaya asiramáíya máéno suwaná ⁶ Ísóigo séna moórá-taigo áwí'a másátati sáwíyan-aramba to'makáawana áruma kwikéna anóntainamba kwéiyintemba kesé kítoka'a aráápamai máyáamba pó'a naaémba anónka'a kesé aráápamai mé'a anón-taiyave'o sé'o taawí'mae anón-dompimba kunkaruwuwómó síyanamo éna mirá íníye. Ísu mináímbá siráimba kwesé aráápamai máyáamba kwená mayáí mayánááontavena siráiyé.

mayáí-kwáásítí mayáígóná kwaasái.

⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna mayáí-kwáásígómbá ai'marááwana mayáímá kwémaena kígaouvakena'i. póíra'a kárákwiraindavakena'i. timbá ená toómbá emá agaimái naaó íma sésa ⁸ kavegavé umái kawer-únánkwátói uré toómbá agai-símí'a nasúwáana naaémba ená toómbá agaimái náníyone mirán-áímbá kwésewe. ⁹ sintembá mayáí-kwáásí mirá kwéesa úwoi miwítí mayáí isasá mirá kwéomba pósa íma túwí'a mósá kwémaraawe. ¹⁰ miráumai keinárawa'a mirá kwée'a simátíméndantemba umái mé'a ánásanaaoka'a sé'a úwoi kwená mayáí-kwáásíyá úndaya póta úwoi kentáásí mayáiyá mairáumne sé'a íma kentúma maimaé'a íyóro Ísu siráiyé.

Ísu túma karón-kwaasi kawe'á umátinkarain-kwasai.

¹¹ Ísu Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba Sámériyaa-marawe Káríri-marawe avumpin-ámpá'á kwéena ¹² moórá-naopa'a kwéguwasa túma karón-kwaasi siyáánkai-kwaasi kwétesa némpa'o Ísumo túmba awánésa ¹³ aayamáí sésa anóndako Ísuwo kentáá arumbá umásinkao suwaná ¹⁴ Ísu tuwánéna séna mono'-máayáí-kwáásítópa'a kwé'a kentúma máagaraatinkewasa tuwánésa túma kawáúgwiye sénááowe súwasa aampa'á kumbá túma kawe'á umátinkowana ¹⁵ miwívínkémbá moóráwai áuma kawe'á umánkomba awánéna koyauweréna anónka'a tasiréna Áánútu áwí'a mósá maréna ¹⁶ Ísu anóndakoman-iye séna aísamaivimba takívairena súwi séna minkwáásí íma Yútaa-kwaasi Sámériyaa-maravaken-kwaasigo súwi súwana ¹⁷ Ísu séna siyáánkai-kwaasi túma kawe'á umátinkaunda avaréiyain-kwaasi íma koyauwérááwana ¹⁸ kímborawai ó'om-baravaken-kwaasigo koyauweréna Áánútu áwí'a mósá kwémaraiye simásuwena ¹⁹ minkwáásígóntávéna séna kentávái súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna enáuma kawe'án-ivo kwaaó Ísu siráiyé.

Áánútu kwená kwaási kawááin-kwasai.
Mátíyu 24:23-28, Mátíyu 24:37-41

²⁰ súwasa amáán-kawaa-kwaasi Ísumba áísaa esa sésa Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama nósa-tawaiya tíníyo suwaná Ísu séna Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba íma kanaán-umai túrandei awánanaaovo ²¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba kwaási túra'a ááimba ásáraimba pósa maanká'á ópa'a kárákwiraiye íma kanaán-umai sénááowe Ísu siráiyé.

²² Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna-kanaa awánanae síyambanivo íma mirán-kánáámá suwánanaaowe. ²³ évakarawai sésa maavá'á máyáivo tawánaaromo síyasa ó'owima sésa maavá'á

máyáivo tawánaaromo síya'o íma áraire sé'a kóyáwé oró. ²⁴ kwíyómpa'o tawáombo úmae kwisasamó awánaantemba kemá kwaási úrandako miráumaj avora'á ókwara'a kumónaumne. ²⁵ misúnda-aimba íma paárurainasa aiva'á ívé'o máyáan-kwaasi tínaemba umásinkesa sí'a índai'a umásinkanaaowe. ²⁶ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáentemba naaémba kemá kwaási úrandako kúmóna mirá ónááowe. ²⁷ Nówaa máyonka'a nombá toómbá kwénesa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa aaraí máyówasa kwaai máyówasa kwéuwana Nówaa naaúmpa'a non-avóvomayaa'o kún-daumpa'a umáyowana anón-a'a téna kavi-rayán-dónkó amápa-kwaasi tínkamuwasa putásaraawe. ²⁸ naaóvá'á moóráwai áwí'a Áróti máyonka'a íma Áánútuna imáyáa kwéesa mésa nombá toómbá kwénesa kwémeya úmae kwénaesa kígaua naambá úmae naaémáemba ²⁹ Áróti Sótómu-naopa'a tiyuwónka'a Áánútu óntankwara iraronkwará'á kwíyómpakemba tuwówana kuména tínkamuwasa putásaraawe. ³⁰ Áróti máyonka'a kwaási íma Áánútuna imáyáa ésa maémáyáantemba kemá kwaási úrandako ókwara'a kumpaárondera'a mirá ónááowe.

³¹ ókwara'a kúmóndara'a ontará'ó máyaiyan-kwaasi naaúmpakemba náaindaamba íma ó'a umayánááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi náaindaamba naaúmpa'o kwáyainda ó'a íma umayánááowe. ³² Áróti awainínkón-áái imáyáa oró. kwená náaindaamba tuwón-imayaa éna mógwantowana óntankwara iraronkwará'á kuména tuvuwúwana pukáiyé. ³³ tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo kentávésa imáyáa ésa tirááímo táínda-yantaa'a tuwésa puwésa aúnái'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁴ simátimé'a sé'a ókwara'a kúmóndara'a mindó'wáámbá kae-kwáásí mimbórává'á tuúmá kwéreyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye. ³⁵ minkánáa kaer-ínínkáí toómbá kwégwanteyana Áánútu moórá-inimba auwéna moórá-inimba airáníye. [³⁶ kaekóráí kígauva'a méyana Áánútu moóráwaimba auwéna moóráwaimba airáníye Ísu súwasa] ³⁷ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo emó sénda-aimba náávatavai seénó suwaná póimo awáímó kaviraipá'ó náíndayavenamo evontáán-dúmáómó torupamáímo máyáintenba Áánútu sínana súnda-aimba paáriníye Ísu siráiyé.

18

moóráwai ketor-ínínkón-áái ísarain-kwasai.

¹ Ísu séna aasiyaasí Áánútumpa'a námúnaa kwésesa túwáavo séna kwántámai-aimba simátiména séna ² moórá-naopa'a aaimó isái-kwáásígó ména íma Áánútu áároi inkaiséna íma kwaásiti imáyáa éna máyáísana ³ mindáópa'a ketor-ínínkó ména aasiyaasí aaimó isái-kwáásígónópa'a tóyo éna séna sáwí'a umásinkanaesa kwéovo aai súwa'naa umásinkaaosisaná ⁴ ayáátáaka'a kwenáái íma ísarena naaémba imáyáa éna séna Áánútu áá'a íma inkaisé'a kwaásiti imáyáa íma é'a kwéunda pó'a ⁵ minínínkó kesópa'o timbá suwesaráánivaimpo'a áwa'naa ónaumne siráiyé. ⁶ Ísóigo simásuwéna séna aaimó isái-sáwí-kwáásígón-áái imáyáa oró. ⁷ Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna íma ayáátáaka'a úwoi maéna miwí táái iséna ⁸ sáwí'o umátínkénka'a ááéma túwa'naa íníye. naaémba kemá kwaási úrandako ókwara'a kúmóndara'a máyaiyan-kwaasivinkemba kesááiyavesamo áraire sésamo kesémo aráápai-i'a ónááo. íya ónááo tuwánanaumne Ísu séna Áánútumpa'o námúnaamo símae kwéiyomba túwáavo séna mináímbá siráiyé.

ámáán-kawaa-kwaasigonte táákísi máyón-kwaasigonteí kwaasái.

⁹ évakarawai kawé-kwáásí úné sésa kentúma maé iyésa ó'on-kwaasi túma simái sáwí'a umátínkén-kwaasiyavena kwántámai-aimba Ísu simátimena séna ¹⁰ kae-kwáásígórai moóráwai áamáán-kawaa-kwaasigon-ivo moóráwai táákísi-ontamba máyáin-kwaasigo isasarái anóm-bono'-naumpa'a námúnaa séyáe sésarai iyóyamba ¹¹ áamáán-kawaa-kwaasigo koku'á ména kwenáúma maé iyéna séna Áánútuwo kemá évakarawai ontembá íma kwéumpo entávé'a súwi kwésune. umóyámbó maésamo kampa'ó kwésesamo aarai-úmóyámbá maésamo ombá kemá íma mirá kwéune. maa máyáiwai táákísi máyáin-umoyan-kwaasi intembá kemá íma mirá kwéune. ¹² aasiyaasi-sóntáará'á kae-kae-táwai monotávé'a imáyáa é'a íma toómbá kwénaumne. aasiyaasi-kígáúgóná sontaará'á mayáúnda-yantaa'a taaínke'a kemá avaréiyaimba maé'a moóráma embá áma'mae'a kwéiyune sisaná ¹³ táákísi máyáin-kwaasigo moóráva'a koku'á ména aigaemá éna kivairena séna Áánútuwo kempímbá sáwí-imayaa kwáyáivo arumbá umásinkao siráiyé. ¹⁴ Ísu mináímbá simátimena séna ísáaro. Áánútu táákísi máyáiwaina sáwí-imayaa mayáúwáísana Áánútuwe tágárotamai maéna kwená naaópa'a kwisaná áamáán-kawaa-kwaasigo kwempímbá sáwí-imayaa úwoi kwáyáísana kwená naaópa'a kuráiyé. anón-kwaasi úné síyawaima Áánútu túwí'a mórúna tuwánívo Áánútu aísamaivimba máyáawaima Áánútu túwí'a maimaé iyíníyé Ísu siráiyé.

Ísu iyámpói kawé'á umátínkarain-kwasai.

Mátíyu 19:13-15, Mááka 10:13-16

¹⁵ simátimuwasa évakarawai Ísu tátorena kawé'á umátínkainkwae sésa iyámpói tí'maesa tuwasá kwená kwayó-kwáásí tuwánésa kóro suwaná ¹⁶ Ísu miníyámpóiyávéna tááyena séna teró. íma kóro sé'a tiyuwáiyasa kesópa'a iyámpói úwoi teró. miníyámpói kesópa'a tentembá Áánútu kwená kwaási kawááimba miraráán-umai kwégawaimba iyámpói kesópa'a tí-amba íma ítátínkaaro. ¹⁷ árai'a simátimé'a sé'a Áánútuntavesamo sésamo iyámpóiraan-umai kenká'á kwégawaa-onemo síyanamo éna miwírá'á kawááinivo ímo mirámó síyawaimo éna íma kawááiniyé Ísu siráiyé.

óísankwara-kwaasigona kwasái.

Mátíyu 19:16-30, Mááka 10:17-31

¹⁸ súwana moóráwai Yútaa-kwaasiti anóndako Ísunopa'a téna séna anóndakoo kawé'ná'á óne. nóra umáíya aúnaí'a umái kwíyómpa'a maí'mai'a ónaumno súwana ¹⁹ Ísu séna kentávái nóra séwa kawé'ná'á óne kwéseno. mimbóráwái Áánútu kweyáá kawé'ná'án-iyé. ²⁰ Áánútuna áamáamba á'a ísaraane. minámáámbá aúváivimba agaimaréna séna íma aarai-úmóyámbá oró. kwaási tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. íma umóyámbá máyáaro. íma kampar-áímbá simátínkaaro. kentinóvowi túwí'a anómba oró siráiyé súwana ²¹ mindákó séna minámáámbá kesí iyámpóirakemba ísare'a pó'a kawé'á úmae kwéiyune súwana ²² Ísu iséna séna kawé'á éma moórá-yantaa'a íma kawé'á uráampo ená náindaamba ó'on-kwaasi kwétime óntamba mairé ímo makéwai tímatuwenana ená kawé'-mékámbá Áánútu kwíyómpa'a ankáníyé. tímatuwemo e kesínaaemba kwaráníyone súwana ²³ mináímbá iséna sáwíva'-naaíndaamba makóntavena anón-imayaa úwana arunkó sáwí'a uráiyé.

²⁴ arunkó sáwí'a kwéuwana Ísu awánéna séna sáwívar-oisambo makén-kwaasi Áánútumo kwená kwaási kawááipa'o kwíyamba umbái táníyé. ²⁵ moórá-poigo áwí'a káámeri mimpóígó kwaigóná avaapímbá íma kanaán-umai kóveraniyé. káámeri-poigomo kwaigóná avaapímbó kóverainkakai sáwívar-oisamba makén-kwaasi Áánútu kawááipa'a kosinó súwasa ²⁶ mináímbá iséna áísaa esa sésa umbái taintávái nóran-kwaasiya Áánútu kawááipa'a ménaaoo suwaná ²⁷ Ísu séna kwaási miwítí mayáínéí íma

meeyámbaresa kónááovo Áánútu úwoi kanaán-umai mégwétinkaiye súwana ²⁸ Pítaa séna isaaó. kentáásí naaópa'a tuwéta enánaaemba kwégwaraumne súwana ²⁹ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaintavesa imáyáa ombá naambáru'a tuwésa tuwainímbáá'a tiyuwésa tuwaaísái tiyuwésa tinóvowi tiyuwésa táánimbaa'a tiyuwésa tiyáámúmbaa'a tiyuwésa miráumaimo túwáawaina anondáma ³⁰ marapá'ó máyáanka'a túwáán-tantaa'a mirán-tántáá'á sáwíva'a mémaesa naaénkanaa aúnaí'a umái kwíyómpa'a mai'mai'a ónááowe Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwíníntavena siráin-kwasai.

Mátíyu 20:17-19, Máaka 10:32-34

³¹ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tí'maena moórá-ayampa'a tínkarena simátimena séna maísáaro. Yérúsaremu-naopa'a konanayá naaová'ó Áánútun-aaimo simátimakowaimo kwaási úrandakon-aaí agaimakáan-aimba paáriniye. ³² kembá sí'mai ó'onkaa-kwaasi timíyasa kanaaráá'a kwésinkesa simái sáwí'a umásinkesa tuwirááíma kwisinkésa ³³ súwíruku'a nésa sínkamiya'a púwónasa utamásinkaiya'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne Ísu súwasa ³⁴ kwená kwayó-kwáásí nóin-aintavena síyó sésa mináínkóná ááimbo aúpá'ó kwáyontavesa íma ísámai kawer-ésa Yérúsaremu-naor-ampa'a kuráawe.

Ísu aúramba kavíkówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

Mátíyu 20:29-34, Máaka 10:46-52

³⁵ Ísu aampa'á kúmba Yéríko-naor-egwaa'a kúwana moóráwai aúramba kavíkówai óntamba inaaí simái mayánáe séna aanéiva'a kumbéna kwéinaai séna ³⁶ sáwíva-kwaasimo tésamo kínkimbo sumbá iséna nááwiya'o súwasa ³⁷ Ísu Násáretivakewai kwétiye suwaná ³⁸ anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwasa ³⁹ aiva'á tun-kwáásí áwáá'a aéésa sésa aaiseraaó suwaná mináímbá ivá kwétuwena ó'omba anónka'a séna Ísuwo Tévítin-andarakewai ómpo arumbá umásinkaaó súwana ⁴⁰ Ísu aampa'ó kweémáyomba kwená egwaa'á kousásinena séna áí'mae teró súwasa áí'maesa egwaa'á tuwaná Ísu áísaa ena séna ⁴¹ nóin-tantaara embó arááímo táínda-yantaa'a umánkanaumno súwana anóndakoo súramba kawe'á umásinkaaó súwana ⁴² Ísu séna kentávái kanaán-umai súwa'naa íníwaiman-iye sénda póna aúramba kawe'á íno súwana ⁴³ avekáámbá aúramba kawe'á umái awánéna Ísunánaaemba kwa'mái kwégwena Áánútu áwí'a mósá marówasa sáwíva-kwaasi awánéna Áánútu áwí'a mósá makáawe.

19

Sákíyasina kwaasái.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówana Ísu Yéríko-naopa'a kóyaaitanae séna kúmba ² moóráwai áwí'a Sákíyasi táákísi-ontamba máyón-kwaasiti anón-kwaasigo póna sáwívar-ontamba makéna ³ Ísumba awánanae séna úmba sáwíva-kwaasi úyatukowana ákí-kwaasigo póna íma kanaán-umai awánéna ⁴ maanámpá'á tíníyone séna minkwáásí tínaaempakemba aiva'á úya'mai moórá-taiva'a usáatena máyowana ⁵ Ísu mintáígó ááimpa'a kwéna mósá awánéna séna Sákíyasiyo ená naaúmpa'a kónaumpo avekáámbá marapá'á kumuwo súwana ⁶ aamoí umásuwena avekáámbá marapá'á mórúna tuwéna kunáí'maena kwená naaúmpa'a kúwasa ⁷ minkwáásíyómbá awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa sáwí'a in-kwáásígóná naaúmpa'a kwégwiye suwaná ⁸ Sákíyasi kwená naaúmpa'a mósá ankena Ísóigontavena séna anóndakoo kesí óísamba avumpimbá taaínkaakai uré'a évaka'a ímo makáan-kwaasi tímé'a évakarawai kampa'á

simátiyuwe'a óntamba umóyámbá mairáunda pó'a éiyain-eiyain-umai tíma'mae'a kónaumne súwana ⁹ Ísu séna ívé'a maandáúmpá'ó máyáan-kwaasi kawer-ámpá'á métinkaumne. Ááváramu aisaavutantambo uráandayave'a mirá kwéune. ¹⁰ kemá kwaási úrandako kumpaáruraundawai enkáán-kwáásí tivakáá-umai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkaandayave'a kunkáumne Ísu siráíye.

siyáánkai-kwaasiti kwaasái.

¹¹ mináímbá ísówana Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa kwesé kun-kwáásí imáyáa ésa sésa Áánútu kwená kwaásimo kwégawaaimba sáwíyanka'a paáriníye suntavéna kwántámai-aimba simátimena ¹² séna moóra anóndakon-aaí ísáaro. kámááni-kwaasi némpa'-marava'a máyáawana kotísaa onasamó kanaán-íye siya'o é'a kesí kwaásira'a takárákwiyonae séna ¹³ kwená mayái-kwáásí siyáánkai-kwaasi tááyaisasa tewaná óntamba kae-támayo-tamayo'a tíména séna koméraana'a minóntánkákémbá mayái kwémayewa'a té'a évakar-ontankwara'a tamáyáano séna kówisasa ¹⁴ kwenamááraawi tíyántavesa umánkesa kámááni-kwaasi kosimátimé'a sé'a kentáará'á íma takárákwiyiniye kosimátiméro sewasá kuráawe. ¹⁵ ánivo minánóndákómbá kárákwiyi-mayai áméwana koyauweréna téna ááéma óntamba tímakain-kwaasi tááyaisasa tewaná séna tímakaunda-ontankakemba nóraumai-ontana mairáao sisaná ¹⁶ aiva'á ámakaiwai téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a moóra-unan-ontamba mairáumne sisaná ¹⁷ anóndako séna kesí mayái-kwáásígó kawe'á óne. sáwíyan-tantaaka'a kawe'á umái kárákwiraanda po siyáánkai-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ¹⁸ moóra-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontankakemba mayái kwémae'a siyáánkai-tamayor-ontamba mairáumne sisaná ¹⁹ ánivo éva'aasei-nao-kwaasira'a kárákwiyuwo sisaná ²⁰ moóra-mayai-kwaasigo téna séna anóndakoo símakaanda-ontamba ampantavímbá mú'úmai aúpá'á makáunda po mayáníyone. ²¹ emá asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaana'a pó'a enáároi ínkaisé'a úwoi aúpá'á makáunda po mayáníyone sisaná ²² anóndako séna sáwí-mayai-kwaasigo ónda pó'a kentáváímó séndantemba aaí simánkanaumne. kentávái se asirayán-kwáásí éma ímo makáanda-yantaa'a kwémae úwoi kwénaae ó'owiti kígauvaken-tomba kwénaane sénda po ²³ kesí óntambo amápa-kwaasiti óntambo máraan-daumpa'o makáandarakai tiré'a kesí óntankwara aa'wáá-ontankwara'a mayáúsino séna ²⁴ máyáan-kwaasiyavena séna maanóntámbá mairé'a kae-támayor-ontamba tokáiwaimba áméro sisasá ²⁵ miwí sésa ímanivo kae-támayor-ontamba á'a tokáíye sewaná ²⁶ simátimé'a sé'a sáwíva-tantaaka'o kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaima moóra-mora-yantaa'a tíménasa kárákwisinkanaaovo ímo kawe'ó umáímo kárákwisinkaawaivakemba makáan-tantaa'a máyáana'a ²⁷ kesí namuro-kwáásí kentáará'á íma kárákwiyiniyone siráawai tí'mae'a kesópa'a tiré'a tínkamiyasa púwóro siráíye Ísu siráíye.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Máaka 11:1-11, Yóni 12:12-19

²⁸ Ísu mináímbá simásuwena aiva'á Yérúsaremu-naor-ampa'a kúmba ²⁹ Óríve-omakar-egwaa'-naokai moóra Pétévasi-nao'a úwana moóra Pétáni-nao'a úwana minkáé'-náór-egwaa'a kwéna kwená kwayó-kwáásírái kae'á máti'marena séna ³⁰ epíndáópa'a kurékai moóra-poigo áwí'a tónki koawáneyambo kwaásimo ímo ayáákainda-poi ándáma iyátuwekai áí'maekai tekaiyó. ³¹ moóranakomo tuwánénamo nóra óyáekai óyómo sínakai anóndako ayáá'mae'a kónáe siyé simámékaiyo súwasarai ³² kuyaná súntemba mimpóí máyowasarai koawánésarai ³³ ándáma koiyátúwóyana mimpóígó avowámá awánéna séna nóra sékai mimpóígóná ándáma kwéiyatuwaaiyo

súwasarai ³⁴ mindárai sésarai anóndako ayáá'maena kwínkwáe simásuwasarai ³⁵ áí'maesarai Ísunopa'a tuyasá kwená kwayó-kwáásí paákár-únánkwátói ayú'mái mim-póígó arósáánumpimba kwandaáí uwí'márówana Ísu ayáá'maena kwéguwasa ³⁶ sáwíva-kwaasi mésa anón-kwaasiye sésa paákár-únánkwátói ayú'mái aampa'á uwí'ma'mae kwéguwana minúnánkwátóira'a augwétámai kwégwena ³⁷ Óríve-omapinken-ampa'a kumúmba Yérúsaremu-naor-egwaa'a kúwasa Ísun-ánaaemba sáwíva-kwaasi kwa'maé kwégwesa aamoí ésa ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yái mayómba awárontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa anónkar-anonka'a sésa ³⁸ Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu minkáwááná'á kawé'á kwéumankaiye. Áánútu kentááyavena séna paru umái máéro kwésimba póna kwenáwí'a anómba kwéiye anónka'a suwasá ³⁹ misáwívá-kwáásívinkémbá évaka'a amáán-kawaa-kwaasi sésa anóndakoo enánaaemba kwa'maé kwénaaon-kwaasiyavai se aaiseré nááóro siyó suwaná ⁴⁰ Ísu séna simátíme'a sé'a ímo aaimó senkákáí maanóntánkó kentáváiyé séna aái sisinó Ísu siráiyé.

Ísu arumbá umátínkarain-kwasai.

⁴¹ Ísu Yérúsaremu-naor-egwaa'a kwéna awánéna kwaásiti ivi'á téna séna ⁴² paru umái kwémaewaina ááimba íma ísámai kawer-uráawe. ísarekaankasi paru umái máésino. ívé'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ⁴³ kentí namuro-kwáásí tésa kentí naaópa'a taúkúmakesa maramá u'mái ontavímbá karí'á tásuwesa ⁴⁴ kentí aarai-iyámpóígwara'a kwétinkamesa kentí naambá tawísíyuwanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanae séna tisa'á tínaaemba umánkáamba pósa kentí namuro-kwáásí tésa mirá onááowe Ísu siráiyé.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-17, Mááka 11:15-19, Yóni 2:13-22

⁴⁵ Ísu mináimbá simásuwena Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono'-náúmpá'ó meéyámbó kwémayon-kwaasi uti'mátuwena ⁴⁶ simátimena séna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna mindá kesí naambá Áánútumpa'o námúnaamo sen-dámbán-íye agaimaréna siráiyé. ánivo umóyán-dáúmpá'ó on-tenkáámbá uráawe Ísu siráiyé.

⁴⁷ aasiyaasí anóm-bono'-naumpa'a Ísu simátíma'maena íyúwasa mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sun-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísuna amááyu-aimba kwésuwasa ⁴⁸ úwoi-kwaasi sáwíva'a Ísun-aai ísámae kwéiyuwasa tuvuwónááon-amba íma kanaán-umai avakáá uráawe.

20

nááwa ai'mákaisa tiráano siráan-kwasai.

Mátíyu 21:23-27, Mááka 11:27-33

¹ moórá-tawai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména Áánútuna áséi-kwasai kwésimatimuwasa mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sun-kwáásíyé Yútaa-anon-kwaasiye tésa ² sésa nááwa ai'mákaisa tiréwa nááwampinkena mairéwa égésimayai kwémayaanda simásimiyo suwaná ³ Ísu séna aiva'á moórá-aimba tísa ona'á simásíméro. ⁴ ááema Yóni nombá pétinkaraiwaima Áánútuwa simámakaisana nombá pétinkarai. kwaásiya simámakaawana nombá pétinkaraiyo súwasa ⁵ miwímá keáimbá sésa nórayaawa sénaumno. Áánútu simámakaisana nombá pétinkaraiyemo senanayáámó éna nóra séra Yónin-aaiyave'a íma áraire siráao síniye. ⁶ kwaási simámakaawana nombá pétinkaraiyemo senasayáámó ésa úwoi-kwaasi sínkamonaaowe. úwoi-kwaasi sáwíva-kwaasi Yónintavesa sésa Áánútun-aai simásímakawai uráiyé

kwésemba pòsa óntantamba mairésa sínkamonaawe. ⁷ Ísuntavesa sésa emó sísa ónda-ainta íma ísaraumne suwaná ⁸ Ísu séna ímo simásimiya'a nááwampinkena mairéra'i. égési-mayai kwémayaunda-aimba íma simátimenaumne Ísu siráíye.

ándá-aran-kigaura'o taviyéwaiti kwaasái.

Mátíyu 21:33-46, Mááka 12:1-12

⁹ Ísu kwántámai-aimba simátimena séna moóráwai ándá-aran-kigau úmarena ayáátáaka'a ó'om-barava'a koménae séna maankígáúrá'ó taviyíyawaimo é'a kesávái évakar-aramba maé'a évaka'a kembá siyúwáaro simátimena ó'om-bapa'a komáyáísana ¹⁰ arambó ávumo kain-kánáá tisaná aanávómá kesí ándá-aramba komayaaó séna kwená kwayó'ná'á ai'maráísana minkígáúrá'ó taviyéwaitopa'a tisasá táto'mai tuvú'maresa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹¹ aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá minkígáúrá'ó taviyéwai táto'mai tuvú'maresa sáwí'a umánkesa ándá-aramba íma ámémba ai'mátuwaawana kówisana ¹² aanávómá moóráwaimba ai'maráísana tisasá táto'mai tuvú'marááwana naaemá kúmísasa awéntayuwaawana kówisana ¹³ aanávómá séna nóra ónaumno. kesááninko imáyáa ámakaundawaimba ai'maráanana kwínasa kwenáái isánááowe séna ai'maráísana tisasá ¹⁴ minkígáúrá'ó taviyéwai awánésa keáímbá sésa aanávómbá ááninko kwétimba póta tuvúwónana puwéna maankígáú íma mayáínata kesáá mayánáe sésa ¹⁵ táto'mai ándá-aran-kigauvakemba awéntáyuwesa tuvúwówana pukáíye. Ísu mináímbá simásuwena séna minkígáúgó aanávómá mirá íniye. ¹⁶ téna kígaura'o taviyéwaima tínkaminasa puwíyana ó'onkaa-kwaasi kesí kígaura'a taviyéro síníye Ísu súwasa mináímbá isésa sésa íma mirá oró suwaná ¹⁷ Ísu árimba tuwánéna tísaa umai isánáe séna imáyáa oró séna Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba maarán-áímbá agaimaréna séna eróntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéíye sésa maisukáawe. aáo minóntánkó ávonkaamba uráíye agaimaréna siráimba mináíntávé'a imáyáa oró. ¹⁸ kwíyamba minóntánká'á tanaambá kovésa sáwí'a umái ménaaovo minóntánkó tuvú'mái sáwí'a umásuwaniye Ísu súwasa ¹⁹ mono-káwáá-kwáásiyé amáámba sun-kwáásiyé simbá kentááyávéna siyé sésa táto'mai tuvuwónáe sésa umbá amápa-kwaasiyavena táá'a kówasa ivátukaawe.

táákísi-aintavesa áísaa uráan-kwasai.

Mátíyu 22:15-22, Mááka 12:13-17

²⁰ ivátuwesa tátoranaaon-kanaa kárakwiyesa évakarawai ti'marésa sésa Ísun-aaí kwéisaan-kwaasimo ontembá té'a áísaa iyana sáwí-aimbo sínata táto'mai kámááni-kawaanakonopa'a móankanaumne sésa ti'marówasa Ísunopa'a tésa ²¹ sésa anóndakoo árair-aimba kwése kwaási táároi íma inkaisé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye táároi íma inkaisé tirumbá airá'mái-aimba íma séma Áánútuna aambó kwáráan-aimba arupí umái kwésimatimendaya ísaraumne. ²² emá nóra se kwéisaano. kanaarátááwá táákísi-ontamba Áróamáani-kamaani-kwaasiya timénaum. íya timénaumno. timénaundaya Yútaa-kwaasiya kentáási amáána araisénaundaya'iyompo timénaum. íya timénaumno suwaná ²³ Ísu miwí tááma iséna séna ²⁴ moórá-ontamba maimái máagaraasinkaro súwasa maimái máagaraarankowana séna nááwa óikaana uráinkara áwí'a kwáyáíyo súwasa Áróamáani-kamaani-kawaanako óikaamba isaná áwí'a kwáyáíye suwaná ²⁵ Áróamáani-kamaani-kawaanakondei kwembá améro. Áánútundeí Áánútumba améro súwasa ²⁶ mináímbá ísówana táá'a kówasa íma aaí siráawe. Ísu kwaási túranka'a ména íma sáwí-aimba súwasa pòsa íma aaí sésa tátokaawe.

pukémpinkemba usásinanaaon-kwasai.

Mátíyu 22:23-33, Mááka 12:18-27

²⁷ íma tátowasa Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésun-kwaasi pósa Ísunopa'a tésa ²⁸ sésa anóndakoo naaóvá'á Mósesi séna moóráwai aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ávákoma maimakéna awaaóná anondáwe séna iyámpói ankáníye siráíye. ²⁹ moórá-aimba isaaó. moórá-tawai avakaeté-avarawainonda mésa tuwaaómá aaraí maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³⁰ kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana ³¹ kwenánaaenkewai kware'á maimakéna iyámpói íma ankéna púwísana mirá eémesa avakaeté-kwaasi putásaawana ³² minínímbá naaémba pukáíye simásuwesa ³³ Ísumba áísaa esa sésa mirámó ombá kwaásimo puwíyampinkembo usásinaiya-tawai minínímbá avakaeté-kwaasi tuwainímbá póna nááwa mayáníyo suwaná ³⁴ Ísu séna marapá'á máyáan-kwaasi aaraí máyáawasa kwaai máyáawasa tiyáámúmbaa'a kwétokwaa-esa kwéowe. ³⁵ Áánútu tááyena séna pukémpinkemba usásine'a kwíyómpa'a uménaaowe siráimba minínínákwa'á kwíyómpa'a uménaaomba aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááowe. ³⁶ Áánútuna kwayó'nárawa'o kwíyómpa'o mésamo ímo kwévuwontemba minkwáásí mirá ésa íma ókwará'a puwónááowe. pukémpinkemba usásinanaaomba Áánútuna kwaásiman-owe. ³⁷ kwaási pukémpinkemba usásinanaaomba Mósesi mináintávéna agaimakáíye. aúváiimba agaimaréna séna áru-taira'a iramá kaimbá íma mintáímá kágwisana mintáívínkémbá Áánútu Mósesintavena séna Áánútu úne. enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne siráíye. Áánútú mináímbá siráimba minkáúmbó-kwáásí á'a púwúwasa utamátínkaraambanivo ³⁸ mináímbá siráimba pósa miwí úwoi máyáawe. Áánútu aúranka'a amáparawai máyáawe Ísu súwasa ³⁹ amáámba sun-kwáásí sésa anóndakoo kawer-áímbá simásimakaane suwaná ⁴⁰ Ísun-aaiyavena táá'a kóntavesa íma áísaa úmaesa iráawe.

*Áánútumo usásinankaiwai Káráísitina kwaasái.
Mátíyu 22:41-46, Mááka 12:35-37*

⁴¹ íma áísaa úmaesa iyúwana Ísu séna Káráísitima Téviti-andaraken-kwaasiman-iye kwésevo ⁴² naaóvá'á Tévítima Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimba monor-ímá agaimakón-auvai-kwandaavimba Téviti agaimaréna séna erkesí Ísóigontavena Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á ⁴³ mara'á ména'a ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Áánútumo siráin-aimba Téviti siráíye. ⁴⁴ miráumai Téviti Káráísitintavena séna kesí Ísóigoman-iye siráimbanivo nóraumaiya kwemá Tévítin-andaraken-kwaasiman-iye Ísu súmba Káráísiti Tévítina Ísóigoma éna Tévítin-andaraken-kwaasigoman-iye.

*amáámba sen-kwáásítí aambá kwáráavo siráin-kwasai.
Mátíyu 23:1-36, Mááka 12:38-40, Árúku 11:37-54*

⁴⁵ sáwíva-kwaasi mináímbá kwéisowana Ísu kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ⁴⁶ évaka'o amáámbo sen-kwáásítí aambá kwáráavo. minkwáásí ayáátáár-ampantama iyésa naaópa'a avuvumpa'á kwénaaowasa pósa kwaási tuwánésa sésa anón-kwaasiman-owe kwésewe. minkwáásí mono'-náúmpá'ó umáyáapa'a anón-kwaasimo maí-áyámpá'á umésa tanómbo kaúvópa'o máyáapa'a kawer-áyámpá'á mésa kawetómá kwénaawe. ⁴⁷ minkwáásí ketor-íníntí óisankwara naankwará'á umóyámbá kwémaesa kwaási suwánésa súwí'a mósá maráígwáe sésa kampakómbá tavisimáinamunaa kwésewe. mirámó owáíná anondá umbai-yántáá'á mayánááowe Ísu siráíye.

21

ketor-ínínkó Áánútumpa'a óntamba tukáin-kwasai.

Mááka 12:41-44

¹ simásuwena Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména tuwánómba óntambo túwón-anaveumpimba sáwívar-oisankwara-kwaasi sáwívar-ontamba túwówana ² moórá-ketor-ininko íma óísamba makón-ininko téna sáwíyan-ontamba kae-tóyaráámbá tuwómba Ísu awánéna ³ kwená kwayó-kwáásíyávéna séna árai'a simátimé'a sé'a minkétór-ínínkómó túwáin-ontankoma amápa-kwaasimo tukáan-ontankomba usáyaaitaiye. ⁴ miwímá sáwívar-oisampinkemba évaka'a tukáavo kwemá sáwíyan-oisampinkemba mótú'a túwáimba póna óísan-iyaaimba méniye Ísu siráiyé.

anóm-bono'-namba tawísí-áímbá siráin-kwasai.

Mátíyu 24:1-2, Mááka 13:1-2

⁵ súwasa évakarawai anóm-bono'-nantavesa sésa kawer-óntánkákémbá úmakaawe. Áánútumba ámakaaan-tantaa'a konaarirí úmakaawata awánéna aamoiyá kwéune suwaná ⁶ Ísu séna aáno kwaási tésa awánaan-tantaa'a amápa'a tawísíyuwesa amápar-ontankwarare tawísíyuwanaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaa tíniye siráin-kwasai.

Mátíyu 24:3-14, Mááka 13:3-13

⁷ Ísu mináímbá súwasa áísaa esa sésa anóndakoo emó sénda nósa-tawaiya tíniyo. nóran-awaamera ínata séta ákíra'a Ísumo simbá mirá ínáyeya sénaumno suwaná ⁸ Ísu séna kampar-áímbá isé'a áraire sevó kárákwiyoro. sáwíva-kwaasi tóyo ésa kesúwí'a mágwétesa sésa Áánútumo usásisinkaiwai únda póna minkánáá sáwíyanka'a tíniye sénááowe. mirán-áímbá síyawai tínaaemba íma kwaráaro. ⁹ áái'o tíyáán-aimba némpakena'i. egwaakéná'i. isáiyana íma táá'a kaíno. mirán-kánáámó tinda mindá íma amápa-tantaa'a ánásai-awaame'an-iyé. ¹⁰ moórá-ayampa-kwaasimo ésa ó'on-ayampa-kwaasiye áái'a tiyánááowe. moórá-kawaa-kwaasigomo éna moórá-kawaa-kwaasigona amááraayavena usásimbai áái'a tíyáaro sínasa usásinesa áái'a tiyánááowe. ¹¹ ó'on-o'om-barava'a anóm-barima táníye. ó'on-o'om-barava'a ayawaimá táníye. sáwíva-kwaasi tí'a íníye. kwíyómpa'a ó'on-o'on-tantaa'a paárína'a awáné'a táatavai ónááowe. ¹² mintántáá'ó ímo paárínasa keinárawa'a táto'mai sáwí'a umátinkesa mono'-náúmpá'á mono-káwáá-kwáásí aavimbá maitinkésa ándáva'a mótinkanaaowe. kentáváímó asiramáímó máyáantavesa táto'mai anón-kwaasitopare kámááni-kawaa-kwaasitopare mótinkesa aái simátinkaiya'a ¹³ minánón-kwáásí kesáái simátimenaawe. ¹⁴ aaimó simátínkénka'a nóran-aina sénaumno-imayaa íma anómba íyana tirunkó íma umbái taíno. ¹⁵ minkánáá kawer-ímáyáá timé'a aái tááka'a tínkáana'a síyasa kentí namuro-kwáásí íma kanaán-umai kentáái araisésa íma usáyaaitanaaowe.

¹⁶ kentinóvowiye kentívá'awaawiye kentimááraawiye kentí kwaásiye tí'maesa anón-kwaasitopa'a mótinkesa aái simátinkaiyasa keinárawapinkemba évakarawai tínkamiya'a puwónááowe. ¹⁷ kentáváímó asiramáímó máyáantavesa amáparawai tíyámba umátinkanaaowe. ¹⁸ mirá ésa íma timambá tínkambai ánásanaaowe. ¹⁹ asiramáímó maé'o é'a kawé'á umái ménaaowe Ísu siráiyé.

sáwí-kanaagona kwaasí.

Mátíyu 24:15-21, Mááka 13:14-19

²⁰ Ísu mináímbá simásuwena séna Yérúsaremu-naopa'a namuro-kwáásí taúkúmaraiya'a sé'a amápa-tantaa'a tawísíyuwanaaon-kanaa tiyé sénááowe. ²¹ Yútiyaa-marava'o máyaiyan-kwaasi omápata isaaisésa iyónááowe. naaópa'o máyaiyan-kwaasi mindáópa'a tuwésa kóyáwé ónááowe. kígauva'o máyaiyan-kwaasi

íma naaópa'a iyónááowe. ²² minkánáá Áánútu sáwí-meyamba timínana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba paáriníye. ²³ tímúkwarar-inimba ívér-iyampoigwarar-inimba minkánáá sáwí'a ónááowe. Áánútu maankwáásíyávéna áwáá'a tiyínana anón-umbai táníye. ²⁴ ó'om-baravakewai évakarawai ayáátáá'-mankara'nei tínkamesa évaka'a tí'maesa ó'on-o'on-kwaasiti maravá'á mótinkesa ó'onkaa-kwaasi Yérúsaremu-naopa'a kárákwiyesa sáwí'a íyana Áánútu séna kentí kanaamá ánásaiye síníye Ísu siráíye.

Ísu marapá'á kumínín-kwasai.

Mátíyu 24:29-35, Mááka 13:24-31

²⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna aaváúrá'á kwíyónka'a oká'á ó'on-o'on-tantaa'a paáriníye. marapá'á ó'on-o'om-bapaken-kwaasi umbaí tiyáníye. uwí-nónkó anónka'a áái kwésena tuvántááva ínasa kwaási inkaisénááowe. ²⁶ kwíyónko tora'naára'a ínasa kwaási sésa nóra íníyo sésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa anón-imayaa ónááowe. ²⁷ kemá kwaási úrandako anón-asirayankwara ságayankwara'a ainámpímbá kúmóna'a suwánanaaowe. ²⁸ kemó sún-da-yantaa'a ááimba ásámai paárina'a mósá awánanaaowe. Áánútu kawer-ámpá'á métinkanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a to'mayaa umái mé'a mósá awánaaro Ísu siráíye.

²⁹ Ísu mináímbá simásuwena séna moórá-tai naí-táigó áwí'a víki mindágwara ó'on-taigwara'a imáyáa oró. ³⁰ aráságáyómó agayáínda awáné'a sé'a áú'o sínín-kanaa sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³¹ mirámó intembá kemá sún-da-yantaa'a ina'a awáné'a sé'a Áánútu kwená kwaási kwégawaaimba sáwíyanka'a tíníye sénááowe. ³² árai'a simátíme'a sé'a ívé'o máyáan-kwaasi évaka'a íma pukáiyanka'a kemó sún-da-yantaa'a paáriníye. ³³ kwíyómba maramá ánásainana kesáái íma ánásena úwoi kwaíkwai'a íníye Ísu siráíye.

³⁴ Ísu simásuwena séna kentúra'a kárákwiyoro. uwo'aó'-nómbá né'a kavóná mé'a marapá-tántáá'á anón-imayaa ováínivo. mirámó kwé'o é'a íma imáyáa kwéiyanka'a kumúnnavainivo kárákwiyoro. ³⁵ kivo'o aumakáawanamo ímo imáyáa ímbó kwaígomo tavágwintemba ó'on-o'om-baravaken-kwaasi íma kwéisenka'a kumúnnavainivo ³⁶ kárákwiyoro. námúnaa símae kwéiyiyana kemó sún-da-yantaa'a kentópa'o tína'o é'a asiramái é'a kwaási úrandako súranka'a ménaaowe Ísu siráíye.

³⁷ minkánáávímbá aasiyaasi-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenáái simátíma'maena kwéiyena enónka'a máápa'a kumbéna Óríve-omapa'a no'wáámba umaí'mai kwéuwasa ³⁸ sáwíva-kwaasi aaváyaavimba ááéma Ísun-aaí isánáe sésa anóm-bono'-naumpa'a umaí'mai'a úmae iráawe.

22

Yútási Ísuna kuntaru'á mairáin-kwasai.

Mátíyu 26:1-5,14-16, Mááka 14:1-2,10-11, Yóni 11:45-53

¹ naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánómbá ímo intóráín-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaama sáwíyanka'a túwasa ² mono-káwáá-kwáásíyé ámáámba sun-kwáásíyé Ísuna ámááyu-aimba suwaná úwoi-kwaasiyavena táá'a kówasa íma avora'á tátóranaumne siráawe.

³ suwaná Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkewai áwí'a Yútási moórá-awi'a Isakéríóti póna Sáátáánigo kwenarumpimbá koména imáyáa amúwana ⁴ mono-káwáá-kwáásítópare mono'-náká'ó kárákwírowaitopare kwéna séna túwa'naa ona'á Ísumba tátóranaaowe súwasa ⁵ isésa aamoí kwéesa sésa mirámó inda-méyámbá óntanta aménaumne suwaná ⁶ Yútási owé séna ímo kwaásimo mépa'o é'a nóraumai Ísumba agaráátínkáanasa tátóranaao-imayaa ááimba ásámai uráíye.

tíyótaasa í-tánómbá kauráan-kwasai.

Mátíyu 26:17-25, Mááka 14:12-21, Yóni 13:21-30

⁷ Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaa túntemba tíyótaasa í-tánón-kánáá sipisípi-araa'a tuvú'mái kwégauvunka'a ⁸ Ísu Pítaante Yóninte ti'maréna séna tíyótaasa í-tánómbá kogwégauviyata komandaano súwasarai ⁹ mindárai sésarai náávara kogauvóyauyo suyaná ¹⁰ Ísu séna Yérúsaremu-naopa'a kwíyana moóráwaimo nonánámo maimaénamo kwíndawaimba kóánaaemba kwáráakaiyo. kwemó naaúmpa'o iyínanamo ¹¹ naankó avowámó máyáinakai kosimámekai anóndakoma áísaa ena séna kesí kwayó-kwáásiyé náán-ayampara tíyótaasa í-tánómbá nánaumno kwésiye kosimámekaiyo. ¹² kwemá avóvomayaa'-nankomba anón-ayaampa'a agaráátinkaniye. kísuvu'o umándanaaon-tantaa'a mimpímbá kwáyáiyé. amápa-tantaa'a arúsámarekai minká'á kausínkáakaiyo súwasarai ¹³ mindárai isésarai Yérúsaremu-naopa'a kwésarai Ísumo sún-tantaa'a kwáyowasarai minká'á tanómba mágauwankaraaiye.

Ísu kwená kwayó-kwáásí toómbá tímakain-kwasai.

Mátíyu 26:26-30, Mááka 14:22-26, 1 Kórínti 11:23-25

¹⁴ tanómba nánáaon-kanaa túwasa Ísuwe kwená aantá-kwaasiye toómbó naívá'á komáyówana ¹⁵ Ísu simátimena séna sáwíyanka'a sí'a índai'a umásinkanaaon-kanaa íma tiráina'a ááéma tíyótaasa í-tánómbá keinárawate nánaumne-imayaa úmae iráunda ívé'a minkánáá paárimba póta nánaumne. ¹⁶ simátimé'a sé'a marapá'á maantánómbá íma ókwara'a nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a maantánónkóná ááimba avora'á kwáyaina'a nánaumne séna ¹⁷ ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna Áánútumpa'a súwi séna maimái moórá-mora-umai naaró. ¹⁸ simátimé'a sé'a ándá-aran-dombo íma nánaumpo Áánútu kwená kwaási kwégawaaipa'a mé'a ókwara'a nánaumne séna ¹⁹ péréti maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímatuwena séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma tuwánaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae iyóro súwasa ²⁰ toómbá násúwówana ándá-aran-dombo kwáyon-anaveumba maisoréna pérétimo tímúntemba miráumai ándá-aran-dombo tíména séna mindá kesí naaemán-iye kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu séna kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áímbá simái tarúmakaisa'a miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae iyóro.

²¹ kembó namuro-kwáásírá'ó agaráátinkaniwai keséya ména toómbá kwénaiye. ²² naaóvá'á Áánútu séna kwaási úrandako puwíníye siráintemba pó'a púwónana namuro-kwáásímó agaráátinkaniwai sáwí-meyamba mayáníye Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa mirá ínisana síyó siráawe.

aiva-kwáásítí kwaasái.

²⁴ Ísuna kwayó-kwáásí keáin-keaimba sésa kentáávínkémbá nááwa aiva-kwáásí-í'a íníyo kwésuwana ²⁵ Ísu séna marapár-ánón-kwáásiyómbá usáyaaitamai asirayán-áímbá simáti simati kwéuwasa kwenkóyai kwentáyai'a ésa sésa kentáásí anón-kwaasi kawe'á kwéowe siráawe. ²⁶ keinárawa'a miráumaimo anón-kwaasimo ontembá íma mirá oró. keinárwapinkemba anómba ménae síyawai amáparawaiti mayái túwa'naa oró. usáyaaitanae síyawai ó'owiti kwayó'á máraáro. ²⁷ marapá-kwáásívínkémbó toómbó ménamo kwénaiwai anón-kwaasin-ivo kísuvu'o kwéumamiwai sáwíyan-kwaasi imbánivo kemá kentí anóndako íma mirá é'a kentí kwayó'nákáání'a kwéune.

²⁸ mirá úna'a kembó sáwí'o umásínkáanka'a kesé mé'a íma síyukaawe. ²⁹ kesivo kentávéna séna kwaási kawááwo siráintemba keinárawatave'a mirán-áímbá simátimenaumne. ³⁰ kwaási kawáá ondará'á mé'a toómbá kwéne'a kawáá ondará'á

mé'a Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-aanimbaati minándárákén-kwáásí táái isé'a taaínkaa'a ónááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Yóni 13:36-38

³¹ Ísu Sáímonimba arumbá umánkena séna Sáímoniyo isaaó. owáímó to'máímo tuvimpí owanamó arú'ó marapá kúmíساسamo anónka'a mósá máyáantemba kawetántáá'á mósá maé'a sáwí-yantaa'a úwoi kwáyaindayavena Sáátáánigo tísaa umai isánáe sína'a ³² mindáyave'a Áánútumpa'a námúnaa sé'a kesémo aráápamai máyaanda siyuwáanavo sé'a námúnaa siráumne. emá siyuwé koyauweré kesí kwaási asiramátinkaaó Ísu súwana ³³ Pítaa séna Ísóigoo ándáva'o áí'maesamo kwíya'o é'a kesé kóyauye. tuvuwíyamo puwína'o é'a kesé puwóyauye Pítaa súwana ³⁴ Ísu séna Pítao simáme'a sé'a ívé'a kokórigo íma áái siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu Pítaantavena siráiyé.

³⁵ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásíyávéna séna óntambo inaainaimó síí-únámbá íma maimaé'a toón-únámbá íma maimaé'a kwé'a tísamai ánáamba íma maimaé'a koró mináimbá ááema sé'a tí'mákaunda moórá-yantaatave'a aáváán-kuráina'iyo súwasa miwí sésa ímaniye suwaná ³⁶ Ísu séna ívé'a óntan-unamba makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. toón-únámbá makáiyawai minúnámbá maimaésa koró. taánasatama íma makáiyawai miwítí paákákén-únánkwátói ó'owima tímésa óntamba mairésa taánasatama meéyán-uresa koró. ³⁷ simátíme'a sé'a naaóvá'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Áísáya agaimaréna séna eráí'maesá sáwí'a uráan-kwaasi ermépa'a móankaraawe agaimaréna siráimba kentávéna siráimba póna paáriníyie Ísu súwasa ³⁸ kwená kwayó-kwáásí sésa Ísóigoo kae-tánasatama makáumne suwaná kwemó sún-ainkona ááimba íma ísóntavena séna á'aniye Ísu siráiyé.

Ísu Kétésémaniva'a siráin-kwasai.

Mátíyu 26:36-46, Mááka 14:32-42

³⁹ Ísu simásuwena máápa'a kuména Óríve-omapa'a umaé'mae kwéuntemba iyúwasa kwená kwayó-kwáásí ánaaemba kwa'maésa ⁴⁰ iyúwana Ísu simátiména séna Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánúmpa'a námúnaa seró séna ⁴¹ tiyuwéna egwaa'á kwéna Áánútu anónnda'an-iye séna mara'á kumbaéna námúnaavinkemba ⁴² séna kesivoó embó ankáinamo e maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwéma ánivo kesí imáyáa íma kwáréna'a ená imáyáa kwaráano súwana ⁴³ Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai paaréna asiramánkarowana ⁴⁴ arunkó anón-umbai tówana Áánútumpa'a námúnaa asiramái kwésuwana umisimá naaeráámbá marapá'á úmae kumúwana ⁴⁵ námúnaa simásuwena usásinena kwená kwayó-kwáásíráútópa'a téna tayuwánómba tirunkó umbai tówasa tuún-kwaigurówana ⁴⁶ tayúsena tasimátiména séna tuúmó kwáyáamba usásine'a námúnaa seró. Sáátáánigo tísaa umai isánáe-aimba kentópa'a síyáváínivo Áánútumpa'a námúnaa seró Ísu siráiyé.

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Yóni 18:3-12

⁴⁷ Ísu mináimbá kwésuwana sáwíva-kwaasi kwétuwana Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwái áwí'a Yútási kwemá misáwíva-kwáásívímbá aiva'á téna Ísumba parubará umánkaindayavena Ísuna egwaa'á túwana ⁴⁸ kampakómbá kwéuntavena Ísu séna Yútásiyo kemá kwaási úrandakomba kesí namuro-kwáásírá'ó agaráátínkéndayavai parubará kwéumasinkaane súwasa

49 Ísuwe máyówai moórá-yantaa'o paárinin-imayaa ésa sésa Ísóigoo taánasataneiya karánaumno suwaná 50 Ísuna kwayó-kwáásívínkembá moóráwai taánasata maimaéna aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásígón-áá'a agáúsuwswana 51 Ísu étuwao séna minkwáásígón-áá'a maimái kawé'á umánkaraiye.

52 kawé'á umánkowasa mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye Ísumba tátoraiyanesa tamáyówana Ísu simátimena séna kentáv'é'a umóyán-kwáásímán-iye sé'a pó'a taánasatagwara ányatankwara'a maimaé'a kembá tátoranae sé'a kwétewe. 53 sáwíva-tawai anóm-bono'-naumpa'a kesé máyaundara'a íma kembá tátokaawe. ívé'a kentí kanaamá tisa'á tunínkóná asirayánkwará'á mé'a kembá tátoranaaowe Ísu siráiyé.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:57-58,69-75, Mááka 14:53-54,66-72, Yóni 18:12-18,25-27

54 súwasa Ísumba tátoresá áí'maesa aiva'-mónó-káwáánákóná naaúmpa'a móankowana Pítaa tínaaemba nénka'a teémáyomba 55 mindánkóná naamaúva'a íramá agaimarésa máyówana Pítaa miwísé mara'á tamáyowana 56 íramá kawé'á umái kwégowana moórá-kwayor-arasigo téna Pítaamba takarákéna séna minkwáásígó kwesé máíwain-iye súwana 57 Pítaa séna ímanivo kemá íma awánáúnda-kwaasiman-iye súwana 58 sáwíyanka'a moóráwai Pítaamba taawánéna séna kwená kwaásivinkenda'a óne súwana Pítaa séna kemá ímaniye súwana 59 sáwíyanka'a moóráwai Pítaantavena asiramái séna árai'a sune. Káririvakenda'a póna kwená kwayó-kwáásívínkéndá'án-iye súwana 60 Pítaa séna emó sénda-aimba íma kwéisaumne kwésuwana kokórigoma áái súwana 61 Ísóigo kwanténa Pítaamba awánówana Pítaa Ísóigo simámun-aimba ááka'a maréna mirá siráinka'a ívé'o kokórigomo ááimo ímo siráindara'a emá kaumborá'á kentávái se íma awánáúndana'an-iye síníyone siráimba mináímbá ááka'a maréna 62 máápa'a kuména ávááraumai ivi'á taráiyé.

Ísumba kanaáráá'a ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:67-68, Mááka 14:65

63 Pítaa ivi'á tówasa Ísunka'a kárákwírowai kanaáráá'a ankésa tuvuwésa 64 aúrampa'a ampantanéi káátamakesa kwétuvuwesa sésa esávái se Áánútumo usásisinkaiwai úne séndawai ómpo kemá nááwa kwétuvuwuna simásimiyo kwésesa 65 ó'on-o'on-aimba simái sáwí'a umánkaraawe.

monor-ánón-kwáásítópa'a Ísumba ánkaraan-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Mááka 14:55-64, Yóni 18:19-24

66 aaváúmá usónka'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé amáámba sun-kwáásíyé torupamáí máyówasa Ísumba áí'maesa móankowasa 67 sésa Áánútumo usásinankaiwai Káráísitiya'ona simásimiyo suwaná simátiména'o é'a íma kawé'á umái isánááowe. 68 moórá-aimbo tísaá ona'ó é'a íma simásimenaawe. 69 kemá kwaási úrandako Áánútu asirayáwáiná ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á uménaumne súwasa 70 amáparawai sésa ewá sé Áánútu ááninko úne kwéseno suwaná Ísu séna á'a sewé súwasa 71 miwí sésa kwesávái siráimba póta mináíntávéta aavintá mayankéta ó'on-aimbo simánkáamba avakáá únda póta ivátá tuwánaumne siráawe.

23

Ísumba Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Mááka 15:1-5, Yóni 18:28-38

¹ mináintávésa misáwívaráwái usásinesa Ísumba áí'maesa Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máankesa ² aaimá simánkesa sésa minkwáásígó Yútaa-kwaasi kampar-áimbá simátimena miwítí imáyáa simái sáwí'a kwéena séna Árómáan-kamaani-anondakomba táákísi-ontamba íma áméro kwésena kwesávái séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á é'a Áánútu usásisinkaiwai úne siráíye suwaná ³ Páírátí Ísumba áísaa ena séna Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne súwana ⁴ Páírátí mono-káwáá-kwáásiyáváiyé úwoi-kwaasiyavaiye séna minkwáásígó íma sáwí'a uráisa'a awánáúmne súwasa ⁵ asiramái sésa Káríri-ayampa'a kwaasiti imáyáa kwéyavisena minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a taména mirá kwéíye siráawe.

Ísumba Érótinopa'a máánkaraan-kwasai.

⁶ suwaná Páírátí mináimbá iséna séna Káríri-ayampakendara'iyo súwasa ⁷ owé mináyámpákéndá'án-iye suwaná imáyáa éna séna Éróti mináyámpákén-káwááná'á póna ívé'a maanká'á Yérúsaremu-naopa'a tamáyáimba póna ai'maráanana kwenópa'a kwínana kwemá isáníye Páírátí simásuwena ai'marówasa áí'maesa Érótinopa'a máánkaraawe. ⁸ ayáátáaka'a Éróti Ísuntavena kwésun-aimba iséna Ísumba awánaanana ímo awánáúnda-mayai mayáína'a awánanae súwasa Ísumba Érótinopa'a máánkarowana awánéna aamoí éna ⁹ ó'on-o'on-tantaatavena áísaa úwana Ísu íma aai súmba úwoi máyowasa ¹⁰ mono-káwáá-kwáásiyé áamámba sun-kwáásiyé mésa Ísumba simánkón-aimba asiramái suwasá ¹¹ Érótiye kwená i-kwáásiyé Ísumba simái sáwí'a kwéumankesa kanaaráa'a ankésa anón-kwaasiti unáánkwátói umánkesa áí'maesa Páírátinopa'a ókwara'a máánkaraawe. ¹² ááéma Érótiye Páírátíye aaisambá sirááyamba pósarai minkánáámá kawé'á umái máyóyasa Ísumba áí'maesa ókwara'a Páírátinopa'a máánkaraawe.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-26, Mááka 15:6-15, Yóni 18:39-19:16

¹³ máánkarowana Páírátí mono-káwáá-kwáásiyé anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye tááyena ¹⁴ séna minkwáásí kesópa'a máanke'a sé'a kwaasiti imáyáa simái sáwí'a kwéíye kwésewe. kentúranka'a áísaa únana simánkáan-ainkona ááimba íma kwáyáisa'a awánáúmne. ¹⁵ Érótiye áísaa úyamba mináínkóná ááimba avakáá uwááekai úyana ai'maráísasa áí'maesa kesópa'a tiráawe. tuvuwíyanamo puwíníni'a uráimba ¹⁶ pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa [¹⁷ Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo úntemba moórá-kwaasi tááyowana Páírátí minkwáásí ayúrankowana miwítópa'a kúwana Páírátí séna Ísumba ayúrankanae súwasa] ¹⁸ amáparawai anónka'a sésa ímanivo tuvuwíyana puwínívo Párápásimba ayúrankaaao siráawe. ¹⁹ ááéma évakarawai kámááni-kwaasiye áái'a tíyómbo moóráwai áwí'a Párápásima kwemá moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowasa sésa Párápásimba ayúrankaaao suwaná ²⁰ Páírátí Ísumba ayúrankanae-imayaa éna simátimuwasanivo ²¹ anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínó suwaná ²² Páírátí ókwara'a séna nóra-sawira uráina'iyo. tuvuwíyanamo puwíníni'a íma uráimba pó'a i-kwáásí senasá áwíruku'a násúwéwa'a ayúrankanaumne súwasa ²³ anónka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwínó símae íyún-ainko Páírátin-aaigomba usáyaaítowana ²⁴ Páírátí miwí táái iséna owé séna kemó sentembá oró séna ²⁵ moóráwaimba ayúrankena kámááni-kwaasi áái'o tíyómbo moóráwaimba tuvuwúwana puwúwasa ándáva'a ánkarrowaimba tááyowaimba Páírátí ayúrankena taaira'á tuvuwíyana puwíníye-imayaa untávéna Ísumba i-kwáásírá'á tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Yóni 19:17-27

²⁶ timúwasa i-kwáásí Ísumba áí'maesa kumbá moóráwai Sáíríni-naopakewai áwí'a Sáimoni kwemá Yérúsaremu-naor-ampa'a túwasa i-kwáásí tátoresá Ísumbo tuvuwónááon-taima áúgwaatarankesa sésa Ísun-ánaaemba tiyó suwaná mirá úwasa ²⁷ sáwíva-kwaasi Ísun-ánaaemba kwa'mái kwéguwasa aaraiyómbá tirumbá umánkesa imá sirésa ivi'á támaesa ánaaemba kwa'mái kwéguwana ²⁸ Ísu kwanténa séna Yérúsaremu-naopaken-inintono. íma kesí ivi'á té'a kentí iyámpóiyavaiye kesáváiyé ivi'á taaró. ²⁹ Yérúsaremu-naopa'a sáwí-kanaama tínimba ageíniné ímo iyámpóimo tinkésamo náámbo tímakaan-inine aamoí kwéesa iyámpói-iyaaimba pó'a inkaisé'a kónaumne sésa aamoí kwéowe sénááowe. ³⁰ minkánáámó tínimba sáwíyan-omakontavaiye anón-omakontavaiye sésa ááéma pukónáivo kítímae kusiráápao sénááowe. ³¹ kemá aúná-tairaani'a únda pósa sáwí'a kwéumasinkaavo keinárawa'a aáyánkayan-tairaamba ombá pósa sáwí'a anómbe umátinkanaaowe Ísu siráiyé.

³² Ísu súwasa kae-kwáásí sáwí'a urááyan-kwaasigwara'a tí'maesa Ísunte tínkamonaese sésa tí'maesa ³³ mimbárágó áwí'a a'nómayaampare supa'á kurésa Ísumba taaira'á tuvuwésa évarevar-akwampa'a kae-kwáásí taaira'á tuvúsúmarowana ³⁴ Ísu séna kesivoó mayáígóná ááimba íma awánaresa kembá sáwí'a kwéumasinkaamba íma imáyáa e sáwí-meyamba íma timé sáwí-imayaa maitiyuwaaó súwasa i-kwáásí sésa kwená unáánkwátói nááwa mayáníyono sésa taáinkaar-urésa aávéima tésa usáyaaitaindawai mayáníye suwasá ³⁵ kwaásiyomba mésa árimba awánésa Yútaa-anon-kwaasi kanaáráá'a ankésa sésa ó'owi túwa'naa ena Áánútumo usásinkaiwaimo énamo éna kwesávái kwenáúma áwa'naa íniye suwasá ³⁶ i-kwáásiyé kanaáráá'a ankésa ikaa'ó vón-domba maimaésa kwenópa'a tésa sésa naaó. ³⁷ Yútaa-kwaasiti kawááná'ó émo e esávái enáúma áwa'naa uwo suwasá ³⁸ ááéma aúváima agaimakésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iyé sésa agaimái Ísu a'nónká-táírá'á mósá makáawe.

³⁹ mósá márówana sáwí'o uyan-kwáásímó tínkamuyan-kwaasigorai moóráwai Ísumba kanaáráá'a ankéna séna Áánútumo usásinankaiwaimo émo e enáúma áwa'naa e kenkáígwará'á súwa'naa uwo súwana ⁴⁰ moóráwai séna íma mirá siyó. Áánútun-áá'o kwéinkaiseraai mirá íma sésino. kwembó sáwí-meyambo kwéamentemba kenkáígwará'á mirá kwéowe. ⁴¹ kwemá íma sáwí'a uráiwaimba sáwí-meyamba kwéamevo keirái sáwí'a uráuyawainkai sáwí-meyamba kwéumasinkaawe séna ⁴² Ísuntavena séna Ísuwo ená kwaási kawáá indará'á kesí imáyáagwara'a uwó súwana ⁴³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ívé'a kesé kawé'-mápá'á méniyone Ísu siráiyé.

Ísu pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Yóni 19:28-30

⁴⁴ súwana kwáyá'wái amápa'-mapa'a túnkwena aaváúmá kaapa marówana túnkumba ⁴⁵ anóm-bono'-naumpa'a ampanta-óntámá úmakomba taváákaarumai kaesé umágúwana póna Áánútunopa'a iyónááon-amba onta tisuwówana ⁴⁶ Ísu anónka'a séna kesivoó kesimambá enayáámpimba kwéto'maraumne simásuwena puwúwana ⁴⁷ i-kwáásítí kawáánákó Ísumo puwúmba awánéna Áánútu áwí'a mósá maréna séna árai'a arupí-kwaasiman-iyé súwasa ⁴⁸ sáwíva-kwaasi koawánanaumne sésa torupamáí máyón-kwaasi Ísumo puwúmba awánésa tirunkó umbaí tówasa miwítí naaópa'a kóyáwé uwasá ⁴⁹ Ísuwemo naaún-kwaasiye Káríri-ayamapakemba Ísun-ánaaemba kwa'maésa Yérúsaremuva'a tirón-inine nénka'a tamésa amápa-tantaa'a awánaraawe.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Yóni 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ awánowana moórawai áwí'a Yósépi Yútiyaa-marava'a Árimátíyaa-naopakewai kwemá kawe'ná'á arupí umái máyowai Áánútu kwená kwaási kawáá íniye séna amu'maréna póna Ísumbo tuvuwónáe sun-kwáásí táaiyavena íma owé siráiwai kwemá ⁵² Páirátinopa'a téna Ísun-auma utánaivo simiyó súwana owé súwana ⁵³ Ísun-auma taairakémbá tamaimái aúna-ampantavimba asááumai maimaésa kwaási aúsámakon-ontam-buri-aivimba mámaresa kwaási íma makóm-buri-aivimba mámaresa ⁵⁴ toómbó áká'maimo to'mayaa un-kánaá Yútaa-kwaasi agándon-kanaa sáwiyanka'a tiniye kwésuntavesa Ísumba utamánkówasa ⁵⁵ Kárírivakembo Ísun-ánaaembo kwa'maésamo tirón-inimba Yósépi-ánaaemba kwa'maésa tésa Ísumbo utamánkomba taawánésa ⁵⁶ tayauwerésa áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa unká'á agándon-kanaama túwana ámáambo sunten-umái úwoi méraawe.

24

Ísu pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-10, Mááka 16:1-8, Yóni 20:1-10

¹ agándon-kanaama úwoi máyówana ánásowasa aaváúma usónka'a áúra'o mápérankanae sésa áséi-kwiyum-basawemba to'mayaa úmakom-basawemba maimaésa Ísumbo utamánkaropa'a kwésa ² awánomba anón-ontamba óikakemba á'a akwátukowasa awánésa ³ mimbúrí-áír'á íyúmba Ísóigo Ísun-auma íma kwáyowasa awánésa ⁴ anón-imayaa ésa awánomba kae-kwáásírái tугáyáagaya ún-unankwatoi urésarai egwaa'á máyóyasa tuwánésa ⁵⁻⁶ táátavai ésa kívairowasarai sésarai púwisa'o máankaraam-buri-aivimba íma máyáivo usásinena kóuraivo íma maampímbá avakáá-oro. kwemá Káríriwa'a úwoimo máyáinka'a simátímakain-aimba imáyáa oro. ⁷ maará séna kembá kwaási úrandakomba sáwí-kwaasira'a timíyasa sínkamiya'a puwé'a kaumbo-táwai maisuwé'a usásinanaumne siráiyé suyasá ⁸ isésa simátímakain-aimba táaka'a marésa ⁹ mimbúrí-áímá tuwésa kwésa Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moóra kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye mináímbá kosimátimesa ¹⁰ minínímbá moóra Mágátáraa-naopakem-ininko áwí'a Máriaa úwana moóra araamáó kwemá Yémésimba anówama úwana moóra Yóánana úwasa miwísé máyón-inimba Ísuna aantá-kwáásiyávésa mináímbá kosimátímúwasa ¹¹ isésa sésa úwoi kampar-áímbá sewé simásuwesa úwoi máyówananivo ¹² Pítaa usásinena isaaiséna utamánkóm-buri-aivimba kokívairéna awánómba ampantanéimó asááúmaesamo máutamankaron-ampantawe su'mai kwáyowana awánéna koyauweréna mindáyavena anón-imayaa uráiyé.

Éméyási-naor-ampa'a Ísumba awánaraayan-kwasai.

Mááka 16:12-13

¹³ anón-imayaa úwasarai mitáwai Ísuna kwaásivinkemba kae'nárai Éméyási-naopa'a kóyáe siráái. mindáópa'a Yérúsaremuva'a ayáátáákakaamba kwáyowasarai Éméyási-naopa'a kóyáe sésarai Yérúsaremuva'a tuwésarai aampa'á kwégwesarai ¹⁴ Ísumbo éiron-aimba símaesarai kwéguyana ¹⁵ Ísu egwaa'á téna minkáé'náraiye kwéguwasarai ¹⁶ awánoyana Áánútu túrampa'a túntinkarowasarai íma aúyamai kawer-uyaná ¹⁷ Ísu séna nóin-aina aampa'á símae kwégooiyo súwasarai minká komésarai tirunkó sáwí'a kwéuwasarai ¹⁸ moórawai áwí'a Kéríyópasi kwemá séna ívé-kanaama Yérúsaremu-naopa'a tóyo ésa éiraan-tantaa'a awánaraavo eyáama íya awánaraano áísaa ena súwana ¹⁹ Ísu séna nóra éiraana'iyó súwasarai mindárai sésarai Ísu Násáretivakewaintavairai kwésuye. Áánútun-aai siráiwai Áánútu aúranka'a asirayám-báyái kwémaena asirayán-áímbá kwésimasimisata ísaraumne. ²⁰ kentáásí

anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé Ísumba tuvuwíyanesa Áróamáani-kamaani-kwaasigomba áméwana owé sisasá taaira'á tuvúwówana pukáíye. ²¹ kesáá Ísareri-kwaasiya séta kentáásí kawáánári'a éna Áróamáani-kamaani-kwaasi usáyaaitaniyeya siráundaya tuvúwówana pukáíye. moórá-ainkwara'a kwáyáíye. tuvúwówana pukáimba kaumbo-táwai maisukáíye. ²² évakar-inimbo simásímén-ainta sáátavaiya kwéune. ívé'a aaváyaavimba ááéma utamánkaraapa'a kombá ²³ kwenáúma íma kwáyáísasa koawánésa koyauwerésa tésa sésa kwíyómpakendarai tuwánáúnasaraiya sésarai pukáimpinkemba usásinkaiye séye tasewatá ²⁴ kentáávínkémbá évakarawai utamánkaraapa'a koawánaawana minínímbó sentembá mirá éna íma kwáyáísasa awánaawe suyaná ²⁵ Ísu séna sáwí-imayaagwara'a óye. naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai agaimarésa siráan-aintavekai íma ááéma áraire kwéseye. ²⁶ Áánútu usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkanaaombanivo ságayan-ayampa'a uméniye mirám-biran-aimba Áánútu siráíye. ²⁷ Áánútun-aai aúváívinkemba kwentávésa siráan-ainkona ááimba simátímakaiye. mináímbá Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara minkákémbá Áánútun-aai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara'a simátímakaiye.

²⁸ simátimuwasarai kuyan-dáókona egwaa'á kuyaná Ísu kógwéyaaitowasarai ²⁹ mindárai tátoresarai asiramái sésarai sáwíyanka'a enánivo kesérai méniyone suyaná mindáraiye naaúmpa'a uména ³⁰ toómbá náíyanesa kwéuwana toómbá maisoréna Áánútumpa'a súwi séna topámbai tímúwasarai ³¹ awánésarai Ísumba aúyoyana aúyokuwasarai ³² sésarai aampa'ó túyanamo Áánútun-aai aúváívinkemba simásímísanarai sirunkó anón-aamoi kwéíye siráííye.

³³ mináímbá simásuwasarai usásinesarai koyauwerésarai Yérúsaremu-naopa'a tuyambá Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasiye ó'on-kwaasiye torupamáí máyómba tuwánoyasa ³⁴ miwí sésa árai'a Ísóigo pukáimpinkemba usásinena Sáímoninopa'a paárisana awánériye suwasarái ³⁵ mindárai aampa'ó kuyan-áímbá simátimesarai sésarai toómbá topámbai símísakai Ísóigomba aúyarauye siráííye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mátíyu 28:16-20, Mááka 16:14-18, Yóni 20:19-23

³⁶ mináímbá kwésuyana Ísu paaréna miwítí avumpimbá ména aánoumai máéro súwasa ³⁷ inkaisésa kwaántá sewé sésa táátavai uwaná ³⁸ Ísu séna íma táá'a kaíno. íma kaer-ímáyáá é'a ³⁹ siyáánarumpin-avigwara sísamaivin-avigwara'a awáné'a kentávé'a kwemán-íye seró. kwaántá-kwaasi amagwára ayáántánkwara'a íma kwáyáivo kembá úwoi kwáyáivo suwáné'a sine'á tátoraaro ⁴⁰ Ísu simásuvena ayáánarumpin-avigwara aísamaivin-avigwara'a agaráátinkowasa ⁴¹ anón-aamoi kwéesa táátavai ésa anón-imayaa kwéuwana kwaántán-íye sevó séna Ísu náí-yántáá'á makáao tísaa ena súwasa ⁴² agaimakón-doyaa'a ámúwana ⁴³ maimái túranka'a naráíye.

⁴⁴ násuvena simátimena séna kesé úwoi máyaundara'a maará sé'a kentávéna Mósesi agaimaréna siráin-ainkwara Áánútun-aai sirón-kwaasi agaimarésa siráan-ainkwara monor-ímá agaimarésa siráan-ainkwara'a árai'a paáriníye simátímakaundawe. ⁴⁵ Áánútun-aai aúváí-kwandaavinkemba kawé'á umái isánááontavena miwítí ímáyáa kawé'á umátínkaraiye. ⁴⁶ Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwínímbanivo kaumbo-táwai maisuwéna usásinainasa ⁴⁷ kwená asirayánkwará'á mésa aiva'á Yérúsaremu-naopa'a simátimesa minkákémbá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mósimatim-besimatin-esa sésa kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye agaimaréna siráíye. ⁴⁸ awánaan-aimba simátíma'mae'a koró. ⁴⁹ kesivo asiramái séna tíméndawaimba ai'maráanana keinárawate kumbéniye. Yérúsaremu-naopa'a

máyaiyana keinárawapimba kumbéna kwíyómpaken-asirayamba timína'a awánaan-aimba simátíma'mae'a koró Ísu siráiyé.

*Áánútu Ísumba airówana iráin-kwasai.
Mááka 16:19-20, aantá-kwaasi 1:9-12*

⁵⁰ simásuwena Ísu tí'maena Yérúsaremuva'a tuwéna Pétáni-naor-egwaa'a koména ayáándeí káátarena séna Áánútu kawé'á umátinkaiye ⁵¹ kwésimatimuwana Áánútu airówana kwíyómpa'a iyúwasa ⁵² Ísuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa tirunkó anón-aamoi kwéuwasa koyauwerésa Yérúsaremu-naopa'a tésa ⁵³ aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwéiyesa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

Árúku kemá súnda-aimba ánásaiye.

Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Yóni Ísun-aii agaimakáiyé. Ísuna kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Yóni kwemá séna Ísun-aiiyavai áraire sígwáe séna maarán-áimbá agaimakáiyé. Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima marapá'á maránkaraimba kwemá Ísuna-iyé. Yóni séna kwemá Áánútun-aaigoman-iyé siráiyé. Ísu Áánútu ááninko sáwí-imagáa tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiman-iyé sénááontavai Ísu kawé'-má'yái ímo awánarom-bayai mairáiyé. évakarawai kwenááiyavai áraire sésa kwená aampa'á kwárówasa évakarawai kamparé sésa simái sáwí'a umánkaraawe. Ísu Áánútunopa'o iyí-ámbá éna áraikona ááimba éna maí'mai'a ónááowaina ááimban-iyé-aintavai áraire sewáí Ísu aúnái'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaiyé. aúnái'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. mirán-áimbá Yóni agaimakáiyé.

¹ ááinka'a maramá íma kwáyonka'a Áánútuna imáyáama agaráátínkáiwaima kwenáwí'a Áánútun-aaigoman-iyé. Áánútun-aaigoma aasiyaasí ména Áánútuwe ména kwemá Áánútuma póna ² ááinka'a Áánútun-aaigoma Áánútuwe ména ³ amápa-tantaa'a úmarowana Áánútu imáyáama amúwana amápa-tantaa'a minkánáá paárurain-tantaa'a úmakaiyé.

⁴ Áánútun-aaigoma kwaásimo maí'mai'o ónááowaina ááimban-iyé. miraúmai kwemá kwaásivimba sáma kamátinkena ⁵ túnín-ayampa'a sáma kaisaná túnín-tantaakoma sámo kain-tántáákómbá íma usáyaaíténa uvisínkaiyé. ⁶ moóráwai áwí'a Yóni máyowana Áánútuma ai'maréna ⁷ sámo kain-áimbá maimaé amápa-kwaasiva'a kwinasá mináimbá isésa sésa árai'a Ísu Káráisitima kwaási sáma kamátinkaiwaiman-iyé sígwáe súwana ⁸ Yóni kwemá íma sámo kamátinkaina'a póna sámo kamátinkaindawain-aii maimaéna kuráiyé. ⁹ Áánútun-aaigoma amápa-kwaasivimba sáma kamátinkaiwaiman-iyé. Yóni simátimakainka'a Áánútun-aaigoma marapá-kwáásívimbá kumpaáruraiyé.

¹⁰ Áánútun-aaigoma maramá tarórumakena marapá'á kumbáyowasa marapá-kwáásí kwená ááimba íma kawé'á umái awánaraawe. ¹¹ kwenamáápa'a kumbáyowasa kwenamááraa íma paru umánkomanivo ¹² évakarawai paru umánkesa kwentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwaná póna miwíyávéna séna Áánútuna iyámpóiyomban-owe siráiyé. ¹³ kwaási kentí imáyáavinkení'a umái kwématinkaavo Áánútuna iyámpói íma miráumai Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe. Áánútu kwená imáyáavinkemba umátínkáimba pósa Áánútuna iyámpóiraani'a kwéowe.

¹⁴ Áánútun-aaigoma kwaásima aúkena marapá'á ména kentáávimbá máyowata awánaraumne. paru-yántáákwára arupí-yantaakwara'a kwempímbá sáwíva'a kwáyon-kwaasi póna ságayankwara-kwaasi úwata awánaraumne. avowámá ááninkomba kímborawaimba póna ságayamba amúwana miságáyánkwára'á máyowata awánaraumne.

¹⁵ Yónima kwentávéna amápa-kwaasi simátiména séna kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá paárurena ména póna kembá usáyaaítaraiyé siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne siráiyé.

¹⁶ paru-yántáá'á kwempímbá sáwíva'a kwáyáiwaima póna kentáá kawé'á kwéumasinkavata kwiyé. ¹⁷ naaóvá'á Áánútu Mósesimba ai'maréna séna kesí amáámba simátimiyo séna naaémbe Ísu Káráisitimba ai'maréna séna parumó íi-yántáá'á arupí-yantaa'a móruntimiyo siráiyé. ¹⁸ naaóvá'-naovakwara ívékwara'a marará-kwáásí

Áánútun-ane'a íma awánaraambanivo kímborawai ááninkoma kwesé ména mimbórái'a umái ména póna kwéagaraasinkaintaawe.

Yóni nombó pétinkaraiwaina kwaasái.

Mátíyu 3:1-12, Mááka 1:7-9, Árúku 3:15-17

¹⁹ Yérúsaremu-naopakemba Yútaa-kawaa-kwaasi mono'-máayái-kwáásinté Árivái-andaraken-kwaasiyonte ti'márówasa Yóninopa'a tésa áísaa esa sésa emá nááwa'ono suwaná ²⁰ Yóni íma umémpa'a tuwómba avora'á séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráísitima íma kemá úne súwasa ²¹ emá nááwa'o. Íráiyaa naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakaiwaiya'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa miwí sésa naaóvá'á Áánútu séna kesáái simátiminiwai Mósesiraan-kwaasi ai'maráanana kumíniye siráimba kwemá ewá'ono suwaná Yóni séna ímaniye súwasa ²² miwí sésa nááwa'ono súnaya simásimenda-aimba si'mákaawaiya kosimátimenaumne suwaná ²³ Yóni simátimena séna Áánútun-aaí simátímakowaima áwí'a Áísáya naaóvá'á agaimaréna séna kavóná-marava'a moórawai ména aayamáirakemba séna Ísóigona aambá kwirankánáaomba kwená aambá arupí íyana minámpá'á kwíno siráimba mindá kemá úne Yóni súwasa ²⁴ taáísaa-un-kwaqsivinkemba évaka'a amáán-kawaa-kwaasi miwímá ²⁵ Yónimba áísaa esa sésa emó sémo Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úne. íma kemá Íráiyama úne. Áánútun-aaí simátiminiwaima Mósesiraan-kwaasi íma kemá úne. emó siráandanivo nóintavai nombá kwévetinkaano suwaná ²⁶ Yóni séna kemá noné su'mai kwévetinkaunana kentí avumpimbó moórawai mo máyáimba íma kwéawanaamba póna ²⁷ aáno kesínaaemba tındawaima kwemó aaimó síndavimba kemá aaimá sendamá uwóví'a ónaumne. kwená mayáímá kwémayaundayave'a pó'a kemá úwoi-kwaasi úne Yóni siráiyé. ²⁸ Yótáni-nonkona menávápá'á Pétáni-naopa'a Yóni nombá kwévetinkowasa áísaa uwaná Yóni mináimbá siráiyé.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²⁹ simásuwena usá aaváyaaraamba Ísumo túmba Yóni awánéna simátimena séna kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo améntemba kwétin-kwaasi amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai maitiyuwáíndayavena póna puwíníye. mindáyavena Áánútu ai'maráísana kúmimba póna puwíníye. ³⁰ kembá íma masínkaraanka'a kesínaaembo tíníwaima kweinónkáámbá ména kembá kwéusayaaitaiyemo siráunda-aimba minkwáásíyávé'a siráumne. ³¹ Áánútumo usásinankaiwain-aaí isé'a nááwantavesa seéo siráunda isa'á nombá kwévetinkaunda pósa Ísareri-kwaasi kwembá kawé'á umái awánanaaowe Yóni siráiyé. ³²⁻³⁴ Yóni awánaron-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaintave'a sé'a nááwa'iyo siráunda kwíyómpakemba Áánútun-amankoma mááiraamba úmaena kwenane'á kumbáísa'a awáné'a sáaka'a makáunda póna Áánútu si'mákaiwaima séna nombá kwévetinkenana kesimankómá moóra-kwaasigo ane'á kumbaína emá awáné se Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkaniwaiman-iyé siráin-aimba sáaka'a makáundara'a póna mirámó imbá awáné'a simátimé'a sé'a kwemá Áánútu ááninkoman-iyé Yóni siráiyé.

Éndaruwe Pítaae Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

³⁵ simásuwena usá aaváyaaraamba Yóniye kwená kwayó-kwáásíráiyé mésaya ³⁶ Ísumo kúmba awánésaya uwaná Yóni séna minkwáásí Áánútu ai'mákain-kwaasi póna amápa-kwaasiti sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye. kentí sáwí-imayaayavesa ísámai sipisípi-araa'o tuvúwówanamo púwísasamo Áánútumbo améntemba amápa-kwaasiti

sáwí-imayaayavena ísámai puwíníye súwasarai ³⁷ mindárai isésarai Ísun-ánaaemba kwáróyana ³⁸ Ísu kogwanténa métuwanena séna nóintavaiya'oyo súwasarai miwí tááivinkemba sésarai Araapaiyo náávara kwémaeno kwántámai sésarai anóndakoo náávara kwémaeno suyaná ³⁹ Ísu séna taawánaakaiyo súwasarai kwesé kuyambá mindáúmpá'á komésaya aaváúmá toraétáápa'a marónka'a komáyáawe.

⁴⁰ Yóni siráin-aimba iséna Ísun-ánaaemba kwakón-kwaasi moóráwai áwí'a Éndaru kwemá Sáimoni Pítaa ávákoma póna ⁴¹ aiva'á awaaómá avakáá-umai awánéna séna Áánútumo usásinankaiwaima Mésíyaa máyáísa'a awánaraumne sirái. Mésíyaawe-kwi'a kwántámai Kíríki-kwaasi tááivinkemba Káráísitiye sembá mináwíkóná ááimba Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé kwésewe. ⁴² Sáimonimba áí'maena Ísunopa'a tuyaná Ísu awánéna séna Yóni ááninkoma úne. enáwí'a Sáimoniye. moórá-kwi'a Pítaawe simánkaumne Ísu siráiyé. miwí tááivinkemba Pítaawemo sembá anón-ontankowe kwésewe.

Vírípiye Nátáníyoe Ísun-ánaaemba kwakááyan-kwasai.

⁴³ usá aaváyaaraamba Ísu séna Káríri-ayampa'a kónáe séna Vírípimba avakáá-umai áí'maena séna kesínaaemba kwaraaó siráiyé. ⁴⁴ kwemá Pétésáitavakemba Éndarunte Pítaantei naaópaken-kwaasiman-iyé. ⁴⁵ Vírípima Nátáníyomba avakáá-éna séna Mósesiye Áánútun-aaí simátímakowaiye Áánútun-aaí aúvávimba agaimarésamo siráan-kwaasigonta awánaraumne. kwemá Násáreti-naopakemba Yósépi ááninko áwí'a Ísuman-iyé súwana ⁴⁶ Nátáníyo séna kesáámó súndaya Násáreti-naopakemba íma kawé-kwáásímán-iyé kwésune súwana Vírípi séna taawánaao súwasarai ⁴⁷ kuyambá Ísu Nátáníyomba awánéna séna mendá árai'a Ísarerina'a íma kampar-ímáyáámá kwáyáinda'a kwétiye súwana ⁴⁸ Nátáníyo áísa ena séna nóintavaiya kesí imáyáama suwánéwa seénó súwana Ísu séna Vírípima íma ááyarainka'a ená naaópa'a víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súwana ⁴⁹ Nátáníyo séna anóndakoo emá Áánútu ááninko e Ísareri-kwaasi kentáásí kawááná'á óne súwana ⁵⁰ Ísu séna víki-taigona ááinka'a máyaana'a kesí imáyáavinkemba awánaraumne súndayavai kentávái se áraire Áánútu ááninko óne kwésene. ená naaópa'a máyaana'a imáyáavinkemba awáraundayavai sénda po mintántáákómbá usáyaitanin-tantaa'a naaemba awánaniyone. ⁵¹ árai'a simátíme'a sé'a kwíyómpa'a sokón-tawaai taaínkaa'a ínasa kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawaisopa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a iré kunke íya'a tuwánanaaowe Ísu siráiyé.

2

Ísu ándá-aran-domba kasúkáin-kwasai.

¹ ayúnkáraamba Káríri-ayampa'a Kéna-naopa'a torupamáí mésa aaraí kwétokwaa-esa Ísumba anówama komáyowasa ² Ísunte kwená kwayó-kwáásiyé tááyowasa komáyówana ³ ándá-aran-domba namái ánásowana Ísumba anówama Ísuntavena séna ándá-aran-domba ánásaiye súwana ⁴ Ísu séna kesí mayáiyávái íma simásimiyo. amáparawaimo kesí ááimbo suwánanaaon-kanaama íma tiráiyé súwana ⁵ Ísumba anówama mayái máyón-kwaasiyavena séna simátimindantemba oró siráiyé. ⁶ Yútaa-kwaasi tiyáánka'a nombá pékon-amaamba sáwíva'a kwáyomba mindáyavai ava'moraéma anó-sawei-anama kwáyowana ⁷ Ísu mayáímó máyón-kwaasiyavena séna misáwéí-ánávimbá nombá atímai ógwitaaro súwasa atímai ógwitamarrowana ⁸ Ísu séna évaka'-nomba umaé'a toónká'ó kárákwiraiwaimba mááméro súwasa mirá uwaná ⁹ mindómbá ándá-aran-domba kasuvúwana toónká'ó kárákwirawai néna séna náávaken-dona'iyomo súmba mayáímó máyón-kwaasi Ísun-aaí kwéisesa

awánaraawe. náávaken-dona'iyo séna aaraimó mayón-kwaasigomba ááyowana túwana séna ¹⁰ amápa-kwaasi aiva'á kawer-ándá-árán-dómbá tíméwasa násúwáawasa úwoi-anda-aran-domba kwétimewe. emá íma mirá óndarakemba naaém̄ba kawer-ándá-árán-dómbá kwésimene siráíye. ¹¹ Káriri-ayampa'a Kéna-naopa'a Ísu mimbáyái-áwáámé'á úmba kwená ságayamba agaráátinkowasa kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye siráawe. ¹² minkákémbá Ísuwe anówawe mináváráwáínondawe kwená kwayó-kwáásíyé miráumai-kwaasi Kápénéamu-naopa'a sáwíyanka'a kumbéraawe.

Ísu anóm-bono'-naumpa'a iráin-kwasai.

Mátíyu 21:12-13, Mááka 11:15-19, Árúku 19:45-46

¹³ naaóvá'ó Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáá tóyo ún-kanaama ákíse kwéunka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kwéna ¹⁴ anóm-bono'-naumpa'a iyúmba mivá'á kwaásiyomba mésa monotávésa purumakambá sipisípima máái-numama kwémeyambaresa mono'-nánkóná óntamba kwémeyanesa máyówana Ísu tuwánéna ¹⁵ ándánankakemba taámbá tarórumaena mindáneí purumakambá sipisípima tusú úmaena mono'-nánkóná óntambo meéyámbáron-kwaasiti taareimá tawísíyuwena ¹⁶ máái-numamo meéyámbáron-kwaasiyavena séna maimaé'a kóro. kesivoná naaúmpa'a íma máákéti maré'a maimaé'a kóro Ísu súwasa ¹⁷ kwená kwayó-kwáásí awánésa sésa naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna Áánútuwo ená naambá sáwí'a ovó sé'a ávááraumai imáyáa kwéune agaimaréna sirónka'a pósa mináímbá kwená kwayó-kwáásí táaka'a makáawe.

¹⁸ Yútaa-kawaa-kwaasi Ísuntavesa sésa nóin-awaamera inatá awánéta séta Áánútu asirayámbá ámakaintavenayawa anóm-bono'-naumpa'a mirá kwéoneya sénaumno suwaná ¹⁹ Ísu séna maambónó'-námbá tawísíyuwewa'a kaumbo-táwai umásuwanaumne súwasa ²⁰ sésa maambónó'-námbá ayáátáaka'a 46 ira'a mayáímá kwémayaan-damba isamá emá se kaumbo-táwai umásuwanaumne kwésene sumbánivo ²¹ mono'-nántávéna siráimba kwenáúyavena siráíye. ²² naaém̄ba pukáimpinkemba Áánútu Ísumba usásinankainka'a kwená kwayó-kwáásí mináímbá táaka'a makésa sésa Ísu siráin-aimba árair-aimba siráíye sésa Áánútun-aai aúváívinken-aimba árair-aimban-íye siráawe.

²³ naaóvá'ó Áánútumo Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáárá'á Yérúsaremuva'a Ísu ó'on-o'om-bayai kawe'-máayáímá mayówasa kwaásiyomba awánésa Ísuntavesa sésa áraire Áánútunopakemba kunkáíye sumbánivo ²⁴ Ísu kwaási tirumbá tuwánéna séna mináímbá kentávésa íma tirunkakémbá kwésevo tivókari'a kembá umásinkanaaowe séna ²⁵ kwaási íma simámun-aimpinkenban-ivo kwemá kwaási tirumbá tuwánarontavena Ísu mináímbá siráíye.

3

Níkótimasima Ísumba áísaa uráin-kwasai.

¹ moóráwai amáán-kawaa-kwaasi Yútaa-kwaasiti kawááná'á áwí'a Níkótisasi ² kwemá moórá-no'waamba Ísunopa'a téna séna anóndakoo Áánútun-aai simásiminyondayavena embá ai'maráísama tamáyaanata awánaraumne. Áánútumo embó asirayámbó ímo ámakainkakai ó'on-o'on-kawe'-mayai íma kanaán-umai mayáásino súwana ³ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a ímo ókwara'o aúnáraan-umai matinkáiyawaimo ésa Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe súwana ⁴ Níkótisasi séna anón-umáguraavo nóraumai aúnáí'a ónááoo séna tinóisai tirumpimbá íma ó'a komáiyasa matinkánááowe súwana ⁵⁻⁶ Ísu séna árai'a simáme'a sé'a kwaásimo

matínkáamba mindá kwaásiman-ovo Áánútun-amankomo umátínkáimba mindá Áánútun-amankogwara'a aúnái'a kwéowe. ímo nonkwará Áánútun-amankogwara'o aúnáraani'o umáimo ménaaoni'a umátínkáawai Áánútumo kawááipa'a íma ménaaowe. ⁷ ókwara'a aúnáraan-umai matinkániyemo súnda-aintavena íma áá'a kaíno. ⁸ maarán-áimbá imáyáa uwó. úndáoma kwená imáyáavinkemba kwénaaisasa ane'á íma kwéawanesa sésa náávakena náávava kwénaaiyo kwésewe. mirámó intembá Áánútun-amankoma miraráán-umai kwaási kwéumatinkaiye súwana ⁹ Níkótisasi séna nóra ena mirá íníyo súwana ¹⁰ Ísu séna Ísareri-kwaasivimba aaí kwésimatimendawai óndanivo mináimbá íma isááne. ¹¹ árai'a simáme'a sé'a kesáá awáraunda-yantaa ísaraunda-yantaataveta kwésimatimunda isa'á íma kwéisaawe. ¹² mirá kwéon-tantaa marapá'ó kwéon-tantaatave'o kwésimamunda íma áraire séndanivo kwíyómpa-tantaatave'o simáméndamo e nóra e áraire síníyono. ¹³ íma kwíyómpa'a irésa kunkáavo keyáá kwíyómpakemba kunké'a kumpaáruraundawai kwíyómpa-tantaa'a kanaán-umai agaráátinkaumne. ¹⁴ naaová'á Mósesi óntandei iraankavayaambá tarórumai taaira'ó mósá marówasa puwónaesamo un-kwáásí awánésa íma pukáawe. mirámó uráintemba kembá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba sínkambai taaira'á mósá maránááomba pósa ¹⁵ kesááiyavesamo árairemo síyawaimo ésa aúnái'a umái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

¹⁶ Áánútu marapá'á máyáan-kwaasiyavena ávááraumai aruntávéna éna póna kwenáánimba kímborawaimba ai'marówana kunkáimba pósa kwenááiyavesamo áraire síyawaima kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwená egwaa'á aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ¹⁷ marapá-kwáásí aavimbá maitinkaaó séna Áánútu ááninkomba íma ai'marówana kunkáivo marapá-kwáásí sáwí-imayaavimba máyáawima kuntí'mai kawer-ámpá'á métinkaaó séna Áánútu ááninkomba ai'marówana kunkáiyé. ¹⁸ Áánútu ááninkon-aaiyavesa áraire kwésewai íma aavimbá maitinkánivo ímo árairemo kwésewaima á'a aavimbá maitínkaraiye. Áánútu kímbora-aaninkon-aaiyavesa árairemo ímo kwésentavena á'a aavimbá maitínkaraiye. ¹⁹ sámó kamátinkaiwaima marapá'á kunkáimbanivo kwaási sáwí'a kwéesa pósa túnín-ayampatavesa imáyáama ésa sámó kamátinkaiwainopa'o ímo tentávéna aavimbá kwémaitinkaiye. ²⁰ sáwí'o kwéowai sámó kamátinkaiwaintavesa íma kwétinkaisasa kesí mayáímá paárivero sésa íma sámó kamátinkaiwainopa'a tagwémaewe. sáwí'o kwéowai mirá kwéovo ²¹ arupímo kwéowai sámó kamátinkaiwainopa'a tamáyáamba pósa Áánútu siráini'o kwéomba kwétuwanaawe.

Ísuna kwaasái Yóni simátímakain-kwasai.

²² minkákémbá Yútiyaa-ayampa'a Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé komésa nombá kwévetinkowana ²³⁻²⁴ minkánáávimbá Yóni íma ándáva'a máankaronka'a Ínóni-ayampa'a Sérími-naokona egwaa'-nónayumpa'a Yóni ména sáwíva'-nomba kwáyopa'a máyowasa kwaasiyomba tóyo uwaná Yóni nombá kwévetinkowasa ²⁵ Yónina kwayó-kwáásíyónté moórá Yútaa-kwaasigoe mésa mono'-nómbó pétinkon-aintavesa kwesimá kwesiman-esa ²⁶ Yónina kwayó-kwáásíyómbá kwenópa'a tasimámesa sésa anóndakoo Yóntáni-nonkona menávápá'á esé méraiwaimba kwenáwí'a mósá makáawaima kwemá nombá kwévetinkaisasa sáwíva-kwaasi kwétoyo owe suwaná ²⁷ Yóni séna Áánútumo tímísasamo ombá mindá miwínéimán-iyé. ²⁸ kemó siráunda Áánútumo usásinankaiwaima íma kemá úmpo si'marówa'a kwená aiva'á tiráumne siráunda-aimba ísaraawe. ²⁹ maarán-áimbá imáyáa oró. aúná-ininkomo awaikónópa'o tisanamá awaikó amááaraanarawa'o aamoimó onten-umái Ísunopa'a tewa'á aamoí kwéune. ³⁰ kwemá anón-kwaasi ímbá póna kwenáwí'a iyínivo kemá kító-kwaasima únda póna kesúwí'a kumíníye Yóni siráiyé.

³¹ kwíyómpakewaima amáparawai usáyaaitaraiye. maankákén-kwáásí marapá-kwáásí pósa marapá'ó kwéon-tantaatavesa kwésevo kwíyómpaken-kwaasi usáyaaitarain-kwaasi póna ³² awánarain-tantaa ísarain-tantaatavena kwésisasa íma kwéisaambanivo ³³ kwenááiyavesa áraire kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye sisasá tuwánésa sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye kwésewe. ³⁴ Áánútu ai'mákaiwaimba kwenamankómbá ámatukaimba póna Áánútun-aa kwésisasa mináintávésamo árairemo kwésewai sésa Áánútu árair-ainkona ááimban-iye kwésewe. ³⁵ Áánútu avowámá éna ááninkomba arumbá aména séna amápa-tantaa'a kawááumai taviiyó siráiyé. ³⁶ ááninkon-aiyavesamo árairemo sésamo kwesé aráápamai maíyawai aúnaí'a umái maí'mai'a ónááovo kwenááimo ímo ísámimo kawe'ó kwéiyawai íma aúnaí'a umái méwana Áánútumo áwáá'o tíyimba miwisé aasiyaasí kwaíkwaí'a isasá kwémaewe.

4

Sámériyaavaken-ininkona kwaasái.

¹⁻³ Yóni nombó pétinkarain-kwaasi Ísumo pétinkaraimba kóyaaitamai-kwaasi pétinkaraiye. ánivo Ísuma íma pétinkaraivo kwená kwayó-kwáásí pétinkaraawe. Yónimo kwévetinkain-kwaasi Ísumo kwévetinkaimba kóyaaitamai-kwaasi kwévetinkain-aimba amáán-kawaa-kwaasimo ísón-aimba Ísu iséna Yútiyaa-ayampa'a tuwéna moórágwara'a Kárirí-ayampa'a kónáe séna ⁴ Sámériyaa-ampa'a kónaumne séna ⁵ kúmba Sámériyaa-ayampa'a Sáíkka-naopa'a naaóvá'ó Yákópomo ááninko Yósépmbo ámakom-barama egwaa'á kwáyon-daopa'a kúmba ⁶ Yákópo nombá uwíníyena u'makóm-bai'a kwáyowana aampa'á kwéguwana Ísumba ávón-kówana mimbáiká'á kwáyá'wái komáyowasa ⁷⁻⁸ kwená kwayó-kwáásí toómbá meéyán-onae sésa naaópa'a kuwaná Sámériyaa-ininko nombá uwíníyena túwana Ísu séna nombá usimiyó súwana ⁹ minínínkó séna emá Yútaa-kwaasi ómpo kemá Sámériyaa-inimba úmpo íma nombá usimiyó siyó siráiyé. Yútaa-kwaasiye Sámériyaa-kwaasiye íma moórá-anavinkemba kwénaantavena íma nombá usimiyó siyó súwana ¹⁰ Ísu séna Áánútumo kanaán-umaimo amínín-tantaa'a íma awánaraane. nombá usimiyómó sún-da-kwaasigona ááimba íma suwánáánda-kwaasi úne. kesí ááimba suwánáándawairaankasi kwántámai se aasiyaasí maí'mai'a ónááon-domba simiyó séna'a amúsino súwana ¹¹ minínínkó séna maandómbá avéúmpá'ó kunkwáyáimba náán-anavina maí'mai'o ónááon-domba uwíníyono. ¹² kentáá síkwá'náoma Yákópoma maandóm-bái'á u'maréna kwená sipisípiye kwená akúnté tímakaimba pósa maandómbá kwénaawe. kemó sún-da emá tímíníyonda-nonkoma Yákópo tímakain-donkomba íma usáyaaitaniye kwésune súwana ¹³ Ísu séna maandómbó kwénaiyawaimo éna ókwara'a nontávéna tinkánivo ¹⁴ kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna íma ókwara'a nontávéna tinkáníye. kemó tíménda-nombo náiyawaimo éna tirumpimbá nonayumpinkémbó usausa intenkáámbá ínasa pósa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwana ¹⁵ minínínkó séna emó sénda-nomba símína'a naananá nontávéna íma sinkáína'a íma maampínkémbá tauwónaumne súwana ¹⁶ Ísu séna enawaikómbá koááyamai áí'mae tiyó súwana ¹⁷ séna kesuwairíyaaimba úne súwana Ísu séna emá árai'a séndamanivo ¹⁸ éva'aasei-kwamba mairé miwisé maémaenda isamá ívé'o minkwáásígó emó máyaanda íma enawai'á isamá po árair-aimba simásimene súwana ¹⁹ minínínkó séna kemó imáyáamo únda Áánútun-aa simátimendana'a óne. ²⁰ Sámériyaa-kwaasi kentáá síkwá'náma sésa maanómáká'á Áánútuna imáyáa mósá máráaro siráawa'a keinárawa'a Yútaa-kwaasi sé'a Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna imáyáa mósá máráaro sewé súwana ²¹ Ísu séna kemó sendamá áraire siyó. moórá-kanaamo tínimba maanómákákwará Yérúsaremu-naopakwarare

su'mainivo amápa'-mapakwara'a kesivoná imáyáa mósá maránááowe. ²² keinárawa'a Sámériyaa-kwaasi kwená imáyáa máráambanivo kwená ááimba íma awánare'a owe. Yútaa-kwaasiya kwená imáyáa mósá maréta kwená ááinta awánaraumne. Áánútu séna moóráwai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae síníwai Yútaa-kwaasivinkemba paáriniye siráíye. ²³ kesivo séna kesí imáyáama mósá maráiyamba íma tóikakemba é'a árai'a tirunkakémbá kesí imáyáa mósá máráaro siráimba miráumai moórá-kanaama kwétisasamo árai'o kesivoná imáyáamo mósá kwémaraiyawaima tirunkakémbá arupí umái kesivoná imáyáama mósá maránááowe. ²⁴ Áánútumba áúma íma kwáyáísana amankómá máyáísasa pósa íma túrandei ane'á kwéawanaavo miraráán-umai Áánútuna imáyáamo mósá márámbo ombá kwenamankó túwa'naa isasá tirunkakémbá kwená imáyáa mósá máráaro súwana ²⁵ minínínkó séna Áánútumo usásinankaiwaima Káráísitiye sewái kumíníye. kumíndara'a amápa-tantaatavena simátiminiye sewa'á ísaraumne súwana ²⁶ Ísu séna mináímbó séndawaima maandá kemá úne Ísu siráíye.

²⁷ Ísu mináímbá súwasa kwená kwayó-kwáásí koyauwerésa Ísumo Sámériyaa-ininkontavena súmba Yútaa-kwaasiti namuro-ínínkóntávéna kwésuwana póna táá'a kówasa tirumpin-imáyáamá ésa minínínkóntávéna nóintavaiya kwéankaisana iyó-imayaa ésa Ísuntavesa nóra séna minínínkóe kwésiyo-imayaa ésa íma taáísa uwaná ²⁸ minínínkómá kwená sawei-ánámá tuwéna naaópa'a kwéna simátimena séna ²⁹ amápa'a uráunda-yantaa'a paárurain-kwaasi máyáíye. Áánútumo usásinankaiwaiya'iyá taawánaaro súwasa ³⁰ naaópa'a tuwéna Ísunopa'a tumbá ³¹ Ísuna kwayó-kwáásí Ísuntavesa sésa anóndakoo toómbá naaó amataárá'á suwaná ³² Ísu séna kemá íma awánaan-tomba makáumne súwasa ³³ kwená kwayó-kwáásí keáímbá sésa nááwa toómbá maimaéna máámakaiyo suwaná ³⁴ Ísu séna toóntávénamo tááimo kwétinkaintemba si'mákaiwain-ai isé'a kwená mayáímá maimaé'a kwégwe'a ánásanaundayavai kwésinkaiye. ³⁵ kígauva'a kwáyáin-tontave'a éiyain-kwiyomba ánásainana ávuma káínata áká'mai torupánaumne kwésevo kemá sé'a awánaaaro. ívé'a maankánaámá toómbó ávumo kaintembá miraráán-umai kwaásiyomba tí'mai Áánútunopa'a kwiyónááowe. ³⁶⁻³⁷ kwaásiyombo tí'mai Áánútunopa'a kwitinkáíyan-kwaasimo ésa miwí kawé'-mékámá mayáiyasa Áánútunopa'a tíyan-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe kwésune. évakarawai kígau úmaraiyasa ó'owima akaránááowe kwésewe. miráumai kígau iyawaigwara akaráiyawaigwara'o ésarai aamoí ónááowe. ³⁸ ó'owima kígau úmakaamba isa'á kemá ti'maráúna'a ó'owiti mayáívínkén-tómbá kwéakaraawe Ísu kwántámai-aimba simátimakaiye.

³⁹ ánivo minínínkó séna amápa'a uráunda-yantaa'a paáruraiye siráin-aimba isésa pósa Sámériyaa-kwaasi mindáópaken-kwaasi Ísuntavesa sésa árai'a Áánútumo usásinankaiwaiman-iyé sésa ⁴⁰ Ísunopa'a tésa sésa kentáásí naaópa'a tamaiyó suwaná Ísu kae-táwai koména ⁴¹ aái simátimuwasa isésa sáwíva-kwaasigwara'a sésa árai'a sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé sésa ⁴² minínínkómbá simámesa sésa íma enááiye su'maiyavetaanivo kwenáái ísaraundayaveta séta marapá-kwáásí sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mésinkaniwaiman-iyé siráawe.

Ísu moórá-iyampoi asóvamankarain-kwasai.

⁴³ Ísu kae'-nó'wáámbá kwaéna mindáópa'a tuwéna Káríri-ayampa'a kónáe séna kwéna ⁴⁴ séna Áánútun-ai simátímíwain-awi'a kwenamáára íma mósá máráavo á'on-daopaken-kwaasi kwenáwí'a mósá máráawe súwasa ⁴⁵ miráumai Káríri-ayampa'a

kúwasa mináyámpákén-kwáásí aamoí umánkaraawe. ááéma tíyótaasa í-tánón-kánáará'á miwí Yérúsaremu-naopa'a komésa Ísuna mayáímó mairáimba awánaraamba pósa aamoí umánkaraawe.

⁴⁶ aamoí umánkówana Ísu Káríri-ayampa'a kwénaaena Kéna-naopa'a non-úranko ándá-aran-dombo kasúkáin-daopa'a kúmba kámááni-kwaasi Kápénéamu-naopaken-kwaasigo ááninkomba áí'a kwéuwana ⁴⁷ Ísu Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a tiráin-aimba iséna Ísunopa'a téna séna kesááninko puwíndayavena kwéisa'a úmpo kesí naaópa'a kuré koasóvamankaniyono súwana ⁴⁸ Ísu séna ímo ó'om-bayai-awaame'o awáné'o é'a íma kesááiyave'a áraire sénááowe súwana ⁴⁹ anóndakoo kesáánimba puwíndayavena kwéimba avekáán-umai tiyó súwana ⁵⁰ Ísu séna enáánimba asóvagwivo kwaaó súwana Ísun-aaiyavena áraire séna kúmba ⁵¹ aampa'á kúmba kwená mayái-kwáásí tésa sésa enáánimba áí'a éránkariye suwaná ⁵² tísaa ena séna kesáánimba nósa-tawaiya áí'a éránkariyo súwasa sésa tindauma kwáyá'wái kokotámba éránkariye suwaná ⁵³ avowámá imáyáa éna séna mitáwai enáánimba asóvagwiwemo siráimba árai'a siráiyé súmba pósa kwená akúmpákén-kwáásí amápa'a Ísun-aaiyavesa áraire siráawe. ⁵⁴ Yútiyaa-ayampakemba Káríri-ayampa'a komáyomba moóráma kawé'-máayái-áwáámé'á uréna minká'á miníyámpóígómbá asóvamankowasa kwená akúmbá áraire siráawe.

5

nonkwaaúmpá'á Ísu moóráwaimba asóvamankarain-kwasai.

¹ aáno Yútaa-kwaasi monotávésa tanómba kaumakónka'a Ísu Yérúsaremu-naopa'a kurái. ² Yérúsaremu-naokona óntan-kuriva'a ontamá kwáyomba áwí'a sipisípigona ontamá miwáná egwaa'á nonkwaaúmbá áwí'a Pétéséta-nonkwaaumba kwáyowana ³ mindónkón-awampa'a kwááyu-namba éva'aasei-namba kwáyowasa mindáúmpátá tí'a ún-kwaasiyomba évaka'a tógavitan-kwaasiyonte tíyayaamba kararón-kwaasiyonte mésa [nonkómó píví'namaemo kúmba amu'marésa máyówana ⁴ moórá-mora-tawai kwíyómpakewaima nonpímbá kumúwana nonkómá píví'namae kúwana aiva'á nonpímbá kumúwaimba áí'a éránkariye.] ⁵ tí'o ún-kwaasiyompimba moóráwai ména ayáátááka'a ³⁸ ira'a áí'a kwéun-kwaasi máyowana ⁶ Ísu awánéna ayáátááka'a áí'a kwéiye-imayaama éna áísaa ena séna embá asóvaiyavai kwéankaiyo súwana ⁷ séna nonkómá píví'namae kwíndara'a sí'maimo nonpímbó sinkániwaima íma máyáiyé. kemá kumónáe'a úndanivo moóráwai kembá kumáyaaitena nonpímbá aiva'á kúmísana kesí'a úwoi kwáyáiyé súwana ⁸ Ísu séna usásinaao. ená tuvai'á maimaé kwaaó súwana ⁹ avekáán-umai áí'a érankowana kwená tuvai'á maimaéna kuráiyé.

Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a mirá úwasa ¹⁰ Yútaa-kawaa-kwaasi asóvamankon-kwaasiyavesa sésa ívé'a agándaan-kanaama po ená tuvai'á maimaé kwégonda aambá áumbakaawe suwaná ¹¹ séna asóvamasinkaraiwaima séna ená tuvai'á maimaé kwaaó siráiyé súwasa ¹² miwí áísaa esa sésa ená tuvai'á maimaé kwaaómó siráiwai nááwa'iyó suwaná ¹³ sáwíva-kwaasivimba Ísuma áuyokuwana póna asóvamankarowai séna áwí'a íma isáúnda-kwaasiman-iye siráiyé.

¹⁴ simásuwena aáno anóm-bono'-naumpa'a iyúmba Ísuma avakáá-umai awánéna séna áí'a éránkáimba po sáwíyamba sinkáivo se sáwí-imayaa ivátuwaaó súwana ¹⁵ iséna Yútaa-kawaa-kwaasi kosimátimena séna asóvamasinkaraiwaima Ísuman-iye súwasa ¹⁶ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaara'a Ísuma asóvamankarontavesa Yútaa-kawaa-kwaasi Ísumba sáwí'a umánkámae iyúwana ¹⁷ Ísu séna kesivo aasiyaasi-táwai mayáímá kwémayaimba pó'a miraráán-umai mayáímá mayánaumne súwasa ¹⁸ agándon-kanaara'a asóvamankarontavaigwara Áánútuma kesivomán-iye

siróntavaigwara'a pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe síma sima'a umbá Áánútuma kesivomán-iyé sirónten-umai Áánútuwe kesé mimbórái'a umái máyauye siráimba pósa Yútaa-kawaa-kwaasi sésa tuvuwónáe siráawe.

avowáná kwaasái Ísu siráin-kwasai.

¹⁹ suwaná Ísu simátimena séna árai'a simátimé'a sé'a ááninkoma pó'a íma kesí imáyáavinkemba únda kesivomó imbá awáné'a mirá kwéune. kesivomó intembá ááninko kwéune. ²⁰ kesivo ááninkomba arumbá siména amápa-tantaa'o kwéimba kwéagaraasinkaiye. usáyaaitanim-bayai agaráásinkaina'a mimbáyái máyána'a táátavai ónááowe. ²¹ kesivomá pukáampinkembo usásintinkaintemba ááninko kesí imáyáavinkemba usásintinkanae'a kwéune. ²² kesivo séna íma aavimbá maitinkánaumpo aavimbó maitinkánim-bayai kesááninkomba ámakaumne siráiyé. ²³ aavimbó maitinkáanda-mayai símakaimba pósa kesivo áwí'o mósá maráantemba ááninko súwí'a mósá maránááowe. kesúwí'o ímo mósá maráiyawaimo ésa kesivomá si'mákaiwai áwí'a íma mósá maránááowe.

²⁴ árai'a simátimé'a sé'a kesááimo isésamo árai'a ai'mákaiwaima Áánútuma iyémó kwésiyawaima á'a ááimba ásámai aúnái'a umái maí'mai'a kwéowe. kwaási máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a kwaémáyaimba Áánútuna egwaa'á tamáyáamba pó'a íma aavimbá maitinkánaumne. ²⁵ árai'a simátimé'a sé'a moóra-kanaa kwétinasa pukáyan-kwaasi Áánútu ááninko-saai isánááowe. isáiyawaima usásinesa maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kesivomá kwaási máyáawaina ááimban-iyé. asirayámbá siména séna mirámó úndantemba kwaási máyáawaina ááimba óne siráiyé. ²⁷ kemá kwíyómpakemba kwaási úranda'a kumpaáruraundawai únana póna kesivo kentávéna séna aavimbó maitinkániyonda-mayai amúne siráiyé. ²⁸ mináíntávéna íma táá'a kaíno. moóra-kanaamo tínimba utamátinkaren-kwaasi amápa'a kesáái isésa ²⁹ utamátinkarepakemba usásinanaaowe. kawé'ó uréwaimo usásinesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. sáwí'o uréwaimo usásinaiya'a aavimbá maitinkánaumne. mináíntávéna íma táá'a kaíno Ísu siráiyé.

Ísumba kwená ááin-kwasai.

³⁰ Ísu simásuvena séna íma kesí imáyáavinkemba úndanivo si'mákaiwaima simásímakaintemba mirá kwéune. íma kesí imáyáavinkemba úndayave'a arupí umái aavimbá maitinkánaumne. kesivo simásímakainten-umai aavimbá maitinkánaumne. ³¹ keyáámo kesáváímó súndarakai kamparé sesinó. ³² moóra-waigwara'o kentávénamo kwésimba árai'a kwésiye. ³³ keinárawa'a évakarawai ti'marówasa Yóni nombá pétinkaiwaimba koáísaa uwaná Yóni kentávéna séna árai-kwaasiman-iyé. kosimátíméro siráiyé. ³⁴ kesí ááimbo sénááontavai íma anón-imayaa úndanivo Yóni kentávái siráin-aintavai áraire síya'a sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanae-imayaa kwé'e'a mináímbá kwésimatimune. ³⁵ oómbó aampa'ó kúra'mae konten-umái Yóni kentí aampa'ó kúratinkowa'a sáwíyanka'a aamoí uráawe. ³⁶ moóra-yantaakoma Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. kesivomó simásímakaim-bayaima kwémayaunana mimbáyáígómá kesí ááimba kwévaariye. kesivomó siménamo si'mákaim-bayai kwémayaunasa kesí ááimba kwéawanaawe. mintántáákómá Yónima kentávéna siráin-ainkomba usáyaaitaraiye. ³⁷ kesivo si'mákaiwaima kwegwará'á kentávéna simbánivo kwenáái isámai íma kawé'á é'a kwenane'á íma awánaraawe. ³⁸ si'marówa'o kunkáundayave'a íma áraire kwéseмба póna Áánútun-ai íma tirumpimbá kwáyáiyé. ³⁹ keinárawa'a sé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónaumne sé'a Áánútun-ai aúvávimba awána-awana kwéowe. mináúvávimbá kesí ááimba agaimarówa'anivo íma kawé'á umái isaraawe. ⁴⁰ kawé'ó umáimo isé'o kesópa'o tékaankasi aúnái'a umái maí'mai'a osino.

⁴¹ kwaási kesúwí'a anómba umásinkanaaowe-imayaa íma kwéune. ⁴² Áánútumbo ímo tirumbó áménka'a kwétuwanaumne. ⁴³ kesivomá simásímakaintave'a kunkáundanivo íma kawé'a umásínkaraawe. ánívo moóráwaimbo kesivomó ímo simámakaindawaimo tína'o é'a kawé'a umánkanaaowe. ⁴⁴ keinárawa'a sé'a kwaási kentáá súwí'a anómba umásinkanaaowe sé'a pó'a kesáái íma áraire kwésewe. Áánútuma kentáá súwí'a anómba umásinkaniye sékaankasi kentávé'a áraire sesinó. ⁴⁵ kesivo aúranka'a íma aaivimbá maitinkánaunda póna Mósesi naaóvá'á amáán-aimba agaimakáiwai aaivimbá maitinkániye. Mósesi kwésuwa'naa iyémó sewáímó éna kwemá aaivimbá maitinkániye. ⁴⁶ Mósesi kesáái agaimarómba pó'a Mósesin-aiyave'o árairemo kwésekaai kesáaiyave'a áraire sesinó. ⁴⁷ Mósesimo agaimakáin-aintave'a íma áraire kwésemba pó'a kesáaiyave'a íma áraire kwésewe Ísu siráiyé.

6

Ísu sáwíva-kwaasi toómbá tímakaiḡ-kwasai.
Mátíyu 14:13-21, Mááka 6:30-44, Árúku 9:10-17

¹⁻⁴ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánaá sáwíyanka'a tíniye kwéuwana Káríri-kwaaunkona menávápá'á Ísuma nompí-sípívimbá kwéna minkwáúnkóná moórá-awi'a Táipíriyasi nompá'á kúmba tí'o ún-kwaasiyomba asóvamatinkarowasa awánaresa pósa kwenánaaemba kwárówasa Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé nompí-sípívínkémbá marapá'á ásávesa omápa'a umáyówasa ⁵⁻⁶ sáwíva-kwaasi Ísunopa'a kwéiyuwana tuwánéna imáyáama éna séna naaémba mirá ónaumpo aiva'á Víripimba áísaa umai isánáe séna áísaa ena séna náávakena toómbá meéyámba'maiya tíménara nánááoo súwana ⁷ Víripima séna sáwívar-ontankaken-tomba 200 kinaaraken-tomba meéyámba'maiya tímúnasaya naasinó súwana ⁸ moórá-kwayo-kwaasi Sáimoni Pítaa áváko áwí'a Éndaru ⁹ kwemá séna moórá-iyampoigo éva'aasei-tonkwara kae'-nýyáákwará'á makáimbanivo sáwíva-kwaasi máyáawe súwana ¹⁰ Ísu kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mara'á máéro simátíméro súwasa simátímúwasa mara'á máumba minkwáásívínkémbá sáwíva-kwaaima 5,000 kwaaima máyówana ¹¹ Ísu mintómbá maisokéna Áánútuntavena súwi simásuwena toómbá topán-topan-umai kwená kwayó-kwáásírá'á tímúwasa miwímá tímúwana toómbó nontenkáán-umai noyáá'a miráumai nowaná tímú'a vówasa miwítí imáyáaomo úni'a uwaná ¹² kwená kwayó-kwáásiyávéna séna mintón-ayai íma úwoiva'a tuwé'a máyáaro súwasa ¹³ éva'aasei-tompinkemba nésamo túwón-ayaivinkemba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-unampimba áítumai ógwitowasa ¹⁴ Ísumo úmba awánéna séna Áánútun-aaí simátímíwaima íya awánáúnda-awaame'a isatá awánáúmne séna kwéamu'maraundawaiman-iye séna ¹⁵ kentáási kawááita iniyemo sumbá Ísu miwí tirumpimbó sun-áimbá iséna íma mirá ónaunasa sewé séna tiyuwéna omápa'a iráiyé.

Ísuma non-avóvomayaapa'a kuráin-kwasai.
Mátíyu 14:22-23, Mááka 6:45-52

¹⁶ Ísu omápa'a umáyowasa enónka'a kwená kwayó-kwáásí nonkwaúnkón-awampa'a kumésa ¹⁷ Kápénéamuva'a kónáe séna nompí-sípívimbá usámaaisesa kuwaná Ísuma íma usauwerówana no'wáámba aúkúwana ¹⁸ anón-undaoma kwétena nonkómá tuvántááva kwéuwasa ¹⁹ tamayó'nei nombá tuwíntámaesa ayáátááka'a kuwaná Ísu non-avóvomayaapa'a kwénaaena nompí-sípígóná egwaa'á túwasa awánéna táátavesa kwéuwana ²⁰ Ísu séna kemá úmpo táá'a kaivó aáno máéro súwasa ²¹ aamoí ésa séna nompí-sípívimbá usámaaisaao suwaná avekáán-úwana nompí-sípígó non-awámpá'á kúpa'a kuráiyé.

Ísumba avakáá uráan-kwasai.

²² aaváyaavimba menávápá'á komáyón-kwaasi sésa tíndauma kímbora-nompi-sipima kwáyáísana Ísuma íma mimpímbá kwisasá kwená kwayó-kwáásí miwíyé su'mai kuráavo Ísuma náávava máyáíyo siráawe. ²³ évaka-kwaasi nompí-sípívimbá Táípiriyasivakemba kwétoyo-esa tíndauraamba Ísu Áánútuntavena súwi súwasa kwaásiyomba toómbá néiron-ayampa'a tésa ²⁴ Ísuwe kwená kwayó-kwáásíyé íma máyóntavesa tivakáá ónáe sésa mindómpí-sípívimbá usámaaisesa Kápénéamuva'a kuráawe.

Ísu maí'mai'a ónááon-tomba úne siráin-kwasai.

²⁵ Kápénéamu-ayampa'a kumbá Ísumba awánésa sésa kesí anóndakoo nósatawai maavá'á tiráano suwaná ²⁶ Ísu séna maísáaro íma kawer-áwáámé'á agaráátinkaraundayave'a kwésivakaa-ovo toómbó naráantave'a kwésivakaa-owe. ²⁷ toómbó ímo kwaíkwai'o índatontave'o é'a íma mayáímá maé'a kwaási maí'mai'o ónááon-tontave'o é'a mayáímá máyáaro. mintómbó timénaunda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai mintómbá timénaumne. Áánútu kesivomá kentávéna séna aamoí kwéumankaumne. kesí mayáímá mayaaó simbá pó'a mintómbá timénaumne súwasa ²⁸ áísaa esa sésa nóraumaiya Áánútuna mayáímá mayánaumno suwaná ²⁹ Ísu séna kentávé'o sé'o árai'a Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwai iyémó sembá mindá Áánútuna mayáímá maé'a sewé súwasa ³⁰ nóra awaamera'i. ímo awánáúnda-awaame'o inatáámó éta awánétaamo éta séta árai'a Áánútuma embá ai'maráísama kunkáandawaima óne. nóim-bayai-awaamera ínnyono sésa ³¹ kentáá síkwá'náma kavóná-marava'a mésa kwíyómpaken-tomba áwí'a máána-tomba némáembanivo emó uráandawaimo éna íma mindá usáyaaitaraiye. naaóvá'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kwíyómpaken-tomba timúwasa naráawe agaimaréna siráíye suwaná ³² Ísu séna maísáaro Mósesimo tímakon-tomba íma kwíyómpaken-tomban-íye. kesivomá kwíyómpaken-tomba kawe-tómbá kwétimiye. ³³ kwíyómpakembo marapá'ó kunkáiwaima kwemá Áánútuma kwétimin-tomban-íye. kwentávé'a pó'a maí'mai'a ónááowe súwasa ³⁴ sésa sénda-tomba aasiyaasi-táwai simiyó suwaná ³⁵ Ísu séna kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. kesópa'a kwétiyawai íma tááima kwétinkaiye. kenká'á aráápamai kwémaiyyawai íma nontávéna kwétinkaiye. ³⁶ á'a simátimé'a sé'a kesí mayáí-áwáámé'á awánaembanivo kesááiyave'a íma áraire sésa kenká'á íma aráápamai kwémaewe. ³⁷ ánivo kesivomó kwésimin-kwaasimo é'a kesópa'a ténááowe. kesópa'o tíyan-kwaasiyave'o é'a íma kóro sénaumne. ³⁸ kesí imáyáa kwaránaundayave'a kwíyómpakemba íma kumbáyaumpo si'mákaiwaina imáyáa kwaránaundayave'a kumbáyaumne. ³⁹ si'mákaiwaima simásiména séna amúnda-kwaasi sáwí-amba kwáráavo se kawááuwu. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkaano. ⁴⁰ kesivomá simásiména séna kesááninkoo embá awánésa sésa Áánútu ááninkoman-íye síyawaima aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe siráíye. naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne Ísu siráíye.

⁴¹ kemá kwíyómpaken-tomba úne Ísu súntavesa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise kwéesa ⁴² sésa kwemá Ísuma Yósépi ááninkoman-íye. anóvowi átaamo tuwánáúndayaanivo nóra sénawa kwíyómpakemba kunkáumne kwésiyo suwaná ⁴³ Ísu simátiména séna íma mirá iséise oró séna ⁴⁴ kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivo kembá si'mákaiwaima tááyaina'a kesópa'a tíya'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁴⁵ mindáyavai naaóvá'á Áánútun-ai simátimakowai agaimaréna sésa Áánútu amápa-kwaasi simái agaráátinkaniye siráawe. kesivon-áái isámai kawé'á iyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁶ kesivombá íma awánaraavo kemá Áánútunopakemba

kunkáundawai keyááma kesivombá awánaraumpo kesivon-áái ísámai kawé'á íyawai kesópa'a ténááowe. ⁴⁷ árai'a simátimé'a sé'a kesááiyavesa áraire sésa kenká'á aráápamai kwémaewai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaawe. ⁴⁸ kemá maí'mai'a ónááon-tomba úne. ⁴⁹ kentíkwá'náma kavóná-marava'a mésa máána-tomba neémesa úwoi putaráawe. ⁵⁰ ánivo kwíyómpaken-tomba mirán-tómbá náiyawaima úwoi maí'mai'a ónááowe. ⁵¹ kemá kwíyómpaken-tomba maí'mai'a ónááon-tomba úne. mintómbó nésamo ésa maí'mai'a ónááowe. kesúma timúna'a naantáv'é'a pó'a maí'mai'a ónááowe Ísu siráiyé.

⁵² Ísu súwasa Yútaa-anon-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa iséise ésa sésa nóra éna mindá'á kwenáuma simínata nánaumno suwaná ⁵³ Ísu simátiména séna árai'a sune. kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawai pó'a kesúmo ímo né'o kesí naaemó ímo né'o é'a íma maí'mai'a ónááowe. ⁵⁴ ánivo kesúma kesí naaemá naawái aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba ááimba kwéasaamba pó'a naaén-kanaama puwíyampinkemba usásintinkanaumne. ⁵⁵ kesúma kawé-tómbán-iyé. kesí naaemá kawé'-nómbán-iyé. ⁵⁶ kesúma kesí naaemá naawái kesé tarúmai máyáawa'a kemá miwísé tarúmai máyaumne. ⁵⁷ kesivo si'mákaiwaima maí'mai'a kwéintave'a kemá maí'mai'a kwéune. kemá maí'mai'a kwéundayave'a pó'a kesúma naawái maí'mai'a ónááowe. ⁵⁸ kentíkwá'náma toómbá neémesa úwoi putaráawe. kemá sún-da-tomba kwíyómpaken-tomba íma mirán-tómbán-iyé. kemó sún-da-tomba mintómbá naawái aasiyaasí maí'mai'a ónááowe Ísu séna ⁵⁹ Kápénéamu-naopa'a mono'-náúmpá'á mináímbá simátimakaiye.

⁶⁰⁻⁶¹ Ísu simásuwowasa kwenánaemba kwakón-kwaasi tirunkó sáwí'a kwéuwasa ísámai iséise ésa sésa kwemó sin-áínkómá íya sinkáin-aimba póna umbái kwétaiye suwaná Ísu arumpin-ímáyáámá éna simátiména séna mináíntáv'é'a kayókáawe. ⁶² kemó kwíyómpakembo kwaási úranda'o kumpaáruraundawaimo kuntuwer'é'o íyóna'o suwáné'o é'a nóra imáyáawa ónááoo. ⁶³ kwaásiti asirayánkó íma túwa'naa ivo Áánútun-amanko aúnaí'a umái maí'mai'a kwéumatinkaiwaiman-iyé. mirámó intembá kemó sún-da-aimba aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimba imbánivo ⁶⁴ évakarawaima kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu súmba Ísuma kampa'á siyé mó sun-áímbá kwená kuntaru'ó íníwainkwará'a naaóvá'á ísaronka'a póna évakarawai kentáv'é'a sé'a kampa'á siyé kwésewe Ísu simásuwena ⁶⁵ séna mindáyave'a á'a simátimé'a sé'a kesópa'a íma úwoima ténááovo kesivomó tááyaina'a ténááowe siráiyé.

⁶⁶ Ísu súwasa kwenánaemba kwakón-kwaasi évakarawai Ísumba ivá'á auwésa kwesé íma kwénaauwana ⁶⁷ Ísu kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasiyavena séna kegwárará ivá'á kwésiyuwaaó séna tísaa úwana ⁶⁸ Sáímoni Pítaa séna anóndakoo nááwa ewa kónaunawa seénó. emá aúnaí'a umái maí'mai'a ónaumne-aimba kwésene. ⁶⁹ ívé'a entávéta séta árai'a séne. Áánútunopakemba kawé'ná'á óneya kwésune súwana ⁷⁰ Ísu simátiména séna kemá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasima ítátinkaundanivo keinárawapinkemba moórá sáwína'a paáriníye súmba ⁷¹ Sáímoni Isakérióti ááninko áwí'a Yútásintavena séna Yútásí kwemá kwená kwayó-kwáásí sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Ísuna kuntaru'á mayáníwaiman-iyé. kwentáv'éna mináímbá siráiyé.

7

Ísu áúnava'maati kwaasái.

¹ minkákémbá Yútiyaa-ayampaken-kwaasi Ísumba tuvuwónáe kwésuntavena Ísuma Yútiyaa-ayampa'a íma kwénaaena Káíriri-ayampa'a kwénaauwana ² Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama sáwíyanka'a túwasa ³ Ísu áúnava'maa'a aká'áámba simánkesa sésa maanáyámpá'á tuwéma Yútiyaa-ayampa'a

kwaási torupanááopa'a ená mayáímá komáénasa pósa ená kwaási ená kawe'-má'yáí awánanaaowe. ⁴ amápa-kwaasi suwánanaaowe síyawaima íma aúpá'á mayáímá mayánááomba po amápa-kwaasi túranka'a mayáí komayaaó sésa ⁵ Ísun-áúnava'maa'a kwentávésa íma imáyáa ésa sésa Áánútunopakemba kunkáíye sésa mináímbá simámúwana ⁶ Ísu simátimena séna amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tiráivo kemá úwoi kwíyasa tuwánésa ⁷ marapá-kwáásí kembá íma áwáá'a tíkaavo miwíyávé'a sé'a kentí mayáímá sáwí'a kwéowe súndayavesa kembá áwáá'a síkaawe. ⁸ tanómbó opa'á koró. amáparawai kesí ááimba suwánanaao-kanaama íma tisa'á ívé'a íma tanómbó opa'á kúmpo kemá koró séna ⁹ Káríri-ayampa'a méraiye.

Ísu Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹⁰ Ísu máyomba áúnava'maa'a tanómbó upa'á kuwaná naaémba kwemá aúpá'á kúwasa ¹¹ Yútaa-anon-kwaasi Ísumba kwéavakaa-esa sésa náávára máyáíyo sésa tísaa uwasá ¹² Ísuntavesa úwoi-kwaasi sáwívar-aimba iséise ésa sésa évakarawai sésa kawe-kwáásímán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo kampa'naampa-kwáásímán-iyé sésa ¹³ Yútaa-anon-kwaasi sáwí'a umásínkáavo sésa íma avora'á sumbá aúpá'á siráawe.

¹⁴ Yútaa-kwaasimo kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaama évareva kwáyowana avumpin-táwai Ísu anóm-bono'-naumpa'a uména kwenááima simátimuwasa ¹⁵ Yútaa-anon-kwaasi isésa táátavai ésa tóipimba tiyáámba áákesa sésa monor-áímbó isópa'a íma koména ísaraimbanivo nórapakena ísaraiyo suwaná ¹⁶ Ísu minímáyáámó umbá iséna séna kesí imáyáavinkemba íma simátimé'a Áánútu si'mákaiwaina imáyáavinkemba simátimune. ¹⁷ keinárawa'a imáyáama é'a sé'a náávaken-aina simásímakaiyo. kwená imáyáavinkena'i. Áánútuna imáyáavinkena'iyó-imayaama kwéowe. Áánútumo siráini'a ónái síyawai miwímó ésa simátimunda-ainkona ááimba isánááowe. ¹⁸ kesávái-imáyáávínkén-áímbá síyawai kesúwí'a mósá maráígwáé sésa kentí imáyáavinkemba kwésevo ti'mákaiwai áwí'a mósá maránái síyawai íma kampa'naampá'á sembá árair-aimba kwésewe. ¹⁹ Mósesi amáámba simátimakombanivo íma ísámai kawer-urére sembá sínkamonaé kwésewe súwasa ²⁰ úwoi-kwaasiyomba sésa íma tuvuwónái-imayaa kwéeta máyaumpo enarumpimbá taraváá-kwámbá máyáísa mirán-áímbá séne suwaná ²¹ Ísu séna monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a íma awánaraan-awaame'a uráunda pó'a kemá sáwívar-imayaa kwéowe. ²² kentíkwá'narakemba sésa iyámpói matínkaraawasa avakaumboé-no'waamba kwaésa túra'a araa'éna umái karánááowe suwaná naaémba Mósesi mináímbá agaimakómbo pósa évaka-tawai monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a mirá kwéowe. ²³ Mósesina amáámba íma ankáíraamba pó'a agándai-kanaara'a mirám-báyáímá iyámpói túra'a kwéowe. ánivo agándai-kanaara'a moóráwaimba asóvamankaraunda pó'a mayáímá mayaánavo sé'a áwáá'a kwésiyewe. ²⁴ íma awáné-aase aintávái íma simátínkáaro. árai'a awánáíyan-aintavai simátínkáaro Ísu siráíye.

²⁵ Ísu simásuwowasa évakarawai Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sésa minkwáásíyáváiíya tuvuwónáewa kwéseo sésa ²⁶ kwemá avora'á kwenááima simátímisa'anivo íma aavimbá mayánkaraawe. anón-kwaasiyomba sésawa kwemá Áánútumo usásinankawaima Káráisitiman-iyé mirá kwéseo. íya kwéseo. ²⁷ maankwáásígóná naaópa'a awánáúndanivo Áánútumo usásinankaiwaina naaópa'a íma awánáúndavakemba tíníye siráawe.

²⁸ minkákémbá Ísu anóm-bono'-naumpa'a simátimena séna kembá ára suwánéna kesí máápa'a ára awánéna mirá kwéoo. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo moóráwai si'mákaisa'a kunkáumne. kwemá áraite siwáímán-iyé. kwembá íma awánaambanivo ²⁹ kemá á'a awánáúnda si'mákaisa'a kwenópakemba kunkáumne súwasa ³⁰ mináímbó súnkakemba tátoranae suwááesa kwená kanaamá íma tiróntavesa íma tátorowasa

³¹ úwoi-kwaasivinkemba évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima tíndara'a kwená mayáígóná awaamékoma amápa'-mayáigomba usáyaaitaniye-imayaa kwéeta Ísuna mayáígómá mirám-báyáígómá póna Ísu Áánútumo usásinankaiwaiman-iye kwésune siráawe.

Ísumba koyátoraaro sésa ti'mákaan-kwasai.

³² úwoi-kwaasiyomba mináímbá sumbá áamáán-kawaa-kwaasi isésa miwíyé mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásiyávésa sésa Ísumba koyátoraaro sésa ti'márówasa kuwaná ³³ Ísu séna sáwíyanka'a keinárawate mé'a si'mákaiwainopa'a iyóna'a ³⁴ sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa ³⁵ Yútaa-anon-kwaasi iséise ésa sésa náávara kwíndayavena síyómpo avakáá uwááeta íya awánanaumne. Kíríki-ayampara Yútaa-kwaasi máyáapara kwéna kwenáái simátiminiyo sésa ³⁶ kwemá séna sivakáá uwááe'a íma suwáné'a umáéndava'a íma iyónááowe simbá póta mináínkóná ááimba íma ísaraumne siráawe.

maí'mai'a ónááon-donkona kwaasái.

³⁷ Yútaa-kwaasi kwááyu-nambo ésamo tanómbó kwégauvon-kanaara'a moórá-kanaama kwáyowana minkánáá anón-kanaama úwana minkánáárá'á Ísu usásinena anónka'a séna nontávénamo kwétinkaindawai kesópakemba tamandaaró. ³⁸ Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna siráintemba nonayumpinkémbó usausa intenkáámbó kesááiyavesa áraire síyawaima tirumpinkémbá nonayumpinkémbó intembá íniye Ísu súmba ³⁹ Áánútun-amankontavena siráiyé. Ísu íma kwíyómpa'a kuntuwékáintavena Áánútun-amanko íma kunkáiyé. Ísu imáyáa éna séna kemá púwóndavinkemba usásine'a kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amankomba ai'máráanana kuména kesááiyavesa áraire síyawai tirumpimbá kumbéniye-imayaa éna Ísu mináímbá simátimakaiye.

Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁰ Ísumo simátimumba kwaasiyomba isésa évakarawai sésa árai'a kwemá Áánútun-ai simátímíwaiman-iye suwasá ⁴¹ évakarawai sésa kwemá Áánútumo usásinankaiwaima kwéamu'maraundawaiman-iye suwasá évakarawai sésa Áánútumo usásinankaiwaima íma Kárírivakemba tíniye. ⁴² naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima Tévítin-andarakemba Tévítina naaópa'a Pétáremuva'a marankániye agaimaréna siráiyé sésa umbá ⁴³ Ísuntavesa imáyáama taaínkaa'a ésa ⁴⁴ évakarawai sésa tátoranae sumbánivo íma tátokaawe.

⁴⁵ íma tátoresá i-kwáásí mono-káwáá-kwáásítópare áamáán-kawaa-kwaasitopare koyauwérówasa nóra séra íma táto'mai áí'mae'a teéó suwasá ⁴⁶ i-kwáásí sésa kwenááigoma amápa-kwaasi tááigomba usáyaaitaraiye suwasá ⁴⁷ áamáán-kawaa-kwaasi tísaa esa sésa kenkwará'á kampa'á simátiyuwaisara kwéseo. ⁴⁸ anón-kwaasiye kesáá áamáán-kawaa-kwaasiyaawe íma árai'a kwíyómpakemba kunkáiyé kwésumpo kegwará'á mirá seró. ⁴⁹ úwoi-kwaasiye su'mai áraire kwésewe. miwímá Mósesina áamáamba íma ísáamba póna Áánútu tínkaminiye suwaná ⁵⁰ áamáán-kawaa-kwaasivinkemba moóráwai áwí'a Níkótimasi ááéma Ísunopa'a iráiwaima simátimena séna ⁵¹ kentáásí áamáánko séna íma úwoi sé'a sáwí'a uráiyé sé'a kwenááima ísare'a kwená mayáí awáné'a aavimbá mayánkááro kentáásí áamáánko siráiyé súwasa ⁵² Níkótimasimba aká'áamba simánkesa sésa Kárírivakewain-ánaemba kwaráánó. Áánútun-ai aúváivimba awánqmai kaweruréo. Áánútun-ai simátímíwaima íma Kárírivakenda'an-ivo kwemá íma Áánútun-ai simátímíwaiman-iye sésa [⁵³ kentí naaó'-nao'a kóyáwé uwaná Ísu Óríve-ompa'a iráiyé.]

8

moórá-ininko ó'on-kwaasiye máyon-kwasai.

1 Óríve-omapa'a Ísu uména 2 aaváyaavimba kuména anóm-bono'-naumpa'a umáyowasa kwaásiyomba kwenópa'a torupowaná mara'á ména kwenáái simátimuwasa 3 amáámba sun-kwáásiyé amáán-kawaa-kwaasiye aaraí áí'maesa minínínkó ó'on-kwaasiye máyomba pósa áí'mai amáparawai túranka'a ankésa 4 Ísuntavesa sésa anóndakoo minínímbá ó'on-kwaasiye máyáísata awánéta táto'mai áí'maeta túne. 5 amáán-auvaivimba Mósesi agaimaréna séna mirámó índawaimba óntandei tuvúwónanaya puwíniye agaimaréna siráiyé. nóran-imayaa éwa seénó sésa 6 Ísumba maka sésa mirá senaná paárinata kwembá aaivimbá mayankánáe sésa suwaná Ísu kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa 7 áísaa aisaa uwaná usásinena simátimena séna imó sáwí'o uráindawai aivar-óntámbá maimé tuvuwíno simátimena 8 moórágwara'a kívairena ayáánauvi'nei marará'á aúvái agaimarówasa 9 isésa moórá-mora-kwaasi kunákárúwasowana anón-kwaasi aiva'á kumúwasa miwán-ánaemba kwa'maésa kúmúwana minínínkówé su'mai Ísuwe máyowana 10 usásinena áísaa ena séna náávára máyaa. amáparawai íma aaivimbá mayankánááoo súwana 11 owé íma aaivimbá maisinkánááowe súwana kegwára'á íma aaivimbá mayankáúna kómpo moórágwara'a íma mirán-uwó Ísu siráiyé.

kwaási sáma kamátinkaina'a úne Ísu siráin-kwasai.

12 ókwara'a Ísu kwenáái simátimena séna kwaási sáma kamátinkaina'a úne. kesínaembo kwaráiyawai íma tunínívo sáma kamái maí'maí'a ónááowe súwasa 13 amáán-kawaa-kwaasi sésa eyáá ená ááimba séndamanivo íma árai'a kwésene suwaná 14 Ísu séna ímanivo kesááigona ááimba árai'a kwésune. á'a awánáúndavakemba kunkáundayavai á'a awánáúndava'a iyónaunda pó'a kemá súnda-aimba árai'a kwésune. kesí ááimba íma suwánaraawe. 15 marapá-kwáásí kentí imáyáavinkemba aaimá maisínkaavo kemá íma aaimá kwémaitinkaumne. 16 kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. íma kewé su'mai aaivimbá maitinkánaumpo kesé kesivoé aaivimbá maitinkáyauye. miráumai kemó aaimó maitinkáundarakai arupí úsino. 17 kentí amáán-auvaivimba agaimaréna séna kae-kwáásírái moórá-aimbo séyambo ékai mináímbá árai'a kwéseye agaimaréna siráiyé. 18 miráumai kemá kesávái simátimunana kesivoé kesé mimbórá-áímbá simátimuyamba póna árair-aimban-iye súwasa 19 enavomá náávára máyáiyó áísaa esa suwaná kesí ááimbo ímo suwánaantavai kesivombá íma kwéawanaawe. kesí ááimbo suwánaankakenkai kesivombá awánaasino Ísu súmba 20 anóm-bono'-naumpa'a óntambo túwón-daumpa'a mináímbá simátimuwasa tátoranae sésa suwááesa kwená kanaamá íma túntavesa íma tátokaawe.

21 minkákémbá Ísu simátimena séna tiyuwé'a iyóna'a sivakáá uwááe'a íma suwánanaaowe. puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe súwasa 22 Yútaa-anon-kwaasi sésa kwemá séna iyóndava'a íma kanaán-umai iyónááowe simbá póna kweyáárikara puwíndayavena siíyo suwaná 23 Ísu séna keinárawa'a maankákén-kwáásímán-ovo kemá sanaankéndá'á úne. keinárawa'a marapákén-kwáásímán-ovo kemá kwíyómpakenda'a úne. 24 simátime'a sé'a puwíyamba kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe. kemá kwíyómpakenda'a úmpo kentávé'o ímo áraire sé'o é'a kentí sáwí-imayaa kwáyáina'a puwónááowe súwasa 25 mináínkóná ááimba íma isámai áísaa esa sésa nááwawa oónó suwaná Ísu séna aasiyaasi-táwai á'a simátímakaumne. 26 keinárawatave'a sáwívar-aimba kanaán-umai sé'a aaivimbá maitinkáundanivo si'mákaiwaina aaiyé su'mai amáparawaiyave'a kwésimatimune. kwemó arupí iwáín-áái kwésimatimune súwasa 27 Áánútun-aaima súmbanivo íma isówana 28 mindáyavai Ísu séna kemá kwaási úranda'a

kumpaáruraundawai sí'mae'a taaira'á mói sínkamonaaomba pó'a suwáné'a sé'a kwemó siwáímá kwená imáyáavinkemba íma sivo avowamá simámakain-aimpinkemba siráíye mirá sénááowe. ²⁹ si'mákaiwai aamoí ínkwáe-i'a úmae kwéiyunda póna íma siyuwéna kesé máyáíye súwasa ³⁰ sáwíva-kwaasi isésa kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'an-íye siráawe.

tátokaawanamo Ísu ayútínkáin-kwasai.

³¹ Ísuma Yútaa-anon-kwaasi kwentávésa árai'a kwíyómpakenda'a iyémó sirówaiyavena séna kesááimo ísámaimo kawé'ó é'o é'a kesí kwaási aú'mái ménaaowe. ³² áraiir-aimba íséwana tátokaiyampinkemba mináráír-áínkó ayútinkaniye súwasa ³³ Ááváramun-andaraken-kwaasi únda póta íma ó'on-kwaasi tátokaawe. nóra se ayútinkaniye seénó suwaná ³⁴ Ísu séna árai'a simátíme'a sé'a sáwí'o kwéowaima misáwíkómá kembá kwétatoraiye. kesí mayáí úwoi mayáígwáe sésa meéyámba'mai tátokaantenkaan-kwaasin-owe. ³⁵ mirán-kwáásí kawáánákóná naaúmpa'a íma maí'mai'a ónááovo kwenáánimbaa'a maí'mai'a ónááowe. ³⁶ kemó Áánútu ááninkomo ayútínkáana'o é'a ayútuwe'a ménaaowe. ³⁷ Ááváramun-andaraken-kwaasi ombánivo kesáái íma tirumpimbá kwáyáintave'a tuvuwónáe kwésewe. ³⁸ kesivo agaráásínkáin-aimba kwésumpo kentivomá simátímín-aimba kwésewe súwasa ³⁹ Ááváramu kentáásivoman-íye suwaná Ááváramun-andarakewaimo ékai Ááváramumo úntemba mirá uráasino. ⁴⁰ Áánútu áraiir-aimba simásímakaimba simátimundanivo tuvuwónáe kwésewe. Ááváramu íma mirá uráivo ⁴¹ kentivomó uráintemba mirá kwéowe súwasa kesáámá íma kesinóma éenkwaáírakémbá kentáá masínkaraiye. kentáásivoma mimbóráwái Áánútuman-íye suwaná ⁴² Áánútunopakemba kunkáunda pó'a Áánútu áráá'o ékai kentirumbá simésino. íma kesí imáyáavinkemba kunkáumpo kwemá si'maráísa'a kunkáumne. ⁴³ kemó súnnda nóra séra íma kwéisaao. kesááigo umbái kwétiyaiye. ⁴⁴ kemá Sáátáánigo áráá'a pó'a kwenarááíma kwaránáe kwésewe. kwemá ááinkakemba tuvúkaiwaiman-íye. árai'o sií-yántáá'á íma kwempímbá kwáyáísana kampa'naampar-áínkómá avowái'a kwéiye. ⁴⁵ miráumai áraiir-aimba simátimundayavai áraiir-aimba iyémá íma kwésewe. ⁴⁶ íma sáwí'a uráunda kwéisaawe. arupí-aimba simátimuna'anivo íma áraire kwésewe. ⁴⁷ Áánútu áráá'a pósa kwenáái isésa máyáavo keinárawa'a íma Áánútu áráá'maari'a uré'a pó'a kwenáái íma ísaraawe Ísu siráíye.

⁴⁸ Ísu simásuwowasa Yútaa-anon-kwaasi aká'áámba simánkesa sésa árai'a séta Sámériyaa-kwaasi ónana taraváá-kwámbá enarumpimbá máyáísampo mináímbá siráane suwaná ⁴⁹ Ísu séna taraváá-kwámbá íma kesirumpimbá máyáíye. kesivo áwí'a anómba úndanivo kesúwí'a sáwí'a umásínkáawe. ⁵⁰ íma kesúwí'a anómba ónáe. Áánútu kentávéna séna kawé'-máí mayáánda pó'a enáwí'a mósá anómba umánkanaumne kwésiye. ⁵¹ árai'o senda-áímbá kesáái ísámai kawé'á íyawai íma puwónááowe súwasa ⁵² Yútaa-anon-kwaasi sésa senda-aimba taraváá-kwámbó enarumpimbó máyáimba áta ísaraumne. Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátímakowaima púwúmbanivo emá se kesáái ísámai kawé'á íyawai íma puwónááowe siráane. ⁵³ kentáásivo Ááváramu puwúwasa Áánútun-aaí simátímakowaima pukáambanivo miwí usáyaaitaniyono. emó senda náávakendara'ono suwaná ⁵⁴ Ísu séna kesúwí'o mósá maráúndarakai úwoi úsina. kesúwí'o mósá maránimba kesivomán-íye. kwentávé'a sé'a kentáásí Ísóigoman-íye kwésewe. ⁵⁵ kwembá kwéawanaumpo kemá íma awánaraawe. kemó sé'o íma awánáúmnemo súndarakai kemó ontembá kampa'ná'á maúsino. á'a kwéawane'a pó'a kwenáái mósá kwémaraumne. ⁵⁶ kentivo Ááváramu kemó marapá'ó kumónaunda-aimba iséna aamoí éna kembá suwánéna kwenarunkó kawé'á uráíye

súwasa ⁵⁷ Yútaa-anon-kwaasi sésa emá ívé-kwaasi íma kae-kwáái umái siyáánkai-ima maisukáampo emá séma Ááváramumba awánaraumnewa seénó suwaná ⁵⁸ árai'a simátimé'a sé'a Ááváramumbo ímo maránkaronka'a kemá maémaundaniye súwasa ⁵⁹ mináíntávái tuvuwónáe sésa óntamba máyómbanivo Ísu aúpá'á anóm-bono'-naumpakemba kárúwaguraiye.

9

Ísu aúrumba kavíkówaimba kawe'á umánkarain-kwasai.

¹ Ísu kúmba moóráwaimba anówama aúgavitamba maránkarowaimba awánésa ² kwená kwayó-kwáási áísaa esa sésa anóndakoo nááwana sáwí-yantaakona anondáwa aúrumba kavíkáiyo. kwendéigówá'i. anóvowineigowa'iyó suwaná ³ Ísu séna íma kwená sáwí-yantaakon-ivo íma anóvowiti sáwí-yantaakon-ivo Áánútuna kawe'-má'yái kwenane'á paárínasa awánanaaontavena aúrumba kavíkáiye. ⁴ si'mákaiwaina mayáiyá máyáano. sámó kainká'ó mayáímó kwémayaawanamo no'wáámbo aúráisanamo mayáímó máyáan-kanaamo ánásaintemba miráumai mayáímá mayáúnda-kanaama ánásanimba póta ívé'a Áánútuna mayáiyá mayánaumne. ⁵ marapá'ó maúnda kwaási sáma kamátinkaina'a úne séna ⁶ marará'á awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraambá úmarena aúranka'a a'maréna ⁷ simámena séna nonkwaaúnkó áwí'a Síróamu-kwaampimba awaa'á koyoraaó súwana mirá uráiyé. Síróamuwemo súmba kwenááivinkemba kwántámai séna ai'maráí-kwáúné súwana koyotuwéna aúrumba awánamai kawe'á éna túwasa ⁸ kwená naaópaken-kwaasiye ókwaasiye awánésa sésa kwemá aampa'ó ména óntantemo inaaí síma sima'a indará'iyó suwasá ⁹ évakarawai sésa owé kwemán-iyé suwasá évakarawai sésa ímanivo mimbórá-óikwárará'iyó suwaná kwemá séna ímanivo kemá úne súwasa ¹⁰ áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawe'á íyó suwaná ¹¹ moóráwai áwí'a Ísuma kwemá awirááiima kwi'maréna mindáneí toiraani'a úmarena súranka'a a'maréna simásimena séna Síróamu-kwaampimba awaa'á koyoraaó sisa'á isé'a suwaa'á koyoráúnana súrumba kawe'án-iyé súwasa ¹² áísaa esa sésa náávara kuráiyó suwaná íma awánáúmne siráiyé.

¹³⁻¹⁴ simátimuwasa áí'maesa amáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówana Ísuma toimá aúranka'a a'maréna aúrumba kawe'á umánkaron-kanaama Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa mayáímá aambá áúmbakon-kanaama úwasa aúrumba kawe'á umánkarowaimba áí'maesa amáán-kawaa-kwaasitopa'a máánkówasa ¹⁵ áísaa esa sésa nóra ónana aúrumba kawe'á íyó suwaná toimá súranka'a asínkáisa'a suwaa'á koyoráúnana súrumba kawe'á umásínkáiyé súwasa ¹⁶ amáán-kawaa-kwaasi évaka'a sésa agándaan-kanaara'o mirá uráintavena íma Áánútunopakemba kunkáiye suwasá évakarawai sésa sáwí-imayaa-kwaasimo énarankasi íma kanaán-umai kawe'-má'yái-áwáámé'á isinó suwasá imáyáama taaínkaa'a ésa ¹⁷ sésa enaúrumba kawe'á umánkaraivo kwentávái nóin-imayaawa kwéono áísaa esa suwaná Áánútun-aaí simátímíwaiman-iyé súwasa ¹⁸ ánivo miYútáá-ánón-kwáási aúrambo kawe'ó umánkontavesa íma imáyáa umbá anóvowi tááyowasa ¹⁹ tuyasá tísaa esa sésa kenkáítí táánina'iyó. ánivo aúgavitana maránkaraayana'iyó. nóra ena aúrumba awánamai kawe'á kwéiyó suwasaráí ²⁰ kesááninkain-iyé. maránkarauyamba aúgavitane. ²¹ ánivo ívé'a nóra isaná aúrumba kawe'á umái kwéawanaiyompo kwemá anómban-ivo áísaa íyana kweyáárika'a simátimino sirááiyé. ²² ááéma Yútaa-anon-kwaasi sésa Ísuntavesa Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaiman-iyé síyawai mono'-náúmpá'á íma iyónááowe sumbá póna minánóvowí Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasarai ²³ sésarai anón-umaguraivo kwembá áísaa oro sirááiyé.

²⁴ simásúwóyasa ókwara'a aúramba kawe'á umánkarowaimba ááyowana túwasa sésa minkwáásígó sáwí-imayaa kwéiye sewatá ísaraunda po Áánútu aúranka'a arupí umái simásimiyo suwaná ²⁵ sáwí-kwaasiya'i. kawe-kwáásiyá'iyó. kemá íma isáúmne. moórá-yantaatave'a isáúnda súramba kavíkwimbanivo ívé'a súramba awánáúmne súwasa ²⁶ nóraumai aúramba kawe'á umánkaraiyo áísaa esa suwaná ²⁷ á'a simátimundanivo íma isááwe. ókwara'o simátimena'o é'a isánááoo. kwenaráái kwaránáemo sé'a kwená kwayó-kwáásí-í'a ónááowe súwasa ²⁸ aká'áamba simánkesa sésa emá kwenaráái kwaráampo kesáámá Mósesi arááíya kwégwaraumne. ²⁹ Áánútu Mósesimba aai simámakaivo minkwáásí náávaken-kwaasiya'iyó suwaná ³⁰ mindá'á mirá séna kemá mirá sembánivo minkwáásí ó'oran-kwaasin-iyé. kemá súramba kawe'á umásínkaraisa'a sune. ³¹⁻³³ kwemó ímo Áánútunopakembo kunkénaraankasi íma mirá uráisino. Áánútuma sáwí-imayaa kwéowai tááima íma kwéisaivo kwená mayáímó máyáawai tááima kwéisaíye. Áánútu áwí'o mósá maráawai tááima kwéisaíye. maambárámó úmaronkakemba íma moórá-augavitan-kwaasi máyáísana kawe'á umánkaraiye sewa'á kwéisaumne súwasa ³⁴ enanóma aampa'á maránkaraisa po úwoivaken-kwaasima éma enáái kentáá kawe-kwáásiyá kwésimasimendayaanivo mono'-náúmpákémbá kunákárúwaaó suwaná kunákárúwaraiye.

³⁵ minkákémbá Ísu ai'mátukaan-aimba iséna avakáá-umai awánéna áísaa ena séna kwíyómpakemba kwaási úrandakona arááíya kwégwaraano súwana ³⁶ Ísuntavena séna anóndakoo emó sénda nááwawa'iyó. simásímína'a kwenaráái kwaráano súwana ³⁷ Ísu séna á'o aúrambo suwánáanda kemá úne súwana ³⁸ emá Ísóigoma óne séna kívairéna kwená imáyáa mósá makáíye.

³⁹ kwená imáyáa mósá marówana Ísu séna marapá'á kunkáunda pósa kwaási avuntambá taaínkaa'a ónááowe. túrambo kavíkáíndawai túramba kawe'á umái awánáíyasa túrambo awánemayaiyawai túramba kaviyíniye súwasa ⁴⁰ amáán-kawaa-kwaasimo évaka'o máyówai iséna áísaa esa sésa ewá séwa kentááyavaiya túramba kavíkáiwai owéwá seénó suwaná ⁴¹ Ísu séna túrambo kavíkáawaimo máyáankakai kentí sáwí-imayaagona meéyámbá íma kwáyáisino. áta awánáúmne sentávéna kentí sáwí-imayaagona meéyámbá kwáyáíye Ísu siráíye.

10

sipisípigona kusavá'ó kárákwiraan-kwasai.

¹ Ísu séna árai'a simátime'a sumpo isáaro. sipisípi kusavá'ó kónáe síyawai ímo sipisípigona ontavímbó usávekesamo ésa kusarákémbó maatésamo ésa miwí umóyándáraware sénááowe. ² sipisípira'a kárákwiraiwai ontavímbá usá kwéveraiye. ³ miráumai ontará kawááná'á onta tiyánkáísana usáverena kwená sipisípi túwí'a utaisasá kwenáái iséna kwenópa'a kowaná ⁴ sipisípi kusavínkémbá tí'maena aiva'á kwisasá kwenáái isántavesa ánaaemba kwégwaraawe. ⁵ ánivo ó'on-kwaasi táái íma isámai tínaaemba íma kwa'maésa kwéesa inkaisésa kóyáwé kwéowe ⁶ Ísu mirá simátimuwasa mináínkóná ááimba íma ísaraawe.

Ísu sipisípira'a kárákwirain-kwasai.

⁷ mináínkóná ááimba íma ísóntavena Ísu séna árai'a simátime'a sé'a sipisípigona ontamá kemá úne. ⁸ íma kunkáundara'a évakarawai tiráawai umóyándáraware. miwí táái sipisípiyonko íma ísaraawe. ⁹ kemá ontamá úne. kesópa'o tíya'o é'a usáveraro senasá usáveraiya'a kárákwiyonaumne. toómbó naíyávésamo ésa kunákárúwaresa násuwesa ó'a usáveranaaowe. ¹⁰ umóyán-ámpá-kwáásímó tíyawaimo ésa kwaási tínkambai áwáávi-tantaa'a ónááombanivo kemá kunkáunda pósa ó'oran-kawe'a umái maí'mai'a ónááowe. ¹¹ sipisípira'a kawe'á umái kárákwiraundana'a úne.

sipisípira'o kawé'ó umáímo kárákwirainda'a séna kesí sipisípi túwa'naa ónaumne séna puwíníye. ¹² ánvivo óntantavaiye sésa sipisípira'a tavíkáawai áwáávite in-íyánkómbá awánésa sipisípi ivátíyuwesa kóuwana sipisípiyomba vamái kwatúwáísasa kówitawaa'a umáguraawe. ¹³ miwí sipisípira'o taviyí-ímáyáámá tuwésa óntane su'maimo mayái-ímáyáá kwéowe. ¹⁴⁻¹⁵ sipisípira'a kawé'á umái kárákwiraundana'a úne. kesivo kembá súyaisa'a kemá kesivombá aúyáunana mirámó úndantemba kesí sipisípi amápa'a túyáunasa kembá kwésuyaawe. kesí sipisípima túwa'naa ónaundayave'a pó'a kemá puwónaumne. ¹⁶ kesí sipisípi évaka'a ó'on-kusava'a máyáamba pó'a kotíránasa kesáái ísámai tésa mimbórái'a umái máyaiya'a amáparawaira'a kárákwiyonaumne. ¹⁷⁻¹⁸ púwóndavinkemba usásinanaunda-imayaama kesivomá símísa'a kemá owé súndayavena kwenarumbá kwésimiye. kemó ímo owé súnarakai íma kanaán-umai sínkamosino. kesí imáyáavinkemba puwónaunda pó'a kanaará'á puwónaumne. púwóndavinkemba kanaán-umai usásinanaumne. kesivomá simásimena séna mirán-uwo séna mirámó ónaunda-asirayamba símakaiye Ísu siráíye.

¹⁹ Ísu mináímbá súntavesa Yútaa-anon-kwaasi imáyáa ésa taaínkaar-uwasá ²⁰ évakarawai sésa taraváá-kwámbá arupimbá máyáintavena uwo'aó'á kwéíye. nóra séra kwenáái kwéísao suwasá ²¹ évakarawai sésa taraváá-kwámbó arupimbó máyáinkakai íma mirá-áímbá sisinó. taraváá-kwámbó arumpimbó máyáinkakai íma aúgavitan-kwaasi aúrumba kawé'á umái awánéna máísino siráawe.

Yútaa-anon-kwaasi tínaaemba umánkaraan-kwasai.

²² Yútaa-kwaasi anóm-bono'-nambo uráan-kanaamo túntemba Yérúsaremu-naopa'a tanómba kwégauvunka'a minkánáá táúgwi-kanaa póna túwana ²³ Ísu anóm-bono'-naumpa'a ména Sórómoni áúgwimai úmakopa'a kwéguwasa ²⁴ Yútaa-anon-kwaasi torupésa taúkúmaresa áísaa esa sésa entávéta sáwívar-imayaaya kwéune. Áánútumo usásinankaiwai kwéamu'maraundawaima ewá ónómpo arupí umái sinatá ísáano suwaná ²⁵ Ísu séna simátimuna'anivo íma ísaraawe. kesivo simásímakaim-bayaima kwémayaunda póna kesí ááimba avora'á kwévaariye. ²⁶ keinárawa'a íma kesí sipisípiyomba pó'a kesááiyave'a íma áraire kwésewe. ²⁷ kesí sipisípi túyáúnasa kesáái ísámai kesínaaemba kwégwaraawa'a ²⁸ imáyáama timúnasa aúnaí'a umái maí'mai'a kwéomba pósa íma puwónááowe. kawáá úndavinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ²⁹ kesivomá símakaimba kwená asirayánkó amápar-asirayankomba usáyaaitaisasa kesivomá kawááimpinkemba íma kanaán-umai tayaviyénááowe. ³⁰ kesé kesivoé mimbórái'a kwéuye Ísu siráíye.

³¹ súwasa Ísumo sún-aintavesa Yútaa-anon-kwaasi ókwara'a tuvuwónáe sésa óntamba máyówana ³² Ísu simátimena séna kesivomá simásímakaim-bayai kawé'-máayáímá kwémayauna'a kwéawanaavo nóim-bayaiya mayáúndayavaiya sínkamonaao súwasa ³³ íma kawé'-máayáiyávéta inkamónáeta kwéumpo Áánútumba aká'áámba simánkaandayaveta inkamónaundayaawe. marapá-kwáásígómá séma Áánútuma úne séndayaveta inkamónaundayaawe suwaná ³⁴⁻³⁵ Ísu séna Áánútun-ai aúváivimba ímo kampar-áímbó kwáyáin-auvaivimba agaimaréna séna Áánútu séna ísóigoman-owe siráíye agaimaréna siráíye. Áánútun-ai simátímakowaiyavena séna ísóigoman-owe siráíye. ³⁶ kesivomá ításinkena si'mákaisa'a marapá'á kunkáumpo Áánútu ááninko úne kwésundayave'a Áánútumba íma aká'áámba kwésimankaumne. ³⁷ kesivoná mayáímó ímo kwémayaundarakai kentávé'a kwíyómpakemba kunkáíye sé'a íma áraire sesinó. ³⁸ kwíyómpakemba kunkáíye sé'a íma áraire sembánivo kesí mayáiyávé'a Áánútuna mayáímá kwémayaiye sé'o é'a minká'á sé'a kwesé avowáe mimbórái'a kwéoye

sénááowe Ísu súwasa ³⁹ moórágwara'a tátoranae sésa umbá táto'mai tovíráyuwowana kóuraiye.

⁴⁰ Ísu miwí tiyuwéna Yótáni-nomba kóaatena ááéma Yóni nombá pétinkaropa'a komáyowasa ⁴¹ kwaásiyomba torupésa sésa Yóni ímo awánáúnda-mayaima mairáimbanivo minkwáásíyávéna simásímakain-aimba árar-aimba siráiyé suwasá ⁴² sáwíva-kwaasi Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé siráawe.

11

Árásárasi pukáin-kwasai.

¹ moóráwai áwí'a Árásárasi Pétáni-naopa'a máyowana áí'a úwasarai ámánaakai túwí'a Máriaae Máatae mimbóravá'á mésaya ² Máriaa ó'on-tawai áséi-kwiyumba úm-basawemba Ísu aísamaira'a atímarena kwena'nóntáunei uwátukai-ininko éna tiyóvígomba áí'a kwéuwasarai ³ minúnándaráí moóráwaintavesarai sésarai Ísumba kosimáme se anóndakoo enarumbá ámakaandawaimba áí'a kwéiyé kosimámiyo suyaná kosimámuwana ⁴ Ísu iséna séna Árásárásimbo áí'o kwéimba íma pu'mái ánásaindayavena áí'a kwéivo Áánútu áwíkwara ááninko súwíkwara'o mósá maránááontavena áí'a kwéiyé Ísu séna ⁵ Máataante Máriaante Árásárásinte kwenarumbá tímakomba póna ⁶ áí'a kwéun-aimba iséna kae-táwai aáno maéna ⁷ minká'á kwená kwayó-kwáásíyávéna séna ókwara'a Yútiyaa-ayampata kónaumne súwasa ⁸ sésa anóndakoo Yútaa-anon-kwaasi óntandei tuvuwónáe sésa kwéopa'a ókwara'a mináyámpá'á kónáe kwésene suwaná ⁹⁻¹⁰ Ísu miwí simátimena séna tunkwisasamo kombá íma sama kaisasá pósa tanaambá kwévaavo sámó kaisasamó kombá íma tanaambá kwévaawe. mirámó ontembá isa'á ívé-kanaa kawé'á umái mayáimá mayánaumne Ísu séna ¹¹ kentáási kwaásigo Árásárasi aúmá kwégwaimba pó'a usásinankaandayave'a kónaumne súmba ¹²⁻¹³ Árásárasi pukóntavena Ísu súmbanivo kwená kwayó-kwáási imáyáa ésa aún-kwaiguráimba póna usásinaniye-imayaa ésa sésa anóndakoo kawé'á imbá póna áí'a érankaniye suwaná ¹⁴ Ísu avora'á séna Árásárasi pukwiyé. ¹⁵ áí'o ipa'á íma kwesé máyaunda kawé'á imbá póta kwenópataamo kondá suwáné'a kentávái árai'a Áánútumpakemba kunkáiyé simásinkanaaowe súwana ¹⁶ kwená kwayó-kwáásíwínkémbá moóráwai áwí'a Tómasi kwááyu áwí'a ávárawaama kwemá simátimena séna Yútaa-anon-kwaasi Ísumba inkamónááomba póta kweséya puwónáeta kónaumne Tómasi siráiyé.

Ísuma puwíyampinkemba usásinanaaowaina ááimban-iyé kwaasái.

¹⁷ súwana Ísu Pétáni-naopa'a kúmba Árásárasi puwúwasa utámárovana éiyaimba kwaúnka'a Ísu koísaraiye. ¹⁸ Pétáni-nao'a Yérúsaremuva'a egwaa'á pósa ¹⁹ Máataante Máriaante tiyóvígo pukóntavesa Yútaa-kwaasiyomba ivi'á kogwétesa máyówana ²⁰ Ísu kwétiyemo sumbá Máata iséna kwétupa'a kúwana Máriaa naaúmpa'a máyowana ²¹ Máata Ísuntavena koséna anóndakoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino. ²² ívé'o Áánútumbo áísaa inanamó éna mirá íniye-imayaa kwéune súwana ²³ Ísu séna enayóvi pukáimpinkemba usásinaniye súwana ²⁴ Máata séna naaén-kanaama tínana pukáindavinkemba usásinaniye-imayaama kwéune súwana ²⁵ Ísu séna púwómpinkemba kwéusasinaawemo sewáíná ááimba kemá úne. aúnái'a umái maí'mai'a ónááowaina ááimba kemá úne. kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa puwónááombanivo usásinanaaowe. ²⁶ mésa kesááiyavai áraire sésa kenká'á agevamái máyáawaimo ésa íma puwónááowe. mindáyavai emá áraire kwéseno Ísu Máataantavena súwana ²⁷ Ísóigoo emá Áánútumo usásinankaiwai

kwéamu'maraundawai óne. Áánútu ááninko óne. marapá'á kumíníyondawai emá óne Mááta siráiyé.

²⁸ Mááta simásuwena kwéna áúnkontavena aúpá'á áápimba simáména séna anóndako kwétena kwéaayaiye súwana ²⁹ Máriyaa iséna avekáán-umai usásinena kwétupa'a kúmba ³⁰ Ísuma Máátaamo taawánónka'a ména íma naaópa'a túmba ³¹ Máriyaa usásinenamo kúmba Yútaa-kwaasi ivi'á ton-kwáásí awánésa imáyáa ésa sésa utamánkáapa'o ivi'ó táíndayavena kwiyé sésa kwa'maésa kumbá ³² Ísu máyonka'a Máriyaa kwéna anóndakoman-iye séna aísamaivimba kívaréna séna Ísóigoo emó maanká'ó máyaandarakai kesiyóvi íma púwísino súwasa ³³ Máriyaae kwenánaaemba kwakón-kwaasiye ivi'ó tombá Ísu tuwánówana arumbá éna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana ³⁴ tísaa ena séna náánkara utamánkaraao súwasa anóndakoo taawánaao suwaná ³⁵ Ísu ivi'á tómba ³⁶ Yútaa-kwaasi awánésa sésa pukáiwaimba aruntávéna umánkáiyé suwasá ³⁷ évakarawai sésa aúgavitan-kwaasi aúramba kawé'á umánkaraimbanivo nóra séna íma asóvamankaisana pukáiyó siráawe.

Ísu Árásárásimba usásinankarain-kwasai.

³⁸ suwaná Ísuna umbai-yántáákómá arumbá sáwí'a úwana utamánkaropa'a kúmba murí-áivimbá mámakea óika'a óntandei awáá umásúwówana Ísu koawánéna ³⁹ séna óntamba akwátúwáaro súwana Mááta pukówai ámánaako séna Ísóigoo éiyain-tawai kwáimba póna ánkúte íniiye súwana ⁴⁰ Ísu séna á'a simáme'a súnda kesáaiyavaimo áraire sémo kenká'ó agevamáímo mémo e Áánútuna kawé'-máayáimá awánaniyone súwasa ⁴¹ óntamba akwátúwówana Ísu kwiyómpa'a awánéna séna kesivoó kesáai kwéisaandayave'a súwi sune. ⁴² kesáai kwéisaampo maanáimbá kwésunda pósa maanká'á máyaan-kwaasi kentávésa árai'a Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe simásuwena ⁴³ anónka'a séna Árásárásiyo iyuwó súwana ⁴⁴ pukówaima iráimba ampaantanéi avakúmá ánáan-kwisuwesa aiyayaanka'a asááúmaresa a'nómpá'á káátamaresa mirán-úmakon-tantaakwara'a iyúwana Ísu séna iyátúwéwana máino siráiyé.

anón-kwaasi Ísuna amááyu-aimba siráan-kwasai.

Mátíyu 26:1-5, Mááka 14:1-2, Árúku 22:1-2

⁴⁵ Yútaa-kwaasiyomba Máriyaanopa'a kun-kwáásí Ísumo úmba awánésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé suwasá ⁴⁶ évakarawai ímaniye sésa amáán-kawaa-kwaasitopa'a kosésa Ísumo ún-aimba simátímúwasa ⁴⁷ mináimbá isésa amáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásíyé aaimó isón-kwaasi tááyésa sésa íma awánáúnda-mayai maémáyáimba póta nóraya ónaumno. ⁴⁸ úwoimo túwáananamo éna mirám-báyáimá maémáyainda pósa amáparawai kwenáaiyavesa áraire sénááowe. minká'á Árómaani-kamaani-kwaasi tésa anóm-bono'-namba tayawísíyuwesa kentáamá amáparawaima sáwí'a umásínkáávainivo nóraya ónaumno suwaná ⁴⁹ moóráwai áwí'a Káyavaasi minkánáa aiva'-mónó-káwááná'á póna séna íma kawé'á umái kwéisaawe. ⁵⁰ Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíníye Káyavaasi siráiyé.

⁵¹ mináimbó súmba íma kwená imáyáavinkemba siráivo minkánáa aiva'-mónó-káwááná'á máyontavena póna Áánútu imáyáama amúwana paárumai séna Yútaa-kwaasi amáparawaiyavena ísámai Ísu puwíníye. ⁵² íma Yútaa-kwaasiye su'mai Áánútu áráa'a ovó ó'on-o'om-baravaken-kwaasi mimbórái'a umái méigwae séna Ísu puwíníye. ⁵³ Káyavaasi mináimbá súwasa minkákémbá Yútaa-anon-kwaasi Ísuna amááyu-aimba suwaná ⁵⁴ mindáyavena Ísu íma Yútaa-anon-kwaasi túranka'a kwéna tiyuwéna ugóná ayááivá'á Éváráimu-naopa'a kúmba kwená kwayó-kwáásíyé koméraawe.

⁵⁵ komáyówana tíyótaasa í-tánón-kánáá sáwiyanka'a tínimba pósa tirumbó kawe'ó íyanesa naaó'-naokemba Yérúsaremu-naopa'a koyorupésa ⁵⁶ Ísuntavesa mivá maava'a awánésa anóm-bono'-naumpa'a torupésa sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe. ⁵⁷ mono-káwáá-kwáásiyé áamáan-kawaa-kwaasiye sumbá Ísumbo awánésamo ésa simásimiyata tátóráano sumbá mindáyavesa úwoi-kwaasi sésa tanómbo opa'á tíní. íya tíníyo siráawe.

12

Máryaa Ísu aísamaira'a áséi-kwiyum-basawemba pékain-kwasai.

Mátíyu 26:6-13, Mááka 14:3-9

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáámá sáwiyanka'a túwana ava'moraé-kanaa úwoi kwáyowana Ísu Pétáni-naopa'a kwéna pukómpinkemba usásinankarowai áwí'a Árásárásina naaópa'a kúwasa ² Ísuna toómbá agaimarówana Ísuwe Árásárásiye toómbó naívá'á máyóyana Mááta mintómbá maimái tíma'maena kúwana ³ Máryaa áséi-kwiyumba úm-basawemba anón-ontankakemba meéyámbakena Ísu aísamaira'a sáwíva'a atímarena kwena'nóntáunei uwaúwana mimbásáwén-kwíyúnkó anónka'a naaúmpa'a iyúwana ⁴⁻⁵ moórawai áwí'a Yútási Isakérióti séna nóra sénawa mimbásáwémbá ivátuwena anón-ontamba 300 kina mairéna ímo óísambo makáan-kwaasi taaín-timiyo séna mináimbó siráimba Ísuna kuntaru'ó mayáníwaima séna ⁶ íma óísan-iyain-kwaasiti imáyáa éna séna kwemá Ísuna kwaásiti óntanka'a kárákwironda'a umóyándá'á póna minóntámpínkémbá mayánáe séna mináimbá súwana ⁷ Ísu séna minínimbá aúwéwana úwoi máino. púwónanamo pésinkanintavena mirá kwéiye. ⁸ ímo óísambo máraán-kwaasi keséma maí'mai'a kwéiya'a túwa'naa ónáe sé'a túwa'naa ónááombanivo kemá keséma marap'á íma maí'mai'a ónaumne Ísu siráíye.

Árásárásina áamáyu-aimba siráan-kwasai.

⁹ súwasa Pétáni-naopa'a Ísu máyáíye sumbá sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi isésa Árásárási pukówana usásinankarowainte kotuwánanae sésa kuráa. ¹⁰⁻¹¹ Árásárásimba usásinankarontavesa pósa Yútaa-kwaasima miwítí anón-kwaasi tiyuwésa Áánútunopakemba kunkáiwainopata kónáe sésa suntavái mono-káwáá-kwáásí Árásárásina áamáyu-ainkwará'a siráawe.

Ísu Yérúsaremu-naopa'a kuráin-kwasai.

Mátíyu 21:1-11, Mááka 11:1-11, Áríku 19:28-40

¹² tíndauraamba áséi-masawemba pérankomba póna ívékaamba Yérúsaremuva'a Ísu kwétiyemo sumbá kwaásiyomba isésa ¹³ taayánama ayáiresa aampakémbá kogwéairesá anónkar-anonka'a sésa Ísóigo ai'maráísana kunkáiwaimba Áánútu kawe'á kwéumankaiye. kwená Ísareri-kwaasiti kawááná'án-íye kwenáwí'a mósá kwémaraumne suwaná ¹⁴ moórá-poima áwí'a tónkigo Ísumba ayáá'maena túmba ¹⁵ naaóvá'á Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna Sáiyono-naopaken-kwaasi táá'a kaivó kentí kawááná'á kwétiye. naanté-tónkígó ayáá'maena kwétiye agaimarénamo siróntemba miráumai Ísu tiráíye. ¹⁶ mitáwai kwená kwayó-kwáásí íma imáyáama umái tááka'a makómba pósa Ísu pukómpinkemba kwíyómpa'a iyúnka'a tááka'a marésa sésa aúváívimba kwáyáinka'a póna mirán-íye siráawe. ¹⁷ Ísuma Árásárási pukómpinkemba usásinankomba awánésa évaka-kwaasi simátímúwasa ¹⁸ isésa mindáyavesa pósa aampakémbá koáírówasa ¹⁹ mono-káwáá-kwáásí iséise

esa sésa amáparawai kentáámá siyuwésa kwenarááíye su'mai kwégwaraavo nóraya ónaumno siráawe.

Kíríki-ayampaken-kwaasi Ísumba awánanae siráan-kwasai.

²⁰ Yérúsaremu-naopa'a monor-áimbá isánáe sésa Yútaa-kwaasi kuwasá Kíríki-kwaasiye kwésa ²¹ Vírípima Káríri-ayampa'a Pétésáítaa-naopaken-kwaasigonopa'a tésa sésa Ísumba awánanaeta túne suwaná ²² Vírípima Éndarumba kosimái áí'maesarai Ísumba kosimámúyana ²³ Ísu séna kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba póna kesúwíko anómbó índayavena ívé'a kwévaariye. ²⁴ árai'a simátítime'a sé'a ánáyumbo úwoimo kwaíndamo éna íma arambá iyánívo ayumbá u'maráawana aáyánkarena áruma kwiréna sáwívar-aramba imái ávu káníye. ²⁵ mirámó ontembá tirááímo táíndai'o ésa íma kawé'á umái ménaaovo maambárárakén-ímáyáámó tuwáiyawai aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²⁶ kentávésa ená mayáímá mayánáe síyawai kesínaaemba kwáráaro. mirámó iyawai kesé ménaaowe. kesí mayáímó mayáiyawaima kesivo kentúwí'a mósá maráníye Ísu siráíye.

Ísu kwemó puwúntavena siráin-kwasai.

²⁷ Ísu simásuwena séna kesirunkómá umbaiyé taimbá pó'a nóra sénaumno. kesivoó maanúmbái-yántáá'ó kesópa'o tínimba maisiyuwaaó íma mirá sénaumpo kemá mindáyave'a kunkáumne. ²⁸ kesivoó enáwíko anómba íníye súwana kwíyómpakemba aái séna á'a kesúwí'a anómba uráunda pó'a moórágwara'a ónaumne súwasa ²⁹ máyón-kwaasiyomba isésa évakarawai sésa kwíyónaai siyé suwasá évakarawai sésa Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aái kwésimamiye suwaná ³⁰ Ísu simátimena séna mináímbó isáámba íma kembá kwésuwa'naa-ivo kembá kwétuwa'naa-iye. ³¹ marapá-kwáásímó aaivimbó maitinkáin-kánáámá kwétiye. marapá-kwáásítí sáwí-kawaana'a kwatíyuwánín-kanaama kwétiye. ³² taaira'á mói sinkánááon-tawaima amáparawaima imáyáama tíménasa kesópata ténááowe Ísu séna ³³ mirámó siráimba taaira'á inkamíyana puwíníntavena súwasa ³⁴ kwaásiyomba isésa sésa Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútumo usásinankaiwaima aasiyaasí maí'mai'a íníye siráivo emó sénda kemá kwaási úranda'a kumpaáruraundawaimba pósa taaira'á mói sínkamiya'a puwónaumne sémpo emá nááwa se ewá seénó suwaná ³⁵ Ísu séna kwaási sáma kamátinkaina'a úndanivo sáwíyanka'a kesé ménaumne. kwaásimo túnín-ayampa'o kombá náávára'i kwégowasa pósa íma kwéawanaawe. túnín-tantaako kesópa'a tivó sé'a sáma kamátinkai'pa'a máero. ³⁶ sáma kaimbá pó'a kentávé'a sé'a kentáásí ságayanda'a óne sembá pó'a ságayanko áráá'maa'a aú'mái ménaaowe Ísu siráíye.

Yútaa-anon-kwaasi Ísuntavesa íma áraire siráan-kwasai.

Ísu simásuwena tiyuwéna aúpá'á méraiye. ³⁷ túranka'a kawé'-má'yái íma awánaraan-awaame'a uráimbanivo kwentávésa íma árai'a Áánútunopakemba kunkáiye siráawe. ³⁸ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowaima áwí'a Áísáya siráin-aimba árai'a súmba Ísóigoo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áraire kwésewe. ená asirayámbá agaráátinkaandamanivo íma kwéawanaawe Áísáya agaimaréna siráíye. ³⁹ Ísun-aaíyavesa íma áraire suntavéna naaóvá'á Áísáya agaimaréna séna ⁴⁰ Áánútuma túrumba kavítúwáísasa pósa túrumba íma kwéawanaawe. Áánútuma táá'a kaúntinkaisasa pósa íma kwéisaawe.

Áánútumo simbá mirá uráunda
pósa kesópa'a íma tíya'a sáwí-imayaa
maitiyuwé'a kawé'á umátinkanaumne

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna séna ⁴¹ Ísuna ságayamba awánomba póna mináímbá agaimaréna siráíye.

⁴² Yútaa-anon-kwaasi évaka'a Ísuntavesa árai'a Áánútunopakemba kunkáíye sésa ámáán-kawaa-kwaasi mono'-náúmp'á íyóvo sésa aambá áúmbaraavainiye sésa íma avora'á sumbá ⁴³ Áánútuma kesúwí'a mósá maráíkwáe-imayaama ímanovo kwaási évakarawai kesúwíta mósá maráígwáe-imayaama ésa mirán-ímáyáámá umbá pósa Ísuntavesa áraire íma avora'á siráawe.

Ísu simátimuwasa taaínkaa'a uráan-kwasai.

⁴⁴ íma avora'á suwaná Ísu anónka'a séna kesááiyavesa áraire sésa kenká'á agevamái máyáawai íma kentáváíyé su'mai kwésevo si'mákaiwaintavaigwara'a áraire kwésewe. ⁴⁵ kesí ááimbo suwánaawaimo ombá íma kené su'mai kwésuwanaavo si'mákaiwainkwara'a kwéawanaawe. ⁴⁶ marapá'ó kumúnda kwaási sáma kamátinkaina'a únda pósa kenká'á agevamái máyáawai íma túnín-ayampa'a ménaaowe. ⁴⁷ kesááima ísámai íma kawé'á kwéowai aavimbó maitinkáima íma kemá úne. marapá-kwaási íma aavimbá maitinkáandayave'a kumúndanivo sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámp'á métinkanae'a kunkáumne. ⁴⁸ naaén-kanaara'a kesáái isésa tínaaemba umásinkaiyawai sésa kawer-áímbá sínaaemba umámakaundaniye sénááowe. ⁴⁹ íma kesí ímáýáavinkemba súnda pó'a kesivo si'mákaiwaima simásímakain-aimba súnda pó'a naaén-kanaama tínaa sésa kawer-áímbá sínaaemba umámakaunda ímo oráámbá uráundaniye sénááowe. ⁵⁰ kesivon-ááima aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-aimban-íye. súnda-aimba kesivo simásímakain-aimba kwésimatimune Ísu siráíye.

13

Ísu kwená kwaási tísamaira'a nombá pétinkarain-kwasai.

¹ tíyótaasa í-tánón-kánáa aaváyaaraamba kwáyowana ívékaamba Ísu ímáýáama éna séna marapá'á tuwé'a kesivonópa'a kuntuaweré'a iyónaunda-kanaama kwétiye séna marapá-kwaási kwenááima ísón-kwaasi ávááraumai ímáýáama tíména miwíyáváíyé séna puwíníye súwana ² Sáátáánigo Sáímoni ááninkomba áwí'a Yútási Isakériótimba Ísuna kuntaru'á uwó-ímáyáámá ámakowasa Ísuwe kwená kwayó-kwaásiyé toómbá kwénowana ³ avowámá amápar-asirayamba ámakowana póna Áánútunopakemba kunkáunda pó'a kuntuaweré'a iyónaumne-imayaama Ísu éna póna ⁴ toómbá némáyonkakemba usásinena paákákén-únánkwátói ayú'marena táuri úsúmaena ⁵ táávepimba nombá atímarena kwená kwayó-kwaási tísamaira'a nombá pétinkena táurinei uwátuwena ⁶ Ísuma Sáímoni Pítaanopa'a túwana séna Ísóigoo íma kesísamaira'a nombá pésinkao súwana ⁷ Ísu séna kemó úndama ívé'a íma kwéisaanda po aano isáníyone súwana ⁸ Pítaa séna kesísamaira'o nombó pésinkendayave'a a'áo síma sima'a ónaumne súwana Ísu séna enaísamaira'o ímo nombó pérankaanamo éma kesí kwaási-i'a íma ínáyone súwana ⁹ Pítaa séna Ísóigoo ená kwaási-i'a ónae súmpo sísamairare su'mai íma pésinkenda síyayaampakwara si'nómpákwará'á nombá pésinkao súwana ¹⁰ Ísu séna nombó pékaawaimo ésa íma amápa-kuva'a nombá peránááovo tísamairare su'mai nombá peránááowe. keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye súmba ¹¹ Ísu kwená kuntaru-kwaásiígómbá ísarontavena séna keinárawa'a nombá pétasaawana kímborawai íma nombá pékaiye siráíye.

12 Ísu simásuwena tísamaira'a nombá pètinkayuwena paákákén-únánkwátóimo ayú'maromba maimái úmaena ménamo toómbó némáyopa'a kwéna tísaa ena séna kemó úndawaina ááimba ára kwéisaa. 13 kentáv'é'a sé'a amápa-tantaa'a agaráásinkaandawaima Ísóigoma ónemo sembá árai'a mirán-kwáásímá úne. 14 kemá kentí agaráátinkaina'a Ísóigoma pó'a tísamaira'a nombá kwévetinkaundayave'a kemá moórá-mora-umai nombá pètinkaaro. 15 kemó kentí kwayó'ó maráúndantemba keinárawakwara'a mirán-oro. 16 árai'a simátíme'a sé'a kwayó-kwáásímó ésa miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitanaaowe. ti'mákaiwain-ai maimaésa kosimátímakaawaimo ésa ti'mákaiwaimba íma usáyaaitanaaowe. 17 miráumai kemó uráunda á'a awánaraavo mirámó íyambo é'a tirumbá kawé'á ónááowe. 18 keinárawapinkemba íma amáparawaiyave'a sumpo ítátinkaunda-kwaasi á'a túyaraumne. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna kesé moórávinkembo toómbó naráiwaima kesí kuntaru-kwáásímán-iyé agaimaréna siráimba árai'a siráiyé. 19 íma paáruraisa'a simátímunda póna aánono paárína'a kentáv'é'a sé'a árai'a séna Áánútunopakemba kunkáiyé sénááowe. 20 árai'a simátíme'a sé'a ti'maráanasa kwíyawai táái ísámai kawé'á íyantén-umai kesáái ísámai kawé'á ónááowe. kesááimo isáiyantén-umai si'mákaiwain-ai isánááowe Ísu siráiyé.

moóráwai kesí kuntaru'á íníye Ísu siráin-kwasai.

Mátíyu 26:20-25, Mááka 14:17-21, Áríku 22:21-23

21 Ísu simásuwena kwenarumbá umbái tówana séna árai'a simátíme'a sé'a keinárawapinkemba moóráwai kembá namuro-kwáásír'á agaráátinkaniye súwata 22 kwená kwayó-kwáásí moórá-mora-umai méta kwenaúvínaayaivimba éta nááwantavena siíyó séta 23 kwená kwayó-kwáásí Ísuma kembá arumbá símakowaima Ísuna egwaa'á máyaawanana 24 Sáimoni Pítaa kentáv'éna aúwánáán-awaame'a éna séna nááwantavai seénó se áísaa uwo súwa'a 25 avakáá-umai áísaa e'a sé'a Ísóigoo emó sénda nááwa'iyó séwánana 26 Ísu séna kemó toómbó nompí tu'mái aménaunda-kwaasi kwemán-iyé séna toómbá maimaéna nompímbá tu'mái mind'á Sáimoni Isakéríóti ááninko áwí'a Yútásimba amúwana 27 mintómbá mayówana Sáátáánigo kwenarumpimbá iyúwana Ísu simámena séna emó ónáe sindai'a maaránka'a uwó Ísu súwasa 28 toómbó kwénaapa'o máyón-kwaasi Ísumo sún-ainkona ááimba íma ísámai kawer-umbá 29 sésa Yútási óntanka'a tavíkówaintavena Ísu séna ímo óísambo makáan-kwaasi évaka'a timiyó Ísu siyé sésa tanómbó káúvón-kanaaratavai sésa toómbá meéyán-uwo Ísu siyé suwaná 30 Yútási Ísumo amún-tomba maimaéna avekáán-umai máápa'a kumúwana túnkuraiye.

aúná-amaambo simátímakain-kwasai.

31 Yútási máápa'a kumúwana Ísu séna ívé'a kwaási úrandako súwí'a anómba umái kwévaarisana kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba umái kwévaariye. 32 kesí mayáígómá Áánútu áwí'a anómba intembá ívé'a Áánútu kesúwí'a anómba íníye. 33 kesí iyámpóiyono. sáwiyanka'a kesé mé'a tiyúwána'a sivakáá ónááowe. Yútaa-kwaasiyave'o á'o simátíme'o súndantemba kentáv'é'a sé'a iyóndara'a íma kanaán-umai iyónááowe. 34 aúná-amaambo simátíména'a kesirumbó timúndantén-umai moórá-mora-umai kentirumbá tíméro. 35 moórá-mora-umaimo kentirumbó timíyasamo ésa tuwánésa sésa Ísuna kwayó-kwáásín-owe sénááowe Ísu siráiyé.

Pítaa ánaaemba umásinkaniye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:31-35, Mááka 14:27-31, Áríku 22:31-34

³⁶ Ísu simásuwowana Sáimoni Pítaa áísaa ena séna Ísóigoo náávava iyíníyono súwana iyóndara'a ívé'a íma sínaaemba kwaráníyompo aáno sínaaemba kwaráníyone súwana ³⁷ Pítaa séna Ísóigoo nóintavaiya ívé'a íma ánaaemba kwaránaumno. íma pó'a áwa'naa umai púwónana kawé'á íníye súwana ³⁸ Ísu séna áwa'naa umai puwónaumnemo sénda kemá árai'a simáme'a sé'a kokórigomo ímo ááimo siráindara'a kaumborá'á kentávái séma íma awánáúnda-kwaasiye síníyone Ísu siráiyé.

14

Áánútunopa'a iyónááon-amba kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena simátimena séna kentirumbá íma sáwí'a é'a íma anón-imayaa oró. Áánútuwe aráápamai mé'a kesé aráápamai máéro. kentí imáyáa Áánútumpa'a tuwé'a Áánútuna imáyáa é'a ánivo kesí imáyáa oró. ² kesivoná naaópa'a sáwíva'-maru'a kwéraiye. ímo mirámó uráinkakai íma simátimusino. ³ kemó iyúnda kentí maru'á uto'mayaa umátinkanae'a iyúne. usauwé'mae'o kunti'mae'o iyónda kemó máyaundara'a uménaaowe. mirá ona'á kesé ménaaowe. ⁴ kemó iyúnda-amba á'a awánaawe súwana ⁵ Tómasi simámena séna anóndakoo emó iyónda-naopa'a íma awánáúmne. nááraumai minámbá awánanaumno súwana ⁶ Ísu séna Áánútunopa'o iyónááon-amba kemá úne. kemá áraikona ááimba úne. kemá maí'mai'a ónááowaina ááimba úne. kesivoná naaópa'a íma úwoi iyónááomba pó'a kemá minámbá únda pó'a iyónááowe. ⁷ kesí ááimbo kwésuwanekai kesivombá awánaasino. ívé'a kwéawanaawe súwana ⁸ Vírípi séna anóndakoo enavombá agaráásínkénanaya kentáá kanaa íno súwana ⁹ Ísu séna ayáátáaka'a keséma máyaundanivo emá kesí ááimba íma kwésuwanaane. kesí ááimba suwánaawaima kesivombá á'a kwéawanaavo nóra isa enavombá agaráásinkaa seénó. ¹⁰ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáiyé. mináíntávé'a áraire seró. íma kesí imáyáavinkemba súmpo kesivomá kesé ména kwená mayáímá isa'á sune. ¹¹ kemá kesivoé tarúmai máyaunana kesivomá kesé tarúmai máyáimba pó'a mináíntávé'a áraire seró. ímo mirámó sé'o é'a kesí mayáímá awané'a sé'a árai'a kwíyómpakemba Áánútunopakemba kunkáiyé seró. ¹² árai'a simátimé'a sé'a kentávé'a árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé síyawaima kemó úndantem-bayai miwígwará'á mayánááowe. kesivonópa'a iyé'a Áánútun-amamba ai'maráándayavena miwítí mayáígó kesí mayáígómbá usáyaaitaniye. ¹³ kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a mirá ónaumpo kentávé'a ísámai kesivo áwí'a mósá maránááowe. ¹⁴ kesí imáyáamo é'o sísaá íya'o é'a kemá mirá ónaumne Ísu siráiyé.

Áánútun-amamba ai'maráanana kumíníye siráin-kwasai.

¹⁵ Ísu mináímbá simásuwena séna kentirumbó símakaambo é'a kesáái ísámai kawé'á ónááowe. ¹⁶ kesivombá áísaa onaná karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráánana kumbéna kesé aasiyaasí maí'mai'a íníye. kwemá áraikona ááimban-iyé. ¹⁷ marapá-kwáásí kwembá íma awánésa kwenáái íma ísáamba pósa íma kanaán-umai sésa kesé tamaiyó sevó kesé ména kentirumpimbá maí'mai'a imbá pó'a kwembá kwéawanaawe. ¹⁸ sáwíyanka'a tiyuwáúndanivo íma megusaamó ontembá ónááovo usauweránáumne. ¹⁹ sáwíyanka'a marapá-kwáásí kembá íma suwánanaaombanivo keinárawa'a ókwara'a suwánanaaowe. kesé ménaunda pó'a kemá aúnaí'a umái ménaaowe. ²⁰ minkánáámá tínimba pó'a sé'a árai'a avowáe ména kesé máyáísata kwesé máyaumne mirá sénááowe. ²¹ kesááimo taagwiyaávésamo kawé'ó kwéowai tirumbá kwésimewe. tirumbá simíyawaima kesivoé kesé sirunkái timéyauye. kesirumbó timúndawaiyavaiye simái avora'á paárumai ménaumne súwana ²² Yútási Isakérióti aráámáómá áwí'a Yútási séna Ísóigoo nóintavaiye séwa úwoi-kwaasiyavaiye simái íma avora'á paárumai ménaumne

seénó. kentááyáváiyé simái avora'á paárumai ménaumne seénó súwana ²³ Ísu séna tirumbá símakaawaima kesáái ísámai kawé'á íyana kesivomá arumbá miwí timínakai kesé kesivoé miwísé kumbéyauye. ²⁴ kesáái ísámai íma kawé'á kwéowai tirumbá íma símakaawe. sún-da-aimba íma kesí imáyáavinken-aimban-ivo kesivo sí'mákaiwaina imáyáavinken-aimban-iyé.

²⁵ kesé máyaundara'a mináimbá kwésimatimune. ²⁶ ánivo kesivomá kwena-mambá kentí karáákómbá ai'maráínana kumbéna kesí anondá éna amápa-tantaa'a agaráátinkena sún-da-aimba timína'a táaka'a maránááowe. ²⁷ tiyuwé'a paru kwéumatinke'a kentirumbó kwempa'ó marái-yántáá'á kwétimune. marapá-kwáásí íma kwétimewa'anivo kesirumbó kwempa'ó maráúndantemba miráumai kwétimune. mindáyavena kentirumbá íma sáwí'a éna íma táá'a kaíno. ²⁸ tiyúwáandanivo kentópa'a usauweránaumnemo sún-da á'a kwéisaawe. kentirumbó símakaambo é'a kesivonópa'a iyóndayave'a aamoí ónááowe. kesivomá kembá usáyaaitaraintavaiye simái aamoí ónááowe. ²⁹ íma paáruraisa'a simátimunda póna paárína'a kentáv'é'a sé'a árai'a siráiyé sénááowe. ³⁰ Sáátáánigo maambárará'á sáwí-kawaana'a kwétimba pó'a íma ayáátáaka'a aaimá simátimundanivo kwená asirayánkó íma kembá tátoraniye. ³¹ kesivomá simásímakaimba mirá únda suwánésa sésa avowámbá arumbá ámakaiye sénááowe. usásinaiyata konó Ísu siráiyé.

15

árai'a ándáma kemá úne Ísu siráin-kwasai.

¹⁻⁵ Ísu simátimena séna árai'a ándáma kemá úne. kesivomá minándará'á tavíkáiwaiman-iyé. ándáma kemá úne. ándágo amaimá kemán-owe. ímo arambó iyáínda-amaimo éna ayááisiyuwaniye. arambó iyáínda-amaimo éna ayááe'marainana aráságáyó agaimái arambá iyániye. ayááe'maraintemba simátímakaunda-ainkoma mirá kwéena tirumbá arupí kwéiyé. kesé tarúmai maíya'a kemá kempá'á tarúmai máéno. amaiyé su'maigomo éna íma arambá iyániye. mirámó intembá kesémo ímo tarúmaimo maíyambo éna íma arambá iyániye. kemá kesé tarúmai máéna'a pó'a kesémo tarúmaimo maíyawaimo é'a sáwívar-aramba imái ménaaowe. kembó ivá'ó siyuwésamo ésa íma arambá imái ménaaowe. ⁶ amaimó ayááisuwainda-amaimo aáyánkáíndamo éna aú'mái agaisuwániye. kesémo ímo tarusíyawaima mirá íniye. ⁷ kesémo tarúmaimo maíyawai kesááimo kentirumpimbó táto'maraiyawaima áísa íyana póna mirá umátinkaniye. ⁸ sáwívar-arambo imáímo maíyan-kwaasimo tuwánésamo ésa sésa Ísu arááíma kwáráan-kwaasin-owe síyana kesivo áwíkomo éna anómba íniye. ⁹ kesivomó arumbó símakainten-umai kesirumbá kembá kwétimune. kemó é'a misírúntáváiyé simái máéro. ¹⁰ kesivoná amáámbo ísámai kwenaruntaváiyé simái máyaundantemba kesí amáámbo isé'o é'a kesiruntaváiyé simái ménaaowe. ¹¹ mináimbá simátímakaunda pó'a kesí aamoí-yántáákó kentirumpimbá anómba kwáyaina'a aamoí umái máéro. ¹² kesirumbó timúndantemba moórá-mora-umai tirumbá tíméro. mindá kesí amáámbo kwétimune. ¹³ kentí kwaásiyavaiye simái kwétuwa'naa-e'a puwónáe sésamo puwíyamba íma moórá-aimba simái usáyaaitamai tirumbá timénááowe. ¹⁴ kesááimo isémáyayawaimo é'a kesí kwaási-i'a ónááowe. ¹⁵ anón-kwaasigona kwayó-kwáásí anóndakona mayái íma awánaraambanivo kwenávárawaisai kwená mayái awánaraawe. mirámó ontáv'é'a pó'a kesivomó amápar-aimbo simásímakaimba simátimunda pó'a íma kesí kwayó-kwáásíyé sendá kesívárawaisaiye sénaumne. ¹⁶ keinárawa'a íma kembá ításinkaawa'a kemá keinárawa'a ítátinkaunda pó'a kwégwe'a asirayán-árámbá koimái sáwívase umái máéro. kesí imáyáamo é'o kesivompá'ó áísa íyanamo éna mirá umátinkaniye. ¹⁷ moórá-mora-umai tirumbá tíméro sé'a mirán-amáámbo simátímakaumne Ísu siráiyé.

marapá-kwáásí tíyámbo umátínkaraan-kwasai.

¹⁸ Ísu mináimbá simátimena séna marapá-kwáásímó keinárawatavesamo tíyámbo umátinkaiya'o é'a tááka'a maré'a sé'a aiva'á kentáásí Ísóigomba áyámbo umánkaraawe sénááowe. ¹⁹ kemá marapá-kwáásívínkémbá kembá ítátinke'a kendéin-owe súnnda pósa marapá-kwáásí tíyámbo kwéumatinkaawe. kembó úwoimo marapá-kwáásímó onkákái kentávésa sésa kenkáán-kwáásín-owe sésa tirumbá tímésino. ²⁰ kwayó-kwáásí miwítí anón-kwaasigomba íma usáyaaitaraawemo súnnda imáyáama oró. kentí anóndako únasa pósa marapá-kwáásí aká'áámbo simásinkesa sáwí'a umásínkáanten-umai keinárawa'a aká'áámbo simátinkesa sáwí'a umátinkanaaovo kesááima ísámai kawe'á íyawai kentááima isánááowe. ²¹ keinárawa'a kesí kwaási-i'a ombá pósa marapá-kwáásí aká'áámbo simátinkesa sáwí'a umátinkanaaowe. si'mákaiwaimba íma awánaamba pósa sáwí'a umái mirá ónááowe. ²² kemó ímo kusimátimundarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáísino. kusimátimunasa miwítí sáwí-imayaama ivá'á túwááraamba íma ivá'á túwáawana úwoi kwáyáie. ²³ tíyámbo masínkáiyawai kesivonkwará'á tíyámbo kwéumankaawe. ²⁴ kemó ó'owimo usáyaaitamaimo ímo ó'on-o'om-bayaimo mayáúndarakai marapá-kwáásítí sáwí-imayaa úwoi aúpá'á kwáísino. kesí mayáímá awánésa kenté kesivonté tíyámbo kwéumasinkaawe. ²⁵ Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna úwoiyavesa kembá tíyámbo kwéumasinkaawe siráinka'a póna mináimbá ívé'a kwévaariye. ²⁶ kesivonópa'a iyé'a kentí karáá'á tutinkáníwaimba ai'maráanana kesivonópakemba kwenamankó keinárawate kumbéna kwemá áraikona ááinda'a póna kentávéna amápa-tantaa'a kusimátiminiye. ²⁷ kemó mayáímó ááimbo asááwándarakemba á'a suwánaraamba pó'a kentáváigwará kesí mayáiyáváigwará'á simátímapa'a kónááowe.

16

¹ naaémba kesááiyave'a íma asiramái mé'a siyúwáavo sé'a mináimbá kwésimatimunda imáyaa oró. ² naaémba marapá-kwáásímó keinárawatavesamo mono'-náúmpákémbá kwatuwánáemo sénááomba mindáyavesa sésa Ísuna kwayó-kwáásí tínkamiyawai Áánútuna mayáímá kwémayaawe kampa'á sénááowe. ³ kenté kesivonté íma suwánaamba pósa miráumai sáwí'a umátinkanaaowe. ⁴ ívé'a mináimbá kwésimatimunda póna mindá paárína'a tááka'a maré'a sé'a simásimakaimba kwévaariye sénááowe. mindáyave'a kwésimatimune Ísu siráie.

Áánútun-amanko mayáímá kwémayain-kwasai.

Ísu simásuwena séna keinárawate máyaunda pó'a mináimbá íma simátímake'a ⁵ si'mákaiwainopa'a iyóndatavaiye sé'a ívé'a simátímakaana'a náávara iyónó sé'a íma sísa owa'á ⁶ iyónaumne súnnda-aimbo ísááwana tirunkó umbái taisa'á pó'a náávara iyónó sé'a íma sísa owe. ⁷ árai'a simátíme'a sé'a ímo iyúndarakai kentí karáá'á tutinkáníwaima íma kúmísino. iyé'a kwembá ai'maráanana keinárawate kumbéna kawe'á umátinkaniye. ⁸ kumbéna marapá'á máyáan-kwaasi kentí sáwí-imayaagona ááimba agaráátinkaniye. arupímo umáímo maígona ááimba agaráátinkaniye. Áánútumo aaivimbó maitinkáníwaina ááimba agaráátinkaniye. ⁹ kesááiyavaimo ímo áaire síyawaiyavena simátimena séna kentí sáwí-imayaa úwoi kwáyáie síníye. ¹⁰ kesivonópa'a iyúnda íma suwánanaaomba póna kentí karáá'á tutinkáníwaima arupí umái ménaaomba kunagaráátinkaniye. ¹¹ maambárará'á sáwí-kawaana'a á'a aaivimbá mayánkaraimba póna Áánútu aaivimbá maitinkáníyema simátiminimbaniye. ¹² sáwívar-aimba simátimusina umbai-áimbá pó'a ívé'a íma kanaán-umai isánááomba pó'a naaémba isánááowe. ¹³ Áánútun-amankoma kumbéna amápa-tantaatavena árair-aama va'mái simátiminiye. íma kwená imáyáavinkemba simátiminivo

simámakain-aimba simátimena aánomo paárinin-tantaa'a simátiminiye. ¹⁴ súnda-aimba simátiminana kesúwí'a anómba íníye. ¹⁵ amápar-aintomba kesivondéimá mindá kendéimán-íye. miráumai sé'a simámakaunda-aimba Áánútun-amankoma simátiminiye Ísu siráíye.

tirumbá umbái tamái naaémba kawé'á uráin-kwasai.

¹⁶ Ísu simásuwena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowe súwasa ¹⁷ kwená kwayó-kwáásívínkémbá évakarawai sésa kesivonópa'a iyúnda pó'a sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo simbá nóintavaiya kwésiyo. ¹⁸ sáwíyankaremo simbá mináínkóná ááimba íya kwéisaumne. nóintavaiye séna kwésiyo suwaná ¹⁹ Ísu miwí tuwánarena áísaa ónáe kwéuwana simátimena séna sáwíyanka'a íma suwáné'a aáno suwánanaaowemo súnda-aintave'a keinárawa'a ávááraumai kemó súnda-aintave'a ísámae kwénaaowe. ²⁰ árai'a simátimé'a sé'a keinárawa'a iví'á táiyasa marapá-kwáásí aamoí ónááombanivo kentirumbá umbái tamái mé'a naaémba kentirumbá etóyóí ónááowe. ²¹ moóra-ininkomo iyámpóimo maránkarainda-kanaama títanamo éna áí'o kwéuwanamo maránkaraintavaiye séna ísámai umbái táinana naaémba miníyámpóí awánéna aamoí umánkaniye. ²² mirá ontembá kentirumbá ísámai umbái té'a naaémba suwáné'a aamoí ónááowe. aamoimó íi-yántáá'á íma maitiyuwánááowe. ²³ minkánáá tína'a íma sísa ónááovo kesivombá áísaa íyamba kentávé'a ísámai áísaa íyantavena póna mirá umátinkaniye. ²⁴ kesivombá íma áísaa uráavo ívé'a kentávé'a ísámai áísaa íyamba mirá umátinkainana kentirunkó anómba aamoí ína'a máero Ísu siráíye.

marapá-tántáá'á Ísu usáyaaitaraiye siráin-kwasai.

²⁵ Ísu simásuwena séna kwántámai-aimba simátimunda pó'a naaén-kanaama tína'a kesivon-áái paárumai simátimenaumne. ²⁶ minkánáámó tína'a kesí imáyáa ontávái kesivombá áísaa íya'a kemá íma áísaa onaná ²⁷ kwemá úwoi tíména kwenarumbá tímakaintavena póna úwoi tímíniye. kentávé'a sé'a Áánútunopakemba kunkáíye sé'a tirumbá símakaantavena kesivomá arumbá tímakaiye. ²⁸ kesivonópakemba marapá'á kumbáyaunda pó'a ívé'a marapá'á tuwé'a kesivonópa'a iyónaumne Ísu súwasa ²⁹ kwená kwayó-kwáásí sésa ívé'a íma kwántámai-aimpinkemba sémpo avorató kwésimasimene. ³⁰ kesáámá séta áísaa ónáisaye íma súnayaama emá ísaraandana'a po paárumai kwésene. miráyá séta Áánútunopakemba kunkáane kwésune suwaná ³¹ Ísu séna kentávé'a Áánútunopakemba kunkáíye sembánivo ³² sáwíyanka'a siyuwé'a kentí naaó'-nao'a kóyáwé owa'á keyáá maúsina kesivomá kesé máyáíye. ³³ mináímbá simátimunda pó'a kesé tarúmai mé'a aánoumai kwempa'á máero. marapá-kwáásí aká'áámba simátinkesa sáwí'a umátinkanaaombanivo marapá-tántáákwará kwaásigwara'a usáyaaitaraunda pó'a kentirumbá aamoí umái ménaaowe Ísu siráíye.

17

Ísu kwená kwaásiyavena ísámai Áánútumpa'a námúnaa siráin-kwasai.

¹ Ísu simásuwena kwíyómpa'a awánéna séna kesivoó minkánáámá kwétiye. kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ² amápa-kwaasi tavíkáundayavai asirayámbá símakaanda pó'a símakaanda-kwaasi aúnái'a umái maí'maí'a umátinkaunda mindáyavai kesúwí'a anómba ina'á enáwí'a anómba umánkáano. ³ eyáama árair-Isoigoma óne. kembá sí'mákaandana'a úne. empáré kempáré tésa kenkáísááima ísáawai aúnái'a umái maí'maí'a kwéowe. ⁴ marapá'á enáwí'a anómba umái símakaanda-mayaima ánásaumne. ⁵ kesivoó maramá íma taróruraandara'a esé máyayana kesúwí'a anómba kwáyáinka'a po ókwara'a mirán-ínkwáe'a kwésune.

⁶ marapá-kwáásívínkémbá ená kwaási-i'a umátinke símakaandawaima entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkaunasa enáái kwéisaawe. ⁷ símakaandayavesa sésa mintántáá'á Áánútu ámakain-tantaare kwésewe. ⁸ símakaanda-aimba simátimunda kwéisaawe. enópakemba kunkáunda-aimba isésa sésa Áánútu ai'mákaisana kunkáiyé kwésewe. ⁹ miwíyávé'a ísámai kwéaisaa-une. marapá-kwáási úwoi-kwaasiyave'a íma áísaa úmpo símakaanda-kwaasi ená kwaasiyave'a ísámai kwéaisaa-une. ¹⁰ ená kwaási kesí kwaásiman-owe. kesí kwaási ená kwaásima ésa kesúwí'a anómba kwéowe. ¹¹ marapá'á íma máénda enópa'a íyóndanivo miwímá marapá'á ménaaowe. kawe-késívóo miwírá'á emá taviyénda pósa Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái ménaaowe. esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá tarúmai ménaaowe. ¹² miwísé mé'a tavíkáunda Áánútumbo ááyaan-kwaasi-i'a umái mésa íma sáwí-amba kwakáawe. ánivo moóráwái sáwí-amba kwaránimba póna mináímbá Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriníye. ¹³ enópa'a íma iyúnda marapá'á mé'a miwí tirumpimbá kesí aamoi-yántáákó anómba kwégwaintavai mináímbá kwésimatimune. ¹⁴ enáái simátímakaumne. kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndantemba miwímá íma árai'a marapá-kwáásímá ombá pósa marapá-kwáási úwoi-kwaasima tíyámba kwéumatinkaawe. ¹⁵ íma sé'a miwímá marapákémbá kuntiraaó súmpo Sáátáánigo sáwí'a umátínkáivo se taviyiyó kwésune. ¹⁶ kemó ímo árai'o marapá-kwáásímó úndanten-umai miwímá íma árai'a marapá-kwáásímán-owe. ¹⁷ enááima árair-aimba póna tirumpimbá kwáyainasa ená kwaási-i'a umái ménaaowe. ¹⁸ kembó si'maráána'o marapá'ó kunkáundantemba miwímá ti'maráanasá marapá-kwáásívímbá ménaaowe. ¹⁹ miwíyávé'áiyé sé'a enarááiyé su'mai kwaráúnda pósa enarááiyé su'mai kwaránááowe.

²⁰ íma maankwáásiyé su'maiyave'a áísaa e'a súmpo miwí táái isésa kentávésa sésa árai'a Áánútunopakemba kunkáiyé síyawaiyavaigwara'a kwéaisaa-une. ²¹ kesivoó áísaa e'a sé'a esé kesémo tarúmaimo maúyantemba miwímá enté kentéva'a tarúmai ménaaowe. miwímá tarúmai máyáamba pósa marapá-kwáási tuwánésa sésa árai'a Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe. mindáyave'a námúnaavinkemba kwésimamune. ²² esé kesémo mimbóráí'o umáímo maúyantemba símakaanda-asirayamba tímakaunda pósa mimbóráí'a umái ménaaowe. ²³ emá kesé tarúmai máéna'a kemá miwísé tarúmai máyaunda pósa miwímá tarúmai ménaaowe. marapá-kwáási mindá tuwánésa sésa Áánútuma Ísumba ai'mákaisana kunkáiyé sénááowe. enarumbá símakaandanten-umai miwígwará'á tímakaunda pósa marapá-kwáási tuwánésa sésa áraire sénááowe. ²⁴ kesivoó maramá íma taróruronka'a enarumbá siméma asirayámbá símakaane. símakaanda-kwaasi kesé maígwáe sé'a súnda pósa kesí asirayámbá awánanaaowe. ²⁵ kesivoó arupínako óne. marapá-kwáási embá íma kwéawanaambanivo kemá awánáúnda símakaanda-kwaasi kentávésa sésa Áánútuma ai'mákaisana kunkáiwaiye kwésewe. ²⁶ entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatimunasa enarumbó símakaandantemba miwí tirumbá simíya'a miwísé ménaumne. entávái mirándá'á máyáiyé simái paárumatinkare'a paárunte kónaumne Ísu námúnaavinkemba mirá siráiyé.

18

Ísumba tátokaan-kwasai.

Mátíyu 26:47-56, Mááka 14:43-50, Árúku 22:47-53

¹ Ísu simásuwena kwená kwayó-kwáásiyé Kítáróni-nomba kóaatésa taai-kanáágúnévímbá komáyówana ² Ísuwe kwená kwayó-kwáásiyé mintái-kanáágúnévímpá'á kóyo untavéna Yútási Ísuna kuntaru-kwáási mintái-kanáágúnévá'á

awánéna ³ mivá'á kúmba áamáán-kawaa-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé i-kwáásígwará mono'-nánkár-í-kwáásígwará'á ti'márówana Yútási ti'maena taánasatagwara ánáyatankwara'a maimaésa oómbá to'maésa mintái-kánaágúnévá'á kumbá ⁴ Ísu kwenópa'o tínín-tantaakomba awánéna kwená kwaásivinkemba usásinena miwí túrampa'a koména tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa ⁵ Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná miwántáv'é o semba kemá úne súwana Yútási Ísuna kuntaru-kwáásímá póna miwísé máyomba ⁶ kemá úne Ísu súwasa miwí tayauwéropa'a tanaambá vowaná ⁷ Ísu moórágwara'a tísaa ena séna nááwana avakáá-íya kwéoo súwasa Ísu Násáretivakewaintaveta kwéavakaa-une suwaná ⁸ Ísu séna á'a simátimunda maandá kemá úne. kembó sivakáá ontavé'a maankwáásí étinkaiyasa koró Ísu súmba ⁹ Áánútuntavai siráimba símakaanda-kwaasi íma sáwí-amba kwakáawe sirónka'a póna paárumai mináimbá súwana ¹⁰ Sáimoni Pítaa taánasatama ámurandavinkemba taú'maena aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí áá'a agáúsuwomba minkwáyó-kwáásígó áwí'a Márakáasi kwenáá'a agáúsuwowana ¹¹ Ísu Pítaantavena séna ená taánasatama ámurandavimba kwiyuwó. sí'a índai'a umásinkanaaombanivo kesivoná mayáímá íma tuwánáúnda pó'a mirámá ónaumne Ísu siráíye.

Ísumba áí'maesa Ánásinopa'a máánkaraan-kwasai.

¹² Ísu súwasa i-kwáásiyé miwítí anón-kwaasiye mono'-nánkár-í-kwáásiyé Ísumba táto'mai ayáánka'a asááúmaesa ¹³ áí'maesa aiva'á moórá-kawaana'a áwí'a Ánásinopa'a máánkówana kwemá Káyavaasi aísáánkoma póna minkánaámá Káyavaasima aiva'-mónó-káwáánákómá póna ¹⁴ ááéma simátimena séna Yútaa-kwaasi amápa'a púwóvo séna moóráwai puwíníye siráiwaina aísáánkonopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiye siráin-kwasai.

¹⁵ máánkówasarai Ísuna kwayó-kwáásírái moóráwai Sáimoni Pítaawe moóráwaiye Ísun-ánaaemba kwa'maésarai kuyambá aiva'-mónó-káwáánákó moóráwaimba awánasuowwana aaimá ísópa'a Ísumba ánkaroopa'a umáyowana ¹⁶ Pítaa aantareívimbá máyowana aiva'-mónó-káwáánákómá awánówaima usauweréna ontará'óarákwiron-arasigontavena simámuwana ontá tiyankówana Pítaamba áí'maena usáverowana ¹⁷ minárásígó Pítaamba awánéna áísaa ena séna minkwáásígóná kwayó-kwáásiyá'ono súwana Pítaa séna a'áo ke ó'on-kwaasi úne súwasa ¹⁸ táúgwitavesa ésa mayáí-kwáásiyé i-kwáásiyé iramá agaimarésa tiyáamba kwégauvuwana Pítaa mináimbá simásuwena irará'á koména ayáamba kauráíye.

aiva'-mónó-káwáánákómá Ísumba áísaa uráin-kwasai.

Mátíyu 26:59-66, Máaka 14:55-64, Áríku 22:66-71

¹⁹ Pítaa irará'á kwégauvuwana aiva'-mónó-káwáánákómá Ísuntavena séna simátimakaanda-aimba simásimiyo. ená kwayó-kwáásiyáváígwará'á simásimiyo súwana ²⁰ Ísu séna Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpare simáti simati eémáyaunda avora'á seémáyaunda íma aúpá'á simátimakaumpo ²¹ nóintavai kwésisaa-ono. kesááimo ísaraawai tísaa inasá simátimakaanda-aimba ísaraamba pósa sénááowe súwana ²² mono'-nánkár-í-kwáásígó Ísumba tuvuwéna séna aiva'-mónó-káwáánákómó simpímbá íma mirá siyó súwana ²³ Ísu séna sáwí-aimbo súndarakai misáwí-áimbá ááéma avora'á isinó. kawer-áimbó súndayavai nóinkakena sínkamono súwana ²⁴ Ánási ai'marówasa ayáámpinken-anda íma ayútuwesa mindánankwara'a áí'maesa Káyavaasi aiva'-mónó-káwáánákónopa'a máánkaraawe.

Pítaa íma awánáúnda-kwaasiman-íye siráin-kwasai.

Mátíyu 26:71-75, Máaka 14:69-72, Árúku 22:58-62

²⁵ aiva'-mónó-káwáánákónópa'a Ísumba máánkówana Pítaa irará'á ména ayáámba kwégauvuwasa irará'ó máyón-kwaasi áísaa esa sésa egwárará minkwáásígóná kwayó-kwáásí oónó suwaná mináimbá umémpa'a tuwéna séna ke ímaniye súwana ²⁶ aiva'-mónó-káwáánákóná kwayó-kwáásí Pítaantavena séna emá minkwáásígóe taai-kigáúvá'á máyaaya'a tuwánaraunda áraira súno séna Pítaama áá'a agáúsukowai akún-ándárákéwáímá súwana ²⁷ Pítaa moórágwara'a séna ke ímaniye súwana kokórigo áái siráíye.

Ísumba áí'maesa Páírátinopa'a máánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:1-2,11-14, Máaka 15:1-5, Árúku 23:1-5

²⁸ kokórigo áái súwasa irataró'a Káyavaasina naaúmpakemba Ísumba áí'maesa kámááni-anondakona pááimpa'a máankesa sésa íma Yútaa-kwaasiti naaúmpa'an-ivo ó'on-kwaasiti naaúmpa'a iyéta tíyótaasa í-tánómbá íya náúnavaíyaawe sésa íma íyúwana ²⁹ Árómáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátí kunákáruwena kuntísaa ena séna minkwáásí nóinkakena aavimbá mayankánáe séo súwasa ³⁰ ímo sáwí'o uráinkakai íya áí'maeta túsino suwaná ³¹ Páírátí séna keyáárika'a áí'mae'a kentí amáámbo makénten-umai simánkáaro súwasa miYútáá-ánón-kwáásí sésa Árómáani-kamaani-kwaasi moóráwaimbo tuvú'máimo utaiyáwái aambá áúntukaawe sumbá ³² ááema Ísu simátimena séna taaira'á mói sínkamiya'a puwónáumne siráin-aimba paárúwasa áí'maesamo kumbá mináíntávésa uwaná ³³ Páírátí naaúmpa'a kuntuweréna iyéna Ísumba ááyena séna emá Yútaa-kwaasiti kawáánará oónó súwana ³⁴ Ísu séna ená imáyáavinkena sísaá ó. kwaasi simámakaawa sísaá oónó súwana ³⁵ Páírátí séna kemá íma Yútaa-kwaasima úne. ená kwaásiye mono-káwáá-kwáásíyé áí'maesa kesópa'a tiráavo norá ónasawa'iyó súwana ³⁶ Ísu séna kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáíye. kemó kawáái'o úndamo marapá'ó kwáyáinkakai kesí kwayó-kwáásí áái'a tíyáásino. Yútaa-kwaasi kembá tátoraavo sésa áái'a tíyáásino sésa tátokaawe. kemó kawáái'o úndama íma marapá'á kwáyáíye súwana ³⁷ Páírátí áísaa ena séna kawáánará oónó súwana Ísu séna á'a séne. mindáyave'a marapá'á kumúnana masínkaraimba pó'a arupí-aimba kwésimatimune. arupí-aintavesamo aamoimó owái kesááima kwéisaawe súwana ³⁸ Páírátí séna nói-aina arupí-aimban-iyó siráíye.

Ísumba aráá'a tuvúwóro siráin-kwasai.

Mátíyu 27:15-31, Máaka 15:6-20, Árúku 23:13-25

Páírátí simásuwena kunákáruwena Yútaa-kwaasitavena séna kwemó sáwí'o uráimbo simásimakaamba avakáá únda íma isáúmpo ³⁹ tíyótaasa í-tánón-kánáá tintembá moórá-kwaasi ááyaawa'a ándávakemba ayúrankaundantemba minkánáámó tinká'á Yútaa-kwaasiti kawáánará ayúrankaunumno tísaa ena súwasa ⁴⁰ anónka'a sésa ímanivo kwembá íma ayúranke Párápásimba ayúrankaao suwaná Párápásima ááite tiyéna umóyánté in-kwáásímán-íye sésa kwembá ayúrankaao siráawe.

19

¹ suwaná Páírátí i-kwáásí simátimuwasa Ísumba áwí-andaneí áwíruku'-nesa ² anón-kwaasiti kánumo'an-íye sésa áwí-andama owepamáí Ísu a'nómpímbá kuvérankesa naaeyayán-únánkwátóí anón-kwaasiti unáánkwátóíman-íye sésa umánkesa ³ kanaaráá'a ankésa moórá-mora-umai kwenópa'a tésa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'á óne sésa tiyáándeí tuvúto'na uráawe.

⁴ tuvúto'na uwaná moórágwara'a Páírátí kunákáruwena amápa-kwaasiyavena séna máisáaro. íma sáwí'a uráintave'a áí'mae'a túranka'a máankaraana'a awánaaro. íma

sáwí'a uráiyé súwana ⁵ Ísu kunákáruwena a'nómpímbá áwí-andagwara naeeyayán-únánkwátóigwara'a kunákáruwowana Páírátí simátimena séna minkwáásígómbá awánaaro súwasa ⁶ mono-káwáá-kwáásiyé mono'-nánkár-í-kwáásiyé awánésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí séna kwemá íma sáwí'a uráimba pó'a kemá íma tuvuwónaumpo keinárawa'a ál'mae'a taaira'á máyuvuoro súwasa ⁷ Yútaa-kwaasi sésa kwemá séna Áánútu áánimba úne seémáyaimbanivo kentáásí áamáankoma séna mirámó síndawaimba tuvuwíyana puwíno símakaampimba póta tuvuwónaumne suwaná ⁸ Áánútu áánimba úne siráin-aimba Páírátí isówana ávááraumai áá'a kówana ⁹ naaúmpa'a kuntuaweréna umaéna Ísumba áísaa ena séna náávakewaiya'ono súwana Ísu iséna íma aái súwana ¹⁰ Páírátí séna kemó áísaa únda nóra se íma aái kwéseeno. kemó aaimó senasamó ésa ayúrankanaaowe. kemó senasamó ésa taaira'á tuvuwíyama puwíníyone. minásíráyámbá tokáumne súwana ¹¹ Ísu séna Áánútumo minásíráyámbó ímo ámakainkakai íma toráasino. Áánútu ámakaivo sí'maenamo enká'ó másínkaiwaina sáwí-mayaigoma ená sáwí-mayaigomba usáyaaitaraiye siráiyé.

¹² Ísu súwana Páírátí mináímbá iséna séna nóra'iyo ke minkwáásí ayúrankanae'a kwéune súwasa Yútaa-kwaasi anónka'a sésa emó ayúrankemo éma íma Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási-i'a kwéone. Ísu séna kemá kawáánákómá úne siráintavai Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakomba usáyaaitanae siráintavai mindáyavaiye séma íma ayúrankaao suwaná ¹³⁻¹⁴ Páírátí mináímbá iséna Ísumba ál'maena máápa'a óntan-ayaumá kwáyom-barupa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba áwí'a Kápata-marupimba kumbéna aavimbá maitínkarom-barupa'a kumbéna Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-iye súwana tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwana ívékaamba kwáyá'wái sáwíyanka'a tíniye úwana Páírátí Yútaa-kwaasiyavena séna kentí kawáánákómán-iye súwasa ¹⁵ ímaniye sésa anónkar-anonka'a sésa taaira'á tuvuwíyana puwíno suwaná Páírátí tísaa ena séna kentí kawáánákómbá taaira'á tuvuwíyane'a kwéowe súwasa mono-káwáá-kwáásí sésa Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanako kweyáama kentáásí kawáánákómán-iye suwaná ¹⁶ Yútaa-kwaasi tááigo usáyaaitontavena Páírátí séna Ísumba taaira'á tuvúwóro séna tímakaiye.

Ísumba aráá'a tuvúkáan-kwasai.

Mátíyu 27:32-44, Mááka 15:21-32, Árúku 23:26-43

¹⁷ Páírátí tímúwasa i-kwáásí Ísumba ál'maesa taaimá tuvuwónááon-taima kwenká'á ámúwana áúgwaata'maena tuvuwónááon-ayampa'a kúmba mináyámparé sésa áwí'a a'nómayaampare Yútaa-kwaasi tááivinkemba Kórígótaavare mináyámpá'á kúwasa ¹⁸ taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaresa kae-kwáásírái Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaresa Ísumba avumpimbá tuvúsúmarowana ¹⁹ Páírátí kwená mayái-kwáásíyávéna séna Ísu Násaretivakewaima Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye sé'a agaimái taaira'á aráápamankaaro súwasa ²⁰ kaumbo-kwáásí tááivinkemba Yútaa-kwaasi tááivinkenkwara Áróamáani-kwaasi tááivinkenkwara Kíríki-kwaasi tááivinkenkwara'a agaimái aráápamankarowasa sáwíva-kwaasi awánomba tuvúwún-ayampa'a anón-daopa'a egwaa'á kwáyontavai sáwíva-kwaasi mináúvái má awánésa táámpamai isówasa ²¹ Yútaa-mono-kawaa-kwaasi Páírátintavesa sésa Yútaa-kwaasiti kawááná'án-iye íma mirá simái agayáámpo kwemá séna Yútaa-kwaasiti kawááná'á úne mirá simái agayaaó suwaná ²² Páírátí séna á'a agaimakáumne siráiyé.

²³ i-kwáásí Ísumba taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmaronka'a kwená unáánkwátói maimaésa éiyainka'a taaímbaresa moórá-mora-i-kwaasi éiyain-kwaasi minúnánkwátói

maimaésa moórá-ampaanta paákár-únánkwátói íma arúmakon-ampaantama maimaésa sésa ²⁴ tarááivo séta aávéiya kwétiyaananaya nááwa usáyaaitena mayániyo sumbá Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kesí unáánkwátói taaímbai maimaésa moórá kesí ampaantarátávésa aávéima tiyaráawe sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe.

²⁵ i-kwáásí mirá uwasá Ísuna kwaási taaira'á tuvúkón-taigona ááimpimbo máúmba Ísumba anówa úwana kwenáúnko Kórópasi awainínkó áwí'a Máriaa úwana Mágátáaraa-naopakem-ininko áwí'a Máriaa úwasa miráumai-inimba taaigoná ááimpimba máyówana ²⁶ Ísu kwenanówamba awánéna kembá Yónimba suwánéna anówantavena séna mindá enáánimban-iyé séna ²⁷ kentávéna séna mindá enanóman-iyé súwa'a isé'a kesí naaúmpa'a móankare'a kárákwiraumne.

Ísuma pukáin-kwasai.

Mátíyu 27:45-56, Mááka 15:33-41, Árúku 23:44-49

²⁸ minkákémbá Ísu imáyáama éna amápa'-mayaima ánásaumne súmba sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaunda-mayai amápa'-mayai ánásasuwaumne séna Ísun-aaí Áánútuna aúváivinkemba paárinintavena Ísu séna nontávái kwésinkaiye súwana ²⁹ ándá-aran-domba ikaa'-nómbá anavéúmpímbá kwáyowana paru-táyánáma mindómpímbá tu'maéna oviyen-támayopimba kinúvaimaena naínkwáé séna Ísu óika'a mósá marówana ³⁰ Ísu néna séna amápa'-mayaima ánásasuwaumne séna a'nómbá kívaímai avowa ayáámpimba kwenamambá to'maréna pukáíye.

Ísuna akwámpímbá kwaantáándéí agaivaráin-kwasai.

³¹ Ísu kweyáárika'a puwúwana Yútaa-kwaasima agándon-kanaama tíyótaasa í-tánón-kánáámá aaváyaaraamba tíniye úwasa pósa sésa agándai-kanaara'a puwíyan-kwaasi taaira'á máévo sésa Páírátinopa'a tésa sésa puwíyan-kwaasi íma úwoi tiyúwéwasa taaira'á máéro. tísamaima ankaisíyasa ááéma puwíyasa taairakémbá marapá'á maitiyúwáaro suwaná ³² Páírátí owé súwasa i-kwáásí Ísuna évarevar-akwampa'a taaira'á tuvúsúmaron-kwaasi tísamaima koankaisésa ³³ Ísunopa'a tumbá á'a pukóntavesa kwenáísamaima íma ankáísúmba ³⁴ moórá-i-kwaasigo Ísuna akwámpímbá kwaantáándéí agaivówana naaegwárá nonkwárá'á kunkáíye.

³⁵ mindámó awánáúndawaima simátímakaumne. awáné'a árair-aimba súnda pó'a isé'a sé'a áraire sénááowe. ³⁶ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna kwenayáátamba íma ankaisíníye agaimaréna sirónka'a pósa i-kwáásí mirá uráawe. ³⁷ moóráva'a agaimaréna séna kwaantáándéímó agaiváíndawaima avuwónááowe agaimaréna sirónka'a póna paáruraiye.

Ísumba utamánkaraan-kwasai.

Mátíyu 27:57-61, Mááka 15:42-47, Árúku 23:50-56

³⁸ Yósépima Árimátíyaa-naopakewaima Ísun-aaí isówai póna Yútaa-anon-kwaasi táároi inkaiséna kwenáwí'a áúyotukomba póna Ísuma puwúnka'a Páírátinopa'a téna séna Ísun-auma utánáivo simiyó súwana Páírátí séna kanaámpó mayániyone súwana Yósépi Ísun-auma komayówana ³⁹ Níkótimasima ááéma Ísunopa'a no'wáámba tiráiwai áséi-kwiyumba úm-basawemba anóm-basawemba kae'á maimaéna Yósépimba kóái'maesarai ⁴⁰ Ísun-auma komaimaésarai ampaantavímbá mináséi-kwíyúm-básáwénkwárá'á asááúmaesarai tésarai Yútaa-kwaasi miráumai utaantembá pósarai

miráumai utarááiyē. ⁴¹ Ísumbo tuvúkáan-ayampa'a taai-kigáúmá kwáyowana utaráam-buri-aima ímo kwaási utaróm-buri-aima kwáyowasarai ⁴² agándai-kanaama sáwíyanka'a tíniye sésarai mimbúrí-áímá egwaa'á kwáyontavesarai Ísumba mimpímbá máutaraiye.

20

Ísuma pukáimpinkemba usásinkain-kwasai.

Mátíyu 28:1-8, Mááka 16:1-8, Árúku 24:1-12

¹ sontaar'á irataró'a íma sán-karowana Máriaa Mágátáara-naopaken-ininkoma utamánkaropa'a kwéna koawánóm̄ba murí-áigóná óikaken-ontamba maisukówana koawánéna ² isaaiséna Sáímoni Pítaante kenté tasímásimena séna kentáási anóndakon-áúma murí-áivínkém̄ba maimaéna nááv̄ara makááo súwakai ³ Pítae kesé utamánkóm̄-buri-aiva'a kónáe sékai ⁴ isaaisékai kówayamba kemá Pítaamba kóyaaita kwé'a aiva'á murí-áivímbá kówánda ⁵ kivaire'a ampaantawé su'mai kwáyomba awáné'a íma murí-áivímbá usáveráawánana ⁶ Sáímoni Pítaa téna murí-áivímbá usáverena awánóm̄ba ampaantawé su'mai kwáyowana ⁷ Ísu a'nónkákén-ámpáántá moórá-ayampa'a kwáyowana awánówa'a ⁸ murí-áivímbá aiva'á kówándawai usávere'a awáné'a sé'a árai'a pukáimpinkemba usásinkaiye séwándanivo ⁹ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna pukáindavinkemba usásinaniye siráimba íma ísámai kawé'á ówáyamba ¹⁰ kenkáísí naaópakai kuráuye.

Ísu paárúwana Máriaa awánarain-kwasai.

Mááka 16:9-11

¹¹ naaópa'a kówayana Máriaa murí-áigó óika'a ména ivi'á kwétena kivairena murí-áivímbá awánóm̄ba ¹² kae-kwáási kwayán-únánkwátóigwara'a Ísumba utamánkóm̄-barupimba mésarai moóráwai a'nómpá'á maúwana moóráwai aísamaiva'a maúwana umái máyóyana Máriaa tuwánówasarai ¹³ sésarai meníninkóo nóintavai ivi'á kwétaano suyaná Máriaa séna kesí Ísóigomba maimaéna nááv̄ara makááo sé'a íma kwáyáisa'a kwéawanaumne ¹⁴ simásuwena tagwántámai awánóm̄ba Ísuma úmbanivo íma aúyówana ¹⁵ Ísu séna meníninkóo nóin-ivira kwétewa nááwana kwéavakaa-ono súwana Máriaa séna taai-kigáúr'á tavíkaiwaima iyé-ímáyáá éna séna emó maimaémo nááva'o maké simásiyiyo. komayánáivo súwana ¹⁶ Ísu séna Máriaa súwana mégwantena kwenááivinkemba séna Araponai súmba maanáipínkém̄ba kwántámai séna kesí Ísóigoo súwana ¹⁷ Ísu séna kesivonópa'a iyóndayavai kwéumpo íma tátoraao. kesívarawaisai kosimátimē se kesivo kentivonópa'a iyúne. kesí Ísóigo kentí Ísóigonopa'a iyúne súwana ¹⁸ Máriaa Mágátáara-naopaken-ininko Ísuna kwayó-kwáási kosimátimēna séna Ísóigomba awánáúm̄ne séna Ísóigomo sún-aimba simátímakaiye.

Ísuna kwaási kwembá awánaraan-kwasai.

Mááka 16:14-18, Árúku 24:36-49

¹⁹ misóntááóná enónka'a Ísuna kwayó-kwáási Yútaa-anon-kwaasiyavena táá'a kówasa naaúmpa'a uména ontá umái itáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁰ ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'á agaráátinkowasa miwítí Ísóigomba awánéna pósa ávááran-aamoi umánkówana ²¹ Ísu moórágwara'a séna aánoumai máéro. kesivomó si'mákaintemba umái keinárawa'a ti'maráana'a kesí mayáímá komáyáaro séna ²² kwenááma aútimēna séna Áánútun-amankomba tímēnana kesé mēniye. ²³ sáwí-imayaamo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá ánásaniye. ímo maitiyuwáíyanamo éna misáwí-ímáyáámá úwoi kwaikwai'a ínīye Ísu siráiyē.

Tómáasi Ísuma awánarain-kwasai.

²⁴ Ísuma paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánasuwonka'a Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaao kwemá ó'opa'a máyomba ²⁵ túwasa simámesa sésa Ísóigoma paárisata awánáúmne suwaná Tómáasi séna ayáánarumpin-avigwara akwámpín-ávígwará'ó awáné'o tátorekai sé'a pukáimpinkemba usásinkaiye súfino súwana ²⁶ avakaeté-no'waamba maisuwésa Tómáasigwarar-umai ókwara'a kwená kwayó-kwáásíyé naaúmpa'a umésa ontá umái ítáyuwowana Ísuma paárumai túranka'a ména séna aánoumai máéro séna ²⁷ Tómáasintavena séna siyáánarumpimba táto'mai awáné sukwámpímbá táto'mai awáné se kentávái kamparé sénavainivo áraire siyó súwana ²⁸ Tómáasi séna kesí Ísóigoo emá kesí Áánútu óne súwana ²⁹ Ísu séna ááéma íma suwánarempo kamparé siráandaniye. ívé'a suwánánda po áraire kwésene. ímo suwánewaimo ésa árairemo sésamo ésa aamoí ésa tirumbá kawé'á ónááowe Ísu siráiyé.

³⁰ Ísuma kwená kwayó-kwáásí súranka'a ó'on-o'om-bayai-awaame'a agaráásinkowa'a évaka'a maankwándááímbá íma agaimaráúndanivo évaka'a agaimakáumne.

³¹ Ísuma Áánútu áánimba póna kwemá usásinankaiwaiman-iyé séna maanáúvámá agaimakáunda pó'a Ísuntavesa áraire sénááowe. mirámó síyawaimo ésa Ísuwe tarúmai maí'mai'a ónááowe sé'a mindáyave'a maanáúvámá agaimakáumne.

21

avakaeté-kwaasima Ísuma awánaraan-kwasai.

¹ naaémba Táípiriyasi-kwaaunkon-awampa'a Ísu miráumai paárúwasa kwená kwayó-kwáásí awánaraawe. ² kwená kwayó-kwáásí torupésa miwí túwí'a Sáímoni Pítaawe Tómáasi kwááyu-awi'a ávárawaawe moórawai Káriri-ayampakemba Kéna-naopaken-kwaasi áwí'a Nátáníyowe Sépéti ááninkaiye ó'on-kae-kwaasiye miráumai-kwaasi torupówana ³ Sáímoni Pítaa simátimena séna noyáá'a kotoránáe'a kúne súwasa kesáágwara'a montá kónáeta kwéune sésa nompí-sípívímbá usámaaisesa kumbá no'wáamba noyááramai kwima-kwimar-umbá íma noyáá'a torówana ⁴ irataró'a Ísu nonawámpá'á máyowasa íma aúyowana ⁵ Ísu séna iyámpóiyono. noyáá'a tokááo súwasa ímaniye suwaná ⁶ Ísu séna kwase-únámbá tiyáánurapar-ayampa'a nompímbá túwéwana kumína'a noyáá'a asínáaro súwasa kwemó súnten-umai sáwíva'-noyaa'a asínówana mindómpí-sípívímbá íma kanaán-umai máráára'naraa éna ógwitowa'a ⁷ kemá Pítaantave'a sé'a epínda Ísóigoman-iyé séwánana Pítaa mináímbá iséna mayáímó mayáíndayavena paákákén-únánkwátói ayú'maromba minúnánkwátói maimái úmaena nompí-sípí tuwéna nompímbá ásávena nonáámááíva'a kúwana ⁸ nonáámáái egwaa'á kwáyowata ó'on-kwaasiya mindómpí-sípí maimaéta kwase-únámbá tavisímaeta kówánda ⁹ nonáámááíva'a ásávaawandaya iramá kwégowana noyáákwara toónkwará'á kwéagayowata awánaawananya ¹⁰ Ísu séna tórán-doyaa'a évaka'a maimaé'a teró súwana ¹¹ Sáímoni Pítaa nompí-sípívímbá usámaaisena kwase-únámbá tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana anón-doyaa'a ¹² noyáá'a kwéna sáwíva'-noyaa'a kwáyombanivo kwase-únámbá íma tararówana tavisímaena nonáámááíva'a mámarowana ¹² Ísu simásimenaya séna tamandaaró súwata nááwa'ono séta áísaa ónáe séta ówánda íma áísaa eta Ísóigoma iyé-ímáyáámá ówánanaya ¹³ Ísu noyáákwara toónkwará'á maimái símakaintawe. ¹⁴ Ísu pukómpinkemba usásinomba kaeká'á paárúmba ívékwarakaamba paárúwata awánaraundayaawe.

Ísu Pítaantavena kesí kwaásira'a taviyiyó siráin-kwasai.

¹⁵ toómbá násuwowana Ísuma Sáímoni Pítaantavena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. miwímá usáyaaitewa enarumbá kwésimeno súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo

umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípi-araaka'a taviyiyó séna ¹⁶ ókwara'a Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana owé Ísóigoo ená imáyáamo umánkaunda á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó séna ¹⁷ kaumborá'á Ísu áísaa ena séna Yóni ááninko Sáímoniyo. kesí imáyáama kwéono súwana kaumborá'á áísaa ena súntavena Pítaa arumbá umbaí tówana séna Ísóigoo amápa-tantaa'a á'a awánaraandayavai ená imáyáamo umánkaundagwara'a á'a suwánaraane súwana Ísu séna kesí sipisípira'a taviyiyó. ¹⁸ árai'a simáme'a sé'a emá aú-kwaasima máyaanda po ená unáánkwátói ane'maké ená imáyáavinkemba úwoi kwénaempo anónu'mai kéma enayáamba árútuwenasa ímo embó arááímo táíndava'a máankanaaowe Ísu séna ¹⁹ mináímbó súmba Pítaamo miráumai taaira'á puwéna mindá Áánútu áwí'a mósá maráníye séna Pítaantavena séna kesirááíma kwaraaó siráíye.

Ísunte Yóninte mindáraití kwaásai.

²⁰ Ísu Pítaantavena simásuwowana Pítaa kogwanténa moóráwaimba awánarai. ááéma toómbá narópa'a Ísun-aóká'á ména séna Ísóigoo nááwa ená kuntaru-kwáásí íníyo siráiwaimba ²¹ Pítaa kogwanténa awánéna Ísuntavena áísaa ena séna Ísóigoo minkwáásíndó súwana ²² Ísu séna kemó súndamo é'o é'a kwemó éna úwoi maambárará máyaina'a kemá kumónaumnemo súndamo éna íma endéín-ivo kendéímán-íye. emá kesirááíma kwaraaó Ísu súwasa ²³ kwená kwayó-kwáásí íma kawé'á umái ísónkakemba sésa kwemá íma puwíníye sésa simátíma'mae kuwaná kwemá íma puwíníye Ísu íma mirá siráimbanivo kwemó éna úwoi máyaina'a kemó kumónaumnemo súndamo éna íma endéín-íye Ísu siráíye.

²⁴ íma puwíníyemo siráan-kwaasi kemá Yóni úne. mináímbá kwésimatimatuwe'a aúváivimba kwéagaisuwaunda mináímbá árair-aimban-íye. ²⁵ Ísumo mairáim-bayaima évaka'a agaé'a évaka'a íma agairáunda pó'a amápa'o agaisuwé'o é'a maranéí káátamaranaumpo náávava maránaumnemo sé'a sune.

kemá Yóni súnda-aimba ánásaiye.

aantá-kwaasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Áríku kae-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáiyé. Áánútunopa'o iyí-ámbá Yútaa-kwaasiti monor-áimbá isaná Ísuma marapá'á kunkáinka'a kwenáaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai kwémaen-amban-iyé. Áánútun-amanko Ísuna kwayó-kwáásiyé kwená aampa'ó kwégun-kwaasiye asirayámbá timúwasa Ísun-ai aiva'á Yútaa-kwaasi Yérúsaremuva'o máyówai simátímúwasa mináintávái áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówai Yútaa-kwaasiti maravá'á ó'on-daopimpa'a kosimátímakaawe. minkákémbá évakarawai ó'om-baravaka'a Yútaa-kwaasiye ó'on-o'on-kwaasiye kosimátin-tasimatin-uraawe. Áríku mirán-áimbá agaimakáiyé.

aantá-kwaasiti mayáímó mairáan-kwasai.

¹ Tíóviráasiyo ívé-kwandaavimba moóra-kwasai sénaumpo isaaó. aiva-kwándááivimbá Áánútu Ísumba ai'marówana marapá'á kunkáin-ainkwara mayáímá kumbairáin-ainkwara aaimá siráin-ainkwara avumpimbá amápa'-mayaima mairáinkwara'a komaé tamae umái kwená mayái marapá'á ánásowana ² Áánútu kunairówana kwíyómpa'a iráin-ainkwara'a aiva-kwándááivimbá agaimakáunda isa'á ívé-kwandaavinkwara'a agaimaráúmpo isaaó. Ísu kesí aantá-kwaasiye séna ítámakaiye. Ísu íma kwíyómpa'a irónka'a Áánútun-amankona asirayáinkwára'á ména aantá-kwaasi kwená amáámba simátímakaiye. ³ Ísu pukáimpinkemba usásinena kae-kwáái aiyayaan-kanaama 40 kanaama moóra-mora-tawai paárurena kwenáuma kawe'á umái agaráátinkowasa awánésa sésa árai'a Ísu pukáimpinkemba usásinena máyáiyé suwaná paáruronka'a Áánútu kwená kwaásimo kawááin-aimba simátíma'maena iráiyé. ⁴ moóra-tawai torupésa toómbá kwénowana Ísu paáréna séna maanká'á Yérúsaremu-naopa'a íma tuwé'a úwoi mé'a kesivo kesimambá timénaumnemo asiramái siráimba kwéamu'mare'a máyáanana úwoi timíno. mináimbá á'a simátíme'a sé'a ⁵ Yóni nombá pétinkaraimbanivo sáwíyanka'a Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkanivo amu'maré'a máéro Ísu siráiyé.

Áánútu Ísumba kunairówana iráin-kwasai.

⁶ Óríve-omapa'a Ísuwe aantá-kwaasiye torupésa Ísumba áísaa esa sésa Ísóigoo ívéra Áróamáani-kamaani-kwaasi ti'mátuwewa Ísareri-kwaasiya kawáá ínnyono suwaná ⁷ Ísu séna moóra-kanaamo tínimba ívéra'i. aánowa'iyó. Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá ínnyé. kawe-kánáámó sáwí-kanaamo paárinimba Áánútu kwená imáyáavinkemba mirá ínnyé. mirán-kánáámó tínimba sáwíyan-aimbanivo ⁸ kemó sendá anón-aimbanivo isáaro. Áánútun-amankoma kentópa'a kúmínimba kwená asirayámbá tirumpimbá anómba umátinkaina'a kesááigwara kentáváigwára'á simátíme'a Yérúsaremu-naopare Yútiyaa-ayampare Sámériyaa-ayampare amápar-ayampare kosimátíma'mae'a nááoro ⁹ Ísu simásuwowasa awánomba Áánútu Ísumba kunairówana ainánkó Ísumba káátaguwasa íma awánowana ¹⁰ Ísumo iyúmba kwíyómpa'a karátuwesa máyówasarai avekáán-umai kae-kwáási kwayán-únánkwátói úmaesarai egwaa'á mésarai ¹¹ sésarai Káriri-ayampaken-kwaasiyono. íma kwíyómpa'a karátuwe'a máéro. awánaawanamo Áánútu kunairáisanamo kwíyómpa'o iyínten-umai ókwara'a miráumai kumíniye siráiyé.

Yútásina mayáírá'á usámairain-kwasai.

¹² mindárai simásúwóyasa aantá-kwaasi Óríve-omapa Yérúsaremu-naor-egwaar-omapa'a tuwésa Yérúsaremu-naopa'a koyauwerésa ¹³ máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a umésa miwímá Ísuna aantá-kwaasi moórá-morawai túwí'a Pítaawe Yóniye Yémésiye Éndaruwe Vírípiye Tó máásiye Pátóromuwe Mátíyuwe Árávíasi ááninko áwí'a Yémésiye moóráwai kwemá Áró máani-kamaani-kwaasi ti'mátuwanae siráiwai áwí'a Sáimoniye moóráwai ó'on-Yemesi ááninko áwí'a Yútásiye miráumai-kwaasi aantá-kwaasi ¹⁴ tayorupontembá námúnaa seémáémbani. minkwáásiyónté évakar-inintone Ísumba anówawe Ísun-ává'awaawiye tayorupamáí mésa námúnaa seémáémbani.

¹⁵ námúnaa síma-sima kwéesa moórá-kanaama sáwíva-kwaasi 120 kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráan-kwaasi tayorupamáí máyówana Pítaa usásinena simátimena séna ¹⁶⁻¹⁷ kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-amankoma kentáá síkwá'náomba áwí'a Tévítimba simáména Yútási-aaí súwana agaimakáimba póna mináimbá paáriníye. ááéma kentááyáváiyé Yútásintavaiye Ísu kesí mayáí máyáaro séna ításinkowata aantá-kwaasiti mayáí-íta umáíya mairáundayaawe. naaémba Yútási ti'maena Ísunopa'a túwasa táto'mai áí'maesa ándávimba ánkaraawe. [¹⁸ Yútási misáwí-máyáígóná meéyámbá óntamba mairéna maramá meéyán-umasuwena mimbárává'á ándáma uréna kweyáárika'a kwenanumarambá arátuwena ámú'a kuvánkaar-úwana ayánaruntomba marapátá kunkturáíye. ¹⁹ Yérúsaremuvaken-kwaasi isésa miwí tááivinkemba mimbárágó áwí'a Akeotaava'an-íye sésa kwántámai-kwí'a naae-márává'án-íye siráawe.] ²⁰ ánivo monor-ímó agaimakón-auvai-kwandaaiwimba Tévíti agaimaréna séna

kwená naambá tu'nambá isasá

mimpímbá íma kwaasi kwégwaewe

agaimaréna séna moóráva'a agaimaréna séna

kwená mayáír'á'á moóráwai usámayaniye

agaimaréna sirónka'a póta ²¹⁻²² moóráwai Yútásina mayáír'á'á usámayaniwaimba avakáá-umaiya airánaundayaawe. Ísu Káráísitima pukáimpinkemba usásinkain-aimba kweséya tásáumai simátíma'maeta kónaunda póta Yóni nombá kwévetinkowana Ísu mayáímá ááimba ásámai mayówata kuré-ire úmae kwénaaowananya Áánútu Ísumba kunairówana kwíyómpa'a iyúwasa awánaraawaivinkemba moóráwaimba airáananaya kwemá Yútásimo tukáim-bayai usámayaniye Pítaa simásuwowasa ²³ isésa kae-kwáásí túwí'a tésa moóráwai kaumbo-kwí'á tamámakaawai moórá-awi'a Yósépi moórá-awi'a Paasapasí moórá-awi'a Yásátasi uwaná moóráwai áwí'a Mátáyáasi miráumai-kwaasirai túwí'a tamásuwesa ²⁴ námúnaa sésa Ísóigoo amápa-kwaasiti imáyáa awáné tirumbá tuwáné minkáé-kwáásívínkémbá nááwa Yútásina mayáí aantá-kwaasiti mayáír'á'á usámayaniyo. agaráásínkénata awánaano. ²⁵ Yútási kwená mayáí ivátuwena puwéna kwená mayáígóná meéyámbá sáwí-marupa'a kunkáíye sésa ²⁶ námúnaa simásuwesa kae-kwáásí túwí'a kae-kwándááívímbá agaimái anavéúmpímbá kuvé'makowana moóráwai moórá-kwandaai mósá mairéna awánómba Mátáyáasiye sésa agaimakówana aantá-kwaasi sísamaivakemba moórá kumbaimái-kwaasivimba komayáí mairáíye.

2

Áánútun-amankoma kunkáin-kwasai.

¹ naaémba toómbá áká'mai Áánútuntavesa isámai kaunánáe sésa torupaan-kánáamá túwasa Ísun-aaiyavesa áraire siráawai amápa'a mimbórá-náúmp'á'á torupamáí máyówana ² avekáán-úwana kwíyómpakemba anón-undaraamba torówasa

kwéisowana máyón-daumpa'a kuména móanoni'a úwana ³ iraronkáán-tántáá'á paárurena taaínkaar-umai moórá-mora-kwaasi tinepimpá'á kóyáwé úwana ⁴ Áánútun-amankoma tirumpimbá anómba umátinkowasa máyówana Áánútun-amankoma asir-ayámbá tímúwasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba siráawe.

⁵ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaan-kánáá túntavesa Yútaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówai ó'on-o'om-baravakemba Yérúsaremu-naopa'a tayorupamá máyówana ⁶ úndáraamba torónka'a isésa mindámbó kwáyopa'a tayorupowasá miwí tááivinkemba kwésuwasa isésa táátavai ésa ⁷ ávááraumai imáyáa ésa sésa kwésewai amápa'a Kárírivakewai mináímbá kwésewain-owe sésa ⁸ moórá-morawai sésa kesááivinken-aine simásaraawe. ⁹ kesáámá évaka'a Páátiyaa-maravakewaiya évaka'a Mítiyaa-maravakewaiya évaka'a Iramu-máravákéwáiyá évaka'a Mésópótemiyaa-maravakewaiya évaka'a Yútiyaa-maravakewaiya évaka'a Kápátósiyaa-maravakewaiya évaka'a Pontasi-máravákéwáiyá évaka'a Ésiyaa-maravakewaiya ¹⁰ évaka'a Vírísiyaa-maravakewaiye évaka'a Pámpíriyaa-maravakewaiya évaka'a Ísípi-maravakewaiya évaka'a Árípiyaa-maravakewaiya Sáíríni-maragona egwaakéwáiyá évaka'a Árómaa-naopakewaiya miráumai-naopakemba tayorupamá méta ¹¹ Árómaa-naopakewaiya évaka'a Yútaa-kwaasiya évaka'a á'on-ampa'a tuwéta Yútaa-monor-ampata kwégwareta ánivo évaka'a Kíríti-maravakewaiya évaka'a Árépiyaa-maravakewaiya tayorupamá máyaunasaya Áánútu kawé-máyái mairáin-aimba kwésesa moórá-morawai kesááivinkenta kwésewata kwéisaundayaawe sésa ¹² táátavai ésa ávááran-imayaa ésa iséise ésa sésa mintántáákóná ááimba náára íníyo suwasá ¹³ évakarawai kwíráái sésa miwí uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á ésa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewe siráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹⁴ simásúwówana aantá-kwaasi 11 kwaasi usásinompimba Pítaa usásimbai ména torupamá máyón-kwaasiyavena anónka'a simátimena séna kesí Yútaa-kwaasiyono. Yérúsaremu-naopaken-kwaasiye ó'om-baravaken-Yútaa-kwaasiye maísáaro. Kárírivakewai ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésewaina ááimba simátimumpo ísáaro. ¹⁵ uwoaó'-nómbó nésa uwoaó'ó owémó kwésemba minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe. kwaási no'wáamba uwoaó'-nómbá nésa uwoaó'á kwéovo ívé'a aaváyaavimba isasá minkwáásí íma uwoaó'á kwéowe. mintántáákóná ááimba maará ínivo ¹⁶ naaóv'á Áánútun-aa simátímakowai áwí'a Yóweri agaimaréna siráin-aimba kwévaariye. maarán-áímbá agaimaréna séna

¹⁷ Áánútu séna naaén-kanaa maará ónaumne. kesimambó amáparawaimo timénaunda kentáanimbaare kentiyáámúmbaare kesáái avora'á simátimenaawe. kentí ívé-kwaasiye anónutan-kwaasiye kaaimbá awánanaawe. ¹⁸ árai'a minkánáará'á kesimambá kesí kwayór-ínínákwá'á timénaunda kesáái avora'á simátimenaawe. ¹⁹ kwíyómpa'a marapá'á ó'on-o'om-bayai-awaame'a ónaunda naaegwára iragwára anón-umunkwara'a paáriníye. ²⁰ aaváúmá tunínana kwíyómba naaerírí'a váina'a mirámó ónaunda kesí ó'on-o'on-kanaa ságayan-kanaama paárinimba ²¹ kentávésamo Ísóigowemo síyawaima sáwí'o umáímo maíyampinkemba kawer-ámpá'á métinkanaumne Áánútu siráíye

Yóweri agaimaréna siráíye Pítaa mináímbá simásuwena ²² séna Ísareri-kwaasiyono. senda-áímbá ísáaro. Áánútuma Ísumba Násáretivakewaimba asirayámbá amúwana simámakaim-bayai maéna kawé-máyái ó'on-o'om-bayai-awaame'a uráimba keinárawapimba úmba awánaraawe. ²³ naaóv'á Áánútu imáyáamo éna mirá-mira ónaumnemo siráinka'a pósa évakarawai Ísumba áí'mai keinárawa'a tímúwa'a tuvuwónáe sé'a sáwí-kwaasi tímúwasa áí'maesa taaira'á tuvúwúwana puwúmbanivo

24 Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. pukéna marapá'á maígómá íma kanaán-umai tátorowana Áánútu Ísumba ayúrankowana pukáimpinkemba usásinkaiye.

25 mindáyavena naaóvá'á kentáá síkwá'náo áwí'a Tévíti Ísun-aaí agaimaréna séna

aasiyaasí Ísóigo kesé máyáísa'a awánaraumne. kwemá sirávaimai máyáimba pó'a íma sáwí-imayaa kwéune. 26-27 mindáyave'a kesirumbá kawé'á umái mé'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. púwón-ayampa'a kesimambá íma másiyuwaniyone. kesirumbá ámakaunderawaima ená kwayó-kwáásí únda po puképa'a íma másiyuwenana súma kaviráníye. mindáyave'a máyaunda pó'a ímáyaá é'a púwóndavinkemba usásisinkaniye. 28 púwíndavinkemba usásine maí'maí'a ínáyone séma kesé máyaanda póna kesirumbá kawé'á umái anómba ína'a ménaumne

Tévíti agaimaréna siráíye Pítaa mináímbá simásuwena séna 29 kesí kwaásiyono. kentáá síkwá'náo áwí'a Tévítin-aaí avora'á simátimunda kwemó agaimakáimba íma kwesávái siráíye. kwemá puwúwasa utámakowana kwená maravaraambá á'a awánaraamba póna agaimarómba íma kwesávái siráíye. 30 naaóvá'á Áánútu séna Tévítimo kawááná'ó ménamo uráintemba moórawai minákúmpákéwái anondára'a kawááná'á méniye Áánútu siráimba Tévíti Áánútun-aaí simátímakaiwai póna kwemá séna Áánútu siráin-aimba árai'a paáriníye Tévíti siráíye. 31 Tévíti Áánútumo naaémbo ínín-imayaa éna séna Áánútumo usásinkaiwaima Káráísiti kwemá puwíndavinkemba usásinaniye súntavena séna

pukén-ayampa'a íma máuwainana

áuma kaviráníye

Tévíti súmba 32 mindá Ísuntavena siráíye. ánivo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowata áta awánaraundayaawe. 33 Áánútu kunái'maena anón-kwaasi póna ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á móankena kwenamambá ámakaiye. avowámó árai'a kesimambá aménaumnemo siráimba ámakaisana kwenamambá kembá símakaimba kwéise'a kwéshwane'a kwéowe Pítaa mináímbá simásuwena séna 34 Tévíti íma kwíyómpa'a iráiwai séna

kesí Ísóigontavena séna Áánútu séna kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména'a 35 ená namuro-kwáásí usáyaaitaanasa miwí ánásanaaowe Tévíti siráíye. kwemá íma kwíyómpa'a iráiwai póna kwesávái íma siráíye.

36 ánivo keinárawa'a taaira'á tuvúkáawaintavena Áánútu séna kemá usásinankaundawai Káráísiti éna Ísóigoma iyémá Áánútu siráimba pósa Ísareri-kwaasi amáparawai kawé'á umái ísáaro Pítaa simásuwowasa 37 ísómbe tirumbá umbaí tówasa Pítaawe aantá-kwaasiyavaiye sésa sáwí'a uráumpo nóra ónaunanayaawa síiyó suwaná 38 Pítaa séna keinárawa'a moórá-morawai amáparawai misáwí-ímáyáá tínaaemba umáme'a Áánútunopa'a té'a Ísu Káráísitintave'a ísámai nombá péráaro. mindáyavena kentí sáwí-imayaa maitiyuwéna Áánútun-amankomba úwoi timíníye. 39 Áánútu kesópa'a terómó sendawáímá kesimambá timénaumne Áánútu siráimba pósa keinárawatavaiye kentíráá'maatavaiye ó'on-o'om-baravakewaiyavaiye asirayán-áímbá siráíye Pítaa siráíye.

40 Pítaa simásuwena ó'on-o'on-ainkwara kawer-áínkwará'á simásuwena égési umái simátimena séna ívé'o sáwí-kwaasi méwaimo é'a sáwí-meyamba mayánááowe. kemá ívé'a sáwí-ampa'a tuwé'a pó'a íma sáwí-meyamba mayánááowe Pítaa súwasa 41 sáwíva-kwaasi ísésa kwenááiyavesa áraire sésa nombá kwéveresa mitáwai sáwíva-kwaasi 3,000 kwaasi Ísun-aiyavesa árairemo suwasá Ísuna kwaási sáwíva-kwaasi-i'a ésa 42 torupamáí maivá'á iyésa aantá-kwaasi Ísun-aaí simátíma'mae kwáávantan-úmaesa

kwéiyesa moóra-mora-umai-kwaasi kwétuwa'naa-esa Ísuntavesa ísámai aráá-tomba kwénesa námúnaa sinté iráawe.

⁴³ námúnaa sinté iyésa mirámó umbá aantá-kwaasi kawe'-máayáí ó'on-o'om-bayaima kwémayowasa pósa amáparawai táátavai uwasá ⁴⁴ Ísun-aaiyavesa áraire suwáí mimbórá-ímáyáá kwéesa torupanté kwéiyesa imáyáa ésa kentáásí náaindaamba amáparawainein-iye sésa ⁴⁵ miwítí maramá miwítí náaindaamba ó'on-kwaasi timésa óntamba mairésa taaínkaar-umai ímo makón-kwaasi tímatuwesa ⁴⁶ aasiyaasi-táwai Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a Áánútuntavesa ísámai torupanté kwéiyesa ó'on-o'owiti naaúmpa'a komésa Ísuntavesa ísámai aráá-tomba kwénesa tirumbá kawe'á umái mésa toómbá taaínkaar-umai kwétimesa nésa ⁴⁷ Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai tuwánésa miwíyávésa kawe'á kwéowe suwaná aasiyaasi-táwai Ísóigo évakarawai sáwí'o umáímo máyómpinkemba kawer-ámpá'á métinkowasa Ísun-aaiyavesa áraire suwáiyé torupamáí méraawe.

3

Pítaa aísamaima kawe'á umánkarain-kwasai.

¹⁻² moóra-kwaasi anówa maránkarompinkemba aísamaima pukurón-kwaasi máyowasa aasiyaasi-táwai áí'maesa anóm-bono'-nankona ontará'á áwí'a kawer-óntará'á móankarowana ména anóm-bono'-naumpa'o iyún-kwaasiyavena óntantavai inaainaaí sún-kwaasi máyonka'a anóm-bono'-naumpa'a Pítaae Yóniye iyúyana aaváúmá toraétáapa'a kúwasa námúnaa kwéesen-kanaara'a iyúyana ³ tuwánéna séna óntamba símekaiyo súwasarai ⁴ túramba kararésarai Pítaa séna kenkáí suwánaao suyaná ⁵ siméyááoiye-imayaa éna tuwánówana ⁶ Pítaa séna íma óntamba makáumpo Ísuna asirayándéí kawe'á umánkanaumne. Ísu Káráisitima Násáretivakewaina asirayámbá kwáyáintave'a sé'a usásine naauwó sune Pítaa séna ⁷ ayáánúrapa'a táto'mai usásinankowana aísamba aísána kawe'á úwana ⁸ usásinkwena tokávara taúvaraa'a éna aamoí éna Áánútu áwí'a mósá kwémarena mindáraiye anóm-bono'-naumpa'a ⁹ kweyáárika'a marapá'á iyéna Áánútu áwí'a mósá marówasa amáparawai awánésa ¹⁰ sésa miwá aasiyaasi-táwai anóm-bono'-nankona kawer-óntará'á ména óntan-inaai síma-sima'a indá'án-iye sésa táátavai ésa kweyáárika'a marapá'á kwéiyuntavesa tiyáamba tuvimpín-ésa táátavai uráawe.

Pítaa simátímakain-kwasai.

¹¹ kweyáárika'a kwéiyena aamoí éna Pítaante Yóninte tine'á tátorowasa amáparawai táátavai ésa miwítópa'a tóyo ésa anóm-bono'-naumpa'a Sórómoni áúgwimai úmakopa'a tóyo uwaná ¹² Pítaa tuwánéna séna Ísareri-kwaasiyono. mintántáátávái íma táá'a kaíno. íma túramba kenkáí aráá'a sivuwóro. íma kenkáísí asirayánkó kawe'á umái arupí umái mékai kwéuvo ¹³ Áánútuna asirayánkó mirá kwéisana minkwáásí kweyáárika'a kwénaaiye. mirá uráintavai Áánútu Ísu áwí'a mósá maréna kentáá síkwá'ná Ááváramu Áísákaa Yákópo miwítí Ísóigoma kwená kwayó'nákó áwí'a Ísumba póna mósá makáíye. ánivo Ísumba áí'mae'a Áróamáani-kamaani-kawaanako áwí'a Páírátinopa'a máánkarowana Páírátí séna ayúrankanae súwa'a a'áo siráawe. ¹⁴ kawe-kwáásí arupí umái máyon-kwaasiyave'a a'áo sé'a moóra-kwaasi inkamúwana puwúwasa ándáva'a áúkon-kwaasiyave'a ayúrankaao siráawe. ¹⁵ mirá uráantave'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááin-kwaasi kemá tuvúwana pukáimpinkemba Áánútu usásinankowakai awánarauye. ¹⁶ awánarauyawai Ísuna asirayánkó aísamaima pukón-kwaasi kawe'á umánkaraiye. Ísuna asirayántávéna áraire siráimba isaná minkwáásí kawe'á umái kwénaaisa'a kwéawanaawe Pítaa siráíye.

17 Pítáa mináimbá simásuwena séna keinárawate kentí kawáánárawate íma awánamái Ísumba kawer-uré'a tuvukáawe. 18 naaóvá'á Áánútu kwenáái simátimakowaiyavena séna simátime'a sé'a kemó usásinankaundawaimba sáwí'a umánkanaaowe Áánútu siráinka'a póna keinárawa'o Ísumbo uráamba mináimbá paáruraiye. 19 mindáyave'a kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútunopa'a tíyana póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyuwáníye. 20 moórá-mora-tawai Ísóigo kwená asirayámbá timína'a kwesé ménaaontave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. Áánútuma túwa'naa ínkwaé séna usásinankaiwaimba Ísumba ai'maráínana kumíníntave'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a teró. 21 Ísu kwíyómpa'a umáyáimba póna naaén-kanaamo éna amápa-tantaa'a aúnaí'o índatawai ókwara'a marapá'á kumíníye. naaóvá'á Áánútu mináimbá simátimuwasa Áánútun-aaí isón-kwaasi kawé-kwáásí isésa simátimakaawe. 22 Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Mósesi séna Áánútu kentí Ísóigo kembá kesí mayái mayaaó séna si'mákainten-umai Áánútun-aaímo simátiminiwaimba keándarakemba moóráwaimba ai'maráínana kwenáái simátiminasa isánááowe. 23 ímo isáiyawaimo éna Áánútu kwená kwaásivinkemba tí'maena moóráva'o tinkáindawai ánásanaaowe Mósesi siráíye. 24 Áánútun-aaí simátimakowai áwí'a Sámúwéri kwemá simátimakonka'a naaén-kwaasi simátímíntemba mai-simátíma'maesa iyémáyáamba kwévaariye. 25 naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'ná áwí'a Áávaramuntavena séna enándáraken-kwaasiyavena amápa'-marava-kwaasi kawé'á umátinkanaumne Áánútu asiramái siráíye. Áávaramunandaraken-kwaasi owaná póna keinárawatavena Áánútu mináimbá asiramái siráíye. 26 miráumai Áánútu Ísuntavena kesí mayái mayaaó séna ai'marówana keinárawapimba kunkáíye. amáparawai kentí sáwí-imayaa tínaaemba umásuwaiyana aiva'á keinárawa'a kawé'á umátinkanintavena keinárawapimba kunkáíye Pítáa Ísareri-kwaasiyavena simátimakaiye.

4

Pítaante Yóninte aaivimbá maitínkaraan-kwasai.

1 anóm-bono'-naumpa'a Pítáae Yóniye kwésimatimuyasa tóyo ésa mono'-máayái-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákwirowaiye Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásíyé tóyo ésa 2 miwí táái taisésa áwáá'a suwasaráí mindárai Ísu pukáimpinkemba usásinkainaimba simátímúyasa úwoi-kwaasi isésa sésa Ísu pukáimpinkemba usásinkaintavesa amápa-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe suwasá mináimbá isésa kamparé sésa áwáá'a kwésesa 3 mindárai tátoresá sésa eénáimba póta aaváyaavimba aaivimbá maitinkánaumne sésa kawáá-kwáásí ándáva'a tínkómbanivo 4 úwoi-kwaasi sáwíva'a 5,000 kwaasi mindárai tááiyavesa árairema siráawe.

5 aaváyaavimba aaivimbá maitinkánaumne sésa kwáúmba aaváyaavimba Yérúsaremu-naopa'a Yútaa-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye amáámba sun-kwáásíyé miráumai-kwaasi miwí táái isánáe sésa torupésa 6 aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Anásiye kwená akún-ándá-kwáásíyé Káyavaasiye Yóniye Arekesándaawe torupamáí mésa 7 Pítaante Yóninte tááyowasarai miwítópa'a tuyasá tísaa esa sésa aísamaimo pukáin-kwaasi nóra urááiyo. nááwana asirayáná keináraivimba kwáyáintavaiya kawé'á umánkaraaiyo. nááwa áwíra tékai kawé'á umánkaraaiyo suwaná 8 Áánútun-amankoma kwempímbá anómba umánkowana Pítáa séna Ísareri-kawaa-kwaasiye anón-kwaasiye isáaro. 9 aísamaimo pukáin-kwaasi kawé'á umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. nóra séra kawé'ó umánkaraundayave'a kwésisaa-owe. 10 avora'á simátíménda keinárawate amápar-Isareri-kwaasiye isáaro. Ísu Káráísitima Násáretivakewaimba taaira'á

tuvúwówana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiwaimba kwenáwíka'a súyana kwená asirayánkó minkwáásí kawé'á umánkáisana keinárawapimba kawé'á umái máyáísa'a kwéawanaawe. ¹¹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moórá-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáo minóntánkó ávonkaamba uráíye

mináímbá Ísuntavena agaimaréna siráíye. ¹² kwewé su'mai sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpátá mésinkanintaawe. Áánútu séna kwenáwíkare su'mai kwená asirayánkówé su'mai kwaási sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye Pítaa siráíye.

¹³ Pítaa mináímbá kwésimatimena Pítaae Yóniye íma táá'a kwégowasarai asiramái simátímúyasa minkáwáá-kwáásí tuwánésa táátavai ésa mindárimo úwoi-kwaasirai ímo aúváivimbo awánaroyawaiyavesa pósa táátavai ésa sésa Ísuwe kwénauyantavesarai mirá kwéoiye sésa ¹⁴ awánomba Pítaante Yóinteyopa'a aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi máyowasa awánésa mindárimo simátimenaon-aintavesa avakáá uwááesa ivátiyuwesa ¹⁵ sésa máápa'a kúmókaiyo suwasarái kúmúyasa minkáwáá-kwáásí iséise esa sésa ¹⁶ mindáraiye nóra ónaumno. ó'om-bayai kawé'-máýáímá mairááyamba pósa Yérúsaremuwaken-kwaasi amápa'a isáamba póta íma kamparéyá sénaundayaanivo ¹⁷ ó'on-o'on-daopaken-kwaasi íma isánááontaveta mindáraiaveta simátimeta séta Ísu áwíka'a íma simátímékaiyo sénaundayaaniye sésa ¹⁸ tááyowasarai íyúyasa sésa Ísun-aaí íma simátímékaiyo. Ísu áwí'a íma taakaiyó suwasarái ¹⁹ Pítaae Yóniye sésarai kemó mirá simásinkaiyakaimo Áánútun-aaímo tuwékaimo Áánútu aúrampimba kawerá íníya ke mináímbá ókwara'a isáaro. ²⁰ keiráímá awárauyan-tantaa ísarauyan-tantaa'a íma tuwáyauvo úwoi simátimeyauye suyasá ²¹⁻²² kawáá-kwáásí ó'onkwara'a asiramái simátímatuwesa sésa ánivo úwoi kárúwaakaiyo sirá. aísamaima kawé'á umánkaron-kwaasi kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a íma kweyááríka'a kwénaauwasarai kawé'á umánkóyasa úwoi-kwaasi isésa Áánútu áwí'a mósá maróntavesa mindárai íma tínkamesa úwoi kárúwaakaiyo siráawe.

asiramái ménaumne sésa námúnaa siráan-kwasai.

²³ kárúwaakaiyo suwasarái Pítaae Yóniye kentí kwaásitopa'a tésarai mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiye simátímakaan-aimba másimátímúyasa ²⁴ isésa Áánútumpa'a námúnaa sésa Ísóigoo kwíyómba maramá uwí-nómbá tarórumarena miwán-arumpimba tarórumaraanda-yantaakakwara'a kwégawaa-one. ²⁵ naaóvá'á emá sunaná enamankómá ená kwayó-kwáásí kentáá síkwá'náomba Tévítimba kusímámuwana agaimaréna maará séna

nóintavai ó'om-baravakewai áwáá'a sésa nóintavai amááyu-aimba suwááesa áúkaawe.

²⁶ ó'om-baravaken-kawaa-kwaasi tokwaa úmae tayorupésa Ísóigonte kwemó usásinkaiwainte áái'a tiyamátinkanae siráawe

mináímbá Tévíti agaimaréna siráíye. ²⁷ mináímbá paárúwasa Yérúsaremu-naopa'a Érótiye Póntiyasi Páírátíye ó'onkaa-kwaasiye Ísareri-kwaasiye torupésa Ísuna amááyu-aimba sésa emó usásinankaandawaimba ená kawé-kwáyó-kwáásí Ísuntavesa amááyu-aimba siráawe. ²⁸ naaóvá'ó emó mirá ónááowemo siráanda pósa torupésa mirá uráawe. emó ímo mirá ónááowemo siráandarakai íma Ísumba tuvúkáasino. ²⁹ Ísóigoo mono-káwáá-kwáásí tááimo simáímo káráraamba ísaraanda po súwa'naa ínáyonda póta íma inkaiséta enáái úwoi asiramái simátimenaundayaawe. ³⁰ ená asirayámbá símínata tí'o índá-kwaasiya asóvamatinkavata konó. ená kawé-kwáyó-kwáásígó áwí'a Ísuwe súnanaya kwená asirayánkó ó'on-o'om-bayaima kawé'-máýáímá paáriníye ³¹ námúnaa

simásúwówana torupamáí máyón-daumpa'a toraa'náára'a úwana Áánútun-amankoma miwívimbá anómba umátinkowasa Áánútun-aai asiramái simátíma'mae kuráawe.

náaindaamba moórá-mora umátímakaan-kwasai.

³² Ísuna aampa'á kwéguwai mimbórá-ímáyáá kwéesa mésa kentí náaindaantavesa íma kendéí kendeiye kwésesa úwoi moórá-mora-umai tíma'maesa kuwasá ³³ aantá-kwaasi ávááraumai asirayánkwárá'á mésa Ísu pukáimpinkemba usásinkain-aimba asiramái simátíma'maesa kwégwesa Áánútu aantá-kwaasi túwa'naa úntavesa kawe'-má'yáí maimaé kwéguwasa ³⁴⁻³⁵ Ísuna aampa'á kwéguwai maramá naambá makówai ó'on-kwaasi kwétimesa óntamba mairésa aantá-kwaasi tímúwasa taaínkaar-umai íma makón-kwaasi tímakaamba pósa Ísuna aampa'á kwéguwai amápa-tantaa'a íma aáváántúwówana ³⁶⁻³⁷ moóráwai áwí'a Yósépi póna kwegwárá'á mirá éna moórá-marama ó'on-kwaasigomba aména óntamba mairéna aantá-kwaasi tiména kwemá Árívái-andarakewai Sáíparasi-ayampakemba tamáyowasa aantá-kwaasi moórá áwí'a simámesa Kíríki tááivinkemba Páánápásiye sésa kwántámai-kwi'a tirávayaina'a iyémó suwáímá minóntámbá tímakaiye.

5

Ánánésinte Sáváeraantei kwaasái.

¹ Páánápási minóntámbá tímúwasarai moóráwai áwí'a Ánánési awainínkó áwí'a Sáváerae mésarai moórá-marama ó'on-kwaasi kwétimesarai óntamba mairésarai ² taaínáyauyo-aimba awainínkómbá simámuwana mirá ínáyone súwana minóntámbá taaínkaar-urena évaka'a kwesávái maéna évaka'a maimaéna aantá-kwaasi mói tiména kampa'á séna amápa'a tímúne súwana ³ Pítaa séna Ánánésiyo Sáátáánigo áísaa umai isánáe sintávái owé se mararákén-óntámbá amápa'a tímúne siráanda Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane. ⁴ mimbáramá ená maramá isa tuwé óntamba mairé ená óntamba isa évaka'a timé íma sáwí'a éma mararákén-óntámbá évaka'a tímúne íma sénda amápa'a tímúne séndama sáwí'a ómpo íma kwaásiye su'mai kampa'á simátíyukaampo Áánútun-amankomba kampa'á simáukaane Pítaa súwana ⁵ Ánánési iséna pu'maéna tuvamúwasa mináimbá ísaraan-kwaasi ávááraumai táátavai uwasá ⁶ ívé-kwaasi tésa puwúmba taasáúmaesa maimaésa máutaraawe.

⁷ máutaawana awainínkó sáwíyanka'a ména awaikómó puwún-aimba íma ísarena Pítaa-iyaitopa'a túwana ⁸ Pítaa séna keináraití mararákén-óntámbá amápara símakaiyo súwana minínkó séna owé amápa'an-iyé kampa'á súwana ⁹ Pítaa séna enawaikóe esé mimbórá-ímáyáá ékai Ísóigon-amankomba kampa'á simáu'mai awánayae sirááiye. enawai'ó mágwéutaan-kwaasi tésa embá tamaimaésa máutanaaowe Pítaa súwana ¹⁰ pu'maéna Pítaa aisamaivimba tuvamúwasa ívé-kwaasi tésa puwúmba taawánésa maimaésa awaikómbó utamánkópa'a máutowasa ¹¹ Ísóigona kwaásiye ó'on-kwaasiye iséna táátavai uráawe.

ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáígóná kwaasái.

¹² aantá-kwaasi kwaási túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáímá maimaésa iyúwasa Ísuna aampa'á kwéguwai anóm-bono'-namba Sórómoni áúgwimai úmakopa'a aasiyaaí torupamáí kwémauwasa ¹³⁻¹⁴ ó'on-o'on-akwa'a sáwíva'a Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa miwísé torupamáí maémaémbanivo ó'on-kwaasi tuwánésa sésa kawé-kwáásín-owe sésa táátavai ésa íma miwísé torupamáí máyówasa ¹⁵ aantá-kwaasimo uráamba iséna tí'o ún-kwaasi tuvaipímbá taagwiya'maésa naambáru'a mátinkesa sésa Pítaa kwénaaena amankó'naanko taaugwétáínasa asóvaigwae suwasá ¹⁶ ó'on-o'on-daopakemba tí'o ún-kwaasigwara tirumpímbá taraváá-kwámbá máyon-kwaasigwara'a

tí'maesa Yérúsaremu-naopa'a mátínkówana Áánútu Pítaamba áwa'naa úwasa amápa'a asóvasaraawe.

kawáá-kwáásí aantá-kwaasi sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

¹⁷ mirá kwéuwana aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaási Sátúsi-monor-qimbo sun-kwáásíyé sésa amáparawai íma kentáásiraaima kwaráavo aantá-kwaasi tirááíma kwaráawe sésa tíyántavai ésa ¹⁸ táto'mai ándáva'a tiyúwówana ¹⁹ mindó'wáámbá kwáúnka'a Ísóigona kwayó'nákó kwíyómpakendako ontamá tisuwéna tí'maena máápa'a móruntinkena séna ²⁰ anóm-bono'-naumpa'a umé'a aúna-amba kwaási kawe'á umái maí'mai'a ónááon-ankona ááimba usimátíméro súwasa ²¹ isésa irataró'a anóm-bono'-naumpa'a umésa mináímbá simátímakaawe.

anóm-bono'-naumpa'a moóráva'a kwésimatimuwasa moóráva'a aiva'-mónó-káwáánákóe kwená kwaásiye tésa ándá-kwaasi táái isánáe sésa Ísareri-anon-kwaasi tááyowasa tésa mono'-nánkár-í-kwáásíyávésa sésa aantá-kwaasi ándáva'a máyáavo kotí'mae'a teró suwasá ²² kumbá íma máyówasa koyauwerésa tésa sésa ²³ ándá-namba ontamá umásuwesa i-kwáásí ontará'á máyáawata onta tisuwéta awánáúndaya íma máyáawata úne suwasá ²⁴ mono-káwáá-kwáásíyé mono'-nánká'ó kárákwirowaiye isésa táátavai ésa sésa mindá nóraya ónaundaya'iyó simásuwesa sáwívar-imayaa kwéuwana ²⁵ moóráwai téna séna ándáva'a mátíyukaan-kwaasi anóm-bono'-naumpa'a mésa kwésimatimewa'a tuwánáúmne súwasa ²⁶ mono'-nánká'ó kárákwirowaiye kwembó áwa'naa un-kwáásíyé kotí'maesa kwempa'á tésa sésa úwoi-kwaasi miwí táái isésa sínkamovo sésa kwempa'á ²⁷ tí'maesa aaimó isái-kwáásítópa'a mátínkówana aiva'-mónó-káwáánákó ²⁸ séna á'a simátimeta séta minkwáásígón-áái kwenáwíka'a íma simátíma'mae'a koróyá siráundaya isa'á á'a simátíméwasa Yérúsaremuvaken-kwaasi amápa'a isáyaraawa'a ke kampa-kúvimbá sinkéta minkwáásí tuvúkáawe kwésewe aiva'-mónó-káwáánákó súwasa ²⁹ Pítaa-iyai ó'on-aanta-kwaasiyonkwarara'a sésa Áánútun-aai aivar-áínkómá póna kwaási tááigomba usáyaaitaraimba póta kentááíya íya iséta Áánútun-aaiya iséta miráyá ónaumne. ³⁰ keinárawa'a Ísumba taaira'á inkámúwana puwúwana kentáá síkwá'náona Ísóigo Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ³¹ séna anón-kwaasi póna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye séna ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankena Ísareri-kwaasi kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútunopa'a tíyana kentí sáwí-imayaa maitiyuwániye séna Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankena ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á móankaraiye. ³² mináímbá iséta kawe'á umáíya kwésimatimunanaya Áánútun-amanko mináímbá kawe'á umái kwésimatimiye. Áánútuma kwenáái isámai kawe'á kwéowai kwenamambá kwétimisana Áánútun-amanko mináímbá kwésimatimiye aantá-kwaasi siráawe.

³³ simásúwówasa aaimó isái-kwáásí isésa tirumbá sáwíte úwasa tínkamona-imayaa uwaná ³⁴ miwítí avumpinkémbá moóráwai usásinena ámáán-kawaa-kwaasigo áwí'a Kámérieri kwemá usásinena miwí táái káráyuwena kwemá Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkemba aasiyaasí simáti simati kwéuwasa kwenáwí'a mósá makáawai kwemá usásinena aantá-kwaasiyavena séna sáwíyanka'a máápa'a kumónááowe súwasa máápa'a kúmúwana ³⁵ séna Ísareri-kwaasiyono. minkwáásíyávái mirá ónáemo síyamba kakaariyá íma mirá é'a isáiyuwe'a mirán-oro. ³⁶ ááéma moóráwai áwí'a Tiutaásí usásinena séna anón-kwaasi únda pó'a kesirááíye sé'a kwaránááowe súwasa sáwíva-kwaasi 400 kwaasi kwarówana moóráwai Tiutaásímbá tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé ésa kwená mayái ivátukaawe. ³⁷ minkákémbá túwí'o aawásó-tawai moóráwai Kárírivakewai áwí'a Yútási usásinena tááyowasa sáwíva-kwaasi kwenarááíma kwa'maésa kwéguwana moóráwai tuvuwúwana puwúwasa kwembó kwa'maésamo nááún-kwaasi kóyáwé

umáguraawe. ³⁸ mindáyavai imáyáa é'a minkwáásíyómbá íma ándáva'a mátiyuwe'a tíyúwéwasa máéro. miwítí mayáígóná ááimbo marará-kwáásítí imáyáavinkembo énamo éna ánásaniye. ³⁹ miwítí mayáígóná ááimbo Áánútuna imáyáavinkembo ína'o é'a íma kanaán-umai karánááovo úwoi kwaikwai'a íníye. Áánútumpakembo ína'o é'a minkwáásí sáwí'o umátinke'o é'a Áánútunkwara'a sáwí'a umánkanaaowe Kámérieri súwasa aaimó isái-kwáásí isésa kwenááiyavesa owé sésa ⁴⁰ aantá-kwaasi tááyowasa íyúwasa túwíruku'a nésa asiramái sésa Ísun-aaí kwená asirayámbá íma simátíméro sésa ti'mákaawe.

⁴¹ ti'márówasa kwéesa tigaeyáváí uráasina Áánútu imáyáa timúwana tirunkó kawé'á úwasa sésa Áánútu asirayámbá símakaisata Ísuntaveta asiramáíya máyaundaya pósa sí'o iní'a umásínkáantaanivo sirunkó kawetá isatá máyaumne aantá-kwaasi simásuwesa ⁴² aasiyaasi-táwai anóm-bono'-naumpa'a kwaásiti naúmpimpa'a Ísuna áséi-kwasai simátíma'maesa kwénaaesa Áánútumo usásinankaiwai Yútaa-kwaasiya kwéamu'maraundayawai kwemá Ísuman-íye sésa simátíma'maesa kuráawe.

6

avakaeté-kwaasi túwa'naa uráan-kwasai.

¹ simátíma'maesa kuwasá Ísun-aaí isésa sáwíva-kwaasi kwená aampa'á kwégwesa máyónka'a Yútaa-kwaasi ó'om-baravaken-kwaasi Kíríki tááivinken-aimba sun-kwáásí Yérúsaremuva'a máyón-Yútaa-kwaasiyavesa í'ái tinkésa óntamba taaínkesa Kíríki-ketorinimba íma tímúnkakemba í'ái tínkówasa ² mindáyavesa aantá-kwaasi Ísuna aampa'á kwéguwai amáparawai tááyowasa tuwasá sésa Áánútun-aaí simátimunda-mayai tuwéta óntamba taaínkaar-umai timúnda-mayaimo máyáandaya uwóví'a ónaundayaawe sésa ³ keinárawapinkemba avakaeté-kwaasi túwí'o tewatá óntambo taaináí-máyái timénaumne. mindárawa'a kawer-ímáyáágwára-kwáásí Áánútun-amanko miwívímbá anómbo umátínkáin-kwaasi túwí'a tewatá óntambo taaináí-máyáíyá timéta ⁴ kesáá Áánútunopata námúnaa kwéseta Áánútun-aaí simátíma'maeta kónaundayaawe aantá-kwaasi suwasá ⁵ isésa tirumbá kawé'á kwéuwasa avakaeté-kwaasi túwí'a tombá moórawai áwí'a Sítíveni kwemá Áánútun-amanko kwempímbá anómbo umánkowana Ísuntavai imáyáa umái asiraiwái úwana moórawai áwí'a Vírípi úwana moórawai áwí'a Pórókórasi úwana moórawai áwí'a Náíkéna úwana moórawai áwí'a Táímóno úwana moórawai áwí'a Páménasi úwana moórawai áwí'a Níkóráasi kwemá Antíoku-naopaken-kwaasi póna ó'on-ampakemba Yútaa-monor-ampa'a kuréna minkákémbá Ísuna aampa'á kwétuwai úwasa ⁶ miráumai-kwaasi tí'mai aantá-kwaasitopa'a móitinkowasa Ísóigona mayái mayóntavesa tine'á tátokesa Áánútumpa'a námúnaa siráawe.

⁷ Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwasa Yérúsaremu-naopaken-kwaasi sáwíva'a Ísuna aampa'á kwéguwasa Áánútuna mono'-náúmpá'á mayái máyón-kwaasi sáwíva'a Ísun-aaí isésa kwená aampa'á kwéguwasa miráumai kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Sítívenimba tátokaan-kwasai.

⁸ Ísóigo Sítívenimba áwa'naa úwana asirayánkwára'á ména amápa-kwaasi túranka'a ó'on-o'om-bayai kawé'-má'yáímá maéna máyowasa ⁹ moórá-tawai évakarawai Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá ésa kwesimá kwesiman-esa miwímá Yútaa-kwaasima pósa évakarawai Sáíríni-maravakewai évaka'a Arekesándiyaa-maravakewai évaka'a Sírisiyaa-maravakewai évaka'a Ésiyaa-maravakewai miráumai-mapaken-kwaasi mimbórá-mónó'-náúmpá'á mésa Sítíveninopa'a tésa kampar-áiné-ímáyáá

ésa kwesimá kwesiman-umbanivo ¹⁰ Áánútun-amanko Sítivenimba kawer-ímáyáá amúwana póna Sítivenin-aaigo miwí tááigomba usáyaaítowasa ¹¹ ivátuwesa kwésa aúpá'á óntamba torupamáí évaka-kwaasi tímésa sésa Sítiveni Mósesimba simái sáwí'a umánkena Áánútumba simái sáwí'a umánkaraisata ísaraumne. kosimátíméro suwasá ¹² minkámpár-áimbá tasimátímúwasa úwoi-kwaasiye anón-kwaasiye áamámba sun-kwáásiyé ísówana tirunkó sáwí'a úwasa Sítiveninopa'a tésa tayáto'mai áí'maesa monor-ánón-kwáásítópa'a máankesa ¹³ kampar-áimbó sun-kwáásí kotí'maesa mátínkówasa kampa'á sésa minkwáásígó anóm-bono'-namba simái sáwí'a úmae iyéna Mósesina áamámba simái sáwí'a úmae iyéna ¹⁴ séna naaóvá'á Mósesimo áamáambo simátímakain-amaamba Ísu Násáretivakewaima ivátuwena ó'on-amaamba kwésena Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-namba tawísiyuwaniye Sítiveni siráiyé. mirán-kámpár-áimbá kwésuwasa ¹⁵ amápa-kwaasi Sítivenimba awánomba kwíyómpakemba Áánútuna kwayó-kwáásí tóikaamba aúkówasa awánaraawe.

7

Sítiveni monor-ánón-kwáásí simátímakain-kwasai.

¹ mirá simásúwówana aiva'mónó-káwáánákó Sítivenimba áísaa ena séna kwésen-aimba árair-aina'i. kampar-áiná'iyó súwana ² Sítiveni séna kesivoísái kesuwaaísáiyó simátíménda ísáaro. naaóvá'á kentáá síkwá'náo Ááváramu íma Áránaava'a komáyonka'a Mésópótemiyaa-marava'a máyonka'a Áánútu asirayánkwáráwái kuména ³ Ááváramuntavena séna ená maragwárá enamááraawigwara'a tiyuwé kwina'á moórá-marama agarááránkáandava'a koméniyone súwana ⁴ iséna mimbáramá Káutéa-kwaasiti maravá'á tuwéna teémena Áránaava'a tamáyowana avowá puwúwana Áánútu ai'marówana teémena maavá'á máyaundava'a túwana ⁵ minkánáá Áánútu íma maramá amúmba asiramái séna aáno maambáramá enkwárá enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne. Áánútumo súmba Ááváramu iyámpói íma maránkaronka'a mináimbá simámena ⁶ moórá-ainkwara'a séna enaísaavutantambo iyawai ó'on-kwaasiti maravá'á koméwasa umbai-máyái tímésa sáwí'a umátínkéwana sáwívar-ima 400 íma ánásaina'a ⁷ sáwí'o umátinkanaaowaima sáwí-meyamba tíménaunda pósa enaísaavutantambo iyawai mimbáramá tuwésa maavá'á tésa kesí imáyáa mósá maránááowe séna ⁸ mináimbá naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna aáno maambáramá enkwárá enaísaavutantambo iyawaigwara'a tíménaumne siráimba mináimbá simái tarúmarena póna túra'a kárámai araa'éna uwó Áánútu siráiyé.

súwana Ááváramu ména Áísákaamba ankéna avakaumboé-no'waamba kwaéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Áísákaa anón-éna Yákópomba ankéna áúra'a kárámai araa'éna umánkowana Yákópo anón-éna sísamaivakemba kae'á kumbaimái-iyampoi tinkéna túra'a kárámai araa'éna umátínkáva'a kuráiyé.

⁹ mirá umátínkáva'a kúwasa minávaráwáínónnda tiváko áwí'a Yósépinavesa naaénkewai íma kentáará'á kárákwiyiniye sésa tirumbá sáwí'a umánkesa áí'maesa ó'on-kwaasiva'a mátimesa óntamba máyówasa miwí Yósépimba áí'maesa kweémesa Ísípi-marava'a máánkówana Áánútu kwesé máyowasa ¹⁰ umbai-máyái amésa sáwí'a umánkómbanivo Áánútu kwesé ména áwa'naa ena kawer-ímáyáá aména kwená umbai-yántáá'á ánásamankowana mimbáramá Ísípi-marara-kawaanako Yósépina kawer-ímáyáá iséna séna Ísípi-marava'a amápa-kwaasira'a kawé'á umái kárákwiyé kesí náaíndaanka'a mirán-owo súwana kwemó súntemba kwéuwana ¹¹ naaémbe ayawaimá téna Ísípi-maravare Kénááni-maravare amápar-ayampa'a ayawaimá tówasa tááiyavai ésa kentáá síkwá'náyomba toómbá íma kentááwímbá kwéraiye. ¹² Ísípi-marava'a toómbá kwáyáiyé-aimba isáúmpo komeéyán-oro Yákópo séna áánimbaa'a tí'marówasa

komeéyá úmaesa ¹³ tivowánópa'a tamáyówana mintómbá ánásowana ó'a kuwaná Yósépi miwítí egwaa'á tamaéna séna kemá Yósépi kentív'a'á úne súwasa kesí imáyáao pukáane súndayaawe suwaná Ísípi-marara-kawaanako Yósépina ááimba iséna awaaísái tuwánówana ¹⁴⁻¹⁵ Yósépi awaaísái simátimena kesivombá kosimámiyana ená akúmbá tí'mae Ísípiva'a tiyó Yósépi siyé. kosimáméro Yósépi súwana avowámá iséna kwená akúmbá 75 kwaasi tí'maena Ísípiva'a kawe'á umái komésa púwúwasa ¹⁶ naaémba miwí tisaavutomba tiyáántamba maimaé teémesa Sékémuva'a máutomba naaóv'á'á Ááváramu Émon-andaraken-kwaasima óntamba tímaturukom-barava'a máutaraawe.

¹⁷ ánivo kentáá síkwá'náyomba Ísípi-marava'a komésa sáwíva-kwaasi agairáawe. Áánútu Ááváramuntavena asirayán-áimbá séna Kénááni-marava'a enaísaavutantambo iyawai tíménaumne siróntemba tímínín-kanáa ákíse únka'a ¹⁸ moórawai Ísípi-marara-kawaanako Yósépimo naaóv'á'ó pukóntavena kwená mayái-áimbá íma ísarowai póna ¹⁹ kentáá síkwá'náya umbai-máyái tíména maimái sáwí'a kwéumatinkowasa iyámpói máápa'a tiyuwówasa pukáawe.

²⁰ iyámpóiyomba púwúwana minkánáávimbá Mósesi kawer-óígwárar-iyámpói ánkarena anówama naaúmpa'a aúpá'á ánkawana kaumbo-kwíyómbá putuwéna ²¹ máápa'a áí'maena móru ánkawana Ísípi-kawaanako ayáámúnkoma awánómba aráái tówana kesáanine séna kárákwirowana anón-úwasa ²² Ísípi-kwaasi miwítí ááimba kwésimama'mae iyúwana Mósesi kwéisená anón-éna kwemó mayóm-bayaigoe kwenááigoe kawe'á uráiyé.

²³ Mósesi mirán-kwáásí ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna kesí kwaási Ísareri-kwaasi kotuwánanae séna kúmba ²⁴ Ísípi-kwaasigo Ísareri-kwaasigomba sáwí'a umánkowana Mósesi tuwánéna Ísareri-kwaasi áwa'naa ena Ísípi-kwaasigomba tuvúwúwana puwúwana ²⁵ Mósesi imáyáa éna séna Áánútu mimbáyáírátávéna usásisinkaraimba pó'a Ísípivakemba Ísareri-kwaasi tí'mae'a koónaunda mimbáyáiyávésa owé sénááowe siráimbanivo Ísareri-kwaasi íma mirán-ímáyáá uwaná ²⁶ Mósesi kogwaéna usásinena kúmba Ísareri-kwaasi kaekó áái'a tíyóyana tuwánéna tiyoráinda-imayaa éna séna kae'náraiyo mimbórá-naoraama óívo áái'a tiyaáyavo súwana ²⁷ aiva'ó ááimba'maimo tiyón-kwaasigo Mósesimba améntáyuwéna séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasiméno. ²⁸ tindaumo Ísípi-kwaasimo tuvuwónanamo puwéiraintena kembá mirá ínnyono súwana ²⁹ Mósesi iséna inkaiséna kweéme kweémena Mítíyani-marava'a ó'on-kwaaiti maapa'a koména kaer-iyámpói matínkaraiye.

³⁰ Mósesi kaer-iyámpói matinkéna ména kae-kwáái aiyayaan-ima 40 íma maisuwéna moórá-tawai kavóná-marava'a kwégwéna Sáínai-omapa'a egwaa'á kwáyonka'a kwéguwana sáwíyan-taivinkemba irá kwégena íma mintái kówana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima mimpímbá máyowana mintái íma kówana ³¹⁻³² Mósesi awánéna anón-imayaa éna egwaa'á koména awánówana Áánútu séna enaíkwá'ná Ááváramune Áísákaane Yákópone miwítí Áánútu úne súwana Mósesi mináimbá iséna ayántámbá tówana úwoiva'a karakówana ³³ Ísóigo séna máyaunda póna á'oram-barama kwáyáipa'an-ivo kawe'-máráv'á'á méraapa'an-ivo maambárámá sáwí'a ónavainivo aísamai ánáamba ayútuwaa. ³⁴ Ísípiva'a kesí kwaási sáwí'o kwéumatinkaawasamo ivi'ó kwétaamba tuwánáúnda pó'a túwa'naa ónaumpo usásinena'a ai'maráana kweéme kweéme Ísípiva'a kuré kesí kwaási Ísareri-kwaasi kótí'mae Kénááni-marava'a kwaaó Áánútu Mósesintavena siráiyé.

³⁵ kwembá Mósesimba Ísareri-kwaasi tínaaemba umánkesa séna nááwa embá usásinankaraisa kentáásí kawáái'a éwa aaiyá kwésimasiméno siráawe. siráan-

kwaasiyavena Áánútu mináímbá siráíye. kwembá Mósesintavena Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewaima sáwíyan-taivinkemba aai simámakaiye. kwembá Mósesimba Áánútu kawáá-máyái aména ai'marówana Ísípivakemba Ísareri-kwaasi kótí'maena Kénááni-marava'a kuráíye. ³⁶ kwemá Mósesima Ísípiva'a ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa sésa úwoi tí'mae kóuwo suwaná tí'maena kúmba nonkó áwí'a naae-nóné supa'á kwéna ímo awárom-bayai kawe'-má'yái komaéna tí'maena kúmba kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a komáyówana ímo awárom-bayai kawe'-má'yái maimaéna iráíye. ³⁷ kwemá Mósesima simátimena séna Áánútumo kembó usásisinkarainten-umai naaémba moóráwaimba kentísaavutantambo iyawaivinkemba usásinankaniye. Áánútun-aai simátiminiwaimba usásinankaniye. ³⁸ kwemá Mósesima kavóná-marava'o Áánútuna kwaási Ísareri-kwaasimo méraapa'a miwísé ména kentáá síkwá'náyonte ména Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kwesé ména Sáínai-omapa'a umáyowana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai Áánútuna amáamba simámuwana ímo ánásai-aimba simámuwasa simátíma'maesa kuráanta kwéisaumne.

³⁹ Mósesin-aai simátímúmba kentáá síkwá'ná íma ísésa tínaaemba umámesa Ísípiva'a tayauweránáe-imayaa uwaná ⁴⁰ naaémba Áánútu Mósesimba ááyowana omápa'a umáyowasa Mósesi awaaó áwí'a Érónintavesa sésa Mósesi Ísípivakembo síkaiwaiya náávava kóuraiyo. íma awánáúndavata kóuraivo moórá-isoigomba tarórumarewata kwenaráíya kwáráano sésa ⁴¹ óntandankakemba purumakan-aráákaamba úmaresa minkámpár-ísóigóná aamoimá umánkesa póima tuvú'mái kwénesa úmakon-tantaatavesa aamoí ésa toóní'a umái kwénowana ⁴² mindáyavena Áánútu ánaaemba umátiyuwowasa kwíyóntavesa aaváyávésa otávésa kesí ísóigoman-iyé siráawe. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai agaimaréna séna

Ísareri-kwaasiyono. kavóná-marava'a kae-kwáái aiyayaan-ira'a 40 ira'a mé'a póima tuvú'mái neemáemba íma kentávé'a ísámai neemáembanivo ⁴³ kentí kampar-ísóigóntávé'a ísámai kwená ampanta-námbá maimaé'a kwénaaowe. minkámpár-ísóigó áwí'a Mórókowe siráawe. okáán-tántáá'á tarórumake'a áwí'a Erevááníyé kwése'a toré kwénaaowe. minkámpá-káér-ísóiráí úmare'a kesí ísóigowe kampa'á sé'a áwí'a maé kwéiyowe. mirá uráantave'a kentí maravákémbá tí'maráana'a kweéme'a moórá-marava'a áwí'a Pépíróni-marava'a koménaaowe

Áánútun-aai simátímakowai agaimaréna siráíye.

⁴⁴ naaóvá'á kavóná-marava'a Áánútu Mósesimba agaráárankena Áánútuna naambó ampantará'ó ónááomba maará ónááowe séna agaráárankowasa Áánútumo súntemba mirán-dámbá umái maimaésa kavóná-marava'a kwénaaowe. ⁴⁵ naaémba miwí táánimba'a kentáá síkwá'náyomba mindámbá maimáyówana Yósúwa tí'maena Kénááni-marava'a kúmba Áánútu túwa'naa ena mimbárává'ó máyón-kwaasi kwatuwówasa kóuwasa koyavíresa mindámbá minká'á mámaresa máyówana naaémba Tévíti Ísareri-kwaasiti kawááná'á máyompimba mindámbá úwoi kwáyowana ⁴⁶ Tévíti kawe'á umái máyowana Áánútu aamoí umánkowana Tévíti Áánútumba áísaa ena séna ená naambá ónaum. íya ónaumno. emá Yákópona Ísóigoma po owé sina'ó é'a ená naambá ónaumne súwana ⁴⁷ Áánútu séna emá íma ínáyompo enááninko Sórómoni kesí naambá ínáyoye siráimbanivo ⁴⁸ Áánútu kwíyómpa'o máyáimba kwaási úmakaan-daumpa'a íma máyáíye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai agaimaréna séna

⁴⁹ Ísóigo séna kwíyómpa'a kárákwiye'a marará'á kárákwiyunda pó'a úmaraniyonda-naumpa'a íma úwoi marapá'á kumbénaumne. ⁵⁰ kesávái mintántáá'á amápa'a

tarórumakaumne Ísóigo siráiyé
agaimaréna siráiyé Sítíveni siráiyé.

Sítíveni mináimbá simátimatuwena aaimó isái-kwáásíyávái simátimena séna
51 keinárawa'a tirunté máraamba mé'a pó'a Áánútuna aampa'ó ímo kwáraan-
kwaasiraani'a umái mé'a Áánútun-aaí kwéisaambanivo íma ísámai kawe'á kwéowe.
kentíkwá'náyomba Áánútun-amankomba tínaaemba umámemaentemba kemá mirá
kwéowe. 52 kentíkwá'náyomba Áánútun-aaí simátíma'maesa kwéguwai amáparawai
sáwí'a umátinkesa Áánútuna kawe-kwáyóná'á kumíníye-aimba simátímakowai
tínkamuwasa pukáawe. naaemba kwemá kumúwa'a kuntaru'á umái tuvúwúwana
pukáiyé. 53 ánivo kwíyómpakewaima Áánútuna áamáamba simátímakowa'a keinárawa'a
ísaraambanivo íma ísámai kawe'á uráawe Sítíveni siráiyé.

Sítívenimba óntandei tuvúkáan-kwasai.

54 Sítíveni mináimbá simátimumba aaimó isái-kwáásí ávááraumai tirunkó sáwí'a
úwasa i'naiyámbá mésa tíyántavesa uwaná 55 Sítívenimba Áánútun-amanko
kwempímbá anómbe umánkarowana kwíyómpa'a awánómbe Áánútuna ságayamba
kwáyowana Ísu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyowana Sítíveni awánéna 56 séna
awánaaro. kwíyómbe taaínkaar-isaná Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á Ísuma
kwaási úrandako máyáimba awánaraumne súwasa 57 miwí anónka'a kwáá'a tésa
kwenáái íma isánáe sésa tááka'a tíyáándeí awááesa Sítívenimba tarááparaapa ésa
58 tátokesa taagwiya'maesa marur-awámpá'á máyuwesa óntamba mairéna tuvúkáawe.
Sítívenintavesa kampar-áimbá siráawai paákár-únánkwátói ayútuwowana ívé-kwaasi
áwí'a Sóro minúnánkwátói kárakwirowasa 59 Sítívenimba óntandei tuvúto'naa uwaná
Ísóigonka'a námúnaavinkemba séna Ísu Ísóigoo kesimambá kumbaimaéna'a púwóno
séna 60 arauntaúmbá airéna anónka'a séna Ísóigoo sáwí'a kwéumasinkaambanivo miwí
íma sáwí'a umátinke miwítí sáwí-imayaa maitiyuwaaó Sítíveni simásuwena pukáiyé.

8

Sóro Ísuna kwaási sáwí'a umátínkarain-kwasai.

1-3 Sítívenimbo tuvúmba Sóro arunkó aamoí úmbanivo évakarawai Áánútun-
aaiyavesamo asiramáimo máúwai Sítíveni áuma maimaé máutesa anón-ivi'a tombánivo
Sóro Ísuna aampa'ó kwéguwai tínkambai ánásanae séna kúmba naaúmpimpakemba
aarakwá'á koyavisimái ándáva'a tíyupa'a kúwasa Yérúsaremuva'a Ísuna aampa'ó
kwéguwaima aivarí'a umái sáwí'a umátinkowasa kóyáwé uwasá aantá-kwaasiye su'mai
Yérúsaremuva'a máyówasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí Yútiyaa-ayampa'a
Sámériyaa-ayampa'a kóyáwé uráawe.

Sámériyaava'a áséi-kwasai kosimátímaaan-kwasai.

4 Ísuna aampa'ó kwéguwai kóyáwé ésa Ísuna áséi-kwasai kosimátíma'maesa kurá.
5 Vírípi Sámériyaa-naopa'a kúmba kosimátimena séna Áánútumo usásinankaiwai
amu'maráúndawaiyaamo á'o kunkáimba kwemá Ísuman-iye 6 Vírípi simátimumba
kawe'á umái ísówana ímo awánarom-bayai mayówasa awánowana 7 taraváá-kwámbá
tirumpímbá máyówaiyavena aaí súwasa taraváá-kwámbá kwáá'a tumásuwesa kóuwasa
kwaási kawe'á umái máyówana aiyayaamba pukón-kwaasi asóvamatinkowasa kawe'á
umái mésa 8 Sámériyaavaken-kwaasi ávááraumai tirunkó kawe'á umái méraawe.

9 Sámériyaa-naopa'a moórawai áwí'a Sáimoni ména anón-kwaasi úne séna pukaa'á
agaimaéna kwéiyuwasa táátavai kwéesa 10 anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kwená

mayái awánésa kwenaráái kwégwaresa sésa Áánútuna asirayánkóe kwená asirayánkóe moórái'a uráiyé kampa'á suwaná ¹¹ ayáátááka'a pukaa'á agaimaéna kwégumbayai mayówasa kwenaráái kwégwaresa táátavai uráambanivo ¹² naaémba Vírípi Áánútuna áséi-kwasai kosimátimena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-kanaama kosimátimena Ísu Káráisitín-aii kosimátimuwasa isésa sésa árair-aimban-iyé suwaná Vírípi minákwá'á nombá pétinkowana ¹³ Sáímoni kwegwára'á áraire súntavai Vírípi nombá pérankowana Vírípiyé kwénaauwana ímo awánóm-bayai mayówana awánéna áátavai uráiyé.

¹⁴ mirámó Sámériyaava'o kwéumba Yérúsaremuva'a aantá-kwaasi mésa Sámériyaavaken-kwaasi Áánútuna áséi-kwasai isésa mináimbá méyatokaan-aimba isésa Pítaante Yóninte ti'márówasarai kweémesarai ¹⁵ Sámériyaava'a komésarai Ísuna aampa'ó kwéguwaiyavai ísámai námúnaavinkemba sésarai Áánútun-amankomba mayánááowe sirááiyé. ¹⁶ Vírípi nombá pétinkaronka'a Ísóigo Ísuntavena ísámai nombá pétinkowana Áánútun-amamba íma marómba pósarai Pítaae Yóniyé námúnaavinkemba sésarai ¹⁷ tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumúwasa mairáawe.

¹⁸ aantá-kwaasirai tiyáámba tátoroyana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaúwasa máyómba Sáímoni awánéna asirayámbá meéyáambaranae séna Pítaante Yóninteyavena séna óntamba maékai ¹⁹ minásíráyámbá simékaiyo. ó'on-kwaasi siyáámba tátoraanana Áánútun-amanko tirumpimbá kumbaínkwáe súwana ²⁰ Pítaa séna Áánútu úwoi kwétimin-tantaatavai óntandei meéyán-ónáe sénda po ená óntankwara'a esé iravímbá ánásayaaoyé. ²¹ Áánútu aúranka'a ená imáyáa íma arupí imbá po maambáyái kenkáísí mayái íma súwa'naa ínáyone. ²² ená sáwí-imayaagomba ánaaemba umásuwe Ísóigomba áísaa inaná ená sáwí-imayaagona anondá mayauwáníyé. ²³ Áánútu íma asirayámbá ámakaintavai enarumbá sáwí'a umásinkaana ená sáwí-imayaao anómba éna embá tátokaiyé Pítaa súwana ²⁴ Sáímonima Pítaante Yóninteyavena séna súwa'naa ékai Ísóigomba námúnaavinkemba áísaa íyana emó sénda misáwí-yántáá'á íma kempá'á tíno Sáímoni siráiyé.

²⁵ súwasarai Pítaae Yóniyé Ísóigon-aii simátimesarai Ísuwe naaémáúyan-aimba simátimesarai Yérúsaremuva'a kónáe sésarai aampa'á kweémesarai Sámériyaa-ayampa'a naaó'-nao'a Áánútuna áséi-kwasai kosimátíma'maesarai kurááiyé.

Víripinte Ítíópiyaavaken-kwaasintei kwaasái.

²⁶⁻²⁸ mindárai Yérúsaremuva'a kuyaná Vírípi Sámériyaava'a máyomba moórawai anón-kwaasi Ítíópiyaa-maravakewai éna Ítíópiyaa-kwaasiti kawáá-ínínkó áwí'a Káándásina óntanka'a kárákwírowai Áánútuna imáyáa éna Yérúsaremuva'a kweémena Áánútu áwí'a mósá maréna koyauweréna kwená káárivimba anóm-poigo tavisímaena kún-kaarivimba kúmba Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai Víripintavena séna usásine Yérúsaremuvakemba Kásaava'a kwégon-ampa'a kwaaó súwana iséna usásinena minámpá'á kweémena kavóná-marava'a kúmba Ítíópiyaa-maravaken-anon-kwaasi kwená káárivimba kweémena aúvái-kwandaavimba awánéna naaóv'á'á Áánútun-aii simátímakowai áwí'a Áísáya agaimakón-aimba awánómba ²⁹ Áánútun-amanko Víripintavena séna kwená káárigona egwaa'á kwaaó súwana ³⁰ isaaísena kúmba Áísáya agaimakón-aimba táámpamai kwésuwana Vírípi iséna áísaa ena séna mináínkóná ááimba kwéisaano súwana ³¹ á'a moórawai simásiminimba pó'a isánaumpo kesí káárivimba usáataao súwana Vírípi minkáárivímbá usáatena umaúwana ³² mináúvái-kwándááivínkén-áímbá táámpamai séna

sipisípi áyáumo karánaesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aai siráíye. sipisípi tuvuwónaesamo owanamó ímo kwáá'o tintembá minkwáásígó íma aai siráíye. ³³ kwenáwí'a móruna tuwésa sáwí'a umái aaivimbá mayánkaraawe. kwená kwaási sáwí-mayai mairésa tuvuwówana marapá'a máyáin-kanaama ánásaraiye. mindáyavesa miwítí sáwí-mayai íma kanaán-umai avora'á simátimenaawe agaimaréna siráíye. ³⁴ Ítíópiyaavaken-kwaasi mináimbá táampamai simásuwena Vírípintavena áisaa ena séna Áánútun-aaimo simátímakowai náawantavena mináimbá siráíyo. kwesávéna sirái. ó'owantavena siráíyo súwana ³⁵ Vírípi Áánútun-aaimo aúváiinkembo táampamaimo simámakainten-umai Ísuna áséi-kwasai kwésimamena ³⁶ aampa'á kuyambá nombá kwáyopa'a kwésarai uyaná Ítíópiyaavaken-kwaasigo séna nombá kwáyáinka'a pésinkainkwae sé'a únana nóinko aampimbá ítáraiyo súwana [³⁷ Vírípi séna Ísumpa'o arumbó amé kwenááyavai áraire simáímo maína'o é'a nombá pérankanaumne súwana Ísu Káráísintave'a árai'a Áánútu áánimban-iyé kwésune séna] ³⁸ káárimo maisoréna kúwaintavena séna káári tátoraao súwana iséna tátorowasarai Vírípiye Ítíópiyaavaken-kwaasiye nompímbá kumbésarai Vírípi nombá pérankowasarai ³⁹ úwoiva'a íyúyana Áánútun-amanko Vírípimba kunái'maena kóúwana Ítíópiyaavaken-kwaasi awánómba íma máyombanivo aamoí untáva'a kwená naaópa'a kúmba ⁴⁰ Áánútun-amanko Vírípimba kunái'maena Ásátóti-naopa'a máánkarowana Vírípi mináyámpá'-náópa'a Áánútuna áséi-kwasai simátíma'maena Sísáriyaa-naopa'a kuráíye.

9

Sóro Ísun-aaiyavai áraire siráin-kwasai.

¹ minkánáamá Sóro Ísóigona aampa'á kwéguwaiyavena arumbá sáwí'a éna tínkamonaé síma-síma'a kwéena aiva'-mónó-káwáánákónópa'a ² koáísaa ena séna aúvái agaimái símína'a maimaé'a Támásikasi-naopa'o Yútaa-mono'-naumpimpa'o máyáan-kwaasiti anón-kwaasi mátíméno súwana owé séna mináimbá agaimaréna séna Sóro Ísuna aampa'á kwégwiyawai tivakáá-umai tuwánéna táto'mai tí'maena teémena Yérúsaremuva'a ándáva'a mátiyuwaniye séna agaimaréna súwana ³ Sóro mináúvái maimaéna kweémena Támásikasi-naopa'a egwaa'á kúmba kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména aúgáyagaya úwana ⁴ tuvamúwana aagówé su'mai séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwana ⁵ emá náawa seéno súwana kemá Ísuma súmpo kembá sáwí'a umásinkaampo ⁶ usásine Támásikasi-naopa'a koménana moóráwaimo síndantemba mirán-uwo súwasa ⁷ Sóroemo kun-kwáásí íma aai sumbá mésa íma kwaási ane'á kwéawanesa aaimó sune su'mai ísówana ⁸ Sóro usásinomba aúramba íma kawé'á umái awánówasa kwaási ayáán-to'maesa Támásikasi-naopa'a máánkarowana ⁹ kaumbo-nó'wáámbá ména íma aúramba awánéna toómbá nombá íma naráíye.

¹⁰ Sóro kaumbo-nó'wáámbá kwaúwana moóráwai Támásikasiva'a ména Ísuna aampa'á kúwai áwí'a Anánaesima aúramba karákéna kaainkáání'a umái awánómba Ísóigo simáména séna Anánaesiyo súwana wó séna Ísóigoo kemá úne súwana ¹¹ usásine aampa'á kwaaó. minánkó áwí'a apumó uráin-ampa'a kuré Yútásina naaúmpa'a kwé moóráwai Táásási-naopakewai áwí'a Sórumba koawánaao. kwe námúnaa kwésiye. ¹² kaainkáání'a awánarainka'a moóráwai áwí'a Anánaesi téna ane'á tátoraísana aúramba kawé'á umái awánaraiye Ísóigo súwana ¹³ Anánaesi séna Ísóigoo sáwíva-kwaasi kwenáái simásímakaawe. Yérúsaremuva'a ená kwaási sáwí'a umátínkarain-aimba simásímakaawe. ¹⁴ aiva'-mónó-káwáánákó aúvái agaimái ámísana ená imáyáa

mósá máráan-kwaasi ándáva'o tiyuwáíndayavena Támásikasiva'a tiráiyé súwana ¹⁵ Ísóigo séna kesí mayáí aménana kesáái kosimátin-tasimatimba ó'on-daopaken-kwaasiye kawáá-kwáásiyé kesí kwaási Ísareri-kwaasiye kosimátin-tasimatimba ínimba po usásine kwenópa'a kwinaná ¹⁶ kesí mayáí Sóro kwémayainasa kwaási sáwí'a umánkanaaowe. mindáyave'a ke agaráárankanaumne Ísóigo siráiyé.

¹⁷ súwana Ánánáesi iséna kwéna sún-daumpa'a uména Sóro ane'á ayáamba tátorena séna Sóroo kesí kwaásima óne. aampa'á kwéte Ísóigo Ísumba awánaraandawaima si'maráisa'a túne. aúramba kawé'á umái awánenana Ánútun-amanko arupimbá anómba umánkaindayavena si'maráisa'a túne súwana ¹⁸ Sóro aúrampinkemba amanonoí tákúwana aúramba kawé'á umái awánéna usásinowana Ánánáesi mono'nómbá pérankowana ¹⁹ toómbá násuwena áúgoma kawé'á úwana méraiye.

Sóro Támásikasiva'a simátimakin-kwasai.

Sóro Támásikasiva'a évaka'-no'waamba kwaéna Ísuna aampa'á kwéguwaise ména ²⁰ avekáán-úwana mono'-náúmpá'á uména Ísun-ai simátimena séna árai'a Ísuma Ánútun ánimban-iyé súwasa ²¹ kwenáái ísón-kwaasi táátavai ésa moórá-morawai tísaaisaa esa sésa Yérúsaremuva'a Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tínkamin-kwaasiman-iyé. Ísuna imáyáa mósá máráan-kwaasi tí'mae ándáva'a mono-káwáá-kwáásirá'ó mátinkanae séna maanká'ó tiráin-kwaasiman-iyé. Ísumpa'a téna máyáiyé sésa táátavai uráawe.

²² suwaná Sóro asiramái simátima'mae iyéna séna árai'a Ánútumo usásinankaiwaimba amu'maráúndawaiya Ísuman-iyé séna kwenááigo iyúwasa Támásikasivaken-Yutaa-kwaasi iséna kwembá íma anondá simámakaawe.

²³ íma anondá simámumba sáwíva'-no'waamba kwaéna torupamáí mésa Sórona amááyu-aimba sésa ²⁴ tuvuwíyanesa no'wáamba kwáyá'wái Támásikasi-naokona óntan-kurigona aaumémpa'a mésa ontará'á takárakwi-karakwi kwéuwana moóráwai amááyu-aimba sumbá kosimámuwasa ²⁵ moórá-no'waamba Sóron-ai iséna Ísuna aampa'á kwéguwai Sóromba powaivímbá áítumai óntan-kurigona avaapimbá túsúyuwesa ándára tátorena túwówana kumeémena marapá'á móruna tuwéna kóuraiye.

Sóro Yérúsaremuva'a komérain-kwasai.

²⁶ Sóro Yérúsaremu-naopa'a kweémena kwéna séna Ísuna aampa'á kwégowaise koménae'a kúne súwasa miwí sésa Ísun-ai íma ísaraiwai kampar-áimbá kwésiye sésa kwenáároi inkáísúwana ²⁷ moóráwai áwí'a Páánápáasi Sóron-ai iséna kawé'á úwana áí'maena aantá-kwaasitopa'a kwéna Sóron-ai kosimátimena Sóro Támásikasi-ampa'o kwégwenamo Ísóigombo awánówana aai simámakain-aimba simátimena Sóro Támásikasi-naopa'o Ísun-aaimo asiramáimo simátima'maena kuráin-aimba simátimuwasa ²⁸ iséna áraire suwaná Sóro miwí sé ména Ísuna asirayámbá kwáyowana Yérúsaremu-naopa'a Ísun-ai asiramái kosimátin-tasimatimena ²⁹ ó'on-Yutaa-kwaasi Kíríki-kwaasi tááivinkemba kwésen-kwaasi simátimuwasa aai kwésima-kwesiman-esa tuvuwónáe sésa ³⁰ amááyu-aimba sumbá Ísuna aampa'á kuwái iséna Sóromba áí'maesa kweémesa Sísáriyaa-naopa'a máankesa sésa Táásási-naopa'a kwaaó sésa ai'marówana mindáopa'a kóuraiye.

³¹ kóúwasa Ísuna aampa'ó kun-kwáásímó tínkamumba étínkówasa aánoumai kwempa'á maésa Yútiyaa-ayampa'a Káríri-ayampa'a Sámériyaa-ayampa'a Ísuna aampa'á kwéguwai aánoumai kwempa'á máyówana Ánútun-amankoma túwa'naa úwasa asiramái mésa Ísun-ai simátimúwasa iséna áraire sésa mirá kwéesa sáwíva-kwaasi-i'a ésa Ísóigo áwí'a mósá marésa kwenaísamaivimba méraawe.

Pítaa Árítaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³² Pítaa aampa'á kwénaena naaó'-nao-kwaasiti naaópa'a kwéna Áánútuna kwaási tuwánáíndayavena Árítaa-naopa'a kúmba ³³ moóráwai áwí'a Íniyasi ména aambó naaí íma naaéna avakaumboé-ima maisuwéna naaúmpare su'mai ména kwégwauwana ³⁴ Pítaa awánéna séna Íniyasiyo Ísu Káráísiti asóvamankaivo usásinke ená kwandaai arusaaó súwana usásinkwena kúwasa ³⁵ Árítaa-naopaken-kwaasiye Séróno-naopaken-kwaasiye amápa'a awánéna Ísóigompa'a tésa méraawe.

Pítaa Yópaa-naopa'a kuráin-kwasai.

³⁶ Yópaa-naopa'a moórá-ininko ména áwí'a Tápítaama póna Kíríki-kwaasi tááivinkemba mináwí'a Tókáasiye kwésuwana kwemá Ísuna aampa'á kún-inimba aasiyaaí kawe'-máyaí kwémaena óísamba íma makón-kwaasi kwétuwa'naa úwana ³⁷ áí'a úwana puwúwasa kwenáúma sese umásuwesa maimaésa ávúmayaataan-daumpa'a móankaraawe. ³⁸ Yópaa-naopakemba Írítiyaa-naopa'a egwaa'á pósa Yópaavaken-kwaasi Ísuna kwaási Pítaa Írítiyaa'a tamáyon-aimba isésa kae-kwáásí ti'márówasarai Pítaamba kosimámesarai sésarai isaaisé kesópata tiyó sésa si'maráawakai túye suyaná ³⁹ Pítaa usásinena mindáraise kúwasa áí'maesa minínimbá puwúwasa matuwé máyón-daumpa'a ávúmayaataan-daumpa'a iyúwasa Pítaanopa'a ketorínimbá tayorupamáí maésa íví'a tésa Tókáasi íma pukáinka'a aru-símakain-unankwatoiyé sésa agarááránkówana ⁴⁰ awánéna séna máápa kárúwaaro súwasa kúmúwana Pítaa kívairena Ísóigompa'a námúnaa simásuwena mégwantena minínimbá awánéna séna Tápítaao usásinaao súwana aúramba kwégararena Pítaamba awánéna usátorauva'a maúwana ⁴¹ Pítaa kousásinankena Ísuna aampa'á kun-kwáásíyé ketoríníné tááyowasa ávúvamankomba uawánéna ⁴² Yópaa-naopa'a kosimátíma'maesa kuwasá isésa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyówana ⁴³ Pítaa Yópaa-naopa'a sáwíva'-no'waamba kwaéna moóráwai áwí'a Sáímoni kwená naaúmpa'a máyowana minkwáásígó kwaan-áúwarasinei kwená mayáí mayón-kwaasigona naaúmpa'a méraiye.

10

Pítaa Kóníríyasina naaúmpa'a iráin-kwasai.

¹ Sísáriyaa-naopa'a moóráwai áwí'a Kóníríyasi ména Árómaavakemba sáwívar-i-kwaasira'a 100 i-kwaasira'a kárákwirowai máyowasa miní-kwáásí túwí'a Ítári-i-kwaasiye kwésesa uwaná ² Kóníríyasi Áánútun-aaiyavena asiramái ména kwená akúnté Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maréna Yútaa-kwaasimo ímo óísambo makón-kwaasi kwétuwa'naa-ena Áánútumpa'a námúnaa símae iyúmba ³ moórátawai enónka'a námúnaa kwésuwana Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai aúranka'a paárúwana kawe'á umái awánówana séna Kóníríyasiyo súwana ⁴ áá'a kówana aúramba kararéna séna Ísóigoo nóran-aina simásiminyewa seénó súwana emó námúnaamo séndawai kwaásimo túwa'naa óndawai Áánútu aúranka'a kawe'á óndayavai Áánútu ená imáyáa imbá pó ⁵ ená kwaási ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koaíráaro. ⁶ kwemá araámáo Sáímonina naaúmpa'a ména minkwáásígó kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpa'a uwí-nónkóná awámpá'-náúmpákémbá koaíráaro ⁷ simásuwena áuyokuwana Kóníríyasi kwená mayáí máyón-kwaasivinkemba kae-kwáyó-kwáásíráinte moórá-i-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá marówainte miráumai-kwaasirau tááyowasa ⁸ tuwaná kwíyómpakewaimo simámakon-aimba simátimena séna miráumai Yópaa-naopakemba koaíráaro séna ti'mákaiye.

⁹ ti'marówasa aampa'á kógwaesa kweémesa Yópaa-naopa'a egwaa'á kumbá kwáyá'wái Pítaama naan-ávúmayaapa'a uména Áánútumpa'a námúnaa kwésuwana ¹⁰ áái ankówana toómbá nánáe súwasa toómbá agáyómba kaainkáání'a umái awánómba ¹¹ kwíyómba taaínkaar-úwana mimpínkémbá anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresa túwówana kuména marapá'á kumúwana awánómba ¹² minámpántávimbá kwai-kwaamba póima iraankavayaambá aváá'-númámá ó'on-o'on-kwai-kwaamba máyowana ¹³ aagíwé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwana ¹⁴ Pítaa séna Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámba Yútaa-kwaasiya mirán-tántáá'á aambá áumbakaawata pó'a íma kwénaumne súwana ¹⁵ minááigíwé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawé-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áumbakaawe siyó súwana ¹⁶ kaumborá'á kaainkáámbá awánówana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé.

¹⁷ iyúwana Pítaa minkááinkáán-áinkóná ááimba nóra aainá'iyó súmba Kóniriyasimo ti'marón-kwaasi Sáímonina naambá taawánésa ontará'á tamésa ¹⁸ tááyamai taáísaa esa sésa Sáímoni Pítaa maandáúmpará kwááyu máyáiyó suwaná ¹⁹ Pítaa minkááinkáán-áinkóná ááimba avakáá-úwana Áánútun-amankoma séna kaumbo-kwáásí embá avakáá-úmaesa kwétevo ²⁰ usásinke kumuwó. kemá ti'maráúnasa tentávái íma kaer-ímáyáá e miwísé úwoi kwaaó súwana ²¹ Pítaa kuména minkwáásiyávéna séna kwésivakaa-on-kwaasi úmpo nóintavera kwésivakaaó súwasa ²² kentáásí kawáánákó áwí'a Kóniriyasi si'maráísata enópata túne. kwemá kawé-kwáásí Áánútuna imáyáa éna áwí'a mósá maráísasa pósa Yútaa-kwaasi amápa'a kwentávésa kawé-kwáásiyé kwésewe. moóráwai Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kusimáména séna ti'márénasa Pítaamba Yópaa-naopakemba koairéwana enópa'a téna aai tasína isaaó sisatá túne suwaná ²³ Pítaa tí'maena naaúmpa'a tinkówasa kwáúmba aaváyaavimba Pítaa usásinena miwísé kuráiyé.

miwísé kúwasa Yópaa-naopakemba Ísuna aampa'á kun-kwáásí évaka'a aúyoresa ²⁴ aampa'á kógwaesa kweémesa Sísariyaa-naopa'a kumbá Kóniriyasi kwenamááraa kwená kwaásiye tááyowasa tayorupamáí mésa Pítaamba amu'makówana ²⁵ Pítaa Kóniriyasina naambó kwáyonka'a ontará'á kúwana Kóniriyasi aamoí éna anóndakoman-iyé séna aísamaivimba kumbaúwana ²⁶ Pítaa séna emó óndanten-kwaasi úmpo usásinao séna usásinakena ²⁷ aai simáma'maena Kóniriyasiye naaúmpa'a iyúmba sáwíva-kwaasi torupamáí máyómba utuwánéna ²⁸ séna kentáásí amáámba ísaraawe. Yútaa-kwaasiya ó'onkaa-kwaasiye íma moórárata tágárotamaiya kwémaumne. miwítí naaúmpata íya kwénaaundarata Áánútu agaráásinkena amápa-kwaasi íma sáwí-kwaasin-owe siráisa'a awáraunda póta íma sáwí-kwaasiye sénaunda pó'a úwoi kawé'á umái ménaumne. ²⁹ mindáyavai sááyaamba íma a'áo súnda túmpo nóintavaiya sááyarao Pítaa súwana ³⁰ Kóniriyasi séna éiyain-do'waamba kwaé'a ívékaamba eénáínka'a kesí naaúmpa'a námúnaa súnana avekáámbá moóráwai ságyan-unankwatoi umásorena súranka'a kumbaéna ³¹ séna Kóniriyasiyo emó námúnaamo sémo kwaási túwa'naa ema Áánútu aúranka'a kawé'á óndayavena Áánútu ená imáyáa imbá pó ³² ti'márénasa Yópaa-naopa'a moóráwai áwí'a Sáímoni Pítaamba koairáaro. araámáó Sáímonina naaúmpa'a máyáiyé. kwaan-áúwarasi-mayaimo máyáin-kwaasigona naaúmpakemba uwí-nónkóná awámpá'-náúmpakémbá koairáaro súwa'a ³³ avekáán-umai ti'maráúnasa embá koairáawa kawé'á umái téne. kesáá Áánútu aúranka'a torupamáí méta Ísóigo simámakain-aimba simásiminkwae séta amu'makáunaya kwétene Kóniriyasi siráiyé.

Pítaa simátímakain-kwasai.

³⁴ Kóniriyasi simásuwowana Pítaa séna ívé'a kwéisaumne. árai'a Áánútu íma Yútaa-kwaasiye su'mai kwégarakwijivo ³⁵ amápa'-mapaken-kwaasi Áánútu aúranka'a

arupí umái kawe'á umái máyáawai Áánútu miwí aamoí kwéumatinkaiye. ³⁶ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana Ísareri-kwaasiyavai áséi-kwasai simátímakaimba á'a ísaraawe. Ísu Káráisiti amápa-kwaasiti Ísóigoman-iyé. mináséi-kwásáiyávésa árairemo síyawai tirumbá kawe'á umái kwempa'á ménaaomba ³⁷ ke ísaraawe. Yóni simátimena séna kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a nombá peránááowe siráimba Ísun-aaí aiva'á Káríri-ayampakemba kwétena Yútiyaa-marava'a kóyáwé uráiyé. ³⁸ Ísu Násáretivakewain-aaí ísaraawe. Áánútu kwenamambá Ísumba ámakowana kwempímbá anómba umánkowana Áánútu asirayámbá aména kwesé méraintavena naa'ó'-nao'a kawe'-má'yái kóyáwé éna Sáátáánigo tátorain-kwaasi kawe'á umátínkáva'a kuráiyé. ³⁹ Yútiyaa-marava'a Yérúsaremu-naopa'a mayáímá mairáimba awánaraundayaawe. kwembá taaira'á aiyayaampimba tuvúsúmarowana puwéna ⁴⁰ kaumbo-táwai maisuwówana Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana paárúnta kesúrandeiyá awáraumpo ⁴¹ íma amápa-kwaasi awánaraawe. Áánútu simátíméromo siráinta Ísunta awánéta pukáimpinkemba usásinonka'a toómbá nombá kweséya naráumne. ⁴² Ísu asiramái simásimena séna Áánútu imáyáa siména pukén-kwaasigwara túvaren-kwaasigwara'a aaivimbá maitinkáníyone siyé simátíméromo Ísu siráiyé. ⁴³ naa'óv'á Áánútun-aaí simátímakowai Ísun-aaí simátimesa séna kwenááiyavesa áraire séna kwesé aráápamái maíyawai Ísuna asirayánká'á Áánútu miwítí sáwí-imayaa maitiyuwáníye naa'óv'á siráawe Pítaa siráiyé.

⁴⁴ Pítaa mináímbá kwésimatimuwana kwéison-kwaasivimba Áánútun-amankoma minámápáráwáivímbá kuména ⁴⁵⁻⁴⁶ Áánútun-amankoma kumbaúwasa ó'on-o'on-aimpinkemba Áánútu áwí'a mósá márówasa Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'á kun-kwáásí Pítaae Yópaavakemba tuwáiyé táátavai ésa séna Áánútu ó'onkaa-kwaasigwara'a kwenamambá úwoi kwétimiye séna táátavai uwaná Pítaa séna ⁴⁷ Áánútu kwenamantá símakaintenta miwígwará'á kwétimimba póta nombá peránááomba íma aambá aunónaumpo úwoi nombá peránááovo ⁴⁸ pétinkaaro súwasa Ísu Káráisitintavesa ísámai nombá pétinkowasa Pítaantavesa séna kaumbo-káé'-no'waamba keséya kwaíníyone suwaná mirá uráiyé.

11

Yérúsaremuva'a Pítaa simátímakain-kwasai.

¹ ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaí iséna tátokaawemo sumbá aantá-kwaasiye Ísuna aampa'á kuwái Yútiyaa-maravaken-kwaasiye mináímbá iséna máyówana ² Pítaa Yérúsaremu-naopa'a kúwasa évaka-kwaasi áwáá'a aéesa Yútaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna kwéontemba ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá orómó sirón-kwaasi Pítaamba áwáá'a aéesa ³ séna emá ó'onkaa-kwaasiti naaúmpa'a ugwaé ímo túmo kárámai araa'éna úmakaan-kwaasiti naaúmpakemba toómbá umandaráne suwaná ⁴ Pítaa amápa-tantaa'a uráimba simátimena ⁵ séna Yópaa-naopa'a mé'a Áánútumpa'a námúnaa séwándara'a kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpakemba anón-ampanta éiyain-araaira'a tátoresá túwówana kuména kesí egwaa'á kumúwa'a ⁶ mimpímbá árimba awánaawanda póima kwaí-kwaamba iraankavayaambá áv'á'-numama máyowa'a awánaawanana ⁷ aagíwé su'mai séna Pítaao usásinke tuvú'mái agandaaó súwa'a isé'a ⁸ sé'a Ísóigoo ímanivo kentáásí amáámba mirán-tántáá'á aambá áúmbakaawata pó'a íma kwénaumne séwánana ⁹ minááígówé su'mai ókwara'a séna Áánútu kawe-tántáaré siráin-tantaatavai íma aambá áúmbakaawe siyó súwa'a ¹⁰ kaumborá'á kaainkáámbá awánaawanana kwíyómpa'a minámpántámá iráiyé. ¹¹ avekáámbá Sísáriyaavakemba kaumbo-kwáásí kesópa'a ti'marówai tumbá ¹² Áánútun-amanko simásimena séna

íma kaer-ímáyáá e miwísé kwaaó súwa'a kówánasa Yópaavakemba maankwáásí ava'moraé-kwaasi Ísun-aaí isáawai súyorowata Sísáriyaa-naopata Kóníríyasina naaúmpata kówánana ¹³ simásimena séna Áánútuna kwayó'ná'á kwíyómpakewai kesí naaúmpa'a kumbáyáísa'a awánáúnana séna ti'márénasa Yópa-naopakemba moórawai áwí'a Sáímoni Pítaamba koairéwana ¹⁴ téna aai tagwésimatimina'a egwára ená akúnkwára'á amápa'a kwéisewana Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye kwíyómpakewai siráíye Kóníríyasi súwa'a ¹⁵ aai kwésewanana Áánútun-amanko aiva'ó kentáávimbó kunkáintemba miwívimbá mirá úwa'a ¹⁶ awané'a moóra-aimba sáaka'a makáumne. ááéma Ísóigo séna Yóni nombá pétinkaraimbanivo Áánútun-amanko kuména keinárawapimba anómba umátinkaniye Ísóigo siráin-aimba sáaka'a makáumne. ¹⁷ ánivo kesáá Ísóigo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire séwánanaya Áánútu kwenamankómbó símakaintenta ó'onkaa-kwaasi miwí mirá kwéowa'a awánaraunda pó'a kemá Ísuna mayái-kwáásímá pó'a nombá pérómbe íma aambá aunówanasa úwoi nombá pékaawe Pítaa súwasa ¹⁸ mináimbá isésa áwáá'o áumba ivátuwesa Áánútu áwí'a mósá marésa sésa Áánútu mirá kwéena íma Yútaa-kwaasiye su'maiya aai kwésimasimintaanivo ó'onkaa-kwaasiyavaigwara'a aai kwésimatimisagwara'a miwítí sáwí-imayaa tínaaemba umámesa Áánútunopa'a tésa aúnái'a umái maí'maí'a ónááowe siráawe.

Ántiokuvakewai Ísuna kwaásiti kwaasái.

¹⁹ ááéma Sítívenimba tuvúwúwana puwúwasa ó'on-kwaasi Ísuna aampa'ó kun-kwáásí sáwí'a umátínkówasa kóyáwé uráamba évaka'a Vínísiyaa-marava'a kuwasá évaka'a Sáíparasi-marava'a kuwasá évaka'a Ántioku-naopa'a kuwasá miwímá minkáúmbó-máravá'á máyón-kwaasi Yútaa-kwaasiye su'mai Ísun-aaí kosimátimesa ²⁰ miwívínkémbá évaka'a Sáíparasi-maravakewai évakarawai Sáírini-maravakewai miwímá Ántioku-naopa'a komáyónka'a Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiyegwara'a Ísóigo Ísuna áséi-kwasai kosimátimuwana ²¹ Ísóigona asirayámbá miwísé máyowasa sáwíva-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

²² Ántiokuvaken-kwaasi Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráan-aimba suwasá Ísóigona kwaási Yérúsaremuva'a máyón-kwaasi mináimbá isésa Páánápáasimba ai'márówana Ántioku-naopa'a kweémena ²³ koména Áánútu kawé'á umátínkaromba tuwánéna aamoí éna asiramái simátimena séna kentirunkaké isámai Ísóigontavai máéro séna ²⁴ Páánápási kawé-kwáásí úwana Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Ísóigonte aráápamai asiramái ména aai simátíma'maena kwéiyuwasa sáwíva-kwaasi isésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

²⁵ máyówana Páánápási Sóromba avakáá úmaena Táásási-naopa'a kúmba ²⁶ koawánéna koái'maena Ántiokuva'a tésarai moóra-i tamaisuwésarai Ísóigona kwaasiye mésarai sáwíva-kwaasi tayorupontembá Ísun-aaí simátíma'maesarai iyúyasa Ísuna aampa'á kwéguwaiyavai sésa Káráisitina kwaasiye suwaná aiva'á Ántiokuva'a mináimbá paáruraiye.

²⁷ mináimbá paárúwana minkánáá évakarawai Áánútun-aaí simátímakowai Yérúsaremuva'a tuwésa kweémesa Ántiokuva'a kuwaná ²⁸ miwívínkémbá moórawai áwí'a Ákápási kwemá usásinena Áánútun-amanko kwesé máyowana séna anón-ayawaima amápa'-mapa'a táníye súnka'a póna naaémbe Áróamáani-kamaaniti kawááná'á áwí'a Kórótíyasa máyonka'a mináyáwáímá paáruraiye. Ákápási mináimbá súwasa ²⁹ isésa Ísuna aampa'á kwéguwai moóra-morawai sésa óntamba torupamáí Ísun-aaí isáawai Yútiyaa-marava'a máyáan-kwaasi timénáe sésa ³⁰ mirá ésa minóntámbá

Páánápáasinte Sóronte tímúwasarai maimaésarai kweémesarai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi mátímakaaiye.

12

ókwará'a sáwí'a umátínkaraan-kwasai.

¹ minkánáá Érótimba anówainkoma araámáó Érótima Yútaa-kwaasiti kawááná'á kwemá Ísuna aampa'á kwéguwai évakarawai sáwí'a umátinkena ² moóráwaimba ai'marówana Yóni awaaó áwí'a Yémésimba koyáto'mai anumarambá arátuwowana puwúwasa ³ Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesamo ímo áraire suwáí aamoí kwéuwana Éróti awánéna aamoí umásinkai gwae séna moóráwaimba ai'marówana Pítaamba koyátokai. Yútaa-kwaasi ímo intóráin-tantaakwara-pereti kwéagayon-kanaavimba moórá-tawai Pítaamba koyáto'maena ⁴ ándáva'a máánkowasa siyáánkain-umai ava'moraé-i-kwaasi kwenká'á kárákwirowasa éiyain-eiyain-kwaasi anondánonda umái kárákwiyuwasa Éróti séna naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi tíyótaasa í-tánón-kánáámá ánásaina'a Pítaamba áí'mae'a Yútaa-kwaasi túranka'a aaivimbá mayanké'a inkamónaumnemo kwésumba ⁵ Pítaa ándáva'a máyombanivo Ísóigona kwaási Ísóigompa'a námúnaa simái Pítaamba áwa'naa uráawe.

Pítaamba ándávakemba ayúránkarain-kwasai.

⁶ námúnaa kwésesa Pítaantavai ísámai áísaa uwaná aaváyaaraamba Éróti Yútaa-kwaasi túranka'a Pítaamba aaivimbá mayankánaumne kwésuwana ívé'-no'waankaamba Pítaamba aiyayaanka'a asááúmakesa kaer-í-kwáásí évareva'a máyóyana Pítaa aún-kwaigúwasarai kaer-í-kwáásí ontará'á kárákwiroyana ⁷ avekáámbá Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai kumúwana ándá-naumpa'a sán-kówana Pítaamba ayoírá'á kwétuvuwena aúsuwana usásinowana séna avekáán-usásinaao kwésuwana Pítaa ayáámpinken-anda kweyááríka'a ayú'maena marapá'á kumúwana ⁸ kwíyómpakewai séna enámúranda uré enaísamai ánáamba maimái uwó súwana mirá úmayowana ená paákákén-únánkwátói kuvé'máenakai kesé kúmóyo súwana ⁹ Pítaa ándá-naumpakemba kwenánaaemba kuména íma kwaásin-iyé-imayaa éna kaaimbá kwéawanaumne-imayaa kwéena ¹⁰ i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá moórá-ontara'a i-kwáásímó máyon-ontara'a kunáyaaitesarai minkákémbá ándávakembo naaópa'o kónáesamo uwasamó titinkémáen-ontara'a asirayán-óntará'á kúmúyana kweyááríka'a tigúwasarai kunákárúwagwesarai aampa'á kuyaná avekáán-úwana kwíyómpakewai Pítaamba auwéna aúyokuwana ¹¹ Pítaa imáyáa éna séna íma kaaimbá awánáúmpo árai'a Ísóigo kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kuména Éróti sínkamona kwéísana ayáámpinkemba kuntavíyuwaisa'a túne. Yútaa-kwaasigwara'a sínkamonaesamo ombá kuntavíyuwaisa'a túne Pítaa siráíye.

¹² Pítaa simásuwena Máriaana naambó kwáyopa'a kwéna Yóni Máákaamba anówana naambó kwáyopa'a kúwasa sáwíva-kwaasi mindáúmpá'á torupamáí mésa Pítaantavai ísámai Ísóigompa'a námúnaa kwésuwana ¹³ mindánkóná ontará'á kotuwátuwar-úwana moórá-arasi mindáúmpá'á kígau ún-arasigo áwí'a Áróta ontará'á kuména ¹⁴ séna nááwa'ono súwana Pítaa séna kemá úne súwana Pítaa amósámba iséna kunaamoí úmaena ímo ontamó tiyankómbe isaaiséna sáwíva-kwaasitopa'a usimátiména séna Pítaa ontará'á máyáíye súwasa ¹⁵ miwí sésa emá uwo'aó'á éma kampa'á séne suwaná minarásígo ókwará'a séna árai'a Pítaa ontará'á máyáíye súwasa miwí sésa Pítaan-amankon-iyé ¹⁶ kwésuwana Pítaa ontará'á árimba tuván-tuvan-úwasa iséna onta kuntisuwésa awánomba kwemá Pítaa úwasa táátavai uwaná ¹⁷ aaisékéwa'a simátiméno séna Ísóigo ándávakemba kembá sí'maena aampa'á mésiyuwaivo Yémésinte Ísun-aaimo ísaan-kwaasiye kosimátiméro Pítaa simátiména tiyuwéna ó'on-daopa'a kuráíye.

18 kúwasa irataró'a i-kwáásí Pítaamba kárákwirawai awánomba íma máyowasa kantúmbá ésa Pítaa náávava kóuraiyo suwaná 19 Éróti iséna Pítaamba avakáá oró súwasa avakáá uwááesa tuwówana Éróti miní-kwáásí aaivimbá maitinkéna séna tínkamoro séna évakarawai ti'marówasa tínkamuwasa púwúwana Éróti mirá umásuwena Yútiyaa-marava'a tuwéna kumeémena Sísáriyaa-naopa'a kumbéraiye.

Éróti pukáin-kwasai.

20 Éróti Sáitóni-naopaken-kwaasiye Táyaa-naopaken-kwaasiye ávááraumai áwáá'a tiyúwasa minkáé'-náópaken-kwaasi tayorupamáí mésa sésa Érótimo kárákwirai-maravakemba kentáásí toómbá kwémayaundayaawe sésa mináímbá simáí kawer-ónáe sésa Érótinopa'a tumbá kwená naaka'ó kárákwirawai áwí'a Párásatasimba másimamuwana isówasa minááísámbá másimai tukáawe.

21 minkákémbá Éróti anón-kanaa úwana kwenká'ó kárákwirowaina unáánkwátói úmaena kárákwirawai maé'maer-únka'a uména ayáátáár-aimba kwésuwasa 22 Érótimba simáí arumbá iyaésa sésa íma kwaásigo kwésivo Ísóigo kwésiye anónka'a suwaná 23 Éróti mináíntávéna íma Ísóigo úmpo úwoi-kwaasi úne séna aúpá'á tuwówana Ísóigona kwayó'ná'á kwíyómpakewai tuvuwúwana uvowánkó arumbá unkarówana pukáíye.

24 puwúwasa Ísóigona kwaási Áánútun-aaí kosimátin-tasimatin-uwasá isésa áraire sésa Ísóigompa'a tésa méraawe.

25 Ántíokuvaken-kwaasi Yérúsaremuvaken-kwaasiyavesa óntamba timénaumne sirómba pósarai Páánápáasiye Sórowe kwéti'matuwesarai mimbáyái ánásowasarai ívé-kwaasigo áwí'a Yóni Máákaamba áí'maesarai Yérúsaremuva'a tuwésarai kweémesarai Ántíokuva'a kurááíye.

13

Áánútu Páánápáasinte Sóronte mayáí tímakain-kwasai.

1 Ántíoku-naopa'a Ísóigona kwaásivinkemba Áánútun-aaí kwésimatimen-kwaasiye kawer-ímáyáá kwéagaraantinkaan-kwaasiye mésa moóráwái áwí'a Páánápáasi úwana moóráwái avután-kwaasigo áwí'a Símiyoni úwana moóráwái Sáíríni-maravaken-kwaasigo áwí'a Árúsiyasi úwana moóráwái áwí'a Mánéyeni kwemá Éróti kawáánákóná naaúmpa'a maémaumba úwana moóráwái Sóro úwana umái mésa 2 moórá-kanaa Ísóigona kwaási Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa toómbá íma kwénesa námúnaawe su'mai kwésunka'a Áánútun-amanko simátimena séna Páánápáasinte Sóronte kesí mayáír'á usásintinkaraumpo mindárai tiyúwáaro súwasa 3 toómbá íma nombá námúnaawe su'mai kwésesa Áánútuna mayáí mayáígwáe sésa tine'á tiyáándeí tátoresá ti'marówasarai kurááíye.

Sáíparasi-marava'a kosimátímakaayan-kwasai.

4 Áánútun-amanko Páánápáasinte Sóronte ti'marówasarai Yóni Máákaamba áí'maesarai Ántíoku-naopa'a tuwésarai Sérúsiyaa-naopa'a kumésarai uwí-nónkóná avumpim-báráv'á áwí'a Sáíparasi-marava'a kónáe sésarai nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai 5 Sáíparasi-marava'a Sárámisi-naopa'a mindómpí-sípívinkémbá kunásávesarai Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpimpá'á Áánútun-aaí simátíma'maesarai kwéguyana Yóni Mááka túwa'naa úmaena kúwasarai 6 kawer-áímbá simátíma'maesaya marapá'á kweémesaya Páávoso-naopa'a kuwaná moóráwái mindáópa'a Yútaa-kwaasigo ména kwenáwí'a Paayísu Kíríki táávinken-kwi'a Érímasa kwemá pukaa'á agayón-kwaasi póna kampa'á séna Áánútun-aaí simátimundawai

úne súwana ⁷ moórawai kámááni-kwaanako áwí'a Sésiasa Porasa ména kawer-ímáyáágwárá-kwáási póna Áánútun-aai isánáe séna Páánápásinte Sóronte tááyowana Érímasa pukaa'á agayón-kwaasigo kámááni-kawaanakoe aasiyaasí maí'mai'a úwai máyowana kámááni-kwaanako Páánápásinte Sóronte tááyowasarai tuyaná Érímasaagwara'a téna ⁸ mindárai táái tasimái karéna kámááni-kwaanako Ísun-aaiyavai áraire sivo séna mindárai táái tasimái karówana ⁹ Sóro moóra-awi'a Póro Áánútun-amanko kwempímbá anómba umánkowana Póro pukaa'á agayón-kwaasigomba aráá'a avuwéna ¹⁰ séna Sáátáánigo aráá'a po kawer-ánkóná uwa-kwáási éma amápa-sawisawaa-imayaa empímbá anómba umánkaraimba po Ísóigona kawer-ámbá sáwí'a úmae iyóndayavena ¹¹ ívé'a Ísóigo ená meeyámbá amína aúrampa kavíkwína évakatawai sámo káinda íma awánaniyone Póro súwana avekáámbá Érímasaamba aúrampa'a ítáguwana siyáánka'o táto'maesamo naaiyane séna kwaási tivakáá úmae kwénaauwana ¹² kámááni-kwaanako Ísóigon-aai iséna áátavai éna Ísóigomo úmba awánéna séna Ísóigon-aai árair-aimban-iyé séna kwempá'á téna méraiye.

Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹³ Póro kwesé kwénaauwaise Páávoso-naopa'a tuwésaya nompí-sípí táto'mai usáatesaya kwémesaya Pámpíriyaa-marava'a Pékaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá kunásávesaya kúmúwana Yóni Mááka tiyuwéna Yérúsaremuva'a kóúwasarai ¹⁴ mindárai marapá'á kweémesarai Písítiyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a kwésarai Yútaa-kwaasi monor-áímbá kwéison-kanaara'a Yútaa-mono'-naumpa'a mara'á umáyóyasa ¹⁵ aúvái-kwandaavinkemba Áánútuna áamámba Mósesi agaimakómba simátimesa Áánútun-aai simátímakowai agaimakón-aimba simátímúwasa Yútaa-mono-kawaanarawa'a moórawaiimba ai'márówana mindáraitopa'a téna séna kentáásí kwaásiraiyo kwaasái kwáyainakaimo ékai kentáásí imáyáa simái kawé'á umásinkaakaiyo súwana ¹⁶ Póro usásinena séna maisáaro. kesí Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá maráawaiye ísáaro. ¹⁷ naaóvá'á Ísareri-kwaasiti Ísóigo kentáá síkwá'náyavena séna kesí kwaásiman-owe súwasa ó'on-kwaasiti maravá'á Ísípi-marava'a mésa sáwíva-kwaasi agáyówana Áánútu kwená anón-asirayamba kwáyontavai Ísípivakemba tí'maena ¹⁸ kavóná-marava'a mátinkowasa sáwívar-ima 40 ira'a kwénaaesaa aasiyaasí Áánútuntavesa sáwí-imayaa kwéumbanivo Áánútu miwírá'á kárákwirena íma tiyuwówana ¹⁹ Kénááni-marava'a avakaeté-maravaken-kwaasi moóra-mora-umai máyówana Áánútu tínkambaena kwéiyuwasa évaka'a putásowana miwítí maramá maimaéna kwená kwaási Ísareri-kwaasi mátimuwasa ²⁰ mimbáravá'á mésa sáwívar-ima 450 ima maisukáawe.

450 ima maisúwówana Áánútu moóra-mora-kwaasi kawáá-máyáír'á usásintinkava'a kúwana Áánútun-aai simátímakowai áwí'a Sámúwéri kwemá usávaaruwasa mirán-káwáá-kwáási ánásasowasa ²¹ Ísareri-kwaasi Áánútu íma kentáár'á kárákwiyinkwae sésa kentáávínkémbá moórawaiimo éna kentáár'á kárákwiyiniye suwaná Áánútu séna Pénisamini-andarakewai Kísaa ááninko áwí'a Sóro kwemá kárákwiyi-mayai mayániye súwana mimbáyái mairéna 40 ima maisuwówana ²² Áánútu mimbáyái Sóropakemba Yési ááninko áwí'a Tévítimba amúwana mayówana séna Tévíti kemó súndanteni'a kwéimba pó'a aamoí kwéumankaumne Áánútu siráiyé. ²³ naaóvá'á Áánútu séna Tévítin-andarakembo aáonomo usásinankaandawai kwemó éna Ísareri-kwaasi sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye siráimba Ísuntavena árair-aimba siráiyé. ²⁴ Ísu íma amápa-kwaasi túranka'a paárurowana Yóni nombó pétinkowai amápar-Ísareri-kwaasiyavena simátiména séna kentí sawi-ímáyáá tínaaembo umáme'o

Áánútumpa'o tíya'o é'a nombá pétinkanaumne súwasa mirá uwaná nombá pétinkena ²⁵ kwená mayáí sáwíyanka'a ánásaniye kwéuwana simátimena séna kentí imáyáaomo kentáváímó nááwa'iyó sénááomba kwéamu'maraawai kemá íma kwemá úmpo kesínaaemba tíniwai kwemá anóndakoma kembá usáyaaitaraimba pó'a kwemó aaimó síndavimba kemá aaimó sendamá uwóví'a ónaumne Yóni siráiyé Póro siráiyé.

²⁶ Póro simásuwena séna kesí kwaási Ááváramun-andaraken-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá máraawaiye ísáaro. sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaimba kentááyávéna Áánútu siráiyé. ²⁷ Yérúsaremuven-kwaasiye miwítí kawáánárawate sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniyemo siráin-aimba Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráawe. aasiyaasi-táwai monor-áimbá kwéison-kanaama Áánútun-aaí simátímakowai agaimakón-aimba aúvái-kwandaavinkemba táámpamai kwésuwasa isésa Ísuntavai sirómba íma imáyáa uráavo tuvúwana pukáivo mináúvái-kwándááivínkén-áimbá paáruraiye. ²⁸ tuvuwí-ámbá avakáá umbá íma sáwí'a uráimbanivo Páírátintavesa úwoi sésa tuvuwíníyone siráawe. ²⁹ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba Ísun-aaí agaimakómba amápa'a mirá uwasá taairakémbá maimáí murí-áivímbá máutamankowana ³⁰ Áánútu pukáimpinkemba usásinankowana ³¹ ayáátáaka'a moórá-mora-tawai kwená kwaási túranka'a paáruraiye. ímo tuvúkónka'a Káírivakemba Yérúsaremuva'a kwesé kuráawai pukómpinkemba usásinenamo moórá-mora-tawaimo paárumai máyomba minkwáásí awánésa sésa awáraundayavai ísaraundayavai Ísareri-kwaasi kosimátíma'maeta kónáe sésa kuráamba mimbáyái paaí kwémayaawe. ³²⁻³³ Páánápáasiye kesé mináséí-kwásáí simátíméyanekai túye. Áánútu kentáá síkwá'náyavena mirá ónaumne sirómba kesáá máyaunda-kanaavinta mirá éna Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá monor-ímá agaimakón-auvaivimba kaepímbá agaimaréna séna

emá kesáanimba óna'a

kesí mayáír'á ánkaraumne

agaimaréna siráiyé. ³⁴ Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraimba póna íma ókwara'a puwínana áuma kaviráníntavena Áánútu séna

Tévítintave'a sé'a árai'a kawe'á umánkanaumne siráundantemba embá kawe'á umánkanaumne

Áánútu siráiyé. ³⁵ moóráva'a monor-ímá agaimakón-auvaivimba agaimaréna séna

Áánútu kwená kawe-kwáyó'ná'á íma

auwáínana áuma kaviráníye

agaimaréna siráiyé. ³⁶ mináimbá íma Tévítintavena siráivo Tévíti Áánútuna mayáí kwémaena puwúwasa maimaésa aikwá'námo utámakompimba máutamarrowana áuma kaviraráivo ³⁷ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankarowaimba kwenáuma íma kaviraráiyé Póro siráiyé.

³⁸ Póro simásuwena séna kesí kwaásiyono. ísámai kawe'á oró. Ísuma pukáimpinkemba usásinankaraiwaintavena kwaásiti sáwí-imayaa sáwí-mayai maitiyuwáníye Áánútu siráiyé. mináimbá simátimunda ísámai kawe'á oró. ³⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráawaimo ombá minámáánkó kentí sáwí-imayaa íma maitiyuwáínana arupí umái máyáawain-owe Áánútu íma sínívo Ísumo éna kwenááiyavesa áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáínana miwíyávéna arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ⁴⁰ miráumai Áánútun-aaí simátímakowai tááigo kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawe'á oró. ⁴¹ naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai agaimaréna sésa

áráir-aintavai simái sáwí'a on-kwáásí ísáaro. keinárawa'o máyáan-kanaara'a mayái máyáanda mimbáyáímó awáné'o é'o ímo kesópa'o té'o é'a úwoi puwónááowe. mimbáyáiyávésamo simátimiya'a mináíntávésa íma áraire sénááowe sésa agaimarésa siráawe. mináímbá kempá'á tivó sé'a kárákwimai kawé'á oró Póro siráíye.

⁴² mináímbá simásuwena Pórowe Páánápáasiye máápa'a kumónáe kwéuyasa kwaási sésa ókwará'a monor-áímbó ísáan-kanaa tínakai mináímbá másíyata isánaumne ⁴³ simásuwesa máápa'a kumésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Yútaa-monor-ampa'a kwéguwaiye Póronte Páánápáasinte kwa'maésa kuwasarái sésarai Áánútu úwoi kawé'á umátinkanivo úwoi asiramái kwená aampa'á koró siráíye.

⁴⁴ suyaná Yútaa-kwaasi monor-áímbó kwéison-kanaa túwasa mindáópaken-kwaasi amápa'a Ísóigon-ai isánáe sésa Yútaa-mono'-naumpa'a umáyówasa ⁴⁵ Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa mináímbá kwáráavo sésa Póronte Páánápáasinte aká'áamba simátinkesa kampar-áímbá kwéseye sésa simái kárówasarai ⁴⁶ miwí táároi íma inkaisésarai asiramái sésarai aiva'á árai'a Áánútun-ai simátimuyamba mináímbá tínaaemba umáme'a íma sínkáíye sembá pó'a aúnái'o umáímo maí'mai'o ónaunda uwóví'a ónaumne-imayaa ombá pókai tayauwerékai ó'onkaa-kwaasiva'a Áánútun-ai kosimátiméyauye. ⁴⁷ ááéma Ísóigo simásimenaya séna emá ó'onkaa-kwaasi sáma kamátinke kesáái kwésimatiminasa kesí aambá awánáíya'a amápa'-maravaken-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkanauumne

Áánútu mináímbá simásímakaimba pókai ó'onkaa-kwaasi kwenáái kosimátiméyauye Póro siráíye.

⁴⁸ Póro súwasa ó'onkaa-kwaasi isésa Ísóigon-aaiyavesa aamoí ésa tirumbá kawé'á umái máyówana Áánútu séna kesí kwaási é'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe súwasa miwí Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa méraawe.

⁴⁹ Ísóigompa'a aráápamai mésa mimbárává'á Ísóigon-ai kosimátin-tasimatin-uwasá sáwíva-kwaasi isésa ⁵⁰ Yútaa-kwaasi Póronte Páánápáasinte tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópaken-anon-kwaasiye aarai túwí'a kwáyon-inimba Yútaa-monor-aimba asiramái máyón-ininte mindárai táái simátimesa miwítí imáyáa tavisuwasá isésa Póronte Páánápáasinte sáwí'a umátinkesa aaisambá tiyésa miwítí maravákémbá ti'mátuwowasarai ⁵¹ Áánútu minkwáásí íma aamoí umátinkaniye-umasitai'a ésarai tísamaivakem-barama uwáésarai Ántíoku-naopa'a tuwésarai Áíkóniyamu-naopa'a kuyasá ⁵² Ántíoku-naopa'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí máyówana Áánútun-amanko miwívímbá anómba umátinkowasa tirumbá kawé'á umái méraawe.

14

Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kurááyan-kwasai.

¹ Póroe Páánápáasiye Áíkóniyamu-naopa'a kwésarai ááémo urááyantemba Yútaa-mono'-naumpa'a umésarai áséi-kwasai asiramái simátímúyasa isésa sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tésa máyómbanivo ² évaka-Yutaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa tínaaemba umámesa íma áraire sirówai Póronte Páánápáasinte sáwí-aimba simátínkówasa ó'onkaa-kwaasi isésa mindáraiye Ísun-ai ísówaiye tirumbá sáwí'a umátínkómbanivo ³ mindárai ayáátáaka'a mindáopa'a mésarai miwí táároi íma inkaisésarai Ísóigon-ai asiramái simátímúyana Ísóigo kwaási úwoi kawé'á kwéumatinkaimba awánaigwae séna mindárai kwená asirayámbá timúwasarai ímo awánarom-bayai kawé'-má'yái máyóyasa ⁴ mindáópakewai

kaepí taaínkaar-urésa évakarawai sésa Yútaa-kwaasi tááiyavesa áraire suwasá évakarawai sésa aantá-kwaasi tááiyavesa áraire siráawe.

⁵ suwasá ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye miwítí anón-kwaasiye torupamáí mésa tímááyu-aimba sésa óntandei Póronte Páánápásinte tínkamonaé suwasaráí ⁶ mináímbá isésarai kawe'ó íyapa'a méyae sésarai Áríkoniyyaa-marava'a kwésarai Árísitaa-naopare Tépi-naopare ó'on-o'on-daopare ⁷ áséi-kwasai simátíma'maesarai kurááiyé.

Árísitaava'a Tépiwa'a kurááyan-kwasai.

⁸ moóráwai Árísitaa-naopa'a anówa arupinkémbá aísamai sáwí'a umáguromba maránkarowana íma aaintómba ááémo maúnka'a ména ⁹ Póro kwésimatimun-aimba iséna árair-aimba kwésimba póna kawe'á umásinkaniye-imayaa úwana Póro minímáyáámó úmba awánéna aráá'a avuwéna ¹⁰ anónka'a séna enaísamaine usásinaao súwana usásinkwena aamoí éna kweyáárika'a marapá'á kúmba ¹¹ sáwíva-kwaasi Póromo úmba awánéna miwí tááivinkemba Áríkoniyyaa-aimpinkemba sésa kentáásí ísóigorai kwaásiraan-umai marapá'á kentáávímbá kumbáyaaiye sésa ¹² miwítí ísóigo áwí'a mindárai tamátimesa sésa Páánápásintavesa Súsiye sésa Pórontavesa aaiyé simátímíwaiye sésa Émisiye sirá. ¹³ marukón-awampa'a minkámpár-ísóígó áwí'a Súsi kwená mono'-námbá kwáyowana minkámpár-ísóígóntávái ísámai póí'o umándon-kwaasigo purumakambá kwémaena moigwáán-aramba kwétararena umái maimaéna mindáókona kuri-óntará'á mói marówasa sáwíva-kwaasi miwítí ísóigontavaimo póí'o umándaante miráumai Ísuna aantá-kwaasiraira'a póí'a umándanae ¹⁴ sun-áímbá isésarai sáwí'an-iyé sésarai kentí unáánkwátóí tarátuwesarai isaaisésarai sáwíva-kwaasivimba komaésarai anónka'a sésarai ¹⁵ kenkáí nóra ónáera kwéoo. keiráí kemó onten-kwaásí úye. áséi-kwasai tasimátimuyamba pó'a mirán-kámpári'o tuwé'a árair-Isoigompa'a teró. árair-Isoigo kwíyómba éna maramá éna uwí-nómbá éna mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena asirayánkwáráwái máyáiyé. ¹⁶ ááéma Áánútu úwoi tíyukowa'a kentí imáyáavinkemba amápa'-mapaken-kwaasi kwénaaesá ¹⁷ miráumai kwéombanivo Áánútu máyáiyé sígwáe séna aái sisaná aa'á téna toónkó kawe'á isa'á kwéne'a tirumpimbá aamoí kwéowe. miráumai awáné'a mirámá iní-Ísóígó máyáiyé sígwáe séna Áánútu kawerí'a kwéiyé ¹⁸ mindárai mináímbá suyasá amápa-kwaasi asirésa mindárraira'a póí'a umándanaumne kwésuwasarai íma mirá oró simái tuvímbarai íyúyasa ivátukaawe.

¹⁹ ivátuwowasa évaka'-Yútaa-kwaasi Písítíyaa-marava'a Ántíoku-naopakemba évaka'a Áíkóniyamu-naopakemba tésa amápa-kwaasiti imáyáa tavisuwasá iséna Póromba óntandei tuvuwésa á'a púwiye-imayaa ésa tavisímaesa mindáókona awámpá'á mátúwówasa ²⁰ Ísuna aampa'á kuwái taúkúmakesa taawánowana usásinena mindáópa'a kwéna kogaúmba usá aaváyaavimba usásinesarai Pórowe Páápápáasiye mindáópa'a tuwésarai Tépi-naopa'a kurááiyé.

Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a kurááyan-kwasai.

²¹ Pórowe Páánápásiye Tépi-naopa'a áséi-kwasai kosimátímúyasa iséna áraire sésa Ísuna aampa'á kwéguwasarai mindárai Árísitaa-naopa'a ókwara'a komésarai minkákémbá Áíkóniyamu-naopa'a komésarai minkákémbá Písítíyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a komésarai ²² miráumai kwénaaesarai Ísóigon-aaiyavesa áraire sirówai miwítí imáyáa asiramátinkesarai sésarai Ísuna aampa'á asiramái koró sésarai Áánútu kwená kwaási kwégawaipa'a kónáe sé'o é'a minámpá'á umbaiyé tain-ámpá'á kónááowe sésarai ²³ miráumai mindáópata kwénaaesarai maará ésarai Ísóigona kwaásivinkemba miwítí anón-kwaasi usásintinkava'a kuyasá Áánútuna imáyáa ésa

toómbá íma nésa námúnaawe su'mai kwésesa mindárai Ísóigompa'a aráápamai máyówaiyavai Ísóigo kárákwitinkamae iyíniye simátímakaaiye.

²⁴ simátimesarai Písítiyaa-marava'a kóyaaitesarai Pámpíriyaa-marava'a kwésarai ²⁵ Pékaa-naopa'a komésarai áséi-kwasai kosimátimesarai minkákémbá Átériyaa-naopa'a kumésarai ²⁶ nompí-sípí táto'mai usáatesarai teémesarai Síriyaa-marava'a Ántíoku-naopa'a ókwara'a tirááiye. ááéma mindáópa'a Ísóigona kwaási mindárai yavesa Áánútu túwa'naa úmaena iyínivo kwená mayái komáyáakaiyo sirówasarai mimbáyái komaisuwésarai tirááiye.

²⁷ Ántíokuva'a tuyasá Ísóigona kwaási tayorupamáí máyówasarai Áánútumo simátimuni'o urááyan-aimba sésarai Ísuna aampa'á ó'onkaa-kwaasi agaráátinkauyasa mináintávái áraire sésa minámpá'á kwégowe-aimba tasimátimesarai ²⁸ mindáópa'a Ísun-ai ísówai ayáátáaka'a méraaiye.

15

Yérúsaremuva'a torupamáí mésa siráan-kwasai.

¹ Ántíoku-naopa'a máyóyasa évakarawai Yútiyaa-maravakemba Ántíoku-naopa'a komésa Ísun-ai ísówai yavesa sésa Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo ímo isé'o túra'o kárámimo araa'énamo íyanamo éna Ísóigo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á íma métinkaniye suwasarái ² Pórowe Páánápásiye mináintávái áwáá'a tiyésarai kwesimá kwesiman-esa Ántíokuvakewai Ísun-ai ísówai sésa Yérúsaremuva'a aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye mináintávái kotísaa oró sésa Póronte Páánápásinte évaka-kwaasiye ti'márówasa kuráawe.

³ Ísóigona kwaási ti'márówasa kweémesa Vínísiyaa-marava'a Sámériyaa-marava'a naaó'-nao'a komáyówasa Ísun-ai ísówai torupamáí máyówai simátimesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-ai iséa áraire sésa kwempá'á tésa máyáawe suwasá iséa tirumbá kawé'á úwasa ⁴ naaó'-nao'a simátímatuwesa kweémesa Yérúsaremu-naopa'a komáyówasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye tiyáamba kwétimesa aamoí uwasá Áánútumo mayáímó tímakaim-bayaimo mairáan-aimba másimatimuwasa ⁵ iséa évakarawai Ísun-aaiyavai áraire sumbánivo amáán-kawaa-kwaasiti aampa'á kwéguwai usásinesa sésa ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavai áraire kwésewai Mósesi simátímakon-amaamba iséa túra'a kárámai araa'éna orómá kosimátíméro suwasá ⁶ aantá-kwaasiye anón-kwaasiye sésa mináimbá torupamáí méta imáyáa umáíya senó siráawe.

⁷ suwasá torupamáí mésa ayáátáaka'a mináimbá suwaná Pítaa usásinena séna kesí kwaásiyono. ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai iséa Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna ááéma Áánútu keinárawapinkemba usásisinkena si'marówa'a kosimátimewanasa iséa áraire siráawe. kemá mináimbá á'a ísaraawe. ⁸ Áánútu amápa-kwaasiti imáyáa tuwánéna ó'onkaa-kwaasiyavena séna kesí kwaásiman-owe séna kwenamambó símakonten-umai miwímó tímakomba awánaraumne. ⁹ Áánútu Yútaa-kwaasiya ór-amba íma agaráásinkenaya ó'onkaa-kwaasi íma ór-amba agaráátinkena kwéivo Áánútu amápa-kwaasiya mimbórá-ámbá kwéagaraasinkaiye. miwí Ísun-aaiyavai áraire sunkákémbá miwítí sáwí-imayaa maitiyuwéna kawer-ímáyáá umátínkaraiye. ¹⁰ Mósesin-aaigo kentáá síkwá'náya umbái tiyówasa íma kanaán-umai kwakáawe. kentáágwará'á miráumai umbái taisatá íya kanaán-umai kwakáumne. mindáyavai ó'onkaa-kwaasi Ísuna aampa'á kowáiyáváímó Mósesin-ai kwáráaro síyasamo ésa umbai-ámbá kwaránááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu áwáá'a sína'a pó'a íma mirá ónááowe. ¹¹ Ísóigo Ísu úwoi súwa'naa enaya sáwí'o umáímo máyaundavinkenta kawer-ámpá'á

mégwésinkaintaawe. mináíntáváiyá áraireya sénáísae mirámó kwéintenta ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéiye Pítáa siráiyé.

¹² Pítáa súwasa isésa amáparawai árai'a siyé sésa íma aaí suwasarái Pórowe Páánápáasiye Áánútu tímakaím-bayai ó'onkaa-kwaasivimba mimbáyái mairááyan-aimba simátimesarai Áánútuna mayái ímo awánaraam-bayai kawe'-máyái mairááyan-aimba ¹³ simátímatuwoyana Yémési séna kesí kwaásiyono. kesáái isáaro. ¹⁴ ááéma Áánútu ó'onkaa-kwaasiyavena imáyáa éna minkwáásívínkémbá évakarawai usásintinkena séna kesí kwaásiman-owe siráin-aimba Pítáa ívé'a simásímakaiye. ¹⁵ Áánútun-aaí simátímakowai mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimarésa sésa

¹⁶ Ísóigo séna naaémba kumé'a Tévítina naambá tawísíyukaan-damba kunumásuwanaumne. sáwí-yantaakwara'a kawe'á kunumásuwanaunda pósa ¹⁷ ó'onkaa-kwaasi kesópa'a ténááowe. kesí kwaásiman-owe sendawái kesópa'a ténááowe séna

¹⁸ Ísóigo mináímbá naaóvá'á sirómba póna ívékwara'a mirá kwésiye Yémési siráiyé.

¹⁹ Yémési simásuwena séna Ísóigo siráin-aintave'a imáyáa é'a sé'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumpa'a kwéten-kwaasi umbai-máyái íma timénaumpo ²⁰ aúváíma agaimái timéta séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. póíma tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. naaegwárá'á íma naaró. mináímbá aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro. ²¹ ááémo maémáén-kwaasiye ívé'o máyáan-kwaasiye ayáátááka'a aasiyaasí monor-áímbá kwéisaan-kanaara'a mináímbá Mósesin-aaí simátíma'maesa kuráawe. mindáyaveta aúvái-kwandaavimba agaimaráumpo awánaaro Yémési siráiyé.

aúvái agaimái ó'onkaa-kwaasi tímakaan-kwasai.

²² súwasa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiye miwítí anón-kwaasiye sésa kanaám-pota kentáávímbá évakarawaiye ti'maráanasaya Pórowe Páánápáasiye Antíokuva'a kwíyapa'a miwísé kónááowe sésa miwítí avumpinkémbá kae-kwáásí túwí'a mósá makáan-kwaasirai túwí'a tombá moóráwái áwí'a Sáírasi úwana moóráwái kaer-áwí'á Yútásiye Paasapasiyé umái ²³ aúvái timésa ti'marówasa kurá. mináúvávímbá agaimarésa maará sésa kesáá kentí kwaásiya úne. aantá-kwaasiye anón-kwaasiye moórá-aimba sénaumpo kentáási kwaási isáaro. ó'onkaa-kwaasi Antíoku-naopa'a Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a máyáan-kwaasi isáaro. ²⁴ kentáávínkémbá évakarawai kentópa'a kwésa ímo simátímakaunda-aimba miwítí imáyáavinkemba kosimátímúwa'a isé'a tirumbá sáwí'a úwa'a umbai taráanta iséta ²⁵⁻²⁶ torupamáí méta imáyáa éta mimbórá-áímbá simái kae-kwáásí usásintinketa ti'marúnasaya Páánápáasiye Póroe migóiyé. mindárai kesí kwaásiya siruntá tímakaundanaraiye sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai Ísóigo Ísu Káráisitina mayái kwémayauye-imayaa ésarai asiramái kwémayaiye. ²⁷ Yútásinte Sáírásinte ti'marúnasarai migóiyamba pósarai aúvávínken-ainkwara simátimeyaaí-ainkwara'a mimbórá-áímbá pósarai kosimátimeyaaíye. ²⁸ Áánútun-amankowe kesááwé mimbórá-áímbá simáíya íma umbai-áímbá simátimumpo maanáúvávínkén-áímbá simátimundaya isáaro. ²⁹ kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpóí íma naaró. naaemá íma naaró. póímo tuvú'newana kwená naaemó ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpóí íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. kesáámó sún-da-aimbo é'o é'a kawe'á ónááowe. mináímbá ánásaiye. aúváíma agaimái timésa siráawe.

³⁰ suwasá mináúvái má timésa ti'márówasa maimaésa kweémesa Ántíoku-naopa'a kuwasá Ísóigona kwaási torupamá máyówasa mátímúwasa ³¹ mináúvái-kwándááivínkémbá táápamái simátímúwasa kawer-áimbá isésa tirumbá kawé'á úwasarai ³² Yútásiye Sáírásiye Áánútun-ai simátímakoyan-kwaasi ayáátááka'a simátimesarai miwítí imáyáa arupí umátímúyasa isésa asiramái máyówasarai ³³ miwísé évaka'-no'waamba máyóyasa Ísun-ai isówai sésa á'a kanaán-ivo ti'mákaan-kwaasitopa'a kawer-áimbá kosimátímékaiyo suwaná ³⁴ Sáírási ó'on-imayaa éna mindáópa'a máyowasarai ³⁵ Pórowe Páánápásiye ayáátááka'a Ántíokuva'a méсарai mindáraiye évakarawaiye mésa Ísóigon-ai simátíma'maesa kuráawe.

Pórowe Páánápásiye tarákaa'a urááyan-kwasai.

³⁶ naaémba Póro Páánápásintavena séna naaó'-nao'a Ísóigon-ai simátímakauyamba Ísun-ai isaraawai kawerá umáíya máyáawa tuwánamaekai kóyauye Póro súwana ³⁷ Páánápási séna Yóni Máákaamba áí'mekai kóyáe súwana ³⁸ Póro séna kweséya téwáyana Pámpíriyaa-marava'a kenkáí másiyuwena kwená naaópa'a tayauweréna kuráimba pókai íma áí'mekai kóyauye Póro súwasarai ³⁹ mináíntávái kayorésarai aaisambá simásuwesarai mindárai tarákaar-uyaná Páánápási Yóni Máákaamba áí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesarai kweémesarai Sáíparasi-marava'a kuyaná ⁴⁰ Póro séna ke Sáírásimba airánaumne súwasa Ísun-ai isówai námúnaa simásuwesa sésa Ísóigo úwoi kawé'á umátinkanivo kokaiyó suwaná Sáírásimba áí'maena kúmba ⁴¹ Síriyaa-marava'a Sírisiyaa-marava'a naaó'-nao'a kwénaesarai Ísóigona kwaási túwa'naa úmaesarai kuyasá kawé'á umái méraawe.

16

Tímóti mindáraiye kuráin-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye mirá uyambá Tépi-naopa'a Árisitaa-naopa'a kuyaná moórawai áwí'a Tímóti mindáópa'a ména Ísuna aampa'á kwéguwai úwana anówama Ísuna aampa'á kwégun-inimba Yútaa-inimba úwana avowámá Kíriki-kwaasi úwana umái máyówasa ² Árisitaa-naopakewai Áikóniyaa-naopakewai Ísun-ai isówai Tímóti áwí'a mósá makáawe. ³ avowámá Kíriki-kwaasi póna áúra'a íma káramai araa'éna urómba pósa Yútaa-kwaasi mináyámpá'ó máyáan-kwaasi mirán-áimbá isówana Póro séna Ísóigona mayáír'á Tímótimba airánae séna Yútaa-kwaasi aamoí ígwáe séna Tímótimba áúma káramarena ⁴ áí'maena naaúwasa naaó'-nao'a kwénaesa aantá-kwaasiye Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiye Yérúsaremuva'a siráan-aimba Ísóigona kwaásiyavai simátíma'maesa kweésa sésa mináimbá isáaro suwasá ⁵ Ísóigona kwaási Ísumpa'a asiramái mésa ó'on-kwaasi simátíma'maesa kuwasá isésa aasiyaasi-táwai évakarawai Ísun-aiyavesa áraire sinté kwégwesa sáwíva-kwaasi-i'a uráawe.

Póro kaainkáámbá awánarain-kwasai.

⁶ Pórowe Sáírásiye Tímótiye Vírísiyaa-marava'a Káresiyaa-marava'a kwénaesa Ésiyaa-marava'a áséi-kwasai kosimátimenae sumbá Áánútun-amanko íma kónááowe súwasa ⁷ isésa kweémesa Mísiyaa-maragona oóvimbá kwésa Pítíníyaa-marava'a kónáe sésa uwaná Ísun-amanko íma kónááowe súwasa ⁸ isésa Mísiyaa-marava'a kómaatesa kweémesa Táróasi-naopa'a kumbésa ⁹ no'wáámba Póro kaainkáámbá awánówana Másétóniyaa-maravaken-kwaasigo koku'á taména séna Másétóniyaava'a tasúwa'naa uwo asiramái súwana ¹⁰ Póro kaainkáámbá awánéna simásimuwata usásineta séta Másétóniyaa-kwaasiya áséi-kwasaiya kosimátimunanaya Áánútuya kwésaayaisata Másétóniyaava'a kónáeya siráundayaawe.

Árítiyaama Ísumpa'a tiráin-kwasai.

¹¹ séta Táróasi-naopa'a nompí-sípí táto'mai usáateta kówánanaya mindómpí-sípígó apu úmaena kúwata Sámóteresi-marava'a kogwaéwándaya usá aaváyaavimba kweémeta Níápórisi-naopa'a marapá'á kunásáveta ¹² minkákémbá Vírípai-naopa'a marapá'á kuráundayaawe. mindá Másétóniyaa-marava'a anón-daopa'a Áró máani-kamaani-kwaasi kárákwiraan-daopa'a évaka'-no'waamba kógwaeta ¹³ Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwéison-kanaa túwata imáyáa éta Yútaa-kwaasi nonawámpá'á torupamáí mésa námúnaa kwésewe séta naaópa'a tuwéta nonawámpá'á kumówándaya aaraiyómbá torupamáí máyówata kumbéta simátimewanasaya ¹⁴ isésa uwaná moórá-ininko Táyataira-naopaken-ininko áwí'a Árítiyaama kwená mayáí óoraan-tantaa'a ampantará'á tásuwena kwétimena óntamba kwémaena kwemá Áánútuna imáyáa éna kwenáwí'a mósá makón-inimba Ísóigo imáyáa amúwana Póron-aaí kawe'á umái isówana ¹⁵ minínínkógwará kwená akúnkwará'á nombá pétinkowana minínínkó séna kentávái sé'a Ísóigon-aiyavena áraire séna Ísumpa'a asiramái máyáin-ininkoman-iye sé'a kesí naaúmpa'a taménaaowe asiramái súwata kwená naaúmpata koméraumne.

Pórowe Sáírasiye ándáva'a máyóyan-kwasai.

¹⁶ moórá-arasi mayáí kwémayon-arasigomba évakarawai óntamba tuwésa meéyán-uráan-arasigomba taraváá-kwámbá kwenarumpimbá máyowana évaka-kwaasitopa'o naaémbo kwínín-aimba simátimuwasa óntambo ámúmba kwembó meéyámbakaan-kwaasi tímúwasa maémaémbani. moórá-tawai námúnaa kwésupa'a kumówánanaya minárásígó suwánéna ¹⁷ Póronte kenté sínaaemba kwa'maéna kwégwena anónka'a séna Áánútu kwíyómpa'a máyáiwaina mayáí kwémayaan-kwaasiman-owe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á mégwétinkain-aimba kwésimatimewaiman-owe minárásígó séna ¹⁸ sáwívaka'a kwa'maéna kwégwena mirá súwana Póro arumbá umbaí tówana mégwantena kwenarumpimbó máyon-taravaa-kwankontavena séna Ísu Káráisitina asirayámbá kwáyáintavai égési umái sé'a minárásí auwé kóaaó súwana avekáámbá auwéna kóúwasa ¹⁹ minárásígómbó meéyán-uráawai awánéna tirunkó sáwí'a úwasa sésa íma kawer-óntámbá mayánaumne sésa Póronte Sáírásinte tiyáánka'a táto'mai tavisímaesa naambárupa'a kawáá-kwáásítópa'a mátinkesa ²⁰ Áró máani-kamaani-kwaasitop'a mátinkesa sésa maandárai Yútaa-kwaasirai kentáásí naaópa'a sáwí-mayai kwémayaaiye. ²¹ kentáásí amáámba kwégaesarai ó'on-ampar-amaamba kwéseye. maandáraimo séyan-amaamba íya kwaránaumpo Áró máani-kwaasiti amáámba kwaránaumne suwasá ²² sáwíva-kwaasi taúkúmaresa anónka'a símae iyésa sésa áraire suwasá kawáá-kwáásí mindáraití unáánkwátóí tarátíyuwesa sésa kunánaandei tínkamoro suwasá ²³ ávááraumai tínkambaresá tavisímaesa ándáva'a avúsúyuwesa ándáva'o kárákwiron-kwaasiyavai sésa ontará'á kárákwimai mindárai kawe'á uwo suwaná ²⁴ avumpin-dáúmpá'á móavusuyuwena tísamairai taaí umairéna aráápamarena ándáneí kárárumarowasarai méraaiye.

²⁵ mésarai no'wáán-avuntamba Pórowe Sáírasiye námúnaa kwésesarai Áánútuna imá kwésuyasa ándáva'o máyón-kwaasi isówana ²⁶ avekáámbá anóm-barima tówana naa-mayáámbá karekó'a umágúwana amápar-ontama tigúwana ándáva'o máyón-kwaasi tíyayaampimpaken-andama kweyáárika'a ayúkúwasa ²⁷ ándá-naumpa'o kárákwirawai aúma kwáyomba póna usásinena awánómba ontan-tigurówana usáawanena séna ándá-kwaasi kóuraawe-imayaa éna anón-kwaasigon-aaroi inkaiséna kwená taánasatama mósá taúkéna kwenáúvimba agaiváíndayavena úwana ²⁸ Póro awánéna anónka'a séna íma mirán-uwo. kesáámá amápata úwoiya máyaumne súwana ²⁹ ándá-naumpa'o kárákwirawai kwená kwaasiyavai séna oómbá kúra-simero súwasa kúrar-amuwana avekáán-umai ándá-naumpa'a iyúmba ayántámbá kwétowana anóndaraima

óye séna Póronte Sáírásinte tísamaivimba kumbaéna ³⁰ usásinena tí'maena máápa'a kumbéna séna nóra onaná sáwí'o umáímo máyaundavinkemba Áánútu kawer-ámpá'á mészinkaniyo súwasarai ³¹ mindárai sésarai Ísóigo Ísu Áánútumpakemba kunkáiwain-aaiyavai áraire sinaná ewé ená akúné sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye simámesarai ³² minkwáásíyómbá Ísóigon-aaí simátímúyasa isésa ³³ mindó'wáán-avuntamba ándá-naumpa'o kárakwirowai tí'maena tirósáánumpar-avima kwésese umátiyuwena mitáwai kwesé kwená kwaásiye mono'-nómbá pékaawe.

³⁴ nombá pé'maena Póronte Sáírásinte tí'maena kwená naaúmpa'a mátínkarena toómbá tímúwasarai kwénoyasa kwewé kwená akúné Ísun-aaiyavai áraire siráamba pósa tirumbá kawé'á umái méraawe.

³⁵ máyówasa usá aaváyaavimba Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'márówasa ándá-naumpa'a kwésa sésa mindárai ayútínkénasarai kókaiyo suwaná ³⁶ ándá-naumpa'o kárakwirowai Pórontavai séna Áró máani-kawaa-kwaasi i-kwáásí tí'marááwasa tésa sésa Póronte Sáírásinte ayútinkaaó sembá pókai ayútínkáanakai tirumbá kawé'á ínakai kokaiyó súwana ³⁷ Póro i-kwáásíyávái séna íma kawer-áimbá sésa kempímbá íma kwáyáin-aimba simái kunánaantamba sínkamesa ándáva'a avúsúyukaawe. Áró máani-kwaasiti aúvái ma tokáuyan-kwaasi úyambanivo sínkamomba uwóví'a ésa minámáámbá káráyukaawe. ívé'a aúpá'á ayúsinkai-imayaa owakái íma mirá óyauye-imayaa ékai Áró máani-kawaa-kwaasi kesópa'a tésa ontá tayisúwéwakai kóyauye Póro súwasa ³⁸ i-kwáásí isésa koyauwerésa Póron-aaí tasimátimesa Áró máani-kwaasiti aúvái tokááin-kwaasiye simátímúwasa isésa táátavai ésa ³⁹ ándá-naumpa'a komésa sésa keinárai Áró máani-kwaasiti aúvái ma tokááyan-kwaasi óyata íma ísareta úwoiya tínkankaunda mindá uwóvíta éta tínkankaumne sésa tí'maesa máápa'a kumésa aánoumai sésa kentáásí naaópa'a tuwékai kokaiyó suwasarái ⁴⁰ Pórowe Sáírásiye ándáva'a tuwésarai Árítiyaana naaúmpa'a kuyasá Ísun-aaí ísówai torupamáí máyówasarai miwítí imáyáa kawé'á umátinkesarai tiyuwésarai kurááiye.

17

Tésárónaikkaa-naopa'a koméraayan-kwasai.

¹ Pórowe Sáírásiye kwésarai Ámpíporisi-naopa'a Ápóróniyaa-naopa'a kóyaatesarai Tésárónaikkaa-naopa'a kuyaná mindáópa'a Yútaa-kwaasiti mono'-námbá kwáyowana ² Póro úntemba Yútaa-kwaasi monor-áimbá kwésunka'a mono'-náúmpá'á uména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavinken-aimba simátimumba monor-áimbó ísaan-kanaara'a kaumborá'á simátiména ³ séna aúvái-kwandaavinkemba séna Áánútumo usásinankaiwaimba áí'a índai'a umánkaiyana puwéna usásinaniye siráimba mináínkóná ááimba avora'á simátimune. mináímbá Ísuntavesa siráawe Póro súwasa ⁴ isésa Yútaa-kwaasi évaka'a mináíntávésa áraire sésa Póronte Sáírásinte tínaaemba kwarésa Kíríki-kwaasi Áánútuna imáyáa mósá márówaiye sáwívar-inimba túwí'a kwáyon-ininte miráumai-sawiva-kwaasi kwakáawe.

⁵ kwárówasa Yútaa-kwaasi tuwánésa tirumbá sáwí'a úwasa sésa mináímbá kwaráavo sésa sáwí-kwaasi kavóná-kwaasi tirówasa torupamáí mésa áái'a tiyánáe sésa imáyáa tímúwasa Yésónona naambá taúkúmaresa Póronte Sáírásinte tayáto'maeta amápa-kwaasi túranka'a aavintá maitínkánáísaiye sésa tivakáá umbá ⁶ íma máyóyasa Yésónowe Ísun-aaí ísówai évakare tavisímaesa mindáópaken-kawaa-kwaasitopa'a mátinkesa anónka'a sésa Pórowe Sáírásiye sáwí-aimba kwémaresarai amápa'-marava'a kwétesarai ívé'a maankákwará'á kentáásí naaópa'a tamáyayana ⁷ Yésóno kwená

naaúmpa'a matínkaraiye. Árómaani-aiva-kawaanakona áamáamba karésa sésa kentáará'ó kárákwiraiwai Ísuman-iye kwésewe suwasá ⁸ amápa-kwaasiye kámáani-kawaa-kwaasiye isésa tirumbá sáwí'a úwasa áái'a tiyái-ímáyáá uwasá ⁹ kawáá-kwáási Yésónompi kwimái évaka-kwaasiyavai sésa óntamba simíyata ayútínkáana'a ti'mátuwaaro suwasá óntamba tímúwasa ayútínkówasarai kurááiye.

Pérea-naopa'a kuráan-kwasai.

¹⁰ ayútínkówasarai kuyasá no'wááni'a únka'a Ísun-aaí isówai Póronte Sáírásinte tínkamovo sésa ti'márówasarai Pérea-naopa'a kweémesarai kuyambá Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á umésarai Ísun-aaí simátímúyasa ¹¹ minkwáásiyómbá íma Tésárónaika-kwaasiraamba ésa kawer-ímáyáá kwéesa Póron-aaí kawé'á umái isésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánésa sésa Póro áraira kwési. kampará kwésiyo sésa aasiyaasi-táwai Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba táámpamai awánomba ¹² Yútaa-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaíyavesa áraire suwasá Kíríki-inimba túwí'o kwáyon-inimba sáwíva'a Ísun-aaíyavesa áraire suwasá Kíríki-kwaasi sáwívarawai Ísun-aaíyavesa áraire suwasá ¹³ Póro Pérea-naopa'a Áánútun-aaí kwésimatimiyemo sun-áimbá Yútaa-kwaasi Tésárónaikaavaken-kwaasi isésa Pérea-naopa'a tésa miwítí imáyáá tayavisimái suwasá isésa Póromba áwáá'a aéésa áái'a tiyamánkai-imayaa uwasá ¹⁴ avekáámbá Ísun-aaí isówai Pórontavai inkámóvo sésa uwí-nómpá'á kumuwo suwaná kumúwasarainivo Sáírásiye Tímótiye mindáópa'a úwoi máyóyasa ¹⁵ Póromba áí'maesa kumeémesa Áténesi-naopa'a móruna auwésa kuntauwerésa miwítí naaópa'a iyésa Sáírásinte Tímótinte usimátimesa sésa avekáán-umai kesópa'a kúmókaiyo Póro siyé usimátímakaawe.

Póro Áténesi-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro Áténesi-naopa'a kuména Sáírásinte Tímótinte kwétimu'marena awánómba mindáópaken-kwaasi sáwíva'a kampar-ísóí úmakesa miwán-áwí'a mósá kwémarowana Póro tuwánéna arumbá umbaí tówana ¹⁷ Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasi Áánútuna imáyáá mósá márówaiye usimátiména Áánútuna áséi-kwasai usimátiména aasiyaasi-táwai mindáókona marupá'á máyón-kwaasi Áánútun-aaí simátíma'maena iyúwasa ¹⁸ Épíkúriyaan-aaí isámai kuwáiyé Sítóikin-aaí isámai kuwáiyé Póronopa'a tésa kwesimán-kwesiman-esa évakarawai sésa aaiyé símaena nááín-kwaasi nóine kwésiyo suwasá évakarawai sésa ó'om-bapaken-isoigontavena kwésiye sumbá Póro Ísun-aaí séna pukáimpinkemba usásinkaiye simátímakaintavesa mináimbá suwasá ¹⁹ Póromba áí'maesa kawáá-kwáásímó torupamáí mésamo évakar-aimbo simáímo kawer-un-áyámpá'á áwí'a Áríópagasi-ayampa'a Póromba áí'maesa máankesa sésa aúná-aimbo kwésimatiménda-aimba simásímínata isáano. ²⁰ kesáá mináíntá isáúnda mináínkó á'oran-ivo ókwara'a mináínkóná ááimba simásímínata isáano sésa ²¹ Áténesi-naopaken-kwaasiye ó'om-bapaken-kwaasi mindáópa'a tamáyón-kwaasiye aasiyaasi-táwai torupamáí mésa aúná-aine su'mai kwésewe. mindáyavesa mináínkóná ááimba simásímínata isáano siráawe.

²² suwaná Póro usásinena Áríópagasiva'a torupamáí máyón-kwaasiyavena séna Áténesi-naopaken-kwaasi isáaro. monotáv'é'o asiramáímo máyáawai á'a tuwánaraumne. ²³ kentí naaópa'a kwénaae'a tuwánáúna'a évaka-tantaa'a úmake'a miwán-áwí'a mósá kwémaragamba tuwánaraumne. óntan-taareira'a aúváíma agaimaréna séna íma awánáúnda-isoigontavai maanóntán-táaréímá úmakaumne agaimaréna siráimba úwa'a awánaraumne. minísóígómbá íma awánaan-isoigon-aaí simátimune. ²⁴ kwemá kwíyómba maramá mimpímbá kwáyáin-tantaa'a úmarena amápa-tantaaka'a kárákwirena íma kwaasi úmakaan-daumpa'a méraiye. ²⁵ kweyááma

kwaásimo máyáawaina ááinkoma póna tááma kwétimena amápa-kwaasira'a kárakwiyena kwempímbá ímo ááimo ánkariwaima póna íma kwaási kwembá áwa'naa owáímán-iyé. ²⁶ Áánútu aiva'á moórá-kwaasi úmakowasa kwempínkémbá ó'on-o'on-kwaasi sáwíva'a paáruresa amápa'-marava'a kóyáwé uráawe. Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa'-marama taaín-timena amápa-kwaasiti kanaamá makáiyé. ²⁷ kembá sivakáá-umai suwánaigwae séna Áánútu mirá uráiyé. kwemá íma némpa'a máyáivo egwaa'á máyáimba póta awánanaundayaawe. ²⁸ moóráwai séna kwemá máyáísata póta kesáámá máyaumne siráiyé. keinárawapinkemba moóráwai agaimaréna séna árai'a kwená iyámpóíya úne agaimaréna siráiyé. ²⁹ Áánútuna iyámpóíya póta kwaásimo kentí imáyáavinkembo óntambo úmaken-tantaatavetaamo éta kesivowéyá íma sénaumne. ³⁰ ááémo miwímó mésamo sáwí'o umbá Áánútu miwíyávéna íma sáwívar-aimba siráivo ívé'a amápa'-mapaken-kwaasiyavena séna sáwí-amba tuwé'a kesópa'a teró Áánútu kwésiye. ³¹ kwená imáyáavinkemba amápa-kwaasi aavimbá maitinkánín-kanaama tíniye. aavimbó maisinkánín-kwaasiya á'a usásinankaraiye. pukáimpinkemba usásinankaraimba pósa árai'a kwemá aavimbá maisinkáníntaniye sénááowe Póro siráiyé.

³² pukáimpinkemba usásinankaraiyemo súmba isésa évakarawai aká'áamba suwasá évakarawai sésa moórá-tawaimo índa simásímínata ísáano suwaná ³³ Póro tiyuwéna kóúwasa ³⁴ évakarawai kwenánaaemba kwa'maésa kwésa kwenáái isésa Ísun-aaiyavesa áraire sumbá miwíwínkémbá moóráwai áwí'a Táyónisi kwemá Árío pagasi kánísóróna'a úwana moórá-ininko áwí'a Tamarísiye minkáé'nárai umái évakarawaiwi kwimái Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tiráawe.

18

Póro Kórinti-naopa'a komérain-kwasai.

¹ Póro Áténisi-naopa'a simátímatuwena tiyuwéna Kórinti-naopa'a komáyowana ² moóráwai Yútaa-kwaasigo áwí'a Ákwíra máyowana kwembá anówa Pontasi-márává'á ména maránkarowana ména anón-éna Ítári-marava'a Árómaa-naopa'a koména awainínkó áwí'a Párisirae máyóyana mimbárává'á kárakwiron-kawaa-kwaasigo áwí'a Kórótíyasa Yútaa-kwaasi áwáá'a tí'mai Árómaa-naopakemba tí'mátuwowasa kuwasarái Ákwírae Párisirae Kórinti-naopa'a komáyóyana Póro mindáraitopa'a kwéna ³ kwená moórá-mayai-kwaasitopa'a póna mindáraise koména ampanta-námbá kwéesaya óntamba kwémaesaya ⁴ Yútaa-kwaasimo monor-áimbó kwéison-kanaamo túntemba Póro Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména Yútaa-kwaasiye Kíríki-kwaasiye Ísun-aaiyavesa áraire sésa kwempá'á tígwáe séna Ísun-aai simátíma'maena iráiyé.

⁵ kwésimatimunka'a Sáiráiyé Tímótiye Másétóniyaa-marava'a tuwésarai Kórinti-naopa'a kúmúyana Póro aasiyaai-táwai kawer-áimbá simátíma'maena kwéiyena Yútaa-kwaasiyavena séna Áánútumo usásinankaiwaimba Yútaa-kwaasiya amu'maráúndawaiya kwemá Ísuman-iyé súwasa ⁶ kwenáái araaisésa sáwí-aimba simánkówana kwená unáánkwátóirakemba kankambá apivíyéna séna Áánútumo sáwí'o umáimo máyáampinkembo kawer-ámpá'ó ímo métinkanimba kentí ááinko ína'a sáwí'a ónááowe. kemá íma sáwí'a umátinkaumpo keyáárika'a sáwí'a ontávé'a tiyuwé'a ó'onkaa-kwaasiva'a kosimátíma'mae'a kónaumne Póro simásuwena ⁷ tiyuwéna moórá-kwaasigona naaúmpa'a komáyowana mindáúmpákén-kwáásígó áwí'a Tísíyasi Yásási kwemá ó'onkaa-kwaasigo éna Áánútuna imáyáa mósá marówai úwana kwená naambá Yútaa-kwaasiti mono'-nánkóna egwaa'á kwáyowana Póro mindáúmpá'á koména kawer-áimbá kosimátíma'maena iyúwana ⁸ moóráwai áwí'a Kárísipasi Yútaa-kwaasiti

mono'-nánkár-ánón-kwáásígó Ísóigon-aaiyavena áraire súwasa kwená akúnkwará'á áraire kwésuwasa Kórínti-naopakén-kwaasi sáwívarawai Póron-aai isésa Ísóigon-aaiyavesa áraire sésa mono'-nómbá pékaawe.

⁹⁻¹⁰ nombá pérówana moóra'-no'waamba Póro kaainkáámbá awánówana Ísóigo séna íma áá'a kaíno. kemá esé ménaunda po íma ivátuwe kesáái úwoi simátíma'mae kwaaó. mindáópakemba sáwívarawai kesáái isésa kesí kwaási-i'a ónááomba pósa íma sáwí'a umánkanaaowe Ísóigo súwana ¹¹ Póro mindáópa'a moóra'-i umái ava'moraé-kwiyomba ména Áánútun-aai simátíma'maena iráiyé.

¹² simátimuwana Áróamáani-kamaani-kwaasi áwí'a Káriyomba ai'márówana Kíríki-kwaasiti maravá'á kogárákwironka'a Yútaa-kwaasi Póromba tátoresa áí'maesa Káriyonopa'a máankesa ¹³ sésa maankwáásígó évakar-aimba kwésimatimena Áánútumpa'o iyónááon-amba moóra'-ankwara'a kwéagaraatinkaiye. mináinkó kentáásí amáámba kwéaraaisiye suwaná ¹⁴ Póro sénáe súwana Káriyo Yútaa-kwaasiyavena séna minkwáásígó kámááni-kwaasi tááimo sáwí'o énamo sáwí-mayaimo mairáinkakai kentáái ívé'a kawé'á umái isáúsina. ¹⁵ ániwo kentí ááine kentúwire kentí amááne su'maiyave'a tásisaa ontávé'a ivátuwe'a keyááríka'a mináímbá másimai kawé'á oró. ke íma mirán-áímbá isánaumne séna ¹⁶ aaimó síi-náúmpákémbá ti'mátuwowasa ¹⁷ moóráwai áwí'a Sósénisi Yútaa-kwaasiti mono'-nánkár-ánón-kwáásígómbá tátokesa aaimó isón-dankona egwaa'á inkámúwana Káriyo mindáyavaimo ímo imáyáamo úmba ivátukaiye.

Póro Antíokuva'a ókwara'a kuráin-kwasai.

¹⁸ Póro Kórínti-naopa'a ayáátáaka'a Ísun-aai isówaiye ména tiyuwéna séna Párisiraante Ákwíraante tí'maena Síriyaa-marava'a kónáe séna Sénkíríyaa-naopa'a kumbéna Áánútuntavena árair-aimba séna a'nóntáu amápa'a káráyuwena mindárai tí'maena nompí-sípí táto'mai usáatesaya kweémesaya ¹⁹ Évésasi-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávesaya Póro Párisiraante Ákwíraante minká tiyuwéna Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á uména aai kwesimá kweiman-uwasa ²⁰ miwí sésa ayáátáaka'a keséya méniyone suwaná ímaniye simásuwena ²¹ kwéna séna Áánútumo owé sénamo si'maráína'o é'a koyauweránaumne séna nompí-sípí táto'mai usáatena Évésasi-naopa'a tuwéna kweémena ²² Sísáriyaa-naopa'a mindómpí-sípívínkémbá marapá'á kunásávena kunkéna Yérúsaremuva'a marapá'á iyéna Ísóigona kwaasiyavena kawer-áímbá simátímatuwena Síriyaa-marava'a Antíoku-naopa'a koména ²³ évaka'-no'waamba kwaitinkéna tiyuwéna Kárésiyaa-ayampa'a Vírísíyaa-ayampa'a naaó'-nao'a kwénaaena Ísun-aai isówaiyavena simátíma'maena iyúwasa asiramái méraawe.

moóráwai áwí'a Ápórosina kwaasái.

²⁴ moóráwai Yútaa-kwaasi áwí'a Ápórosi éna kwemá Arekesándiyaavaken-kwaasi Évésasi-naopa'a tamérai. kwemá Áánútun-aai kawé'á umái kwéisená aúvái-kwandaavinken-aimba kawé'á umái simátíma'maena iyúwana ²⁵ moóráwai Ísóigona aampa'á kwégun-aimba simámakowana aamoí éna asiramái simátimena Ísun-aai arupí umái simátíma'maena iyéna Yóni nombó pétinkon-aine su'mai iséna Ísuna kwaási nombó kwévetinkon-aimba íma isómba ²⁶ Évésasi-naopa'a taména Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á asiramái simátímúwasarai Párisirae Ákwírae isésarai áí'maesarai kentí naaúmpa'a máankesarai Áánútuna aampa'á kwégun-aimba amápar-aimba kawé'á umái simámakaaie.

²⁷ simámuyana Ápórosi iséna séna Ákáyaa-marava'a kónáe súwasa Évésasi-naopaken-kwaasi Ísun-aai ísówai áwa'naa ónaumne sésa aúváíma agaimái aménaya Ísun-aai ísááwai Ákáyaa-marava'a máyáawai mátímínasa kawé'á umánkáaro suwaná mináúvái maimaéna kweémena kúmba Áánútu úwoi áwa'naa úwana Ísuna aampa'á kuwái túwa'naa ena ²⁸ avora'á Yútaa-kwaasiye aai kwesimá kwesiman-ena Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba simátimena séna Áánútumo usásinankaiwaimba kwéamu'maraundawaiya kwemá Ísuman-iye súmba kwenááigo miwí tááigomba usáyaaitowana miráumai Ísuna aampa'ó kuwái túwa'naa uráíye.

19

Póro Évésasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ Ápórosi Kórinti-naopa'a máyowana Póro avumpim-bárává'á kweémena Évésasi-naopa'a kúmba Ísuna aampa'ó kun-kwáásí máyówana ² Póro tuwánéna tísaa ena séna Ísun-aaiyave'a áraire siráan-kanaa ára Áánútun-amankoma kentirumpimbá kumbéraiyo súwasa miwí sésa ímaniye. Áánútun-amankon-aaiya íya ísaraumne suwaná ³ Póro séna nóran-aaina kwésesa nombá pétinkaraao súwasa miwí sésa Yóni simátimakain-aimba kwésimasimesaya nombá pésinkaraawe suwaná ⁴ Póro séna Yóni séna sáwí-imayaa tínaaemba umásuwe'a Áánútumpa'a teró súwasa mirá uwaná nombá pétinkena séna moórawai kesínaemba tíniwain-aaiyavai áraire sé'a kwesé aráápamai máéro Yóni siráíye. miwántávéna Ísuwe siráíye Póro súwasa ⁵ miwí iséna Ísóigo Ísuntavesa ísámai nombá pérówana ⁶ Póro tine'á ayáamba tátorowana Áánútun-amanko miwívimbá anómba umátinkowasa ó'on-o'on-kwaasi tááivinkemba kwésesa Áánútun-aai simátimesa ⁷ sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi mirá uráawe.

⁸ mirá uwaná Póro miwisé ména kaumbo-kwiyónká'á Yútaa-kwaasiti mono'-náúmpá'á kwéiyena Áánútu kwená kwaási kwégawaa-in-aimba asiramái simátíma'maena iyúwasa ⁹ évakarawai tirunté marésa mináíntávésa íma áraire sésa amáparawai túranka'a Ísóigona aantavésa simái sáwí'a uwaná Póro tiyuwéna Ísuna aampa'ó kun-kwáásí tí'maena moórawai áwí'a Tíránasi ira-námbá úmakon-daumpa'a mói tínkarena aasiyaasi-táwai Ísóigon-aai simátíma'maena kwéiyena ¹⁰ kaer-í maisuwówasa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Ésiyaa-marava'a máyón-kwaasi amápa'a Ísóigon-aai ísaraawe.

Síva áánimbaati kwaasái.

¹¹ Ísóigon-aai ísówana Áánútu Póromba asirayámbá amúwana ímo awárom-bayai ó'om-bayai mayówasa ¹² évaka-kwaasiyomba ampantanéi Póro ane'á to'maésa kentí kwaásimo tí'o úwai tine'á máyo'marowasa asóvawasa kentí kwaási tirumpimbá taraváá-kwámbá máyowasa mirá máumatinkowana taraváá-kwámbá kóuwasa ¹³ évaka'-Yútaa-kwaasi kwénaeasa kwaási tirumpinkémbá taraváá-kwámbá maitíyu'maesa kwégwesa taraváá-kwántávésa sésa asiramái séta Ísu áwíka'a Póro kwésin-awíka'a kóroya kwésune suwaná ¹⁴ moórawai áwí'a Síva Yútaa-mono-kawaa-kwaasigo áánimaa'a avakaeté mésa pósa mirám-báyái máyówana ¹⁵ taraváá-kwánkó simátimena séna kemá Ísumba awáné'a Póromba awáné'a kwéumpo kemá nááwiya'o simásuwowana ¹⁶ taraváá-kwánkó arumpimbá máyon-kwaasigo tínkamuwana naaé kwégumuwana unáánkwátói tarátíyuwena minávákáété-kwáásí usáyaatena tuwéntáiyuwowasa unáánkwátói-iyaaimba máápa'a kúmúwasa ¹⁷ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amápa'a Évésasi-naopaken-kwaasi mináímbá isésa táátavai ésa Ísóigo Ísu áwí'a mósá makáawe.

¹⁸ sáwívarawai máyónka'a Ísun-aaiyavesa áraire suwái tésa kwaási túranka'a paárésa sésa sáwí'a uráumne sésa ¹⁹ miwívínkémbá pukaa'ó agayáán-kwaasi miwítí aúvái-kwandaai tamairésa pukaa'ó agáyón-aimba kwáyontavesa tamaimái iravímbá agaisuwésa mináúvái-kwándááímó meéyán-uraamba sáwíva-kwaasi aiyayaamba naikamáiyavai minóntánkó áwí'a 50,000 kina tuwésa ²⁰ mirá anón-tantaa'a umbá pósa Ísóigon-aai asiramái simátíma'maesa kuwasá sáwívarawai mináíntávésa áraire siráawe.

Évésasiva'a anónkar-anonka'a siráan-kwasai.

²¹ mirá uwaná Póro séna Másétóniyaa-marava'a Ákáyaa-marava'a kwénaae'a Ísóigon-aai simátíma'mae'a naaónáe séna minkákémbá Yérúsaremuva'a kuré'a Árómaa-naopa'a kónaumne séna ²² Tímótinte Érásátasinte áwa'naa í-kwáásiráí ti'marówasarai Másétóniyaa-marava'a kuyaná Ésiyaa-marava'a kweyáá méraiye.

²³ máyowasa minkánáá Évésasi-naopaken-kwaasi Ísóigona aampa'ó kuwáiyávésa tirumbá sáwí'a umátinkesa mindáópakemba anónkar-anonka'a suwaná ²⁴ moóráwai áwí'a Témítiyasi minkwáásígó óntandei úmakena miwítí kampar-ísóígóná kító'-mono'-nane séna minkámpár-ísóí-ínínkó áwí'a Átémisiye sésa kwená mayái-kwáásíyómbá úmakowasa sáwíva-kwaasi óntamba mágwétimesa minkámpár-ísóígóná naambá kwémeyan-uwana ²⁵ Témítiyasi mimbórá-máyái kwémayon-kwaasi tááyowasa tayorupowaná simátimena séna kentáásí anón-ontamba mimbáyáírakéntá kwémayaumne. ²⁶ ánivo Póro séna kwaásimo úmáráamba kampar-ísóígómbá kwéumaraawemo sin-áímbá Ésiyaa-marava'a Évésasi-naopaken-kwaasiye ó'on-o'on-daopaken-kwaasiye isésa áraire kwésewe. kemá Póron-aai á'a ísaraawe. ²⁷ Póron-aai kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aai kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aai kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye. íma miráwé su'mai ínivo Ésiyaa-maravaken-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye kentáásí ísóí-ininko áwí'a Átémisi mósá kwémaraamba Póron-aai kentáásí mayáímó sáwí'o índayavena kwéiye.

²⁸ súwasa mináímbá isésa tirumbá sáwí'a úwasa aaisambá sésa anónkar-anonka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye sésa ²⁹ ayamái suwasá mindáópa'a tésa anónkar-anonka'a kwésesa Pórowe kwénaauyan-kwaasi Másétóniyaavaken-kwaasirai moóráwai áwí'a Káyási uwaná moóráwai áwí'a Árísítakasi mindárai tavisímaesa torupamáí máyópa'a mátínkówana ³⁰ Póro amápa-kwaasi torupepá'á iyónáe súwasa Ísuna aampa'ó kuwái íma kwaaó sésa tátorowasa ³¹ mimbáravákén-ánón-kwáásí évakarawai Pórona kwaási pósa aai tuwésa sáwíva-kwaasi torupepá'á íma iyuwó Pórontavesa siráawe.

³² suwasá torupon-kwáásíyómbá sáwívar-imayaa uwaná miwítí imáyáa sáwí'a úwasa évakarawai ó'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá évakarawai sésa nóin-aintavaiye sétaawa tayoruparáumno-imayaa uwasá ³³ Yútaa-kwaasi miwítí avumpinkémbá moóráwai áwí'a Arekesándaamba túranka'a máánkarowasa évakarawai anónka'a sésa emá aai siyó suwaná miwí táái karánáe séna ayáámba mósá tuwówasa ³⁴ awánomba Yútaa-kwaasi úntavesa mimbórá-áímbá ayáátáaka'a tavisímái anónka'a sésa Évésasi-naopaken-kwaasi kentáásí Átémisi áwí'a anómba kwéiye siráawe.

³⁵ anónka'a kwésuwana mindáópaken-anon-kwaasigo aúváimo agayóndako tiyorái-ímáyáa éna séna Évésasi-kwaasiyono. amáparawaiya awánáúnda Átémisi mono'-námbá kwégawaa-eta ó'oran-ontamba kwíyómpakemba marapá'á kunkáin-ontamba kwégawaa-une. ³⁶ mináímbá íma kanaán-umai karánááovo amápa'a aaiseré'a mé'a íma sáwí'a oró. ³⁷ mindárai mono'-náúmpákémbá íma umóyámbá ésarai kentáásí ísóí-intavai íma simái sáwí'a uráaya'anivo úwoi tí'mae'a maanká'á tiráawe. ³⁸ Témítiyasiye kwená mayái-kwáásíyé aai simátinkanae sésamo ésa aaimó simátinkai-kanaa úwoi

kwáyáiyē. anón-kwaasi máyáamba pósa aaí simái kawē'á umátinkanaaowe. ³⁹ áńivo keinárawa'o ó'on-aimbo kwáyáina'o é'a amápa-kwaasimo torupamáimo máyáampimba simái kawē'á umásuwanaaowe. ⁴⁰ kesáámó aavintáámó ménaundaya ívé'o áái'o tiyéta Árómáani-kamaani-kwaasi tésamo tásísa esayaamo nóinkaken-aira tiyááomo síyata kesáámó sénaunda-ainta íma kwáyáiyē. ⁴¹ aúváimo agayón-kwaasigo simásuwena torupamáimo máyón-kwaasi ti'mátuwowasa kóuraawe.

20

Póro Másétóniyaa-maravare Kíríki-maravare kwénaaun-kwasai.

¹ miwí táái ánásowana Póro Ísuna aampa'á kun-kwáási tááyowasa tuwaná miwítí imáyáa simái kawē'á umátinkena séna Ísun-aaíye su'mai maimái tirumpimbá kawē'á oró séna áńivo méwaro séna tiyuwéna Másétóniyaa-marava'a kweémena ² mivá'á naaó'-nao'a kwénaaena Ísuna aampa'á kun-kwáásiyávéna ávááraumai simátíma'maena kwénaauwasa tirumbá kawē'á úwana tiyuwéna Kíríki-marava'a kweémena ³ koména kaumbo-kwíyómbá maisuwéna nompí-sípívimbá Síriyaa-marava'a kónáe séna úwasa Yútaa-kwaasi kwená amáayu-aimba sumbá iséna ivátuwena Másétóniyaa-marava'a marapá'á kónaumne súwasa ⁴ maaráumai-kwaasi moórawai Pérea-naopakewai Pírasi ááninko áwí'a Sópata úwana Tésárónaika-naopakendarai túwí'a Árísítakasiye Sékandaawe uyaná Tépi-naopakewai áwí'a Káyási úwasarai Ésiyaa-maravakendarai túwí'a Tikikásaawe Tóvimasiye uyaná Tímóti úwasa umái Pórowe kwésa ⁵ aiva'á Táróasi-naopa'a komésa kentáásimu'a makówata ⁶ Yútaa-kwaasimo ímo íntóráin-tantaakwara-pereti úwoi-peretimo kwéagayon-kanaama ánásonka'a Vírípai-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáateta kweémēta éva'aasei-no'waamba mindómpí-sípívimbá kógwaeta Táróasi-naopa'a marapá'á kunásáveta aiva'ó komésamo kentáásimu'o makón-kwaasiyēya kométa moórá-sontaaya méraumne.

Yútíkásaamba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

⁷ sontaará'á Ísuntaveta ísámai toómbá néta aráá-tomba naandayávéta torupamáí máyaawananya Póro aaváyaa kónáe séna simátíma'maena no'wáán-avuntamba iyúmba ⁸ ávúmayaataan-daumpa'a méta sáwívar-omba kúra'maketa máyaawananya ⁹ moórawai ívé-kwaasigo áwí'a Yútíkása naan-aváápímbá umáyowana Póro Ísun-aaí simátíma'maena kwéiyuwana Yútíkásaamba áúgávaa'a úwana kwaeguréna meminkákémbá toká'maena marapá'á kuntuvamúwasa marapá'á kunkésa kunawánomba pukúwasa uwaná ¹⁰ Póro kuména kunkívairena taparéna awánéna séna íma imáyáa oró. pukéna kusúvarena umái máyáiyē simátimēna ¹¹ mindáúmpá'á iyéna Ísuntavena ísámai toómbá topámbai timúwasa nowaná Póro simátíma'maena kwéiyuwana mói irataró'a tiyuwéna kúwasa ¹² puwúwanamo usásinankon-kwaasigomba áí'maesa kwená naaúmpa'a máankesa tirumbá kawē'á úwasa méraawe.

Póro Máíritasi-naopa'a kuráin-kwasai.

¹³ máyówana Póro simásimenaya séna keinárawa'a nompí-sípívimbá Ásoso-naopa'a kwégwiya'a kemá marapá'á kweéme'a Ásoso-naopakemba nompí-sípí táto'mai usáate'a kónaumne súwata aiva'á kunkéta nompí-sípí táto'mai usáateta kweémēta Ásoso-naopa'a kówánanaya ¹⁴ Póro marapá'á kweémena Ásoso-naopa'a kuréna nompí-sípí táto'mai usáatowata kweémēta Mítíríni-naopa'a kógwaeta ¹⁵ irataró'a kweémēta Káyoso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaavimba kweémēta Sémóso-marava'a kóyaaitaawananya enówata kógwaeta usá aaváyaaavimba kweémēta Máíritasi-naopa'a kówánanaya ¹⁶ toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe

sésa torupaan-kánáá sáwíyanka'a tíníye kwéuwana Póro séna avekáámbá Yérúsaremu-naopa'a kuré'a mintánómbá komandánáe séna nompí-sípívimbá Évésasi-naopa'a kóyaaitanaundapo Ésiyaa-marava'a íma ayáátááka'a ménaumne súwata Máiritasi-naopata kuráumne.

Póro Évésasivaken-kwaasiyavai méwaro siráin-kwasai.

¹⁷ Máiritasi-naopata kówánanaya Póro moóráwaimba ai'marówana Évésasi-naopa'a kweémena Ísóigona kwaásiti anón-kwaasiyavena kosimátimena séna Póro kwétaayaivo teró siráíye súwasa ¹⁸ tuwaná simátimena séna kesáái ísáaro. kesí aiva-táwai Ésiyaa-marava'a kesé komé'a kemó ówánda suwánaraawe. ¹⁹ Yútaa-kwaasi sínkamiyanesa kwésuwana sirunkó umbaí kwétowa'a íma imáyáa é'a Ísóigona kwayó'ná'á úne sé'a kwenaísamaivimba mé'a kwená mayáí mairáumne. ²⁰ íma aúpá'á tuwé'a amápar-aimba úwoi simátimé'a kembó túwa'naa íí-áímbá torupamáí máyáampine kentí naaúmpare simátíma'mae'a iráunda á'a ísaraawe. ²¹ Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye ávááraumai simátimé'a sé'a sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a Ísóigo Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwesé aráápamai máéro simátíma'mae'a iráumne. ²² ánivo Áánútun-amanko Yérúsaremuva'a kwaaó simásímakaimba pó'a mirá ónaumne. kesine'ó paárinintavai íma isáúnda úwoi kwégune. ²³ amápa'-naopa'o kúnda Áánútun-amanko asiramái simásimena séna umbai-yántáá'á umánkesa ándáva'a máánkanaaowe simásímimba mindáwe su'mai ísaraumne. ²⁴ sínkamiya'o puwónaundara'a íma kárákwiyonaunda pó'a Ísóigo Ísu símakaim-bayai maimái ánásanaumne. Áánútu úwoi kwésuwa'naa-i-aimba áséi-kwasai simátíma'mae'o kwéiyunda-mayai maimái ánásanaumne.

²⁵ mimbáyáí mairáunda keinárawapimba kwénaae'a Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátímakaunda pó'a naaémbo é'a kembó ímo suwánáiyamba ken-ísaraumne. ²⁶⁻²⁷ íma inkaiséwánda Áánútun-ai amápar-aimba simátímakaunda pósa keinárawapinkembo évakarawaimo kesááimo ímo isésamo Áánútumpa'o ímo tésamo ombá íma kesí ááinkoman-ivo kentí ááinko ína'a mirá ónááontave'a mináímbá ívé'a asiramái kwésimatimune. ²⁸ Áánútu ááninkomba ai'marówana kuména kumpuwéna kwená naaenéí meéyán-umásukaimba Ísóigona kwaásin-ovo kárákwiyoro. Áánútun-amanko kembá usásintinkaraivo kentúrakwara Ísóigona kwaásirakwara'a kawé'á umái kárákwiyoro. sípísípira'o kárákwiyonten-umai kárákwiyoro. ²⁹ áwáávitimo índa-iyamba téna sípísípi tavamáimo kwaráintemba kemá kónasa kwaási tésa tasáwí'a ónááowe. ³⁰ moórá-kanaa tínasa keinárawapinkemba évakarawai usásinesa Ísuna aampa'á kon-kwáásítí imáyáa tavisénáe sésa kampar-áímbá síyasa évakarawai áraire sésa kwaránááowe. ³¹ mindáyave'a kárákwimai kawé'á oró. kaumbo-í kwéte'a moórá-morawaimba sirumbá kwéumatinke'a aaváyaavimba enónka'a no'wáámba aasiyaasí simátínkámae'a iráumne. mináíntávé'a imáyáa umái kawé'á oró.

³² kawé'á íyana Áánútu kárákwitinkamae iyína'a máéro. kwenááigo asir-amátinkaniye. kwená kwaásimo kawé'ó kwéumatinkaintemba kenkwará'á kawé'á umátinkaniye. ³³ óntantavai unáánkwátóiyavai á'owiti náaindaantavai íma súran-anda kwéune. ³⁴ mayáímá kwémae'a minóntándéí ímo makáunda-yantaa'a mégwémae'a kembó súwa'naa on-kwáásítí toómbá unáánkwátóí kwémaitime'a kwéune. mirámó ówánda á'a suwánaraawe. ³⁵ asirayám-báyáímó mayááwánda suwánaraamba pó'a mirá kwé'e'a pasusimáimo máyáan-kwaasi túwa'naa ónááowe. Ísóigo Ísu siráin-aimba imáyáa oró. kwemá séna kwémayaawai tirunkó kawé'á kwéimbanivo kwétimatuwaawai tirunkó kaweté kwéiye Ísu siráin-aimba Póro siráíye.

³⁶ Póro simásuwena kívaréna minánón-kwáásíyé Ísóigompa'a námúnaa simásuwowasa ³⁷ amáparawai ávááran-ivi'a kwétesa Póromba tayaparésa paruvará

umánkesa uwaná ³⁸ Póro séna naaémbo é'a íma suwánanaaowe siráin-aintavai tirumbá umbaí kwétowasa nompí-sípívimbá móruna áúkaawe.

21

Póro Yérúsaremuva'a kuráin-kwasai.

¹ móruna aúwówata minkwáásíyávéta méwaro séta tiyuwéta nompí-sípívimbá usáateta arupí umái kweémeta Kóso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta kógwaeta usá aaváyaavinkaamba Áróso-naopa'a kóyaaiteta kweémeta Pátaraa-naopa'a kuréta marapá'á ásáveta ² awánaawandaya Vínísiyaa-marava'a kwíni-nompi-sipi kwáyowata mimpímbá usáateta kweémeta ³ Sáíparasi-marama siyáánepa'a kwáyowata kóyaaiteta kweémeta Síriyaa-marava'a kówándaaya Táyaa-naopa'a náaindaamba mógwéyuwowata marapá'á ásávaawanasaya ⁴ Ísuna aampa'á kuwái máyówata tuwánéta moóra-sontaa miwísé máyaawanasaya sésa Áánútun-amanko simátímakain-aimba Pórontavesa simámesa sésa inkámóvo Yérúsaremuva'a íma kwaaó simáma'maesa iyúwata ⁵ miwísé máyaawanda-kanaa ánásowata mindáópa'a tuwéta kówánasaya minkwáásíyómbá miwítí aarai-iyámpóise sí'maesaya naambáru'a tuwésa uwí-nómpá'á kúmúwata kívaijeta Áánútumpa'a námúnaa simásuweta ówánasaya ⁶ kentááyávésa ánivo koró suwatá miwíyávéta ánivo méwataao simásuweta nompí-sípívimbá usáataawanasaya miwí kuntuwerésa miwítí naaópa'a iráawe.

⁷ miwítí naaópa'a iyúwata nompí-sípívimbá Táyaa-naopata tuwéta Tórémesi-naopata marapá'á ásáveta Ísun-aaí ísówai tuwánéta siyáanta kwétimeta moóra-no'waamba miwísé kwaéta ⁸ usásineta marapá'á kweémeta Sísáriyaa-naopa'a kówándaaya ááéma aantá-kwaasi avakaeté-kwaasira'a Ísuna mayái tímakowaiwinkemba moóráwai áwí'a Vírípina naaúmpata umáyaawananaya kwemá Ísun-aaí kwésimatimuwai máyowasa ⁹ ayáámúmbaa'a éiyaimba mésa íma kwaaí mairésa úwoi mésa Áánútun-aaí kwésimatimesa tivowáe máyówata ¹⁰ évaka'-no'waamba mindáúmpátá kwégwaewananaya moóráwai Áánútun-aaí kwésimatimuwai áwí'a Ákápáasi Yútiyaa-maravakemba ¹¹ kuména Póro ámúr-anda kumbairéna kwenáísamai ayáánka'a asááumai umásítai'a umái agaráárankena séna Áánútun-amanko séna maaná múr-ándáo avowámó Yérúsaremuva'o iyínasamo ésa Yútaa-kwaasi táto'mai miráumai asááúmaresa áí'maesa ó'onkaa-kwaasi mátimenaawe Áánútun-amanko siráiyé Ákápáasi kusúwata ¹² iséta keséya máyón-kwaasiye Pórontaveta séta Yérúsaremuva'a íma iyuwó asiramái séwánanaya ¹³ Póro séna nóintavai ivi'á kwétera kaer-ímáyáá kwéumasinkaawana kesirunkó umbaí kwétaiyo. Yérúsaremuva'o iyónasamo kembó tátoranaaomba íma sáá'a kwégaiye. Ísóigo Ísun-aaí simátimudayavaimo sínkamonaesamo sésa úwoi sínkamonaawe Póro súwata ¹⁴ kwenááiya íma kanaán-umaiya araisénaumne séta ivátuweta séta Ísóigona imáyáara'a mirá ónááowe siráundayaawe.

¹⁵ mirá simásuweta évaka'-no'waamba miwísé kwaéta kentáásí náaindaamba to'mayaa úmaeta mindáópa'a tuwéta Yérúsaremuva'a iyówánasaya ¹⁶ Sísáriyaavaken-kwaasi Ísuna aampa'á kuwái évaka'a keséya Yérúsaremuva'a iyésa moóráwai áwí'a Nésonona naaúmpata móisinkowana minkwáásígó Sáíparasi-maravaken-kwaasi ayáátáaka'a Ísuna aampa'á kwéguwai séna kesí naaúmpa'a ménaawe súwasa kwená naaúmpata móisinkaraawe.

Póroe Yémésiye aaí simátímakaayan-kwasai.

¹⁷ móisinkesaya kentí naaópa'a kúmúwata Yérúsaremuva'a umáyaawanasaya Ísun-aaí ísówai aamoí kwéumpinkemba sirówata ¹⁸ ugwaéwándaaya usá aaváyaavimba

Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi Yémési torupamátinkowasa máyópata Póro sí'maenaya kúwata komáyaawananya ¹⁹ Póro ayáámba tíma'mai parubará éna séna Áánútu ámakaim-bayaimo ó'onkaa-kwaasivimbo mairáin-aimba amápar-aimba simátimuwasa ²⁰ isésa Áánútu áwí'a mósá marésa Pórontavesa sésa kentáásí kwaásiyo. sáwíva-kwaasi Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésesa Mósesina amáámba íma tuwésa asiramái isésa méraamba á'a ísaraane. ²¹ évakarawai miwíyávái sésa Póro ó'onkaa-kwaasiti naaó'-nao'a kwénaena Yútaa-kwaasi mindáópaka'a máyáan-kwaasiyavai simátimena séna Mósesina amáámba ivátuwe'a kentí iyámpói túra'a íma kárámai araa'éna umátinke'a Yútaa-kwaasiti aambá íma kwáráaro Póro kwésiye sewasá isésa ²² emó tiráanda-aimba isésa áwáá'a kwésevo ²³ simáméndantenta uwó. maanká'á éiyain-kwaasi mésa Áánútumpa'a árair-aimba símakaamba po ²⁴ egwárá'á mirán-uwo. Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'á e minéiyáin-kwáásítí póí'o meéyán-umátiyuwe mono-káwáá-kwáásí timé miwísé a'nóntáu kárayuwenasa awánésa Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire sewái sésa emá Mósesina amáámba isé máyaanasa entávái kampar-áimbá simánkaraawe seró. ²⁵ ánivo ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire siráawaiyaveta ááéma moórá-aimba séta agaimaréta séta kampar-ísóígóntávái imáyáa ésa póí'o umándaamba mimpói íma naaró. naaemá íma naaró. póimo tuvú'newana kwená naaemá ímo kumíndamo úwoimo kwáyáina'a mimpói íma naaró. aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá íma oró. ááéma mináímbá agaimaréta tukáundayaawe suwaná Póro iséna ²⁶ usá aaváyaavimba minkwáásí tí'maena Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'á usá umásuwena Póro anóm-bono'-naumpa'a iyéna mono-káwáá-kwáásíyávéna séna avakaeté-no'waamba maisuwéta Yútaa-kwaasiti amáámba ísámai kawé'ó íi-yántáá'á umái ánásasuweta moórá-morawai póí'a úmaeta Áánútunka'a máamenaundayaaniye simátimakaiye.

anóm-bono'-naumpa'a Póromba tátokaan-kwasai.

²⁷ simátimena máyowana minávákáété-nó'wáámbá ánásowana Póro anóm-bono'-naumpa'a umáyomba évaka'a Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravakewai uawánésa Pórontavesa sáwí-aimba simánkesa inkamí-ímáyáá kwéesa tátokesa anónka'a sésa ²⁸ Ísareri-kwaasi súwa'naa oro. maankwáásígó naaó'-nao'a kwénaena Ísareri-kwaasiyavena sáwí-aimba simátinkena Mósesina amáámba simái sáwí'a kwéumankena maanánóm-bónó'-námbá simái sáwí'a kwéiye. ívé'a ó'onkaa-kwaasi tí'maena maanánóm-bónó'-náúmpá'á Yútaa-kwaasiye su'maimo iyí-náúmpá'á mógwétinkaisana póna maankáwé'-námbá sáwí'a kwéiye sumbá ²⁹ Évésasi-naopaken-kwaasigo áwí'a Tóvimasi Póroe Yérúsaremuva'a kwénaauwasa awánonka'a pósa imáyáa ésa Póro áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraiye-imayaa kampa'á ésa mindáyavesa mináímbá siráawe.

³⁰ mináímbá anónka'a simásuwowasa mindáópaken-kwaasi mimbórávimbá tak-wiyésa Póromba tayáto'mai mono'-náúmpákémbá tavisímaesa máá'aruva'a móruna auwésa mono'-nánkóná onta mósá kwéumaresa ³¹ sáwíva-kwaasi Póromba inkamír-inkami'a kwéuwana moóráwái Árómáani-i-kwaasiti anóndakontavena usimáména séna Yérúsaremuva'a amápa-kwaasi áái'a kwétiyaawe súwana ³² avekáán-umai i-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyé tí'maena isaaiséna kuména kwaasi torupamáí máyómpimba tavákáara'a úmaena kumúwasa i-kwáásíyé miwítí anóndakone tuwánésa inkamé máyómba úwoi máyówana ³³ anóndako Póromba tayátorena i-kwáásíyávéna séna kaer-ándanéí taasááoro simásuwena tísa ena séna maankwáásí nááwa'iyo. kwe nóra uráiyó súwasa ³⁴ évakarawai ó'on-o'on-aintavesa suwasá évakarawai mirá suwasá uwaná anóndako mináínkóná ááimba íma iséna i-kwáásíyávéna séna mindá'á áí'mae'a i-kwáásítí naaúmpa'a iyóro súwasa ³⁵ áí'maesa ontaví-karáúrávámbá iyúmba

inkamónáesa kwéuntavai i-kwáásí tiyáánka'a toká'maesa kwéiyuwasá ³⁶ tínaaemba kwa'maé kwéiyesa tuvuwíyana puwíno símaesa anónka'a iráawe.

Póro simátímakain-kwasai.

³⁷ i-kwáásí Póromba áí'maesa miwítí naaúmpa'a iyónáe suwaná Póro miwítí anóndakomba simámena séna moórá-aimba simámenae súwana anóndako séna Kíríkí-kwaasi tááivinkemba kwésempo ³⁸ emá íma Ísípi-maravaken-kwaasi óne. minkwáásígó Árómáani-kamaani-kwaasiyavena aaisambá tiyéna sáwíva-kwaasi 4,000 kwaasi simái tí'maena áái'o tiyái-yántáá'á maimaésa kavóná-marava'a kuráamba íma kwemá óne súwana ³⁹ Póro séna Yútaa-kwaasi úne. kesinó kembá Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkarena anón-daopa'a masínkaraiye simásuwena séna moórá-aimba simátimenae súwana ⁴⁰ anóndako séna ánivo mirán-uwo súwana Póro ontará-karáúrú'á ména aaiseránááontavena ayáamba mósá tuwéna séna kemó senda-áimbá ísáaro súwasa aaisérówana Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípírun-aimpinkemba simátímakaiye.

22

¹ Póro simátimena séna kesívárawaisai kesivoísáíyo aai simátínkáamba anondá mináimbá sénaumpo ísáaro séna ² Ípírun-aimpinkemba súwasa miwí tááivinken-aimba pósa isésa aaisékésa kwenáái kawe'á umái ísówana Póro séna ³ kemá Yútaa-kwaasi úne. kesinó Sírísíyaa-marava'a Táásási-naopa'a masínkówa'a anón-é'a Yérúsaremuva'a Kámérierinopa'a tamáyaawanana kentáá síkwá'nái amáamba asiramái simásíma'maena iráíye. maanká'ó máyáan-kwaasimo Áánútuntavaimo asiramái máyáantemba Áánútun-aai asiramái mé'a méyatokaumne. ⁴ Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a kwéumatinke'a tavisímae'a ándáva'a aarai-kwaai mátínkarauumne. ⁵ ááema aiva'mónó-káwáánákówé monor-ánón-kwáásíyé aúvái simésa Támásikasi-naopa'a Yútaa-kwaasi maimaé mátimiyo suwa'á Ísuna aampa'á kun-kwáásí kotí'mae'a Yérúsaremuva'a ándáva'a mátinkanae sé'a Támásikasi-naopa'a kuráumne. ááemo mináúvámó símakaan-kwaasi kotísaa e'o é'a kentávái árai'a kwésiye seró.

⁶ ánivo aampa'á kweéme'a Támásikasi-naopa'a egwaa'á kówánana kwáyá'wái kwíyómpakemba ságayamba tawáonkaan-tantaa'a tuwówana kuména ságáyáagaya úwa'a ⁷ marapá'á tuvamówánana aaiyé su'mai kwéisaawanana sááyena séna Sóroo nóra séwa kembá sáwí'a kwéono súwa'a ⁸ emá nááwa kwésono séwánana kemá Násáretivakewaima Ísuma únama sáwí'a kwéumasinkaane súwasa ⁹ kesémo máyón-kwaasi ságayamba awánésa kwésimasimun-aimba íma kawe'á umái ísówa'a ¹⁰ áísaa e'a sé'a Ísóigo ke nóra ónaumno séwánana Ísóigo séna usásine Támásikasi-naopa'a kwinaná moóráwai Áánútumo embó amakaim-bayai-aimba simámino súwana ¹¹ ságayanko ságáyáagaya úwa'a íma kwéawanaawanasa kesé kwénaaun-kwaasi siyáánto'maesa Támásikasi-naopa'a kuráawe.

¹² kuwaná moóráwai áwí'a Ánánési Áánútun-aaiyavena asiramái ména kentáásí amáamba kwéisowasa Yútaa-kwaasi Támásikasi-naopakewai kwenáwí'a mósá makówai ¹³ kesópa'a téna kesí egwaa'á taména séna Sóroo kesí kwaásiyo. ó'omba kawe'á umái aúramba awánaniyone súwa'a avekáámbá súramba awánamai kawe'á ówánana ¹⁴ séna kentáá síkwá'nási Ísóigo embá usásinankaintavai kwená imáyáa kwaráníyone. kwená kawe-kwáyóná'á awáné kwenáái isé ónda po kwenáái kwaráníyone. ¹⁵ awánáánda-yantaa isáánda-yantaa'a amápa-kwaasi simátíma'mae naainíyone. ¹⁶ íma úwoi maé usásine Ísóigo Ísumba ááyenana ená sáwí-imayaa mayauwáína Ísuntavai ísámai mono'nómbá peraaó Ánánési simásuwowa'a mirá uráumne.

¹⁷ mirá é'a koyauweré'a Yérúsaremuva'a tamé'a anóm-bono'-naumpa'a Áánútumpa'a námúnna kwése'a kaainkáámbá awánaawanana ¹⁸ Ísóigo simásimena séna

Yérúsaremuva'o máyáan-kwaasi kesáái simátímínasa íma kawé'á umái isánááovo avekáámhá usásine maanká'á tuwaaó Ísóigo súwa'a ¹⁹ Ísóigoo mono'-náúmpimpá'á kwénaae'a enááiyavai áraire sen-kwáásí táto'mai tínkambai tavisímae'a ándáva'a mátíyukaunda á'a suwánaraawe. ²⁰ Sítiveni enáái simátímakaiwaimba tuvúkáanka'a kemá mé'a sirunkó kawé'á kwéuwa'a tuvúkáan-kwaasiti paákár-únánkwátóira'a kárákwiraawanasa tuvúwúwana pukáiyé séwánana ²¹ Ísóigo séna ai'maráana usásine nánka'a ó'onkaa-kwaasi kesáái simátíma'mae naauwó Ísóigo siráiyé Póro siráiyé.

²² Póro súwasa naaémbo sún-aintavesá áwáá'a sésa anónkar-anonka'a kwésesa áíke'a tuvuwíyana puwíno. mirán-kwáásí íma maambárává'á méniye ²³ anónkar-anonka'a kwésesa miwítí unáánkwátóí ayúkésa awáávána kwéesa ovaí káúresa óipa'a kwéiyaata uwaná ²⁴ Árómaani-anondako i-kwáásíyávéna séna áí'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa mirá uwaná séna Pórombo áwíruku'a náiyana Yútaa-kwaasi tááigona ááimba sínata ísáano súwasa ²⁵ Póromba ándáneí asááúmankesa áwíruku'a nánáe sésa uwaná i-kwáásítí kawááná'á máyowana Póro kwentávéna séna kemá Árómaani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáundawaimba ímo sísaá ombá aaivimbó maisinkésamo súwíruku'a nánááon-imayaa kwéomba pósa áamáamba karésa uwóví'a ónááomba pósa íma úwoi súwíruku'a nánááowe Póro súwana ²⁶ iséna kwená anóndakomba kosímámena séna minkwáásí Árómaani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimban-ivo nóra ónaumno súwana ²⁷ anóndako iséna Póronopa'a téna séna Árómaani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáano súwana owé súwana ²⁸ anóndako séna kemá anón-ontamba kwétuwe'a mináúvái-kwándáái maimái tokáumne súwana Póro séna kesivo tokáimba pó'a kegwárá'á úwoi tokáumne súwasa ²⁹ áwíruku'a nánáe sun-kwáásí mináímbá isésa nénka'a kuwaná anóndakogwara'a áátavai éna séna Árómaani-kwaasiti aúvái-kwandaai tokáiwaimba asááúmankaunda uwóví'a úne séna áátavai uráiyé.

Póromba monor-ánón-kwáásítópa'a máánkarain-kwasai.

³⁰ áátavai éna usá aaváyaavimba anóndako séna Yútaa-kwaasi Pórombo simánkáan-ainkona ááimba síya'a isánáe séna mono-káwáá-kwáásíyé monor-ánón-kwáásíyávéna séna torupamáí méwaro séna i-kwáásíyávéna Póro ayáámpinken-anda ayútuwaaro súwasa ayútuwuwana áí'maena torupamáí máyónka'a máánkaraiye.

23

¹ máánkarowana Póro monor-ánón-kwáásí tuwánamai kawer-éna séna kesí kwaásiyono. kemá ááégwara ívékwara'a Áánútu aúranka'a kawé'á umái mé'a moórá-yantaa'a sirunkó íma umbái kwétaiye súwana ² aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesi kwemá Pórona egwaa'ó máyówaiyavena séna ói'a turáráaro súwasa mirá uwaná ³ Póro kwentávéna séna empímbá sáwí-imayaa kwáyáimba póna Áánútu embá inkamíníye. emá mé imáyáa e áamáamba kwa'mái aaivimbá kwéankaumne séndanivo minámáámbá karé se ói'a turáráaro sénsa sói'a turáráamba áamáamba karáne Póro súwasa ⁴ kwená egwaa'á máyówai sésa Áánútuna aiva'-mónó-káwáánákómbá simái sáwí'a kwéumankaane suwaná ⁵ Póro séna aiva'-mónó-káwááná'á iyémó sewa'ó isékai íma mináímbá súsino. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna kentí kwaásira'o kárákwirewai íma simái sáwí'a umánkáaro agaimaréna siráimba pó'a uwóví'a úne Póro siráiyé.

⁶ Póro simásuwena monor-ánón-kwáásí tuwánéna imáyáa éna évakarawai Sátúsi-monor-aimba sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimba sun-kwáásí owasá évakarawai áamáán-kawaa-kwaasi owé-imáyáá éna anónka'a séna kesí kwaásiyono. kesivomá áamáán-kawaa-kwaasigo éna kembá masínkaraimba kemá áamáán-kawaa-kwaasi úne. Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a

aaivimbá kwémaisinkaawe Póro simásuwowasa ⁷ isésa áamáán-kawaa-kwaasi Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí keiyái keiyai aaisambá simái taaínkaar-uráawe. ⁸ Sátúsi-monor-aimbo sun-kwáásí Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkanin-aintavesa kamparáimbán-iye kwésesa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakendarawa'a íma máyáawe kwésesa kwaási timambá íma máyáaye suwasá áamáán-kawaa-kwaasi sésa Áánútu pukén-kwaasi usásintinkaniye. Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a máyáawe. kwaási timambá máyáaye kwésuwasa mináintávái taaínkaar-esa ⁹ aaisambá sésa áamáán-kawaa-kwaasivinkemba áamáamba sun-kwáásí usásinesa asiramái sésa kesáámó awánáundaya Póro íma sáwí'a kwéivo Áánútuna kwayó'nákó kwembá simámakai. moórawai kwíyómpakewai kwembá simámakaiyo. íya isáúmne suwasá ¹⁰ aaisambá anónkar-anonka'a siráawe.

aaisambá anónkar-anonka'a suwaná i-kwáásítí anóndako séna Póromba aaisan-aéemesa tavisíyapa'a aiyayaamba tawíyévainivo i-kwáásíyávéna séna kwaásiti avumpimbá komé'a koái'mae'a kentí naaúmpa'a íyóro súwasa miwítí naaúmpa'a móankaraawe.

¹¹ móankarowana mindó'wáámbá Ísóigo Pórona egwaa'á kumbéna séna asiramái mé kentávái Yérúsaremuva'a simátímakaantemba Árómaa-naopa'a kosimátiminiyone Ísóigo siráaye.

Póromba áamáayu-aimba siráan-kwasai.

¹² súwasa usá aaváyaavimba Yútaa-kwaasi évaka'a torupamáí mésa Póromba áamáayu-aimba sésa tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaundayaanivo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawemo asiramái ¹³ sun-kwáásí kae-kwáái aiyayaan-kwaasi mésa sésa ¹⁴ mono-káwáá-kwáásíyé anón-kwaasiyavesa kosimátimesa sésa torupamáí méta asiramái séta Póromba tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawe. ¹⁵ miráumai keinárawate monor-ánón-kwáásíyé Árómaani-anondakontavai kampa'á kosimáme'a sé'a Póromba áí'mae kesópata tinatá áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe sewé kosimáme'a seró. mináímbá isésamo aampa'ó áí'maesamo tíyata tuvuwónaundayaawe siráawe.

¹⁶ suwaná Póromba áamánaako ááninko áamáayu-aimbo sumbá iséna isaaiséna i-kwáásítí naaúmpa'a iyéna Póromba mináímbá usimámuwana ¹⁷ iséna i-kwáásítí kawáánákómbá ááyena séna mindá'á áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba kosimámino súwana ¹⁸ áí'maena anóndakonopa'a kwéna séna ándáva'o umáyáin-kwaasigo áwí'a Póro sááyena séna minívé-kwáásí áí'mae anóndakonopa'a kwinaná moórá-aimba simámino sisa'á enópa'a áí'mae'a túne súwana ¹⁹ anóndako mindá'á ayáán-to'maena ímo kwaásimo máyón-ayampa'a ánkarena áísaa ena séna nóin-aina'íya sina'á isáano súwana ²⁰ mindá'á simáména séna Yútaa-anon-kwaasiye monor-ánón-kwáásíyé moórá-aimba sésa usá aaváyaavimba enópa'a iyéna kampa'á uséna Póromba áí'mae kesópata kumínata áísaa umai mináínkóná ááinta isánáe kampa'á usenááowe. ²¹ miwí táái íma isaaó. kae-kwáái aiyayaan-kwaasi asiramái sésa Póromba tuvútuweta toónkwárá nonkwárátá nánaumpo ímo tuvuwéta toónkwárá nonkwárátá íya nánaundayaawe sésa aúpá'á aampa'á kárákwiresa miwí tááiyavai owé síníyono sésa kárákwiraawe. mindáyavai miwí táái íma isaaó. minívé-kwáásígó anóndakomba mirá simámuwana ²² iséna séna simásimenda-aimba íma ó'on-kwaasi simátime anóndakomba simámakaumne. íma siyó séna ai'mákaiye.

Póromba áí'maesa anóndakonopa'a kunkáan-kwasai.

²³⁻²⁴ minívé-kwáásí ai'maréna i-kwáásítí kawáánákái tááyowasarai tuyaná séna ívé'-no'waamba Póromba áí'maikai Sísáriyaa-naopa'o kámááni-anondakonopa'a móruna

aúwákaiyo. sáwívar-i-kwaasi 200 i-kwaasi to'mayaa íyasa évaka-kwaasi ósin-arósáanumpimbo nááón-kwaasi 70 kwaasi to'mayaa íyasa sáwíva'a 200 kwaasi kwaan-táámbo tokáan-kwaasi to'mayaa íya'a Pórombo ayáá'maena kwínín-osimba to'mayaa umánke'a ívé'-no'waamba Póromba kawé'á umái kárákwimai áí'mae'a kámááni-anondako áwí'a Vírikísinopa'a mórúna aúwáaro séna ²⁵ aúvái agayéna maará simámena séna ²⁶ kentáási anón-kwaasi Vírikísi isaaó. kemá Kórótíyasa Árísiya sáwíyan-aimba simámenaumpo isaaó. kawerá umái máyaano. ²⁷ Yútaa-kwaasi minkwáásí áwí'a Póromba tátokesa tuvuwíyanesa kwéowa'a Áróamáani-kwaasiti aúvái tokáin-kwaasigo isa'á isé'a Yútaa-kwaasi tiyáámpinkemba tavisimái kesí i-kwáásí tiyáámpimba tin-káúnasa áí'maesa migowé. ²⁸ minkwáásígómbó simánkén-aimba isánáe sé'a áí'mae'a miwítí anón-kwaasitopa'a kunkáumne. ²⁹ íma sáwí'a uráintavai isasá miwítí amáán-aine su'mai simánkaraawe. kemó ándáva'o auwé'o tuvúwónanamo puwínini'a íma uráiyé. ³⁰ Yútaa-kwaasi évaka'a amááyu-aimba sewa'á isé'a enópa'a ai'maráanasa áí'maesa kumónááowe. kwembó simánkaraan-kwaasiyave'a simátíme'a sé'a kwembó aavimbó mayánkáan-aimba enaúranka'a simái kawer-oró. mináúvái-kwándááívímbá agaimaréna siráiyé.

³¹ agaimaréna súwasa i-kwáásí simátimunteмба mirá ésa mindó'wáámbá Póromba áí'maesa kweémesa Antípátisi-naopa'a kunkwaésa ³² usá aaváyaavimba i-kwáásí marapá'á kwénaaun-kwaasi kuntauwerésa miwítí naaópa'a iyúwasa ósin-arósáanumpimba kwénaaun-kwaasi Póromba áí'maesa ³³ kweémesa Sísáriyaa-naopa'a ósin-arósáanumpinkemba marapá'á kumbaésa mináúvái anóndakomba móru amésa Póromba aúranka'a móru ánkárowana ³⁴ mináúvái táámpamai iséna Pórontavai séna emá náám-baravaken-kwaasiya'ono súwana Póro séna kemá Sírísiyaa-maravaken-kwaasi úne súwana iséna ³⁵ ánivo aaimó simánkaraan-kwaasi kumiya'a isánaumne séna kwená kwaasiyavena séna Érótimo uráin-daumpa'a máánkare'a kawé'á umái kárákwiyoro súwasa mirá uráawe.

24

Yútaa-kwaasi Póromba simánkaraan-kwasai.

¹ kárákwiyuwasa éva'aasei-no'waamba kwaésa aiva'-mónó-káwáánákó áwí'a Ánánáesiye anón-kwaasiye Póromba aaimó simánkénesa Sísáriyaa-naopa'a Vírikísinopa'a kúmúmba moóráwai amáámba kawé'á umái isón-kwaasi áwí'a Tétárasí kwesé Vírikísinopa'a kumbésa ² Póromba ááyowana túwana Tétárasí aái simánkena anóndakomba simái arumbá airaréna séna kentáási anóndakoo kawer-ímáyáágwárá-kwáásí po kawé'á umái kárákwiraanata ayáátááka'a paru umáíya máyaumne. ená imáyáavinkemba kawé'á umái súwa'naa ónata maémáyaundayaawe. ³ kesáa naaó'-nao'a máyaunda-kwaasiya aasiyaasi-táwai entávái amoí kwéundayaawe. ⁴ íma ayáátáár-aimba sénaumpo embá ávón-kaíyáváinivo ákí-aimba sénaumpo usúká'mai isaaó. ⁵ maankwáásígó aosaambá kwimái amápa'-marava'a kwénaaena Yútaa-kwaasi simái tirumbá airaráísasa Násáretivakewaina aampa'á kwégwaresa kwéowana mirámó on-kwáásítí aiva'ná'á ména mirá kwéiyé. ⁶ mirá kwéena ó'onkaa-kwaasi áí'maena anóm-bono'-naumpa'a móankaraisana ména sáwí'a uráintavaiya maankwáásíyá tátoketa [kentáási monor-ánón-kwáásítópa'a aái simánkanae kwéunanya ⁷ i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kuména kusínkambaiya siyáámpinkemba Póromba kunái'maena uména ⁸ simásimenaya séna enópa'a móru sénááowe sisatá kwégumundayaawe.] maankwáásígómbó áísaa inanamó éna aavimbó mayánkaraunda-aimba kwe sína amápar-aimba isaaó Tétárasí súwasa ⁹ Yútaa-kwaasi kwembá áwa'naa esa mináímbó simbá árair-aimba siyé siráawe.

Póro Víríkísimbo mósísimamakain-kwasai.

¹⁰ suwaná kámááni-anondakoma aúwanaan-awaame'a éna Pórontavena e siyó súwana Póro séna emó kárákwiyonda ayáatááka'a imá maisu'maé iráanda pó'a enaúranka'a anondá ke aai sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiye. ¹¹ Áánútuna imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraandayave'a Yérúsaremuva'a umé'a siyáánkai umái kae'-nó'wáámbá ánásaraivo évakarawai tísaa inasá árai'a siyé sénááowe. ¹² anóm-bono'-naumpare sáwíyam-bono'-naumpimpare máá'aruvare íma aaisankáámbá sé'a íma kwaási simái áái'o tiyái-áímbá siráunda Yútaa-kwaasi suwánaraawe. ¹³ kembó simásínkáamba kampa'á sevó mináínkóná ááimba íma kwáyáie. ¹⁴ avorá'á ke simámenaumne. Ísuna aampa'á kwégwe'a kentáá síkwá'nái Ísóigona imáyáa é'a áwí'a mósá kwémaraunasa Ísuna aantavái maankwáásiyómbá sésa kampar-ámbán-iyé kwésewe. Mósesina áamáamba isé'a Áánútun-aai simátímakowai agaimakón-aimba isé'a áraire kwésune. ¹⁵ miwí sésa Áánútu amáparawai sáwí-kwaasiye kawé-kwáásíyé pukémpinkemba usásintinkaniyemo kwésesa amu'maráantemba kemá mirá kwéune. ¹⁶ mindáyavai kesí imáyáavimba sáwí'an-ivo sé'a Áánútu aúrankare kwaási túrankare kawé'á umái máyaumne.

¹⁷ ánivo ó'on-o'om-barava'a kwénaae'a évakar-ima maisuwé'a Yérúsaremuva'a kesí kwaási íma toómbá makáan-kwaasi óntamba kwétime'o Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a iráumne. ¹⁸ mimbáyái kwémae'o Yútaa-kwaasiti áamáamba ísámai kawé'ó íi-yántáá'á umásuwe'a Áánútuntavai ísámai póí'o ondayávé'a anóm-bono'-naumpa'a umáyaawanasa kesópa'a sáwíva-kwaasi íma tamésa túwaai kwésesa máyówasa Yútaa-kwaasi suwánowasa ¹⁹ évakarawai Yútaa-kwaasi Ésiyaa-maravaken-kwaasi mésa suwánaraawe. sáwí'o uráanasamo suwáresa enaúranka'a simásínkáaro. ²⁰ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'o sáwí'o uráanasamo suwánaresaraankasi moórá-aine su'mai siráasino. moórá-aine su'máimo senkákái isáasino. ²¹ monor-ánón-kwáásítópa'a máyaawandara'a anónka'a sé'a Áánútu pukén-kwaasimo usásintinkaniyemo siráunda-aintavai ívé'a aavimbá kwémaisinkaawe séwánasa kemó siráunda-aintavai kwésimasinkaawe Póro siráie.

²² súwana Víríkísi Ísuna aampa'á kwégun-aimba á'a ísarena séna i-kwáásítí anóndako áwí'a Árísiya kwemá kumína'a maanáímbá ísámai kawer-ónaumpo koró simásuwena ²³ Póromba kárákwirowaintavena séna ándáva'a kawé'á umái kárákwíye íma aiyayaanka'a asááúmárenasa ímo kwemó makáinda-yantaa'a kwená kwaási áwa'naa ónái síyamo e úwoi owé sinasá áwa'naa oro Víríkísi siráie.

Póro Víríkísinte Túrusíraante simátímakain-kwasai.

²⁴ Víríkísi simásuwena ména évaka-tawai maisuwéna awainínkómbá Yútaa-inimba áwí'a Túrusíraamba áí'maena taména Póromba ááyowana téna séna Ísu Káráísitin-aaiyavai árairemo sésa aráápamai máyáan-ainkona ááimba simátimuwasarai ísóyana ²⁵ Póro kawer-áínkóná ááimba kwésena ke túra'a kárákwíyi-aimba kwésena Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-aimba súwana Víríkísi áá'a kówana séna ánivo kwaaó. naaémbo ímo mayáímó kwáíndara'a ááyanaumne séna ²⁶ imáyáa éna Póro ándáva'a meéyán-onaná ayúsinkainkwae séna óntamba simína'a ayúrankanaumne-ímayaa éna mindáyavena aasiyaasi-táwai Póromba ááyowana túwasarai kwaasái símae irááie.

²⁷ kwaasái símae iyúyana kaer-ímá maisuwéna moóráwai áwí'a Pósiyasi Vésétasi kwemá Víríkísi anondá kámááni-mayai usámayanimba ákíse úwana Víríkísi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba íma ayúránkaraivo úwoi ándáva'a ánkaraie.

25

Póro aiva-káwáánákónopa'a kónaumne siráin-kwasai.

¹ Póro ándáva'a máyowana Vésétasi mináyámpá'á Sísáryaa-naopa'a taména kaumbo-nó'wáámbá tagwaimái tuwéna Yérúsaremuva'a umáyowasa ² Yútaa-anon-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé kwenópa'a tésa sésa Pórombo simánkaraundantenta óta simánkanae sésa ³ súwa'naa e Póromba kunai'márénana Yérúsaremuva'a iyíno. mináímbá sumbá évakarawai aampa'á kárákwiresa inkamíyanesa-imayaa ésa mináímbá suwaná ⁴ Vésétasi séna Póro Sísáryaa-naopa'a ándáva'a máyáiyé. kemá sáwíyanka'a kumónaumpo ⁵ keinárawapinkemba anón-kwaasi kesé kwégumesa Póro sáwí'o uráinda-aimba síya'a ísáano simásuwena Vésétasi ⁶ avakaumboé-no'waana'i. siyáánkai-no'waana'iyó. kwaéna Sísáryaa-naopa'a kumbéna usá aaváyaavimba aaimó ísón-daumpa'a uména Póromba koái'mae teró súwasa koái'maesa tuwasá ⁷ Yútaa-kwaasi Yérúsaremuvakemba kúmúwai Póromba kunúkúmure mésa áúiyaaín-aimba simánkówana ⁸ Póro miwí táái anondá simátiména séna kemá íma Yútaa-kwaasiti áamáamba káráre'a anóm-bono'-namba íma sáwí'a é'a Áróamáani-kamaani-kwaasiti áamáamba íma káráraumne Póro súwana ⁹ Vésétasi Yútaa-kwaasi tirumbá kawé'á ínkwáe séna Póromba áísaa ena séna Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno súwana ¹⁰ Póro séna ímaniye. Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakona kwaási ómpo kesáái ísámai kawé'an-uwo. Yútaa-kwaasiti áamáamba ímo káráraunda á'a suwánaraane. ¹¹ áamáambo káráre'o sáwí'o uráundarakai tuvuwónáemo sembá íma a'áo súsiño. úwoi sínkamosino. simásínkáan-aimba íma áraír-aimba pó'a íma iyónaumpo Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íniye Póro súwana ¹² Vésétasi iséna kwená kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyé aai simásuwena Pórontavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónáe sénda pó'a ai'maráana kwíníyone Vésétasi siráiyé.

Póro Ágáripante Pénáisinte simátimakin-kwasai.

¹³ Vésétasi simásuwena máyowana naaémba moórawai Yútaa-anon-kwaasi áwí'a Ágáripa úwana áamánaanko áwí'a Pénáisi úwana mindárai Sísáryaa-naopa'a kumésarai Vésétasi kámááni-kawaa-mayai mairóntavesarai kwenópa'a kumésarai ayáámba kwéamesarai ¹⁴ évaka'-no'waamba kwáúyana Vésétasi Ágáripaamba Póron-aaí simámena séna Vírísíki moórawaiimba íma ayúnránkáimba úwoi ándáva'a ánkáísana máyáiyé. ¹⁵ Yérúsaremuva'a umáyaawandara'a Yútaa-kwaasiti anón-kwaasiye mono-káwáá-kwáásiyé kesópa'a tésa kwembó simánkaraan-aimba sésa tuvuwó suwa'á ¹⁶ simátimé'a sé'a moórá aosaambá kwáyáínasa mináósáámbá ísáiyuwesa tínkamonaaoovo Áróamáani-kwaasi íma úwoi tínkamonaaoowe. moóráwaimba aavimbó mayánkéwana túranka'a ména miwí anondá aai simátiminasa Áróamáani-kwaasi mirámó sínda-aimba kawé'á umái isánááowe. Áróamáani-kwaasiti ááimba mirán-áimbán-iyé. simátimewanasa ¹⁷ kúmúwa'a íma úwoi mé'a usá aaváyaavimba aaimó síí-náúmpá'á umé'a Póromba ááyaawanasa áí'mae iyúwasa ¹⁸ kwembó simánkaraan-kwaasi usásinowa'a sáwí'o uráinda-aimba sénááowe-imayaa ówánasa ¹⁹ kentááiyé su'mai sésa moóráwai áwí'a Ísu pukáiwaintavai sésa Póro séna kwemá usásinena úwoi máyáiyé siráin-aintavai aaisambá siráawe. ²⁰ kemá sé'a nóraumai mináínkóná ááimba isánaumno sé'a Póromba áísaa e'a sé'a Yérúsaremuvara íyínara simánkaraan-aimba ísámai kawer-ónaumno séwánana ²¹ Póro séna ímaniye. ándáva'a máyaunasa kárákwiraamba pó'a Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái ísámai kawé'á íniye súwa'a kárákwiraan-kwaasiyavai sé'a kárákwimai kawé'á uréwana aambá paárína'a ai'maráanana kwíníyone siráumne ²² Vésétasi súwana Ágáripa séna mindákón-áái isánáe súwana séna ánivo aaváya isáníyone Vésétasi siráiyé.

²³ súwasarai Ágárípaawe Pénáisiye kwairóyamba usá aaváyaavimba usásinesarai kawer-únánkwátói úmaesarai i-kwáásítí anón-kwaasiye mindáópaken-anon-kwaasiye aánoumai iyúyasa amáparawai kwétuwanowasarai aaimó síí-náúmpá'á iyúyana Vésétasi Póromba ááyowasa ál'mae iyúwana ²⁴ Vésétasi séna anóndako Ágárípaemo máyáan-kwaasiye ísáaro. Yérúsaremu-naopakewaiye maankákéwáiyé Yútaa-kwaasimo aaimó maankwáásímó simánkaraamba awánaaro. tuvuwíyana puwínomo anónka'o símae iráamba ²⁵ avakáá úmae'a iyúnda íma sáwí'a uráimba póna íma puwíníye. Árómáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne siráintave'a ai'maráanana kwínimba ²⁶ kemó aúváimo agaimáimo aménaunda íma kwáyáiyé. mindáyavai mamáyáan-kwaasivimba Ágárípa aúranka'a máankaunda po kwemó sínda-aimba ísé simásímína'a aúváí agayánaumne. ²⁷ ándáva'o máyáin-kwaasimo úwoimo ai'maré'o simánkaraan-aimbo ímo aúváívimbo agaimáimo aménaunda uwóví'a ónaumne Vésétasi siráiyé.

26

Póro anondá simátímakain-kwasai.

¹ súwana Ágárípa Pórontavai séna ánivo simánkaraan-aimba anondá simátímiyo súwana Póro ayáámba mósá tuwéna simánkaron-ainkomba anondá síndayavena séna ² kentáásí anóndako Ágárípaao Yútaa-kwaasi simásínkaraan-aimba enaúranka'a anondá sénaundayavai sirunkó aamoí kwéiyé. ³ Yútaa-kwaasiti ááinkwara áamáankwara'a kawé'a umái kwéisaandayavai sirunkó kawé'a kwéintavai íma sívón-kaiyé sé kesáái kawé'a umái isáníyone. ⁴ kemá iyámpóirakemba kesí Yútaa-kwaasivimba mé'a Yérúsaremuva'a komé'a kemó ówándawaina ááimba Yútaa-kwaasi amápa'a suwánaraawe. ⁵ áamáan-kawaa-kwaasiti aampa'á arupí umái kuráumne. áamáan-kawaa-kwaasi Áánútuna imáyáaya éta asirayán-ámpátá kwégwareta minámpá'á arupí umái kuráumne. Yútaa-kwaasi ayáátáaka'a suwánaraamba pósa sésáinasamo ésa kentávái árai'a siyé sénááowe. ⁶ naaóvá'á Áánútu kentáá síkwá'náyavai árair-aimba simátímakomba paáríníntavai amu'makáumnemo siráunda-aintavai aaivimbá maisínkaraawe. ⁷ kentáá síkwá'ná sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasivinkemba Yútaa-kwaasi no'wáámba aaváyaavimba eénáínka'a Áánútuna imáyáa mósá kwémaresa mináráír-áimbá amu'maráantemba mirá kwéundayavai aaivimbá maisínkaraawe. ⁸ Yútaa-kwaasiyono. Áánútu kwaási pukémpinkemba kanaán-umai usásintinkaniye-aintavai nóra isará íma áraire kwéseo.

⁹ ááéma kemá imáyáa é'a Ísu Násáretivakewaina aampa'á kwégowai sáwí'a umátinkanaumne-imayaa uráumne. ¹⁰ Yérúsaremuva'a mirá ówánana mono-káwáá-kwáásí sí'márówa'a Áánútuna kwaási sáwívarawai tí'mai ándáva'a tínkaraawanasa tínkamiyasa púwóro sumbá kegwára'á mirán-oro siráumne. ¹¹ aasiyaasi-táwai mono-náúmpámpá'á kwénaae'a Ísun-aaí simái sáwí'a ígwáe sé'a tínkambae'a iráumne. sirunkó íkaa'á vówa'a némpa'-naopimpakwara'a kwénaae'a tínkambae'a kuráumne.

¹² anóndako Ágárípaao mindáyavai mono-káwáá-kwáásí aúváí agaimái simúwa'a Támásikasi-naopa'a maimaé'a kówánda ¹³ kwáyá'wái ságayamba aaváúgómbo usáyaatarai-sagayamba tuwówana kwíyómpakemba kuména kesinepakéné kesé kun-kwáásí tinepakéné sán-kówata ¹⁴ marapátá tuvamówánanaya aaiyé su'mai súwa'a isááwánana simásimena Yútaa-kwaasi tááivinkemba séna Sóroo nóintavai kembá sáwí'a kwéono. póímo ándámo kwímakaawanamo ayáámbo kawésíntemba emá mirá kwéone súwana ¹⁵ Ísóigoo nááwa'ono séwánana Ísóigo séna kembá Ísumba sáwí'a kwéumasinkaana'a úne. ¹⁶ usásinaao. kesí mayái mayáínkwáe sé'a

usásinanke'a enaúranka'a paárúnda ívé'o suwánáándarakemba agarááránkáanda-aimba simátíma'mae iyíníyone. ¹⁷ ai'maráana Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye simátímínasa évaka'a áwáá'o aíya'a miwí tiyáámpinkemba airánaumne. ¹⁸ simátímínasa túnín-ampa'a ivátuwesa sámó kain-ámpá'á teró. Sáatáánigona asirayámbá tuwésa Áánútuna asirayámbá tamáyáaro. simátímínasa kesááiyavesa áraire sésa aráápamai maíya'a miwítí sáwí-imayaa maitiyuwé'a Áánútunde-i'a umátinkaunda-kwaasivimba mótinkanaumne Ísu simásímakaiye.

¹⁹ anóndako Ágárípaao kwíyómpakemba simásímakain-aimba íma tuwé'a úwoi mirá kwéune. ²⁰ aiva'á Támásikasi-naopa'a simátíme'a naaémbe Yérúsaremuva'a simátíme'a minkákémbá Yútaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a ó'onkaa-kwaasiti maravá'á simátíme'a sé'a kentí sáwí-imayaa tuwé'a Áánútumpa'a té'a kawe'-máyaí mayáiyasa tuwánésa sésa Áánútumpa'a tiráawain-owe sígwáe sé'a simátíma'mae'a kuráumne. ²¹ mindáyavai anóm-bono'-naumpa'a máyaawandara'a Yútaa-kwaasi kembá tátokesa tuvuwónáe siráambanivo ²² Áánútu súwa'naa úmaena ívékwara'a kwéiyisa'a maanká'á mé'a anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kesáái kwésimatíme'a Áánútun-ai simátímakowai agaimakáan-aimba Mósesi agaimakáin-aimba kwésimatimunda-aimba mimbórá-áimbá kwésimatimune. ²³ maará sésa Áánútumo usásinankaiwaiyavesa agaimarésa sésa áí'a índai'a íyana aiva'ná'á pukáimpinkemba usásinankaniye-aimba agaimakáamba pósa Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye pukáimpinkemba usásinkain-aimba isésa sámó kain-ámpá'á kwígwáe sésa agaimarésamo siráan-aimba kemá kwésimatimune Póro siráíye.

²⁴ Pórombo simánkaraan-aimba anondá kwésimatimuwana Vésétasi anónka'a séna Póroo uwoaó'á kwéone. aúváíma awánamae kwéiye po uwoaó'á kwéone Vésétasi súwana ²⁵ Póro séna anóndakoo íma uwoaó'á kwéumpo súnda-aimba árair-aimba arupí-aimban-íye. ²⁶ súnda-yantaa'a íma aúpá'á uráavo amápa-kwaasi táápimba siráamba egwára'á mináímbá ísaraampo kemá íma inkaisé'a úwoi kwésimamune. ²⁷ Áánútun-ai simátímakowai tááiyavai áraire kwésono. árairemo kwéseмба á'a ísaraumne Póro súwana ²⁸ Ágárípa séna ákí-aimba simásimenda-imayaa e Ísun-aaiyavai áraire sénaumne-imayaa oónó súwana ²⁹ Póro séna íma ákí-aintavai íma ayáátáár-aintavai kwésune. kembó asááuraan-andaoma íma keinárawapimba kwaínkwáe kwésundanivo Ísun-aaiyavai áraire siráundantemba kesáái kwéisaan-kwaasiye esé mirá sénááontavai Áánútumpa'a námúnaa kwésune Póro siráíye.

³⁰ súwasa Ágárípaawe Vésétasiye Pénáisiye amápa-kwaasiye usásinesa ³¹ máá'aruva'a kumbésa keáímbá sésa íma sáwí'a uráintavai ándáva'a ankésa tuvuwíyana puwíno siráawe suwaná ³² Ágárípa Vésétasintavena séna Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kónaumne ímo siráinkakai ayúrankaanana kówisina mináímbá siráimba po ai'marénana Áróamáani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwíno Ágárípa siráíye.

27

Póro Áróamá-naopa'a kuráin-kwasai.

¹ súwana Vésétasi to'mayaa éna séna Ítári-marava'a Áróamá-naopa'a nompí-sípívímbá kwígwáe séna Póronkwara évakar-anda-kwaasigwara'a moórá-kwaasigontavai kárákwimae kwínkwáe séna méankowana minkwáásígó áwí'a Yúríyasi kwemá Áróamáani-aiva-kwaasigona i-kwáásítí kawáánákómbá méankowana ² moórá-nompi-sipi Átámítivakemba kwáyowana Ésiyaa-maragona awámpáká'-náópa'a kónáe

súwata mindómpí-sípívimbá usáateta Másétóniyaa-maravake Tésárónaikaa-naopaken-kwaasi áwí'a Árisítakasi kwesé usáateta kweémeta ³ usá aaváyaavimba Sáitóni-naopa'a marapá'á kunásávaawananya Yúriyasi Póromba arumbá umánkena séna úwoi ená kwaási kotuwánenasa ímo tokénda-yantaa'a áméro súwana mirá úwata koyauweréta ⁴ mindómpí-sípívimbá usáateta kwégowananya úndá toréna nompí-sípí táto'marowana íma kúwata nonavuvumpa'á kwáyom-barago áwí'a Sáíparasi-marama kwáyopa'a mináyámpá'á úndá íma torówata mivátá kweémeta ⁵ Sírísiyaa-marava'a Pámpíriyaa-marava'a kóyaaiteta Árisiyaa-marava'a Máíraa-naopa'a marapá'á kunásávaawananya ⁶ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavake-sipigo Ítári-marava'a kónáe sú-sipigo kwáyowana i-kwáásítí kawáánákó awánéna mindómpí-sípívimbá mósinkaraiye.

⁷ mósinkowata kówánda sáwíyan-unda toréna mindómpí-sípígó íma aintówata évaka'-no'waamba kwaéta mirá úmaeta Náítasi-naor-egwaata kówánda anón-unda toréna nompí-sípí ai'á tosétuwowata sínaaempakenta koyauweréta nonavuvumpa'-márágó áwí'a Kíríti-marava'a úndá íma torópa'a kweémeta ayááivá'-márámá áwí'a Sáómóni-marava'a kóyaaiteta ⁸ uwí-nónawampakavamba suwesaraayávái úmaeta kweémeta Árásea-naokona egwaa'á kawe-kwáúné supa'á ⁹ ayáátáaka'a komáyaawananya aiva'-mónó-kawáánákó Yútaa-kwaasiti anóm-bono'-naumpa'a avumpin-dáúmpá'á kwéiyun-kanaa ánásowana minkánáá úndá torái-kánáá uwí-nónkó tuvántááva kwéuwasa inkaiséa íma nompí-sípívimbá kwénaaun-kanaa túwana Póro imáyáa éna simátimena séna ¹⁰ ívétaamo nompí-sípívimbó kónaundayaamo sáwí-yantaa'a kesinetá paáriníye. íma náaindaane su'mainivo nompí-sípíyé kwaásiye aúyoranaaowe. mináimbá kemá á'a ísaraunda póta aáno ménaumne Póro súwana ¹¹ i-kwáásítí kawáánákó Póron-ai íma iséna nompí-sípímó avúsúmai kúwain-aaiye misípígó avowán-áaiye su'mai iséna Póron-aaiyavai íma áraire-imayaa úmba ¹² misípígó kwáyompa'a úndámo torái-kánáá íma kawe'á ún-ayampa'a mésa sáwíva-kwaasi sésa tuwéta Víníki-naopata komáyáananaya úndá torái-kánáá ánásainata kónaumne sumbá Víníki-naopa'a Kíríti-marava'a kwáyon-daopa'a kawe'-nónkwaumpa'a ímo úndámo torón-kwaumba kwáyowasa mináimbá siráawe.

anón-unda torówana uwí-nónkó aintásarain-kwasai.

¹³ suwaná tiyáanepakemba sáwíyan-unda torówasa awánéna sésa Víníki-naopata kónaumne sésa nompímbó túwówanamo táto'matuwe máyon-anda mósá tavisimái kwémaresa uwatá Kíríti-maragona uwí-nónawampakavanta kówánda ¹⁴ Kíríti-maravakemba anón-unda toréna ¹⁵ mindómpí-sípí tátorowana íma aiyámba'mai kúwana avúsúmae nááún-tamayo'a tuwówana úndáo kweyáárika'a améntamaena kúwana ¹⁶ nonavuvumpa'á sáwíyam-barago áwí'a Kóta-mara kwáyowana úndá íma kwétoropata kówánda tínaaempa'o kárárumakesamo tavisímaesamo íyú-sipi tavisimái ¹⁷ anó-sipivimba marésa anó-sipi tawísívo sésa ándáneí asááumai kawer-úmárovana Árípiyaa-mara-ayampa'a uwí-nómpímbá nonáámáái-oma'a kwáyowasa minómák'á ai'á máikwiwivo sésa úndáo avúsúmai kwégon-ampanta ayú'mai mórúna márówana kwempa'á kúwana ¹⁸ usá aaváyaavimba minúnda paái kwétorowasa óísamba taaímbai uwí-nómpá'á kwétuwesa ¹⁹ usá aaváyaavimba misípívimbó mayáímó máyón-kwaasi mayái-yántáá'á nompá'á kwétuwowana ²⁰ minánón-únda paái kwétorowata ayáátáaka'a aaváúmá o'á íma awánéna sípígomo kwínín-amba íma awánéna imáyáa éta kentáásí maráyá íma awánaandaya maavátáyá ánásanaumne-imayaa uráundayaawe.

²¹ imáyáa ówánda ayáátáaka'a toómbá íma kwénowana Póro túranka'a taména séna Kíríti-marava'a kwéteta seéwánda íma kesáái ísaraawe. isékai sáwí'o íi-yántáá'ó náaindaambo tuwái íya awánáúsino. ²² ánivo tirumbá asiramái máéro.

nompí-sípíyé su'mai sáwí'a ínivo kwaási íma puwónaundayaawe. ²³ Áánútuna imáyáa mósá kwémaraunda ívé'-no'waamba kwemá kwená kwayó'ná'á ai'maráísana kwíyómpakemba kesópa'a kumbéna ²⁴ séna Póroo asiramái maiyó. emá Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a kwinaná enáái isáníye. Áánútu embá kawe'á umánkáimba póna esémo kwégon-kwaasi kárakwiyinasa íma puwónááowe siráiyé. ²⁵ mindáyavai asiramái máéro. simásímíntemba Áánútu mirá ínimba á'a isáúmne. ²⁶ úndáo nompí-sípí améntayuwainata nonavuvumpa'á maragóná awámpátá kónaumne Póro siráiyé.

²⁷ súwana uwí-nómpímbá áwí'a Étériyaa-nompimba sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba úndá toréna améntámaena kúwasa no'wáán-avuntamba sípivimbayai-kwaasi sésa maragóná egwaatá kwégumne sésa ²⁸ ándá-ayaira'a umbaimó tón-tantaa'a aríkwímakesa nompímbá tu'mái tavisimái awánomba mindónkwááúmbá ayáátááka'a 120-ra'a kwáyowasa kwégwesa ó'a móyu'mai awánomba ákira'a 90-ra'a úwasa ²⁹ maragóná awámpá'á óntamba kwáyaindara'a tuvamúnavo sésa táátavai ésa éiyain-anda ayútúwówana ánaaempakemba nompímbá kuména tátorowasa avekáá iraráinata nóin-tantaara kwáyáiya awánanae sésa ³⁰ nompí-sípívím-báyái-kwáásí imáyáa ésa aúpá'á kónaumne-imayaa ésa kampa'á sésa aipakén-ándá ayútuwanae sésa sáwíya-sipi nompá'á móruna túwówana ³¹ Póro i-kwáásíyé miwítí kawaánákóntáváiyé séna sípivimbayai-kwaasimo ímo anó-sípívímbó máésamo ésamo amápa'a ánásanaaowe Póro súwasa ³² i-kwáásí sáwíya-sipigona ándá káráyuwówana kóuraiye.

³³ kóúwana sáwíyanka'a irataró'a Póro séna sísamaivakemba éiyaimba kumbaimái-no'waamba káno'a mé'a íma toómbá náráavo ívé'a toómbá naaró. ³⁴ kemá asiramái simátíme'a sé'a toómbá né'a túma kawe'á ína'a mé'a íma ánásanaaowe ³⁵ Póro simásuwena amápa-kwaasi túranka'a toómbá mairéna Áánútuntavena súwi séna toómbá topámbai nówasa ³⁶ awánowana tirumbá kawe'á úwata toómbá naáwánda ³⁷ mindómpí-sípívímbá sáwíva-kwaasi 276 kwaasi máyaawanda-kwaasi toómbá naáwánanaya ³⁸ símú'a vówanaya misípí umbái tówasa mimpímbó kwáyontomba áwí'a úwítí-tomba nompímbá maisu'márówana etóyóí úwata maémaumne.

nonkó tuvántáávanena misípí tawísíyukain-kwasai.

³⁹ máyaawananya irataró'a úwasa awánomba íma awánom-barama kwáyowasa awánomba mivá'á nonkó irówana kawe'-nónaamaai kwáyowasa awánésa sésa meivátá iyónanaya kawe'-nónaamaaiva'a póna sípigo úwoi iyíníye sésa ⁴⁰ sípigombo tátorain-anda káráyuwówana nompá'á kumúwasa avúsúmaesa nááún-tamayoka'a kárárumaron-anda ayútuwesa aipa'á ampantá aríkwímaresa úndáomo kweyáárika'a avúsínata nonáámááíva'a kónáe sésa ⁴¹ kuwaná nompímbá nonáámáái-oma'a kwáyowana mimpímbá misípígó ai'á mááritowana nonkó áyámiva'a tuvántáávanemena tawísíyukaiye.

⁴² tawísíyuwówana i-kwáásí sésa ándá-kwaasi nombá tuvámbai kóvainivo tínkamona suwaná ⁴³ i-kwáásítí kawaánákó Póromba áwa'naa ena séna íma tínkamoro simásuwena séna nombó tuvámbaimo kawe'ó uréwai nompímbá ásávare'a tuvámbae'a aápa'a koró. ⁴⁴ évakarawai ímo nompímbó tuvámbai awánarewai nompí-sípígóná taai-ayái mairé'a minká'á tátoke'a avúsúmae'a aápa'a koró súwata mirá éta amápa-kwaasiya kawe'á umáíya aápata kóyo uráundayaawe.

28

Mórata-maravata kóyoraunda-kwasaiya.

¹ aápata kawe'á umáíya komáyaawanasaya mindónávúmpá'-márágó áwí'a Mórata-marawe suwatá ísaraumne. ² aa'á téna táúgwí'a kwéuwasa mimbárávákén-kwáásí kawe'á umásinkesaya iramá agaisínkówata siyáánta kwégauvowananya ³ Póro iráárí'a

komaimaéna mimpímbá máagaimarowana koko'á úwana kwaavainkó téna Póro ayáánka'a tauntorówasa ⁴ kwaási awánésa keáímbá sésa moórá-kwaasi tuvúwísana púwísana nompí-sípívímbá timbá nonkómá íma tuvúkáimba póna ívé'a kwená anondáma maéna iraankavayaankó váinana puwíníye keáímbá kwésuwana ⁵ Póro ayáámba tuvimpín-úwana miniráánkáváyáámbá tará'maena iravímbá tuvamúwana íma Póromba áí'a úwasa ⁶ minkwáási Pórontavai imáyáa ésa intoráínana puwíníyo. marapá'á tuvaména puwíníyo-imayaa ésa ayáátááka'a aúrampimba avú'maresa mésa amu'matuwé máyówana íma ave'á puwúwasa imáyáa móruna ésa sésa minkwáási ísóigoman-íye siráawe.

⁷ suwaná mimbárávákén-ánón-kwáásígó áwí'a Pápáriyasi kwená maramá egwaa'á kwáyowai kawé'á umásinkenaya másinkowata kwená naaúmpata kaumbo-nó'wáámbá kogwaéwánanaya ⁸ Pápáriyasi avowámbá kokotámba ankéna ayánómbá naaegwará'á kwéuwana máyowana Póro kwenópa'a kwéna awánéna Áánútumpa'a námúnaa kwésena ayáándeí ane'á tátorowana mináí'á ánásowasa ⁹ awánésa tí'o ún-kwaasi tí'maesa Póronopa'a tuwaná miráumai asóvamatinkava kúwasa ¹⁰ aamoi-yántáá'á símúwata máyaawanasaya nompí-sípívímbá kónáe séwánda-tawaiya ímo makáawanda-yantaa'a símúwata kuráumne.

Árómaa-naopa'a kuráunda-kwasaiya.

¹¹ moórá-nompi-sipigo Arekesándiyaavakemba áwí'a keáváráwái-ísóí-sípígó éna úndámo torái-kánáa mimbárágóná nonkwaaúmpímbá kwáyowata kaumbo-kwíyómbá maisuwéta mindómpí-sípívímbá usáateta kweémata ¹² Sísari-marava'a Sáírákusu-naopa'a kwéta marapátá ásáveta kaumbo-nó'wáámbá kwaéta ¹³ nompí-sípívímbá usáateta kwéta Árísiyamu-naopa'a kógwaeta usá aaváyaavimba sínaaempakenta úndá toréna siméntámenaya kwéguwata kae'-nó'wáámbá kógwaeta Ítári-marava'a Pútíyori-naopa'a marapá'á ásávaawanasaya ¹⁴ Ísun-aaí ísówai máyówata kotuwánaawanasaya simásimesaya sésa moórá-sontaa keséya ménaaowe suwatá miráumaiya moórá-sontaa miwísé maéta Árómaa-naopata marapátá kówánda ¹⁵ Árómaa-naopakemba Ísun-aaí ísówai kówánda-ainta isésa aampaké kotiránáe sésa Ápíyasi-naopa'a máákéti-maruka'a amápa-kwaasi kwááyumo kwai-námbá kaumbo kwáyopa'a tuwaná Póro tuwánéna Áánútumpa'a aamoí úwana arunkó kawé'á uráíye.

Póro Árómaa-naopa'a mérain-kwasai.

¹⁶ Póro arunkó kawé'á kwéuwata Árómaa-naopa'a kówánanaya mindáópaken-kamaani-kwaasi Pórontavai séna íma ándá-naumpa'a maé úwoi-naumpa'a ménana i-kwáásígó enká'á kárákwiyiniye súwana ¹⁷ kaumbo-nó'wáámbá maisuwéna Póro mindáópakemba Yútaa-kwaasiti anóndarawa'a tááyowasa kwená naaúmpa'a tuwaná simátimena séna kesí kwaásiyono. Yútaa-kwaasi simái íma sáwí'a uráumpo kentáá síkwá'nái amáámba íma káráraundanivo Yérúsaremu-naopa'a kembá táto'mai Árómaani-kamaani-i-kwaasira'a tíméwasa ándáva'a sínkaraawe. ¹⁸ sínkaresa sínkamiyanesa kesáái avakáá-omba íma isasá ayúrankanae sewasá ¹⁹ Yútaa-kwaasi mináímbá kárówa'a kesí ááimba íma sáwí'a uróntavai sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a konaná kesáái isáníye. kesí Yútaa-kwaasi aaí simátinkanae íma súnnda kesáái isáínkwáe sé'a Árómaani-kamaani-aiva-kawaanakonopa'a tiráumne. ²⁰ Yútaa-kwaasiya Áánútumo usásinkaiwaimbo amu'makáundawain-aaí séwánasa tátokesa siyáánka'a asááuraamba pó'a tááyamai tuwáné'a simátimena Póro súwasa ²¹ isésa miwí sésa Yútiyaavakemba Yútaa-kwaasi íma entávái aúvái agaimái túwáawana tiráíye. íma évakarawai aaí másimasimesaya entávái sáwí-aimba íma kwésimankaawe

siráawe. ²² amápa'-mapa'a Ísuna aampa'á kwégontavai sáwí'a kwéumatinkaamba kwéisaumpo mináimbá simásímínata ísáano siráawe.

²³ simásuwesa moórá-tawai Póro simátiminin-kanqa marésa komésa minkánáá túwasa sáwíva-kwaasi Póro máyopa'a tuwaná aaváyaavinkemba ááimba ásarena Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba simátíma'maena no'wáámba móanasaraiye. naaóvá'á Mósesi agaimakáin-aimpinkene Áánútun-ai simátímakowai agaimakáan-aimpinkene Ísun-ai simátíma'maena iyéna Ísun-aaiyavai áraire sígwáe séna simátimuwasa ²⁴ isésa évakarawai sésa árair-aine suwasá évakarawai sésa kampar-áiné suwasá ²⁵ miráumai aaisankáá simái taaínkaar-uaná Póro séna naaóvá'á Áánútun-amanko moóráwaimba Áánútun-ai simátímakowaimba áwí'a Áísáyaamba simámuwana kentíkwá'náyomba simátímakomba mináimbá árair-aimban-iyé. ²⁶ Áísáya agaimaréna séna

Áánútu séna minkwáásiyávái kosimátime se kwéisaambanivo íma ísámai kawe'a kwéowe. kwéawanaambanivo íma awánamai kawe'á kwéowe. ²⁷ miwítí imáyáao umbái kwétaisana tááko aaimó isáiyávéna ávón-kaisaná túranko awánaiyavena ávón-kwégaivo ímo mirámó ésamo ésa táá'o isésamo túrambo awánésamo kesááimo isésamo miwítí sáwí-imayaaomo tuwésamo kesópa'o tenkákái sáwí-imayaa maitiyuwé'a kawe'á umátinkausino Áánútu siráiyé

Áísáya agaimaréna siráiyé. Póro simásuwena ²⁸ séna kemá mirá kwéowa'a pó'a simátime'a sé'a Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba kawer-ámpá'á kwémetinkain-aimba ó'onkaa-kwaasi kosimátímakaundaya Áánútun-ai kwéisaawe ²⁹ Póro mináimbá simásuwowasa [Yútaa-kwaasi kwesimá kwesiman-esa aaisa-símaesa kóuraawe.]

³⁰ kóuwana Póro mindáópa'a ména kaer-ímá maisuwéna kwená óntamba naanka'á kwétuwena máyomba sáwíva-kwaasi kwenópa'a tuwaná aamoí éna ³¹ Áánútu kwená kwaási kwégawaain-aimba Ísóigo Ísu Káráísitin-ai simátíma'maena iráiyé. kámááni-kwaasi mináíntávái íma aambá aúnúwana asiramái simátíma'maena iráiyé.

kemá Árúku súnda-aimba ánásaiye.

Árómaa

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Kórínti-naopa'a ména maanáimbá agaimái Árómaa-naopa'a máyón-kwaasi agaimái moórá-ininko áwí'a Vípimba amúwana mátímakaiye. Árómaa-naopa'a kámááni-kwaasiti aiva'-náópa'a Ítári-marava'a kwáyón-daopa'an-iyé. Póro Árómaa-naopa'a kwíníyena póna Ísuna aampa'ó kwégún-kwaasivimba mayái mayáníyena póna miwí túwa'naa umai to'mayaa umátinkanae séna maarán-áimbá agaimái Vípimba amúwana mátímakaiye. Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye amáparawai sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokowana Ísun-aaiyavai áraire sewáiyé su'maiyavai arupí umái máyáawe Áánútu siráiyé. Áánútun-amankoma sáwí'o úmae kwégon-asirayanko tátokaimpinkemba iyátínkáísasa Ísuwe tarúmai aúnái'a umái kwémaewe. Áánútuna amáánkona mayái-áínkwará'á agaimái amúwana mátímakaiye.

¹ kemá Póro Ísu Káráisitina mayái-kwáásígó é'a maanáimbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kembá aantá-kwaasi ítámarena séna kesáái áséi-kwasai kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaiye. ² naaóvá'á Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena mináséi-kwásái simái asirámakain-aimba súwasa aúvái-kwandaavimba agaimakáawe. ³ mináséi-kwásái Áánútu ááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitintavesa simái agaimakáawe. kwemá kwaásimo kunaúkáiimba anóndako áwí'a Téviti aísavutantamba uráiwaiman-iyé. ⁴ kwenamankó Áánútunopakemba póna Áánútu kwembá pukáimpinkemba usásinankaraintaveta minánón-ásíráyámbá awánéta séta Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. ⁵ ó'on-o'om-baravaken-kwaasi kwenáaiyavesa áraire sésa taagwiavónááontavena Áánútu Káráisitimba imáyáa amúwana kentávéna séna kesáái kosimátíma'mae naauwó séna kawe'-máyái símakaiye. ⁶ Ísu Káráisitina kwaási-i'a ónááontavena Áánútu tááyena keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawaigwara'a tááyariye. ⁷ mináíntávé'a imáyáa kwée'a maanáúvái agaimaráúmpo ísáaro. keinárawa'a Árómaa-naopa'a máyáawai Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a ónááontavena tááyariwai ísáaro. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnáa kwésune.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁸ keinárawa'a Ísu Káráisitiye aráápamai máyáan-ainko amápar-ayampa-kwaasiva'a kóyáwé isasá ísáawa'a Ísu Káráisitina mayáiyávé'a imáyáa é'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁹ Áánútuna mayái karuwaa'á umái kwémae'a ááninkon-aai áséi-kwasai kwésimatime'a keinárawatave'a námúnáa símae kwéiyunda Áánútu kwéisaiye. ¹⁰ kentópa'o ímo kúndayave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa úmae iyé'a arááímo táínamo e aambá kwisínkéna'a Árómaa-naopa-kwaasiye komáéno kwésune. ¹¹ Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isa'a kotúwa'naa ona'á kwenáaiyave'a asiramái imáyáa ónááontave'a kentópa'a kónáe sé'a kwéune. ¹² mirámó ina'o é'a keinárawa'a túwa'naa ona'á kembá súwa'naa ónááowe. Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwée'a túwa'naa ona'á kembá mirá ónááowe.

¹³ kesí kwaásiyono. kentópa'o ímo kúndayave'a sáwí-imayaa ováínivo maanáimbá ísáaro. sáwíva-kanáa kónáe sé'a únda moórá-yantaako tátoraísa'a máyaumne. ó'onkaa-kwaasivimbo Áánútuna aambó agaráátinkaawanasamo kwakáantemba keinárawa'a

ó'onkaa-kwaasi owa'á mirá ónái sé'a kwéune. ¹⁴ Áánútu súwa'naa uráintave'a sáwíva-kwaasi anón-daopare sáwíyan-daopare amápar-aimbo ísaraawaiye ímo ísaraawaiye túwa'naa onó. ¹⁵ mirámó únda Árómaa-naopa'o máyáan-kwaasi áséi-kwasai kosimátimenae sé'a kwéune.

áséi-kwasaigona asirayán-kwásái.

¹⁶ áséi-kwasaiyave'o ímo sigaeyávé'o kwéunda maarán-áimbán-iyé. áséi-kwasaiyavesa árairemo kwésewai Áánútu kwená asirayándéi miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaiye. aiva'á Yútaa-kwaasi ísaraawasa naaémba ó'onkaa-kwaasi kwéisaawe. ¹⁷ Ísu Káráisitín-aaiyavetaamo áraire kwésundayavenaya mindáyavenawe su'mai Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésisata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaumne. áséi-aimpinkemba mirán-áintá ísaraumne. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésimba pósa aúnái'a umái kwémaewe agaimaréna siráiyé.

Áánútumba tínaaemba umámakaan-kwasai.

¹⁸ Áánútu maanáimbá agaráásínkaraiye. marapá-kwáásí sáwí-imayaa ésa sáwí'a ésa mirámó kwéomba Áánútuna árair-ainkona aambá áumbakaamba póna Áánútu áwáá'a séna kwíyómpakemba sáwí-meyamba timíníye. ¹⁹ Áánútu kwená ááimba íma aúpá'á maréna avora'á agaráátínkaraimba marapá-kwáásí awánésa íma imáyáa uráamba póna sáwí-meyamba timíníye. ²⁰ Áánútu maramó taróruinkakene minavumpinkéné Áánútuna ááimba awánésa kwená asirayámbó kwaikwai'o kwéin-asirayamba kawe'á umái awánésa Áánútun-ane'a túrandei íma kwéawanaambanivo kwená ááimba á'a kwéisaawe. Áánútu taróruin-tantaa'a awánésa pósa kwemó máyáin-aimba kanaán-umai kwéisaawe. mindáyavesa sáwí'o kwéomba miwítí ááinko isasá sáwí'a kwéowe. ²¹ Áánútu máyáin-aimba ísaraambanivo ivátuwesa kwenáwí'o mósá marésamo árai'a máyáiyé seráámbá íma mósá marésa súwi íma sésa ivátuwesa kaé'náer-imayaa kwéesa túnkain-ayampar-imayaa kwéesa ²² kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne sembánivo sáwí-imayaagwara-kwaasi ésa ²³ Áánútu maí'mai'a kwéiwaina imáyáa íma mósá marésa kwaási áúwawaakaamba numamá kwái-kwaamba iraankavayaambá tarórumakesa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraawe.

²⁴ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa miwívimbá miwí túma sáwí'a kwéowe. ²⁵ Áánútun-aai árair-aimba araisésa kampar-áimbá kwégwaresa Áánútu amápa-tantaa'a taróruinwaina imáyáa íma mósá marésa kwená mayái íma kwémaesa kwemó uráin-tantaakona imáyáa mósá marésa mintántáákóná mayái kwémayaawe. Áánútu áwíre su'mai mósá marááraamba árai'a mindá íma mósá kwémaraawe.

²⁶ kwaási mirá-sáwí'á kwéontavena Áánútu ánaaemba umátimena séna sáwí-imayaayave'o tirááiyave'o ónááomba úwoi mirán-oro siráísasa aaraí tuwai'máá'a tiyuwésa keiyái kesuwainíne sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa ²⁷ kwaai miráumai tuwainímbáa'a tiyuwésa keiyái kesuwainí kesuwai símae kwénaesa mirá-sáwí'á úmae kwénaaontavena Áánútu miwí túra'a sáwí-meyamba arupí umái kwétimiye.

²⁸ Áánútu kwenáái árair-aimba arááíséntavenawe séna ánaaemba umátímísana miwítí sáwí-imayaago táái tinkéna isasá kentí imáyáavinkení'o kwéomba uwóv'á

kwéowe. ²⁹ ó'on-o'o-sawi-imayaago miwívimbá anómba isasá sáwí'o kwéomba íma agandésa túran-anda ésa sáwí'a umátinkesa kawe'-máayáimó kwémayaantavesa tirunkó simái sáwí'a kwéumatinkesa tínkamowasa púwówasa aaisambá sésa kampa'á simátiyuwesa simái sáwí'a kwéumatinkesa kwantánaanta-aimba símae kwénaaesa ³⁰ túwí'a kumínkwáe sésa kampar-áimbá kwésesa Áánútumba tíyámba kwéumankesa sáwí-aimba kwésimatinkesa kampa'á sé'a anón-kwaasiya úne sésa túma maé iyésa aúna-sawi-mayai mayánáe sésa mirá ésa tinóvowi táái araisésa ³¹ tirumpimbá kawer-áimbá íma kwáyáísasa simáimo asirámakaini'a íma ésa miwítí kwaásiti imáyáa íma ésa tirumbá íma umátinkesa mirámó kwéomba ³² Áánútu áamámba símarena séna mirá-sáwí'ó kwéowai puwónááowe siráimba isésa íma ivátúwáamba mirá úmae iyésa íma agandésa mirámó kwéowaiyavesa aamoí kwéowe.

2

Áánútu aaivimbá kwémaitinkain-kwasai.

¹ évakarawai tuwánésa sésa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésewai simátiménda ísáaro. mirámó kwésemba keinárawakwara'a mirá-sáwí'á kwéomba póna aaivimbá maitinkáina'a sáwí-meyamba mayánááowe. ² mirá-sáwí'ó kwéowai Áánútu aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímimba kwemó arupí umáimo mirámó kwéin-ainta ísaraumne. ³ évakarawai tuwáné'a sé'a sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba mayánááowe kwésemba mirá-sáwí'á kwéomba pó'a Áánútu aaivimbá íma maisinkéna sáwí-meyamba simíníye íma seró. ⁴ sáwí'a kwéowana Áánútu arumbá umátinkena íma ááéma sáwí-meyamba tíména timu'maréna máyáíye. mindáyave'a úwoisan-tantaa'an-íye íma seró. sáwí'o kwéomba tuwé'a Áánútumpa'a ténááontavena arumbá umátinkena timu'maréna máyáíye. ⁵ ánivo kemá tirunté maré'a sáwí'o kwéomba íma tuwé'a Áánútumpa'a íma kwétewe. mirá-sáwí'á úmae kwéiyontavena Áánútumo áwáá'o sénamo arupí-sawi-meyambo timínín-kanáa tínana Áánútu ávááraumai sáwí-meyamba timínana anómba íníye. ⁶ minkánáa tínana amáparawai miwítí mayáiyávéna kawe'-méyáné sáwí-meyane anondá timíníye. ⁷ kawé'á úmae kwéiyesa sésa Áánútu kentáa súwí'a mósá maréna ságamasinkenaya maí'mai'o ónaunda-ita umásinkaniye kwésewai Áánútu aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a umátinkaniye. ⁸ kesáyáváíyé su'mai imáyáa ésa kawer-áimbá tínaaemba umámesa sáwí-aimba kwégwaraawai Áánútu ávááraumai áwáá'a tiyéna sáwí-meyamba timíníye. ⁹ sáwí'o kwéowai Áánútu tí'a índai'a umátinkena umbai-yántáa'á tíména Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹⁰ kawé'ó kwéowai Áánútu ságamatinkena túwí'a mósá maréna paru umátinkena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mirá éna ¹¹ íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíníye.

¹² ó'onkaa-kwaasi Áánútu naaóvá'ó Mósesimbo simámakain-amaamba íma isésa sáwí'a kwéontavena máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isésa arááiséntavena Áánútu minámáánkóná ááinkwara'a aaivimbá maitinkániye. ¹³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isésa ímo kwaráíyanamo éna Áánútu arupí umái máyáawe íma síníye. ¹⁴ Áánútu ó'onkaa-kwaasi kwená áamámba íma simátimakowasa miwítí imáyáavinkembo minámáámbó kwarésamo ombá minámáámbá ísaraan-kwaasiraamba kwéowe. ¹⁵ mirámó kwéomba Áánútuna áamámba miwítí imáyáavimba kwáyáísasaraamba máyáawana tirumpimbá aaí kwéna kawé'ó ontávéna mináinkó séna kawé'á kwéowe séna sáwí'o ontávéna sáwí'a kwéowe kwésiye. ¹⁶ moóra-kanaamo tíanamo éna Áánútu Ísu Káráisitintavena sínana kwemá kwaásiti imáyáa

aúpár-ímáyáá taaímbarena aaivimbá maitinkániye. áséi-kwasaimo kwésimatimunda mináinkwára'á kwésimatimune.

Yútaa-kwaasi Áánútuna áamáamba tokáundaya póna kwésuwa'naa-iyé siráan-kwasai.

¹⁷ Yútaa-kwaasiya úne kwésewai isáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isaraundaya póta kawé'á umáíya máyaundaya Áánútuna kwaásiya úne sé'a kentúma mósá kwémaraawe. ¹⁸ minámáámbá isaraantave'a Áánútumbo arááímo tainí'o kwéon-aimba isé'a kawé'ó kwéon-tantaare sáwí'o kwéon-tantaare kanaán-umai taaímbare'a ¹⁹ asiramái sé'a kawer-ámbó ímo awánaraan-kwaasi kanaán-umai agaráátinketa túnkain-ayampa'o máyáan-kwaasi kanaán-umai sáma kwégamatinketa ²⁰ táá'a íma isáan-kwaasi kwéagaraatinketa iyámpóíraani'a on-kwáásí kwéagaraatinkaundayaawe kwésewe. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba isaraantave'a imáyáa é'a sé'a amápar-aimba iséta árarir-ainta kwésune-imayaa kwée'a pó'a mirán-áimbá kwésewe.

²¹ évakarawaimo kwéagaraatinkaamba keinárawakwara'a mináimbá kwáraaro. umóyámbá íma orómó kwéseмба keinárawakwara'a íma mirán-oro. ²² aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma orómó kwéseмба keinárawakwara'a íma mirán-oro. kampar-ísóigó sáwí-yantaa'a iyémó kwéseмба keinárawakwara'a sáwí'a kwée'a minkámpár-ísóigóná naaúmpa'a sáwí'a kwéomba mindá ivá'á túwáaro. ²³ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanta isaraumne sé'a kentúma mósá kwémaraambanivo minámáámbá araisé'a sáwí'a ombá kwaási tuwánésa sésa Áánútu áwí'a sáwí'a kwéumankaawe kwésewe. ²⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi sáwí'a kwéontavesa ó'onkaa-kwaasi tuwánésa Áánútumba simái sáwí'a kwéumankaawe agaimaréna siráiyé.

²⁵ Yútaa-kwaasi ontávé'a túra'a kárámai araa'éna kwée'a sé'a Áánútuna kwaásiya úne kwésewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáraamba Yútaa-kwaasi ombá mindá kawé'á kwéumatinkaivo minámáámbá íma kwáraamba Yútaa-kwaasi é'a túra'a kárámai araa'éna uráamba mindá íma kawé'á umátinkaisa'a úwoi-kwaasiraamban-owe. ²⁶ ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáraáawanamo imbá Áánútu séna Yútaa-kwaasiraamba é'a túra'a kárámai araa'éna kwéowairaamba é'a kesí kwaásiraamban-owe kwésiye. ²⁷ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimarówa'a Yútaa-kwaasi isé'a túra'a kárámai araa'éna uráambanivo minámáámbá arááíraamba pósa ó'onkaa-kwaasi íma túra'a kárámai araa'éna kwéowai minámáámbá kwégwaraawaimo ésa aaivimbá maitinkánaáowe. ²⁸⁻²⁹ túra'a kárámai araa'éna kwéowai mindáyavenawe su'mai íma Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-ovo Áánútun-amanko miwítí sáwí-imayaa maitíyukaiwai Yútaa-kwaasi Áánútuna kwaási-uramban-owe. agaimakáin-amaanko íma mirá kwéumatinkaivo Áánútun-amanko mirá kwéumatinkaiye. mirámó kwéon-kwaasiyavesa ó'on-kwaasi íma aamoí kwéumatinkaavo Áánútuwe su'mai aamoí kwéumatinkaiye.

3

¹ ímo ó'onkaavimban-ivo Yútaa-kwaasivimba nóran-kawe-tantaara paáruraiyo. túmo kárámaimo araa'énamo uráamba mindá nóran-kawe-tantaara paáruraiyo sembó ² sísaá íya'o é'a anondá sé'a kawé-tántáá'á paaréna aiva'á Yútaa-kwaasi Áánútun-aaímo tátoranaaontavena simátímakaiye sénaumne. ³ simátímakaimbanivo évakarawai Áánútuntavesa íma imáyáa ésa kwenáái íma kwétaagwiavowe. mirá kwéovo Áánútu íma mirá éna kwemó siráintemba kwéena simái asirámakaini'a kwésiye. ⁴ kwaási kampar-áimbá kwésevo Áánútu árarir-aine su'mai kwésiye. Áánútuntavena simái aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

enááigo árrair-aine su'mai isasá kwaási
 ísaraawe. íma kanaán-umai aavimbá mayankánááovo enááigo amápa-kwaasi
 táái kwéusayaaítaiye
 agaimaréna siráíye.

⁵ kesáámó sáwítaamo úndavinkemba Áánútuna kawé'-má'yáí avora'á kwégwaintaveta
 sáwíta kwéunanaya Áánútu sáwí-meyamba símímba sáwí'a kwéiyeya íma seno. mirán-
 áimbá kwaásiti imáyáavinkemban-ivo íma miráyá seno. ⁶ Áánútumo ímo arupí umáímo
 ménaraankasi naaémba amáparawaimo má'yáawaina ááintavena íma tísaa isinó.

⁷ moórá-aimba ísáaro. kesáámó kampar-áimbó súndavinkemba Áánútuna árrair-
 aimba avora'á paárisana kwenáwí'a mósá anómbe kwéiyintaveta kesáámó sáwí'o
 kwéundayavenaya Áánútu aavimbá maisínkáimba sáwí'a kwéiyeya íma seno.
⁸ mirán-kámpár-áimbó kwésemba mimpínkémbá sésa kesáámó sáwí'o kwéundaya
 mimpínkémbá kawé-tántáá'á paárinana Áánútu áwí'a iyíníye íma mirán-áimbá seró.
 évakarawai kesúwí'a sáwí'a umásinkanaaontavesa kentávésa kampa'á sésa mirán-
 áimbá kwésiye kwésevo Áánútu miwí aavimbá maitinkéna arupí umái sáwí-meyamba
 tímíníye.

amáparawai íma arupí umái má'yáan-kwasai.

⁹ kemá Póro mináimbá imáyáa é'a sé'a Áánútu aúranka'a íma maarán-íye. Yútaa-
 kwaasiya kawé-kwáásíyá únasaya ó'onkaa-kwaasi sáwí-kwaasi owémá íma mirán-ivo
 ké'naan-aimba sé'a sáwí-imayaago amáparawai tátokaiye kwésune. ¹⁰ mindáyavena
 Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu aúranka'a amáparawai íma arupí umái má'yáawe. ¹¹ ánivo amáparawai arupí
 íi-yántáá'á íma kawé'á umái kwéawanesa Áánútuwe maénáe íma kwésewe.

¹² amáparawai Áánútumba tínaaemba umámesa sáwí-amba kwarésa kaé'náe'a
 ésa íma kawé'á kwéowe. ¹³ kwaásimo pu'máímo kaviraantembá miwí tááigo
 mirá kwéisasa kampa'á kwésimatíyuwaawana miwí tááigo kwaaiivainkómó
 kwaásimo vaintembá kwéisasa ¹⁴ anómbe simái sáwí'a umátinkesa ¹⁵ ááéma
 tínkamowasa púwówai mésa ¹⁶ kwénaaopa'a tí'a úní'a umái umbai-yántáá'á
 tímésa ¹⁷ íma paru umátinkesa ¹⁸ Áánútu áároi íma inkaisésa ivátuwesa má'yáawe
 agaimaréna siráíye.

¹⁹ Áánútu amápa'-maravaken-kwaasiyavena amáámba séna mináimbá kwáráaro
 siráimbanivo araaiséta amáparawaiya Áánútu aúranka'a sáwí'a éta súnda arupí
 umáíya máyaumneya íma árai'a kwésune. ²⁰ Áánútumo siráin-amaamba kwáyáisata
 amáparawaiya íma árai'a séta amápar-amaamba kwégwaraundaya póna Áánútu ken-
 tááyávéna séna arupí umái má'yáawe síníye sénaundaya kampar-áimbá sénaundayaawe.
 amáámba kwéiseta sáwí'a uráumneya kwésundayaawe.

Ísun-aaiyavai árraire sewái Áánútu arupí umátínkáin-kwasai.

²¹ Áánútu aúna-amba agaráásinkenaya Áánútu aúranka'o kwaásimo arupí
 kwéumatinkain-amba agaráásinkenaya kwemó siráin-amaamba íma imáyáa éna
 minámba agaráásínkaraiye. mináintávésa naaóvá'á Mósesiye Áánútun-aaí
 simátímakowaiye minámba paáriníye-aimba simátimesa agaimakáawe. ²² kwaási
 Ísu Káráisitavesa sésa árai'a kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkaraiye kwésewana
 miwíyávéna Áánútu séna arupí umái má'yáawe kwésiye. Ísu Káráisitín-aaiyavesa
 árraire sésa kwenká'á agevamái má'yáawai Áánútu arupí kwéumatinkaimba mimbórá-
 ámba kwáyáiye. ²³ amáparawai sáwí'a ésa Áánútumbo arááímo kwétaini'o umáímo
 ménaesamo ombá ívé'a íma miráumai má'yáawana póna ²⁴ Áánútu úwoi túwa'naa

ena arumbá umátínkáísana Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaagomo tátokaimpinkembo iyátinkena Áánútu aúranka'a arupí umátinkanintavena pukáiyé. ²⁵ Áánútu séna sáwí'o kwéom-beyamba maitiyuwánintavena Ísu Káráísiti puwínana kwená naaemá kumíniye siráimba mináíntávéta séta árai'a mirá kwéiyé kwésundayavenaya kentáásí sáwí-meyamba kwémaisyuwaiye. ááémo sáwí'o uráamba Áánútu íma ááéma sáwí-meyamba tiména kwemá arupí kwéimba awánanaaontavena séna naaémba Ísu Káráísiti puwéna miwítí sáwí-meyamba maitiyuwániye siráiyé. ²⁶ ívé'a Áánútu arupí kwéimba awánanaaontavena kwaásimo sáwí'o kwéontavena imáyáa éna maará kwéiyé. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-meyamba kwémaitiyuwain-aintavesa áraire kwésewai Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaiye.

²⁷ miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáiyé. kentáásí kawe'-máiyáiyávéna ímanivo Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire súndayavena mindáwe su'maiyavena Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. miráumai kesúya maé iyónaundaya kentáávimbá íma kwáyáiyé. ²⁸ simátimunda árair-aimban-iyé. Áánútuna ámáánta kwégwaraundayavenaya ímanivo kwenáaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumasinkaintaawe. ²⁹ íma Yútaa-kwaasiye su'mainovo ó'onkaa-kwaasigwara'a túwa'naa ínintavena Áánútu máyáiyé. ³⁰ mimbóráwái Áánútu ména Yútaa-kwaasiya kwenaúranka'a arupí umásinkenaya ó'onkaa-kwaasigwara'a mirá kwéumatinkaiye. ³¹ kwenáaiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundayavenaya Áánútu arupí kwéumasinkaisata miráumai Áánútuna ámáámba íma tuwéta minámáánkóná ááimba awánéta kwégwaraumne.

4

Ááváramu Áánútun-aaiyavai áraire siróntavai arupí umái máyáane Áánútu siráinkwasai.

¹ Ááváramu Yútaa-kwaasiya síkwá'náma kwenááimo simátiménda ísáaro.

²⁻³ Áánútun-aai aúvávimba agaimaréna séna

Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena

Áánútu séna arupí umái máyaane siráiyé

agaimaréna siráiyé. Ááváramuna kawe'-máiyáiyávénamo Áánútumo sénamo arupí umái máyaane siráinkakai Ááváramumo kwená mayáiyávénamo áúma maéna iyúmba kwáísino. Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyáane siráimba mindáyavena Áánútu aúranka'a Ááváramu áúma maéna iyúmba íma kwáyombaniye.

⁴ moórá-aimba ísáaro. moóráwaina mayái kwémayaawana meéyámbó kwétimimba íma úwoi kwétimivo miwítí mayái awánéna meéyámbá kwétimiye. ⁵ maarán-áímbá árair-aimban-iyé. kawe'-máiyái kwémayaundayavena arupí umái máyáawe-aimba Áánútu íma kwésivo Áánútun-aaiyaveta áraire kwésundayavenaya Áánútu séna arupí umái máyáawe kwésiye. sáwí'o uráundayaamo arupí kwéumasinkainta Áánútuman-iyé. ⁶ Áánútu kawe'-máiyáímó mairáantavena íma imáyáa éna Áánútun-aaiyavesa áraire siráantavena imáyáa éna arupí umátínkáiwai miwí tirunkó kawe'á kwéiyé. mináíntávéna naaóvá'á Tévíti aúvávimba agaimaréna séna

⁷ Áánútu sáwí'o uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéiyé. ⁸ sáwí'o uráawai Áánútu íma imáyáa úmae íyísana tirunkó kawe'á kwéiyé

agaimaréna siráiyé.

⁹ mináimbá túra'o kárámaimo araa'énamo uráawai Yútaa-kwaasiyavenawe su'mai íma séna ímo túra'o kárámaimo araa'énamo uráawaiyavenagwara'a Tévíti séna miwítí sáwí-imayaagwara'a maitiyúwáísana tirunkó kaw'e'á kwéiye-aimba siráíye. ó'omba mináimbá sé'a Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaíyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráíye

agaimaréna siráíye. ¹⁰ Ááváramu áúra'a íma kárámai araa'éna urónka'a Áánútu kwentávéna séna arupí umái máyaane séna ¹¹ Áánútun-aaíyavena áraire siróntavena arupí umái máyaandawai ómpo enáúra'a kárámai araa'éna uwó súwana mirá uráíye. miráumai túra'o ímo kárámaimo araa'énamo uráawaigwara'a Áánútun-aaíyavesa áraire kwésentavena Áánútu séna arupí umái máyáawe kwéiye. miwí Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaíyavesa áraire kwésesa pósa Ááváramuntavesa kentáá síkwá'náraamban-iyé kwésewe. ¹² súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundawaiya kwemá kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. súra'o kárámaimo araa'énamo kwéundayavetaawe su'mai ímanivo Ááváramumo mirámó siráintemba Áánútun-aaíyaveta áraire kwésundayavetaawe Ááváramuntaveta kentáá síkwá'náma iyéyá kwésune. Ááváramu áúra'o ímo kárámaimo araa'énamo urónka'a Áánútun-aaíyavena áraire séna máyomba póna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewai tíkwá'náman-iyé.

Áánútun-aaíyavai áraire sewái Áánútu simái asirámakaimba timínín-kwasai.

¹³ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba séna ewé enáisaavutantamba ónááowaiye amápa'-marama kentí maramá kwáyáíye siráíye. Ááváramu Áánútuna amáámba kwakóntavena ímanivo kwenááiyavena áraire súwana Áánútu séna arupí umái máyaane sántavena Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakon-aimba siráíye. ¹⁴ Áánútu simái asirámakon-aimba Mósesimbo simámakain-amaambo kwégwaraawaiyavena íma siráivo Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewaiyavena siráíye. mirámó ímo uráinkakai Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewai úwoiyavesa sesinó. Áánútu simái asirámakaimba úwoiyavena sisinó. ¹⁵ amáán-aimba kwáyáísasa arááírántavena moóra-amba Áánútumo áwáá'o sénamo sáwí-meyambo timínín-amba paáruraiye. amáán-aimbo ímo kwáyáinkakai íma arááísísina. amáán-aimba kwáyáíye.

¹⁶ Ááváramu Áánútun-aaíyavena áraire siróntavena simái asirámakon-aimba siráíye. miráumai Ááváramu aisaavutantambo ónááowai Áánútun-aaíyavesa áraire sénááowai Áánútu úwoi túwa'naa ena simái asirámakaimba timíníye. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaambo ísaraawaiye su'mai ímanivo Ááváramumo Áánútun-aaíyavenamo áraire siróntemba Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewai kwemá úwoi kwétuwa'naa-iyé. Áánútun-aaíyaveta áraire kwésundawaiya Ááváramu kentáá síkwá'náraamban-iyé.

¹⁷ Áánútu aúranka'a Ááváramu máyowana maarán-áimbá simái agaimaréna séna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'áma óne Áánútu siráíye

agaimaréna siráíye. Áánútu púwómpinkembo kwéusasantinkaiwai éna kwemó aaimó sisanamó ímo kwáyáin-tantaakomo kwévaariwain-aaíyavena Ááváramu áraire siráíye.

¹⁸ kwaási ímo paáronaaon-tantaatavena Áánútu Ááváramuntavena súwana Ááváramu árai'a mirá íniyena siyé siráimba póna ó'on-o'on-kwaasi tíkwá'náman-iyé. Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna enáisaavutantambo ónááowai

sáwíva-kwaasi paáronaawe

agaimaréna siráimba pósa paáruraawe. ¹⁹ ááéma Ááváramu anónu'mai karéna ména sáwívar-ima 100 ima maisuwéna máyowana awainínkó Séraa ageínimbá máyowana póna íma imáyáa éna Áánútuntavena asiramái imáyáa kwéena ²⁰ Áánútu simáímo asirámakon-aintavena áraire séna íma kaer-ímáyáa éna asiramái ména Áánútu áwí'a mósá maréna ²¹ séna Áánútumo simáímo asirámakainten-umai kanaán-umai iyámpói simíniye séna ²² miráumai Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena séna arupí umái máyaane siráíye.

²³ arupí umái máyaane siráimba íma Ááváramuntavenawe su'mai siráivo ²⁴ kentááyávénagwara'a mirán-áimbá siráíye. Ísógo Ísumba pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiwain-aaiyaveta áraire súndayavenaya séna arupí umái máyáawe kwésiye. ²⁵ kesáámó sáwí'o uráundayavenaya kentáásí sáwí-meyambo maisiyuwáníntavenaya Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kumpuwúwana Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkanintavenaya pukáimpinkemba usásinankaraiye.

5

Áánútu arupíya umásínkáin-kwasai.

¹ Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásínkarenaya Ísógo Ísu Káráisitina mayáímá imáyáa éna paru kwéumasinkaisata mimbóráí'a umái kwémaumne. ² Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire súndayavenaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ipata mósinkaraisata méta Áánútuwe ságyan-ayampata ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya sirunkóyá aamoí kwéiye. ³ umbai-yántáá'ó kesópata kwáyáimba sirunkóyá aamoí isatá minúmbái-yántáá'á kwáyáintaveta asiramái méta íma sívón-káinta ⁴ mindáyavena Áánútu séna kawe'á umái máyáawe sisatá mindáyaveta kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaunana sirunkóyá aamoí kwéiye. ⁵ kwesé ménaundayaveta amu'maréta máyaundaya kentááyávéna íma awinkánimba póna íma sigaeyá íniye. Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbéna Áánútumo kentááyávénamo anón-imayaamo imbá kwéagaraasinkaimba póta kwesémo ménaundayaveta amu'maréta máyaunanaya póna íma sigaeyá kwéiye.

⁶ kesáá íma asiramái máyaawanana Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kesáámó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkembo kusúwa'naa índayavenaya Ísu Káráisiti kumpukáíye. ⁷ arupí-kwaasigombo áwa'naa ónaundayave'a puwónáe senkákái umbai taisinó. kawe-kwáásígómbó áwa'naa ónaundayave'a kwená anondá puwónáe sésa puwósino. íya puwósino. íma isáúmne. ⁸ ánivo kesáámó sáwítaamo umáíyaamo máyaundaya súwa'naa índayavenaya Ísu Káráisiti kumpukáíye. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba Áánútu arumbó símimba mindá kwéagaraasinkaintaawe. ⁹ Ísu Káráisiti kentááyávéna imáyáa éna pukáintavena Áánútu aúranka'a arupí umásínkarainta pónaya Káráisiti árai'a kentáásí sáwí-meyamba maisiyukaintavenaya Áánútu íma áwáá'a siyíniye. ¹⁰ kesáá Áánútumbo síyámba umánkaraundaya kwenááninko kentááyávéna imáyáa éna pukáimba póta Áánútuwe mimbórá-ímáyáávátá máyaundaya miráumai Ísu Káráisiti úwoi ména póna árai'a kawer-ámpá'ó kwégundayavenaya kwégarakwiye. ¹¹ íma mináíné su'mainivo maarán-áínkwará'án-íye. Ísógo Ísu Káráisiti Áánútunte mimbóráí'a umásínkáísanaya póna Áánútuntavena kesirunkóyá aamoí kwéiye.

Áándamunte Ísuntei kwaasái.

¹² maarán-áimbá ísáaro. aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááíraimba póna sáwí'o kwéon-amba paáruraiye. sáwí'a uráimba póna púwón-amba paáruraiye. amáparawai sáwí'a kwéomba pósa púwón-ampa'a kwégowe. ¹³ Áánútumo Mósesimbo amáámbo ímo simámakonka'a kwaási sáwí'a uráamba isaná Áánútu misáwí'ó uráan-aimba íma agaimakáiyé. ¹⁴ aiva'á Áándamu máyowasa matinka-matinka úmaesa tunka'á Mósesi usá máúnka-kwaasiyomba pukáawe. Áándamu Áánútun-ai arááírowasa kwempínkén-kwáási évakarawai íma mirá umbá sáwí'a umbá pósa pukáawe.

Áándamu naaémbo paárinuwaimo íninteni'a éna Káráisitimo évaka-tantaa'o íninteni'a íma uráivo ¹⁵ sáwí'a uráimbanivo Áánútu úwoi kwésuwa'naa-intaawe. Áándamu Áánútun-ai arááíraimba pósa amáparawai pu'maé kwéiyomba árar-aimban-ivo Áánútu amáparawai úwoi túwa'naa ínintavena moóráwaimba Ísu Káráisitimba ai'marówana kuména kawe'á umátínkáva'a kwéiyimba minánkó usáyaaitariye. ¹⁶ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawaiya sáwí'a úmae kwéiyunanaya Áánútu íma mirá éna kawe'á kwéumasinkaintaawe. aiva-táwai aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááírowana Áánútu séna sáwí'a ónda po puwíníyone séna naaémbo sáwíva-kwaasi sáwí'a uwaná séna úwoi túwa'naa e'a kesúranka'a arupí umátinkanaumne siráiyé. ¹⁷ Áándamu aiva-kwáásígó sáwí'a uráinkakemba amáparawai puwí-ámpá'á kwégwaraawana minánkó tátokaivo moóráwai Ísu Káráisiti maarán-ánón-káwé'-máyaí mairáiyé. Áánútuntavesa súwa'naa uwo sewái úwoi kawe'á umái kwétuwa'naa-ena kwenaúranka'a arupí umái kwéumatinkaisana Káráisiti túwa'naa isasá asiramái mésa sáwí-mayaigomba kwéusayaaitaawe.

¹⁸ ánivo mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. aiva-kwáásígó sáwí'a urónkakemba Áánútu amáparawaiyavena séna sáwí'a kwéesa puwónááowe siráimba póna moóráwai Ísu Káráisiti kawe'á urónkakemba sáwí'o uráampinkemba iyátinkena aúnái'o umáimo maí'mai'o ónááoni'a kwéumatinkaiye. ¹⁹ aiva-kwáásígó Áánútun-ai arááíronkakemba amáparawai sáwí'a uráimbanivo moóráwai Ísu Káráisiti Áánútu siráini'a urónkakemba Áánútu kwenaúranka'a sáwívarawai arupí kwéumatinkaiye.

²⁰ sáwí'a umbá Áánútu kwená amáámbo Mósesimba simámakomba mindáyavena miwítí sáwí-mayaigo anómbo uráiyé. mirá umbánivo Áánútu arumbá umátínkámae iyúwana anómbo uráiyé. ²¹ ááéma sáwí'o urón-imayaago tátokowasa pósa puwí-ámbá kwakáawe. mirá uráimbanivo ívé'a Áánútumo arumbó kwéumasinkaiwaiya tátoraísata kwenaúranka'a arupí umáíya máyaundaya kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

6

Ísuwe tarúmaiya máyaunda-kwasai.

¹ simátíménda ísáaro. maarán-áimbá íma seró. Áánútu úwoi súwa'naa úmae iyínana anómbo ínintaveta sáwí'a úmae kwéiyeta ménae íma seró. ² púwón-kwaasimo miwítí sáwí-mayaigomo ímo ókwara'o tátotuwenamo kwáíntemba kentáávimbá sáwí-mayaigo íma tátotuvena kwáyáísata póta íma sáwíta úmaeta kwéiyeta ménaumne. ³ maarán-áimbá ísaraawe. nombó pésinkaanta Ísu Káráisiti kweséya tarúsinkaisata kweséya pukáara'naraamba umáíya máyaunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyisata máyaumne. ⁴ nombó pésinkaanta kesáá Ísu Káráisitiye puwúnasaya utaráara'naraanta kwéunanaya kentáásí sáwí-imayaago íma táto'mae kwéiyiye.

Áánútu kentáásivowa ó'oran-asirayandei pukáimpinkemba usásinankaraintemba kentáá usásisinkaraara'naraamba uráísata aúnái'a umáíya máyaumne.

⁵ Ísu Káráísitima pukáimba kwemó kwaásiti sáwí-mayaigomba usáyaaitaraintemba kweséya tarúmai máyaundayavenaya sáwí-mayaigo kentáá íma tátokaiye. miráumai Ísu Káráísitimo pukáimpinkembo usásinankaraintemba kweséya tarúmai máyaundayaveta aúnái'a umáíya máyaumne. ⁶⁻⁷ maarán-áimbá ísaraawe. púwówanamo imbá sáwí-imayaago íma tátotuvena kwáyáísana kentáásí sáwí-imayaagona asirayámbá ánásainana kesáámó sáwí'o úmae kwéiyundawaiya íma táto'mae iyíníntavena Ísu Káráísiti taaira'á pukáísana kentáásí sáwí-imayaago kentáá íma tátokaiye. ⁸ Ísu Káráísitiye pukáara'naraanta umáíya máyaundaya póta mináimbá árrair-aimba isatá kweséya máyaumne. ⁹ maarán-áintá ísaraumne. Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinkaisana puwí-ásíráyánkó íma tátoraísana ókwara'a íma kwévuwiye. ¹⁰ sáwí'o kwéombo ánásanintavena mimbórá-táwai pukáimba póna mindáyavena íma ókwara'a puwéna usásinena ména Áánútuntavena imáyáa kwéena máyáíye. ¹¹ miráumai imáyáa é'a sé'a pukáara'naraanta umáíya máyaunanaya sáwí'o kwéundawaiya íma tátotuvena kwáyáísata méta Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya Áánútu aamoí ínkwáe-i'a umáíya máyaumne.

¹² kentí sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a ováínivo sáwí'o kwéowai keinárawa'a íma tátoraino. ¹³ kentúwawaa'neiye kentiyáánamaíneíye íma owé simái sáwí'a kwéé'a pukáara'naraan-umai máyáawanamo usásintinkaisa'o máyáawai Áánútumpa'a kentúwawaa'a amé'a kwentávé'a owé simái kentúwawaa'neiye kentiyáánamaíneíye kwená kawé'-má'yáíyé su'mai máyáaro. ¹⁴ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kárákwiyisana Áánútu úwoi túwa'naa iwáí kárákwiyisana póna kentí sáwí-imayaago kentúra'a íma tátoraino.

Áánútu kwená mayái-kwáásí-i'a umátínkáin-kwasai.

¹⁵ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáará'á íma kárákwiyisana Áánútu úwoi súwa'naa iwáí kárákwiyisata mindáyaveta íma úwoi sáwí'a úmaeta iyóno. ¹⁶ kwená mayái mayánaumnemo sembá kwemá kárákwiyisasa kwená mayái-kwáásí máyáawe-aimba ísaraawe. miráumai sáwí'o íyanamo éna misáwí-ímáyáágó tátokaina'a misáwí-máyái maimaé kwéíye'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-aaimo isáíyanamo éna kwemá kárákwiraina'a kwená mayái maimaé kwéiyiyana kwenauranka'a arupí umátinkaniye. ¹⁷ ááémo sáwí'o uráam-bayaigo tátokowasa naaémba árrair-aimba simátima'mae iyówa'a isé'a kentirumpimbá asiramái tátokaawa'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁸ sáwí'o kwéum-bayaigo tátokompinkemba Áánútu iyátinkowa'a arupí-mayai kwémayaawana minárupí-máyáígó tátokaiye. ¹⁹ íma asiramái máyáantave'a kesáái isánááon-aimba simátimune. ááéma sáwí'a ónáe sé'a ó'on-o'on-tantaakwara'a sáwí'a uwaná tátokombanivo ívé'a kawé'á ónáe sé'a kawé'-má'yáíyé su'mai kwémae'a Áánútundeí-i'a oró.

²⁰ ááémo sáwí'o um-báyáígó tátokonka'a kawé'ó íí-ímáyáá íma kwéé'a ²¹ sáwí'o uráamba ívé'a tigaemá kwéíye. sáwí'o untavéna íma kawé-tántáá'á kentópa'a tiráíye. mirá-sáwí'ó úmae iyómpinkemba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a kwéowe. ²² Áánútu sáwí'o kwéumpinkemba iyátinkena kwená mayái-kwáásí-i'a umátínkaraimba pó'a Áánútundeí-i'a umái mé'a aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ²³ sáwí'o kwéom-bayaigona anondá puwónááombanivo Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayái imáyáa éna aúnáitaamo umáíya maí'mai'o ónaunda-ita kwéumasinkaiye.

7

Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraunda-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. amáparawai ámáán-aimba ísaraamba pó'a simátíménda ísáaro. úwoimo máyáanka'a ámáán-ainko kárákwiraimba póna puwiyamba mináinkó íma kárákwiyiniye. ² ámáánkomo siráintemba aarakwá'ó ombá awaikómó aúvamaimo máyáinka'a awainínkó kwesé tarúmai máyáísana awaikómó púwísanamo imbá tarúmimo máyaayamba kwéanasaiye. ³ awaikómó máyáinka'a aaraigómó ó'on-kwaasigoe námae kwénaaisanamo imbá sáwí-inimban-iye kwésevo awaikómó puwínanamo éna ámáánko siráintemba ó'on-kwaasimo mayánimbo éna kanaán-iye.

⁴ kesí kwaásiyono. miráumai keinárawatavenawe séna Ísu Káráísiti pukáimba Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba imáyáa é'a Ísu Káráísitiye tarúmimo máyáantave'a pukáara'naraambo umáimo máyáamba minámáánkó íma tátokaivo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawe. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarawai Ísunde-i'a umái mé'a pó'a Áánútuna mayái kwémayaawe. ⁵ ááéma sáwí-imayaayaveta sirááiyavetaamo uráundarata íma mirán-oro siráin-amaamba iséta imáyáa éta ivátuweta sáwí-imayaayaveta sirááiyaveta éta sáwí'a éta puwónaunda-amba kwaréta ⁶ miráyá uráunda ívé'a Áánútu sáwí-imayaago tátokaimpinkenta iyásínkáísanaya Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaanko íma tátokaisata ááéraan-amba Mósesimo agaimakáin-amaankona aambá íma kwaréta aúna-amba Áánútun-amanko agaráásínkarain-anta kwégwaraumne.

Áánútuna ámáámbo ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino siráin-kwasai.

⁷ mináimbó imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaantave'a sáwí-amaamban-iye íma seró. minámáán-áimbó ímo kwáyáinkakai sáwí-mayaigona ááimba íma isáúsino. túran-anda íma oró. minámáánkómó ímo mirá siráinkakai súran-andamo úndayave'a sáwí'a kwéune íma súsino. ⁸ minámáánkó séna túran-anda íma oró siráimba kempímbá sáwí-imayaa kwáyáimba pó'a minámáámbá araisénáe sé'a súran-anda ávááraumai uráumne. minámáánkómó ímo kwáyáinkakai sáwí'o kwéunda íma imáyáa é'a sáwí'a kwéune súsino. ⁹ ámáánko íma mirá oró siráimba íma isé'a kawé'á umái máyaumne-imayaa é'a mé'a naaémba minámáámbá ísaraunda araisénáe sé'a arááiraunda ¹⁰ mindá puwónaundawai úne. minámáámbó kwakáundarakai kawé'á umái máyausino. minámáámbá arááiraundawai pó'a puwónaundawai úne-aimba ísaraumne. ¹¹ minámáánkó séna íma mirá oró siráimba kempímbá sáwí-imayaago kwéna póna kampa'á simásiyuwaisa'a mináimbá araisénáe sé'a arááiraunda pó'a puwónaundawai úne.

¹² miráumai Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaan-aimba íma mirá oró-áimbá Áánútun-ai arupí-aimba kawer-áimbán-iye. ¹³ minkáwér-áinkó íma puwónaundai'a umásínkaraiwo kesí sáwí-imayaago puwónaundai'a umásínkaraiye. sáwí-imayaayave'a siráái kwétaimba pó'a minámáámbó araisénáe sé'o arááiraunda puwónaundawai é'a kesí sáwí-mayaigona ááimba ávááraumai sáwí'a úwa'a awánaraumne. minámáánkó séna íma sáwí'a oró siráimba pó'a kemó sáwí'o uráunda kesí sáwí-imayaago anómba sáwí'a úwa'a awánaraumne.

sáwí'o kwéundawaiya tátokain-kwasai.

¹⁴ ámáamba Áánútumpakemba kunkáivo kemá marapákén-kwáásí únana sáwí'o kwéundawai tátokaisa'a minímáyáágóná mayái kwémayaumne. ¹⁵ kawé'ó úndayavena kwésinkaisa'a mirá ónáe súndanivo íma mirá kwéune. sáwí'o úndayavena íma

kwésinkaisa'a íma mirá ónáe súndanivo mirá kwéune. mirámó kwéunda íma kawer-ímáyáá kwéune. ¹⁶ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'ó kwéundayave'a sé'a Áánútu siráin-amaamba kawer-ámáámbán-iye kwésune. ¹⁷ sáwí'o kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune. ¹⁸ marapá-kwáásí únda kanaán-umaimo kawe'ó únda kempímbá íma kwáyáísa'a awánaraumne. kawe'ó úndayavena kwésinkaisa'a íma kanaán-umai kawe'á kwéune. ¹⁹ kawe'á ónáe sé'a úndanivo íma mirá é'a íma sáwí'a ónáe sé'a úndanivo úwoi sáwí'a kwéune. ²⁰ íma sáwí'a ónáe súndanivo mirá-sáwí'á kwéunda íma kemá mirá kwéumpo sáwí-imayaago kempímbá kwáyáísa'a sáwí'a kwéune.

²¹ maarán-áinkóná ááimba kwáyáíye. kawe'á ónáe sé'a úndanivo sáwí-imayaago tavisímae kwéiyisa'a ²² kesirumpimbá Áánútuna ámáántave'a aamoí kwéundanivo ²³ moórá-ainkona ááimba kempímbá kwáyáísa'a sáwí'o ónáe súndawai kembá tavisisaná Áánútuna ámáámba kawer-ámáámbá pó'a kwaránáe súndawai tavisisaná sáwí'o ónáe súndawai tavisimái tátokaiye. ²⁴ eésé'á kwéunana sirunkó sáwí'a kwéisa'a máyaundayave'a sé'a sáwí'a kwé'e'a puwónaundai'a kwéundavinkemba nááwa siráníyono kwésunana ²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti siráísa'a Áánútuntave'a súwi kwésune.

miráumai kesirumpinkén-ímáyáá kwé'e'a sé'a Áánútuna ámáámba kwaránáe súndanivo kesúgoma sáwí-imayaavinkemba sáwí'a kwéiye.

8

Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéon-kwasai.

¹ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwítí sáwí-meyamba maitíyukaintavena Áánútu íma aaivimbá maitinkéna sáwí-meyamba íma timíníye. ² ááéma sáwíta uráundawai tátokowata puwónaundawaiya ówánanaya Ísu Káráísiti iyásínkaraisata kweséya aúnái'a umáíya máyaunanaya Áánútun-amanko kárákwiyisana Áánútu aaivimbá íma maisinkénaya íma sáwí-meyamba simíníye. ³ Áánútu kwená ámáámba siráimbanivo sáwí'a ónáe séta minámáámbá íma kanaán-umaiya kwakáunda póna minámáánkó sáwíta umáíya máyaundavinkemba íma síkaisata máyaunanaya naaémba Áánútu ááninkontavena séna sáwí'a kwéomba po miwíyávái se kumpuwíníyone séna ai'marówana kesáámó sáwí'o kwéundawaiyaamo úndanten-augwarawai maimaéna kentáásí sáwí-imayaamo maisiyuwáíndayavenaya kumpukáíye. ⁴ Áánútu mirá uráimba póta sáwí-imayaayavetaamo sirááyavetaamo kwéunda ímo mirá kwéetaamo Áánútun-amankomo siráini'o kwéetaamo éta Áánútuna ámáánko siráintemba miráyá umáíya arupíya ónaumne. ⁵ sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéowai miwítí sáwí-imayaago tátokaivo Áánútun-amankomba arááímo kwétaini'a kwéowai kwená kawer-ímáyáágó kwégarakwiyiye. ⁶ miwítí sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááovo Áánútun-amankombo arááímo kwétain-imayaawe su'mai kwéowai paru umái aúnái'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-imayaayavesa tirááyavesa kwéon-imayaawe su'mai kwéowai Áánútuna ámáámba íma kanaán-umai taagwiavésa Áánútuna namuro-kwáásíráámbá kwéowe. ⁸ sáwí-imayaayavesamo tirááímo kwétaini'o kwéowai Áánútu íma aamoí kwéumatinkaiye.

⁹ Áánútun-amankomo kentirumpimbó máyáimbo é'a sáwí-imayaayave'o tirááímo kwétaini'a íma kwé'e'a Áánútun-amanko siráini'a kwé'e'a máyáawe. Ísu Káráísitin-amanko tirumpimbó ímo máyáiwai íma kwená kwaási-i'a kwéowe. ¹⁰ Ísu Káráísitin-amanko kentirumpimbó máyáimbo éna Áánútu kwenáuranka'a arupí umátínkaraimba

pó'a kentimankó maí'mai'a íníwai é'a sáwí'o uráantave'a kentúgoma puwíníwaiman-owe. ¹¹ Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana kwenamankómó kentirumpimbó máyáimbo éna keinárakwara'o éna puwónááompinkemba usásintinkaniye. kwenamankó kentirumpimbá máyáintavena Áánútu mirá íníye.

¹² kesí kwaásiyono. mináimbá imáyáa íyata íma kentáásí imáyáavinkeni'a éta Áánútun-amankombo arááimo kwétainita umáíya máeno. ¹³ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéombo éna Áánútu séna máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máéro siráivo Áánútun-amankomo túwa'naa ína'o sáwí-imayaamo tuwé'o é'a aúnái'a umái ménaaowe.

¹⁴ Áánútun-amankomo kwésintembo kwégwaraawai Áánútu áánimba'an-owe. ¹⁵ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá máyáiwai íma inkaisí-í'a umátínkáísana inkaisí-yántáákó íma tátokaisa'a máyáavo Áánútu áánimbaari'a umátínkáísa'a Áánútumba kwéaaye'a sé'a kesivoó kwése'a kwémaewe. ¹⁶ kesáá séta Áánútu áánimbaata úneyaamo kwésunda Áánútun-amanko kentáásirumpimba ména séna mindá árar-aimban-iye kwésiye. ¹⁷ Áánútuna iyámpói úndaya póta Áánútumo kentááyávénawe sénamo to'mayaa úmakaimba maimaéta Ísu Káráisitimo mayánínten-umaiya mayánaundayaawe. umbai-yántáá'ó kwempímbó kwáyontemba kentáávímbá umbai-yántáá'á kwáyáimba póta naaémba kweséya ságayan-ayampa'a ménaundayaawe.

Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkanin-kwasai.

¹⁸ maarán-áimbá imáyáa é'a sé'a árai'a Áánútu kwená ó'ora-sagayamba agaráásinkainata mindáyaveta imáyáa kwéeta kentáávímbá kwáyáin-umbai-yantaataveta íma anón-imayaa kwéundayaawe. ¹⁹ Áánútu áánimbaare ayáámúmbaareya únasaya Áánútumo tarórrurain-tantaako kwaí-kwaankowe taaigówé amápa-karaan-tantaakowe kentáámó suwánanaaontavesa mósá titaagwirésa amu'marésa máyáawe. ²⁰ naaóvá'á Áánútu tarórrurain-tantaatavena séna kampindágwiniye séna kwená imáyáavinkemba séna íma miwítí imáyáavinkemba siráimba maarán-ímáyáa éna séna ²¹ naaémba kampindái-yántáá'á aambá áúntinkaanana tarórruraunda-yantaa'a ó'a íma kampindámae iyíniye. kesí iyámpóímo iyátínkáanasamo kawé'ó umáímo ménaaontemba mintántáákó miráumai kawé'á umái kwéniye Áánútu minímáyáa uráíye. ²² maarán-áíntá ísaraumne. aaraimó iyámpóímo tinkésamo eésé'ó ontembá Áánútumo amápa-tantaa'o tarórrurain-tantaako eésé'á kwéena Áánútumo paárinintavena amu'maréna máyáíye. ²³ íma Áánútumo tarórrurain-tantaakowe su'mainivo kesáágwára'á miráyá kwéeta Áánútumo to'mayaa úmakain-tantaa'o simíníntaveta imáyáa ónaundayavenaya Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kesirumpintá kumbáyáísata eésétá kwéeta amu'maréta máyaunanaya Áánútu kwenayáámúmbaare kwenáánimbaare síkenaya aúná-kuwawaa'a umásinkanintaveta amu'maréta máyaumne. ²⁴ Áánútu kawer-ámpá'á mésinkonka'a séta árai'a Áánútuna iyámpóíya éta kweséya ménaumne séta amu'maréta máyaumne. awánasuwaunda-yantaataveta íya amu'maréta ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta ménaumpo ²⁵ ímo awánáúnda-yantaataveta amu'maréta méta séta árai'a paáriníye séta íma sívón-káínata asiramái amu'maréta ménaumne.

²⁶ íma asiramái-kwaasi méta kawer-ámpátá kwégunanaya umbai-yántáákó kwétatoraisana póna Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isata nóraumaiya Áánútumba

áísaa onanayá súwa'naa ínío séta sirumpintá kanagíré su'mai téta íma kanaán-umai aai kwésunanaya Áánútun-amanko kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aai kwésisana ²⁷ Áánútun-amanko Áánútumbo arááímo kwétain-aimba séna kwená kwaási-imayaa éna mirán-áímbá kwésimba póna Áánútu kentáási imáyáa awánaiwai póna kwenamankómó sin-áímbá kwéisaiye.

²⁸ maarán-áímbá ísaraumne. kwená kwaási-i'a ónaundayavenaya ítámakaisata kwená imáyáa kwéeta máyaunanaya sáwí-yantaare kawé-tántáaré kesópataamo timbá Áánútu mintántáá'á kawé'á kwéumasinkaintaawe. ²⁹ naaóvá'á Áánútu kwendéi-i'a umái ítámakowaiyavena séna kesááninkaamba ónááowe siráimba póna kwenááninko Ísu kentáásuwaao-i'a isatá kwenáúnnavarita úne. ³⁰ naaóvá'á ítámakowaiyavenaya sááyena kwenaúranka'a arupí umásinkenaya kwenááninkaani'a kwéumasinkaintaawe.

Áánútu arumbá kwésimenaya Ísumba ai'marówana kumpukáin-kwasai.

³¹ Áánútu miráumai súwa'naa uráimba pó'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. sáwí'a umátinkanae sésayaamo mirámó ónááomba íma kanaán-umai kentáá usáyaaitanaaowe.

³² Áánútu kwenááninkomba íma tátorena kentáási sáwí-imayaa maisiyuwáinkwáe sénaya ai'marówana kumpukáíye. mirá uráimba póna súwa'naa ínín-tantaa'a úwoi simíníntaawe. ³³ Áánútu kentáá ítámakawaiya kwenaúranka'a arupíya umásínkarainta pósa évakarawai íma kanaán-umai aavimbá maisinkánááontaawe.

³⁴ évakarawai kentááyávésa puwígwáe sésa íma aavimbá maisinkánááowe. Ísu Káráísiti kentááyávénaya séna puwéna usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á ména kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a kwéaisaa-íye. ³⁵ mirá kwéintavesa évakarawai íma kanaán-umai Káráísitiyeyamo máyaundavakenta sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye. umbai-yántáá'ó kesópataamo tındawe aosaambó kwisinkánááontaawe sáwí'o umásinkanaaontaawe sááímo sinkáníntaawe unáánkwátói-iyainta ménaundayaawe évakarawaimo sínkamonaaontaawe puwónaundayaawe mirán-tántáá'ó kesópataamo tínimba Káráísitiyeyamo máyaundavakenta íma kanaán-umai sírááwanaya Káráísiti kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye. ³⁶ naaóvá'á Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

ená kwaásiya úndarakemba évakarawai kentááyávésa sésa tínkamonasa puwígwáe-imayaa úmae kwéiyowe. sipisípimo tuvúwówanamo púwíntemba kentááyávésa tínkamonasa puwígwáe kwésimae íyówe

agaimaréna siráíye. ³⁷ mirá-sáwí'ó umásínkáanta íma imáyáa únanaya Ísu Káráísiti arumbá kwésimimba póna asiramásínkáísata miwí kwéusayaaitaundayaawe.

³⁸⁻³⁹ maarán-áímbá árarir-aimba isa'á ísaraumne. Áánútu arumbá kwésimenaya Ísóigo Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpukáimba pósa Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. puwónaundayaawe úwoi máyaundayaawe Áánútunopa'o máyaundavakenta íma kanaán-umai kwésiraantaawe. kwíyómpaken-kwayo'naraware taraváá-kwáné ívé'o kwáyáin-tantaare naaémbo paárinin-tantaare kwíyómpakewaiye kwaántá-kwaasiti máápakewaiye Áánútumo tarórurain-tantaare mirán-tántáátónkó íma kanaán-umai Áánútunopa'o máyaundavakenta sírááwanaya Áánútu kentááyávénaya íma auwinkéna kentáási imáyáa íma kwétuwaiye.

9

Póro Ísareri-kwaasi arumbá umátínkarain-kwasai.

¹ kemá Póro Ísu Káráisitina kwaásima é'a áraqir-aine su'mai kwésunana Áánútun-amanko kesirumpimbá ména kárákwiyisa'a maarán-áimbá árair-aimba kwésimatimune. ² kesí kwaási Ísareri-kwaasivinkembo kemá tiráunda isa'á imáyáa únana sirumbá kwéisana sirunkó umbaí támae kwéiyiye. ³ miwí Ísu Káráisitín-aaiyavesa íma áraire sembá pósa árairemo sésamo kesí anondámo usámaiyanamo Áánútumo siyuwáinanamo Ísu Káráisitimo ánaaembo umásiyuwanimba mindá kanaániye kwésune. ⁴ miwí kesí kwaási Ísareri-andarakewai Áánútu kwenáánimbaari'a umái ítámakena kwená ságayamba agaráátinkena aaimá simái tarútinkena kwená ámáamba simátimena simái asirámakain-aimba simátimena Áánútuna imáyáamo mósá kwémaraan-amba agaráátinkowasa ⁵ ááeraan-anon-kwaasi miwí tíkwá'náma uwaná Ísu Káráisiti iyámpói au'mái miwítí ándáva'a kumbéna amáparawaira'a kárákwiyisata kwenáwíta mósá ma'maéta kwéiyunda mindá árair-aimban-iyé.

⁶ Áánútu Ísareri-andaraken-kwaasivinkemba íma amápa'a ítámakaivo évakarawai ítámakaimba Áánútu asirámakain-aimba arááiraiye íma seénáisiye. ⁷ Ááváramu aísavutantamba uráawai íma amáparawain-ovo évaka'a Áánútuna iyámpói owaná naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna enááninko áwí'a Áísákaa kwenáisaavutantamba ónááowaiye su'maiyavena séna enáisaavutantamba kwéowe sénááowe Áánútu siráiyé. ⁸ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. Ááváramu aísavutantamba uráawaivinkemba íma amáparawain-ovo Áánútu kesí kwaásima owémó asiramáimo siráiwaiye su'mai Áánútuna kwaásiman-owe. ⁹ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba séna sún-da-kanaama tína'a máyáanana Séraa inaamaí-iyámpói ankániye sirómba ¹⁰ mináimbá kentáa síkwá'náma Áísákaantavena siráiyé. kwemá anón-éna aaraí mayówana awainínkó áwí'a Árépéka agováraer-iyampoi ¹¹ íma tínkaroyasarai miníyámpóirái íma mayái mairóyanka'a ¹² Áánútu minínínkóntávéna séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwái naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. Áánútu kwená imáyáavinkemba kwená kwaási-i'a umái ítámarena tááyaraivo miwítí mayái íma awánarena tááyaraíye. miráumai naaóvá'á séna ená iyámpóiraimo ésarai aivakéwai naaén-iyampoigona mayái mayániye siráiyé. ¹³ Áánútun-ai aúvái-imbamba miníyámpóiráiyávéna agaimaréna séna

Yákópomba ítámare'a Ísomba

sínaaemba umámune Áánútu siráiyé
agaimaréna siráiyé.

¹⁴ évakarawai mindáyavesa imáyáa ésa kampa'á sésa Áánútu íma arupí kwéiyemo kwésemba mindá kampar-áimbán-iyé. ¹⁵ naaóvá'á Áánútu Mósesintavena séna sirumbá umátinkanae súndawaiyave'a sirumbá kwéumatinkaumne. kawe'á umátinkanae súndawaiyave'a mirá kwéune siráiyé. ¹⁶ miráumai kwaási tiráái kwétaintavenawe kwaási kawe'-máiyái kwémayaantavenawe ímanivo Áánútu kwená imáyáavinkemba séna sirumbá umátinkanae siráintavena kwená kwaási-i'a umái kwéitamaraíye. ¹⁷ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Mósesi máyonka'a Ísípi-marava'a kárákwirawai kwentávéna Áánútu séna amápa'-maravaken-kwaasi kesí asirayándéimó enane'ó úndama awánésa kesúwí'a isáígwáe sé'a embá kárákwiyi-mayaira'a usásinankaraumne Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹⁸ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba kwembó arááimo tainí'o énamo sirumbá umátinkanaemo simbá arumbá umátinkena kwembó arááimo tainí'o énamo tiruntémó máraani'o imbá tiruntémá máraani'a kwéumatinkaiye.

Áánútu áwáá'a tiyéna arumbá umátinkenamo in-kwásái.

¹⁹ mindáyave'a imáyáa é'a maarán-áimbá íma seró. sáwíta kwéundaya nóra séna Áánútu aavintá kwémaisinkaiyo. Áánútu imáyáa éna séna sáwí'a ónááowe siráimba mindáya sáwí'a kwéundayaawe. miráumai aavimbó kwémaisinkainta mindá sáwí'a kwéiye mináimbá íma seró. ²⁰ keinárawa'a úwoi-kwaasi máyáavo Áánútumo siráinda-aimba anondá íma seró. maarán-áimbá imáyáa oró. sawei-ánáveumba ombá karí'-máramá mairésa sawei-ánáveumba úmaraawana misáwéi-ánáveunko íma maarán-áimbá séna nóra éra kembá mirá kwéumasinkao íma kwésiye. ²¹ sawei-ánáveumbo ombá mimbórá-karí'-máramá mairésa kaer-ánáveumba úmaresa moórávimba úwoi-mayai maésa moórávimba kawé'-máyaí kwémayaamba mindá miwínéimán-iyé.

²² Áánútu miraráambá kwéiye. Áánútuna asirayáné áwáá'o kwésine awánanaaontavena sáwí'o uráan-kwaasimo tínkamimba miwítí meéyámbá póna ááéma íma tínkamimba timu'maréna ména naaémba tínkaminiye. ²³ kentáá ítámenaya arumbá umásínkáinta póta kweséya ságyan-ayampata méta kwená ó'oran-kawé'-mayai awánanaundayavenaya Áánútu sáwí'o uráan-kwaasi íma ááéma tínkamimba timu'maréna máyáiyé. ²⁴ íma Yútaa-kwaasivinkene su'maiya sáayaraivo ó'onkaa-kwaasigwara'a táayaraiye. ²⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Ósíya agaimaréna séna

Áánútu séna íma kesí kwaási-i'a uráan-kwaasiyave'a kesí kwaásiman-owe sé'a ímo sirumbó tímakaundayave'a sirumbá kwétimune sénaumne. ²⁶ íma kesí kwaásiman-owe siráundava'a máyáawaiyave'a naaémba kesáánimba'an-owe sénaumne Áánútu asirayánkwáráwái síníye

Ósíya agaimaréna siráiyé. ²⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísareri-andaraken-kwaasi sáwíva'a ésa nonáamááíraamba umái sáwíva-kwaasi ménaaovo Áánútu íma amápa'a tiránívo évaka'a sáwí'o umái máyáampinkemba tirániye. ²⁸ Ísóigo amáparawai avekáán-umai aavimbá maitinkéna sáwí-meyamba tímatuwaniye

agaimaréna siráiyé. ²⁹ moóráva'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo amápar-asirayambo tokáiwaimo sénamo évakarawai íma tínkamonda tiyúwáanasa mésa iyámpói tínkánaáowe siráinkakai Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiyemo putásaraantemba kesáágwára'á miráyá úsino agaimaréna siráiyé.

Ísareri-kwaasi Ísun-aaiyavai íma áraire siráan-kwasai.

³⁰ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iyé. ó'onkaa-kwaasi Áánútu aúranka'a arupí umáímo máyáan-ambo ímo avakáá uráawai Ísu Káráisitín-ai isésa sésa áraire siráamba póna Áánútu kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye. ³¹ miwí mirá uráavo Yútaa-kwaasi Áánútu ítámakaiwai sésa Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwaráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo Áánútu Mósesimbo simámakain-amaankona ááimba íma isésa kwenaúranka'a íma arupí umái máyáawe. ³²⁻³³ Áánútuna amáamba kwaráananaya kwenaúranka'a arupíya umásinkaniye siráavo kwenááiyavesa íma áraire siráantavena íma arupí umátínkaraiye Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba Ísuntavena simái agaimaréna séna

Áánútu séna isáaro. Sáiyono-naopa'a moórá-ontamba maráúnda pósa minóntánk'á tísamaima turarésa tanaambá vánááowe. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráiyé

mináimbá agaimaréna siráíye. óntanemo siráimba Ísuntavena siráíye. óntanka'o tanaambó vaantembá Ísu Káráisitín-aaí araaisésa miráumai tanaankáámbá vará'naumai máyáawe.

10

¹ maanáimbó simátíménda ísáaro. kesí kwaási Yútaa-kwaasi sáwí'o umáímo máyáapinkemba Áánútu iyátinkanintavena ávááraumai sirááíma kwétáisa'a Áánútumpa'a áísaa úmae'a kwéiyune. ² Yútaa-kwaasi Áánútuna mayáí mayánáe sésa karuwaa'á kwéombanivo Áánútun-aaigona ááimba íma ísaraamba tuwánaraumne. ³ Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba íma awánésa kampar-ántávésa áraír-amban-íye sésa pósa Áánútuna áraír-amba íma kwégwaraawe. ⁴ áamámba kwaráúndayavena Áánútu kwenaúranka'a arupí umásinkaniye sésa Yútaa-kwaasi kwáráan-amba Ísu Káráísiti séna minámbá ánásaiwo kesááiyavesa áraire sewáiyávéna Áánútu kwenaúranka'a arupí kwéumatinkaimbanivo Yútaa-kwaasi minámbá íma kwégwaraawe.

⁵ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwáráananaya Áánútu arupíya umásinkaniye kwéesen-aintavena naaóvá'á Mósesi agaimaréna séna minamáámbó amápa'o kwaráiyawai

kawe'á umáí ménaaowe

siráíye. ⁶ Áánútun-aaíyavesa árairemo kwésewaimo arupí umátínkain-aintavena agaimaréna séna

maarán-áimbá íma seró. nááwa kwíyómpa'a irénawa Káráisitimba áí'maena kumíníyo.

⁷ nááwa pukáan-kwaasi máyáapa'a kuréwa Káráisitimba áí'maena tínyo. mirán-áimbá íma seró. ⁸ Áánútun-aaí kentirumpimbá egwaa'á kwáyáísa'a kwésewe agaimaréna siráíye. Ísu Káráisitín-aaíyave'a áraire seró-áimbá kwésimatimundayaawe.

⁹ mináimbá maarán-áimbán-íye. Ísu kentáásí Ísóigoman-íye avora'ó simátíme'o kentirunkákémbó sé'o Ísu pukáimpinkemba Áánútu usásinankaraiyemo síyanamo éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba Áánútu iyátinkaniye. ¹⁰ Áánútun-aaíyaveta kesirumpintá áraire kwésundaya kwenaúranka'a arupíya kwéumasinkaintaawe. avora'ó mináimbó kwésimatimundaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaiye. ¹¹ Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

siráintembo íníwaimpa'o agevamáímo ménaaowai íma tigeayávésa ónááowe siráíye.

¹² mináimbá amápa-kwaasi Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye Áánútu aúranka'a mimbóráí'a kwéontavena siráíye. Áánútu amáparawaira'a kárákwiraiwai éna súwa'naa ínkwáe sésamo simámén-kwaasi anón-kawe'a kwéumatinkaiye. ¹³ Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

Ísóigontavesa sésa sáwí'o umáímo máyaundavinkemba siráníyone kwésewai amáparawai mirá íníye agaimaréna siráíye.

¹⁴ Áánútu íma máyáíye-aimbo sewáímó ombá súwa'naa uwo íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo ísáawaimo ombá mináíntávésa áraire íma kanaán-umai kwésewe. Áánútun-aaímo ímo kosimátíméwasamo ombá mináimbá íma kanaán-umai kwéisaawe. ¹⁵ ímo tí'marááwasamo ombá íma kanaán-umai kogwésimatimewe.

Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna

áséi-kwasqimo kosimátíméwai

aamoí kwéumatinkaawe

agaimaréna siráíye. ¹⁶ mináséi-kwásái kwéisesamanivo évakarawai arááíraawe. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna

Ísóigo kawer-áimbá kosimátimunasaya mináíntávésa íma áraire kwésewe agaimaréna siráíye. ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaimo simátíméwasamo isésamo ombá kanaán-umai áraire kwésewe.

¹⁸ Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aai árai'a á'a ísaraawe kwésune. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna amápa'-marava'a kwénaaesá simátímúwana mináínkó kóyáwé uráíye

agaimaréna siráíye. ¹⁹ Yútaa-kwaasi Ísareri-kwaasi mináínkóná ááimba á'a ísaraamba mindá árair-aimban-iyé. naaóvá'á Mósesi Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiyave'a sé'a úwoi-kwaasiman-owe siráamba miwíyávé'a kesí kwaásiman-owe sénaundayave'a áwáá'a kwétiye'a tirunkó sáwí'a umátinkaniye

Áánútu siráíye Mósesi agaimaréna sirówana ²⁰ naaémba Áísáya íma áá'a kwégowana agaimaréna séna Áánútu séna

nóra simáíya Áánútumpa'a ténaumno-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne.

Áánútumba agaráásínkáaro-aimba íma kwésewaitopa'a paáruraumne séna

²¹ Ísareri-kwaasiyavena séna túwa'naa ónaumne sé'a kesópa'a teró símae kwéiyunasa kesáái araisésa kembá tínaaemba kwéumasuwaawe

Áánútu siráíye Áísáya agaimaréna siráíye.

11

Áánútu Ísareri-kwaasi arumbá kwéumatinkain-kwasai.

¹ simátíménda isáaro. árai'a Áánútu kwená kwaási Yútaa-kwaasi íma ánaaemba umátímakaiye. kemá miwívínkéwái é'a Ísareri-kwaasi pó'a Ááváramu aísavutantambo úndawai é'a Pénisamini minándárakéwáímá úne. ² naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasi ítámarena ánaaemba íma umátímakaiye. Íráiyaan-aai agaimakáimba ísaraawe. naaóvá'á Íráiyaa Ísareri-kwaasiyavena í'ái séna Áánútuntavena séna

³ Ísóigoo enáái simátímakaawaivinkemba sáwívarawai tínkamuwasa púwúwasa óntan-taareima tawísíyuwesa entávésamo imáyáamo ésamo póímo tuvú'máímo agaimakáan-taareima tawísíyukaawe. enááímo simátímakaawaivinkemba keyáá máyaunda pósa kenkwára'á sínkamonaawe

Íráiyaa súwana ⁴ Áánútu simáména séna

ímanivo kesí kwaási ménaaontavena sáwívarawai 7,000 kwaasi tátokaunasa kampar-ísóígó áwí'o Páárimba kwenáwí'a íma mósá makáawe

Áánútu simámakaiye. ⁵ mirámó uráintemba ívékwara'a Áánútu arumbá umátínkáíwiyavena Yútaa-kwaasivinkemba évakarawai ítámakaisasa máyáawe.

⁶ miwítí mayáiyávéna íma ítámakaivo arumbá umátinkenayavena ítámakaiye. miwímó kawé'-má'yáímó mairáawaina anondá íma ítámakaivo kwemá arumbá umátinkenayavena ítámakaiye.

⁷ miráumai Ísareri-kwaasi Yútaa-kwaasi Áánútumo kwenaúranka'o arupímo kwéumatinkain-amba avakáá uwááesa owasá amáparawai íma awánaraavo Áánútumo ítámakawai évakarawai awánaraawe. Áánútu tááyaraimba táá'a káúnkurain-kwaasiraamba ésa íma isáawasa évakarawai ísaraawe. ⁸ naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna

Áánútu séna tívón-kamátinkaumne súwana tívó kwégowasa íma kanaán-umai aai ísaraamba mirámó uráantemba ívékwara'a mirá kwéowe agaimaréna siráísana ⁹ Tévítí agaimaréna séna

toóntávésawe su'mai anón-imayaa ésa sésa kawé'á umáíya máyaumne síyambanivo minímáyáágó kampa'á simátiyuwainasa sáwí'a umái mésa sáwí-meyamba mayánááowe. ¹⁰ miwí túramba kavíkurainasaraamba íma awánanaaowe. miwítí umbai-yántáá'á kwaíkwai'a éna íma ánáسانییە

Tévítí siráíye. ¹¹ mináimbá imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Yútaa-kwaasi kamparámbá kwégwaraambanivo naaémba íma mirá ónááowe. Yútaa-kwaasi Áánútun-aaí arááíraanka'a ó'onkaa-kwaasi Áánútumo sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'ó métínkáin-aimba isésa áraire kwéseмба Yútaa-kwaasi isésa tirunkó sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe. ¹² Yútaa-kwaasi sáwí'a ésa sáwí-amba kwégwaraamba mindáyavesa ó'onkaa-kwaasi kawer-ámbá kwégwaresa kawé'á umái máyáawe. miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sésa kawer-ámbá kwaránááomba sáwívarawai tuwánésa ávááraumai kawé'á umái ménáaowe.

ó'onkaa-kwaasi kawer-ámpá'á mégwétinkain-kwasai.

¹³ íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. Áánútu kentávéna séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaimba mimbáyái anóm-bayaiman-iyé kwésune. ¹⁴ ó'onkaa-kwaasi kwésimatimunda imáyáa é'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi isésa tirumbá sáwí'a ínasa kegwárátá miráumai kwaránáe sénááowe-imayaa kwéune. Yútaa-kwaasi mirá íyana Áánútu kawer-ámpá'á métinkanintave'a ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae kwéiyune. ¹⁵ Áánútu Yútaa-kwaasi ánaemba umátímakainka'a ó'onkaa-kwaasi sáwívarawai kwená kwaási-i'a umátínkaraisasa miráumai naaémba Yútaa-kwaasi Áánútumpa'a tíyana Ísu Káráísitina kwaási-i'a umátinkanimba pukésa usásinaara'naraamba ónááowe.

¹⁶ Yútaa-kwaasiyave'a imáyáa é'a simátíménda ísáaro. évakarawaimo toómbó ayááímó topámbaimo Áánútumbo ámémba mintómbá mútú'a Áánútundeiman-iyé. évakarawaimo sésamo mintái-ánú'á Áánútundeiman-iyé sembá mintáímá amápa'a kwendéimán-iyé. ¹⁷ moórá-taigo áwí'a órívema kígauva'a kwáyáin-taima mintáíráámbá umái Yútaa-kwaasi máyáawe. Áánútu minórivé-táigó ayáánamai arátuwena úmípakemba áváár-orive-taigo ayáánamai ará'mai máyavusumaraisana ávóiraken-anomba tamandéna anón-uráíye. áváár-orive-taigo ayáánamairaamba kemá ó'onkaa-kwaasiman-owe. ¹⁸ mindáyave'a kentúwí'a íma maimaé iyé'a arátukain-ayaanamaiyave'a úwoisamba owatá kesáái anómba úne íma seró. mintáigó asirayámbá kwétimivo keinárawa'a mintáigómbá íma asirayámbá kwéamevo kentúwí'a íma maimaé iyóro.

¹⁹ kentúwí'a íma mósá maré'a sé'a Áánútu kentáá máyavusumarinintavena ayáánamai arátukaiye íma seró. ²⁰ maarán-áimbá árair-aimban-iyé. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire siráantavena arátukaisa'a keinárawa'a áraire siráantavena miwí tinondá máyáawe. mindáyave'a íma kentúwí'a mósá máréwana táá'a káína'a kárákwiyoro. ²¹ Yútaa-kwaasi ayáánamai-uramban-ovo Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sentávéna arátúwáísasa máyáamba pó'a keinárawa'o mirámó íyanamo éna Áánútu mirá íníye. ²² Áánútu évakarawai arumbá umátinkena évakarawai sáwí-meyamba tímínimba imáyáa oró. sáwí'o uráawai sáwí-meyamba tíména kembá kawé'á kwéumatinkaiye. kawé'ó umátínkáípa'o ímo maí'mai'o íyanamo éna ayáánamaimo arátukaintemba keinárawa'a mirá íníye. ²³ Yútaa-kwaasimo sáwí-ambo tuwésamo Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire síyanamo éna Áánútu asirayámbá tokáiwai tiréna ááémo maémaéempa'a mótinkaniye. ²⁴ ó'onkaa-kwaasi áváár-orive-taigo ayáánamairaamba owaná Áánútu arátuwena kawer-órivé-táívimbá máyavusumakaimba mindá umbai tairáíye. Yútaa-kwaasi kawer-órivé-táíráámbá

owaná Áánútu minkáwé-táígo ayáánamai arátukaimbanivo ókwara'a maimái Yútaa-kwaasi máyavusumaranimba mindá íma umbaí téna kanaán-umai íníye.

Áánútu amáparawai arumbá kwéumatinkain-kwasai.

²⁵ kesí kwaásiyono. kesáá anón-kwaasiya úne sevó sé'a avora'ó simátíménda ísáaro. Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire sembánivo íma mirá úmae iyésa naaémbo ó'onkaa-kwaasimo Áánútumo ítámakaiwaimo Áánútunopa'o tíyanka'a Ísareri-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire sénááowe. ²⁶ miráumai Áánútu Ísareri-kwaasi sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métinkaniye. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

sáwí'o umáímo máyáampinkemba kawer-ámpá'á métínkáiwai Sáíyono-naopa'a paaréna Yákópo aísavutantamba uráawaiti sáwí-imayaa maitiyuwániye. ²⁷ sáwí-imayaa maitiyúwáandara'a simáímo tarúmakaunda-aimba paáriníye Áánútu siráíye

agaimaréna Ísareri-kwaasi Yákópo aísavutantamba uráawaiyavenawe miwítí anón-daopa'a áwí'a Sáíyono-naopatavenawe agaimaréna siráíye. ²⁸ Yútaa-kwaasivinkemba sáwívarawai Ísu Káráísitin-aai arááíraamba pósa Áánútuna namuro-kwáásíráámbá ompínkémbá ó'onkaa-kwaasi kwenáái isé'a áraire siráawe. Yútaa-kwaasi tíkwá'náma Áánútu simái tarúmakauntavena miwí tísavutantamba uráawai kwená kwaási-i'a umái ítámakaiye. ²⁹ Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítámakena kawe'á umátínkaraimba íma ivátíyuwena ó'on-imayaa íníye.

³⁰ ááema kemá ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aai arááíraawasa naaémba Yútaa-kwaasi mirá uráamba póna ívé'a Áánútu keinárawa'a arumbá kwéumatinkaiye. ³¹ Yútaa-kwaasi Áánútun-aai arááíraawana keinárawa'o arumbó kwéumatinkaintemba naaémba miwí arumbá umátinkaniye. ³² amáparawai Áánútun-aai arááísúwana Áánútu séna sáwí'o kwéomba mindágo tátokaiye séna arumbá umátinkanintavena mináímbá siráíye.

Áánútu áwí'a anómba úmae kwéiyin-kwasai.

³³ Áánútu ávááraumai arumbá umátinkena kawer-ímáyáá éna amápa-tantaatavena imáyáa isaná mirám-baaran-aimbo Áánútunopa'o kwáyáimba íma kanaán-umaiya kwéisaunanaya mirám-baaram-bayaimo kwémayaimba íma kanaán-umaiya kwéawanaundayaawe. ³⁴ Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma kanaán-umai kwéisaawe. Ísóigomo máyáim-bayai íma kanaán-umai táásá umai kwémayaawe. ³⁵ moórá-yantaa'a simíya'a kemá anondá tíménoma íma siwáímá póna kwemá ísarena kwétimiwaiman-íye

agaimaréna siráíye. ³⁶ Áánútu amápa-tantaa'a úmáráísana kwená asirayámbá kwáyáintavena amápa-tantaa'a kwáyáimba pósa kwenáwí'a mósá maránááontavena amápa-tantaa'a kwáyáíye. mindáyaveta Áánútumo mayáímó kwémayaimba íma kanaán-umaiya amápa'a kwéawanasundayaanivo kítoka'a kwéawanaundayaaniye. kwenáwí'o anómba úmae kwéiyimba árair-aimban-íye.

12

Áánútuna mayái kwémayaan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútu ávááraumai arumbá umátínkáintave'a maarán-áímbá asiramái simátimune. keinárawa'a kentúma Áánútumpa'a kwéame'a kwentávé'a imáyáa kwé'e'a kwená mayáíyé su'mai kwémayaiyana aamói umátinkaniye. mirámó é'o é'a kwená imáyáa árai'a mósá maránááowe. ² marapá-kwáásímó sáwí'o kwéontemba íma mirá é'a Áánútu kwésin-aintave'a owé síyana kentí imáyáa aúnaí'a umátinkaina'a

aúná-kwaasiraamba umái ménaaowe. mirámó é'o é'a Áánútumbo arááímo kwétain-aimba isé'a Áánútumo aamoimó kwéin-aimba isé'a kawé'-máyaí-áimbá isé'a kwená kasenku-ímáyáámó kwéimba isánááowe.

³ Áánútu úwoi súwa'naa uráintave'a maarán-áimbá simátimune. kentúma íma maé iyé'a anón-kwaasiya úne íma seró. Áánútu túwa'naa isa'á íma kwaásiti asirayánká'án-ivo Áánútuna asirayánká'á kwená mayáí kwémayaamba mindáyave'a imáyáa é'a kentúma íma maé iyóro. ⁴ kentúwawaa'a imáyáa oró. tíyayaanko kwená mayáí kwémayaisana moórá-mora-yantaako mirá kwéisata ⁵ miráumai kesáá sáwíva-kwaasi méta Ísu Káráisitiyeya tarúmai mimbórá-kúwawaa'a ma'mái máyaunanaya ⁶ Áánútu úwoi súwa'naa isatá moórá-morawaiya kentáásí mayáí mayánaundayavena Áánútu asirayámbá siménaya Áánútu asirayámbó timénamo kesáái simátíma'mae nááóromo siráinda árair-aimban-iyé sé'a mirán-oro. ⁷ asirayámbó timénamo túwa'naa orómó siráindawai mirán-oro. asirayámbó timénamo kesí aambó agaráátínkáaro siráindawai mirán-oro. ⁸ asirayámbó timénamo asiramátínkáaro siráindawai mirán-oro. kentí náaindaambo taaímbaimo kwétimewai kawé'á kwéovo mirán-oro. kárákwiraawai kawé'á kwéovo mirán-oro. kawé'ó kwéumatinkaawai aamoí kwéiyapakemba mirán-oro.

⁹ moórá-morawaivimbo tirumbó kwétimemba íma kampa'á síyamba árai'a tirumbá tíméro. sáwí-mayai tínaaemba umáme'a kawé'-máyaí tátoraaro. ¹⁰ Ísu Káráístina kwaási ontávé'a mimbórá-ákúnkáání'a é'a pó'a moórá-morawaivimba tirumbá kwétimé'a moórá-morawai túwí'a mósá máraamba karuwaa'á é'a máéro. ¹¹ Ísóigompa'a imáyáa kwéé'a íma tívón-káína'a tiyáántán-kwimai Ísóigona mayáí karuwaa'á oró. ¹² Ísu Káráisitimo kumíníntave'o amu'maré'o máyaamba tirunkó aamoí ínana umbai-yántáá'ó kentópa'o kwáyáimba íma imáyáa é'a asiramái mé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándáaro. ¹³ Áánútuna kwaási ímo toómbó makéwai túwa'naa e'a namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá tíméro.

¹⁴ sáwí'o umátínkáawaiyava'a Áánútuntave'a sáwí'a umátinkaa'o íma sé'a kawé'á umátinkaa'o seró. ¹⁵ aamoimó kwéowaise kegwárá'á aamoí oró. ivi'ó kwétaawaise kegwárá'á ivi'á taaró. ¹⁶ mimbórá-ímáyáa umái mé'a anón-kwaasiya úne íma sé'a moórá-morawai túwa'naa e'a úwoi-mayaigwara'a máyáaro. kesávái-ímáyáámó ombá keyáá kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne íma seró.

¹⁷ sáwí'o umátínkárewa'o é'a anondá íma mirá umátínkáaro. kwaási túranka'a kaweré su'mai umái máéro. ¹⁸ amáparawaivimba paru umái ménae sé'a tiyáántán-kwimai miráumai máéro. ¹⁹ sáwí'o umátínkaiya'o é'a anondá íma mirá é'a méwana Áánútu anondá sáwí-meyamba timíníye. mindáyavena Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

Ísóigo séna sáwí'o iyawaina anondá-meyamba timénaunda mindá kendéimán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meéyámbá timénaumne siráíye

agaimaréna siráíye. ²⁰ mináimbá imáyáa é'a maarán-oro. Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna

namuro-kwáásímó tááimo kwétinkaimbo é'a toómbá tíméro. namuro-kwáásímó nontávénamo kwétinkaimbo é'a tíméro. mirámó íyasamo ésa sáwí'o umátínkáantavesa tigaemá íníye

agaimaréna siráíye. ²¹ sáwí'o kwéowaina ááimba íma usáyaaitanivo kentí kawé'-máyaígó sáwí-mayaigomba usáyaaitaino.

13

kárákwiraan-kwasai tísamaivimba áikwiyon-kwasai.

1 amáparawai marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútumo asirayámbó ímo tímakainkakai íma kárákwiyi-mayai mairáasino. Áánútu miráumaimo kárákwiraawai usásintinkaraiye. 2 marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi Áánútu usásintinkaimba pó'a miwí táái isé'a íma arááíséro. araisíyambo é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a é'a sáwí-meyamba mayánááowe. 3 kawé'ó kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasiyavena íma táá'a kaisasá sáwí'o kwéowai kárákwiraan-anon-kwaasi táároi kwéinkaisewe. kárákwiraan-anon-kwaasi táároi íma inkaisénáemo sé'o é'a kaweré su'mai iyasa aamoí umátinkanaaowe. 4 kárákwiraan-anon-kwaasi túwa'naa íya'a kawé'á umái ménaaontavena Áánútu miwímá usásintinkaraiye. sáwí'o é'o é'a miwí táái inkaiséro. asirayámbá tokáamba pósa sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timénááovo inkaíséro. Áánútu usásintinkaraimba pósa sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timénááowe. 5 mindáyave'a marapá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. Áánútu áwáá'a síníyeyavaiye su'mai ímanivo arupí-aintave'a kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba áikwiyoro. 6 miwí mirám-báyáímó kwémayaamba mirám-báyái mayánááontavena Áánútu usásintinkaraimba pó'a táákisi 7 ó'on-o'on-takisi orómó síya'a arupí umái mirá é'a anón-kwaasi túwí'a mósá máraáro.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

8 óntambo tímakaiya'a amataáama íma maé'a ááema tíméro. moórá-morawaivimba tirumbá kwétime'a mirámó ombá Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe. 9 Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko séna aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaare íma oró. tínkamiyasamo puwónááoni'a íma oró. túran-anda íma oró. mirám-baaran-amaankona ááimba maarán-íye. kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oró.

10 miwítí kwaásiti imáyáamo kwéowai íma sáwí'a umátinkanaaowe. miwítí kwaásivimba tirumbá kwétimewai Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwaraawe.

11 Ísu Káráisitimo kumínín-kanaa sáwíyanka'a tína'a Ísumo kumínín-kanaamo ímo imáyáamo ontembá íma é'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire siráundarata Áánútumo siránín-kanaa sáwíyanka'a tínimba póta máyaundaya ívé'a minkánáá sáwíyanka'a tíníye. 12 marapá'ó túnkain-ayampa'o máyáamba kwéanasaimba pó'a sáwíyanka'a kwíyómpa'a ságayan-ayampa'a ménaaovo mindáyave'a sáwí-mayai tínaaemba umáme'a tiyáántán-kwimai kawé'-má'yái maé'a máéro. 13 ságayan-ayampataamo máyaunda-kwaasiyaamo kwéundantenta mirá kwé'e'a kawé'á umái máéro. íma torupamáí mé'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á oró. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma kwé'e'a aaisané íma kwése'a kawé'-má'yáímó kwémayaantave'a kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkáaro. 14 sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba íma owé sé'a tínaaemba umáme'a Ísóigo Ísu Káráisitintave'a sé'a kentáará'á kárákwiyuwo seró.

14

kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'a oró-kwásái.

1 maísáaro. Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésesamo ímo asiramáímo kwégwaraawaiyave'a íma tiyuwé'a keséya máéro sé'a miwítí ó'on-o'on-imayaayave'a íma aaisambá simái taaínaaro. 2 Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire kwésewaivinkemba évakarawai sésa amápa-tomba kwénaundaya kanaá kwéiye sewasá évakarawai Áánútuna aampa'ó ímo asiramáímo kwégwaraawai sésa kígaUVaken-tone su'mai néta póí-ama'a íya nánaumne sewasá 3 amápa-tombo kwénaawai póí-ama'o ímo

kwénaawaiyavesa íma simái sáwí'a umátínkáaro. kwenááiyavesa áraire kwéseesa pói-ama'a kwénaawaiyavena Áánútu séna kesí kwaásiman-owe siráimba pósa kígaavakentone su'mai kwénaawai pói-ama'o kwénaawaiyavesa sáwí'a kwéowe íma seró. ⁴ moóráwaina mayái-kwáásígóntávé'a sáwí'a óne íma seró. íma keinárawa'nein-ivo kwená anón-kwaasigondei póna kweyááríka'a séna kawe'-má'yái maé sáwí-mayai maé kwéone kwená anón-kwaasigo kwésiye. Ísóigo kanaán-umai áwa'naa ínimba póna kawe'-má'yái kwémaena asiramái méniye.

⁵ évakarawai moórá-mora-tawaiyavesa sésa anóm-bono'o sií-táwain-ivo amápa-tawai úwoi-kanaaman-iyé sewasá évakarawai sésa amápa-tawai mimbórá-táwairani'an-iyé kwésewe. amáparawai imáyáa ésa moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro. évakarawai moórá-aimbo arupí-aimbo sésamo ésa mináímbá mirán-oro. ⁶ évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa moórá-tawaiyavesa anón-tawaiman-iyé sewasá évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa toómbá Áánútunopa'a súwi simái kwénaawe. évakarawai Ísóigo áwí'a mósá maránáe sésa évaka-tontavesa íma nánaumne sésa kwénaan-tontavesa Áánútumpa'a súwi kwésewe. ⁷ métaamo puwónaundayaawe íma kendéiyáánivo Áánútundein-iyé. ⁸ máyaundaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta máyaunda póta púwóndaya Ísóigontaveta imáyáa kwéeta puwónaumne. máyaundayaawe puwónaundayaawe Ísóigondei-ita kwéune. ⁹ Ísu Káráisiti pukáan-kwaasirare úwoimo súvamaimo máyaunda-kwaasirataawe kárakwiwinintavena pukéna usáinkaiye. ¹⁰ mindáyave'a imáyáa é'a Ísu Káráisitina kwaási ontávé'a moórá-morawaiti mayái awáné'a sáwí-mayaiman-iyé íma sé'a íma simái sáwí'a umátínkáaro. Áánútu amáparawai máyáawaina ááimba tísaá ínínka'a Áánútu aúranka'a amáparawai máyaundayavenaya póna sísaá ínintave'a mindáyave'a kwaásiti mayáígómbá íma simái sáwí'o oró. ¹¹ mináíntávéna Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Ísóigo séna máyaundayave'a sé'a kesúranka'a amáparawai kívaíresa kesí imáyáa mósá marésa avora'á sésa árai'a emá Áánútuma óne sénááowe Áánútu siráiyé agaimaréna siráiyé. ¹² miráumai minkánáámó tínimba Áánútu aúranka'a amáparawai kesáámó máyaundawaina ááinta simámenaundayaawe.

kentáásí mayáígóná aambá kawer-áné su'mai awánésa íma sáwí-amba kwaráígwáe siráin-kwasai.

¹³ mindáyaveta imáyáa kwéeta moórá-morawaiti mayái awánéna sáwí-mayaiman-iyé íma séta maarán-imáyáa éta kesí kwaási kesí mayái awánéna sáwí'a ónáo seváinivo kaweré su'mai ónáo séta mirá ónaundayaawe. ¹⁴ Ísóigo Ísuwe tarúmai máyaunda pó'a maarán-áímbá árair-aimba iyé-áímbá ísaraumne. amápa-tomba kwáyáimba íma sáwí'a isasá náíyanamo éna íma sáwí'a umátinkanivo kampa'ó sésamo naananá sáwí'a umásinkaniye sésamo náíyanamo éna sáwí'a umátinkaniye. ¹⁵ évakarawaimo mintómbá íma nánaumnemo sen-tómbó náíyasamo ésa mináímbó sewái tuwánéna mintómbó náíyantavesa sáwí-amba kwaránááowe. mirámó kwéomba sáwí'a é'a tirumbá íma kwétimewe. mirán-tómbó kwénaamba miwíyáváyé séna Káráisiti pukáiwai tuwánéna sáwí-amba kwáráavo sé'a kárakwiyo. ¹⁶ kawe-tántáá'án-iyé sé'o kwéomba évakarawai tuwánéna simái sáwí'a umásínkáavo sé'a kárakwiyo. ¹⁷ Áánútu kentáará'á kárakwiraimba mirám-baaran-tone noné naawasá íma naawasamó kwéomba ímanivo Áánútu kentáará'á kárakwiraimba maará kwéiyé. kwenaúranka'a arupí umái paru umái máyaunanaya Áánútun-amanko kwésuwa'naa-isana sirunkóyá aamoí kwéiyé. ¹⁸ mirámó kwéomba Ísu Káráisitina mayái kwémayaawana Áánútu aamoí kwéumatinkaisasa tuwánéna sésa kawe'á kwéowe kwésewe.

¹⁹ mindáyaveta imáyáa éta paru umái méta moóra-morawai asirayámbá timénáe séta siyáántán-kwimaiya mayáiyá máyáano. ²⁰ évakarawaimo kampa'ó sésamo mintómbá naananayá sáwí'a umásinkaniye sewa'ó ombá mintómbá nánáe sé'o né'o ombá tuwánésa sáwí-amba kwáraavainivo kárakwiyo. Áánútumo kentirumpimbó kwémayaim-bayaigomba sáwí'a iváínivo kárakwiyo. amápa-tombo naambá mindá kanaán-ivo évaka-tombo kwénaambo tuwánésa sáwí-amba kwáraamba sáwí'a umátinkaamba mindá sáwí'an-iyé. ²¹ póí-amare ándá-aran-done ó'on-o'on-tone kwénaundamo suwánésa sáwí-amba kwáraavo sé'a miwíyávé'a imáyáa é'a mintómbó kwénaamba ivátíyuwe'a mirámó ombá kawé'á kwéowe. ²² mintántáátáv'é'o imáyáamo kwéomba Áánútune su'mai simáméro. kentirumpinkén-ímáyáánémó kwéomba íma sáwí'a kwéune kwésevo kentirunkó kawé'á ini'a kwéowe. ²³ évaka-tontave'a kaer-ímáyáá toké'a nánaum. íya nánaumno kwésewai kentirumpinkén-ímáyáágó íma naaó kwésina'o né'o é'a Áánútu aúranka'a sáwí'a ónááowe. kentirumpinkén-ímáyáágó kawé'an-iyé ímo kwésisasamo mirámó ombá sáwí'a kwéowe.

15

Ísumo ímo kwesávái-ímáyáámó uráintemba mirá oró-kwásái.

¹ kesáa Áánútuna aampa'á asiramáiya kwégwaraundawaiya Áánútuna aampa'ó ímo asiramáimo kwégwaraawai túwa'naa ono. sirááimo tainí'o kwéundayaawe su'mai íma imáyáa éta ² kentáási egwaa'ó máyáawai Áánútuna aampa'á asirámae kónááontaveta miwíyáváigwára'á imáyáa éta túwa'naa ono. ³ Ísu Káráísiti íma kwesávái-ímáyáa éna kwaásiyavena imáyáa uráiyé. mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Káráísiti Áánútuntavena séna simái sáwí'o umánkaraawai pósa kembá sáwí'a umásinkaraawe siráiyé agaimaréna siráiyé. ⁴ naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimakáamba maarán-áintávésa agaimakáawe. súwa'naa ínanaya íma ááema sívón-káínata Áánútun-aaiyaveta asiramái imáyáa kwéeta kwesé ménaundayaveta amumaréta máyaumne. mindáyavesa aúváima agaimakáawe.

⁵ íma tívón-káína'a asiramái máéro séna Áánútu kwétuwa'naa-iyé. Ísu Káráísitimo máyáintemba miráumai mé'a keinárawapimba mimbórá-ímáyáá oró séna Áánútu kwétuwa'naa-isa'a ⁶ pó'a mimbórá-ímáyáá kwé'e'a mimbórá-áímbá kwése'a Áánútu áwí'a Ísóigo Ísu Káráísiti avowa áwí'a mósá máráamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Ísu Ísareri-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye túwa'naa uráin-kwasai.

⁷ Ísu Káráísitimo keinárawatavenamo aamoí kwéintemba keinárawapimba moóra-morawaiyave'a aamoí kwé'e'a mirámó kwéowana Áánútu áwí'a anómba kwéiyé. ⁸ naaóvá'á Áánútu Yútaa-kwaasiya síkwá'náyavenaya simái asíramarowana Áánútumo siráintembo ínintavena minásíráyán-áímbó paárinintavena Ísu Káráísiti kumbéna Yútaa-kwaasi túwa'naa úwasa ⁹ ó'onkaa-kwaasi sésa Áánútu arumbá umásínkáísata kwenáwí'a mósá maráúmne sénááontavena Ísu Káráísiti kunkáiyé. mináintávéna Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna ó'onkaa-kwaasivimba máyaunda enáwí'a mósá maré'a monor-ímó kwésunda enáwí'a mósá kwémarqumne agaimaréna súwana ¹⁰ moóráva'a agaimaréna séna ó'onkaa-kwaasiyono. Áánútumo ítámakawaiye tirunkógwára'á aamoí íno agaimaréna súwana ¹¹ moóráva'a agaimaréna séna

ó'onkaa-kwaasiyono. Ísóigo áwí'a mósá máraaro. amáparawaise kwenáwí'a mósá máraaro
 agaimaréna súwana ¹² Áánútun-aaí simátímakowai áwí'a Áísáya agaimaréna séna
 Tévíti avowa áwí'a Yési kwenándarakemba moóráwai paárínana ó'onkaa-kwaasira'o
 kárákwiyinintavena Áánútu usásinankainasa kwembá amu'maréna ménaaowe
 agaimaréna Ísu Káráisitintavena siráíye. ¹³ kwesé ménaaomba amu'maré'a máero
 séna Áánútu kwétuwa'naa-íye. kwesé aráápamai máyáantavena paru umátinkena
 tirumbá kawé'a umátínkáísana kwenamankó asiramátínkáva'a kwéiyisa'a kwesémó
 ménaaomba amu'maré'a máyáamba mindáyave'a námúnaa kwésune.

Áánútuna mayái kwémayaundayavai aamoí kwéune siráin-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. imáyáamo kwéunda-aimbo simátíménda ísáaro. kawé-
 kwáásí-úrumba pó'a kawer-ámbó kwégwaraan-aimba amápa'a isé'a kanaán-umai
 kwéagaraatinkaawe. keinárawatave'a mirán-imáyáá kwéune. ¹⁵⁻¹⁶ maanáúváíimbá
 évakar-aimba asiramái simátimunda mináimbá imáyáa ónááontavena íma sáá'a
 kwégaisa'a sune. ó'onkaa-kwaasivimba Ísu Káráisitina mayái mayánaundayavena
 Áánútu si'mákaimba póna íma sáá'a kwégaisa'a asiramái maanáúváíimbá simátimune.
 Áánútuntave'a sé'a maaná'ónkáá-kwáásí ená kwaási owaná enamankó ená kwaási-i'a
 umátínkaraiye senaná Áánútu aamoí ínintave'a kenáái áséi-kwasai kwésimatimune.
¹⁷ Ísu Káráisitiye tarúmai mé'a Áánútuna mayái kwémayaundayave'a aamoí kwéune.
¹⁸ Ísu Káráisiti asirayán-imáyáá símísa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútun-aaíyavesa áraire
 sénááontave'a mayái miwívimbá mairáunda mináimbá íma sáá'a káína'a pó'a
 simátíménda ísáaro. aaí kwésimatime'a mayái kwémayaunda ¹⁹ Áánútun-amanko
 asirayámbá kwésimisa'a ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai maimaé'a kuráumne.
 Yérúsaremu-naopakemba ó'on-o'on-daopa'a kwénaae'a Káráisitin-aaí áséi-kwasai
 simátíma'mae'a iyé'a Írírikamu-marava'a kuráumne. ²⁰ kemá sé'a naaó'-nao'a Ísu
 Káráisitín-aaímo ímo ísaraan-daopa'a áséi-kwasai kosimátimenaé. kosimátímakaan-
 kwaasivimba íma kosimátimenaumpo ó'on-daopimpa'a kosimátíma'mae'a naaónaumne
 sé'a mináséi-kwásái ímo ísaraan-kwaasivimba kosimátímakaumne. ²¹ naaóvá'á
 Áánútun-aaí aúváíimba mirán-áimbá agaimaréna séna
 ímo simátíméwasamo ísaraawai naaémba Áánútuna aambá awánanaaowe. ímo
 ísaraawai naaémba
 Áánútun-aaí isánááowe
 agaimaréna siráimba pó'a Ísu Káráisitín-aaímo ímo ísaraan-kwaasivimba
 kosimátímakaumne.

Árómaa-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

²² ímo ísaraan-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimundara'a kentópa'a kónáe sé'a
 úmae iyúnda simátimunda-mayaigo sáwívaka'a kembá tátokaiye. ²³ kentópa'a
 kónáe sé'a úmae iyúnda sáwívar-ima maisuwé'a íma kanaán-umai kwégundayave'a
 ívé'a maanáópímpá'á kesí mayái ánásasuwe'a ²⁴ kentópa'a kónáe-imayaa kwéune.
 Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaópa'a kotuwáné'a komáyána'a súwa'naa
 íya'a Sépéni-marava'a kónaumne. ²⁵ aiva'á Yérúsaremu-naopa'a Áánútuna kwaási
 kotúwa'naa ónaumne. ²⁶ Áánútuna kwaási Másétóniyaa-maravakewaiye Ákáyaa-
 maravakewaiye sésa ayawai taisasá Áánútuna kwaási Yérúsaremu-naopakewai toómbá
 íma makáawai túwa'naa ónáe sésa miwítí óntamba torupámakaamba pósa simíya'a
 maimaé'a Yérúsaremuva'a kwé'a mátimenaumne. ²⁷ miwítí imáyáavinkembo mirámó
 kwéomba mindá kawé'an-íye. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aaí
 kosimátímakaamba pósa imáyáa ésa miwítí óntamba Yútaa-kwaasi toómbá íma

makáawai kwétimemba mindá kawé'á kwéovo mirán-oro. ²⁸ torupámakaan-ontamba maimaé'a kweéme'a amáparawai mátimatuwe'a Sépéni-maravare sé'a kwégwe'a kentí naaó'a kómé'a minkákémbá Sépéni-marava'a koónaumne. ²⁹ kentí naaópa'a komáyáanana Ísu Káráísiti ávááraumai kawé'á umátinkaniye-imayaa kwéune.

³⁰ kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a Áánútun-amanko arumbá kwéumasinkaintave'a imáyáa é'a asiramái simátime'a sé'a Áánútumpa'a námúnaa kwésumpo keinárawakwara'a súwa'naa umai asiramái námúnaa seró kwésune. ³¹ Yérúsaremu-naopa'a kónaunda Yútiyaa-ayampaken-Yutaa-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa íma áraire kwésewai sínkamovo sé'a súwa'naa umai námúnaa seró. miv'á'á Áánútuna kwaási máyáawai túwa'naa on-óntántávésa aamoí ónááontave'a námúnaa seró. ³² mimbáyái ánásasuwaanana Áánútumo owémó sína'o é'a aamoí é'a kentópa'a kweéme'a kotuwáné'a aúnái'a umái ménaumne. ³³ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya keinárawate máyáaye sé'a námúnaa kwésunda árair-aimban-iyé.

16

kawé'á umái máéro siráin-kwasai.

¹ moórá-ininko áwí'a Vípi kesímánaakaanta éna Áánútuna kwaási Sénkíriyaa-naopakewai kwétuwa'naa-isa'a kwenáái simátimune. ² keinárawate kwesé Ísóigona kwaási ontávé'a kentópa'o kwínimba aamoí umánke'a keséya maiyó sé'a évakantantaa'o kwempímbó ímo kwáyáinda áwa'naa oro. sáwívarawai túwa'naa ena kenkwará'á súwa'naa intávé'a pó'a áwa'naa oro.

³ moórá-ininko áwí'a Párisiraawe awaikó áwí'a Ákwíraawe kawé'á umái máékaiyo kwésimatimune. mindáraiye kewé Ísu Káráísitina mayáiyá kwémayaumne. ⁴ ááéma sínkamiyakai puwúyavo-imayaa íma ésarai súwa'naa uráaya'a aamoí kwéumatinkaumne. kewé su'mai ímanivo ó'onkaa-kwaasi ó'on-o'om-baravakewai Áánútuna kwaásigwara'a aamoí kwéumatinkaawe. ⁵ mindáraití naaúmpa'a Áánútuna imáyáa ésa torupamáí kwémaewaiyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

moóráawai áwí'a Épinitasi kwemá kesí kwaási-i'a kwéintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. kwemá Ésiyaa-maravakewai aiva'á Ísu Káráísitin-aaiyavena áraire siráiwaiman-iyé. ⁶ moórá-ininko áwí'a Máriaantave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. kwemá keinárawatavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiye. ⁷ kae'á Yútaa-kwaasi túwí'a Ádónaikasiye Yúníyasinteyave'a kawé'á umái máékaiyo kwésimatimune. kemá Ísu Káráísitin-aaiyave'a íma áraire siráundara'a áraire siráyawai Ísuna aantá-kwaasiyomba minkáé'nárai tuwánaraan-kwaasirai ésarai ááéma kesé ándáma uráaiye.

⁸ moóráawai Ámpíríyetasintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesí kwaási-i'a éna Ísóigoe tarúmai máyáiyé. ⁹ moórá Épáanintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. kwemá kesé Ísu Káráísitina mayái kwémayaiye. moóráawai kesí kwaási-i'a iwáímá áwí'a Sitékisintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. ¹⁰ moóráawai Ápérísi Ísu Káráísitina aampa'á asiramái kwégwaraiwaintave'a kawé'á umái maiyó kwésimamune. Árísítipurásina akúntávé'a kawé'á umái máéro kwésimatimune. ¹¹ moórá Yútaa-kwaasigo áwí'a Érótiyoninteyave'a Násísáasina akúmbá Ísu Káráísitina kwaásiyeyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

¹² moóráawai Taráívinae moóráawai Taráívosiye mindárai Ísóigona mayái kwémayaawaiyave'a kawé'á umái máékaiyo kwésimatimune. moóráawai Pésísi Ísóigo Ísuntavena imáyáa éna anóm-bayai kwémayaiwaintave'a kawé'á umái

maiyo kwésimamune. ¹³ moórawai Áróvusi Ísu Káráisitina mayáímó kwémaenamo usáyaaitaraiwainte anówa kesinóraamba uráin-ininkoteyave'a kawé'á umái máékaiyo kwésimatimune. ¹⁴ évakarawai túwí'a Ásínkiritasiye Vírígonowe Émísiye Pátáropasiye Émísiye miwísé Ísóigona kwaási máyáawaiyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune. ¹⁵ évakarawai túwí'a Vírórógasiye Yúriyaawe Nériyasiye kwenámáánaakowe Órímpasiye miwísé Áánútuna kwaási máyáawaiyave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

¹⁶ keinárawapimba moóra-morawaiti imáyáa kwé'e'a tiyáamba tíméro. Ísu Káráisitina kwaási amáparawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésimatimewe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá asiramái simátimune. évakarawai simátímakaunda-aimba íma kwa'mái sésa kampar-áimbá kwésimatimewasa isésa taaínkaar-esa évakarawai kawer-áimbá tuwésa sáwí-ampa'a kwégowe. kárákwiye'a mirán-kwáásí tínaaemba umátíméro. ¹⁸ mirán-kwáásí kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitina mayái íma kwémaesa sáwí-imayaayavesa tirááyavaimo om-báyái kwémaesa kampa'á simátiyuwanee sésa kwaasái kwésimatimesa simái tirumbá kwéairaraawasa ímo kawé'ó umáímo aaimó ísáawai minkámpár-áintávésa áraire kwésewe. ¹⁹ keinárawa'o áséi-kwasaimo asiramáímo taagwiyávón-aimba amáparawai kwéisaantave'a imáyáa é'a aamoí kwéumatinkaumne. kawé'-mááyáyávé' a imáyáa úmae iyé'a sáwí-mayaiyave'a íma imáyáa kwéomba mindá sirááíma kwétaiye. ²⁰ Áánútu paru kwéumasinkaiwaiya túwa'naa ína'a sáwíyanka'a Sáátáánigomba usáyaaitanaaowe. kentáásí Ísóigo Ísu úwoi túwa'naa úmae íyíntave'a námúnaa kwésune.

²¹ kesé mayái kwémayaiwai áwí'a Tímóti kawé'á umái máéro kwésimatimiye. évaka-Yutaa-kwaasi túwí'a Árósiyasiye Yésónowe Sósipataawe kawé'á umái máéro kwésimatimewe.

²² kemá Tétiyasi Póro sin-áimbá maanáúvái kwéagaye'a keináraware kesé Ísóigona kwaási úndayave'a kawé'á umái máéro kwésimatimune.

²³ moórawai áwí'a Káyási kawé'á umái máéro kwésimatimiye. kwená naaúmpa'a kwégwaunasa Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi mindáúmpá'á torupamá kwémaewe. moórawai áwí'a Érásátasi kwená naaópakewaiti óntanka'a kárákwiraiwai kawé'á umái máéro kwésimatimiye. moórawai áwí'a Kótasi Áánútuna kwaásigo kawé'á umái máéro kwésimatimiye.

[²⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti úwoi túwa'naa úmae íyímba árair-aimban-iyé sé'a námúnaa kwésune.]

²⁵ Áánútu áwí'a anómba úmae iyóno. Ísu Káráisitina-ai áséi-aimba kwésimatimun-aimba ísare'a áraire kwéseмба póna Áánútu kanaán-umai asiramátínkáimba pó'a kwenááyave'a asirayán-ímáyáa kwéowe. naaóvá'á Áánútu mináséi-kwásái aúpá'á makówasa kentáá síkwá'náwe miwí tísaavutantamba uráawaiye mináínkóná ááimba íma ísaraawe. ²⁶ Áánútun-ai simátímakaawai mináimbá agaimakáawe. Áánútu maí'mai'a kwéiwai ívé'a paáriníye kwésimba pósa amápa'-maravaken-kwaasi mináínkóná ááimba ísánááowe. mináintávésa áraire sésa taagwiyavónááontavena mináínkóná ááimba paáruraiye. ²⁷ Ísu Káráisitimo uráintaveta Áánútu áwí'a anómba úmaeta kwéiyune. Áánútu mimbórá-Ísóigó ména kweyáá amápa-tantaatavena ísaraiwai kwenáwí'a anómba úmaeta kwéiyundaya árair-aimban-iyé.

kemá Póro sún-da-aimba ánásaiye.

1 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna Évésasi-naopa'a ména maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi mátímakaiye. Kórinti-naopa'a anón-daopa'a Ákáyaa-marava'a kwáyon-daopa'a Kíríki-kwaasi sáwíva'a máyówasa évaka-Yutaa-kwaasigwara'a máyáapa'an-iyé. ááéma Póro Ísun-aaí kosimátíma'mae iyúwasa Ísuna aampa'á kwégwesa mésa naaémba taaínkaa'a ésa sáwí'a umái máúwana Póro minámbá iséna maanámbá agaimái tuwówasa mátímakaawe.

1 kemá Póro maanámbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kembá aantá-kwaasi-i'a umái ításinkena séna Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaiye. kentáásí kwaási áwí'a Sósénisintave'a súnana maanáúvámá kwéagayaiye. 2 Áánútuna kwaási Kórinti-naopa'a máyáawai ísáaro. Áánútu kwendéí-í'a umátínkaraisa'a Ísu Káráísitiye tarúmáimo máyáawai ísáaro. amápa'-maravakewai Ísóigo Ísu Káráísitimpa'a námúnaa kwésewaiye keináraware Áánútu ítátinkaraiye. Káráísiti miwírá'á kárákwiraiwai éna kentáárákwará'á kárákwiraiye. 3 Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

4 keinárawatave'a ísámai aasiyaasí Áánútumpa'a súwi kwésune. Áánútu Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna kwétuwa'naa-imba mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. 5 Ísu Káráísitiye tarúmáimo máyáantavena Áánútu kawé'ó umátínkáimba keinárawapimba anómba uráintave'a pó'a kwenáái isé'a kawé'á umái kwésimatimewe. 6 Ísu Káráísitin-aaí simátímakaunata tirumpimbá tátoke'a asiramái mé'a pó'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a 7 Ísóigo Ísu Káráísitimo marapá'ó kumínimba amu'maré'a máyáamba Áánútun-amanko kwétimin-asirayamba maimái tátokaawe. 8 asiramátínkáva'a iyínana póna naaén-kanaamo Ísóigo Ísu Káráísitimo kumínin-kanaa tínana kempímbá sáwí-aimba íma kwéniye. 9 Áánútu sintení'o kwéena kwenááninko kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitinte tarútinkaindayavena tááyaraimba sintení'o kwéiwai póna mirá uráiyé.

taaín-taimba uráan-kwasai.

10 kesí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina asirayámbá símakaintave'a asiramái kwésimatimune. mimbórá-áímbá sé'a íma taaínkaari'a é'a mimbórávímbá mé'a mimbórá-imáyáa é'a mimbórá-máyái máyáaro. 11 keinárawatopakemba moórá-ininko áwí'a Kórówina akúmpákén-kwáásí évakarawai tasímásimesa sésa keiyái aaisan-áímbá kwésesa taaínkaar-umai máyáawe tasímásimakaawe. 12 mináísán-áínkóná ááimba évakarawai sé'a Póro kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ápórosi kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Pítaa kentáásí anónnda'an-iyé sewa'á évakarawai sé'a Ísu Káráísiti kentáásí anónnda'an-iyé kwésewe. 13 Ísu Káráísiti mimbóráwái anónnda'a máyáivo íma taaínkaa'a umái máéro. kemá Póro íma keinárawatave'a imáyáa é'a taaíra'á pukáumne. íma kentávé'a ísámai nombá pékaavo Ísuntave'a ísámai nombá pékaawe.

14-15 évakarawai sé'a Póro kentáásí anóni'a índayavena nombá pésinkaraiye sevó sé'a sáwívarawai íma nombá pétinkaraunda mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. keinárawapinkemba íma sáwívarawaiman-ivo kae-kwáásí túwí'a Káríspasiye Káyásiye minkáé'náraiye su'mai nombá pétinke'a sáwívarawaimo ímo pétinkaraundayave'a

Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁶ ánivo moóráwai áwí'a Sétevanasiye kwená akúné nombá pétinke'a imáyáa é'a á'owima íma pétinkaraumne. ¹⁷ Ísu Káráísiti íma simásimena séna nombá pétinkamae naauwó íma simásímakaivo áséi-kwasai simátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-ainkona ááimba íma ísáavo sé'a Káráísitin-aai avora'á kwésimatime'a kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áimbá íma sé'a tavisí-áimbá íma kwésimatime'a avora'á Káráísitin-aai kwésimatimune.

Ísumo pukáimba Áánútuna asirayánkómán-iyé kwaasái.

¹⁸ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawai Ísu Káráísitimo kwaásiyavenamo imáyáa éna pukáin-aintavesa sésa úwoi-aimban-iyé kwésevo Áánútunopa'o kwégon-amba kwégwaraundawaiya mináíntávéta séta Áánútu kwésuwa'naa in-ásíráyámbá iyéyá kwésune. ¹⁹ sáwí'o umáímo kwémaewaina aambó kwégwaraawaiyavena Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna marapá-kwáásí kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa ánásasuwe'a ó'on-o'on-imayaagwara-kwaasiti imáyáa maitiyuwánaumne agaimaréna siráíye. ²⁰ marapá-tántáátávésa kawer-ímáyáá kwéowaiyavena Áánútu séna minímáyáá úwoisan-tantaa'an-iyé siráíye. kawer-ímáyáágwáráwái íma aiva'á kwíyasa pósa ámáámbo ísaraawai íma aiva'á kwíyasa pósa marapá-tántáátávésa kwaasái símae kwénaaowai íma aiva'á kónááowe.

²¹ Áánútu kawer-ímáyáá éna séna marapá-kwáásí miwítí kawer-ímáyáávínkémbá íma kanaán-umai kesí ááimba suwánanaaowe súmbanivo imáyáa éna séna kesááiyavesa áraire síyawai sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne Áánútu súwata mináséi-kwásái kwésimatimunasaya évakarawai úwoi-aimban-iyé kwésewe. ²² Yútaa-kwaasi sésa ímo awánaanda-i'o inatá Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraireya sénaumne sewasá Kíríki-kwaasi kawer-ímáyáámán-iyé kwésen-imayaa kwéavakaa-ombanivo ²³ kesáá Ísu Káráísitimo kentááyávénamo imáyáamo énamo pukáin-ainta kwésimatimunasaya Yútaa-kwaasi mináímbá isésa Ísu Káráísitin-aai tínaaemba kwéumamewasa Kíríki-kwaasi mináímbá Áánútuna kawer-ímáyáávínkén-áimbá isésa úwoi-aimban-iyé kwésewata ²⁴ Yútaa-kwaasivinkene ó'onkaa-kwaasivinkene Áánútu ításinkaraiwaiya séta Áánútuna kawer-ímáyáávínkémbá Ísu Káráísiti pukáísana Áánútuna asirayánkó sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta kwéiyasinkaintaawe. ²⁵ marapá-kwáásí sésa Áánútuna imáyáa úwoi-imayaaman-iyé kwésen-imayaa kawer-ímáyááo póna kwaásiti kawer-ímáyááoombá usáyaaitaraiye. kwaásí sésa Áánútu aamoisayámbá iyémó kwésen-aamoisayanko kwaásiti asirayámbá usáyaaitaraiye.

²⁶ kesí kwaásiyono. Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkaronka'a máyówaina ááimba imáyáa oro. keinárawapimba marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a asirayán-kwáásí íma sáwíva'a máémba moórá-mora-umai mé'a marapá-kwáásí túranka'a túwí'o kwáyon-kwaasi sáwíva'a íma máémba moórá-mora-umai méraawe. ²⁷ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-káwér-ímáyáágwárá-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí kawer-ímáyáá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa aamoisayán-kwáásímán-owe kwésen-kwaasivinkemba Áánútu kwená kwaási-i'a umái ítátinkena marapákén-ásíráyánkwará-kwáásí Áánútuna kwaási tuwánésa sésa kentáásí asirayámbá úwoisamban-iyé sénááontavena Áánútu mirán-kwáásí ítátinkaraiye. ²⁸ marapá-kwáásí sésa úwoi-kwaasiman-owe sésa simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye ímo méraawaiye Áánútu kwená

kwaási-i'a umái ítátinkaraiye. marapá-kwáásí sésa anón-kwaasiman-owe kwésenkwaasi ánásanaaontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. ²⁹ Áánútu aúranka'a miwí kentúwí'a íma mósá maránááontavena úwoi-kwaasivinkemba Áánútu ítátinkaraiye. ³⁰ Áánútu Ísu Káráísitinte tarútinkaraisa'a máyáawana póna Ísu Káráísiti kentáásí kawer-ímáyááóná ááini'a Áánútu umánkaraiye. Ísu Káráísiti pukáintavena Áánútu kwenaúranka'a arupíya umásinkenaya kwená kwaási-i'a umásinkenaya sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta maisiyuwéna siráísata máyaumne. ³¹ mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna moóráwaimo kesúwí'o mósá maránáe sénamo éna íma mirá éna Ísóigo áwí'a mósá maráíno agaimaréna siráíye.

2

Ísu taaira'á pukáin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentópa'o komé'a Áánútun-aaí paárurain-aimba kosimátimewandara'a kesúwí'a maé iyígwáe-aimba íma simátimé'a Áánútun-aaí avora'á simátimakaumne. ² ááéma imáyáa é'a sé'a kentópa'a komáénda íma mirám-baaran-tantaakona imáyáa é'a simátimé'a Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a kentááyáváiyé séna taaira'á pukáin-aíne su'mai imáyáa é'a kosimátimenaumne sé'a ³ kentópa'a komáéwandara'a sáá'a kwégowa'a tavaravamá kwéuwa'a aamoisayánkwáásí mé'a ⁴⁻⁵ aaimó simátimewandara'a Áánútun-aaíyavesamo áraire síyawaina ááimba íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkémbán-ivo Áánútuna asirayámpínkémbán-íye sé'a simátimé'a Áánútun-amankona mayáiyé asirayáné agaráátinkááwána'a awánaraawe.

Áánútuna kawer-ímáyáágóná kwaasái.

⁶ Áánútuntave'a asiramái máyáawaiyave'a kawer-ímáyáávínkémbá kawer-áimbá kwésimatimune. minkáwér-ímáyááo marapá-kwáásívínkéne marapá'ó kárákwiraawaimo ánásanaaowaivinkene ímanivo ⁷ minkáwér-ímáyááo Áánútumpakemban-íye. Áánútu maramá íma urónka'a séna to'mayaa é'a naaémba paáronana mindá'á kawé'á umátinkainasa ságayan-ayampa'a ménaaowe siráimba kentááyávéna séna minkáwér-ímáyáa aúpá'á makáimba póna kwáyowasa ⁸ marapá'ó kárákwiraawai íma kawé'á umái ísaraawe. ísaresaraai Ísóigo ó'oran-aainkwarawaimba taaira'á íma tuvúwúwana pukáísino. ⁹ mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu to'mayaa umái kwembó tirumbó ámén-kwaasi tímíníye. túrandei íma awánésa táá'a íma isésa íma imáyáa uráan-tantaa'a Áánútu to'mayaa úmakaimba tímíníye agaimaréna siráíye. ¹⁰ ánivo Áánútu kwenamankómbá ai'marówana keséya ména Áánútumo to'mayaa úmakainta agaráásínkaraintaawe. Áánútun-amanko amápa-tantaa'a awánéna Áánútumo kwenarumpimbó imáyáa éna to'mayaa úmakaimba awánaraiye. ¹¹ kwaásimo ombá moóráwaina imáyáa íma kwéawanaivo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye. miráumai Áánútuna imáyáa íma kwéawanaavo kwenamankówé su'mai kwéawanaiye. ¹² Áánútu marapákén-ásíráyámbá íma siménaya kwenamankómbá ai'marówana keséya ména asirayámbá símakaiye. Áánútumo to'mayaa umáímo kwésiminta awánanaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana keséya kumbáyaiye.

¹³ mináíntá kwésimatimunda íma kwaásiti kawer-ímáyáávínkén-áímbán-ivo Áánútun-amanko simásímakain-ainta kwésimatimune. Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáin-kwaasiyaveta Áánútuna áráir-ainta kwésimatimune. ¹⁴ Áánútun-amankomo tirumpimbó ímo máyáiwai kwemó kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwémaesa mintántáátávésa sésa úwoisamban-iyé kwésesa marapá-kwáásí Áánútun-amankomo kwétimin-tantaa'a íma kanaán-umai kwéisaavo Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwaiye su'mai mintántáá'á isésa kawé-tántáá'án-iyé kwésewe. ¹⁵ Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai kanaán-umai amápa-tantaakona ááimba taaínkaar-umai sáwí-aaine kawer-ááiné kwéisaavo marapá-kwáásí Áánútun-amankomo tirumpimbó máyáiwai tuwánésa miwítí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe. ¹⁶ naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna Ísóigomo imáyáamo kwéimba íma ísáamba pósa íma kanaán-umai kwená imáyáa arupí kwéumankaawe agaimaréna siráimbanivo Áánútun-amankomo sirumpimbó máyáiwaiya Ísu Káráísitina imáyáaya kwéisaumpo marapá-kwáásí kentáásí mayáígóná ááimba íma kwéawanaawe.

3

Áánútuna mayái-kwáásítí kwaasái.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútun-amankomo tirumpimbó anómbo umáímo máyáin-kwaasimo kwésimatimundantemba kentópa'a komáyaawandara'a keinárawa'a íma mirá simátimé'a Ísu Káráísitintave'o ímo asiramáímo máyón-kwaasi untávé'a taíntuwe-yaintuwe'a simátímakaumne. ² umarambó asirayán-tómbó ímo tímémbo náámbo tíméntemba Káráísitin-aaima íma asirayán-áímpímbán-ivo etóyóí-aimpinkemba simátímakaumne. ááéma íma kanaán-umai ísaraantave'a mirán-áímpínkémbá Káráísitin-aai simátímakaumne. ívékwara'a mirán-umai mé'a pó'a íma kanaán-umai kwéisaawe. ³ Ísu Káráísitintave'a íma asiramái imáyáa kwée'a marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a mé'a tirumbó sáwí'o kwéumatinke'o aaisan-áímbó kwésemba marapá-tántáátávé'a imáyáa kwée'a marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe. ⁴ évakarawai Póro kentáásí anóna'an-iyé sewasá évakarawai Ápórosi kentáásí anóna'an-iyé kwésemba marapá-kwáásímó máyáanten-umai mirán-umai kwémaewe.

⁵ kenkáí súwí'a mósá maré'a taaínkaar-umai máévainivo Áánútuna mayái-kwáásíráyé su'mai úye. Ísóigo Ápórosintavena séna kesí mayái mayaaó séna kentávéna kesí mayái mayaaó súwakai kwená mayái mayááwáya'a Ísóigon-aaiyave'a áraire siráamba kwená mayái-kwáásírái úye. ⁶ kígauva'o ánáyumbo ontembá Ísóigon-aai simátimewanana námáímo umáímo siyútúwáantemba Ápórosi miráumai túwa'naa úwana Áánútumo ánáyumbo anómbo umátínkáintemba kwemá imáyáa tímúwa'a kwenáái tirumpimbá tátokaawe. ⁷ ánáyumbo iwáíyé námáímo umátínkáiwaiye mindárai íma anón-kwaasi óívo Áánútu anómbo kwéumatinkaiwai kwemá anóndakoman-iyé. ⁸ ánáyumbo iwáíyé námáímo iwáíyé mimbóráí'a umái máyaayamba póna Áánútu miwítí mayáígóná meéyámbá tímíníye. ⁹ kesé Ápórosiye Áánútuna mayái-kwáásí úya'a keinárawa'a Áánútuna kígauraamba owatá miráyáámó úndaya Áánútundeiya úmpo mirápá'á kenkáíyávé'a íma imáyáa ombá keinárawa'a kwétaainaawe. íma taaínkaar-oráámbá kwétaainaawe. keinárawa'a Áánútumo kwéin-dankani'a kwéowe.

¹⁰ Áánútu súwa'naa úwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. naambó kwéon-kwaasira'o kárákwiraiwaimo kawer-ímáyáámó énamo ávombo áyáíntemba Ísu

Karáísitin-aaimo simátímakaunda ávonkaamba aitínkáva'a kówánaša minávónká'ó naambó kwéowai mimbáyái kárákwiyoro. ¹¹ ó'on-avomba íma ayánááovo mimbórá-ávómbó Áánútumo á'o aimakáimba minávómbá Ísu Karáísitiman-iyé. ¹² minávónká'á naambá ónááovo évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáímo imáyáamo kwéowai kwááyu-yantaa'a taaineiyé owáinéiyé iyasa évakarawaimo ésa Áánútuntavesamo asiramáímo imáyáamo kwéowai asiramáímo kwaíkwei'o ínín-tantaa'a kóri-ontandeiye ó'on-o'on-ontandeiye ónááowe. ¹³ Áánútuna kwaásiti mayái naaémba paárindara'a iramó évaka-tantaa'o kénamo évaka'o ímo kaintembá Ísu Karáísitimo kumínín-kanaamo tíndara'a Áánútuna kwaásiti mayái paárínana évaka'-mayai ánásainana évaka'-mayai úwoi kwéniye. ¹⁴ minávónká'ó naambó kwéomba asiramáímo kwaíkwei'o ínín-tantaa'nei kwéowai miwítí mayái kwáyainasa miwítí kawe'-mékámá mayánááovo ¹⁵ kwááyu-yantaa'nei kwéowai miwítí mayái ánásainasa mimbáyáígóná meékámá íma maésa miwíyé su'mai kawe'á umái ménaaowe. kwaásiti náaindaambo kágwisasamo miwíyé su'maimo kawe'ó umáímo máéntemba miwí mirá ónááowe.

¹⁶ keinárawa'a ímo taaínkaar-umaimo máérqamba taaínkaar-umai kwémáémbanivo Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáimba Áánútuna mono'-nánkáámbá kwéomba imáyáa oro. ¹⁷ Áánútuna mono'-námá aoka'-námá isa'á keinárawa'a mindánkáámbá owasá évakarawaimo keinárawa'o sáwí'o umátinkaawa'o sáwí'o umáímo máyáambo éna Áánútu miwí ánásasuwanimba ímo taaínkaar-oráámbá kwétaainkaar-owe.

¹⁸ kentí imáyáao kampa'á simátiyúwáivo sé'a kárákwiyoro kwésune. marapá-kwáásí túranka'a kawer-ímáyáágwára-kwáásiyá úne kwésewai Áánútu aúranka'a kawer-ímáyáá ónááontavesa marapákén-káwer-ímáyáá íma aiva-tántáá'án-iyé seró kwésune. ¹⁹ marapá-kwáásí kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena Áánútu séna sáwí-imayaaman-iyé kwésiye. mináintávéna naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna

marapá-kwáásí miwítí imáyáa mósá kwémaraawana Áánútu sisaná miwítí imáyáao

kampa'á kwésimatiyuwaiye

agaimaréna súwana ²⁰ moóráva'a agaimaréna séna

kawer-ímáyááwémó kwésen-imayaayavena

úwoi-imayaawe Ísóigo siráiyé

agaimaréna siráimba ²¹ mindáyave'a kwaásimo kwéowain-auma íma maé iyóro.

amápa-tantaa'a túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ²² kemá Pórowe Ápórosiye Pítaawe

túwa'naa ínimba ónaundaya máyaumne. marawé amápa-tantaa'o kwáyáine úwoimo

ménaaona'i. puwónááona'i. mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé. ívé'o kwáyáin-tantaare

naaémbo paárinin-tantaakwarare mindá túwa'naa ínimba kwáyáiyé ²³ keinárawa'a

Karáísitina kwaási owaná Karáísiti Áánútundeiman-iyé.

4

Ísóigona aantá-kwaasiti kwaasí.

¹ keinárawa'a kentááyavé'a imáyáa é'a sé'a Karáísitina mayái-kwáásí ésa Áánútumo aúpá'ó makáimba agaráátinkena séna mináimbá simátíma'mae nááoro. mimbáyáír'á kárákwiyoro siráiwai owé-ímáyáá oro. ² moóráwaina mayáír'á kárákwiraiwaimo sisasamó ontembá mirán-oro. ³ Áánútuna mayáír'á kárákwiraundawaiyave'a keinárawara'o ó'owiya'o sé'a kawe'-máayáiyá'i. sáwí-mayaiya'iyó sé'o kwésemba

íma anón-imayaa é'a kesí mayáiyavé'a íma awané'a kawe'-máayáiyá'i. sáwí-

mayaiya'iyó kwésune. ⁴ kesirumpinkén-ímáyááómó sénamo kaweré su'mai uráanemo

sínimba kawe'-máayáiyá'i. sáwí-mayaiya'iyó-aimba íma kendéimán-ivo Ísóigondei póna

kwésuwanaiye. ⁵ mindáyave'a Ísóigomo ímo kunkáindarare Ísóigomo siráin-kanaamo ímo tiráindarare íma taaínkaare'a sáwí'an-owe. kawe'an-owe íma seró. Ísóigomo kumíndara'a kwaásiti aúpár-ímáyááwé kwaásiti ááine paárínana mitáwai Áánútu kwaásiti kawe'-máiyáívéna kawe'an-owe síníye.

⁶ kesí kwaásiyono. arupí ónááontave'a simátímakaunda-aimba Ápórosiye kesémo siráunda íma kenkáiráiyé su'mainivo amápa-kwaasiyavaigwara'a siráumne. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba mirán-oro. moórá-anondako áwí'a maé iyé'a moórá-anondako áwí'a simái sáwí'a kwéomba kentúma maé kwéiyomba mirá ímo oráámbá kwéowe. ⁷ keinárawa'a íma usáyaaitaraawain-ovo mirámó kwéon-kwaasi-í'a Áánútu umátínkaraiye. Áánútu mirán-kwáásí-í'a umátínkaraivo kentúma íma maé iyé'a sé'a kesáá keyáárikata mirán-kwáásíyá máyaumne íma sero.

⁸ keinárawa'o maarán-áímbó sembá kampa'á sé'a kawe-kwáásí-í'a umáíya máyaumne. íma Ápórosiye Pórowe simásímakaayan-imayaavinkemban-ivo kentáásí imáyáavinkenta Áánútuna imáyáa iséta mindáraiya usáyaaitaraumne kampa'á kwésewe. keinárawa'o usáyaaitaraankakai keiráígwará'á miráumaiya usáyaaitauyasino. sáwí-yantaakomba usáyaaitaigwae sé'a súnda íma usáyaaitaraawe. ⁹ imáyáamo únda Áánútu kwená aantá-kwaasiya amápa-kwaasi tínaaempata sínkarainta tínkamowasamo púwón-kwaasimo kwaási túranka'o mótkinkesamo tínkankaantemba kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare kwaási túrankare Áánútu kentáá mirá umásínkaraintaawe-imayaa kwéune. ¹⁰ Ísu Káráísitin-aaimo kwésimatimundayavesaya sésa sáwí-imayaagwara-kwaasin-owe kwésevo keinárawa'a kesávé'a sé'a Ísu Káráísitiye tarúmaiya méta kawer-ímáyáágwará-kwáásíyá úne kwésewe. kesáá aamoisáyán-kwáásíyá úna'a keinárawa'a kesávé'a sé'a asirayán-kwáásíyá úne-imayaa owáímá pó'a kentúwí'a maé iyé'a kesúwíta kwétuwaawe. ¹¹ Áánútuna mayái maimaé kwénaaundaya ááéwe ívére nontáváiyé toóntáváiyé sáái kwésinkaisata íma naambá makéta íma kawer-únáánkwátói makáunasaya kwésinkamowata ¹² toómbá íma úwoi mayánaundayaveta anóm-bayai kwémaeta óntamba kwémayaunasaya simáímo sáwí'o kwéumasinkaanta Áánútu kawe'á umátinkaniye-aimba kwésimatimunasaya sáwí'o kwéumasinkaanta asiramái méta íma ivátuwaunasaya ¹³ kentáá súwí'a kumínkwáe sésa kampar-áímbá kwéseмба anondá kawer-áímbá kwésimatimunasaya ááéwe ívére kentááyávésa sésa ovairáán-kwáásín-ovo miwí táái íma ísáaro kwésewe.

¹⁴ kesí iyámpóiyone sé'a imáyáa kwéundawai tááko pééi sína'a isé'a kawe'á ónááontave'a maanáúvái kwéagayaumne. ¹⁵ Káráísitina kwaási owasá sáwívarawai Ísu Káráísintin-aaí kwésimatimemba íma sáwívarawai kentivoísái máyáavo aiva'á Káráísitin-aaí simátimewana'a Káráísitiye tarúmai máyáantave'a keyáá kentivomá úne. ¹⁶ mindáyave'a kwakwiyé'a sé'a kemó úndantemba mirán-oro kwésune. ¹⁷ mindáyave'a moóráwaimba Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kweémena kwíníye. kwemá Ísóigoema tarúmai máyáiwai íma siyuwéna asiramái ména kesááninkaamba umái máyáiwai kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kwéna Ísu Káráísiti aúranka'o máyaunda-aíne Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáawai kwésimatimunda-aíne kosimátimena kemó máyaundanten-umai máéro-aimba kosimátiminiye.

¹⁸ keinárawapinkemba évakarawai sésa Póro úwoi aúvávinken-aimba kwésivo kentáásopa'a aaimó simásimindayavenaya íma tíníye kwéseмба kentúma maé iráawe. ¹⁹ ánivo Ísóigomo owémó sína'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kwé'a túmo maé iráawai siráan-aíne su'maiyave'a íma kónaumpo miwítí asirayámbá Áánútunopakena'iyó.

awánaandayave'a kónaumne. ²⁰ Áánútumo kentáará'ó kárákwiraimba maarán-
iye. íma aaineiyé su'mai kárákwiraivo Áánútuna asirayánká'ó kwémaewai miwirá'á
kárákwiraiye. mindáyave'a Áánútuna asirayánkára máyáa. íya Áánútuna asir-
ayánkára máyáao sé'a kotuwánanaumne. ²¹ imáyáa oro. keinárawatopa'o ímo
kuráandara'o sáwí-imayaamo tuwé'o kawé'ó umáímo méwa'a kentí imáyáa é'a paru
umáíya koménaumne. ímo mirámó uréwa'o é'a asiramái arupí koumátinkanaumne.
mindáyave'a imáyáa oro.

5

avowán-awaininkomba mairáin-kwasai.

¹ keinárawapinkemba moórawai anómba sáwí'a éna avowán-awaininkomba mairáíye
sewa'á ísaraumne. keinárawa'a Áánútun-aiyave'a áraire kwésewai mirá-sáwí'ó
kwéiwaintave'a étuwaao íma sewaná úwoi mirá kwéimbanivo Áánútuna aambó ímo
kwégwaraawai íma mirá kwéesa mirámó kwéowaiyavesa sáwí-meyamba mayánááowe
kwésewe. ² keinárawapimba moórawai ména anó-sawí'a kwéisa'a kawé'á umáíya
máyaumne kampa'á kwése'a kentúma maé kwéiyovo sáwí'a uráin-kwaasiyavena ken-
tirunkómó umbaimó táina'a minkwáásí ai'mátuwaaro. ³ kemó kentópa'o komékai
minánó-sáwí'ó uráiwaimba aavimbá mayanké'a sáwí'a kwéone súšina. kemá
némpa'a mé'a kesí imáyáao kentópa'a kwáyáisa'a misáwí'ó uráiwaimba á'a aavimbá
mayánkaraumne. ⁴ torupamáímo maíyampimba kesí imáyáao kentópa'a kwáyainana
Ísóigo Ísuna asirayámbá keinárawate kwáyaintave'a misáwí'ó uráiwaimba aavimbá
mayánkáaro. ⁵ Áánútuna kwaási kárákwiraampinkemba ai'mátuwenana Sáátáánigo
umbai-yántáá'á amínana sáwí-amba tuwáinana Ísóigo Ísumo kumíndara'a kwembá
airáníntave'a mirá é'a aavimbá mayanké'a aúwáaro.

⁶ kawé'á umáíya máyaumne kwése'a makáawanamo moóra-kisaamo kampindénamo
imbá amápa-kisaava'o kóyáwé intembá keinárawapimba moórawai miráumai sáwí'o
índawai keinárawapimba tivó sé'a ai'mátuwaaro. ⁷ tíyótaasa-tanon-kanaa tóyo ésa
Yútaa-kwaasi toómbó intóráin-tantaa'a tuwésa aúna-tomba marésa sipisípi-araa'a
tuvú'mái kwénaawe. miráumai Ísu Káráísiti kentááyáváyé séna pukáimba pó'a aúnaí'a
umái mé'a mindáyave'a misáwí'ó uráimba kwétuwe'a kawé'á umái máéro. ⁸ sáwí'o
kwéone sáwí-yantaatavaiye íma aamoí é'a kawé-tántáátáváyé árair-aintavaiye su'mai
aamoí oró.

⁹ ááéma moóra-avai agaimái simátime'a sé'a aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné
kwéowaise íma máéro siráunda ¹⁰ mináímbó siráunda Áánútuna kwaásivinkembo
mirámó kwéowaise íma máéro siráumne. Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasi aarai-
úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane túran-andawe ésa marapá-
tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí ésa mirámó kwéon-kwaasiyave'a
íma sé'a Áánútuna kwaásivakewaimo mirámó íyávé'a siráumne. Áánútunopa'o
ímo tiráan-kwaasi amápa'-marava'o máyáamba íma tiyuwé'a miwísé úwoi máéro.
¹¹ ánivo agaimakáunda-ainkona ááimba maarán-áimbán-íye. moórawai Áánútuna
kwaási úne kwésiwai aarai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaar-umoyane aúran-andawe éna
marapá-tántáátávéna aamoí éna Áánútuntavena íma aamoí éna simái túwí'a sáwí'o
umátinkena uwo'aó'-nómbá néna uwo'aó'á kwéiwajise íma mé'a kwesé íma toómbá
naaró. agaimakáunda-ainkona ááimba mirán-áintávé'a siráundawe.

¹²⁻¹³ ímo Áánútunopa'o tiráawai kemá íma aavimbá maitinkánaumpo Áánútu
aavimbó maitinkánimba mindá kwendéimán-íye. keinárawapinkemba Áánútuna
kwaási sáwí'o uráawai aavimbá maitínkáaro. keinárawapinkemba moórawai misáwí'ó
uráindawaimba ai'mátuwaaro.

6

Ísóigona kwaásivimbo umbai-yántáá'ó kwáinda arupí umátínkáaro siráin-kwasai.

¹ moórá-aimbo sáwí'o kwéomba simátíménda ísáaro. keinárawapinkemba évakarawai sáwí'o ombá ímo Áánútunopa'o tiráan-anon-kwaasitopa'a mátínkare'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a kwéovo Áánútuna kwaásiti anón-kwaasira'a mátínkare'a iséise é'a arupí umái máéro. ² naaémbe Áánútuna kwaási anón-kwaasi-i'a ésa amápa'-maravaken-kwaasi táái iséisa kawe'-máayáiyé sáwí-mayaiye sésa taaínkaar-esa naaémbe mirá ónááovo ívé'a sáwíyan-aimba kanaán-umai iséise é'a arupí umái máéro. ³ naaémbe kwíyómpaken-kwayo'narawa táái isánááomba mindá anón-tantaa'an-ivo marapá'ó máyáan-kwaasi tááimo arupí ónááomba mindá sáwíyan-tantaa'an-iyé. ⁴ moórá-yantaa'o arupí ónáe sé'o é'a Áánútuna kwaásivimbo túwí'o ímo kwáyainda-kwaasiyave'a arupí umásínkáaro íma sé'a túwí'o kwáyaindawaiyave'a arupí umásínkáaro seró. ⁵ sáwí'a kwéune sé'a misáwí'ó kwéomba ivátuwe'a kawe'á ónááontave'a maanáimbá kwéagayaumne. keinárawa'a sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásiyá úne kwésemanivo íma aai ísámai arupí kwéumatinkaavo ⁶ Áánútun-aaiyavesa ímo áraire siráawaira'a mátinke'a sé'a moórá-aimba arupí umásínkáaro sé'o kwéomba mindá sáwí'an-iyé.

⁷ Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasira'o mátinke'a aaivimbá maitínkáamba sáwí'a é'a Áánútuna aambá íma kawe'á umái kwégwaraawe kwésune. kentí anón-kwaasimo ísátinkaiyan-ainkomo éna ayááímó úwoimo kwénimba mindá kítoka'a sáwí'an-ivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasitopa'o aaivimbó maitínkáamba mindá anómba sáwí'an-iyé. ⁸ mirámó ombá Áánútuna kwaási kentív'awaawi sáwí'a kwéumatinke'a kentúwíkwara'a sáwí'a kwéowe.

⁹ sáwí'o kwéowaimo Áánútumo kárákwiraipa'o ímo kónááowaimo ontembá kwéowe. kampar-ímáyáá íma é'a simátimunda-aimba ísáaro. aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ésa marapá-tántáátávésa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa kwaai keiyái kesuwainíné sisaná kesuwairé sésa sáwí'a úmae nááówasa aarai miráumai keiyái sáwí'a úmae kwénaesa ¹⁰ umóyámbá ombá túran-anda ésa uwo'aó'-nómbá nésa uwo'aó'á ésa simái túwí'a sáwí'a umátinkesa kwétinkamesa umóyámbá ésa mirámó kwéon-kwaasi Áánútu kárákwiraipa'a íma kónááowe. ¹¹ keinárawapinkemba évakarawai mirámó uráan-kwaasiraani'a kwéombanivo kentáásí Áánútun-amanko Ísóigo Ísu Káráisitina asirayándéi misáwí-yántáá'á maitiyuwéna Áánútundi-i'a umátinkena kwenaúranka'a arupí umátínkaraiye.

túwawaa'nei Ísóigona mayái mayánááon-kwasai.

¹² keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá sé'a évakari'o kwéomba íma kawe'á kwéumatinkaiye sé'a moórá-aimba amápari'o kwéunda kanaán-ivo évakari'o kwéunda miwá kembá tátoranintave'a a'áo kwésune. ¹³ toónkó tirumpimbó kumíníntavena isaná tirunkó toómbó náníntavena kwáyáimba póna Áánútu minkáé-tántáá'á ánásasuwaníye. mirá ínivo túwawaatavesa imáyáa ombá maarán-iyé. túwawaa'nei aarai-úmóyámbá ónááomba ímanivo mintúwáwáá'neí Ísóigona mayái mayánááowe. mirámó ónááontavena Ísóigo túwawaaka'a kwétuwa'naa-iyé. ¹⁴ Áánútu Ísóigomba pukáimpinkemba usásinankaraintemba kwená asirayándéi kentáá súwawaa'a usásisinkanintaawe.

¹⁵ kentúwawaa'a Káráísiti aiyayaankaambo kwéimba pó'a eénánk'á kwénaainda-ininkowe íma maé'a mimbórá-túma aú'mái máéro. ¹⁶ moóráwái eénánk'á kwénaainda-ininkoe máyáimba mimbórá-túma aú'mái máyááiyé. mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

minkáé'nárai mimbórá-túmá
ma'mái máyááiyé

agaimaréna siráiyé. ¹⁷ áńivo Ísóigoe tarúmai máyáiwai kwenamankó kwesé máyáísana mimbóráí'a umái máyáiyé.

¹⁸ aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéomba tínaaemba umáméro. ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba túgo íma sáwí'a kwéivo aarai-úmóyámbó kwéomba túgo sáwí'a kwéiyé. ¹⁹ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba póna kentúma Áánútun-amankona naambá kwáyáimba á'a ísaraawe. kentúma Áánútundeima isa'á kesúma kendéiyáámá póta sirááimo kwétaini'a úwoi ónaumne íma seró. ²⁰ Ísu Káráísiti keinárawatavaiye sénamo pukáimba mimbéyámbá keinárawa'a kwendéimán-ovo marapá'ó máyáamba Áánútu áwí'a anómba úmae iyóro.

7

aaraimó kwémayaan-kwasai.

¹ évakar-aimbo agaimáimo sísa-uraan-aintave'a simátimune. awá-kwáásí aarai íma maésa úwoimo ménaaomba mindá kawé'án-iyé. ² áńivo keinárawa'a úwoi kwaásivimbo máyáawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné anómba kwéompimba máyáantave'a umóyámbá únavo sé'o aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasamo ónááomba mindá kawé'án-iyé. ³ kwaaiígó kwenáúma íma aambá aunínivo mindá awainínkóndéimá isaná awainínkó kwenáúma íma aambá aunínivo awaikóndéimá isaná miráumai kwenáwa'na-awa'naa umái méyaaoyé. ⁴ awainínkó kwenáúma íma kárakwiýisana awaikó kwégarakwisana awaikó kwenáúma awainínkó kwégarakwiýiyé. ⁵ íma aambá aunésarai áńivo kanaán-iyé sésarai Áánútuntavesarai imáyáa ésarai námúnaa símae iyóyááoyantavesarai sáwíyan-kanaa agándayaaoyé. minkánáá ánásainasarai mimbórávímbá koyauwé'mái méyaaoyé. íma kanaán-umai kentúra'a kárakwiýewana ayáátáaka'a nénka'a méyana kawé'ó umáimo méyan-asirayamba ánásainana Sáátáánigo sáwí'a ígwáe séna tavisivó sé'a simátimundantemba mirán-oro.

⁶ mináíntávé'a íma asiramái simátimé'a sé'a mirán-oro sé'a mirán-áíntávé'o sísa omba simátimé'a sé'a mirámó ónááomba kawé'án-iyé kwésune. ⁷ kemó aaraimó ímo makáundantemba amáparawai mirámó ónááomba siráái kwétaiye. áńivo ímo mirámó ónááomba Áánútu mirám-baaran-tantaakona asirayámbá kwétimiye.

⁸ simátíménda awá-kwáásíyé ketor-íníné ísáaro. kemó máyaundantemba mirámó ónááomba kawé'án-iyé. ⁹ áńivo ímo kanaán-umaimo kentúra'o kárakwiýe'o é'a aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááowe. aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba mindá íma sáwí'an-ivo úwoimo mésamo aarai mayánáe-imayaamo anómba únavo sé'a aarai mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba kanaán-iyé.

¹⁰ aarai máyáísana kwaai máyáísana kwéowai simátimé'a sé'a íma kesí imáyáavinkemban-ivo Ísóigona imáyáavinkemba kwésimatimune. aaraigó awaikómbá íma auwéna kówíno. ¹¹ áńivo awaikómbó auwénamo éna ó'omba íma kwaai mayáino. ímo mirámó énamo éna koyauweréna awaikónópa'a tíno. kwaai íma kentuwainímbáá'a ti'mátuwaaro.

¹² moórá-aimba simátíménda Ísóigo simátimiyo íma siráivo kemá kwésimatimune. keákwákómó ékai awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awainínkó íma áraire kwésin-ininko awaikóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino. ¹³ áńivo awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráísana awaikó íma áraire kwésiwai awainínkóntávéna esé méyae sínanamo éna íma ai'mátuwaino. ¹⁴ kwaai Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésiwai awainínkó Áánútun-aaiyavena áraire siráin-ininkoe tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awaikómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye.

aaraí Áánútun-aaiyavena íma áraire kwésin-ininko awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráiwaiye tágárotamai máyáintavena Áánútu séna awainínkómá isaná póna kanaán-iyé kwésiye. ímo mirámó kwéinkakai miwítí iyámpói Áánútuna kwaásiti iyámpóiraamba íma osinó. ánivo miwiyávéna Áánútu séna kesí kwaásiti iyámpóiraamban-owe séna kanaán-iyé kwésiye.

¹⁵ keákwákómó ombá awaikó Áánútun-aaiyavena áraire siráisana awainínkó íma mirá kwésisana awainínkó áraire siráisana awaikó íma mirá séna auwé'a kónáe sésa mirá ónááomba kanaán-umai kóyáwé ónááowe. Áánútun-aaiyavesa áraire sewáí owasá íma áraire sewáíye íma tarúmai máyáamba pósa kóyáwé ónááomba kanaán-iyé. Áánútu paru umái ménaaontavena táayaraimba pósa auwé'a kónáe sésamo ésa kanaán-iyé.

¹⁶ aaraí ísáaro. enawaikómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. mináimbá íma ísaraawe. ánivo kwaai ísáaro. enawainínkómbá áwa'naa inanawá Áánútun-aaiyavena áraire síní. íya áraire síníyo. íma ísaraawe. mindáyave'a íma ááema tuwé'a kóyáwé oro.

Áánútu kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro siráin-kwasai.

¹⁷ Ísóigo amápa-kwaasi tínkámae kuráimba kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o máénten-umai miráumai máéro. Áánútuna kwaási naaó'-nao'a máyáan-kwaasi mináimbá kwésimatimune. ¹⁸ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'o mé'o Yútaa-kwaasi kentúmo kárámaimo araa'énamo owasamó ó'onkaa-kwaasi kentúmo ímo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba mindá kanaán-ivo úwoi mirá kwée'a ó'onkwaasi-i'a ónáe íma sé'a máéro. ¹⁹ túmo kárámaimo araa'énamo owasá ímo túmo kárámaimo araa'énamo owasamó kwéomba íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aimo kwétaagwiayavesamo máyáamba anón-tantaa'an-iyé. ²⁰ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai miráumai máéro. ²¹ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo ombá íma anón-imayaa ombánivo mimbáyáímó tuwánááon-ambo kwáyaina'o é'a tuwánááowe. ²² Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a keinárawa'a meeyámbakaawaiti mayáímó mairáawaimo é'a Ísóigo sáwí'o umáímó máyáampinkemba iyátínkaraiwaiman-owe. ánivo Ísóigomo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a úwoimo máyáawaimo é'a Ísu Káráísiti meeyámbakaisa'a kwená mayái-kwáásín-owe. ²³ Ísu Káráísiti pukáimba keinárawatavena mimbéyámbá uráisa'a kwená kwaási-i'a uráamba pó'a kentí imáyáa tátoranae síya'o é'a a'áo sero. ²⁴ Áánútumo kwená kwaási-i'o umátínkarainka'a máénten-umai Áánútuwe tarúmai máéro.

awá-kwáásítí kwaasái.

²⁵ awá-kwáásíyávéna Ísóigo íma asirayán-áimbá simásímakaisa'a kesí imáyáavinkemba kwésune. Ísóigo arumbá umásínkáintave'a sún-da-aimba pó'a kawer-áiné sénááowa'a simátimune. ²⁶ umbai-yántáá'á kwáyáintave'a imáyáa é'a kwésumpo máyáantemba miráumai máéro. mirámó iyamba kawé'án-iyé. ²⁷ aaraí makáawai tí'mátuwanae íma síyasa aaraí íma makáawai aaraí mayánáe íma seró. ²⁸ ánivo aaraimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. inaamarúmó kwaaimó mayánááombo é'a íma sáwí'a ónááowe. aaraí mayáiyasa kwaai mayáiyasa ónááomba marapá'ó ménaaomba umbai-yántáá'á kwénimba mindá imáyáa é'a mirán-ovo sé'a aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa ónááomba kawé'án-iyé kwésune.

²⁹ kesí kwaásiyono ísáaro. Áánútumo siráin-kanaa sáwíyanka'a ánásanimba pósa aaraimó makáawai miwítí umbai-yántáátávésa íma anón-imayaa ésa aaraimó ímo makáawaimo mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. ³⁰ tirunkómó umbaimó kwétaiwai mindáyavaiye su'mai íma

imáyáa ésa tirunkómó ímo umbaimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. tirunkómó aamoimó kwéiwai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa tirunkómó ímo aamoimó kwétaiwai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. óísambo kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa óísambo ímo kwémeyanowai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro.
³¹ marapá-tántáá'ó kwémeyanowai mindáyavaiye su'mai íma imáyáa ésa mirám-báyáímó ímo kwémayaawai mésamo Áánútuna mayáiyávésamo imáyáamo ésamo máéntemba miráumai máéro. marapá'ó máyáan-kwaasimo kwémayaam-bayai ánásanimba pó'a súnda-aimba marapá'ó kwáyáin-tantaatavena íma aiva-tántáá'án-iyé seró.

³² marapá-tántáátávé'o ímo anón-imayaamo ombá siráái kwétaiye. awá-kwáásí Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa Ísóigomo aamoimó kwéini'a kwéovo
³³ aaraigwáráwái marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwainímbáá'o aamoimó kwéombayai kwémayaawana ³⁴ kaer-ímáyááo kwétavisiye. ímo kwaaimó mairáan-inaamaru-
 inine Ísóigona mayáiyávésa imáyáa ésa sésa súwawaare imáyáawe Ísóigomba aménáe kwésevo kwaawigwára-ínímbá marapá-tántáátávésa imáyáa ésa tuwai'máá'a aamoí ígwáe sésa mirám-báyái kwémayaawe.

³⁵ aaraí íma mayáiyasa kwaai íma mayáiyasa oró-áímbá íma kwésumpo túwa'naa ónaunda-aimba kwésimatime'a kawé'á umái ménaaontave'a mináímbá kwésimatime'a Ísóigontave'a imáyáa é'a kwená mayáiyé su'mai mayánaáontave'a mináímbá kwésimatimune.

³⁶ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo ménamo naaémbo kwentávénamo mayánae-imayaa anómba énamo sénamo íma kawé'á umái máyaunda pó'a mayánaemo síndamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna úwoi mayániye. mayáíndamo éna kanaán-iyé. ³⁷ moóráwaimo inaamarúmó siváúmakenamo kwená imáyáamo asiramáimo énamo kwenáúra'o kárákwiyenamo sénamo íma mayánaumpo úwoi méníye sínanamo amápa-tantaa'o kanaamó ínanamo éna mirámó énamo ímo mayánimba kawé'án-iyé. ³⁸ miráumai moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo mayánimba kawé'án-ivo moóráwaimo inaamarúmó siváúmakaíndawaimo ímo mayánimba ávááraumai kawé'án-iyé.

³⁹ amáánko séna keákwákómó ésarai awaikó máyáíndara'a tarúmai méyana awaikó puwínana kwaaiyávénamo ankáínana Ísóigona kwaásigokare su'mai maíno. ⁴⁰ ánivo imáyáa é'a ímo kwaaimó maénamo úwoimo ménimba arunkó kawé'á kwéinana méníye. Áánútun-amanko mináíntávéna mimbórá-áímbá kwésiye-imayaa kwéune.

8

póimo tuvú'mái kampar-ísóigómbá amén-kwasai.

¹ agaimái sísa e'a sé'a póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyámba'maimo nánaundaya kanaawá'iyó-aimbo sísa e'o sen-áímbá simátíménda ísáaro. mirám-baarawaina ááimba awánasaraundaya póta miráyá ónáe-aimba ááéma íma seró. mirámó kwéombo é'a kentúma maé kwéiyovo kwaásimo tirumbó tímémbo kwétuwa'naa-omba mindá kawé'án-iyé. ² évakarawaimo moórá-yantaatavesa imáyáa ésa sésa á'a awánasaraumnemo kwési yawai íma kanaán-umai awánasaraavo
³ Áánútumbo tirumbó améwanamo imbá Áánútu miwí tuwánasaraiye.

⁴ mináímbá imáyáa é'a ké'naan-aimba póimo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kárámaimo kwaántái-taareira'o marésamo évaka'o máákétira'o kwémaraamba minámá'á meéyámba'maimo nánááon-aimbo sendá ísáaro. kwaántá-kwaasi íma

asirayákwará-kwáásín-ovo mimbóráwái asirayákwaráwái Áánútuma iyé-áíntá ísaraumne. ⁵ kwíyómpare marapáre sáwíva-tantaa'a kwáyáísasa évakarawai sésa kentáásí asirayákwaráwái ména kenká'á kárákwiraiye sewaná mirámó kwésentantaa'a sáwíva'a kwáyáivo ⁶ kesáá mimbóráwáíntávéta séta kentáásí Áánútu éna kentáásivowama iyéyá kwésune. amápa-tantaa'a úmakaimba póta kwenáwí'a mósá maréta kwená kwaási-i'a úndayaveta máyaumne. mimbórá-Ísóígómá máyáimba Ísu Káráísitima póna Áánútumo siráintemba amápa-tantaa'a uráimba kwená asirayákwaráwái máyaumne. miráumai kwaántá-kwaasi íma asirayákwará-kwáásí owé-áímbá ísaraumne.

⁷ mináíntá ísaraumpo amáparawai íma ísaraawe. évakarawai póí tuvú'mái kwénesa kwaántá-kwaasiyavesa imáyáa ésa tímémáembanivo Áánútunopa'o tiráanka'a ááéraan-imayaa ésa kwaántá-kwaasi tímém-poiman-iye sésa mimpóí kwénaamba tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéesa sésa mimpóímá ímo naaráámbá kwénaumne kwésewe. ⁸ mintómbó ímo néta nétaamo kwéundaya Áánútu íma imáyáa éna náúndayavenaya aamoí umásinkenaya ímo náúndayavenaya aamoí umásinkenaya íma mirá kwéiye. ⁹ kwaántá-kwaasi tímém-poimo né'o ímo né'o kwéomba mindá kanaán-ivo Áánútuntavesamo ímo asiramáímo máyáawai tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ésa miwí tirumpin-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a mirá ovó sé'a kárákwiyoro. ¹⁰ keinárawa'a sé'a kwaántá-kwaasi íma asirayákwaráwái ombá pó'a tímém-poimo úwoimo kwénaunda kanaán-iye sen-kwáásí kwaántá-kwaasiti mono'-náúmpá'ó toómbó kwénaambo ésa Áánútuntavesamo ímo asiramáímo kwéowai tuwánésa sésa keséya mintómbá nánaumnemo kwésesamo kwénaamba tirumpinkén-ímáyááómó sáwí'a kwéowemo kwésini'a kwéowe. ¹¹ miráumai mintómbá kwénaunda kanaán-iye kwéseмба mindá Áánútuntavesamo ímo asiramáímo máyáawai sáwí'a umátínkáawe. Ísu Káráísiti miwíyáváyíyé séna pukáiwai kentívá'awaawi sáwí'a umátínkáawasa sáwí-amba kwégwaraawe. ¹² kentívá'awaawi sáwí'a umátinke'a miwímó ímo asiramáímo máyáan-imayaa sáwí'a umátínkáamba Káráísitimba sáwí'a kwéumankaawe. ¹³ kemá Póro sé'a kwaántá-kwaasi tímém-poimo naanasá kesívárawaisai suwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'o ama'ó ímo naanasá suwánésa misáwí-ámbá íma kwaránááowe.

9

Póro aantá-kwaasiti mayái kwémaena meéyámbá íma mairáin-kwasai.

¹ kwaási kembá íma kwétatoraavo Áánútu kesáái simátiminkwae séna aantá-kwaasi-i'a umásínkaraiwaima é'a súrandai kentáásí Ísóigo Ísumba awáné'a kwená mayái keinárawapimba komayááwánda suwáné'a Áánútun-aaiyave'a áraire siráamba mindá kesí mayáígón-áúma paáruraiye. ² évakarawai kentávésa sésa íma Ísóigona aantá-kwaasiman-ivo úwoi-kwaasiman-iye kwésewa'a keinárawa'a íma kanaán-umai mirán-áímbá kwésewe. Ísóigo si'mákowa'a keinárawa'a kwenáái kosimátimewana'a áraire siráamba pó'a mindáyave'a imáyáa é'a kentávé'a sé'a árai'a Ísóigona aantá-kwaasiman-iye seró.

³ évakarawai keinárawapinkemba kentávé'a sé'a Ísóigon-aai simátiminkwae séna íma ai'mákaiwaiman-iye kwéseмба maarán-áímbá anondá simátimune. ⁴ ásí-kwasai kosimátimewandara'a toómbó ímo meéyámbare'o úwoimo naráundarakai kanaán-uráísino. ⁵ Ísóigona aantá-kwaasiye Ísóigo ává'awaawiye Pítaawe tuwainímbáá'o tí'maesamo ásí-kwasaimo kosimátíma'mae kwénaaontemba kemó kesuwainímbó áí'mae'o ásí-kwasaimo kosimátíme'o kentí toómbó úwoimo naráundarakai kanaán-uráísino. ⁶ évakarawai ásí-kwasai kosimátímakaamba toómbó meéyámba'mai

nánááontavesa íma mayái kwémayowa'a úwoi toómbá tímúwasa naráavo Páánápásinte kenkáiyavaiye su'mai imáyáa é'a sé'a toómbó náyááoiyantavesarai mayái kwémaesarai óntamba mairésarai toómbá kwémandaiye-imayaa kwéomba mindá sáwí-imayaa kwéowe.

⁷ maarán-áimbá imáyáa oro. i-kwáásí miwítí mayáírakém-béyámbá toómbá kwénaawe. kígau mo kwéowai minkígáúvákén-tómbá kwénaawe. póimo máráawai mimpóimá tuvú'mái úwoi kwénaawe. miráumai mayáimó kwémayaawai meéyámbá kwémaraawe. ⁸ mináimbá kwaásiti imáyáavinken-aimba kwésimatimumpo Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba mirán-áimbá kwáyáimba simátiménda ísáaro. ⁹ Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba agaimaréna séna

kwaásiti toómbá úwítí-aramba ásimá piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáapa umái ásimá pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye

siráimba mimbáyáígóná meéyámbá póna mintómbá évaka'a úwoi náníye. Áánútu íma purumakantáváiyé su'maiyavena mináimbá agayaaó siráivo ¹⁰ kentááyavenagwara'a mináimbá siráiyé. kígau mo kwéowai mimpínkén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwémaraawe. námáimo kwéowai minkígáúvákén-tómbá nánaumne-imayaa kwéesa kwéowe. ¹¹ miráumai keinárawapimba Áánútun-aaí kosimátímakaundaya pó'a toóné évaka-tantaaremo úwoimo siménaaonta kawé'án-iyé. ¹² kentáásínaaemba évakarawai keinárawapimba Áánútuna mayái kogwémaesa sésa toómbá síméro suwa'á úwoi tímúwasa naráawe. miwímó toóné évaka-tantaare úwoimo mairáantemba kesáágwará'ó úwoimo máyáandaya kanaániye. kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo kemó simíyan-tomba siyáán-umai máyáanata Ísu Káráisitín-aaí íma ísáavo séta kesí mayáírakémbá toómbá meéyámba'mai néta anóm-bayai kwémaeta íma ivátuweta mimbáyáírakémbá toómbá meéyámba'mai naráumne.

¹³ maarán-áintávé'a imáyáa oro. Yérúsaremu-naopa'a anóm-bono'-naumpa'a mayái kwémayaawai mindáúmpákén-tómbá úwoi kwénaawasa óntan-taareira'a Áánútuntavesa póí tuvú'mái kwéagayaawai mimpínkén-tómbá úwoi kwénaan-aimba ísaraawe. ¹⁴ miráumai Ísóigo Ísu asiramái séna áséi-kwasai kosimátimiyawaitopakemba toómbá úwoi tímíyasa nánááowe siráiyé.

¹⁵ keinárawapimba komé'a Ísu Káráisitína áséi-kwasai kosimátimewandara'a kentópakemba toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyombanivo íma maéta toómbá síméro íma siré'a ívékwara'a simígwáe sé'a íma maanáúvái kwéagayaumne. ávááraumaimo sááimo sinkáína'o puwónáe sé'o é'a toómbá síméro íma sénaumne. miráumai kesí mayáírakén-tómbó kwénaandayave'o é'a íma aambá áúsinkaaro.

¹⁶ Áánútu asiramái simásímakaisa'a áséi-kwasai kwésimatime'a mináséi-kwásáimó ímo kwésimatimekai kesópa'a umbai-yántáá'á paárisino. mindáyave'a mináséi-kwásái kwésimatimundayave'a íma kesúma maé kwéiyune. ¹⁷ kesí imáyáavinkembo áséi-kwasaimo kwésimatimekai meéyámbá mayánáe súsina. íma mirá é'a Áánútu simásímakaintave'a kwésimatimune. ¹⁸ mindá árarair-aimba póna kesí meéyámbá maarám-béyámbán-iyé. áséi-kwasai kwésimatimunda toómbó úwoimo kwémayaundarakai kanaán-isinó. toómbá íma úwoi mairáunda pósa íma maarán-áimbá sénááowe. áséi-kwasai ísaraundarata toóntá ámakau mne íma seró.

áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé. áséi-kwasaimo úwoimo kwésimatime'o aamoimó kwéunda mindá kesí meéyámbán-iyé.

¹⁹ keinárawa'a kembá íma táto'makaawa'a kemó siráanteni'a kwée'a toóné évaka-tantaare mayánaunda-amba kwáyáimbanivo íma maéta mirán-tántáá'ó mairáundarakai esimái-kwaasi Áánútunopa'a tirásino. íma mairáundayave'a

sáwívarawai túwa'naa únasa Áánútunopa'a kwétewe. ²⁰ Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a Yútaa-kwaasivinkemba mé'a miwímó ontem-báyái kwémayaunana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko íma kembá tátokaivo minamáánkómó tátokain-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá miráumai mé'a Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a miráumai máyaumne. ²¹ Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna áamáambo ímo ísaraan-kwaasivimba mé'a miwímó ontem-báyái kwémae'a Áánútuna áamáamba Ísu Káráisiti siráin-amaamba íma araisé'a úwoi kwétaagwiyavune. ²² évaka-tontave'o náúnavo kwéesen-kwaasi túwa'naa únasa Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire sénááontave'a mirán-tómbá íma né'a máyaumne. évakarawai Ísu Káráisitín-aaiyavesa áraire síyana Áánútu sáwí'o umáimo máyáampinkemba iyátinkanintave'a mirám-baaran-kwaasivimba mé'a miwímó ontembá kwéune. ²³ áséi-kwasai kóyáwé ínana Áánútu kawé'á umátinkena kenkwará'á mirá umásinkanintave'a mirá kwéune.

²⁴ maarán-áimbá imáyáa oro. amáparawai isaaiséa kwégowana moórawai kóyaaitena meeyámbá kogwémaena aamoí uráiyé sen-áimbá kwéisaawe. miráumai Áánútumo aamoí umátinkanintave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á miráumai koró. ²⁵ kesúma asiraínkwáe sésa isaaiséa kwénaaomba tiyáántán-kwimai kwégwesa miwí túra'a kwégarakwiyesa ánásanim-beyambo mayánaáontavesa mirá kwéovo kwaikwai'a ínim-beyamba mayánaundayaveta Áánútuna aampatá kwégune. ²⁶ miráumai íma úwoi kwégumpo ayááivá'á kwáyáim-beyantave'a imáyáa é'a Áánútuna aampa'á kwégune. ²⁷ kesúra'o sirááimo kwétaini'a ímanivo Áánútumbo arááimo kwétaini'a umái kwaráundayave'a kesúra'a kárákwire'a áséi-kwasai kwésimatimunana naaémba Áánútu íma aamoí umásínkáivo sé'a kesúra'a kwégarakwiyune.

10

kwaántá-kwaasiti imáyáa íma mósá máráaro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. maarán-áimbá imáyáa oro. naaóvá'á Yútaa-kwaasiya síkwá'náya Ísípi-marava'a ándávakemba Áánútu ayútinkowasa miwí túra'a íma kárákwiyesa sáwí'a uráamba imáyáa oro. Áánútu ayútinkowasa Ísípi-marava'a tuwésa kwéguwana aambá agaráátinkena ainámbá amáparawai túrampa'a makówasa mináínánkó kún-ayampa'a kwéguwana Áánútu anón-domba tuwínkaa'a úmarowasa amáparawai mimpímbá kóaatasa kavóná-marava'a kwégwesa ² miwítí anóndako Mósesiye tarúmai máyówana Mósesi mináínámbá kwa'maéna kwéguwasa kentáa síkwá'náma mirá kwéuwana Áánútu nombá tuwínkaa'a úmarowana mimpímbá Mósesi kóaatowasa miwígwará'á mimpímbá kóaatasa ³⁻⁴ noné toóné íma kwáyopa'a kwéguwana Áánútu toóné noné tímúwasa amáparawai kwénowana Áánútu óntan-ayau tinkówana minóntámpínkémbá nombá kumúwasa kwénesa kwénaauwana minóntámbá miwítí egwaa'á kwáyowasa naráawe. minóntántávéta séta Ísu Káráisitíman-iyé kwésune. ⁵ kavóná-marava'a kweéme kweémesa Áánútun-aaimo kwarááraamba sáwívarawai íma kwarésa sáwí'a uwaná mindáyavena Áánútu íma aamoí umátinkena kavóná-marava'a tínkámaena kwénaauwasa pukáawe.

⁶ sáwí-imayaawe su'mai ésa sáwí'o kwéuntavesa aamoí uráavo kesáá miráyá únavo séta miwímó uráantaveta imáyáa éta kentáásúra'a kárákwiyono. ⁷ miwívínkémbá évakarawai kampar-ísóigómbá úmakesa kwená imáyáa mósá makáavo kesáá íma mirá ónáisaiye. mináíntávéna Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kwaási mara'á mésa toóné noné násuwesa usásinesa tiraimá makáawe.

kampar-ísóigóntávésa imáyáa ésa mirá uráawe agaimaréna siráiyé. ⁸ miwívínkémbá évakarawai aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné uráavo kesáa íma mirá ónáisaiye. mirá untavéna mimbórá-kánáávimbá Áánútu sáwíva-kwaasi 23,000 kwaasi tínkamuwasa pukáawe. ⁹ miwívínkémbá évakarawai Ísóigomba masínkáánkái sésa Áánútu kentáará'a íma kawé'a umái kwégarakwiye kampa'a sésa sáwí'a uráavo kesáa íya mirá ónáisaiye. mirá untavéna Áánútu iraankavayaantómbá ti'marówasa vovasá pukáawe. ¹⁰ miwívínkémbá évakarawai Áánútumba í'ái ánkaraavo kesáa íma mirá síyataao. mirá untavéna Áánútumo kwíyómpakembo ai'marówai tínkamuwasa pukáawe.

¹¹ miwívimbá mirán-tántáa'a paárúwana Áánútun-aii aúváivimba agaimakáimba kesáa ánásanin-kanaavinta máyaundawaiya mináimbá kwéseta imáyáa éta íma miráyá éta kárakwiyo.

¹² miráumai kesávé'a sé'a asiramái máyaundawaiya úne kwésewai moórá-yantaako tavisína'a sáwí'a únavo sé'a kárakwiyo. ¹³ sáwí'o ónááon-umbai-yantaa'o kentópa'a tiráimba mindá amápa-kwaasitopa'a tiráiyé. Áánútu tiráváyáiwaima séna sáwí-asirayan-tantaako kentópa'a téna tavisína'a sáwí'a ovó séna mirán-tántáa'ó tuwánáon-amba amáá-ontama agaráátinkaina'a kanaán-umai asiramái mé'a íma sáwí'a ónááowe.

¹⁴ kesí kwaásiyo. Yútaa-kwaasiya síkwá'náma uráantemba mirá únavo sé'a kampar-ásíráyánkwáráwáítí imáyáamo mósá kwémaraamba tínaaemba umáméro. ¹⁵ kawer-ímáyáámó kwéon-kwaasi owa'a asiramái simátimé'a sé'a simátimunda-aimba kawé'a umái imáyáa oro. ¹⁶ Ísu Káráisitimo kentááyáváyé sénamo kwená naaemó kumúwanamo pukáintaveta imáyáa éta aráá-tomba kwénaundaya ándá-aran-domba Áánútumpa'a súwi séta mindómbá kwénaundaya maará séta Ísu Káráisitina naaenéiyá tarúmaiya máyaumne. minaráá-tómbá topámbaiya kwénaundaya maará séta Ísu Káráisiti áúneiye tarúmaiya máyaundaya ¹⁷ minaráá-tómbá mimbórá-tómbá kwáyáísata mimpínkántáámó amáparawaiya kwénaundayaveta mimbórá-kwáási-í'a umáiyá méta sáwívarawaiya úndanivo mimbórá-kwáási-í'a umáiyá kwémaumne.

¹⁸ Ísareri-andarakewai Yútaa-kwaasimo kwéomba imáyáa oro. Áánútuntavesa imáyáa ésa óntan-taareira'a póí tuvú'mái agaimái kwéamesamo kwéomba Áánútuwe tarúmai máyáawe. ¹⁹⁻²⁰ sún-da-ainkona ááimba simátiménda isáaro. kwaántá-kwaasimo toómbó tímémba kwaántá-kwaasi kwétuwa'naa-ontavaiya kwétimé. ímaniye. kwaántá-kwaasima kwétimen-tomba anón-tantaara'iyo. ímanivo úwoisan-tomban-iyé. sún-da-ainkona ááimba maarán-áímbán-iyé. póímo kwétuvu'nesamo évakar-ama'o kwaántá-kwaasimo kwétimesamo máyáamba íma Áánútumba kwéamesa máyáawe. kwaántá-kwaasimo tímé'o miwísémo tarúmaimo máyáamba miráumai íma máéroyavena siráái kwétaiye. ²¹ Ísóigoe tarúmai maésa kwaántá-kwaasiye tarúmai maésa kwéomba íma kanaán-umai kwémaewe. Ísóigontave'a imáyáa é'a ándá-aran-done toóné kwénaavo kwaántá-kwaasiyave'o imáyáamo ésamo kwétimesamo mintómbó kwénaapa'a íma komé'a naaró. ²² mirámó é'o sé'o Ísóigo íma aivaráwáimán-iyé síyanamo éna áwáá'a tiyíniye. Ísóigona asirayánkó kentáási asirayámbá usáyaitaraivo íma mirán-oro.

²³ keinárawapinkemba évakarawai sé'a amáparitaamo kwéundaya kanaán-iyé kwésevo kemá Póro sé'a évakari'o kwéomba íma kawé'a kwéumatinkaisana évakari'o kwéomba íma kwétuwa'naa-iyé kwésune. ²⁴ miráumai kesávé'o túwa'naa ónááom-bayaiye su'mai íma maé'a ó'owigwara'o túwa'naa ónááom-bayaigwara'a máyáaro. ²⁵⁻²⁶ maarán-áímbá imáyáa oro. naaóvá'á Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna marawé minká'ó kwáyáin-tantaare amápa'a Ísóigondeiman-iyé

agaimaréna siráimba Áánútu kentááyávéna imáyáa éna makáimba pó'a máákétirakemba pói-ama'a úwoi meéyán-ure'a íma anón-imayaa é'a sé'a sáwíra'u. kawerá'únó íma kwése'a úwoi naaró. ²⁷ moóráwaimo Áánútun-aaiyavenamo ímo árairemo siráindawai tááyena séna kesí naaúmpa'a toómbá naarómó sína'o owémó sé'o é'a komé'a íma áísaa e'a náávaken-tona'iyo íma sé'a úwoi kwéne'a sáwíra'u. kawerá'únó íma sé'a úwoi naaró. ²⁸⁻²⁹ ánivo moóráwaimo sénamo kwaántá-kwaasi tímakaan-tomba iyémó sínímbo é'a kanaámpó úwoi nánaumne-imayaa kwéombanivo mináímbó sin-kwáásígó imáyáa éna séna Ísu Káráísitina kwaási kwaántá-kwaasimo póimo tímémba kanaán-iye kwésivo íma naaró.

keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwaántá-kwaasimo tímén-tombo náúndaya mindá kanaán-iye. ánivo moóráwaimo kwesávénamo sénamo kwaántá-kwaasimo tímén-tomba náúnavo kwésiwei kwemá kentááyávéna naavó íma sisinó. ³⁰ toóntávéta Áánútumpa'a súwi kwéseeta kwénaunanaya moóráwai séna íma naaró ímo seráámbá kwésiye keinárawa'a sentávé'a ³¹ kemá Póro sé'a Áánútu áwí'a mósá máraam-bayaiye su'mai maé'a toóné noné kwéne'a mayáímó kwémayaamba Áánútuntave'a imáyáa é'a kwenáwí'a mósá máraaro. ³² Yútaa-kwaasiyavaiye ó'onkaa-kwaasiyavaiye Áánútuna kwaasiyavaiye imáyáa é'a kawe'á oro. tuwánésa sáwí-amba kwáraavo sé'a kárakwiyo kwésune. ³³ imáyáa é'a sé'a suwánésa aamoí umásinkaigwae sé'a máyaumne. kesáváiyé su'mai kawe'ó íí-máyái íma kwémayaumpo amáparawaiigwara'o kawe'ó umátínkáim-bayai kwémayaunda póna Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba tiráínasa kawe'á umái ménaaom-bayai kwémayaumne.

11

¹ Ísu Káráísitimo uráintemba mirá kwéumpo kemó úndantemba keinárawa'a mirán-oro.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamáí máyómba aarai ti'nónká'á káátaraan-kwasai.

² kentávé'a imáyáa úmae iyé'a simásimakain-aimbo simátímakaunda-aimba kwétaagwiavontave'a aamoí kwéumatinkaumne. ³ simátíménda ísáaro. Káráísiti amáparawaira'a kárakwiysisasa kwaaimó ombá tuwainímbáaka'a kárakwiowana Áánútu Káráisitinka'a kárakwiraiye. ⁴ miráumai Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba kwaaimá námúnaa kwésesa Áánútun-aai kwésimatimemba ti'nónká'ó kánomo'o káátaresamo ésa Káráísiti áwí'a sáwí'a ónááowe. ⁵ torupamáí máyáamba aaraimá námúnaa kwésesa Áánútun-aai kwésimatimemba ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááovo aarai ti'nónká'á káátaraamba tuwánésa tuwai'máá'a kárakwiraawe kwéseмба mindáyavesa ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa tuwai'máá túwí'a sáwí'a ónááowe. sáwí'o on-ínímbo tigaeyávái ígwáe sésamo ti'nóntáumo káráyuwaantemba ti'nónká'á íma káátaraan-inimba sáwí-ininkaamba ésa pósa tigaeyávái kwéowe. ⁶ aaraimó ti'nónká'ó ímo káátaresamo ésa ti'nóntáu káráyuwaaro kwésune. ánivo ti'nóntáumo káráyuwaamba tigaeyávái ésa pósa ti'nónká'á káátaro. ⁷ Áánútu asirayánkwáráwái amápa-tantaaka'o kárakwiraiwaimo intení'a kwaai mirá ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á íma káátaraawe. Áánútu tuwai'mááka'a kárakwiraisasa tuwai'máá'o ontení'a aarai ésa pósa torupamáí máyáamba ti'nónká'á káátaraawe. ⁸ Áánútu aivar-ínímbo awaikó arausandéi úmakaivo kwaai íma aaraigó arausandéi úmakaiye. ⁹ kwaaiigó aaraigónká'á ménintavena íma úmakaivo aaraigómá kwaaiigónká'á ménintavena Áánútu úmakaiye. ¹⁰ mindáyavaiye kwíyómpaken-kwayo'narawa túranka'a máyáantavaiye aarai ti'nónká'á káátaro. tuwánésa sésa tuwai'máá'a kárakwiraawe sénááowe. ¹¹ ánivo Ísóigo aúranka'a

máyáamba aaraí kwaai tiráváyáawasa pósa íma keyáá kwémaewe. ¹² Áánútu aivar-ínimbá kwaagó arausandéi úmakaisasa aaraí mésa kwaai matínkáawasa kwémaemba Áánútu amápa-tantaakona ááimban-iyé.

¹³ Áánútuntavesa imáyáa ésa torupamáí máyáamba aaraí ti'nónká'ó ímo káátaresa námúnaa kwésemba kanaawá'i. íya kanaán-iyó. imáyáa oro. ¹⁴ kwaásiti ááimba imáyáa é'a sé'a kwaai miwí ti'nóntáu ayáátáaka'o kwáintavesa tigeayávái owasá ¹⁵ aaraí kentí ayáátáa-ti'nontauyavesa aamoí kwéomba Áánútu tímakaisana ti'nóntáugo ti'nómayaanka'a kwégaataiyé kwésewe. ¹⁶ keinárawapinkembo évakarawaimo ti'nónká'ó káátamakaantavesamo narúnárúr-áimbó síya'o é'a sé'a kesáá Áánútuna kwaásiya torupamáí máyaunasaya ó'on-o'on-daopa'a Áánútuna kwaási torupamáí máyáamba mirá úndayaanivo ó'on-aaimba íma kwáyáiyé sénaumne.

Ísóigontavai imáyáa ésa aráá-tomba naráan-kwasai.

¹⁷ sáwí'o kwéon-aintave'a simátíménda ísáaro. Áánútuntave'a imáyáa kwée'a torupamáí máyáamba íma moórá-morawai kawé'á kwéumatinke'a sáwí'a kwéumatinkaawe. ¹⁸ torupamáí máyáampinkembo taaínkaar-umaimo máyáan-aimbo sewa'ó isáúnda árair-aimban-iyé. ¹⁹ taaínkaar-umai mé'a évakarawai ó'on-imayaa owasá évakarawai ó'on-imayaa kwéowa'a árair-aimbo sen-kwáásí kwéisaawe. ²⁰ torupamáí máyáamba sé'a aráá-tomba nánaumne sembánivo Ísóigontave'a íma imáyáa é'a aráá-tomba né'a ²¹ évakarawai kentí naaúmpakembo maimaé'o tiráan-tontave'a imáyáa é'a kwénaawasa toómbó ímo makáawai táái kwétinkaisasa évakarawai uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéowa'a mirá kwéomba aráá-tomba sáwí'a umái kwénaawe. ²² mirámó kwéomba toómbá íma taaínkaar-e'a toómbó ímo makáawai tímé'a sáwí'a umátínkáawasa tigeayávésa ombá mindáyave'a íma aamoí kwéumatinkaumpo sáwí'a kwéowe. kentí naaúmpa'a toóné noné násuwe'a torupamáí mé'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba naaró.

²³ Ísóigo simásimakaimba simátímakaunda maarán-áimbán-iyé. moóráwai Yútási Ísóigo Ísumba kwená namuro-kwáásirá'á íma agaráátínkaronka'a mindó'wáámbá Ísu Káráisiti toómbá maisoréna ²⁴ Áánútumpa'a súwi séna topaména séna mindá kesúman-ivo keinárawatave'a ísámai kesúma ayú'maranaumne. miráumai kentávé'a imáyáa kwée'a námae iyóro súwasa ²⁵ toómbá násúwówana pérétimo mayóntemba ándá-aran-domba kwáyon-anaveumba maisoréna séna mindá kesí naaemán-iyé. kesí naaemá keinárawatavena kumínimba póna Áánútu kesé tarúmai máyáawe séna mináúná-áimbá simái tarúmakaiye. maandómbó kwénaamba kentávé'a imáyáa kwée'a námae iyóro Ísu Káráisiti siráiyé. ²⁶ mintóné mindóné kwénaamba kentááyávéna Ísóigo pukáiyé-aimba kwésimatimewe. mirá úmae kwéiyiyana Ísóigo marapá'á kumíníye.

²⁷ miráumai Ísóigontavesa imáyáa ésa aráá-tomba nánáe sésa ombá aiva'ó ímo kawer-ímáyáámó ésamo úwoimo aráá-tone ándá-aran-done nésamo imáyáamo ésamo úwoisamba iyémó sésamo ésa Ísóigo áúwe naaewé sáwí'a íyana sáwí-meyamba tinkániye. ²⁸ mindáyavesa máyáawaina ááimba kawer-ímáyáa ésa taaímbai ísáiyuwesa sáwí'o umáimo máyáamba kawer-ímáyáa ésa aráá-tomba nánááowe. ²⁹ Ísu Káráisiti kentááyáváiyé séna pukáin-ainkona ááimbo ímo imáyáamo urésamo úwoimo mintóné mindóné kwénaambo é'a kesávésa aavimbá kwíyana Áánútu sáwí-meyamba tímíníye. ³⁰ keinárawapinkemba évakarawai mirá é'a Ísu Káráisiti kentááyáváiyé séna pukáimba íma imáyáa é'a aráá-tomba úwoisamba iyé-ímáyáa kwéomba pó'a évakarawai aamoisáyán-kwáásí máéwasa évaka'a tí'a iwái máéwasa évaka'a pukáawe. ³¹ ánivo máyaundawaina ááimbo imáyáamo kawé'ó étaamo tainétaamo sáwí'o kwéunda arupí kwéundarakaiya Ísóigo sáwí-meyamba íma símísino.

³² áńivo Ísóigo arupí umásinkanintavenaya sáwí-meyamba kwésiminta póna marapá-kwáásímó sáwí-meyambo kwaíkwai'o íním-beyambo timíndara'a miwísé sáwí-meyanta íma simíníntaawe.

³³ kesí kwaásiyono. mináíntávé'a imáyáa é'a toómbá né'a Ísóigontave'a imáyáa é'a aráá-tomba nánááontave'a torupamáí máyáamba moórá-morawai ténááontave'a timu'maré'a mé'a aráá-tomba naaró. ³⁴ tááimo kwétinkaina'o é'a kentí naaúmpa'a toómbá násuwe'a torupamáí mé'a toómbá nánááowe. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba íma timíníye. ó'on-aintavaigwara'o agaimái sísa-uraan-aimba kentópa'a kweéme'a komé'a simátimenaumne.

12

Áánútun-amanko asirayámbá kwétimin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. ó'on-o'om-bayaimo mayánááontavena Áánútun-amanko asirayámbá kwétimimba íma ísámai usúkáavo sé'a simátíménda ísáaro. ² Áánútuna aambó ímo kwakónka'a Sáátáánigo tátorena tavisúwa'a sáwí-amba kwaré'a kwaántá-kwaasi kampar-ásíráyánkwáráwái íma aai kwésewaiti imáyáa mósá makáamba ísaraawe.

³ Áánútun-amanko keinárawate íma máyowa'a sáwí-amba kwakáantave'a imáyáa é'a maarán-áímbá simátíménda ísáaro. évakaraiwaimo sésamo Ísu kárákwiraiwaima iyémó kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá máyáiwai kwésevo évakarawaimo sésamo Áánútu Ísumba sáwí'a umánkaniyemo kwéseмба Áánútun-amanko miwí tirumpimbá íma máyáye.

⁴ Áánútuna kwaási-i'o owáímá kwená mayái kwémayaantavena Áánútun-amankoma ó'on-o'on-asirayamba kwétimimba mimbóráwái kwétimiye. ⁵ Áánútuna mayái ó'on-o'om-bayai kwémayaantavesa Ísóigo Ísuntavesa ísámai mimbáyái kwémayaawe. ⁶ Áánútuna mayái kwémayaantavena kwemá ó'on-o'on-asirayamba kwétimisasa mimbáyái kwémayaawe. ⁷ amáparawai kawé'a umátinkanaaontavena Áánútun-amanko moórá-morawai tirumpimbá ména Áánútuna asirayámbá kwéagaraatinkaiye. ⁸ Áánútun-amanko moórá-morawai kawer-ímáyáá kwétimisasa mináímbá kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morwai ímo ísaraan-aimba kwésimatimisasa kwésimatimewe. ⁹ Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútuntavesa asiramái mésa sésa árai'a Áánútu siráini'a íníye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa tí'o ímbá kwéasovamatinkaawe. ¹⁰ Áánútun-amanko moórá-morawai asirayámbá kwétimisasa ímo awánaraam-bayaigwara'a kawé'a umái kwémayaawe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa asirayánkómbá taainésa sésa moórá Áánútun-amankompinken-asirayamban-íye sésa moórá kwaántá-kwaasiti asirayámbán-íye kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa íma ísaraan-aimpinkemba kwésewe. Áánútun-amanko moórá-morawai imáyáa kwétimisasa miwímó siráan-aimba miwígwará'á íma ísaraan-aimpinkemba pósa kwántámai kwésewe. ¹¹ Áánútun-amanko kweyáá kwená imáyáavinkemba mirá éna moórá-morawai ó'on-o'on-asirayamba kwétimiye.

Ísóigo áúwawaakaamba umáíya máyaunda-kwasai.

¹² moórá-aimba sénaumpo ísáaro. kwaási túvimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba mimbórá-áúmán-íye. mirámó intembá kesáá Ísu Káráisitina kwaásiya sáwíva-kwaasimo máyaundaya kweséya tarúmai mimbórá-kwáásiráámbá umáíya máyaumne.

13 évakarawaiya Yútaa-kwaasiya únasaya évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá évaka'a meéyámbakaawaiti mayái kwémayaan-kwaasi owasá évaka'a úwoimo máyáan-kwaasi owaná Áánútu kwenamambá ai'marówana kentáásirumpimba kumbéna tarúsinkenaya mimbórá-kwáásiráámbá kwéumasinkaiye.

14 kesáá mimbórá-kwáásiráámbá umái máyaundaya imáyáa é'a maarán-áimbó simátíménda ísáaro. mimbórá kúwawaapimba sáwíva-tantaa'a kwáyáimba 15 aísamaigomo sénamo kemá íma ayáámba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. 16 áákomo sénamo kemá íma aúrumba únda pó'a íma mimbórá áúvinkemba úne sínimba mimbórá áúvimba kwáyáiyé. 17 amápa kúwawaapa'o aúrane su'maimo kwáyáinkakai íma áá'a ísáísino. amápa kúwawaapa'o ááre su'maimo kwáyáinkakai amápa-kwiyumba íma ísáísino. 18 ánivo Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa kúwawaa'a úmakena amápa-tantaa'a kwenamááre su'mai ma'maéna kuráiyé. 19 áúwawaapinkembo mimbórá-yántáá'ó kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kwáyáísino. 20 amápa-tantaa'a kwáyáimbanivo mimbórá kúwawaa'a umái kwáyáiyé.

21 miráumai aúranko ayááankontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma sínana a'nónkó aísamaigontavena íma kanaán-umai séna emó ímo máyaandarakai úwoi máúsino íma síníyé. 22 miráumai túwawaapinken-tantaataveta séta aamoisayámbán-iyé kwésundaya ímo kwáyáinkakai áúwawaa'a íma kawé'á umái kwáyáísino. 23 túwawaapinken-tantaatavetaamo séta úwoisamban-iyé kwésundaya kawé'á umáíya kwégarakwiyundayaawe. avora'á íma agaráátínkaraunda-yantaa'a aúpá'á makéta kwégarakwiyundayaawe. 24-25 avora'á kwáyáin-tantaa'a íma kwégarakwiyundayaawe. áúwawaapinken-tantaako amápa'a kawé'á umái mayái maéna moórá-mora-yantaako kwenáúra kwenaura'a kárákwiyinintavena Áánútu kwenamááaramaa'a maréna úwoisamban-iyé kwésunda-yantaa'a kwégarakwiyiyé. 26 áúwawaapinkembo moórá-yantaakomo áí'o ínana amápa kúwawaapakemba áí'a umásaniyé. áúwawaapinkembo moórá-yantaako kawé'ó ínana amápa kúwawaapakemba kawé'á umásaniyé.

27 túwawaatave'o súnnda-ainkona ááimba maarán-áimbán-iyé. keinárawa'a Ísu Káráísiti áúwawaakaamba umái mé'a moórá-morawai kwenáiyayaankaane aúrankaane mirán-tántáákáámbá umái máyáawe. 28 Áánútu kwená kwaási moórá-morawai mayái tíména mirám-báyái mayánááontavena asirayámbá kwétiména kwená aantá-kwaasi aiva'á usásintinkena miwí tínaaemba simátímakain-aimba simátiménaaowai usásintinkena miwí tínaaemba kwená aambá agaráátínkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba ímo awánaraam-bayai mayánááowai usásintinkena tí'o kwéin-kwaasimo asóvamatinkanaaowai usásintinkena miwí tínaaemba túwa'naa ónááowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'on-bayaira'o kárákwiyonaaowai usásintinkena miwí tínaaemba ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááowai usásintinkena mirá ónááowai usásintinkava'a kuráiyé.

29 Áánútu aantá-kwaasiti mayái tímakaimba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútu simátímakain-aimba simátímémba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa Áánútuna aambá kwéagaraatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ímo awánaraam-bayai kwémayaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa 30 Áánútuna asirayándéí tí'o kwéimbo asóvamatinkaamba amáparawai íma mirám-báyái máyáawasa évakarawai máyáawasa ó'on-o'on-aimba ímo ísaraan-aimpinkembo kwésemba amáparawai íma mirá sewasá évakarawai sewasá mináínkóná ááimbo kwántámai kwésemba amáparawai íma mirá owasá évakarawai kwéovo Áánútu kwená imáyáavinkemba mirán-ásiráyámbá

kwétimiye. ³¹ Áánútu kwétimin-asirayamba mayánaemo kwésemba imáyáa é'a sé'a Áánútuna mayái usáyaaitamai-mayai mayánaemo sé'a tiyáántán-kwimai mayái máyáaro.

mináimbá kemá imáyáa é'a sé'a kawer-áimbán-ivo kwaásimo tirumbó tímémba minánkó amápar-ankomba usáyaaitaraimba minánkóná ááimba simátíménda ísáaro.

13

kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimban-iyé siráin-kwasai.

¹ Áánútun-amankomo asirayámbó simínataamo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sétaamo kwíyómpaken-kwayo'narawa tááivinkenkwara'o sétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éta mináimbá úwoi-aimba séta kámoyambo úwoimo tontembá mirá éta peró'o úwoimo tuvúwóntemba mirá ónaundayaanivo kwaásiti imáyáamo étaamo éta kawe'á umátinkanaumne. ² Áánútumo asirayámbó simínataamo simásímakain-aimbo simátimetaamo Áánútumo aúpá'ó marénamo avora'ó marénamo uráin-aimba isétaamo ímo ísaraunda-aimba Áánútu simásímakain-aimba isétaamo Áánútuntavetaamo asiramáimo métaamo sétaamo árai'a Áánútu siráini'a íníye sétaamo Áánútumo siráintemba umbai-máyáímó maétaamo miráwé su'maimo étaamo ímo kwaásiti imáyáamo éta úwoi-kwaasiya úne. ³ makáundayantaa'o amápa'o tímaturwetaamo Áánútuna mayáiyá kwémayaundayavaiya sáwí'a umásinkaamba aamoí éta kanaán-iyemo sétaamo mirámó étaamo ímo kwaásiti imáyáamo ondayáámó éna siráunda-ainko íya súwa'naa íníye.

⁴ kwaásimo tirumbó tíméwaina ááimba maarán-áimbán-iyé. kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o kwéumatinkaamba anondá íma mirá ombá túwa'naa esa kwaásimo tirumbó tíméwai túwí'o kwáyáin-kwaasiyavesa tirumbá íma sáwí'a umátinkesa kwaásimo tirumbó tíméwai miwí túwí'a íma maé iyésa ⁵ kwaásimo tirumbó tíméwai kesávésa amápa-tantaa'a kawe'á kwéune íma sésa sáwí-aimba íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai kesáái usáyaaitankwae íma sésa kwaásimo tirumbó tíméwai íma ááéma áwáá'a sésa kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o umátínkáamba íma imáyáa úmae iyésa ⁶ kwaásimo tirumbó tíméwai sáwí'o uráantavesa íma aamoí ésa kawe'ó uráantavesa aamoí ésa ⁷ kwaásimo tirumbó tíméwai umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba úwoi mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amáparawaiyavesa íma inkaisí-ímáyáá ésa amáparawai kawe'á ónááontavesa timu'marésa mésa kwaásimo tirumbó tíméwai amápar-umbai-yantaapimba asiramái mésa íma ivátuwesa miráumai kwémaewe.

⁸ kwaásimo tirumbó tímémba minánkómá kwaíkwai'a éna íma ánásainana Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimim-bayai ánásainana ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba kwésem-bayai ánásainana ímo ísaraan-aimbo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimem-bayai ánásaniye. ⁹ ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aimba íma kanaán-umai ísáyasaraundayaawe. Áánútumo simásímakain-aimba simátímakaunda íma kanaán-umai simátímatasaraundayaawe. ¹⁰ Áánútu kasenkuí'a ónaumnemo siráimba naaémba paárinimba póta ímo ísáyasaraunda-ainkwara'a ánásagwinata amáparawaina ááinta awánanaundayaawe.

¹¹ iyámpói máyaawandara'a iyámpóimo kwésentemba mirán-áimbá sé'a iyámpóimo kwéontemba mirá é'a iyámpóimo kwéontemba mirán-ímáyáá uráumpo kwaási-i'a uráunda iyámpóira'o uráunda-yantaa'a tukáumne. ¹² iyámpóimo ímo kawe'ó umáimo ísántemba Áánútuna kwaásiya íma kawe'á umáiya Áánútuna ááimba kwéawanaundayaawe. nompímbó kwaási tói'o ímo awánamaimo kawe'ó úndantenta ívé'a miraráántá kwéundaya Áánútuna ááimba íma kawe'á umáiya kwéawanaundayaanivo kwaási tói'o avoratóámó awánáúndantemba naaémba

miráyá ónaundaya Áánútuna ááimba kawe'á umáíya awánanaundayaawe. ívé'a íma awánasaraundaya Áánútu kentáámó suwánasarauintemba naaémbe Áánútuna ááimba awánasanaundayaawe. ¹³ mirá ínívo ívé'a Áánútuwe aráápamaiya máyaunda-amba isaná árai'a Áánútuwe maí'mai'a ónaundayaawemo kwésunda-amba isaná Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amba isaná umái minkáúmbó-ámbá kwáyáivo usáyaaitarain-amba Áánútumbo tirumbó áméne kwaásimo tirumbó tímén-amban-iyé.

14

Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-kwasai.

¹ kwaásimo tirumbó tímén-amba asiramái kwaré'a Áánútumo kwétaain-timin-asirayamba mayánáe sé'o Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró. ² Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisasamo ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma kwaásiyavesa kwésevo Áánútuntavesa sésa kwaásimo mináínkóná ááimbo ímo ísaraantavesa kwaásiyavesa íma kwésewe. Áánútun-amanko asirayámbá kwétimisasi aúpár-áimbá kwésevo ³ évakarawai Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba asiramái arupí umái kawe'á kwéumatinkaamba mindáyave'a sé'a Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba anón-tantaa'a imbá pó'a minásíráyámbá mayánáe seró kwésune. ⁴ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai kesávésa simái kwéasiraavo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai Áánútuna kwaási amápa'a asirayámbá kwétimewe.

⁵ Áánútun-amankomo asirayámbó kwétimisa'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááomba siráái kwétaivo Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimen-asirayamba maé'a simátimenaaoomba ávááraumai siráái kwétaiye. torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináímbó kwántámai síníwaimo ímo ménamo simátiminasamo ésa mináínkóná ááimba íma kawe'á umái íséwana mináínkó íma túwa'naa íníye. miwí tááigo íma túwa'naa ínintavesa Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewasa avora'á kwésimatimentavesa miwí ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai usáyaaitaraawe.

⁶ kesí kwaásiyono. kentópa'a komé'a ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo sendamó é'a íma isáíyana kesááigo íma túwa'naa ínívo Áánútumo paáururain-aina'i. ímo ísaraunda-aimbo Áánútu simásímakain-aina'i. Áánútumo simásímakain-aina'i. Áánútuna aambó kwáráan-aina'i. mirán-áimbó avora'ó simátíméndamo é'a isáíyana kesááigo túwa'naa íníye. ⁷ ontóímó ímo kawe'ó umáímo sínasamo ésa íma isámai kawe'á ónááovo kawe'ó umáímo sínasamo ésa isámai kawe'á ónááowe. ⁸ moóráwaimo ímo kawe'ó umáímo aayamáímo sínasamo ésa íma isésa tayorupanááowe. ⁹ miráumai torupamáí máyaiyampimba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síya'o é'a mináínkóná ááimba íma isánááomba keáínkáámbá sénááowe. ¹⁰ amápa'-marava'a sáwíva-kwaasi mésa ó'on-o'on-aimba kwéseмба mináínkóná ááimba kwáyáivo ¹¹ moóráwai kwenááivinken-aimba sína'a sé'a imáyáa é'a ó'on-daopaken-kwaasiye senaná kentávéna imáyáa éna ó'on-daopaken-kwaasiye síníye. mirámó kwésen-ainko íma túwa'naa íníye. miráumai torupamáí máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба mináínkó íma túwa'naa íníye. ¹² Áánútun-amankomo kwétaain-timin-asirayamba mayánááomba aamoí é'a pó'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáin-asirayamba tiráái kwétaina'a mairé'a Áánútuna kwaási kawe'á umátínkáaro.

¹³ mindáyave'a ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai Áánútumpa'a áísaa íyana mináímbó kwántámaimo simátimenaaoontavena asirayámbá tímíníye.

14 Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaisataamo ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo Áánútuntaveta námúnaa kwésundaya sóikakenta kwésumpo kentáásí imáyáao úwoisankaamba umái kwémaiye. 15 mindáyaveta maaráyá ónaumne. Áánútun-amankomo asirayántáámó símakaimba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkenta Áánútumpata námúnaa séta kentáá sááivinkenkwarata sénaumne. ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinken-ima séta kentáá sááivinken-igwarata sénaumne. 16 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'a námúnaa kwése'a kwenáwí'a mósá máraamba moóráwaimo úwoi-kwaasimo miráwaina ááimbo ímo awánaraiwaimo keinárawa'o torupamáimo máyáampimbo ménamo éna kwésen-ainkona ááimba íma ísaraindayavena póna íma kanaán-umai áraitavaiye síníye. 17 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawé'án-ivo mináínkóná ááimba íma ísaraindawaimba mináínkó íma asirayámbá amíníye.

18 ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба évaka-tawai kwésevo kemá ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo kwésunda sáwíva-tawai kwése'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. 19 ánívo Áánútuna kwaási torupamá máyáamba ó'on-aimbo ímo ísaraunda-aimpinkembo ayáátáár-aimbo kwésunda sáwíyan-tantaa'an-ivo ísaraan-aimpinkembo asirayámbá timínín-aimbo ákí-aimbo kwésunda mindá anón-tantaa'an-íye.

20 kesí kwaásiyono. iyámpóimo ímo kawer-ímáyáámó ontembá íma mirá é'a táákaevayan-kwaasimo onten-ímáyáá oró. umarambó ímo sáwí-imayaamo ontembá mirán-oro. 21 naaóvá'á Áánútun-aii aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Ísóigo séna kesí kwaási kesáái íma ísaraamba pó'a simátimenaumne. ó'on-aimbo kwésewai simátíménasa miwí tááivinkemba simátimesa sáwí'a umátinkaiyasa pósa kentávésa íma imáyáa ésa kesáái íma isánááowe

agaimaréna siráíye. 22 naaóvá'á Áánútu mirá éna kwená kwaási kwenáái ímo ísarowai kwená asirayámbá agaráátinkomba awánaraantemba Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésen-aimba isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútu simátímakain-aimba kwésimatimemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésiyawai isésa sésa Áánútuna asirayámpínkémbá mirá kwésewe sénááowe. ánívo Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésiyawai isésa íma mirán-áímbá kwésewe.

23 Áánútuna kwaási torupamá máyaiyampimba amáparawaimo ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isésamo ésa maawí uwo'aó-kwáásímán-owe sénááowe.

24 ánívo amáparawaimo Áánútumo simátímakain-aimbo avora'ó síyasamo úwoi-kwaasimo Áánútun-aaiyavesa ímo áraire síyan-kwaasimo usávé'maimo isáíyanamo éna mináínkó tirumbá airaráínasa sáwí'a uráumne sésa 25 miwítí aúpa-sáwí-ímáyáa avora'á mémaresa Áánútu aúranka'a kivaíresa kwená imáyáa mósá marésa sésa árai'a keinárawapimba Áánútu máyáíye sénááowe.

Áánútuntavai imáyáa ésa torupamá máiyanka'a arupí umái máéro siráin-kwasai.

26 kesí kwaásiyono. kemó súnda-ainkona ááimba maarán-áímbán-íye. Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamá máiyanka'a moóráwai maarán-íyá sénaumne sínana moóráwai Áánútun-aaivinken-aimba simátiminana moóráwai Áánútumo agarááránkaraimba simátiminana moóráwai ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkemba sínana moóráwai mináímbó kwántámai sína'a miráumai Áánútuna kwaási asirayámbá kwétimentavai

mirá úmae'a íyóro. ²⁷ ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo sénááombo é'a kaumbo-káé-kwaasiye su'mai sé'a aiva'á moóráwai sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwainana kwenánaaemba moóráwaimo sínda kwántámai simásuwainana mirá sénááovo ²⁸ mináimbó kwántáwaimo síníwaimo ímo máyaina'o é'o ó'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwésewai amáparawai túranka'a íma sé'a imáyáavinkemba Áánútuntave'a seró. ²⁹ Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimemba kaumbo-káé-kwaasimo usásimbaimo kwésimatimemba évakarawai isé'a mináimbá taaímbai kwéisaawe. ³⁰ mináimbó ísáan-kwaasivinkembo Áánútumo moóráwaimbo simáminanamo éna kwésimatiminda-kwaasigo kwenáái ánásainana moóráwai usásinena simátiminiye. ³¹ Áánútumo aai simátímakaiwai amápa'a sé'a moórá-morawai moórá-moratawai símae iyé'a pó'a amáparawai isé'a asirayámbá mayánááowe. ³² Áánútumo simátímakain-aimbo kwésimatimewai kwéseмба kentí imáyáarare su'mai kwégarakwiyovo mirán-oro. ³³ kawer-ímáyáámó kwée'o paru umáímo máyáamba Áánútumba aráái kwétaivo simátímén-aimba kárakwiyoro.

Áánútuna kwaási amápa'-naopa'o torupamáímo máyáamba maará kwéowe. ³⁴ torupamáí máyáampinkemba aaraí íma aai kwésewe. Áánútun-aai aúvái-kwandaavinkembo siráintemba aaraí íma kárakwiyonaaowe. ³⁵ mindáyave'a torupamáí máyáampinkemba aaraí aai sevó sésa moórá-ainkona ááimba tísaa ónáe sésamo ésa miwítí naaúmpa'a tuwai'máá'a tísaa ónááowe. ³⁶ kentí imáyáavinkembo mirámó kwéomba Áánútun-aai keinárawapinkene su'mai íma paáruraisa'a keináraware su'mai ímanivo ó'on-o'om-baravaken-kwaasigwara'a ísaraavo miwímó torupamáímo mésamo ontembá mirán-oro.

³⁷ keinárawapinkemba évakarawai kesávésa sésa Áánútumo siráin-aimba ísaraundawai úne kwésiyawaiye évakarawai kesávésa sésa Áánútu asirayámbá símakaiwai úne kwésiyawaiye mirámó kwésewai maanáúváímó agaimáímo tímúndavimba awáné'a sé'a mináimbá Ísóigo asiramái siráin-aimban-iyé sénááovo ³⁸ maanáúváímó agaimáímo tímúndamo ímo isé'o é'a miwí tááigwara'a íma ísáaro.

³⁹ kesí kwaásiyono. Áánútumo simátímakain-aimbo simátimemba asirayán-ímáyáá é'a simátíma'mae iyé'a ó'on-o'on-aimbo ímo ísaraan-aimpinkembo kwéseмба íma aambá áúmbaraaro. ⁴⁰ ánivo amápar-aimbo kwéseмба íma sáwívar-aimba sé'a paru umai arupí umai máéro.

15

Ísumba pukáimpinkemba usásinankarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. áséi-kwasai kosimátímakeunda-aimba moórágwara'a simátíménda ísáaro. mináséi-kwásáiyávé'a áraire sé'a tátoke'a asiramái máyáawe. ² asiramáímo táto'mae iyé'o é'a kawer-ámbá kwa'maé iyónááovo tóikakene su'mai áraire siráambo é'a kawer-ámbá íma kwa'maé iyónááowe.

³ aiva'á Áánútu mináimbá simásimuwa'a kembá simátímakeunda anón-aimba póna Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimarésa siráantemba sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavena Ísu Káráísiti puwúwasa ⁴ utámárovana kae'-nó'wáámbá kwaúwana Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mináimbá Áánútun-aai aúváivimba agaimarésa siráawe. ⁵ Ísu Káráísiti pukáimpinkemba usásinena Pítaa aúranka'a paaréna kwená kwayó-kwáásí túranka'a paaréna ⁶ moórá-tawai sáwíva-kwaasi kwesé kwénaauwai 500 kwaasi túranka'a paáruraiye. minkwáásívínkémbá sáwívarawai úwoi túvamai máyáawasa évakarawai pukáamba minkwáásí túranka'a paaréna ⁷ Yémési aúranka'a paaréna kwená aantá-kwaasi amáparawai túranka'a

paáréna ⁸ naaémbe kemá Póro kesúranka'a paáréna Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkainkwa-imayaa íma uráunda kembá kwená kwaási-i'a umásinkaraiwai súranka'a paáruraiye. ⁹ ááéma Ísu Káráísitina kwaási sáwí'a umátinkaraunda pó'a Ísóigona aantá-kwaasivinkemba kemá kito-kwaasi úne. íma kanaán-uraunda pósa kentávè'a Ísóigona aantá-kwaasima óne sembá uwó-áimbá kwésewe-imayaa kwéune. ¹⁰ ánivo Áánútu úwoi súwa'naa uráimba pó'a Áánútumo kesáái simátiminkwae séna si'mákaiwai ówánana kwemá úwoi súwa'naa úwa'a íma úwoi mé'a asirayám-báyái mayááwánana kesí mayáígó ó'owiti mayáígómbá usáyaaitaraivo keyáá mimbáyái íma mayááwánana Áánútu súwa'naa ena kesé máyowa'a mimbáyái mairáumne. ¹¹ kemó áséi-kwasaimo simátimewanda-aimba isé'a miwímó simátímún-aimba mimbórá-áimbá pó'a isé'a áraire siráawe.

púwón-kwaasi usásinanaaon-kwasai.

¹² Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankarain-ainta simátimundaya keinárwapinkemba évakarawai sé'a púwón-kwaasi íma usásinanaaowe kwésemba nóra séra kwéseo. ¹³ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁴ Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai simátimunda-ainta úwoisankaamba umágwisa'a minúwóisánkáán-áintávè'a áraire sesinó. ¹⁵ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraiyemo simátimundaya ánivo mináimbó kampar-áimbó inkákái Áánútumo uráintaveta kampar-áintá simátiyuwasino. ¹⁶ púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba íma usásinankaraisino. ¹⁷ Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai úwoi-aintave'a áraire sewaná sáwí-imayaa kempímbá úwoi kwáyáisino.

¹⁸ moórá-ainkwara'a simátimenaumne. Áánútumo Káráísitimbo pukáimpinkembo ímo usásinankarainkakai Káráísitiye tarúmáimo mésamo pukáawai pukáampinkemba íma usásinesa Áánútuna egwaa'á íma maésa sáwí-ayampa'a máésino. ¹⁹ marapá'á máyaundara'a séta púwóndavinkemba usásineta kwíyómpa'a Ísu Káráísitiye ménaundaya amu'maréta máyaumne-aimbo kampar-áimbó súndarakaiya marapá-kwáási kentáá suwírái sésa tirumbá umásinkáasino.

²⁰ árar-aimba maarán-áimbán-iye. Áánútu Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraiye. púwón-kwaasivinkemba aiva'á kwemá usásinkaimba pósa naaémbe púwón-kwaasi usásinanaaowe. ²¹ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu kwemá sáwí'a uráimba pósa púwón-amba amáparawai kwégwaraavo moórá-kwaasigo áwí'a Káráísiti kwemá kawé'á uráimba póna amáparawai púwómpinkemba usásintinkaniye. ²² amáparawai Áándamun-aísaavutantamba uráundawai póta kwévuwundayaanivo Ísu Káráísitina kwaásiya póta púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. ²³ Áánútu siráin-kanaa tínata púwóndavinkemba usásinanaundayaawe. aiva'á Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankaraimba póna Káráísiti marapá'á kumíndara'a Áánútu Káráístina kwaásiya púwóndavinkemba usásisinkainanaya ²⁴⁻²⁶ mindá ánásainda-kanaa Ísu Káráísiti kárákwiyinana Áánútu sínana Káráísiti kwená namuro-kwáási usáyaaitena ó'owimo sáwí-mayaira'o kárákwiraam-bayaiye ó'on-o'o-sawi-asirayane ánásasuwena púwón-amba ánásasuwena mirámó índa kwená namuro-kwáásítí asirayámbá ánásasuwena Áánútuntavena séna kesivoó amápa-tantaaka'a kárákwiyuwo síníye. ²⁷ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútu kwembá amápa-tantaa'a

usáyaaitamai-i'a umánkaraiye
 agaimaréna siráivo Káráísiti Áánútumba íma usáyaaitaniye. Áánútu sínana Káráísiti amápa-tantaa'a usáyaaitaniye. ²⁸ Áánútu Káráísitimba amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umánkaraindara'a Káráísiti Áánútu ááninko Áánútuntavena séna emá amápa-tantaa'a usáyaaitamai-i'a umásinkaandawai po kenká'á kárákwiyiniyone sínana Áánútu amápa-tantaa'a kárákwiyiniye.

²⁹ évakarawai sésa púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwésemanivo pukáan-kwaasiyavesa imáyáa ésa mono'-nómbá pékaawe. púwómpinkemba íma usásinanaaowe-aimbo árar-aimbo inkákái pukáan-kwaasiyavesa íma imáyáa ésa nombá pérásino. ³⁰ púwóndavinkembo ímo usásinanaetaraiya moóra-mora-naopa'a sínkamonae kwéompa'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a íma nááúsino. ³¹ kesí kwaásiyono. keináraware kewé kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai méta keinárawatave'a aamoí kwéunda mirámó árai'o úndantemba aasiyaasi-táwai imáyáa é'a sé'a ívékaamba sínkamiya'a púwóno-imayaa kwéunda mindágwara'a árar-aimban-iyé. ³² púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kemá kwaásiti imáyáavinkemba sé'a aváá-kwánkómó kwaási vándaiwo sésamo kwárántemba kembá miraráámbo kwéumasinkaamba maanká'á Évésasi-naopa'a máyaunda anón-umbai-yantaa'a kesópa'a tisa'á anóm-bayai kwémayaunda úwoiyave'a kwéune súsono. púwómpinkembo ímo usásinanaaonkakai kwaásiti imáyáavinkemba kwésentemba mirá séta aaváyaa puwónaunda póta ívé'a kawe-tómbá néta sirááímo táinda-ita ónaumneya súsono.

³³ púwómpinkemba íma usásinanaaowe kwéseмба minkámpár-áintávé'a árar-aimban-iyé sevó sé'a simátíménda-aimba isé'a kárákwiyoro. évakarawai árai'a sésa sáwí'o kwéon-kwaasiyemo máyáambo é'a kawer-ámbá ivátuwe'a sáwí-amba kwaránááowe kwésevo ³⁴ púwómpinkemba íma usásinanaaowe minkámpár-áintávé'a sáwí-imayaa sáwí-mayaiye ivátuwe'a kawer-ímáyáá oró. mirá ónááontave'a sé'a keinárawapinkemba évakarawai Áánútunopa'a íma tiráawe kwésune.

púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé kwaasái.

³⁵ púwómpinkemba íma usásinanaaowe-imayaa é'a sísa e'a sé'a púwón-kwaasi nóra umáíya usásinesawa nóran-tuwa ma'mái usásinanaaoo-aimbo ³⁶ sísa omba sáwí-imayaavinken-aimban-iyé. puwíyampinkembo usásinanaaomba maararáámbo uráivo isé'a kígau-anayumpa'a imáyáa oro. ayumbá u'maráawana mináyúnkó ímo úwoi áruma kwiréna aáyánkarena naaémba áruma kwégwiraiye. ³⁷ toómbá ákákesa naíyampinkemba íma ó'a kwéu'maraavo ayumbá mairésa kígau úmáraawana ó'omba áruma kwikéna kwéiyiye. ³⁸ Áánútu sisaná moóra-mora-anayumpinkemba áruma kwikéna kwéanon-imba Áánútu kwená imáyáavinkemba amápa-tomba á'on-a'on-augwara-tomba makáivo ³⁹ amápa'o máyáamba mimbórá kúwawaa'a íma maréna kwaási ó'on-kugwara'a tinkéna kwaí-kwaamba ó'on-kugwara'a maréna numamá ó'on-kugwara'a maréna noyáá'a ó'on-kugwara'a makáiyé. ⁴⁰ kwíyómpa'a ó'oran-tantaa'a kwáyáísana marapá'á ó'oran-tantaa'a kwáyáísana kwíyómpa'o kwáyáimpimba ó'orankanaagune kwáísana maramó kwáyáinka'a ó'oran-kanaagune kwáísana ⁴¹ aaváúvimbá ó'ora-sagayamba kwáísana kwíyómpimba ó'ora-sagayamba kwáísana okómpimbá ó'on-o-sagayamba kwáísana mirá umásaraiye.

⁴² mirámó intembá púwómpinkembo usásinanaaomba maará ónááowe. púwómbo kwéutamaraan-kuwawaa'a ánásanivo mimpínkémbá usásinanaaon-kuwawaa'a kwaíkwaí'a íniye. ⁴³ kwéutamaraan-kuwawaa'a aamoisáyán-kúwawaa'a sáwí-kuwawaa'an-ivo púwómpinkemba usásinanaaon-kuwawaa'a asirayán-kúwawaa'a kawe-kúwawaa'an-ivo ⁴⁴ kwéutamaraan-kuwawaa'a marapá'ó máyáan-kuwawaa'an-ivo púwómpinkembo usásinanaaomba kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'an-iyé.

marapá'ó máyáan-kuwawaa'o intembá kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a kwáyáiyé.
⁴⁵ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna
 Áánútu aiva-kwáásígó áwí'a Áándamumba umánkaraimba úwauwa kwéena mainin-
 kwaasi umánkaraiye

agaimaréna siráiyé. naaén-kwaasigo áwí'a Ísu Káráísiti kwaásimo aúnaí'o umáimo
 maí'mai'o ónááon-amba kwikáiwai paáruraiye. ⁴⁶ kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a
 íma aiva'á paáruraivo marapá'ó máyáan-kuwawaa'a aiva'á paáruraiye. ⁴⁷ Áánútu
 aiva-kwáásígómbá maranéí úmarowana naaén-kwaasigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba
 kunkáiyé. ⁴⁸ Áándamumbo maranéímó úmakain-kuwawaa'o kwáyáintemba amápa-
 kwaasi mirán-kúwawaa'a kwáyáivo Káráísiti kwíyómpaken-auwawaa'o kwáyáintemba
 kwená kwaasi mirán-kúwawaa'a kwéniye. ⁴⁹ Áánútumo maranéímó úmakain-
 kwaasiraambo úndantenta Káráísiti kwíyómpakewai intentá ónaumne.

⁵⁰ kesí kwaásiyono. simátime'a sé'a Áánútumo kwíyómpa'o kárákwiraipa'a
 marapákén-kúwawaakwara'a íma máyaiyana kwaikwai'o ínín-tantaa'o kwáyaindava'a
 ánásanin-tantaako íma mimpímbá kwéniye kwésune.

⁵¹ Áánútumo aúpá'ó makéname agaráátínkarain-aimbo simátíménda ísáaro. amápata
 íma puwéta úwoi méta súwawaata ó'on-kuwawaata auvíninta ⁵² mimbórá-táwai
 kwíyómpakemba uwíremba sínana avekáámbó tawáombo intembá avekáámbá púwón-
 kwaasi usásintinkainasa maí'mai'a íyata súwawaata ó'on-kuwawaata auvíníye.
⁵³ marapá'ó máyaunda-suwawaata puwónaunda-suwawaatan-ivo kwíyómpa'o
 ménaunda-suwawaata íma puwónaunda-suwawaata auvíníye. ⁵⁴ marapá'ó máyáan-
 kuwawaa'a púwón-kuwawaa'an-ivo kwíyómpa'o ménaaon-kuwawaa'a íma puwín-
 kúwawaa'a auvínidara'a Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna siráin-aimba paáriniye.
 maará séna

púwón-amba ánásainana maí'mai'a ónááon-anko

púwón-ankomba usáyaaitaniye

agaimaréna súwana ⁵⁵ moóráwai séna

púwón-anko íma usáyaaitaraimba póna púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko
 ánásaniye

agaimaréna siráiyé. ⁵⁶ Áánútuna áamámba ísáe'maimo túwáan-imayao tátokaiye.
 mirámó kwéontavena púwón-ambo sáwí'o umátínkáin-asirayanko tátokaivo ⁵⁷ Áánútu
 púwón-amba kentáá usáyaaitamai-i'a kwéumasinkaintaawe. kentáásí Ísóigo Ísu
 Káráísiti púwón-ankona asirayámbá ánásena usáyaaitaraimba póna Áánútu mirá
 kwéumasinkaisata súwi kwésune.

⁵⁸ mindáyave'a kesí kwaási asiramái mé'a íma tívón-káína'a Ísóigona mayáí maimaé
 iyé'a íma ivátuwaaro. Ísóigona mayáí kwémayaamba íma úwoi-mayaiman-ivo áúgwara'-
 mayaima kwémayaavo maimaé íyóro.

16

Ísóigona kwaási túwa'naa on-óntánkóná kwaasái.

¹ Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai toómbá íma makáawai túwa'naa
 ónááomba óntamba torupé'a maarán-oro. Kárésiyya-marava'a Ísóigona kwaási
 máyáawai simátímakaundantemba mirán-áímbá simátimumpo mirán-oro. ² moórá-
 mora-sontaara'a moórá-kigauvin-ontamba taaímbai Ísóigona kwaási túwa'naa
 ónááopa'a maré'a kentí naaúmpimpa'a maránááomba anómba ína'a naaémba kentópa'a
 komáyáana'a Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai timénááon-ontamba íma
 avakáá-íyamba úwoi mai-timénááowe. ³ keinárawapinkemba évakarawai usásintewa'a

kentópa'a komé'a aúvái agaimái timé'a ti'maráanasa Ísóigona kwaási Yérúsaremu-naopa'a máyáawai mináúváiye torupámaranaaon-ontane maimaésa mátimenaawe. ⁴ mitáwai kemó komayánaunda-mayaimo kwáyaina'o é'a konasá miwí kesé kónááowe.

Kórinti-naopa'a kónáe siráin-kwasai.

⁵ Másétóniyaa-marava'a Áánútuna áseí-kwasai simátime'a naaónáe kwéunda pó'a mirá kósimatime'a kentópa'a komáéndama ⁶ ákírara koménaum. ayáátáákara koménaumno. ímo aampa'ó kwénaaon-kanaa uwí-nómpákén-úndámó maivaiyáíndarara ó'on-daopa'a kónaumno. ó'on-daopa'o kónáe ona'ó é'a súwa'naa íya'a kónaumne. ⁷ kentópa'o ayáátááka'o koménaemo kwésunda Áánútumo owé sína'o é'a ayáátááka'a koménaumne.

⁸⁻⁹ maanká'á Évésasi-naopa'a áseí-kwasai simátimenaunda-kwaasi sáwíva'a máyáamba pósa isésa áraire sésa asiramái ménaaowai máéwasa kesí mayáiyávésa aambá aunónááon-kwaasi sáwíva'a máyáawe. mimbáyáímó kwémayaunda toómbá áká'mai Áánútuntavesa ísámai kaunánáe sésa torupaambá minkánáa íma tiráisa'a mé'a mimbáyái kwémayaunda póna mintánón-kánáa ánásaina'a kónaumne.

¹⁰ moóráwai Tímótimo kentópa'o koménimba aamoí kwée'a áwa'naa oro. kemó úndantemba Ísóigona mayái kwémayaivo ¹¹ kwentáv'é'a úwoi-kwaasiman-íye íma sé'a tínaaemba umáméro. keinárawa'o tiyuwénamo kesópa'o tínimba áwa'naa íyana kesópa'a kawé'á umái tíno. kwesémo Ísóigona kwaási kentáásí kwaási kesópa'o ténááontave'a timu'maré'a máyaumne.

¹² kentáásí kwaási áwí'a Ápórosimba asiramái simáme'a sé'a Kórinti-naopa'a kentáásí kwaási kwíya-tawai esé kwaaó súnda póna ívé'a íma kanaán-umai kwínívo aambó kwáyainanamo éna kwíníye.

¹³ kentúra'a kárakwiye'a Áánútuwe aráápamai maí'mai'a úmae iyé'a íma táá'a káína'a asiramái máéro. ¹⁴ mayáímó kwémayaamba kwaásiti imáyáa umái mayái máyáaro.

¹⁵ kesí kwaásiyono ísáaro. Ákáyaa-maravaken-kwaasi Sétevanasina akúmbá aiva'á Áánútunopa'a tiráawai Ísóigona kwaási asiramái kwétuwa'naa on-áímbá ísaraawe. asiramái simátime'a sé'a ¹⁶ mirán-kwáásí kwésen-aimba taagwiyavé'a miwísé Áánútuna mayái asirayám-báyái kwémayaawai táái ísáaro.

¹⁷ keinárawapinkemba kaumbonárau túwí'a Sétevanasiye Vótúnetasiye Ákáisiye mindárau kesópa'a tewa'á aamoí kwéumpo keinárawa'a íma amáparawai kanaán-umai kesópa'a tewasá mindárau kesópa'o tembá aamoí kwéune. ¹⁸ mindárau kesí imáyáa aúnaí'a umásinkesa kentí imáyáagwara'a mirá uráawe. mirán-kwáásí túwí'a mósá máráaro.

¹⁹ Ésiyaa-marava'a naa'-naokemba Ísóigona kwaási keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moóráwai áwí'a Ákwíra awainínkó Párisiraawe mindáraití naaúmpa'a torupamáí máyáawai Ísóigowe tarúmai máyáawai aamoí ésa keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. ²⁰ maanká'ó máyáawai Ísóigona kwaási amáparawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe. moórá-morawai tiyáamba tíméro.

²¹ ayááír'á kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-íye sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune. ²² Ísóigompa'o ímo tirumbó améwai Áánútu sáwí'a umátinkaniye. kentáásí Ísóigo marapá'á kumíníye kwésune. ²³ Ísóigo Ísu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune. ²⁴ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawa'a kembá sirumbá kwétimune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Kórinti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaamba umái avakaeté-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Kórinti-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái tímakaiye. Póro Másétóniyaa-marava'a máyowana Táítási Kórinti-nao'a tuwéna Póronopa'a kweémena Kórinti-kwaasi táái kosimámuwana Póro iséna séna aúváima agaimái tímakaunda isasá isésa évakarawai sáwí'o uráamba tínaaemba umásukaawasa évakarawai ima mirá ésa kentávái sésa ima árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé kwésewe séna árai'a Ísuna aantá-kwaasiman-iyé sígwáe séna maanáúvái agaimarówasa mátímakaawe.

¹ kéma Póro maanámbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwái áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáisa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi éma Ísu Káráisitín-aai kosimátíma'mae naauwó séna sí'mákaiwo isáaro. Kórinti-naopakewai Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewái isáaro. Ákáyaa-marava'a Kórinti-naopakewaiye ó'on-o'on-daopakewaiye máyáawái Ísóigona kwaási isáaro.

² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitiye úwoi túwa'naa ésarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti avowa Áánútu áwí'a mósá kwémaraumne. kwemá kentáásivowama arumbá kwéumasinkaiwai sirávayenaya súwa'naa iwáí áwíta mósá kwémaraumne. ⁴ ó'on-o'on-umbai-yantaa'a amápa'a kentáásópa'a timbá Áánútu kwésiravayaimba póna ó'on-o'on-umbai-yantaa'o évakarawaitopa'o tínimba Áánútumo siráváyáintenta umái kesáá kanaán-umai miwí tirávayanaumne. ⁵ Káráisitimba áí'a úni'a umánkówasa Káráisitina kwaási-i'a úndarakemba sí'a iní'a umásínkáamba miráumai Áánútumo Káráisitimbo arávairaintemba miráumai anómba kwésiravayaintaawe. ⁶ keinárawate méta túwa'naa ówánanaya sáwí'a umái máyómpinkemba Áánútu tí'maena kawepá'á métínkaraiye. mirá ówándarakemba sí'a únita umásínkonta Áánútu sirávaraiye. keinárawate máyaawandaya sí'a únita umásínkonta ima ivátuweta asiramáiya méraumne. miráumai tí'a índai'a umátinkanaaomba kesáámó uráundantentaamo mirámó é'o ímo ivátuwe'o asiramáimo ménaaombo éna Áánútu keinárawakwara'a tirávayaniye. ⁷ sí'o úni'o umásínkaraantenta tí'a iní'a umátínkáamba miráumai Áánútumo sirávairaintemba tirávayaimba séta mindáyave'a asiramái ménaaowe asiramái séta timu'maréta máyaumne.

⁸ kesí kwaásiyono. Ésiyaa-maravata máyaawanda ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentáásópa'a túmba mináimbá isáígwáe séta simátimumpo isáaro. minúmbái-yántáá'ó ó'oran-anon-umbai-yantaa'a úwata kentáásópa'a túmba póta puwónaumne séta súvamaiya méta ⁹ sínkamiyata puwónaunda-kanaa tiráiyé-imagaa éta súvamaiya maémaumne. ima kentáásí asirayándéimán-ivo Áánútuna asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne. Áánútu pukáampinkemba usásitinkaiwaina asirayándéi mayáiyá kwémaeta máyaumne sündayavenaya minánón-úmbái-yántáá'á kentáásópa'a tiráiyé. ¹⁰ umbai-yántáápímbá puwónáe ówándavinkemba Áánútu síyótaasa umásínkowata súvamaiya maémaundaya póna mirá unté iyíniye. sáwíwinkemba síyótaasa unté kwéiyiye séta máyaumne. ¹¹ keinárawakwara'a kentááyávé'a Áánútumpa'a súwa'naa umai námúnaa seró. sáwívarawai námúnaa síyana Áánútu súwa'naa ínimba mindáyavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe.

Póro kampar-áimbá ima simátímakain-kwasai.

¹² kwaási túranka'a máyaundayaveta imáyáa kwéundaya sirumpinkén-ímáyááo séna kawé'a umáíya máyaumne sisatá aamoiyá kwéune. marapá-áínkóná ááimba íma imáyáa éta Áánútu úwoiya kwésuwa'naa-intaveta imáyáa éta Áánútuna mayáiyé su'mai kwémaeta méta íma árúvare-kwaasiraani'a umáíya maúndantemba kentúranka'a árai'a miráyá umáíya máyaumne. ¹³⁻¹⁴ kwéagaimai timúnda-auvaivimba íma kaumbo-káér-aimba kwésimatimumpo awáné'o ísaraan-aine su'mai tavisimái kwésune. kentáá sáwiyamba suwánaavo suwánamai kawer-ígwáe sé'a únda mirámó é'o é'a Ísóigo Ísu marapá'á kumíndara'a keinárawatavetaamo aamoimó ondantembá kentááyávé'a aamoí ónááowe.

¹⁵⁻¹⁶ keinárawa'a kentááyávé'a aamoí kwéumasinkaawe-aimba imáyáa uráundayave'a sé'a kae-táwai kentópa'a kómé'a Másétóniyaa-marava'a kónáe únda kentópa'a kómé'a tiyuwé'a kweéme'a Másétóniyaa-marava'a komé'a koyauweré'a ókwara'a kentópa'a támé'a tiyuwé'a Yútiyaa-marava'a ténaumne siráumne. kae-táwaimo kawé'ó umátínkáana'a súwa'naa íya'a Yútiyaa-marava'a ténaumne-imagaa uráundayave'a mináimbá siráumne. ¹⁷ mirá ónáe uráunda íma mirá uráundayavesa keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa árúvare-kwaasiman-iye siráavo kentópa'a kónaumne siráunda marapá-kwáásímó ontembá íma mirá únda mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakaumne. ¹⁸ Áánútumo árair-aine su'maimo siráintemba simátímakaunda-aimba íma kaer-ímáyáávínkémbán-ivo mimbórá-ímáyáá umái mimbórá-áimbá avora'á simátímakaumne. ¹⁹ Sáírasiye Tímótiye kewé umáíya kentópa'a máyaawanda Áánútu ááninko Ísu Káráisitín-aiya simátímakaunda kwemá moórá-aimba avora'á séna moórá-aimba aúpá'á tuwéna mirá íma iwái póna amápar-aimba avoraré su'mai siwáín-ai simátímakaumne. ²⁰ Áánútu amápar-aimba simái asirámakaimba Ísu Káráisitintavena siráimba póna paáruraiye. Ísu Káráisiti mirán-ámápá'-máiyái mairáintaveta Áánútu siráin-aintaveta árair-aine kwésunanaya Áánútu áwí'a anómba kwáyáiyé. ²¹ Áánútu Ísu Káráisitimba kentááwé keináraware tarúsinkaraisata asiramái máyaundayaawe. kentáá ítámarena ²² kesí kwaásiman-owe séna árai'a kwená kwaásiya úne sénaundayavenaya kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáimba mindáyaveta séta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe. mirá uráintave'a íma árúvare-kwaasiraamba kwéune.

²³ Áánútu kesí mayáígómbá awánaraiwai aúranka'a kwésimatimunda-aimba árair-aimban-iye. Kórinti-naopa'a kentópa'a kónáe séwánda asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ivátuwe'a íma kuráumne. ²⁴ Áánútun-aaiyave'a áraire asiramái kwése'a kwenká'á agevamái máyáamba póta kentópa'a kondayá Áánútun-aaintave'a áraire seró-áíntá íma ókwara'a sénaumpo tirunkó aamoí íníntaveta keinárawapimba tágárotamai méta mayáiyá komayánaumne.

2

¹ imáyáa é'a sé'a ókwara'a kentópa'a kwé'a sáwí'o kwéontave'a asiramái simátíménana tirunkó umbái taivó sé'a ívé'a íma kónaumne siráumne. ² kentirumbó umbaimó tamátínkáanasamo ésa kesirumbó kawé'ó umásinkanaaowai íma ménaaowe. ³ kentópa'a íma kuráundara'a sé'a aúváivimba awáné'a sáwí'o kwéomba kawé'á umátinkaigwae sé'a kentópa'o kondá íma sirunkó umbái táníye sé'a mináúvái agaimái tímé'a kawé'ó umáimo máyáantavena kesirunkó kawé'á íníwai mináúvái agaimái tímakaumne. kesirunkómó kawé'ó ínanamo éna kentirunkógwárá'á kawé'ó ínimba mindá árair-aimban-iye. ⁴ mináúvái agaitimúnda sirunkó umbái tówa'a keinárawatave'a anón-imagaa é'a ávááraumai ivi'á tamátinke'a tirunkó umbái

taínoyave'a íma mináúvái agaimái tímakaumpo Póro kwenarumbá ávááraumai símakaiye sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne.

sáwí'o uráin-kwaasiyavai enáái ánásaiye seró siráin-kwasai.

⁵ keinárawapinkemba moórá-kwaasigo sáwí'a uráintavena íma kempíné su'mainivo keinárawapinkemba évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiye. amáparawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiye-aimba mirán-ánón-áimpá'á íma sénáe sé'a évakarawaivimba umbai-yántáá'á kwáyáiye-aimba kwésune. ⁶ tímakaunda-auvai awáné'a simái moórá-ainka'a maré'a asirayán-áimbá minkwáásígómbá simánke'a kwená egwaa'á íma mé'a sáwí'o uráintave'a mimbéyámbá amé'a íma ó'om-beyamba áméro. ⁷ ívé'a kwentávé'a sé'a enáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa úmae iyé'a aráváyáaro. kemá ámé-sawi-meyamba kwaikwai'a ínana séna íma kanaán-umai kawer-ámpá'á kónaumne séna ivátúwáivainivo ⁸ kwentávé'a sé'a embá siruntá kwéamumpo kawé'á umái maiyó seró-áimbá asiramái kwésune. ⁹ ááéma keinárawatave'a sé'a simátimunda-aimba isánááo. íya isánááo sé'a kentópa'a íma kwé'a mináúvávimbá agaimái tímake'a timu'maré'a méraumne. ¹⁰ sáwí'o uráin-kwaasigontave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a ímo ókwara'o imáyáamo kwéontemba kegwára'á mirá kwéune. sáwí'o uráintave'a sé'a kwenáái ánásaiye sé'a íma ókwara'a imáyáa kwé'e'a Ísu Káráisiti aúranka'a keinárawatave'a imáyáa é'a mirá kwéune. ¹¹ Sáátáánigona sáwí-mayaigona ááimba awánéta kentáá usáyaaitaivo séta sáwí'o uráintaveta ókwara'a íma imáyáa úmae iyéta séta kwenáái ánásaiye kwésune.

Táróasiva'a ména Póro anón-imayaa uráin-kwasai.

¹² Ísu Káráisitin-aai áséi-kwasai kosimátimenae sé'a Táróasi-naopa'a komáyaawanda mináimbá isánááontavena Ísóigomo to'mayaa úmba awáné'a áséi-kwasai simátíménae sé'a ówánda ¹³ kesí kwaásigo áwí'a Táítási kentí naaópakemba Táróasi-naopa'a íma téna kentáái tasimásímintave'a avakáá uwááe'a íma awáné'a anón-imayaa é'a sé'a tiyuwé'a kónaumne sé'a Másétóniyaa-marava'a tiráumne.

Ísuna asirayándéi siyáántán-tamai ávónta kwéuvunda-kwasai.

¹⁴ maarán-áintávéta Áánútumpa'a súwiya kwésune. Ísu Káráisiti usáyaaitaraintavena Áánútu kwentéya tarúsinkenaya anónka'a sisatá siyáántán-tamai ávónta kwéuvune. Áánútu si'marówata Káráisitin-aai amápa'-marava'a kosimátimunasaya kwéisaawana kwenááigo áséi-kwiyunkaamba úmaena amápa'-marava'a kóyáwé kwéiye. ¹⁵ Áánútu séna Ísu Káráisiti kentávéna imáyáa éna kesí mayái kwémayaimba áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéiye kwésimba mirámó intembá Ísu Káráisitin-aai simátimunanaya Áánútu kentááyávéna séna Ísu Káráisitimo intembá áséi-kwiyun-kanamo kwéagayaanteni'a kwéowe kwéiye. Áánútun-aráái kwáraawai minkwíyúmbá ísááwasa Sáátáánigon-aráái kwáraawai minkwíyúmbá ísááwasa kwéowe. ¹⁶ Sáátáánigon-aráái kwáraawai puwésa Áánútuna némpa'a maí'mai'a ónááowai Ísu Káráisitin-aai simátimunda-aintavesa ánkúkaamba kwéiye kwésewasa Áánútun-aráái kwáraawai mináíntávésa sésa áséi-kwiyunkaamba kwéiye kwésesa maí'mai'a ónááowe. Áánútun-aai simátímén-aimba anóm-bayaiman-ivo kwaásiye su'mai íma kanaán-umai kwémayaawe. ¹⁷ Áánútu si'marówata Káráisitina mayái-kwáásí méta kwenaúranka'a Áánútun-aai árair-aimba simátimeta íma árúvare-kwaasiraani'a umái máyaunasaya meéyámbáréwa'a anón-ontamba mayánáe sésamo ontembá évakarawai Áánútun-aai simátíménasaya meéyámbá simígwáe sésamo ontembá kesáá íma mirá kwéeta Káráisitina mayái-kwáásí méta Áánútun-aai árair-aimba kwésimatimune.

3

aúná-aimba simái tarúmakain-kwasai.

¹ mináimbá kwésimatimundayaveta kentáá súwí'a íma maé kwéiyundayaawe. évakarawai aúvái agaimái tímúwasa maimaésa mátímúwa'a awáné'a kawé'án-owe siráavo kesáá íma mirá éta kentáásí mayáírár-áúvái agaimaéta mátíménata awáné'a aamoí umásinkaigwae-ita íma kweéta íma kentáásí mayáírár-áúvái agáyáaro kwésumpo Áánútu si'marówata kwená mayáíyá kwémayaumne. ²⁻³ évakarawaimo ó'owiti mayáígóná aúváiimo awánésamo aamoimó umátínkáantemba évaka-kwaasi keinárawa'a tuwánésa sésa árai'a Ísu Káráisiti Póroe mayái kwémayaan-kwaasiye kwenté ti'marówasa kwenáái tasimátímúwasa isésa áraire suwaná Káráisiti kwená kwaási-i'a umátinkowana Áánútu asirayánkwáráwáin-amanko miwítirumpimba máyáísasa máyáawe kwésewe. mindáyave'a keinárawa'a Káráisiti agairáin-auvairaamba umái máyáawe. Ísu Káráisitina mayáígóná aúvái óntanka'o agairáin-auvairaamba ímanivo kempá'á kwáyáim-bayaima tuwánaantaveta aamoiyá kwéumatinkaundayaawe.

⁴ Ísu Káráisiti kentáá asirayámbá kwésimisata Áánútu aúranka'a asiramái méta mináintá kwésune. ⁵ kentáávimbá kesí asirayámbá íma kwáyáísata mimbáyáíyá kwémayaumpo Áánútuna asirayándéíyá mimbáyáíyá kwémayaumne. ⁶ Áánútu aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kosimátimewananya kwenaúranka'a arupí umátinkainasa ménaaontavena asirayántá símakaiye. mináúná-áimbá simái tarúmakain-aimba Áánútu Mósesimba simámakain-amaamba ímanivo Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáísata kwemó siráintenta kwéunda-aimban-iyé. Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba íma kanaán-umai kwáráantavesa Áánútu aúranka'a íma arupí umái mésa puwí-ámpá'á kwégovo Áánútun-amanko imáyáaya símísata Káráisitín-aaiyaveta áraire séta aúnaí'a umáíya maí'maita kwéune.

⁷ naaóvá'á Áánútu Mósesimba óntan-kwandaaira'a siyáánkai-amaamba agaimái ámakaimba minámáámbá kwaránáe sésa umbá íma kanaán-umai kwarésa arááísu'mae kwéiyesa mindáyavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu Mósesimbo amáámbo simámakonka'a Áánútumpakemba ságayamba paáréna Mósesi óika'a ságayamba paárúwana óntan-kwandaaira'o siyáánkai-amaambo agaimarómba maimaéna Ísareri-kwaasitopa'a kumúwasa Mósesi óika'a ságayamba kwéna póna tógáyágaya úwasa íma kanaán-umai awánowana kwéna naaémba uwákuraiye. ⁸ naaóvá'á Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakonka'a Áánútuna ságayamba paárúmbanivo ívé'a Áánútu kwenamankómbá ai'maráísana kwená kwaási tirumpimbá máyáíye-aimba kwévaarimba póna Áánútuna ságayamba anómban-iyé. ⁹ Áánútu Mósesimba siyáánkai-amaamba simámakomba pósa íma kanaán-umai kwáráantavesa puwí-ámpá'á kwégowe. Áánútu minámáán-áimbá paárúnka'a kwená ságayamba kwáyowana ívé'a Áánútu kwenamankó kwenaúranka'o arupí umátínkáin-aimba kwévaarisana póna kwená ságayankona asirayámbá anómba kwáyáíye. ¹⁰ ívé'a aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kwáyáísana usáyaitarai-sagayankona asirayámbá kwáyáimba póta séta Áánútumo Mósesimbo siyáánkai-amaambo simámakai-sagayankona asirayámbá úwoisamba iyéyá kwésune. ¹¹ Áánútu Mósesimbo simámakain-aimba kwááyu-aimban-ivo aúná-aimba simái tarúmakain-aimba kwaíkwei'a ínín-aimba anón-aimban-iyé. kwááyu-aimba simámakonka'a ságayankona asirayámbá kwáyombanivo ívé'a kwaíkwei'a ínín-aimba paárisana póna anó-sagayamba asirayámbá kwáyáíye.

¹² mináimbá asirayán-áimbá kwaíkwei'a ínín-aimba ísaraunda póta íma sá'a kwégaisata asiramái mináimbá kwésimatimundayaawe. ¹³ Mósesimo uráintemba

íma miráyá kwéune. Mósesi Ísareri-kwaasiyavena séna kesóika'o kwáyái-sagayamba uwákwimba awánaavo séna ampaantanéi óika'a káataraiye. ¹⁴ Ísareri-kwaasi táá'nei isésa tirunté marésa maémáenkakemba pósa ívé'a agáyáan-kwaasi Áánútumo simáímo tarúmakon-aimba aúváivinkemba awánamai isésa mináínkóná ááimba íma kawé'á umái kwéisaawe. Mósesimo óika'o ampaantanéi káátamakowasamo ságayambo ímo awánaraantemba ívé'a Áánútun-aaí aúváivimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináúváígóná ááimba íma awánamai kawé'á kwéowe. Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaima Áánútun-aaí aúváima awánésa mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe. ¹⁵ ívé'o máyáan-Ísareri-kwaasigwara'a Áánútun-aaí Mósesimo agaimakón-aimba awánaamba miwítí imáyáago ítáguraisana kumayu'á isasá pósa mináínkóná ááimba íma ísaraavo ¹⁶ Ísóigo Ísu Káráísitinopa'o tembá minkúmáýú-tántáá'á ánásainkakemba mináínkóná ááimba kawé'á umái kwéisaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráísitiyemo súnda kwenamankóntávé'a kwésune. Ísóigon-amankomo tirumpimbó máyáiwai sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba kwéiyatinkaisasa kawé'á umái kwémaewe. ¹⁸ Ísareri-kwaasiti imáyáagomo ímo kawé'ó umáímo ísaraantemba kentáásí imáyáago íma mirá isanayá Ísóigona ságayanko kentáá sama kwégamasinkaintaawe. Ísóigo Ísu Káráísitin-amanko kentáásirumpimba ména kwenkáání'a umásinkenaya kwená ságayamba kwésimenaya mirá úmae kwéiyiye.

4

anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráráán-kwaasiya máyaunda-kwasai.

¹ Áánútu aruntá kwéumasinkenaya mindáyavena kesí mayái máyáaro séna símakaisata kwenáái kwésimatimundaya sívón-kaiye séta íma kwétuwaumpo ² kwenáái simátimenaundayaveta aúp'ó tigeayávésamo kwéomba sínaaemba kwéumameta íma kampa'á simátiyuweta Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba íma simátimeta Áánútu aúranka'a avora'á áráir-aimba simátimunasaya suwánésaya áráir-aíne su'mai kwésewe tirunkakembá sénááontaveta Áánútu aúranka'a miráyá kwésune. ³ áséi-kwasai avora'á kwésimatimundaya mináínkóná ááimbo ímo isésamo ésa miwímá Áánútuna némpa'a mésa puwí-ámpá'á kwégowaiman-owe. ⁴ Sáátáánigo marapá'á karákwiraiwai miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Ísu Káráísitin-aaíyavesa íma áraire kwésewe. Sáátáánigo séna Káráísitin-aaigo sama kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaisasa Káráísitina ságayamba íma kwéawanaawe. Áánútumo máyáintemba Káráísiti miráumai máyáísana Sáátáánigo séna Káráísiti sama kamátínkáivo séna miwítí imáyáa kwétuntinkaiye. ⁵ kesáá íma anón-kwaasi úmpo Ísu Káráísitintave'a kentáásí anóndakoman-iye sénááontaveta kwenáái kosimátimeta kwená mayái-kwáásí máyaunda póta kwétuwa'naa-undayaawe. ⁶ ááinka'a túnkuwana Áánútu sama kaaó súwana sama karáimba kwemá sama kamásínkáiwaiyaaman-iye. Ísu Káráísiti óir-imayaa kwéundaya Áánútuna ó'oran-aaimba awánanaundayavena sama kwégamasinkaintaawe.

⁷ kesáá íma asiramáíya méta áséi-kwasaiya tátokaumpo anamó kwímakaawanamo ááémo karákwintemba miráumaiya méta áséi-aimba tátokaundayaawe. suwánésa mináínkómó usáyaaitarain-asirayankomba awánésa sésa íma miwívínkémbán-ivo Áánútumpaken-asirayamban-iye sénááontaveta íma asiramáíya méta minásíráyántá tátokaumne. ⁸ namuro-kwáásímó tínkamiyantavesamo úkóntemba ó'on-o'on-umbai-yantaako kentáá úkúraisata tu'maánámo kwáyáimpinkenta móyuweta kwégune. évaka-tawai séta nóra séta Áánútuna mayái kwémayaumno kwéseta íma ivátá

tukáumne. ⁹ sáwíta umásínkáambanivo Áánútu íma siyúwáísata máyaumne. sínkamomba íma ánásasuwaawata úwoiya súvamai kwémaumne. ¹⁰ Ísumbo sáwí'o umánkesamo inkámówanamo pukáin-ampata kwégundaya pósa Ísu mai'mai'a isaná kwená asirayámbá kentáávímbá kwáyáíye-aimba kwéisaawe. ¹¹ máyaundaya aasiyaasi-táwai séta Ísuna kwaási-i'a úndarakemba ívéra sínkamiyata puwónaumno kwésundaya pósa kesáá máyaundawaina áaimba Ísuma póna kentáásúma ánásani-suvimba máyáíye-aimba kwéisaawe. ¹² áséi-kwasai simátimundaya sáwíta umásinkesa sínkamiyata puwónaunda-ampata kwégundaya mindáyave'a áséi-kwaasi isé'a aúnaí'a umái máyáan-ampa'a kwégowe.

¹³ naaóv'á Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna Áánútun-aaiyave'a áraire siré'a pó'a kwenáái kwésimatimune siráintemba Áánútun-aaiyaveta áraire séta kwésimatimune. ¹⁴ Ísóigo Ísumba pukáimpinkemba usásinankaraiwai Ísunte tarúsinkenaya puwónaundavinkenta usásisinkenaya kentááwé keináraware sí'maiya kwenaúrankata sinkáníntaawe. ¹⁵ mayáíyá kwémayaundaya sáwíta umásínkáambanivo túwa'naa eta íma ivátuwaunasaya ó'on-o'on-kwaasi Áánútumo úwoimo túwa'naa in-áímbá isésa sáwívarawai Áánútumpa'a súwi símae iyésa kwenáwí'a anómba úmae kwéiyowe.

Áánútuna asirayánkátá máyaunda-kwasai.

¹⁶ mináímbá imáyáa kwéundaya sívón-kaiye séta íma ivátukaumne. kentáásúma sáwí'a úmae íyísana Áánútu kentáásí imáyáa aúnaí'a kwéumasinkaiye. ¹⁷ kentáásópa'o kwáyáin-umbai-yantaataveta séta úwoisan-umbai-yantaa'a kwááyu kwáyáíye súnanaya naaémba minúbái-yántáápínkémbá ó'oran-kawe-tantaa'a usáyaaitaimba kwaíkwai'a ínín-kawe-tantaa'a paáriníye. ¹⁸ mindáyaveta marapá'ó awánáúnda-yantaa'a íma anón-imayaa éta kwíyómpa'o ímo awánáúnda-yantaataveta imáyáa úmae kwéiyune. awánáúnda-yantaa'a kwááyu-yantaa'an-ivo kwíyómpa'a íma awánáúnda-yantaa'a kwaíkwai'a íníye. mindáyaveta umbai-yántáátávéta séta úwoisamban-íye kwésune.

5

¹ kentáásúma kwááyu-nankaa-suwawaata isatá minkúwawaakwarata marapátá méta maarán-áímbá kwésune. maankwááyú-námbá tawísígwinata Áánútumo kwíyómpa'o úmakain-daumpa'a ménaundayaawe. mindámbá kwaási íma úmakaan-damban-ivo Áánútu kwená imáyáavinkemba úmakaimba kwaíkwai'a ínín-damba mindá kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaa'an-íye. ² marapá'ó máyaundaya anón-imayaa éta kwíyómpa'o ménaunda-kuwawaata simínkwáeya kwéseta ³ maarán-áímbá íma séta puwéta súwawaar-íyaainkaanta umáíya máyaumne íma kwésumpo maarán-áímbá séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata naankáántá ónáeya kwésune. ⁴ kentáásúma kwááyu-nankaamba isatá máyaundaya umbai-yántáá'á kwáyáintaveta anón-imayaa éta marapá-súwawaataamo tuwánaunda-aimba íma séta kwíyómpa'o ménaunda-suwawaata mayánaunda-ainta kwésune. miráyá ónaunda marapáké-súwawaakaanta aúkainata mai'maita ónaumne. ⁵ miráyáámó ónaundayavenaya Áánútu kentáá to'mayaa éna kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáísata mindáyaveta to'mayaa umásínkarainta mirá íníye kwésundayaawe.

⁶ Áánútu kwenamankómbá ai'marówana kentáásirumpimba kumbáyáintaveta kentáásí imáyáa asiramáíya máyaumne. marapá'ó máyaundaya Ísóigo Ísu Káráísitiyeya

íma kwíyómpakaani'a umáíya máyaundayaawe. ⁷ ívéta marapá'á máyaundaya kwe-nane'á íma kwéawaneta kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta ⁸ kentáásí imáyáa asiramáíya méta puwétaamo kwíyómpa'o Ísóigo Ísu Káráísitiyemo métaaraiya aamoí úsino. ⁹ maanká'ó máyaundayaawe kwíyómpa'o uménaundayaawe Áánútumbo arááímo kwétaini'a ónáe súndaya póna aamoí umásínkáisintaawe. ¹⁰ amáparawaiya Ísu Káráísiti aúranka'a máyáananaya kesáámó máyaundawaina ááintavena sísa ena marapá'ó máyáamba kawé'ó kwéowai kawé-méyámbá tiména sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba timínimba póta kwembó arááímo kwétaini'a ónáeya kwésune.

Ísuwemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya máyaunda-kwasai.

¹¹ Ísóigo máyaundawaina ááimba sísa ínintaveta kwentávéna sáa'a kwégaisata kwenópa'a tígwáe séta kwaási kwétavisundayaawe. Áánútu máyaundawaina ááinta suwánaisa'a keinárawatemo máyaundawaina ááinta kwésuwanaamba kawé'á kwéiye kwésune. ¹² kentáá súwí'a íma maé kwéiyundanivo máyaundawaina ááintave'a aamoí ónááontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. aamoí é'a kentááyávésamo sáwí-aimbo kwésen-kwaasi táái kanaán-umai anondá simátimenaontaveta máyaundawaina ááinta kwésimatimune. minkwáási paáká-túwawaare su'mai tuwánésa kawé-kwáásímán-owe sésa tirumpin-ímáyáa íma awáresa kawé-kwáásímán-owe kwésewe. ¹³ évakarawai kentááyávésa uwo'aó'á kwéowe kwésewata kanaán-iye séta Áánútuntaveta imáyáa éta miráyá kwéunasaya évakarawai kentááyávésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásímán-owe kwésewata kanaán-iye séta keinárawataveta imáyáa éta miráyá kwéune. ¹⁴ amáparawai sáwí'o kwéomba mimbéyámbá maésa púwóvo séna Ísu Káráísiti mimbóráwái kentááyávénawe séna pukáimba póta Káráísiti arumbá kwésimiwaina mayáiyé su'maiya kwémayaumne. ¹⁵ amáparawaiya sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyásinkanintavena Ísu Káráísiti pukáimba póta kentáámó sirááímo kwétaini'a íma kwéeta kwembó arááímo kwétaini'a kwéeta máyaumne. mirámó ónaundayavenaya kentááyávénawe séna puwúwana Áánútu usásinankaraiye.

¹⁶ ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwaréta évakarawaiyaveta kawé-kwáásímán-owe séta évakarawaiyaveta sáwí-kwaasiman-owe siráumpo ívé'a íma miráyá kwéseta ááéma marapá'ó máyáan-kwaasiti ááimba kwakáunda Káráísitintaveta úwoi-kwaasiman-iye siráundaya ívé'a íma miráyá kwésune. ¹⁷ mindáyaveta Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyaundaya aúnái'a umáíya méta ááémo uráundanten-imayaa íma éta ívé'a aúná-imayaa umáíya máyaumne. ¹⁸ Áánútu mirá kwéivo ááéma Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umáíya máyaawananya Áánútu kesí kwaási-i'a umái maígwáe séna Ísu Káráísitimba ai'marówana kentááyávénawe séna kumpuwówana kwená kwaási-i'a umásinkenaya séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata mimbáyáiyá kwémayaumne. ¹⁹ mináínkóná ááimba maarán-áimbán-iye. Ísu Káráísiti amáparawaiyavenaya imáyáa éna pukáimba mindáyavena Áánútu imáyáa éna kwaásimo sáwí'o kwéomba íma aaivimbá kwémaitinkaivo kwená kwaási-i'a kwéumatinkena kentááyávénawe séna kesí kwaási-i'a ígwáe-aimba kosimátíméro séna si'mákaisata kwésimatimune.

²⁰ kesáá Ísu Káráísitina aantá-kwaasiya únanaya simásímísata keinárawa'a kwésimatimundayaawe. Áánútu keinárawatavena asiramái siráísata siráin-ainta kwésimatimune. Káráísiti pukáintavena Áánútuna namuro-kwáásiráámbá umái máyáampinkemba kwená kwaási-i'a kwéumatinkaivo kwenááiyave'a owé seró. ²¹ Ísu Káráísitimpimba sáwí'o íí-áímbá íma kwáyowana Áánútu kesáámó sáwí'o únda-aimba kwempíntá ámakaiye. Káráísitiye tarúmaiya méta Áánútu aúranka'a arupí

umáíya ménaundayavenaya Áánútu mirá úwana Káráísiti kesáámó sáwí'o únda-aimba maimaéna mindánankwara'a pukáimba póna Áánútu kwená namuro-kwáásirááni'a umáíya máyaundawai kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiye.

6

¹ Áánútuwe tágárotamai méta mayái kwémaeta asiramái simátimeta séta Áánútu úwoi kwétuwa'naa-imba pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oró kwésune.

² naaóvá'á Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba Áánútumo siráin-aimba agaimaréna séna úwoi túwa'naa uráunda-kanaa kentáái isé'a sáwí'o umáímo máyómpinkembo tikaunda-kanaa túwa'naa uráumne

Áánútu siráíye agaimaréna siráimba mindáyave'a ísáaro. ívé'a Áánútu úwoi kwétuwa'naa-in-kanaama éna sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwétirain-kanaama imbá pó'a íma úwoi mé'a kwembó arááímo kwétaini'a oro.

³ kentáásí mayáígómbá awánésa sáwí-amba kwaráavo séta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémayaundaya pósa íma árai'a sésa sáwí-mayai kwémayaawe kwésewe. ⁴ amápa'-mayai kwémayaundayaveta séta suwánésaya árai'a Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sígwáe séta mimbáyái kwémaeta máyaumne. umbai-yántáá'ó kentáásópa'o tisasamó sí'o iní'o umásinkesaya sáwí'o umásínkáanta íma ivátuweta asiramáíya máyaumne.

⁵ Áánútuna mayáiyá kwémayaundarakemba sínkambai ándáva'o mósinkesayaamo úkúmakesamo sáwí-aimba simánkesa mirámó kwéonta anóm-bayai kwémaeta no'wáamba íma suúyá kwégwaeta úwoi mayái kwémaeta sááimo kwésinkainta íma ivátuweta asiramáíya máyaumne.

⁶ kentááyávésa Áánútuna mayái-kwáásímán-owe sénááontaveta kawe'-máiyáiyé su'mai kwémaeta kawer-ímáyáá kwéeta paru umái méta kawe'á kwéumatinkaunanaya Áánútun-amanko keséya máyáísata árai'a miwítí imáyáa kwéeta ⁷ árair-aimba kwésimatimunananaya Áánútu asirayámbá kwésimisata mirám-báyái kwémaeta Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá kweukáámbá araa'naa uráunanaya sáwí-ainko kentáávimbá íma kwétisata Áánútu aúranka'a arupí umáíya máyaundaya mindá iwevóiráámbá umásoketa umbai-yántáá'ó kesópataamo timbá kwéusayaaitaundayaawe.

⁸ évakarawai kentáá súwí'a mósá máraawasa évakarawai kentáá súwí'a simái sáwí'a owasá évakarawai kawer-áímbá simásíméwasa évakarawai sáwí-aimba simásíméwasa árair-aimbo simátimundayavesaya évakarawai kentááyávésa kampa'á kwésewe sewasá ⁹ évakarawai kawe'á umái suwánésaya kampa'á sésa úwoi-kwaasiman-owe sewasá évakarawai kentááyávésamo puwónésa owémó kwéseмба íma puwúndaya úwoiya súvamaiya máyaumpo suwánaaro. Áánútu arupíya kwéumasinkaimba íma sínkamisata kwévuwune. ¹⁰ sáwíva-tantaako kentáásirumba umbai kwétamasinkainta kentáásirumba kawe'á úmae kwéiyiye. kesáá óísamba íma makáundayawaiya éta Áánútun-aaí sáwívarawaiya kwésimatimunasaya kawe'á umái kwémaewe. óísaniyaaiwai éta Áánútun-aaí tátokaundayaveta kawe'á umáíya máyaumne.

¹¹ Kórinti-naopaken-kwaasi ísáaro. kentí imáyáa éta kentáásirumpinken-aimba avora'á simátímakaundaya ¹² keinárawataveta íma kayoráúna'a kentááyávé'a kayó'mái máyáawe. ¹³ kesí iyámpóímo simátimundantenkaamba simátimumpo kentí imáyáamo úndantemba kentáásí imáyáa é'a kentirumpinkén-áímbá simásíméro.

Áánútuna naankaantáán-úne siráin-kwasai.

¹⁴ oó'á tombá moórá anóm-purumakankwara moórá sáwíyam-purumakankwara'a íma kwétagarotamai kwisóvo awaira-púrúmakánkái tinumarampimbá kwímakaawasarai oó'á kwétoye. mirámó ontembá keinárawa'a Áánútun-aiyave'a áraire sewáiyé

ímo áraire sewáiyé íma tágárotamai mé'a mayái máyáaro. arupí umái máyáawaise Áánútun-aaí arááiraawaise íma kanaán-umai tágárotamai mésa mayái kwémaraawe. ságayankwara tunígwara'a íma moóravimba kwáyáiyé. ¹⁵ Ísu Káráísitiye Sáátáánigowe íma mimbórá-ímáyáá óyasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewáiyé ímo áraire sewáiyé íma mimbórá-ímáyáá kwéowe. ¹⁶ Áánútuna naaúmpa'a kwesé kwaántá-kwaasi mimbórávimbá íma ménaaowe. Áánútu asirayánkwáráwái kentáásirumpimba máyáísata kwená naankaantáán-úne. mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Áánútu séna kesí kwaásiye mé'a miwívimbá kwénaae'a miwítí Ísóigo onasá kesí kwaási-i'a ónááowe Áánútu siráiyé. ¹⁷ mindáyavena Ísóigo séna úwoi-kwaasivinkemba tiyuwé'a moórá-ayampa'a mé'a sáwí-mayaigomba tínaaemba umátimiya'a tiré'a ¹⁸ kentivoí'a ona'á kesáánimbaa'a kesiyáámúmbaari'a ónááowe. Ísóigo amápar-asirayamba tokáiwai siráiyé agaimaréna siráiyé.

7

¹ kesí kwaási ísáaro. Áánútu kentááyávéna imáyáa éna mináímbá simái tarúmakaintaveta kesúrake-sawi-yantaare kentáásí imáyáavinke-sawi-yantaare sínaaemba umáméta kawé'á umáíya méta Áánútu aúranka'a sáá'a kwégaisata Áánútunde-i'a umái méta kaweré su'maiya éta miráyá onó.

Póro arunkó aamoí uráin-kwasai.

² kentááyávé'a íma kayoré'a kentáásí imáyáa úwoi oró. íma sáwí'a umátinkaawanasaya sáwí-amba kwakáawe. íma kampa'á simátiyuweta miwítí óísanta íma mémairaumne. ³ mináímbó simátimunda íma aavimbá kwémaitinke'a sùne. kentí imáyáa kwéundaya simátiméta ókwara'a miráyá kwéune séta úwoimo máyaundaya kentí imáyáa kwéeta puwónaunda-kanaa tínimba úwoi kentí imáyáa kwéonanaya tíniye. ⁴ árai'a kawé'á umái máyáawe asiramái sé'a kentúwí'a mósá kwémaraumne. anón-umbai-yantaa'a kentáásópa'a kwétimba mindáyave'a íma imáyáa é'a kentí imáyáa únana kentááigo asiramásínkáísana sirunkó ávááraumai aamoí kwéiyé.

⁵ Táróasi-naopa'a tuwéta Másétóniyaa-marava'a tamáyaawanda íma kawé-kánáá úwata máyaawanasaya amápa'-naopimpa'a kae'náé'a ésa aaisambá kwésuwana kentáásí mayáíyávéna kentáásirunko umbaí kwétowana ⁶ Áánútu tirunkó umbaí kwétain-kwaasi tiráváyáiwai kwemá sirávayanintavena Táításimba ai'marówana keinárawa'a tiyuwéna kentáásópa'a téna ⁷ maavá'ó túntaveta aamoí éta keinárawatemo máyon-kawer-aimba simásimuntavetaagwara'a aamoí ówánanaya keinárawa'a kentáá suwánanae siráamba tasimásimenaya sáwí'o uráantavenamo kentirunkó umbaimó taráimba tasimásimenaya kentávésamo kampar-áímbó senkwáásí táái anondá simátímakaamba tasimásimenaya mirán-áíntómbá tasimásimuwata isááwánanaya kentáásirunko aamoí uráiyé.

⁸ aúváí agaimái timé'a asiramái sé'a ó'a íma mirán-oro siráunda minaúvái awánowana sáwíyanka'a kentirunkó umbaí tówa'a mináímbá isé'a minaúvái agairáundayavena sirumbá umátinke'a ívé'a sirunkó íma umbaí téna ⁹ kawé'á kwéiyé. kentirunkó umbaí tóntave'a íma aamoí é'a kentirunkó umbaí tówa'a sáwí'o uráambo tínaaembo umámakaantave'a aamoí kwéune. sáwí'o kwéontavena tirunkó umbaí taíno Áánútu kwéiyé. mindáyave'a minaúvái agaimái tímakaunda íma sáwí'a umátinkaraumne. ¹⁰ Áánútu tirumbá umbaí tamátinkaiwai sáwí'o

kwéomba tínaemba umámewana sáwí'o umáimo máyáampinkemba Áánútu tiréna kawepá'á mógwétinkaisana mindáyavena tirunkó íma sáwí'a kwéivo marapá-kwáási Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai tirunkó umbaí tainká'á sáwí'o kwéomba íma tínaemba umámesa úwoi sáwí'a ésa Áánútuna némpa'a maí'maí'a ónááowe. ¹¹ sáwí'o uráantavena Áánútu kentirumbá umbaí tamátinkaraimba pó'a kawé'á uráamba imáyáa oró. keinárawapinkemba moórawai sáwí'a uráimba íma asiramái simámake'a tímakaunda-auvai-aimba isé'a sé'a arupí umátinketa kawer-ámbá kwáráano sé'a sáwí'o uráantave'a tigeayávé'a é'a sáwí-meyambo kentópa'o tínintave'a táátave'a é'a sé'a arupí umátínkáanana Póromo ménamo éna súwa'naa íníye sé'a sáwí'o uráiwaimba ááéma sáwí-meyamba amé'a keinárawapinke-sawi-imayaa arupí umátinke'a mirá uráamba ánásaraiye-aimba ísaraumne.

¹² mináúvái agaimái tímakaunda sáwí'o uráin-kwaasigontave'a íma aiva'á imáyáa é'a sáwí'o umánkarain-ininkontave'a íma aiva'á imáyáa é'a íma mirá uráumpo Áánútu aúranka'a kentááyávé'a anón-imayaa é'a kentááyávé'a sé'a miwíyávéta anón-imayaa kwéune sénááontave'a mináúvái agaimái tímakaumne. ¹³ mináúváiím tímakaundanteni'o uráamba kentáási imáyáa kawé'á umásínkaraawe.

Táitásimba ai'marááwánanaya kentópa'a koména kwenarunkó umbaí kwétowana túwa'naa úwa'a kawé'á uwaná aamoí éna kwenarunkó kawé'á úwana kentáásópa'a téna tasímásimuwata iséta mindáyavetaagwara'a aamoiyá kwéune. ¹⁴ ááéma Táitási aúranka'a kentúma maé iráunana simátímakaunda-aimbo árair-aimbo siráundantemba Táitásimbo kentááimo simámakaunda-aimba árair-aimban-íye. Táitási keinárawate koména kemó kentááimo simámakaunda-aintavena árair-aimba siráíye siráimba mindáyave'a íma sigaeayávé'a kwéune. ¹⁵ Táitási keinárawate komáyowa'a kwentávé'a aamoí é'a táátave'a é'a tiyántámbá kwétowa'a kwenáái isé'a mirá uwaná mindáyavena Táitási imáyáa éna arumbá kwétimiye. ¹⁶ keinárawatave'a sé'a amápa'-mayaimo ésa kawé'á úmae iyónááowe kwésunana sirunkó kawé'á kwéiye.

8

Ísóigona kwaási túwa'naa uráan-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Másétóniyaa-marava'o naaó'-nao'a máyáawai Áánútuna kwaási kwemá kwétuwa'naa-in-aimba simátimenaumpo ísáaro. ² anón-umbai-yantaa'a miwítópa'a téna kwétavisisasa íma ivátuwesa Áánútuntavena tirunkó kawé'á úmae iyísasa miwí kesávái óísaniyaain-kwaasi máyáantavesa íma imáyáa ésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa sáwíyan-oisamba makáampinkemba sáwíva-tantaa'a torupásuwesa túwa'naa uráawe. ³ árair-aimba simátimune. miwí sésa maarán-tántáá'á kanaán-umai timénaumpo ó'omba torupamáí timénáe sésa miwítí imáyáavinkemba mirá ésa sáwíva'a tímakaawe. ⁴ kentááyávésa asiramái símae iyésa sésa Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai timénáe sétaamo únda aamoí kwéune siráawe. ⁵ imáyáawe su'maimo únda-yantaare su'mai íma tímakaavo ó'on-o'on-tantaakwara'a timésa aiva'á Ísóigontavesa sésa ená kwaási-i'a umáíya méta ená mayáíyá kwémayaumne sirésa Áánútuna imáyáavinkemba kentááyávésa sésa Áánútuna mayái simásimiyata keinárawate mayánaumne sésa ⁶ maanká'á Másétóniyaa-marava'a máyáawai mirán-áímbá siráamba póta Táitásimba simáméta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási túwa'naa ónááom-bayai Kórintinaopa'a koááimba ásáre tayauweré kuré túwa'naa inasá torupamáí maráiyana ánásaino Táitásimba simámakaumne. ⁷ ó'on-o'om-bayai kawé'á umái kwémaraawai é'a Áánútun-aaiyave'a asiramái imáyáa kwé'e'a kwenáái kawé'á umái kwésimatime'a

kwenááigona ááimba kawe'á umái kwéise'a karuwaa'á é'a kwétuwa'naa-e'a kentirumbá kwésime'a mirámó kwéon-kwaasi ontávéta simátimeta séta Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawai túwa'naa ónááomba kawe'á umái timénááowe kwésune.

⁸ maanká'á Másétóniyaa-maravakewai Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaási máyáawaiyavesa imáyáa ésa kawe'á umái tímakaan-aimba timénaunda mirán-oro íma kwésumpo timénááo. íya timénááoo sé'a kentirunkómbá tísaa umai kwéisaumne.

⁹ kentáási Ísóigo Ísu Káráisiiti úwoi kwétuwa'naa-imba ísaraawe. kwíyómpa'a ó'orankawe'a umái máyomba keinárawatavena imáyáa éna kwíyómpa'a tuwéna kawe'á umái ménaaontavena úwoi-kwaasiraamba umái marapá'á kumbéraiye.

¹⁰ ké'naan-aimba kesí imáyáavinkemba sumpo ísáaro. ááema Áánútuna kwaásivinkemba keinárawa'a aiva'á sé'a torupamáí timénáe sé'a ááimba asé'a moórá-ima maisukáavo ívé'a mimbáyái ánásasuwaaro. ¹¹ ááema karuwaa'á umái to'mayaa é'a ívé'a karuwaa'á é'a sáwíva-tantaa'o makáawai sáwíva'a maráiyasa sáwiyambo makáawai miráumai maráiyasa miráumai maráiyana ánásaino. ¹² sáwíva-tantaa'o maráane sáwiyambo maráane Áánútu tuwánanivo timénáemo síyan-tantaa'a sáwíva-tantaapinkemba sáwíva'a maré'a sáwíyampinkemba sáwiyamba maré'a timénááomba Áánútu awánéna kanaán-iye síníye.

¹³ túwa'naa ónááomba íma amápa'a tu'mái ánáse'a kesávé'a kwémare'a oró.

¹⁴ ánivo ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááomba mimbóráí'a umái ménaaowe.

¹⁵ miráumai naaóvá'á Áánútun-ai aúváívimba agaimaréna moórá-tonko áwí'a máana-tone séna

toóntávéna séna sáwíva'a tókúmai kwénowai tímú'a vówasa íma aráá'a márówasa sáwiyamba tókúmai kwénowai tímú'a vówana íma táái tínkaraiye agaimaréna siráiyé. miráumai ívé'a makáan-tantaa'a kwáyáintave'a mimpínkémbá timé'a naaémbo ímo maránááomba miwí keinárawa'a túwa'naa ónááowe.

Táitási Kórinti-naopa'a kuráin-kwasai.

¹⁶ Áánútu Táitásimba imáyáa amísana kemó túwa'naa úndantemba kwegwárá'á túwa'naa ónáe kwésisata mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ¹⁷ Táitásimba simámeta séta kotúwa'naa inasá Yútiyaa-maravaken-kwaasi túwa'naa ónááontavesa évaka-tantaa'a torupamáí maránááowe sundayavenaya aamoí éna kwená imáyáavinkenkwara'a séna ó'a miwísé koménaumne Táitási siráiyé. ¹⁸ Táitásimba ai'maráandara'a moórá-kwaasigwara'a ai'maráanana kwesé kwíníye. kwemá áséi-kwasai simátíma'mae kwénaaisasa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási kwenáwí'a mósá kwémaraawai kwemá Táitásiye kwíníye. ¹⁹ Ísóigona kwaási naaó'-naokemba kwembá usásinankesa sésa esé mimbáyái mayaaó sewaná keséya kwénaaena túwa'naa úndamayaiya kwémayaisasa kentáási mayáígómbá awánésaya sésa toómbá íma makáan-kwaasi kwétuwa'naa-owe kwésesa Ísóigo áwí'a mósá kwémaraawe.

²⁰ mimbáyáímó kwémayaundaya sáwí'an-owe seváiyé séta ²¹ Ísóigo aúrankare kwaási túrankare mimbáyái kawe'á ónáe séta naaó'-nao'a kwénaaeta torupámáráan-ontantomba maimaéeta ímo makáan-kwaasi túwa'naa ondayávéta kwénaaumne.

²² minkáé'naráimo ti'maráandara'a moóráwainkwara'a ai'maráanana kwéna kaumbosé koínimba kwembá sáwíva-tawai áísaa umai awánanae sundaya kwétuwa'naa-in-kwaasigo isatá awánaraumne. keinárawa'a kawe'ó umáímo máyáan-aimba iséna póna kotúwa'naa ónáe siráiyé. ²³ Táitásin-aii súnnda kesé tágárotamai ména túwa'naa índayavena kesé mayái kwémayaiye. kwesémo koóyááoiyan-kwaasi táái súnnda mimbáyái mayáyááoiyantavesa naaó'-naokemba Ísóigona kwaási keinárai usásintinkaraayasari Ísu Káráisiiti áwí'a mósá kwémaraaiye. ²⁴ mindárau kentópa'a

komáyaiya'a kentirumbá tíméro. kentúmo maé kwéiyundayavesamo sésa árai'a kawé'á umái máyáawe kwésesa naaémba naaó'-nao'a Ísóigona kwaási kosimátíma'mae naaiyasa kentáái isánááowe.

9

Ísóigona kwaási túwa'naa ónáemo siráan-kwasai.

¹ évaka-tantaa'o torupamáimo Yútiyaa-marava'a Ísóigona kwaásimo timénááon-aimba á'a ísaraantave'a maanáúváivimbá íma ayáatáaka'a simátimenaumne. ² túwa'naa ónáemo siráan-aimba ísaraumne. Másétóniyaa-maravaken-kwaasi kentáái simátimewanda kentúma maé iyé'a keinárawatave'a sé'a Ákáyaa-maravaken-kwaasi mimbáyái kwéto'mayaa-esa moóra-ima maisukáawe séwánasa isésa sésa kesáágwará'á túwa'naa ónáe sésa évaka-tantaa'a torupámakaawe. ³ kentúma maé iyéta séta mimbáyái to'mayaa úmakaaweya sún-da-aimba úwoi-aimban-iye sevó séta kaumbonárau ti'maráanasa kentópa'a kónááowe. kemó siráundantemba to'mayaa úmaranaaontaveta minkáúmbónárau ti'maráanasaya kotúwa'naa ónááowe. ⁴ naaémba kentópa'a konasá Másétóniyaa-maravakembo évakarawaimo kesémo kwésamo ésa ímo to'mayaa úmakemba kotuwánaiyamba tigaeyávé'a íya'a to'mayaa úmakaawemo siráunda-aintave'a sigaeyávé'a ónaumne. ⁵ mindáyave'a imáyáa é'a mindárauyave'a asiramái simátíme'a sé'a kemó ímo kuráandara'a miwítópa'a koméwasa simáímo asirámakaantemba évaka-tantaa'a torupámáráaro simátímakaumne. naaémba kentópa'a kona'á kentí imáyáavinkembo torupámárémba úwoi maisiménááovo íma tísaa ónaumne.

⁶ maarán-áimbá imáyáa oró. kígau moombá moóra sáwíyan-kigau úmakesa sáwíyan-tomba áká'mai naawasá moóra anón-kigau úmakesa anón-tomba áká'mai kwénaawe. miráumaimo kwétimemba naaémba mirán-kánái'a umái mayánááowe. ⁷ miráumai moóra-morawai timíyan-tantaatave'a imáyáa uré'a miráumai tíméro. íma timénáe-imayaa kwé'e'a tímévainivo. kemó asirayán-áimbó siráundayavaiye sé'a tímévainivo. imáyáa umái kawé'á uré'a tíméro. timénááontavesamo aamoimó ónááowai miwí Áánútu aamoí kwéumatinkaimba pó'a timénááontave'a aamoí oró. ⁸ Áánútu kanaán-umai ávááraumai kawé'á umátinkaimba amápa-tantaatave'a kawé'á umái mé'a ó'on-o'on-kawé'-mayai mayánááontavena Áánútu ávááraumai kawé'á kwéumatinkaimba pó'a mirán-káwé'-má'yái kanaán-umai mayánááowe. ⁹ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna ímo makáawai túwa'naa esa tímatuwaawai miwítí kawé'-má'yái kwaíkwai'a íníye agaimaréna siráiyé.

¹⁰ Áánútu amápar-anayumba tímísasa mairésa kwégigau-umandaawe. Áánútu minánáyúnkómbá anón-úmáráísasa áká'mai kwénaawe. miráumai Áánútu kawé'á umátinkaina'a túwa'naa íyana mimpínkémbá kawé'-má'yái anómba paáriniye. ¹¹ Áánútu kawé'á umátinkaina'a aasiyaasí kanaán-umai túwa'naa íyasa simíyataamo timénaundayantaatavesa Áánútumpa'a súwi sénááowe. ¹² miráumaimo túwa'naa ónááomba Ísóigona kwaási ímo makáawai túwa'naa íyana sáwívarawai tirunkó kawé'á ínasa Áánútumpa'a súwi símae iyónááowe. ¹³ keinárawatavesa sésa Ísu Káraísitin-aaiyavesa áraire sésa asiramái imáyáa kwéesa pósa súwa'naa uráawe sésa Áánútu áwí'a mósá marésa miwíyé amáparawaiye úwoi timénááontavesa Áánútu áwí'a mósá marésa ¹⁴ Áánútumo keinárawa'o anómba kwétuwa'naa-intavesa keinárawatavesa imáyáa ésa

túwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa sénááowe. ¹⁵ Áánútu amáparawaiya ó'oran-kawe'a kwéumasinkaisata póta kwenáwí'a mósá kwémaraundayaawe.

10

Póro kwená mayáiyávái simátímakain-kwasai.

¹ keinárawapinkemba évakarawai kentávésa sésa Póro keséya taména paru umái aai siráivo némpa'o máínka'a asirayán-áíntá kwésimasimintaawe kwésewe. Ísu Káráísiti marapá'ó máyonka'a paru umái ména íma aaisambá siráintave'a imáyáa é'a asiramái simátimune. ² kentópa'o kondá íma asiramái sénáe súndanivo imáyáa é'a keinárawapinkemba évakarawai kentááyávésa kampa'á sésa marará-kwáásíti ááimba kwégwaraawemo kwésentave'a asiramái simátimenaumpo kárákwiyoro. ³ marapá'ó máyaundaya namuro-kwáásí usáyaaitanae sésamo áái'o tíyáantemba íma mirá éta marapá-sáwí-yántáá'á usáyaaitanae séta Áánútuna mayái kwémayaumne. ⁴ taané iwevóiyé úmakesamo áái'o tiyamáimo usáyaaitanaesamo ontembá íma mirá éta Áánútu asirayámbá símakaisata ó'on-o'o-sawi-asirayamba kwéusayaaitaundayaawe. ⁵ kentáá sááiyavesa kampar-áinéímó kwésewai tááigomba kesááigoya kwéusayaaitaiye. évakarawai miwí túwí'a mósá marésa Áánútun-aai isáavo sésa simái aambá áúmbaraawata aambó áúmbaraan-aimba usáyaaiteta kentáásí imáyáago Ísu Káráísitin-aai isáínkwáe símae kwéiyundayaawe. ⁶ kentáá sááiya isáígwáe séta timu'maréta máyauna'a mirá iyata tuwánéta kentáá sáái íma kwéisaawai sáwí-meyamba timénaumne.

⁷ keinárawa'o máyáawaina ááimba imáyáa oró. keinárawapinkemba évakarawai sésa árai'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sentembá kesáágwárá'á Ísu Káráísitina kwaásiya úmpo mindáyave'a imáyáa oró. ⁸ Ísóigo asirayámbá siménaya keinárawa'a íma sáwí'a umátinkanaumpo kentí imáyáa asiramátinkanaundayavenaya minásíráyámbá símakaiye. minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúnda-aimba mindá árair-aimba isatá póta minásíráyámbó símakaimbo simátíma'mae iyúndaya mindáyaveta íma sigaeyávéta kwéune. ⁹ aúvái agaimáimo timúnda íma maarán-imáyáa é'a inkáiséro sénaya maanáúvái agaimái kwésimiye sevó-imáyáa kwé'e'a kwéagayaumne. ¹⁰ évakarawai kentávésa sésa aúváiimba asirayán-áímbá simásimenaya ááéma keséya taména aamoisayán-kwáásí ména úwoi-aimba simásímakaiye kwésewai ¹¹ miwí maarán-áímbá imáyáa oró. kentí némpa'a máyaunda póta aúváivimbo simátimunda-ainta kentópa'o kwéta mimbórá-áímbá póta kosimátimenaundayaaniye.

¹² kentávésa mirán-áímbó kwésewai miwí túwí'a mósá marésa anón-kwaasiya úne sewatá íma mimbórá-kwáásíráántá umái méta miwímó máyáawaina ááimba awánéta kesáá máyaundawaina ááinta íma taainéta séta kawe'á umáiya máyaumne. sáwí'a umáiya máyaumne séta íya taainánaumne. miwí moórá-morawaimo máyáawaina ááimba tuwánésa miwítí imáyáavinkemba sésa máyaundawaina ááinta kawe'án-iyé kwésewe. mirámó kwéomba sáwí-imayaavinkemba kwéowe. ¹³ keinárawapimba Áánútumo símakainda-mayai-aimba sénaumpo ímo símakainda-aimba íma sénaumne. ¹⁴ keinárawa'o máyáapa'a Áánútu íma aambá aunéna úwoi kesáái kosimátíméero simásímakaisata úwoiya Ísu Káráísitina áséi-kwasai kosimátímakauumne. mirámó uráunda Áánútu íma aambá áúnkaisata úwoiya kosimátímakauumne. ¹⁵ Áánútumo aambó áúsinkaraim-bayaiyaveta ó'on-kwaasimo mairáam-bayaiyaveta kesáá mairáumne íma séta kentáá súya maé kwéiyune. Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a asiramái imáyáa úmae iyónááomba timu'maréta máyaunda pó'a mirámó iyata

ávááraumai túwa'naa ónaundayaawe. ¹⁶ mirámó íyata kanaám-póta tiyuwéta ó'on-o'om-barava'a Ísu Káráisitín-aai simátíma'maeta naaónaumne. ó'owimo Ísu Káráisitín-aaimo simátímaken-ayampa'a íma kométa kampa'á séta kesáá simátímakaumne séta kentáá súya maé iyónaumne.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-aai aúváívimba agaimaréna séna miwí kesávái mayáíyávésa íma túwí'a mósá marésa Ísóigona mayáíyávésa kwenáwí'a mósá máraaro agaimaréna siráíye. ¹⁸ kwaási kesávái kawe-kwáásímá úne kwésemba ímanivo Ísóigo kawe-kwáásímán-owe kwésiwai mindá Áánútu aúranka'a kawe-kwáásímán-owe.

11

kampar-áántá-kwáásítí kwaasái.

¹ kesúma maé iyé'a sáwíyan-aimbo sendá íma aambá áusinkaiya'a úwoi sénaumne. ² keinárawa'a sáwí-amba kwáráayo sénamo Áánútu kárákwiraintemba miráumai kenká'á kárákwiraumne. kawer-ínámárúmó moórá-kwaasionka'o sívúumaraantemba miráumai keinárawa'a tí'mae'a Ísu Káráisitínopa'a mátínkáana'a kwesé ménaaowe kwésune. ³ naaóvá'á iraankavayaankó moórá-ininko áwí'a Ívimba kampa'á simáuwowana mináíntávéna áraire siráíye. miráumai évakarawai kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiya'a Ísu Káráisitintave'a asiramái imáyáa kwéomba ivátúwáavaiye sé'a mindáyave'a anón-imayaa kwéune. ⁴ ááéma avora'á Ísu Káráisitín-aai kosimátimewana'a ísówana Áánútun-amanko keinárawate máyowasa évakarawai kentópa'a komésa Ísu Káráisitín-aagomba kwaé'náer-aimba simátimesa Áánútun-amankontavesa kampar-áímbá simátímúwa'a aamoí é'a minámbá kwaránáe siráawe.

⁵ minkwáásíyávé'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasima pósa anón-kwaasiman-owe sembánivo minkwáásí kembá íma usáyaaitaraawe. ⁶ aaimó kwésimatimunanamó sóikomo umbái kwétaimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Áánútun-aagona ááimba kawé'á umái ísaraunda mindá anón-tantaa'an-íye. sáwíva-tawai árair-aimba amápa'a simátimewana'a ísaraawe.

⁷ Áánútun-aai simátimewanda meéyámbá íma mairé'a simátímakaumne. mirámó ówánda kentúwí'a maé iyé'a kesúwí'a úwoisankaamba uráumne. mirámó uráundayave'a kentávé'a sáwí'a uráíye-imayaa kwéombanivo íma sáwí'a uráumne. ⁸ keinárawapimba Áánútuna mayái mayááwánda Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopakewai súwa'naa esa évaka-tantaa'a símúwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. miwímá sésa naaémba kentáá simíníye íma sunkákémbá úwoi miwítí évaka-tantaa'a kwésimuwa'a keinárawapimba mayái mairáumne. ⁹ keinárawate komáyaawanda kesí óntamba ánásowa'a súwa'naa oró-áímbá íma sé'a máyaawanasa Másétóniyaa-maravakemba évaka'a Áánútuna kwaási tésa ímo makáunda-yantaa'a másúwa'naa uráawe. minká'ó uráudantemba naaémba mirá ondá umbai-yántáá'á timúnavo sé'a súwa'naa oró-áímbá íma sénaumne. ¹⁰ Ísu Káráisitína árair-aimba kwésimatimundawai úndantemba Áánútun-aai simátímakaundarakemba keinárawa'a Akáyaa-maravaken-kwaasivinkemba óntamba íma mairáumne-aimba símae iyónasa mináíntávésa kampar-áímbán-íye íma sénááowe. ¹¹ nóra séra mirán-áímbá kwésuno. sirumbá íyu kwétimeru kwésuno. sirumbá á'a kwétimunda Áánútu kwésuwanaíye.

¹² Áánútuna aantá-kwaasima owémó keinárawa'o kwésen-kwaasi miwí túma maé iyésa sésa Póromo Áánútuna mayáímó kwémaenamo keinárawatopakembo óntambo kwémayaintemba miráyá kwéune sevó sé'a kentópakemba óntamba íma kwémae'a mirá ónaumne. ¹³ miwí máyówana Áánútu kesí aantá-kwaasiman-owe íma séna tí'mákaiye. Ísu Káráisitína mayái-kwáásíyá úne kampa'á sésa aká'áánkaamba sésa

kwená mayái kwémayaumne kwésewe. ¹⁴ mirám-báyáímó kwémayaamba íma sáá'a kwégaiye. kwíyómpakemba Áánútuna kwayó'náko ságayawairaamba Sáátáánigo aká'ááni'a kwéiye. ¹⁵ miwí kwená mayái-kwáásí ontávésa kwemó intembá arupí-kwaasiraamba ésa aká'áánikaamba kwéowe. mindáyavena íma sáá'a kwégaivo keinárawa'a íma táá'a kaíno. miwítí sáwí-mayairakemba sáwí-meyamba mayánááowe.

Ísuna mayáímó mayáúndarakemba umbai-yántáá'á kempímbá tiráin-kwasai.

¹⁶ maarán-áimbá ókwara'a súnda kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasima iyé-áimbá íma seró. ánivo mirámó sé'o é'a íma a'áo sé'a siyuwáíya'a kítoka'a kesúma maé iyónaumne. ¹⁷ kesúma maé iyúnda Ísóigo siráini'a íma kwé'e'a sáwí-imayaavinkeni'a kwéune. ¹⁸ sáwívarawai marapákén-tántáátávésa imáyáa ésa miwí túma maé kwéiyovo kegwárá'á kesúma maé iyónaumne. ¹⁹ keinárawa'a kesávé'a kampa'á sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásíyá úne kwésemba pó'a sáwí-imayaagwara-kwaasiyave'a kanaán-iyé sé'a aamoí kwéowe. ²⁰ évakarawai kentópa'a komésa kentí imáyáa tavisewa'á siráni'a owasá kentí óntamba kampa'á simátiyuwesa kwénesa kentúwí'a simái sáwí'a ésa sáwí-aimba kwésimatinkesa mirámó ombá íma a'áo kwése'a kanaán-iyé kwésewe. ²¹ sáwí'o kwéumatinkaantemba kentópa'a kométa kesáá íma kanaán-umai miráyá umátínkaraumpo sirunkó sáwí'a kwéisa'a mináimbá kwésune.

évakarawaimo miwí túmo maé iyóntemba íma sáá'a káína'a miráumai kesúma maé iyónaumne. mirámó ondá sáwí-imayaagwara-kwaasigoraamba ónaumne. ²² miwí túma maé kwéiyowai sésa Ípíru-aimpinkemba kwésune kwésewa'a kegwárá'á mináimpínkémhá kwésundawai úne. miwí sésa Ísareri-andarakenkwaasi úne kwésewa'a kegwárá'á minándárákén-kwáásímá úne. miwí sésa Ááváramu aisaavutantamba uráundawai úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai kwenáisaavutantamba uráundawai úne. ²³ miwí sésa Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá úne kwésewa'a kegwárá'á miráumai Ísu Káráisitina mayái-kwáásímá é'a miwí kwéusayaaitaumne. mirán-áimbó kwésunda sáwí-imayaagwarawairaamba kwésune-imayaa é'a Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayai kwémae'a miwítí mayái kwéusayaaitaumne. Áánútun-ai simátimundarakemba ándáva'a sínkaraamba sáwíva-tawaiman-ivo miwímó ándáva'o tínkaraamba íma sáwívaka'an-iyé. sáwíva-tawai sínkaraawa'a púwóra'naraamba úndanivo úwoi súvamai máyaumne. mirán-tántáá'á kesópa'a sáwívaka'a tiráivo miwítópa'a íma sáwívaka'a tiráíye. ²⁴ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Yútaa-kwaasi éva'aasei-tawai purumakan-áúwarasi-andanei sínkankaamba sáwívaka'a 39 ra'a sínkankaawe. ²⁵ Ísu Káráisitina mayái kwémayaundarakemba Áróamáani-kamaani-kwaasi kaumbo-tawai kunánaandei sínkankaawe. moóra-tawai kentávésa puwínkwáe sésa óntandei sínkamuwá'a marapá'á tuvánkaumne. kaumbo-tawai nompí-sípívímbá kwénaaowanana mindómpí-sípí kunáverombanivo kemá úwoi súvamai máyaumne. moóra-tawai miráumai nompí-sípí kunáverowa'a mindómpímbá ayáátáaka'a moóra-no'waamba moóra-kwaya'wai mé'a íma puwé'a úwoi máyaumne. ²⁶ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda ó'on-o'om-barava'a kwénaaunda kavirayán-dónkó mayávóra'naraamba isa'á aampa'á umóyán-kwáásí sínkamora'naraamba kwéowa'a kesí kwaási Yútaa-kwaasi sínkamora'naraamba kwéowa'a ó'onkaa-kwaasi íma Yútaa-kwaasi mirá kwéowa'a ó'on-o'on-anon-daopimpa'a kwénaaunasa sínkamora'naraamba kwéowa'a aampa'á ó'on-daopare'o kwégunda sínkamora'naraamba kwéowa'a anón-dompimbo sípivimbo kwénaaunda sínkamora'naraamba kwéowa'a évakarawai kentávésa kampa'á sésa ená kwaásima úne kwésesa sínkamora'naraamba kwéowa'a mirámó ombá úwoi súvamai máyaumne. ²⁷ Ísu Káráisitina mayái kwémayaunda anóm-bayaimo mayáúnda sívón-kaisa'á nimbáyái kwémae'a sáwíva'-no'waamba íma suún-kwaé'a Ísu Káráisitina mayái

kwémae'a sáwíva-tawai sáái kwésinkaimba noné toón-íyaaine mé'a sáwíva-tawai táúgwí'a kwésiyaisa'a sáwí-unankwatoi uré'a máyaunana ²⁸ íma mirán-úmbái-yántáaré su'mainivo ó'on-o'on-daopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraunda-umbai-yantaako kesópa'a aasiyaasí kwétiye. ²⁹ Ísóigona kwaásivinkembo évakarawaimo ímo asiramáímo kwégwaraamba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye. kawer-ámbó kwégwaraawanamo moóráwaimo tavisisasamó sáwí'o kwéomba sirumbá kwéumatinkaunana minúmbái-yántáákó kesópa'a kwétiye.

³⁰ íma moórá-amba kwáyáivo kesúmo maé kwéiyunda évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwésen-aimba simátíménda ísáaro.

³¹ Áánútu kentáásí Ísóigo Ísu Káráisitín-avowa áwí'a mósá ma'maé'a iyónaumne. simátimunda-aimba íma kampar-áímbán-ivo Áánútu ísaraiye. évaka-tantaa'a kesópa'a tisasá suwánésa sésa aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwésen-aimba simátíménda ísáaro.

³² moórá-anon-daoko áwí'a Támásikasi-naopa'a máyaawanana kárákwirawai áwí'a Árétása kwená mayái-kwáásí anón-kwaasigo kentávéna simátiména séna áí'mae'a ándáva'a móquwaaro súwasa mindáókona iír-ontara'o kárákwirawa ³³ évakarawai súwa'naa esa kunánáan-unampimba kembá áítumai iír-avaapimba máápa'a túsúsinkesa ándára'a tátokowa'a kumeéme'a marará'á kumówánasa siyúwówa'a kóuraumne.

12

Ísóigo kaainampákáání'o umáímo agarááránkáin-kwasai.

¹ kesúma maé kwéiyunda mirán-ááínkó íma kentáá súwa'naa ínivo kentávé'a Áánútuna aantá-kwaasiman-iyé sénááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aaí simátíménda ísáaro. Ísóigo kaainampákáání'o umáímo agaráásínkaraimba simátíménda ísáaro.

² Ísu Káráisitína kwaási máyaawanana Áánútu kusí'maena kwíyómpa'a sanaan-úrumba iyúmba kesimankóná kunáíkai. mútú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye. mirámó uráunda 14 íma maisukáumne.

³ Áánútu kusí'maena kwená kawe'-mápá'á iyúmba kesimankóná kunáíkai. mútú-kwaasi kusíkaiyo íma isáúmpo Áánútuwe su'mai ísaraiye.

⁴ kusí'maena kwená kawe'-mápá'á mósinkarowa'a mivá'á mé'a évaka-tantaakon-aaí ísaraunda pó'a simátíméndamo é'a sáwí'a ónaunda pó'a íma kanaán-umai simátiménaumne.

⁵ mirá uráintave'a kesúma maé iyé'a kesí mayáiyávé'a íma kesúma maé iyé'a évaka-tantaa'o kesópa'o tisasamó suwánésamo sésamo aamoisáyán-kwáásímán-iyé kwésen-aintave'a kesúma maé kwéiyune.

⁶ kesúma maé iyónáe sékai árir-aintave'a kesúma maé iyúna'a kentávé'a sáwí-imayaagwara-kwaasiman-iyé íma kanaán-umai sésino. ánivo kesúma íma maé kwéiyune. aaimó súndarakembo kesúmo maé iyúndarakai mináímbá isésa évakarawai kentávésa sésa anón-kwaasiman-iyé sésino. mindá íma sirááíma kwétaiye. kesí mayái awáné'a simátimunda-aimba isé'a pó'a máyaundawaina ááimba suwánaawana sirááíma kwétaimba mindáyave'a kesúma íma maé kwéiyune.

⁷ Áánútu sirówa'a ó'oran-kawe-tantaa'a sáwíva'a awánaawanana Áánútu kentávéna séna kwenáuma maé iyívo séna moórá-yantaa'a sí'o íi-yántáá'á kusúvimba marówana mindáyavena Sáátánigo sáwí'a umásínkáísana kesúma íma maé iyónaundayavena Áánútu mirá umásínkaraiye.

⁸ kaumbo-tawai Ísóigo Ísu Káráisitimpa'a námúnaa sé'a maantántáá'á maisiyúwéna'a kawe'á umái ménaumne séwánana ⁹ minkáúmbó-tawai séna ímanivo miráumai ména'a úwoi áwa'naa ondá embá kanaán-íníye. ímo asiramáímo máyaanda kesí asirayámbá áménana minásíráyánkó embá usáyaaitaina méniyone símaena iráiyé.

Ísu Káráisitína asirayánkó kenká'á kárákwiyimba pó'a ímo asiramáímo máyaundayave'a aamoí kwéune.

¹⁰ Ísu Káráisitintave'a imáyáa kwéunda ímo asiramáímo máyaundawe simáímo sáwí'o umásínkáane sáwí-aimbo simásínkáane

umbai-yántáá'ó kwáyáine sáwí'o umásínkáane mirán-tántáátáv'é'a íma imáyáa é'a aamoí únda sé'a ímo asiramáímo máyaunda Ísu Káráísiti asirayámbá símísa'a asiramái máyaumne kwésune.

Kórinti-naoraa-kwaasi imáyáa arupí umátínkarain-kwasai.

¹¹ mirán-áímbó simátimunda kesúraamba maé kwéiye'a sáwí-imayaagwara-kwaasiraani'a kwéune. keinárawa'a kampa'á sé'a Áánútuna aantá-kwaasin-owe kwésen-kwaasi miwí kembá íma usáyaataraawe. kemá úwoi-kwaasi úndanivo miwí kembá íma usáyaaitaraawe. Póroma Áánútuna aantá-kwaasima iyé-áímbá keinárawa'a kampar-áímbó sen-kwáásiyáv'é'a simátiméeraamba íma simátímakaavo kemá Áánútuna aantá-kwaasima úne-aimba imáyáa ónááontave'a kesópa'o tiráin-tantaakon-aai maanáúvávímá kwésimatimune.

¹² Áánútuna aantá-kwaasiti mayái maarám-báyáímán-iyé. ó'oran-kawe'-mayai ímo awánaraam-bayai Áánútuna asirayándéi mayái kwémayaambaniye. keinárawapimba komé'a mirám-báyái kwémae'a íma ivá tuwááwána'a suwánaraawe. ¹³ nóra séra kentáv'é'a sé'a Áánútuna kwaási ó'on-o'on-daopaken-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiyenawa kentáára'a íma mirán-umai kwégarakwiyiyo kwéseмба ó'on-daopakewaira'o kárákwiraundanten-umai keinárawaka'a kárákwiraumne. ó'on-o'on-daopa'o Áánútuna kwaásivimbo komaéwanda miwí súwa'naa uráavo keinárawapimbo komaéwanda súwa'naa oró-áímbá íma séwándarakemba mirán-úmbái-áímbá íma simátínkaraumne. mirán-úmbái-áímbó simátínkaraundarakai kawe'á ówána'a pó'a aamoí umásínkaraasino. mirán-ímáyáámó ombá ivá túwáaro.

¹⁴ kae-táwai kentópa'a komé'a tiré'a ívé'a kwéto'mayaa é'a ókwara'a kónáe sé'a kwéumpo kondá umbai-yántáá'á íma tímé'a kentí óntambo siménaaontavena íma kwésinkaivo kentirumbó siménaaontavena kwésinkaimba pó'a kónaumne. iyámpói íma tinóvwira'a kárákwimai kwétuwa'naa-ovo tinóvwimo iyámpóira'o kárákwimai túwa'naa ontembá kemá mirá kwéumpo ¹⁵ túwa'naa ónaundayave'a makáundayantaa'o túwa'naa umáímo kwéanasasuwe'o anóm-bayai kwémae'o mirámó ondavímbó puwónaundayave'a aamoí kwéune. kesirumbá anómbe kwétimumpo kentirumbá sáwiyamba kwésimemba mindágwara'a ánásaavainivo imáyáa umái kawe'á oro.

¹⁶ súwa'naa oro íma séwándarakemba umbai-yántáá'á íma tímakaunda-aintave'a árair-aimban-iyé seró. keinárawapinkemba évakarawai kentávésa kampa'á sésa kentáásí óntamba mayánáe séna kampaká simásíyukaiye kwésewe. ¹⁷ nóra séra mirá uráumno. tí'mákaundawaiya kentí óntamba maimaésawa kembá másímakaa. ¹⁸ Táításimba asirayán-áímbá simáme'a ai'mákaunda moórawai Ísu Káráísitina kwaásigwara'a tí'mákaundarai mindáraiya kampa'á simái óntamba maé másímakaaiyo. Táítási íma mirá-sáwí'á uráiyé-aimba ísaraawe. kwewé kewé mimbórá-ímáyáávínkémbá mayái kwémayaaye.

¹⁹ kesí kwaásiyono. maanáúvávímó awánanaaomba maarán-kámpár-ímáyáa é'a kentáá súranka'a Póro kwenáái arupí ónáe séna maanáúvái agairáiyé sénááowe-imayaa kwéune. íma mirán-áíntáv'é'a kwéagae'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútu aúranka'a kentí imáyáa túwa'naa ónáe'a mirán-áímbá kwésimatimune. ²⁰ kentópa'o kondamó ímo kawe'ó umáímo méwa'o kotuwáné'o ímo aamoimó ónaundayave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondamó asirayán-áímbó simátiméndamo isé'a íma aamoí ónááontave'a anón-imayaa kwéune. kentópa'o kondá aaisambá sé'a kayoré'a áwáá'a sé'a taaínkaar-umai mé'a simái sáwí'a umátinke'a kwantánaanta-aimba sé'a kentúma maé iyé'a ó'on-o'on-aimba kwése'a mirá-sáwí'á kwéiya'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune. ²¹ kentópa'o kondá aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéon-imayaa íma tínaaemba umámake'a sáwí-imayaayave'a tirááyave'a kwéowaimba íma

tínaemba umámakenka'a kotuwánáúnavo sé'a mináímbá kwésimatimune. kentópa'o kondá mirá-sáwí'ó kwéiya'o é'a Áánútu aúranka'a keinárawatave'a sigaeýávé'a onaná sirunkó umbái táníye.

13

Ísun-aaiyavai tirunkakémbá áraire simái kárákwiyon-kwasai.

¹ kae-táwai kentópa'a komáyaawandanivo ókwara'a kónaumne. kaumbo-káé-kwaasimo mimbórá-ánká'ó síyan-aimbo éta mináínkómbá arupí ónaundayaawe. ² íma aiva-táwaiman-ivo naaén-tawai kentópa'a komáyaawanda sáwí'ó uráawaiye amáparawaiye asirayán-áímbá simátímakaumne. ívé'a kentí némpa'o máyaunda mináímbá simátíme'a sé'a kentópa'o kondá sáwí'ó uráantave'a kogwésimatime'a íma eétínkáanda sáwí-meyamba timénaumne kwésune. ³ kentávé'a sé'a Ísu Káráísiti simámisanawa kwési. kwená imáyáávinkena kwésiyo kwésewe. kentópa'o kondá sáwí-meyamba timénaundara'a suwáné'a sé'a Ísu Káráísiti kwésimamintemba kwésimasimintaawe sénááowe. kwemá Káráísiti kentirumpimbá mayái kwémaena íma aamoisáyáwái éna kwená asirayándéi mayái kwémayaiye. ⁴ ááéma kwemá asirayámbá tuwéna aamoisayán-kwáásíráámbá umái máyowasa taaira'á inkámúwana puwúwana Áánútu usásinankowana Áánútuna asirayánk'á máyáiye. miráumai kesáágwará'á aamoisayán-kwáási máyaundanivo Ísu Káráísitiyeya tarúmai méta Áánútuna asirayánk'á méta keinárawa'a kwétuwa'naa-une.

⁵ keinárawa'a moóra-morawai Ísu Káráísitin-aaiyave'a tirunkakéná áraire simáíya kwenká'á agevamáíya máyáaompo kesávái-ímáyáá kwée'a awánaaro. Ísu Káráísiti sirumpimbá máyáiye kwéseмба tirunkakéná kwése. tóikakena kwéseompo imáyáa oró. mirámó é'a Ísu Káráísitina kwaásiya úne sé'a ⁶ kentááyávé'a Áánútun-aa simásíméwain-owe sénááowe-imayaa kwéune. ⁷ kentááyávé'a sé'a Áánútun-aa simásíméwain-owe sénááontaveta íma námúnaa súndayaanivo keinárawa'a kawé'á ónááontaveta Áánútumpa'a námúnaa súndaya Áánútuwo túwa'naa inasá kawé'á oró kwésune. íma sáwí'a ónááomba póta íma sáwí-meyamba kotíménasaya évakarawai kentááyávésa sésa íma Áánútun-aa simásíméwain-owe sénááomba mindá íma anón-tantaa'an-ivo keinárawa'a kawé'ó umáímo ménaaomba mindá anón-tantaa'an-íye. ⁸ árair-ainko usáyaaitaino séta mayáiyá kwémaeta kwétuwa'naa-une. ⁹ kentópa'o kondayá Áánútuntave'o asiramáímo ménaaombo éta aamoiyá ónaumne. mirámó íyambo éta íma sáwí-meyamba timéta aamoisayán-kwáásíráámbá umái méta mindáyavetaagwara'a aamoí ónaumne. sáwí'ó umáímo máyáampinkemba kawé'ó umáímo ménaaontaveta Áánútumpa'a námúnaaya kwésune. ¹⁰ kentópa'o kondá sáwí'ó kwéontave'a asirayán-áímbá kosimátimunavo sé'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái kwétimune. íma sáwí'a umátinke'a kentí imáyáa asiramátinkanaundayavena Ísóigo usásisinkowa'a keinárawaka'a kárákwíye'a kentí némpa'a mé'a maanáúvái agaimái tímúmpo awáné'a súdantemba oró.

¹¹ kesí kwaásiyono. kawé'á umái mé'a kawer-ámbá kwaré'a súdantemba é'a mimbórá-ímáyáá umái mé'a paru umái máéro. mirámó íyambo éna Áánútu arumbá aména paru umátínkáiwai keinárawate méniye.

¹² Áánútuna akúní'a kwéontave'a moóra-morawai tiyáámba tíméro. ¹³ Áánútuna kwaási maanká'á máyáawai keinárawatavesa kawé'á umái máéro kwésewe.

¹⁴ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-isana Áánútu arumbá kwétimisana kwena-mankó keinárawate máyáísa'a mimbóráí'a umái kwémaentave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kárésiya

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai ava'moraé-iyai. avakaeté-iyai'yo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Kárésiyya-marava-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasi agaimái mátímakaiye. íma Yútaa-kwaasin-ovo ó'onkaa-kwaasiva'a Ísun-ai simátímapa'a kuwasá áraire sésa Ísuna aampa'á kuráawe. naaémba Póron-ai simái sáwí'a umánkaron-kwaasi Kárésiyya-marava'a tésa sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu sínkwáe sésa Mósesina amáamba kwáráaro kampa'á siráawe. évakarawai minkámpár-áintávái áraire sésa pósa Ísuna aampa'á íma kawé'á umái kwakáawe. Póro iséna maarán-áimbá agaimaréna séna Ísun-aaiyavai áraire sésa kwenká'á aráápamai máyáawaiye su'maiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. mináintávái áraire sésa Ísuna aampa'á kawé'á umái kwaráigwáe séna maanáimbá agaimái Kárésiyya-marava'a máyáan-kwaasi mátímakaiye.

¹⁻² kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo Ísóigona kwaási Kárésiyya-marava'a máyáawai ísáaro. keséyaamo Ísóigona kwaásimo kesémo máyáawaiye keinárawataveta séta kawé'á umái máero kwésune. Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivoma Ísumbo pukáimpinkembo usásinankaraiwaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma kesáái kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaayamba íma kwaási miwítí imáyáavinkemba si'mákaavo Áánútu kwená imáyáavinkemba si'mákaivo ísáaro.

³ Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune. ⁴ sáwí'o umáímo máyáampinken-asirayanko tátokaimpinkemba iyásinkanintavenayaawe sáwítaamo kwéundavinkemba maisiyuwánintavenayaawe Ísóigo Ísu Káráísiti pukáiyé. Áánútu kentáásivona imáyáavinkemba mirá uráiyé. ⁵ Áánútu áwí'o aasiyaasimó anómbo umáímo kwaíkwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimban-iyé.

áséi-kwasai mimbórá-áimbá kwáyáin-kwasai.

⁶ Ísu Káráísiti úwoi túwa'naa úwana Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyowa'a isé'a ááéma Áánútumba kwéauwe'a ó'om-bonor-aimba kwéisaantavena mindáyavena sáá'a kwégaiye. ⁷ mináimbá íma kawer-áséi-kwásáímán-iyé. évakarawai Ísu Káráísitina áséi-kwasai kwaé'mái kwésesa kentí imáyáa kwétavisewe. ⁸ kesááwá'i. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. ímo simátímakaunda-aintaamo ó'on-aimbo simátíménanayaamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba simíníye. ⁹ ké'naan-aimba moórágwara'a sénaumpo ísáaro. moóráwaimo ímo simátímakaunda-aimbo ó'on-aimbo simátiminanamo éna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba amíníye.

¹⁰ kwaási aamoí umásinkaigwae sé'a mináimbá íma kwésumpo Áánútu kembá aamoí umásinkainkwae sé'a mináimbá kwésune. ááemo kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o uráundantemba ívé'a íma mirá kwéune. ívé'o kwaásimo aamoí umásinkaigwae sé'o mirám-báyáímó kwémaekai Ísu Káráísitina mayáímá íma mayáúsino.

Póromba aantá-kwaasi-i'a umái usásinankarain-kwasai.

¹¹ kesí kwaási ísáaro. áséi-kwasaimo simátímakaunda íma kwaásiti imáyáavinkemban-iyé. ¹² Ísu Káráísiti paaréna simásímakaivo íma kwaási suwá'á ísaraumne.

¹³ ááéma Yútaa-kwaasiti monor-ámbá kwarááwándara'a Ísuna aampa'ó kwégwaraawai ánásanaaowe sé'a ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráunda-aimba

ísaraawe. ¹⁴ kentáá síkwá'námo uráantemba asiramái kwaré'a Yútaa-kwaasiti monor-ámhá kwarááwánda karuwaa'á kwé'e'a kesimantowí usáyaaitaraumne.

¹⁵ mirá uráumpo íma kesinó masínkaronka'a Áánútu ításinkena kendéiyé siráimba póna arumbá umásinkena kwená mayáímá mayánaundayavena kembá ítámakaimbaniye. ¹⁶ Áánútumo siráin-kanaamo tiráimba kwenááninko agaráásinkena séna ó'onkaa-kwaasi kesáái kosimátíma'mae naauwó súwa'a isé'a mitáwai íma kwaási kotísaa e'a sé'a nóran-aina simátíma'mae naaónaumno íma sé'a ¹⁷ Yérúsaremu-naopa'a íma kwé'a Áánútuna aantá-kwaasi íma kotísaa e'a aantá-kwaasiti mayáír'ó kesí aivarí'o uráan-kwaasira'a íma kotísaa e'a Árépiyaa-marava'a kwaásimo ímo máyáapa'a komé'a naaémba moórágwara'a Támásikasi-naopa'a kuráumne.

¹⁸ komé'a kaumbo-ímá maisuwé'a Yérúsaremu-naopa'a kwé'a Pítaanopa'a komé'a sísamaivakemba éva'aasei-no'waamba kwaé'a ¹⁹ mitáwai Ísóigo ávákomba áwí'a Yémésimba awáné'a íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a ²⁰ Áánútu aúranka'a kwéagayaunda-aimba íma kampar-áimbán-ivo árar-aimban-iyé. ²¹ mitáwai íma ó'on-aanta-kwaasi tuwáné'a Yérúsaremu-naopa'a tuwé'a Síriyaa-maravare Sírisiyaa-maravare komáyaawanasa ²² Ísu Káráisitina kwaási Yútiyaa-marava'o máyówai íma kembá suwánésa ²³ kesááiyé su'mai ísarowasa évakarawai sésa Ísuna aampa'á kwégwaraawai ánásanaaowe séna ávááraumai sáwí'a umátínkáva'a kuráiwai ívé'a Ísun-aaí simátíma'mae kwénaaiye suwasá isésa ²⁴ kentávésa aamoí ésa Áánútu áwí'a mósá makáawe.

2

Póroe ó'on-aanta-kwaasiye mimbórá-ímáyáá uráan-kwasai.

¹ Áánútu áwí'a mósá márówa'a sísamaivakemba éiyain-ima maisuwé'a moórawai Páánápáasiye kesé Yérúsaremu-naopa'a kwékai moórawaiмба Táításinkwara'a áí'mekai kwékai ² Áánútu kentávéna siráintave'a Yérúsaremu-naopa'a komé'a Ísuna kwaásiti anón-kwaasiye su'mai torupamáí mé'a ó'onkaa-kwaasimo áséi-kwasaimo simátímakaundantemba simátímakaumne. ááémo simátímakaundawe ívé'o simátimundawe áséi-kwasai simátimunda-mayaigo sáwí-mayairaamban-ivo sé'a simátimewanda ísaraawe. ³ Táítási kesé ména íma Yútaa-kwaasin-ivo Kíríki-kwaasigoma kesé máyowasa áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá Ísuna anón-kwaasi íma siráawe. ⁴ évakarawai kampa'á sésa Káráisitina kwaási úne sésa miwísé torupamáí máyaawanasa mindáyavesa Ísuna anón-kwaasi mináimbá siráawe. Yútaa-kwaasiti áamáánko tátokaimpinkemba Ísu Káráisitín-aaigo iyátínkáin-aimba kotivúntamai isánée sésa keséya koyorupamáí mésa sésa Yútaa-kwaasiti áamáamba kwarésa túra'a kárámai araa'éna oro sésa mináínkó tátorainkwae sésa Ísu Káráisitín-aaigo íma iyátinkaniye sumbánivo Ísuna anón-kwaasi miwí táái íma isésa Táítási áúra'a kárámai araa'éna uwó-áimbá íma siráawe. ⁵ miwítí kampar-áimbá íma kwakáundaya póna áséi-kwasai árar-aimba keinárawapimba asiramái kwaíkwaí'a íníye. ⁶ minánón-kwáásiyómbá kentávésa sésa áséi-kwasaimo simátímakaanda-aine su'mai simátimiyo siráawe. minánón-kwáásiyávésa évakarawai sésa túwíkwara-kwaasin-owe sewaná Áánútu túwítavai íma imáyáa kwéintavai kegwárá'á íma imáyáa é'a sé'a túwíkwara-kwaasiya'o. íya túwí'a kwáyáin-kwaasiya'o kwésune. minánón-kwáásiyómbá kentávésa moórá-ainkwara'a simátimiyo íma sembá ⁷ maarán-áimbá sésa Áánútu Pítaantavena súwanamo Yútaa-kwaasimo áséi-kwasai kwésimatimintemba Áánútu entávéna siráisa ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimene kentávésa siráawe. ⁸ Áánútu Pítaamba asirayámbá amúwana Yútaa-kwaasi áséi-kwasai kwésimatimintemba kegwárá'á asirayámbá símakaisa'a ó'onkaa-kwaasi kwésimatimune. ⁹ Yémésiye Pítaawe Yóniye

Ísóigo Ísuna kwaásira'o kárákwiraawai kentávésa sésa Áánútumo ámakaini'a uwo sésa Páánápáasinte kenté tiyáámba símakaawe. maarán-áíntávéta mimbórá-ímáyáá éta keirái ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai kosimátiméyauye. miwí Yútaa-kwaasi kwésimatimewe. ¹⁰ Ísuna anón-kwaasiyomba mimbórá-áímbá simásimesa sésa óísaniyaain-kwaasi túwa'naa oró-áímbá kosimátimiyo suwa'á mindáyave'a kegwárá'á á'a imáyáa kwée'a karuwaa'á uráumne.

Póro Pítaantavai séna sáwí'a óne siráin-kwasai.

¹¹ karuwaa'á kwée'a Ántíoku-naopa'a komáyaawanana naaémbe Pítaa túwa'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a sáwí'a uráane siráumne. ¹² ááéma Pítaama ó'onkaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasiye toómbá kwénowasa évaka-Yútaa-kwaasi Yémésinopakemba tésa sésa ó'onkaa-kwaasi túra'a kárámai araa'éna oro. Yútaa-kwaasi ó'onkaa-kwaasiye toómbá íma naaró suntavéna Pítaa áá'a kówana ivátuwena ó'onkaa-kwaasiye íma toómbá néna ¹³ póna kaer-áínkwárá-kwáásiráání'a úwasa ó'on-Yútaa-kwaasi Ísun-aaiyavesa áraire kwésun-kwaasi Pítaamo úmba awánésa miwígwárá'á mirá ésa Páánápáasina imáyáa tavisuwaná kwegwárá'á mirá uráíye. ¹⁴ mirámó kwéomba árair-asei-ainkona aampa'á íma arupí umái kombá kemá Póro tuwáné'a amáparawai túranka'a Pítaantave'a sé'a emá Yútaa-kwaasi éma ó'onkaa-kwaasimo ontembá éma mindáyavai ó'onkaa-kwaasiyavai íma se Yútaa-kwaasimo ontembá oro íma siyó Pítaantave'a siráumne.

Ísun-aaiyavai áraire sewái Áánútu séna arupí umái máyáawai-owe sin-kwásái.

¹⁵ simásuwe'a Pítaantave'a maarán-áímbá siráumne. kentáásinovowiya Yútaa-kwaasi pósa kentáá masínkaraawata Yútaa-kwaasiya éta íma ó'onkaa-kwaasi éta miwímó sáwí'o ontentá íya kwéundayaanivo ¹⁶ Yútaa-kwaasiti amáántaamo kwégwaraundawaintavenaya Áánútu íma arupí umái máyáawain-owe séna Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraire kwésundawaintavenaya séna arupí umái máyáawain-owe kwésisata ísaraumne. Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe síníntaveta Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésune. kentáásí amáámbo kwaráananayaamo éna Áánútu suwánénaya arupí umái máyáawain-owe íma sínívo Ísu Káráisitín-aaiyaveta áraireya kwésundayavenaya arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníye. ¹⁷ Káráisitiyeyaamo tarúmaiya máyaundaya Áánútu kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sisatá máyaunda ó'onkaa-kwaasimo sáwí'o ontentá sáwí'a kwéundaya Káráisiti misáwí-ímáyáá símakaisata sáwí'a kwéune íma sénáisiye. ¹⁸ Yútaa-kwaasiti amáámbe tukáunda pó'a moóra-imayaamo é'o é'a sé'a Yútaa-kwaasiti amáámbe kwaránáe. mirámó onanamó éna minámáánkó arupí umásinkainkwae sékai sáwí'a úsino. ¹⁹ púwón-kwaasimo Yútaa-kwaasiti amáámbe kwaráananamo éna minámáánkó arupí umásinkainkwae-imayaamo ímo kwéontemba miráumai mé'a Áánútuntave'a imáyáa kwée'a kwená mayái kwémae'a máyaumne. ²⁰ Ísu Káráisitimba taaira'á tuvúwúwana puwún-kanaavimba sáwí'o uráundawaina ááimba ánásaraimba póna ívé'a Káráisiti kesé máyáísa'a ívé'o máyaunda ááéraani'a íma umái máyaumne. marapá'á máyaunda íma úwoi mé'a Áánútu ááninko kentávéna imáyáa éna pukáiwain-aaiyave'a áraire sundayave'a aúnái'a umái máyaumne. ²¹ Áánútumo símakain-amaambo kwaráawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawai owémó sinkákái Ísu Káráisiti pukáimba úwoiyavena pukáisino. mindáyave'a sé'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba íma úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune.

3

ámáán-aimba kwarésa Ísun-aaiyavai áraire sésa kwéon-kwasai.

¹ Kárésiya-maravaken-kwaasi sáwí-imayaa kwéowai ísáaro. Ísu Káráisitimba tuvúwúwana pukáin-aimba avora'á simátímakaunda ísómba túrandeiraani'a umái awáné'a kawé'á umái ísaraambanivo évakarawai tésa kentí imáyáa tavisewa'á uwo'aór-ímáyáá kwéowe. ² moórá-aimba tísaa ónaumne. ámáámbo kwakáantavaiya'i. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavaiya'iyó. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáiya imáyáa oro. áséi-kwasaiyave'a áraire siráantavena Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiyé kwésundanivo ³ íma kawer-ímáyáá kwéowe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáisa'a pó'a aúnái'a iígómbá ááimba ásáre'a ívé'a imáyáa kwéomba Yútaa-kwaasiti ámáánko arupí umásinkaniye-imayaa kwéé'a íma kawer-ímáyáá kwéowe. ⁴ kawer-ámbo kwakáamba kentópa'a tiráin-tantaa'a íma úwoisan-tantaa'an-iyé. ⁵ Áánútu kwena-mankómbá ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáísana Áánútu keinárawapimba ó'on-o'om-bayaimo ímo awánaraam-bayai mairáiyé. ámáámbo kwakáantavena íma mirá éna áséi-kwasai ísé'a áraire siráantavena mirá uráiyé.

⁶ naaóvá'á Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aaiyavena áraire siráintavena Áánútu séna arupí umái máyaane siráimba ⁷ miráumai Ááváramu siráintemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai Ááváramu áráá'maa'an-owe. ⁸ naaóvá'á Áánútu imáyáa éna séna naaémba ó'onkaa-kwaasi kesáaiyavesa áraire sénááowaiyave'a sé'a arupí umái máyáawain-owe sénaumne. Áánútumo ímo mirámó uráinka'a moóráwai aúváivimba áséi-kwasai agaimaréna séna Áánútu Ááváramuntavena séna ená imáyáa é'a amápa'-maravaken-kwaasi kawé'á umátinkanaumne siráiyé agaimaréna siráiyé. ⁹ mindáyavena naaóvá'á Áánútu Ááváramumba kawé'á umánkaraintemba kwenáaiyavesamo árairemo kwésewai kawé'á kwéumatinkaiye.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aai aúváivimba agaimaréna séna agaimakáin-amaampinkemba amápar-amaamba ímo kwa'maé iyónááowai Áánútumpakemba miwítí sáwí-meyamba mayánááowe agaimaréna siráiyé. mindáyavena ámáámbo kawé'á umái kwáráanana Áánútu aamoí íniye kwésewai miwítí sáwí-meyamba kwáyáiyé. ¹¹ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawai owémó siráiwai kwenáaiyavesa árairemo siráantavesa

pósa
aúnái'a umái máyáawe

agaimaréna siráiyé. mindáyavena Áánútuma ámáámbo kwaránáemo sewáiyávéna íma arupí umái máyáawain-owe séna kwenáaiyavesa árairemo sewáiyávéna arupí umái máyáawain-owe kwésiye. ¹² moóráva'a agaimaréna séna

ámáámbo amápar-amaambo kwaránááowai
miwímá ménaaowe

agaimaréna siráiyé. mindáyavesa ámáámbo kwarésamo Áánútun-aaiyavesa áraire sésamo kwéomba íma mimbórá-yántáá'án-ivo kae-tántáá'án-iyé.

¹³ moóráva'a agaimaréna séna

taaira'ó tínkamowasamo púwón-kwaasi Áánútumpakemba sáwí-meyamba maésa
kwévuwowe
agaimaréna siráiyé. mináintávéna amápar-amaambo ímo kanaán-umai kwakáundayavenaya Áánútumpakemba kentáásópa'a sáwí-meyamba tivó séna Ísu

Káráisiti iyásinkenaya misáwí-méyámbá maéna pukáiyé. ¹⁴ Áánútu Ááváramuntavena séna amápa'-maravaken-kwaasi kawé'á umátinkanaumnemo siráintemba ó'onkaa-kwaasi kawé'á umátinkanintavena Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-meyamba maéna pukáiyé. kwenááiyaveta árairemo kwésundawaiya Áánútumo siráintemba kwenamankó kentáásirumpimba ménintavena Ísu Káráisiti iyásinkowana Áánútu kentáásí sáwí-meyamba íma siménaya kwembá amúwana pukáiyé.

Áánútu simái tarúmakain-aine Mósesimbo simámakain-amaane minkáé-kwásái.

¹⁵ kesí kwaásiyono. kwaásimo kwéomba imáyáa oro. kae'nárai mimbórá-áimbá simái tarúmaresarai agaimakááyamba moóráwai mináimbá íma karéna ó'on-aimba áúgwimai síníye. ¹⁶ miráumai naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena simái asirámakain-aimba siráinka'a Ááváramuntavaiye aisaavutantamba éna naaémba paárinwaintavaiye siráiyé. aúváivimba agaimaréna séna aisaavutantambo ónááowaiyavena íma siráivo aisaavutantambo íníwaintavena siráiyé. aisaavutantambo íníyemo siráiwai Ísu Káráisitiman-iyé. ¹⁷ agaimaráúnda-ainkona ááimba maarán-iyé. aiva'á Áánútu Ááváramuntavena simái tarúmarena séna asirámakaunda-aimba mirá ónaumne séna sáwívar-ima 430 íma maisuwéna Mósesimba amáámba ámakaiye. ánivo mirámó uráinka'a Áánútu Ááváramuntavenamo simáímo tarúmakain-ainko íma ánásena kwaíkwai'a kwéiyé. ¹⁸ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo kwaráúndayavenaya ímanivo Áánútu kawé'á umátinkanaumnemo ááémo asiramáímo siráintavena kawé'á kwéumasinkaiye. Áánútu Ááváramuntavena kawé'á umánkanaumne asiramái siráintavena kawé'á umánkarena póna kentáá kawé'á kwéumasinkaiye.

¹⁹ maarán-áintávéna Áánútu Mósesimba amáámba ámakaiye. sáwí'o owáímá Áánútuna amáámba isésa sésa sáwí'o kwéunda ívé'a isáúmne sénááontavena Áánútu Mósesimba amáámba ámakaiye. minámáámbá kwáyainana Ááváramu aisaavutantamba íníwai kwentávénamo Áánútumo simáímo asiramánkaraiwai paaréna minámáámbá ánásasuwaníye. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a Áánútuna amáámba avumpin-kwáásí Mósesimba simámúwana simátímakaiye. ²⁰ ánivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé. kae'náraimo kwéseyamba avumpin-kwáásí ména kwésimatimibanivo Áánútu Ááváramuntavenamo siráimba kweyáá siráiyé.

²¹ Áánútuna amáánko Áánútumo simáímo asirámakain-ainko íma kwéavararaiye. Áánútu Mósesimba simámakain-amaankomo asiramáímo kwénamo kwaásimo aúnaí'o umátínkáinkakai minámáámbá kwégwaraawaiyavena Áánútu séna arupí umái máyáawain-owe sisinó. ²² ánivo Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna sáwí-imayáao amápa-kwaasi tátokaiye siráiyé. Áánútu séna Ísu Káráisitín-aiyavesa áraire kwésiyawaima kawé'á umátinkanaumne simáímo asirámakain-aimba siráintemba Ísu Káráisitín-aiyaveta árai'a kentáásí sáwí-imayáao tátokaimpinkemba iyásinkaiye kwésundawainta kawé'á kwéumasinkaiye.

²³ Ísu Káráisiti ímo kunkówata ímo kwenááiyaveta áraire kwésewandarata Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokowana Káráisiti kunkáinka'a kwenááiyaveta áraire kwésunda-amba Áánútu kwégwisinkena amáánko kentáá tátokain-amba ánásasinkaraintaawe. ²⁴ Áánútu séna Ísu Káráisitín-aiyavesa áraire síyawaiyavena arupí umái máyáawain-owe sénaumne súmba póna Ísu Káráisiti ímo kunkónka'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá tátokaiye. ²⁵ ívé'a Ísu Káráisiti á'a kunkáimba kwenááiyaveta áraire kwésunanaya póna Áánútu Mósesimbo simámakain-amaanko kentáá ó'omba íma kwétoraiye.

²⁶ Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire kwése'a kwesé tarúmai máyáantave'a Áánútuna iyámpóin-owe. ²⁷ keinárawa'a nombá péráamba Ísu Káráisitiye tarúmai máyáawai kwenkáání'a kwéowe. ²⁸ Ísu Káráisitiye tarúmai máyáantave'a mimbóráí'a umái máyáamba póna maarán-áimbá íma anón-aimban-iye. évakarawai Yútaa-kwaasi owa'á évakarawai ó'onkaa-kwaasi owa'á évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayáí úwoi kwémayaawai owa'á évakarawai úwoimo máyáawai owa'á kwaaimá owa'á aaraimá owa'á kwéovo amáparawai mimbóráí'a umái máyáawe. ²⁹ Ísu Káráisitina kwaásimo é'o é'a Ááváramumo uráintemba Áánútun-aaiyave'a áraire kwéseмба pó'a Ááváramu aísaaavutantamba uráawai ombá póna Áánútu Ááváramuwe aísaaavutantamba ónááowaiye kawé'á umátinkanin-aimba simáímo asirámakaintemba kawé'á umátinkaniye.

4

¹ simátíménda-aimba ísáaro. moórawai puwéna kesááninko kesí náaindaamba mayániye siráinana kwemá aanávó póna iyámpói máyaindayavena úwoi-kwaasiraamba umái máyainasa ² avowámó simátímakainda-kwaasi kwená náaindaankare miniyámpóiraré kárákwirewana avowámó siráintemba anón-éna mindááíndáámbá mayániye. ³ ááéma kesáá miráumai iyámpóiraamba umái méta kwaántá-kwaasiti aambá kwégwaraawananya minkwáántá-kwáásí tááigo kentáá tátokowana ⁴ Áánútumo siráin-kanaa túwana ááninkomba ai'marówana marapá'á kumúwana moóra-ininko maránkarowana Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba kwégwarena ména ⁵ minámáánkó kentáá tátokaimpinkemba iyásinkanintavenaya Áánútuna iyámpóí-ita umásinkanintavenaya mirá uráíye.

⁶ Áánútu keinárawa'a kwená iyámpóí-i'a ontávéna ááninkon-amaankomba ai'marówana kentirumpimbá kumbáyáimba pó'a Áánútuntave'a kesivowé kwéseмба ⁷ mindáyave'a kwaántá-kwaasi tááigo íma tátokaiwai é'a Áánútu áánimbaari'a ombá póna áánimbaatavenamo to'mayaa uráin-tantaa'a timíníye.

Póro Kárésiyyaa-kwaasiyavai anón-imayaa uráin-kwasai.

⁸ ááéma íma Áánútunopa'a té'a ísaraamba kampa-tántáaré kwaántá-kwaasiti imáyáawe mósá makáawana minímáyááo keinárawa'a tátokaimbanivo ⁹ ívé'a Áánútumpa'a tiráawana keinárawa'a kwemá kwétuwanaisa'a nóra éra úwoisan-tantaare amoimó tain-tántáaré mivá'á tirumbá kwanté'a minkwáántá-kwáásítí imáyáa mósá maré'a miwítí mayáímó kwémayaantave'a owé kwéseo. ¹⁰ ánivo évaka-tawaiye évaka-kwiyone évaka-tawaimo toómbó kwénaantavaiye évakar-iye mintántáákóntávé'a kampa'á sé'a anón-kanaawe kwése'a anón-imayaa kwéomba ¹¹ keinárawapimba mase'masáá'a kwéowana'a sáwíva-tantaakwara Áánútun-aaigwara'a kwétatoraawana póna kesí mayáígó íma áúgwara'-mayaima iyé-ímáyáá kwéunana sirunkó umbái kwétaiye.

¹² kesí kwaásiyono. asiramái simátíménda-aimba ísáaro. kembó tátokain-amba tuwé'a keinárawakaamba umái máyaumpo keinárawa'a kembó tátokain-amba tuwé'a kenkáání'a oro. keinárawapimba komáyaawanda íma sáwí'a umásínkówana ¹³ sí'a úmbanivo íma kówanda mé'a áséi-kwasai simátímewana'a ísaraawe. ¹⁴ sáwí-si'o úmba kesúma sáwí'a úwa'a mirá-sí'ó úwain-aaroi íma inkaisé'a siyuwé'a kawé'á umái kárákwiraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawara'i. Ísu Káráisitiya'iyó. komáyowa'o kárákwiraantemba kenká'á miráumai kárákwire'a ¹⁵ súwa'naa ékai túrumba pí'mai símakaasino. kawé'á umái kárákwire'a amoí umásínkaraambanivo ívé'a mirán-áámóí-yántáá'á íma kwáyáimba nóintavaiya'iyó. ¹⁶ árar-aimbo simátímakaundayave'a kentávé'a kesí namuro-kwáásí iyé-ímáyáá kwéowe.

¹⁷ Ísu Káráisitina áséi-kwasaigomba kwaé'naé'a kwéowai sáwí-imayaavinkemba kentirumbá kwéairaresa sésa kwenáái isáavainivo kesááiya isáígwáe sésa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁸ kawer-ámpá'á métinkanae sésamo kentirumbó airaránááombo éna mindá kawe'án-iyé. kemó keinárawapimbo maéwándawe moóra-naopa'o tamáyaundawemo kawer-ámpá'á métinkanaemo síyanamo éna kawe'án-ivo miwí áséi-kwasaigomba kwae'naér-esa kentirumbá kwéairaraawe. ¹⁹ kesí iyámpóiyono. aaraimó iyámpóímo tínkáawanamo umbai-yántáári'o intembá keinárawatave'o imáyáamo únda sirunkó umbái kwétaivo Káráisitinkaani'o ónááomba minúmbái-yántáá'á ánásaniye. ²⁰ anón-imayaa é'a keinárawapimba komé'o aaimó simátimenaunda kawe'á umái isánááon-imayaa kwéunana sirunkó aamoí kwéiye.

Ékaante Séraanteyavai kwántámai-aimba siráin-kwasai.

²¹ keinárawapinkemba évakarawai sé'a Mósesi siráin-amaamba kwaráúndaya Áánútu aamoí umásinkaniyemo kwésewai minámáánkóná ááimba íma kawe'á umái kwéisaavo simátíménda isáaro. ²² naaóvá'á Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu kaer-iyámpói tinkómba moóra-iyampo kwayór-ínínkó ánkaronwana moóra-iyampo aivar-ínínkó ankówana ²³ kwayór-ínínkóná iyámpói miwítí imáyáavinkemba ánkaraivo aivar-ínínkóntávéna Áánútu séna iyámpói ankáníyone simái asirámakonka'a ánkariye. ²⁴⁻²⁵ mináínkómbó kwántámai-aimbo sendá isáaro. mindá kaer-áimbá simái tarúmakaiye. moóra-aimba Árépiyaa-marava'a Sáínai-omapa'a Áánútu Mósesimbo simámakain-amaamba póna moóra-ininko áwí'a Éka kwayór-ínimbá póna kwenaráá'maa'a kwayó-kwáási pósa áamáánko tátokaipa'a máyáawe. mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Yérúsaremu-naopa'a marapá'á kwáyáin-daopa'a isasá mindáópaken-kwaasi áamáánko tátokaipa'a máyáawe. ²⁶ ánivo moóra-aimba simái tarúmakain-aimba maarán-áimbán-iyé. aúná-nao'a Yérúsaremuvakaan-dao'a kwíyómpa'a kwáyáipa'a áamáánko kwaási íma tátokain-daopa'an-iyé. ánivo mináínkóná ááimba maarágwárá'á éna Áánútun-aaiyaveta áraire súndawaiya kentáá sinówaraamba uráiyé. ²⁷ mináíntávéna Áísáya Áánútun-ai aúváivimba agaimaréna séna ageínínkó iyámpóímo ímo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á íno. aúkain-ininko áráá'maa'a sáwíva'a maíyasa kwaaigwárár-ínínkó áráá'maa'a sáwíyamba ménaaomba póna ímo áí'o kwéinanamo iyámpóímo ánkaraínda-ininko arunkó kawe'á ísana aamoí kwéiye

agaimaréna siráiyé.

²⁸ kesí kwaásiyono. Áánútu Áísákaamba ankáníyone simái asirámakainka'a ánkaraíntemba keinárawatavena Áánútu simái asirámakainka'a pó'a kwená iyámpóín-owe. ²⁹ naaóvá'á anóvowiti imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigo éna Áánútun-amaankona imáyáavinkemba ánkaron-iyampoigomba sáwí'a umánkaraimba pósa mirán-kwáási mésa mirá-sáwí'á kwéowe. ³⁰ naaóvá'á aúváivimba agaimaréna séna kwayór-ínínkónté ááninkonte ti'maraaó. tivowámá puwínda aivar-ínínkó ááninko kwená náaindaamba mayánímbanivo kwayór-ínínkó ááninko íma mayániye agaimaréna siráiyé. ³¹ kesí kwaásiyono. kesáámá íma kwayór-ínínkó áráámaata úmpo aivar-ínínkó áráámaata úne.

5

Ísu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkaraindava'a maé'a miráumai máero siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráisiti séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkanaumne séna iyásínkaraimba pó'a keinárawa'a iyátínkaraindava'a mé'a moóragwara'a tátoranin-ampa'a íma kwáráaro.

² kemá Póro simátimumpo kawé'á umái ísáaro. arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oro kwésemba mináíntávé'o owémó síyanamo éna Ísu Káráisiti keinárawatavaiye sénamo pukáin-anko íma túwa'naa íniye. ³ túra'a kárámai araa'éna orómó kwésewaiyave'a avora'á súmpo ísáaro. Yútaa-kwaasiti áamáambo kwaré'o túra'o kárámimo araa'énamo é'o é'a Yútaa-kwaasiti áamáamba amápa'a kwa'maé'a koró. ⁴ keinárawapinkemba évakarawai sé'a áamáambo kwaráúnda Áánútu suwánéna arupí umái máyáawain-owe síníye-imayaa kwéowai Ísu Káráisitiyemo tarúmimo máyáamba ivátuwe'a Áánútumo úwoi kwétuwa'naa-imba tínaemba umámakaawe. ⁵ keinárawa'a mirá kwéovo kesáa maará éta Ísu Káráisitiye aráápamai máyaunanaya Áánútun-amanko súwa'naa imbá pónaya kentááyávéna séna arupí umái máyáawain-owe sínimba amu'maréta méta séta árai'a mirá síníyeya kwésune. ⁶ Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaundaya moóráwaimo áúra'o kárámimo araa'éna ínana ímo áúra'o kárámimo araa'éna ínana ínimba mindá íma anón-tantaa'an-ivo Ísu Káráisitiyemo aráápamaimo máyaundaya túwa'naa umai máyaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

⁷ Ísu Káráisitina aampa'á aamoí ésa kwégwaraamba moóráwai minámbá áúntuwaisa'a ívé'a Ísu Káráisitina árair-aimba íma kwégwaraawe. ⁸ Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyarawai minámbá íma áúntukaivo kwaási áúntukaawa'a íma kwégwaraawe. ⁹ kwaási maarán-áimbá sésa kisaamó moórámo kampindaisaná amápa'a kwégampindaiye kwésevo kentúra'a kárákwiyoro. ¹⁰ keináraware kesááwé Ísóigowe tarúmaiya máyaundayaveta asiramái simátimé'a sé'a kemó imáyáamo úndantemba mirán-ímáyáá iyata mimbórá-ímáyáá ónaundayaawe kwésunda póna kampar-áimbá séna kentirumbá kwéairarawai kemá íma awánáúnda-kwaasi kwemá sáwí-meyamba mayáníye-aimba ísaraumne.

¹¹ kesí kwaásiyono. évakarawai kentávésamo kampa'á sésa arupí umái máyáawain-owe Áánútu síníntave'a túra'a kárámai araa'éna oró-áimbá kwésiyemo kampa'ó kwésemba mináimbó paaímó kwésundarakai íma sáwí'a umásínkáasino. kemá simátimé'a sé'a Ísu Káráisitimba taaira'á tuvúwúwana kentááyáváyé séna pukáiyeyaimba kwésimatimunda-aintavesa áwáá'a kwésevo túra'a kárámai araa'éna oró-áimbó kwésundarakai íma áwáá'a síyésino. ¹² kampar-áimbó simátimesamo kentirumbó kwéairaraawai miwí túma kárámai sáwí'a umásuwaaro-imayaa kwéune.

¹³ kesí kwaásiyono. sáwí-imayaaomo tátokaimpinkembo iyátinkaindayavena Áánútu tááyamai mirá uráimba pó'a á'a iyátinkaisa'a máyáantave'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéomba íma kwaré'a kwempá-kwempa'a tirumbá timé'a túwa'naa umai máéro. ¹⁴ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-ai aúvávimba agaimaréna séna kesávái-ímáyáámó ontembá kentí kwaásiti imáyáagwara'a oro agaimaréna siráiyé. Áánútumo siráin-amaankona ááimba mirán-áimbán-iyé. ¹⁵ ánivo keinárawa'a keiyái aaisambá sé'a áwáá'a sé'a ónááombo é'a sáwí'a umái ánásanaaovo kárákwiyoro.

Áánútumbo arááimo tainí'o ésa sáwí-imayaagomba tirááyavai ésa on-kwásái.

¹⁶ simátiménda ísáaro. Áánútun-amanko kwésintemba miráumai maí'mai'a é'a Áánútumbo arááimo tainí'o é'o é'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéon-ambo íma kwaránááomba mindá kanaán-ivo mirán-oro. ¹⁷ sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéomba isaná Áánútun-amankombo arááimo tainí'o kwéomba isaná minkáér-ímáyááó tiyankéya kwéivo Áánútun-amankomo kentúra'o kárákwiraimbo é'a sáwí-yantaatave'o tirááyave'o kwéon-amba íma kwaránááowe. ¹⁸ Áánútun-amankomo sintembó mirámó

é'o é'a sé'a Áánútun-amankomba arááíma tainí'a kwéunana póna Yútaa-kwaasiti ámáánko kembá íma tátokaiye kwésewe.

¹⁹ kwaási miwítí imáyáavinkemba avora'á maará kwéowe. áwáyo-tantaari'a ésa anómba sáwí'a ésa sáwí'o kwéon-tantaatavesa íma tigaeyávésa ésa ²⁰ kígauomo umándai-yantaako áwí'a mósá marésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa uwaa'á kwévesa pukaa'á kwéagayesa tíyámba kwéumatinkesa aaisambá kwésesa tirumbá sáwí'a kwéumatinkesa áwáá'a kwétiyesa miwí tááigo usáyaaitainkwae sésa íma tágárotamai kawe'á umái mésa taaínkaar-umai mésa ²¹ túran-anda kwéesa uwo'aó'-nómbá kwénesa uwo'aó'á kwéesa uwo'aó'-nómbó nánááontavesa torupamáí mésa mirán-tántáá'á kwaásiti imáyáavinkemba kwéowa'a simái ságamatime'a ókwara'a simái ságamatime'a sé'a mirámó kwéowai Áánútumo kárákwirain-ayampa'a íma ménaaovo kárákwiyoro kwésune.

²² ánivo Áánútun-amanko tirumpimbá máyáiwai maará umátínkáisasa kwémaewe. tirumbá kwétimesa tirunkó kawe'á ésa paru umái mésa asiramái maésa íma tívón-káínasa mésa túwa'naa umai kawe'á umátinkesa miwítí mayái kawe'á umái kwémaesa ²³ miwí túma íma maé iyésa miwí túra'a kárákwimai kawe'á ésa mirámó kwéowaina ááimba íma aambá áúnkaiye. ²⁴ Ísu Káráísitina kwaási sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-imayaa kentáá táto'mai tavisivó sésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo kwéon-amba tínaaemba umámesa tukáawe.

²⁵ Áánútun-amanko aúnái'a umásínkaraisata aúnái'a umái máyaunda póta kwe-namankómó kwésintenta umáíya kwáráano. ²⁶ kentúma íma maé iyé'a kesááigo usáyaaitainkwae íma sé'a kawe-tántáá'ó índayave'a íma simái sáwí'a oró.

6

umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo sáwí'o kwéombo ésa kwétuwanaamba pósa keinárawapinkemba Áánútun-amankomo sintembó mirámó kwéowai kwempa'á arupí umátinkanaaowe. kegwárá'á mirá-sáwí'á ónááovo kárákwiyoro. ² umbai-yántáá'ó kwáyaindawai túwa'naa oro. mirámó é'o é'a Ísu Káráísiti siráini'a mirá ónááowe. ³ úwoi-kwaasigomo anón-kwaasi únemo sínimba mínimáyááó kampa'á simáuwaniye. ⁴ kentí mayái awáné'a kawe'-má'yáímó kwáyaina'o é'a aamoí é'a ó'owiti mayáiyávé'a kesí mayáígó usáyaaitaraiye íma seró. ⁵ amáparawaitopa'a umbai-yántáá'á tínimbanivo íma ivátuwe'a asiramái mé'a moórá-morawai túwa'naa oro.

⁶ Áánútuna áséi-kwasai ísámae kwéiyowai miwítí kawe-tántáá'á amápa'a taaímbai évaka-tantaa'a Áánútun-ai kwésimatimewaitopa'a tíma'mae'a iyóro.

⁷ íma kanaán-umai Áánútumba kampa'á simáuwanaaovo árair-aimban-ivo íma moórá-imayaa oro. kawer-ánáyúmbó úmáráawaimo ombá kawe-tómbá kwéakaraavo sáwí-anayumbo úmáráawaimo ombá sáwí-tomba kwéakaraawe. ⁸ mirámó kwéomba sáwí-yantaatavesa tirááiyavaiye su'mai úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma puwésa Áánútuna egwaa'á íma ménaaomba pósa némpa'a ménaaovo Áánútun-amankombo arááímo tainí'a úmae kwéiyowai mirámó kwéowaina anondáma aúnái'a umái maí'mai'a ónááaowe. ⁹ mindáyaveta kesáá kawe'á úmaeta kwéiyundaya íma sívón-káínata ivátúwáano. kawe'ó úmaetaamo kwéiyundayaamo ímo sívón-káínataamo tuwétaamo éta naaén-kanaamo tínimba kawe'-méyántá maéta ménaumne. ¹⁰ mindáyaveta túwa'naa onda-ámbó kwáyáimbo éta amáparawai kawe'á umáíya túwa'naa ono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo kwésewaiseya mimbórá-ákúní'a umái méta túwa'naayaamo ónaundaya mindá anón-tantaa'an-iyé.

¹¹ ayááír'á kemá Póro anón-auvaivimba agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'an-
iye seró. ¹² évakarawai sésa suwánésa anón-kwaasiman-owe sígwáe kwésewai
keinárawatavesa sésa túra'a káramai araa'éna oro kwésewana miwí tááigo keinárawa'a
kwétavisiye. Ísu Káráísiti keinárawatavaiye séna taaira'á pukáiyé-aine su'maimo
senkákái évakarawai ísámai sáwí'a umátínkáasino. ímo sáwí'o umátinkanaaontavesa
sésa túra'a káramai araa'éna oró-áínkwárá'á kwésewe. ¹³ túra'a káramai araa'éna
orómó kwésewai Mósesimo siráin-amaamba íma amápa'a kwégwaraawe. kentúra'o
araa'énamo mósá úmaranaaontavesa túma káramai araa'éna ígwáe kwésewe. ¹⁴ miwí
mirá kwésevo kemá Póro mimbórá-áímbá mósá maré'a Ísóigo Ísu Káráísiti ken-
tááyáváiyé séna taaira'á pukáiyé-aimba mósá kwémaraumne. Ísu Káráísiti ken-
tááyáváiyé séna pukáintave'a púwón-kwaasimo marapá-tántáátávésamo ímo imáyáamo
ontembá marapá-tántáátávé'a íma imáyáa é'a úwoisamban-iye kwésunda póna
mintántáákó kembá íma kwétavisiye. ¹⁵ moóráwaimo áúra'o káramaimo araa'éna
ínanamo moóráwaimo ímo áúra'o káramaimo araa'éna ínanamo ínimba mindá íma anón-
tantaa'an-ivo Áánútu aúna-kwaasiraani'o umásínkaraimba mindá anón-tantaa'an-iye.
¹⁶ simátimunda-aimbo kwa'maé iyíyanamo éna Áánútu paru umái arumbá umátinkena
kwená kwaási amápa'a mirá umátinkaniye.

¹⁷ Ísun-aai simátimewandarakemba sínkamuwana avimá sine'á kwáyáintave'a Ísu
Káráísitina mayái-kwáásí óne kwésevo moórá-umbai-yantaa'a íma síméro.

¹⁸ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-isa'a
árair-aimban-iye sé'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Évésasi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Évésasi-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana Titikása maimaéna mátímakaiye. maanámbá iséa ó'on-o'on-daoraa tíméro séna agairáye. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména maanámbá agaimarówana mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáúvái agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo ísáaro. Évésasi-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai íma ivátuwe'a asiramái máyáawai ísáaro. ² Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkarain-kwasai.

³ Áánútuma Ísu Káráísiti avowámá éna Ísu Káráísitinteya tarúsinkenaya kwíyómpa'a kwenópakemba asirayámbá siménaya kawé'á kwéumasinkaisata póta kwentávéta súwi kwésune. ⁴ naaóvá'á Áánútu maramá íma tarórurainka'a Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya ménaundayavenaya kwenaúranka'a kwendéi-í' a onanayá kentáávímbá íma sáwí-aimba kwénintavena ítámakaiye ⁵ Áánútu kentááyávéna imáyáa éna naaóvá'á séna Ísu Káráísitina mayáiyávé'o é'a kesáánimbaa kesiyáámúmbaari'a ónááowe séna kwená imáyáavinkemba aamoí éna mirán-áímbá siráimba póna mirá uráiyé. ⁶ ááninkomba arumbá ámakaiwainte tarúsinkenaya anón-kawe'a umásinkenaya úwoi súwa'naa umásinkaraimba póta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

⁷⁻⁸ pukáintavena sáwí-imayaaya maisiyuwénaya misáwí-ímáyááo tátokainta iyásinkenaya kentááyávéna ó'oran-imaya kwéimba úwoi ávááraumai súwa'naa enaya póna kentáási sáwí-imaya maisiyukaiye. ⁹ naaóvá'á kwená kawer-ímáyáávínkémbá aúpá'á to'mayaa úmakaimba ívé'a kwévaarisata kwéawanaumne. Káráísiti kesí imáyáa íniiye siráintemba póna ¹⁰ Áánútumo siráin-kanaamo tínimba amápa-tantaa'o taróruraimba kwíyómpakene marapákéne komaéyamae úmarainana Káráísiti anóndako mindára'a kárákwiyiniye.

¹¹ Áánútu kwená imáyáavinkemba to'mayaa úmakaimpinkemba mirá kwéiye. imáyáa éna to'mayaa úmakaimba póna Yútaa-kwaasi kwená kwaási-i'a úndayavenaya Káráísitinte tarúsinkenaya ításinkaraintaawe. ¹² aiva'á Káráísitimba amu'maréta máyaundawai kwená ááimba ó'oran-aaimba isatá mósá kwémaraumne.

¹³ miráumai ó'onkaa-kwaasi árair-aimba kawer-ámpá'á métinkaniye mináséi-áímbá isé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwesé tarúmai máyáamba Áánútu kesimambá tíménaumne simái asirámakaintemba mirá uráimba pó'a kwená kwaási-i'a umái mé'a ísaraawe. ¹⁴ Áánútun-amanko keséya máyáaintaveta séta árai'a Áánútu kwená kwaásiyavena simái asirámakainta kesópata tíniiye. árai'a Áánútu kwená kwaásiya tátokaampinkemba iyásinkanintaawe kwéseta mindáyaveta kwená ááimba ó'oran-aaimba mósá kwémaraumne.

¹⁵ agairáúnda árair-aimba pó'a keinárawa'a Ísóigo Ísuwe aráápamai mé'a Áánútuna kwaásiti imáyáa é'a máyáawe-aimba isé'a ¹⁶ Áánútumpa'a súwi símae iyé'a keinárawa'a túwa'naa umai námúnaa súnda ¹⁷ Áánútumpa'a maarán-áíntávé'a áísaa une. Ísóigo Ísu Káráísiti avowámá kentáásivowama ó'oran-aaimba kwáyáiwai kwemá kwenamambá

timínana kentí imáyáa kawé'a umátinkena Áánútumba agaráátinkaina'a pó'a kawé'a umái awánanaaowe. ¹⁸ kentí imáyáa ságamatinkena tááyaraintave'a kwesémo ménaaombo amu'maré'o máyáantave'a mindáyave'a námúnaa kwésune. kwemá kwená kwaási kawé'ó umáímo ménaaomba to'mayaa úmarena simái asirámakaimba awánanaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹⁻²⁰ kwenááiyaveta áraire kwésundawaivinta kwená asirayánkó mayáímá kwémayaimba minásíráyámbá usáyaaitarain-asirayanko isa'á awánanaaontave'a námúnaa kwésune. Áánútu minásíráyándéi Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena kwenayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á kwíyómpa'a móankaraiye. minásíráyámbá kwenááiyaveta áraire kwésundawaimba símakain-asirayamba mimbórá-ásíráyámbán-iyé. ²¹ Káráísiti amáparawaira'a kárákwirena kwíyómpa'o kárákwiraawairare asirayánkwáráwáíréré aivaráwáíréré ívé'o túwí'o kwáyáiwairare naaémbo túwí'o kwéniwairare kárákwiraiye. ²² Áánútu amáparawaira'a kárákwiyinintavena kwembá usásinankena kwená kwaásiyavena imáyáa éna simámena séna usáyaaitayan-Isoigo'i'a uréma amáparawaira'a kárákwiyuwo siráiyé. ²³ a'nómpínkén-imáyááómó amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaásiya Káráisitina áúraamba únanaya kwemá si'nónkáámbá éna kárákwiraiye. a'nónkó kweyáára'a íma máyáísana áúwawaako íma mirá éna mimbórá-kúwawaa'o kwáyáintemba Káráísiti amápa-kuwawaa'a aaómísamai-i'a umásinkena kwegwárá'á aaómísamai-i'a umái máyáiyé.

2

Áánútuna némpa'a máyaundavakenta aúnaí'o umáímo máyaunda-ita umásínkáin-kwasai.

¹ ááéma sáwí-imayaa kwée'a sáwí'a uráan-kanaavimba máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a mé'a pó'a ² marapákén-kwáásítí sáwí-amba kwaré'a Sáátáánigo kwaántá-kwasiti anóndakomba kwaré'a kwemá Áánútun-aaí íma ísámai kawé'á kwéowaira'a kárákwiraiwaimba kwakáawe. ³ mirámó kwéontemba ááéma miráyá uráunda sáwí-yantaataveta sirááiyaveta éta sáwí-imayaa kwarááwánanaya Áánútu sáwí-meyamba amáparawai tímínten-umai kanaán-umai simíníntavenaya ivátuwenaya ⁴ arumbá ávááraumai umásinkenaya kentáásí imáyáa anómba éna póna ⁵ úwoi súwa'naa enaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. sáwítaamo étaamo máyaawandawaina ááinka'a Áánútuna némpa'a máyaawandarata Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba aúnaí'o umáímo máyaunda-ita umásinkenaya ⁶ Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankena kwíyómpa'a móankarena Ísu Káráisitinte tarúsinkenaya aúnaí'a umásínkaraisata Káráisitimo kwíyómpa'o ménamo kárákwiraintemba kwíyómpata imáyáa éta máyaumne. ⁷ Áánútu Ísu Káráisitimba ai'marówana kumbéna kentááyáváyé séna puwéna kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwéna miráumai anón-kawé'a umásinkenaya úwoi anómba súwa'naa uráísasa pósa kwená kawé'-má'yái awánamae iyónááontavena mirá uráiyé. ⁸ Áánútu úwoi túwa'naa úwa'a kwenááiyave'a áraire suwaná sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye. íma kentí imáyáavinkemba kwenááiyave'a áraire siráavo Áánútuma imáyáa tímúwa'a áraire siráawe. ⁹ túma maé iyésa sésa kawé'á kwéunda póta kawer-ámpátá kwégune sevó séna íma kawé'-má'yáígóná meáyámbán-ivo Áánútu úwoi túwa'naa enayavena sáwí-imayaa tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'á métínkaraiye. ¹⁰ Áánútu kentáámó taróruruiwai séna kawé'-má'yái maimaé kwéiyesa ménaaowe siráimba póna kawé'-má'yái mayánaundayavenaya taróruena Ísu Káráisitinteya tarúsínkaraiye.

mimbórá-kwáásí-íta umásínkarain-kwasai.

¹¹ mindáyave'a imáyáa oro. kentinóvowi íma Yútaa-kwaasi ovó keinárawakwara'a íma Yútaa-kwaasi owatá Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úndayaveta súra'a kárámai araa'ényaya kwéeta keinárawataveta úwoi-kwaasi owé-imáyáá éta séta íma túra'a kárámai araa'éna owáí owéyá kwésumpo mindáyave'a imáyáa oro.

¹² minkánáávimbá keinárawa'a Káráisitina némpa'a mé'a ó'owima é'a íma Áánútumo ítámakain-kwaasi é'a Áánútu simái asirámarena tarúmakain-kwaasi íma é'a marapá'á máyówana Áánútu kesé íma máyowa'a kwesémo maéyave'a íma amu'maré'a máyówana ¹³ ááema Áánútuna némpa'a máyówai Ísu Káráisiti keinárawatavaiye séna puwéna póna tí'maena kwená egwaa'á tínkaraisa'a pó'a kwesé tarúmai méraawe.

¹⁴ Ísu Káráisiti puwúntavena Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye kentáásí avumpimbó kwénamo taaínkaar-umaimo namuro-kwáásí-í'o umásinkemayonta maisiyuwéna mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya ¹⁵ Yútaa-kwaasiya kentáásí amáamba tuwéna Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye aúnaí'a umái mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya kwempá'á tarúsinkenaya póna paru umásinkanintavena mirá uráiyé. ¹⁶ Ísu Káráisiti taaira'á pukáintavena síyámbo kwéunda-yantaa'a ánásamasinkenaya Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye mimbórá-kwáásí-í'a umásinkenaya sí'maenaya Áánútunopa'a mósinkenaya ¹⁷ mirá éna téna áséi-kwasai paru kwéumasinkain-ainta simátimena keinárawa'a ó'onkaa-kwaasi Áánútuna némpa'o máyáawai tasimátimena kesáá Yútaa-kwaasi Áánútuna egwaa'á máyaundawaiya tasimásimenaya ¹⁸ Ísu Káráisiti mirá uráintavena Áánútun-amanko súwa'naa isanayá Káráisiti kentáá Yútaa-kwaasiye ó'onkaa-kwaasiye sí'maenaya kentáásivonopa'a kwégwisata kwená egwaa'á máyaumne.

¹⁹ mindáyave'a ááema kwááyu-kwaasi é'a ívé'a íma mirá é'a Áánútuna kwaásiye keinárawakwara'a Áánútuna kwaási-i'a umái máyáamba kesááwé keináraware Áánútuna akún-kwáásí-íta umáíya máyaumne. ²⁰ Áánútumo naankáámbó kwéumaraimba Ísu Káráisiti ávonkaamba isasá Áánútuna aantá-kwaasiye Áánútun-aaí simátíméwaiye naamayáánkaamba owa'á keinárawa'a naankáámbá kwéowe. ²¹ ávonkomo amápa'-nanamimo asááuraintemba kesáá Ísu Káráisitiye tarúmaiya máyaunda Áánútu kwená aoka'-námhá kwaási súneiya naankáámbá kwéumaraiye. ²² keináraware kesááwé kweséya tarúmai máyaundaya Áánútun-amanko kwaási súneiya naankáámbá kwéumarena mimpímbá kwémaiye.

3

Póro ó'onkaa-kwaasivimba mayái mairáin-kwasai.

¹ mindáyave'a kemá Póro ó'onkaa-kwaasi Ísu Káráisitín-aaí simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a mósínkarowa'a Ísu Káráisitina mayái-kwáásí é'a keinárawatave'a námúnaa kwésune. ² Áánútumo úwoi túwa'naa ínintavena mimbáyái símakowana mimbáyáígó kawé'á kwéumatinkaimba á'a ísaraawe. ³ Áánútumo to'mayaa úmakena aúpá'ó makáimba agaráásinkowa'a ááema mináímpínkémbá ákí-aimba aúváivimba agaimakáumne. ⁴ ááema Ísu Káráisitín-aaí aúpá'á makáimba simásimuwa'a ísaraumne. maanáúvámó agayáúnda ísámai kawé'á oro. ⁵ Áánútu naaóvá'ó máyówai mináímbá íma simátimena ívé'a Áánútun-amanko kwená aantá-kwaasiyaawe kwenáái simátíméwaiye simásímakaiye. ⁶ mináséí-kwásái maarán-áimbán-iye. Yútaa-kwaasiyaamo áséi-kwasaimo ísaraundantentaan-umai ó'onkaa-kwaasi ísaraantavena Áánútu kawé'á umátínkáísasa ó'onkaa-kwaasiye Yútaa-kwaasiye mimbóráí'a umái máyaundayaawe. Áánútu séna Ísu Káráisitina mayáíyávé'a mirá ónaumne simái

asirámakaimba póna íma Yútaa-kwaasiye su'mainivo ó'onkaa-kwaasiyavenagwara'a simái asirámakaiye.

⁷ áséi-kwasai simátimenaundayavena Áánútu úwoi súwa'naa ena kwená asir-ayámbá siména kwená mayái-kwáásí-í'a umásínkaraiye. ⁸ Áánútuna kwaási kembá usáyaaitaraawa'a kito-kwaasi pó'a ó'onkaa-kwaasi áséi-kwasai Ísu Káráísitina mayái ó'om-bayai usáyaaitaraim-bayai-aimba simátimenaundayavena usásisínkaraiye. ⁹ Áánútu simásimena séna to'mayaa úmare'o aúpá'ó maré'o mirá ónaumne siráunda-aimba simái ságamatimiyo Áánútu simásímakaiye. Áánútu amápa-tantaa'o tarórurawai aiva'á mináímbá aúpá'á makáimba kwaíkwei'o eémáyáimba ¹⁰ ívé'a kárákwiraawaiye asirayánkwáráwáiyé kwíyómpa'o máyáawai Áánútuna kwaási tuwánésa sésa Áánútu ó'oran-kawer-imayaagwarawain-iye kwésewe. ¹¹ ááinka'a Áánútu imáyáa éna to'mayaa éna séna mirá ónaumne séna Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigomba imáyáa amúwana mirá uráiyé. ¹² Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayavetaawe kwenááiyaveta áraire kwésundayavenawe íma sáá'a kaisatá Áánútunopata úwoiya kwégune. ¹³ mindáyave'a simátimé'a sé'a keinárawa'a áséi-kwasai simátimewandarakemba áwáá'a sésa sí'a iní'a umásínkaraavo asiramái mé'a íma ivátuwaaro. umbai-yántáá'ó kesópa'o kwáyáimba kanaán-ivo úwoi aamoí oro.

Káráísiti aruntá kwésimin-kwasai.

¹⁴ mináíntávé'a imáyáa kwée'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kívaire'a mé'a námúnaa kwésune. ¹⁵ amápar-akumba marapá'á máyáawaiye kwíyómpa'a máyáawaiye miwítí ááimba Áánútuma isa'á kwenaúranka'a kívaire'a mé'a maarán-dámúnáá kwésune. ¹⁶ Áánútun-amanko kentirumpimbá ména ó'oran-anondako póna asir-ayámbá timína'a asiramái mé'a ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire kwésentavena kentirumpimbá ména kwemá tirumbó kwétimewaina ááimba isa'á kwentávé'a asiramái tirumbá kwéame'a ménaaontave'a námúnaa kwésune. ¹⁸ Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimiye. Káráísiti asirayámbá timína'a keináraware Áánútuna kwaásiye amápa'a sé'a Káráísiti kentáávimba arumbá kwésimimba anómba kwésimimba póna íma ánásaniye sénááontave'a námúnaa kwésune. ¹⁹ Ísu Káráísiti amáparawaivimba arumbá kwétimimba anómba kwétimimba íya kanaán-umaiya awánasaraundayaanivo ívé'a kítoka'a awáné'a naaémbo awánamai kawe'á ónááontave'a námúnaa kwésune. asirayámbá Áánútumpimba anómba kwéna keinárawapimba anómba kwénintave'a námúnaa kwésune.

²⁰ imáyáamo kwéetaamo Áánútumbo kwéaisaa-undaya sáwíyan-tantaa'an-ivo kwená asirayándéímó kwésuwa'naa-enayaamo kwéimba mindá usáyaaitarain-tantaa'an-iye. ²¹ Áánútuna kwaásiya Ísu Káráísitiyeya tarúmaiya méta ívétaamo máyaunda-kwaasiye naaémbo paáronaon-kwaasiye séta kwenáwí'a anómba úmae kwéiyimba árair-aimba iyéyá símae iyónaundayaawe.

4

Káráísiti áúwawaata úne siráin-kwasai.

¹ Ísóigona mayáímá kwémayaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáímbá kwakwiyé'a kwésimatimune. Áánútu tááyena séna maarán-umai máéro siráivo mirán-oro. ² kentúma íma maimaé iyé'a paru umái mé'a imáyáa kwée'a túwa'naa e'a sáwí'o umátínkáambo é'a íma imáyáa é'a úwoi túwa'naa oro. ³ Áánútun-amanko imáyáa tímísa'a mimbórá-ímáyáará'á mé'a mirá é'a paru úmae iyónááontave'a íma ivátuwaaro. ⁴ Áánútun-amamba mimbórá máyáísata kesáá mimbórá-súráámbá umáíya máyaunanaya sááyaraimba póta kwesé ménaundayaveta

amu'maréta méta mimbórá-yántáátávéta amu'maréta ménaumne. ⁵ Ísóigo mimbórá máyáísana Áánútun-aaiyaveta áraire kwésunda-anta mimbórá-ámbá isaná nombó kwéveraundaya mimbórá-ámbá isaná ⁶ Áánútu mimbóráwái ména amáparawaiya kentáásivowama ména amáparawairata kárákwirena amáparawaiya kawé'á umásinkenaya kwená kwaásivimba máyáíye.

⁷ Áánútu máyáísana Ísu Káráísiti kwená imáyáavinkemba kwená mayáíyá mayánaundayavenaya kwená asirayámpínkémbá moóra-morawaiya asirayántá símakaintaawe. ⁸ mindáyavena naaóv'á Áánútun-aai aúváiivimba agaimaréna séna sanaambó iyúnka'a tátokowai tí'maena iyéna kwaási aamoi-yántáá'á tímatakaiye agaimaréna siráíye. ⁹ iyúnka'o siráin-ainkona ááimba maarán-áímbán-íye. aiva'á marapá'á kunkéna ¹⁰ kwíyómpa'a iráimba mimbóráwáímá póna amápapimpa'a kwená asirayámbá kwáyáíye. ¹¹ aamoi-yántáá'á tímatakaiye siráin-ainkona ááimba maarán-áímbán-íye. kwená mayáímá mayánaáontavena asirayámbá kwaási tímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei aantá-kwaasiti mayái máyówasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútu simátímakain-aimba simátímúwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútun-aai íma ísaron-kwaasi simátíma'maesa kuwasá évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna kwaásira'a kárákwiyuwasa évakarawaimo tímún-asirayandei Áánútuna aambá agaráátinkowasa miráumai Ísu Káráísitina mayáímá mairáawe. ¹² Áánútuna kwaásiya kwená mayáímá kwémaeta moóra-morawaiya túwa'naa umai mimbóráí'a umáíya méta asiramátinkaundayavenaya asirayándéí mirá uráíye. ¹³ mindáyaveta méta Áánútu ááninkon-aaiyaveta áraire kwésundayavetaawe kwembá awánamai kawé'á kwéundayavetaawe mimbórá-ímáyáá éta tarúmai méta sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umáíya ménaumne. ¹⁴ miráyáámó onasayáámó ésa iyámpóímo kampa'ó kwésimatiyuwaantemba kentáá íma mirán-umai kampa'á simásiyuwanaaowe. mirám-baaran-aimba íya kwaréta kwaási sáwí-ampa'a métinkanae sésa sáwí-imayaavinkembo kwésiyan-aimba íma iséta mirán-áímbá íya kwaránaumpo ¹⁵ árair-aine su'mai kwéseta kwaásiti imáyáa kwéeta amápa-tantaa'a sáákaevayan-kwaasi-i'a umái méta Káráísitinkaani'a umái ménaumne. kwemá kentáará'á kárákwiraisata ¹⁶ kesáá Káráísiti áúwawaata únana kentáási'nonkaamba Káráísiti éna amápa-kuwawaaka'a kárákwiraiye. tiyáámba tísamaima tínúnkoma tátokaisana ti'nónkómó imbá amápa-kuwawaapa'a imáyáa tímísana tiyáánko kwená mayái máyáísana tísamaigo kwená mayái máyáísana mirámó kwéenamó anómbó kwéimba miráumai Káráísiti kwená kwaási imáyáa tímísasa moóra-morawai kwétuwa'naa-esa kwéasiramatinkeza máyáawe.

Káráísitinte tarútinkena aúnái'a umátínkarain-kwasai.

¹⁷ Ísóigo aúranka'a asiramái simátimumpo ísáaro. Áánútuna aambó ímo kwégwaraawaimo máyáantemba íma miráumai máéro. miwímá sáwí-imayaavimba mésa ¹⁸ íma ísámai kawé'á ésa Áánútun-aaiyavesa tirunté marésa ti'nómbá umbái tamái máyáantavesa miwítí imáyáao túnkwisasa Áánútumo aúnái'o kwéumatinkain-ayampa'a íma mésa ¹⁹ sáwí'o kwéon-imayaawe su'mai ésa ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o kwéomba aamoi ésa mirámó kwéontavesa íma tigaeyávésa kwéowe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Ísu Káráísitimpa'a té'a kwená aampa'á kwégwe'a ²¹ kwenáái isé'a áraire sumbá Ísumpakemba árair-aimba simátíma'maesa iyúwa'a ísaraawe. ²² ááéraan-imayaaomo sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o uwanamó kampa'ó simátíyukaimba ivátuwe'a ²³ mirámó íyanamo éna Áánútu kentí imáyáa aúnái'a umátinkena ²⁴ kwembó arááímo kwétaini'a ónááontavena aúnái'a umái Áánútunkaani'a umátinkaina'a árai'a Áánútuntave'a imáyáa é'a arupí umái ménaaowe.

²⁵ mindáyave'a kampar-áimbá tínaaemba umáme'a kentí kwaásivimba árair-aine su'mai seró. Ísu Káráisitina akún-ándá póta mimbóráí'a umái méta póta miráyá onó. ²⁶ áwáá'o siyamba íma sáwí'a é'a ááéma paru umái mé'a áwáá-tantaa'a kwaikwai'a ivó sé'a ákíra'a túwáaro. ²⁷ Sáatáánigo tavisína'a sáwí'a únava sé'a áwáá'o sembá ákíra'a túwáaro. ²⁸ umóyámbó kwéowai maarán-oro. íma umóyámbá é'a évaka-tantaa'o mayánááontave'a mayáimá kwémae'a minkákémbá mairé'a ímo makén-kwaasi túwa'naa e'a tíméro. ²⁹ sáwí-aimba íma sé'a kawé'ó umátinkanin-aine su'mai sé'a mirámó é'o é'a mináimbó isánááon-kwaasi kawé'a umátinkaiyasa asiramái ménaaowe. ³⁰ Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. Áánútu amápa-tantaapinkemba iyásinkanin-kanaamo tínimba Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáintave'a sé'a Áánútuna kwaásima úne sénááontavena Áánútun-amanko arumbá umbái taiváínivo íma sáwí'a oro. ³¹ keinárawapimba maarán-tántáá'ó é'a tínaaemba umáméro. kayorái-yántáaré tirumbó sáwí'o iíyé áwáá'o siíyé aaisambó siíyé simáímo sáwí'o umátinkaiye amápa-tantaa'o sáwí'o iíyé ³² íma mirá é'a tirumbá umátinke'a túwa'naa e'a Ísu Káráisitimo kentí sáwí-imayaamo maitiyúwáisanamo Áánútumo ímo anondá sáwí-meyambo tímíntemba ó'owimo sáwí'o umátinkaraamba íma imáyáa é'a anondá sáwí-imayaa umátinkáaro.

5

ságayan-ayampa'a máéro siráin-kwasai.

¹ Áánútu arumbá kwétimisa'a kwená iyámpói ontávé'a pó'a kwemó intembá miráumai kwé'e'a ² moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a máéro. Ísu Káráisitimo kentáávimbó arumbó kwésimenayaamo énamo kentáási sáwí-imayaamo maisiyuwáníntavenayaamo puwúwanamo Áánútumo aamoimó uráintemba moórá-morawaivimba kentirumbá tíméro.

³ Áánútuna kwaási ontávé'a áwáyo-tantaare sáwí'o iíyé túran-andawe únava sé'a mirán-tántáákón-áái íma seró. ⁴ sáwí-aine uwo'aór-áiné aká'áán-aine súnava sé'o Áánútumpa'o súwimo sénááomba mindá kawé'a íníye. ⁵ árai'a áwáyo-tantaa'o kwéowaiye sáwí'o kwéowaiye túran-anda kwéowaiye mirámó kwéon-kwaasi Ísu Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma mésa túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéowai Káráisitiye Áánútuwe kárákwirayapa'a íma ménaaowe.

⁶ mirá-sáwí'ó kwéon-tantaatavesamo sénááomba kampa'á simátíyúwáivainivo kárákwiyoro. Áánútun-aaí ísámai sáwí'a kwéowai mirá-sáwí-áimbá kwéseмба póna Áánútu áwáá'a sínívo kárákwiyoro. ⁷ mirámó kwésewaise íma mé'a miwí íma kwáráaro. ⁸ ááéma túnkon-ayampa'a máyómbanivo ívé'a Ísóigona kwaási ontávé'a ságayan-ayampa'a máyáamba pó'a ságayan-kwaasi-i'a umái máéro. ⁹ ságayan-ayampa'o mé'o é'a arupí umái kawé'a umái mé'a árair-aimba simái mé'a ¹⁰ imáyáa é'a sé'a Ísóigo aamoí ínkwáe-i'a úne sé'a mirán-oro. ¹¹⁻¹² túnkain-ayampa'a máyáawai íma áúgwara'-mayai kwémayaavo íma miwísé mirá é'a avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a aúpá'ó kwéombo sé'o é'a tigeayávé'a ónááovo avora'á simátíme'a sé'a sáwí'a kwéowe sé'a ¹³ avora'á agaráátinkaiyasa mintántáákóná ááimba awánasuwesa koyauwerésa ¹⁴ ságayan-ayampa'a taménaaowe. mindáyavesa sésa tuúmó kwaésamo pukáara'naraambo umáímo mémpinkemba usásinewana Káráisiti sán-kamátinkaniye kwésewe.

¹⁵ mindáyave'a kárákwíye'a sáwí-imayaamo umáímo máyáawaimo ontembá íma é'a kawer-ímáyáa umái máéro. ¹⁶ ívé'a kentáásópa'a umbai-yántáá'á kwáyáintave'a

Áánútunopa'a ténááontave'a úwoi maúnavo sé'a Áánútuna mayáí máyáaro. 17 mindáyave'a íma sáwí-imayaa é'a Ísóigombo arááímo kwétaini'a umái máéro.

18 mindáyave'a sáwí'a ónááovo uwo'aó'-nómbá né'a uwo'aó'á únavo sé'a Áánútun-amanko kentáávimbá anómba umásinkainkwaé sé'a máéro. 19 keinárawapimba Áánútun-aaí aúvávimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Ísóigontave'a tirumpimbá aamoí kwée'a imá seró. 20 Ísóigo Ísu Káráísitina asirayántavé'a imáyáa kwée'a amápa-tantaatave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi símae íyóro.

aarakwátí kwaasái.

21 keinárawa'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá kwémare'a Ísuna akúní'a umái mé'a minákúmpákén-kwaásí táái ísáaro. 22 aarayómbá ísáaro. Ísóigon-aaímo kwéisaanten-umai kentuwai'máá táái ísáaro. 23 Ísu Káráísitimo kwená kwaásira'o kárákwirainten-umai kwaaimá kentuwainímbááka'a kárákwiyoro. Káráísiti kwená kwaási kawer-ámpá'á métínkaraiye. 24 Ísu Káráísitina kwaásimo kwenááimo ísáanten-umai aaraimá amápa-tantaatave'a kentuwai'máá táái ísáaro.

25 Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó timénamo miwíyávénawe simáímo pukáinten-umai miráumai kwaaimá kentuwainímbáá'a tirumbá tíméro. 26 Ísu Káráísiti kwená kwaási nondéí kawé'á umátinkena kwenááinei Áánúntunde-i'a umátinkanintavena 27 kwená kwaási kawé'á ésa miwíwímbá sáwí-aimba íma kwáyainasa kasenkuí'a umái ó'oran-kawé'a umátinkanintavena pukáíye. 28 miráumai Ísu Káráísitimo kwená kwaásimo arumbó tímíntemba kwaaimá kentuwainímbáá'a tirumbá tíméro. kwaási kentúyavesamo imáyáa onten-umái kentuwainímbááati imáyáa oro. tuwainímbááati imáyáamo kwéowai kesávái-ímáyáágwára'á kwéowe. 29-30 kwaási kentúwawaatavesa íma týántavesa ésa kawé'á umái kárákwiresa toómbá námaesa kwéiyowe. kesáá Káráísitina kwaási éta kwenáúwawaakaamba únanaya póna kwemá miráumai kentáará'á kawé'á umái kárákwiraiye. 31 naaóv'á Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

mindáyavena kwaagómó imbá anóvowi

tiyuwéna awainínkóe tágárotamai

mimbórá-túmá ma'mái kwémaeiye

siráíye. 32 mináímpímbá moórá anón-aimba kwáyáísana mináínkóná ááimba maarán-iyé. Ísu Káráísitiye kwená kwaásiye moórái'a umái máyáawe siráíye-imayaa kwéune.

33 íma mindáyavenawe su'mai siráívo keinárawa'o kesávái-ímáyáámó ontembá kentuwainímbááati imáyáa oro. aarayómbá kentuwai'máá táái ísáaro.

6

tinóvowiye tíráá'maati kwaasái.

1 iyámpóiyomba ísáaro. Ísóigona iyámpóí-i'a ontávé'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó ónááomba mindá kawé'an-iyé. 2-3 naaóv'á Áánútu áamámba séna

kentinóvowi túwí'a anómba oro

aiva'á simái asirámakaintavena séna

mirámó é'o é'a kawé'á umái

ayáátááka'a marapá'á ménaaowe

siráíye.

4 iyámpóí tivoísái ísáaro. kentí iyámpóíra'a kawé'á umái kárákwirewana miníyámpóí tirunkó íma sáwí'a ina'a Ísóigo Ísun-aaí simátíma'mae kwéíye'a arupí umátinkaiyasa anómba ónááowe.

mayáí-kwáásíyé miwítí kawáá-kwáásíyéi kwaasái.

⁵ évakarawai miwítí mayáí mayáígwáe sésa meeyámbakaan-kwaasi ísáaro. Ísu Káráisitín-aaí ísáanten-umai kentí anón-kwaasi-taai ís'é a táátavai é'a tiyántámbá kwétaamba kentí anón-kwaasiti mayáiyáv'é a íma kaer-ímáyáá é'a miwí táái ísáaro. ⁶ miwí túranka'a aamoí umásinkaigwae su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísu Káráisitína mayáí-kwáásí ontáv'é a Áánútumbo arááímo kwétaini'a umái karuwaa'á oro. ⁷ kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayáí-kwáásíyá úne sé'a tirunkó kawé'á kwéina'a mayáímá máyáaro. ⁸ maanáimbá imáyáa oro. meeyámbakaan-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawé'-máiyái kwémayaantavena Ísóigo kawé'-méyámbá tímíniye.

⁹ meeyámbakaan-kwaasiti anón-kwaasi ísáaro. kentí mayáí úwoi kwémayaan-kwaasira'a kawé'á umái kárákwire'a íma inkaisí-áimbá kwésimatinke'a maarán-ímáyáá oro. miwítí anóndako kentí anóndako mimbóráwái éna kwíyómpa'a ména íma taaínkaar-umai-meyamba tímínivo arupí umai-meyamba tímíniye.

Ísóigona asirayánká'á máéro siráin-kwasai.

¹⁰ maan-áimbá simátíménda ísáaro. Ísóigoemo tarúmaimo máyáamba kwená asirayámbá kwétimisa'a asiramái kwémaewe. ¹¹ Sáátáánigo tavisimái kampa'á simátíyuwaivainivo asiramái ménaaontave'a áái'o tiyáí-yántáá'ó Áánútumo tímimba máyáaro. ¹² íma marapákén-dámúró-kwáásíyé áái'a tiyéta túnkurain-ayampa'o kárákwiraiwaiye kwaántá-kwaasiye sáwí-asirayankwarawaiye mirá-sáwí'ó kwéowaiye ááita kwétiyaumne. ¹³ mindáyave'a áái'o tiyáí-yántáá'ó Áánútumo tímimba ív'é a mairé'a sáwí-kanaamo tímimba asiramái mé'a íma Sáátáánigon-aiyave'a owé sé'a íma inkaisé'a kowé'a asiramái máéro.

¹⁴ miráumai to'mayaa umái máéro. tímúr-andamo uráantemba árair-aimba tirumpimbá tátoraaro. kweukáán-tántáá'ó tiraa'ó uré'o máyáantemba arupí umái asiramái máéro. ¹⁵ tísamaimo ánáan-kwiré'o nááóntemba áséi-kwasai paru kwéumatinkain-aimba kosimátíméro. ¹⁶ kweu'ó araa'naan-uráawanamo paroigómó túvimbo ímo péráintemba Áánútun-aaí tátokewana Sáátáánigon-aaigo íma túvimba perániye. ¹⁷ ti'nónká'ó kánumo'a kwimáímo kárákwiraanten-umai kawer-ámpá'á métinkena kwégarakwiyye. taanasataneimo túvimbo airaráanten-umai Áánútun-amanko kwenááimo siráimba kosimátimiyasa mináínkó tirumbá airarániye. miráumai Áánútumo tímimba mairé'a to'mayaa umái máéro. ¹⁸ Áánútun-amankona asir-ayándéi námúnaavinkemba Áánútu kwétuwa'naa-intavai áísaa úmae iyóro. mirá ónááontave'a íma ó'on-o'on-imayaa é'a Áánútuna kwaásiyave'a amápa'a námúnaa símae iyé'a íma ivátuwe'a ¹⁹ kentáváígwará'á súwa'naa umai námúnaa seró. áséi-kwasai simátimenaunda Áánútu aaí simínana íma sáá'a kwégaina'a avora'á simátime'a Áánútumo aúpá'ó makáin-aimba avora'á simátimenaumpo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁰ mináimbá simátimenaundayavena Áánútu usásisinkowa'a simátimewandarakemba áwáá'a sésa ándáva'a másínkaraawe. áséi-kwasaimo simátimunda mindá kesí mayáímán-ivo mindáyave'a súwa'naa umai námúnaa síyana íma sáá'a káína'a simátíméno.

²¹ kemó mé'o kwéunda-aimba isánááontave'a moóráwai áwí'a Tikikása kosimátiminiye. kwemá kentáásí kwaási Ísóigona mayáí-kwáásí póna íma tuwéna kawé'á umái kwémayaiye. ²² Tikikásaamba ai'maráúnana kentópa'a kweémena kentáásáái kogwésimatimena kentí imáyáa koasiramátinkaina'a asiramái ménaaowe.

²³ kentáásí kwaásiyono. Áánútu kentáásivowe Ísóigo Ísu Káráisitíye aráápamai máyáawai tirumbá kwétimesarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

²⁴ Ísóigo Ísu Káraísitimba tirumbá kwéamesa íma aúwáan-kwaasivimba úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Vírípai

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Vírípai-naoraa-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moóráwai maimaéna mátímakaiye. Póro áséi-kwasai kosimátimuwasa iséa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 16:11-40-vimba kwáyáiye. Póro ó'on-o'on-daopa'a Ísun-aa simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyowasa Vírípai-naoraa-kwaasi Póromba áwa'naa esa évaka-tantaa'a ámúwana súwi séna maanáimbá agaimarówana mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo isáaro. Tímóti kesé máyáísakai Ísu Káráísitina mayái-kwáásírái úye. Vírípai-naopakewai Ísóigona kwaási Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaiye keinárawaka'a kárákwiraawaiye kwétuwa'naa-owaiye maanáimbá isáaro. ² Áánútu kentáásivowae Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi túwa'naa esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'a imáyáa únda-tawai Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁴ keinárawatave'a Áánútumpa'a námúnaa súnda-tawai aasiyaasí sirunkó kawé'á kwéiye. ⁵ aiva'á Áánútuna áséi-kwasai simátimuna'a isé'a súwa'naa umai kwésimatima'mae kwéiye'a ívékwara'a kwésimatimentave'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁶ Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaígóná ááimba ásámai maimaé kwéiyena ívékwara'a kwéiyimba póna Ísu Káráísiti kumínda-tawai minkáwé'-máyaí ánásaniye. mináimbá ísaraumne. ⁷ Ísu Káráísitin-aa simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundavakenkwara'a áséi-kwasai kwésimatime'a miwí táái anondá kwésimatimunana Áánútu úwoi kwésuwa'naa-ena keinárawakwara'a úwoi kwétuwa'naa-isa'a pó'a Áánútu kentirumpimbá kawé'-máyaí maimaé kwéiyiye-imayaa únda mindá kawé'an-iyé. kentí imáyáa kwéundayave'a mirán-áimbá kwésune. ⁸ imáyáamo tímakaunda íma kesí imáyáavinkene su'mainivo Ísu Káráísitina imáyáavinken-aimba tímakaunda árair-aimba isaná Áánútu suwánariye.

⁹ maanáintávé'a Áánútumpa'a námúnaa simátinkanaumne. imáyáa tíma'mae kwénaae'a kawé-tántáá'á awáné'a kawerí'a é'a ¹⁰ amápa-tantaa'a taaínkaa'a é'a kawé-tántáá'á awáné'a kawer-ámbá kwaré'a Ísu Káráísiti kumínda-tawai kawé'á umái méwana kentí sáwí-meyamba íma kwáyainana ¹¹ Ísu Káráísiti imáyáa tímína'a kawer-úramba umái méwasa tuwánésa mirámó íyamba Áánútu áwí'a mósá marésa súwi sénááontave'a mindáyave'a námúnaa kwésune.

¹² kesí kwaásiyono maísáaro. umbai-yántáá'á kesópa'a tiráimba mindáyavesa sáwíva-kwaasi áséi-kwasai ísaraawe. ¹³ Ísu Káráísitin-aa simátímakaundarakemba ándáva'a sínkaraawasa kenká'á kárákwiraawaiye évakarawaiye Ísu Káráísitin-aa ísaraawe. ¹⁴ ándáva'a máyaunda mindáyavena Ísóigo kentáásí kwaási sáwíva'a asir-ayámbá tímísana íma táá'a kaisasá Áánútun-aa asiramái kwésimatima'mae kwégowe.

¹⁵ súwí'a kwáyáintavesa évakarawai tirumbá sáwí'a ésa kentávésa kwenáwí'a kumíniye sésa Ísu Káráísitin-aa kwésimatimembanivo évakarawai kawer-ímáyáávínkémbá Káráísitin-aa kwésimatimewe. ¹⁶ áséi-kwasai simátime'a miwí táái anondá sénaundayavena Áánútu owé sisasá ándáva'a sínkaraawe. ándáva'o máyaunda-aimba évakarawai iséa imáyáa umásinkesa Ísu Káráísitin-aa kwésimatimewe. ¹⁷ évakarawai íma kawer-ímáyáávínkémbán-ivo sáwí-imayaa tokésa sésa Ísu

Káráisitín-aaimo simátíméndamo ésa kesúya maé iyónááowe sésa Ísu Káráisitín-aai kwésimatimewe. kentávésa sésa ándáva'a ména isáínana arunkó umbái táníye sésa Káráisitín-aai kwésimatimewe. ¹⁸ mindáyave'a íma anón-imayaa kwéune. kawer-ímáyáávínkembá Káráisitín-aai kwésimatimewana sirunkó kawé'á kwéivo sáwí-imayaa tokáawagwara'a Káráisitín-aai kwésimatimewana úwoi sirunkó kawé'á kwéiye.

¹⁹ Áánútumpa'a námúnaa kwésewana póna Ísu Káráisitín-amanko kwésuwa'naa-ísasa ayúsinkanaaombo isáúnda sirunkó kawé'á kwéiye. ²⁰ sínkamiyara puwónaum. úwoi ménaumno. mindáyave'a timu'maké'a námúnaa sé'a Ísu Káráisitintave'a íma sigaeyávé'a é'a íma sáá'a káína'a asiramái Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránaumne. mirá úmae kwéiyundantemba Káráísiti áwí'a mósá maránaumne sune. ²¹ marapá'ó máyaundamo é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránáe sé'a máyaundanivo puwé'o kwíyómpa'o iyóna marapá'ó máyaandawaimba usáyaaitanaumne. ²² marapá'ó úwoimo mé'o é'a áúgwara'-mayai mayánaumne. úwoimo máéndayavena siráái táínana puwónaundayavena siráái táínana mirá ína'a mirámó ónaundawaimba íma ísaraumne. ²³ minkáér-ímáyááo kembá kwétavisiye. puwé'a kwíyómpa'a Káráísitiye ménaundayavena usáyaaitarain-tantaa'a póna siráái kwétaivo ²⁴ marapá'ó maúndamo é'a kawé'á umái kembá túwa'naa únda póna kawé'á íníye. ²⁵ mináímbá árair-aimba isa'á isáúnda pó'a marapá'á mé'a keinárawate koménaunda Áánútun-aaiyave'a áraire símae iyónana tirunkó kawé'á ínimba mináímbá ísaraumne. ²⁶ keinárawate ókwara'a koménaundayave'a kentávé'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti áwí'a mósá maránááowe.

²⁷ moórá-aimba asiramái simátíménda ísáaro. kawé'á umái mé'a Ísu Káráisitina áséi-aimba mósá maráiyasa tuwánanaaowe. mirámó íya'o é'a maanká'á mé'a isánaumno. kentópa'a komé'a tuwánanaumo. íma isáúmne. maarán-áímbá isánaundayavaiye sé'a kwésimatimune. mimbórá-ímáyáá é'a asiramái mé'a tiyáántámbo kwimái asiramái mé'a áséi-kwasai simátíma'mae'a kwíyasa mináíntávésa évakarawai áraire sénááowe. ²⁸ kentí namuro-kwáásí túranka'a íma moórá-yantaatavena táá'a kánimba pósa keinárawatavesa sésa Áánútu kwená aampa'á mótínkaraisasa máyáawe-imayaa ésa kesávésa Áánútuna némpata maí'maita kwéune-imayaa ónááowe. ²⁹ Áánútu imáyáa tímísa'a Ísu Káráisitín-aaiyave'a áraire siráawe. Áánútu íma tíyótaasa isa'á keinárawa'a Ísu Káráisitina kwaási-i'a onkákembá tí'o iní'a kwéumatinkaawe. ³⁰ ááéma Ísu Káráisitina mayái siyáántámbo kwimáímo mayááwánda á'a suwánaraamba ívékwara'a mirámó únda kwéise'a tiyáántámbo kwimái kwémayaawe.

2

Káráísiti Áánútu aísamaivimba máyowana áwí'a anómba umánkarain-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáamba kwemá kwétiravayaiye. Áánútumo kwenarumbó tímakaimba asirayámbá tímakaiye. Áánútun-amankomo arumbó tímakaimba moórávimba máyáawe. tirumbá umátínkáva'a kwénaae'a túwa'naa umai máyáawe. mirámó íya'o é'a ² mimbórá-ímáyáá umái mé'a moórá-tirumba ma'mái mé'a kentirumbó tíma'mae'o naíyamba sirunkó anón-kawe'a íníye. ³ mayáímó kwémayaamba íma kentúma maé iyé'a kesúwí'a maimaé iyígwáe íma sé'a Áánútu aísamaivimba mé'a ó'owiyave'a sé'a kentáá usáyaaitaraawe seró. ⁴ íma kesáváiyé su'mai túwa'naa e'a amáparawai túwa'naa oro. ⁵ Ísu Káráísitimo imáyáamo intembá maarán-ímáyáá oro.

⁶ Ísu Káráísiti Áánúturaamba umái ména kwená asirayánkómó intembá umái ména minásíráyámbá íma tokéna ⁷ ivátuwena umarankáání'a mórún-úwana moórá-ininko marankówana anón-éna kwayó-kwáásíráámbá umái ména ⁸ kwaásiraamba umái máyowasa awánowana Áánútu aísamaivimba kumbéna

puwínín-aintavena owé simái kató éna íma úwoi pukáivo sáwí'a ésa taaira'á inkamúwana pukáiyé. ⁹ mirá uráintavena Áánútu pukáimpinkemba usásinankena sanaan-úramba móankena amáparawai túwíka'a kwenáwí'a anómba umánkowasa ¹⁰ pósa Ísu áwí'o tánááombo ésa anómban-iyé sésa amáparawai kívaesa kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé kívairea ¹¹ avora'á Ísu Káráisitintavesa sésa Ísóigoman-iyé sésa Áánútumba kentáásivowa áwí'a mósá maránááowe.

kwaásivimba sáma kamátinke'a máéro siráin-kwasai.

¹² mindáyave'a kesí kwaásiyo ísáaro. keinárawate máyaawandara'a kesáái ísámae iráantemba ívé'a íma keinárawate máyaundara'a kesáái isé'a Áánútumo sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kawer-ámpá'ó métinkarain-aimba imáyáa é'a kwentáv'é'a kwée'a kwenáái tuwáúnavo sé'a táátave'a kwée'a asiramái kwená mayái máyáaro. ¹³ Áánútu aamoimó kwéim-bayai mayánáe sé'a kwéontavena kentirumpimbá mayái maimaé kwéiyisa'a pó'a táátave'a kwée'a kawer-ámpá'á kwa'maé kwégowe.

¹⁴ íma í'ái tinké'a íma aaisambá tiyé'a miráumai máéro. ¹⁵ mirámó é'a kawer-úramba umái máiyana póna kentí sáwí-meyamba íma kwéniye. marapá'ó sáwí-ambo kwarésamo kae'náé'o úmae nááón-kwaasivimba keinárawa'a Áánútuna kwaási mé'a sáwí-imayaa kempimbá íma kwáyaina'a pó'a sáma kamátinke'a ¹⁶ maí'mai'o ónááon-aimba kentirumpimbá asiramái tátokaiya'a pó'a Ísu Káráisiti kumíndara'a aamoí é'a sé'a komáyaawanda pó'a maí'mai'o ónááon-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba pó'a sé'a íma úwoisan-tantaatave'a mayái kwémae'a méraumne sénaumne.

¹⁷ Áánútuna aamoi-yántáá'ó ámenteni'a umái kwenká'á agevamái máyáawe. Áánútuntavesamo imáyáaamo ésamo ándá-aran-dombo átímaraanteni'a umái kembó sínkamiyanamo kesí naaemó kumína'o púwónanamo éna ándá-aran-donkaamba kumíniye. mirámó ondamó éna kesirunkó kawé'á ínimba póna kentirunkógwará'á kawé'á íníye. ¹⁸ miráumai kesirunkómó kawé'ó índantemba kentirunkógwará'á miráumai kawé'á íníye.

Tímótiye Épavarotaitasi miwítí kwaasái.

¹⁹ sáwiyanka'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwíníntave'a Ísu Káráisitimpa'a námúnaavinkemba kwéaisaa-unda póna kentópa'a kuréna koyauweréna kesópa'a téna kentáái másimasimina'a isé'a aamoí ónaumne. ²⁰ kwesé keiráiyé su'mai keinárawatavekai anón-imayaa ékai sékai kawerá umái máya. sáwíra umái máyaa kwésuvo ²¹ évakarawai kesávái-ímáyááwé su'mai ésa Ísu Káráisitina imáyáa íma kwéowe. ²² ánivo ááninkomo avowáná mayáímó áwa'naa intembá áséi-kwasaiyavena Tímóti kembá kwésuwa'naa in-áímbá ísaraawe. ²³ kesópa'o tínín-tantaa'a amu'ma'mái awáné'a Tímótimba ai'maráanana kentópa'a kwína'a ²⁴ kemá sáwiyanka'a kentópa'a kónaundayave'a Ísóigompa'a kwéaisaa-e'a kwéamu'maraumne.

²⁵ imáyáa é'a kesí kwaásigo áwí'a Épavarotaitasi ai'maráanana kentópa'a kwíníye. mirá ónaumne kwésune. ai'marówana kesópa'a téna kentáái másimasimena kesí umbai-máyái tagwésuwa'naa-ena kesé asirayám-báyái kwémayaisana ²⁶ áí'a isa'á kwenáái ísáawana kwemá iséna anón-imayaa éna sí'o imbá asóvamasinkain-aimba kosimátimenae simbá pó'a ai'maráanana kwíníye. ²⁷ árai'a áí'a isaná puwíndayavena kwéisana Áánútu arumbá umánkena asóvamankaraiye. umbai-yántáá'á kempimbá kwáyáinka'a póna puwínana ó'on-umbai-yantaa'a tivó séna Áánútu arumbá umásinkena asóvamankaraiye. ²⁸ mindáyave'a ai'maráandayave'a aamoí únana kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí íya'a íma anón-imayaa ónaumne. ²⁹ kentópa'a kwína'a awáné'a aamoí umánke'a Ísóigompa'a súwi síyana tirunkó anón-kawé'a íníye.

mirán-kwáásí táái mósá máraaro. ³⁰ íma kanaán-umai tasúwa'naa ontávéna kenti anondá kwemá téna kovuwúnavo íma simbá úwoi tasúwa'naa ena Ísu Káráísitina mayáí kwémayaimba puwíndayavena uráivo kwembá awáné'a kwenáái mósá máraaro.

3

Káráísitin-aaiyavai áraire sewáí arupí-kwaasin-owe siráin-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono senda-áimbá ísáaro. Ísóigontavena tirunkó kawé'á ino. siráunda-aimbo ókwara'o sénaunda íma sívón-káínana mináínkó kenká'á kárákiyiniye.

² évakarawai sésa túra'o kárámimo araa'énamo é'o é'a Áánútuna kwaási-i'a ónááowe kwésevo mináimbá íma ísáaro. miwímá iyánkáán-kwáásí sáwí-mayaima kwémayaan-kwaasi tááiman-ivo íma ísáaro. miwí túra'a kárámai araa'éna ésa Áánútuna kwaásiya úne sembánivo ³ kesáámá árai'a Áánútuna kwaási-uranta úne. Áánútun-amanko kentáá imáyáa símakaintaveta Áánútuna imáyáa éta áwí'a mósá maréta Ísu Káráísitimba aamoí umánketa kentáásí mayáiyávéta íya aamoí kwéeta séta kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa íma kanaán-umai ánásasuwanivo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaa ánásasuwaniye kwésune. ⁴ évakarawai sésa kentáásí mayáígó kentáásí sáwí-imayaa kanaán-umai ánásasuwaniye kwésewe. mináimbó árair-aimbo inkákái kemá kawé'á úsina. kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráunda ⁵ kesinó masinkówa'a ayakaumboé-no'waamba kwaéwánasa súma kárámai araa'éna uráawe. kemá Ísareri aisaavutantamba uráundawai é'a Pénisamini-andarakemba ówánasarai kesinóvowi Ípiru-kwaasi-taavinkemba kwésuya'a mináímpinkémbá siráumne. Yútaa-kwaasiti amáámba amáán-kawaa-kwaasi asiramái kwégwaraamba kemá amáán-kawaa-kwaasiti aambá kwakáumne. ⁶ Áánútu aamoí umásinkainkwae kampa'á sé'a Ísuna aampa'á kun-kwáásí sáwí'a umátínkaraumne. amápar-amaambo kwakáunda suwánésa sésa kawé'á kwéiyé siráawe. ⁷ mimbáyáiyávé'a kesí imáyáavinkem-bayai anóm-bayaiman-iyé siráundanivo minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire súndayave'a ááémo mairáunda-mayaiyave'a úwoisam-bayaiman-iyé kwésune. ⁸ Ísu Káráísiti kesí Ísóigoe tarúmai máyaunda pó'a sé'a mindá aiva-tántáá'á éna amápa-tantaakomba usáyaaitaraiye. ó'on-tantaatave'a úwoisan-tantaa'an-iyé kwésune. Ísu Káráísitintave'a imáyáa é'a sé'a Káráísiti aivarawáí isa'á kwesé tarúmai máyaunda pó'a ááémo anóm-bayaimo mairáundayave'a mindá úwoisam-bayaiman-iyé sé'a ivátukaumne. ⁹ Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaamba kwakáundayavai sé'a mináínkó kawé'á umásinkainana Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé síníye mirá siráundanivo ívé'a minímáyáá ivátuwe'a sé'a Ísu Káráísitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyaundayavena Áánútu kentávéna arupí-kwaasiman-iyé kwésiye sune. mirán-áimbá sirááíma kwétaisa'a máyaumne. ¹⁰ Ísu Káráísitintave'a imáyáa únana mirán-ímáyááó anómba isaná sirááíma kwétaisa'a máyaumne. Ísu Káráísiti pukáímpinkemba usásinena asiramái máyáimba pó'a kemá mirá ónaumne-imayaamo únda sirááíma kwétaiye. Ísu Káráísitimba áí'a úní'a umánkaraamba pósa kembó sí'o índai'o umásinkaiya'o é'a kwená áíkona ááimba isánáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. Káráísitimo pukáimba kawer-ímáyáá kwéena pukówa'a mirán-ímáyáá ónáe sé'a kwéunana sirááíma kwétaiye. ¹¹ puwónaundavinkemba Áánútu usásisinkaniye-imayaa kwéunana sirááíma kwétaisa'a amu'maré'a máyaumne.

Póro ayáántán-kwimai mayáí mairáin-kwasai.

¹² sirááímo kwétaiyemo súnnda-aimba Ísu Káráísitina ááimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwéune. Ísu Káráísiti kwená kwaási-i'a umásinkena kasenkuí'a íma umásínkaraisa'a mirán-kwáásí auvóndayave'a asiramái siyáántán-kwimai mayáí

kwémayaumne. ¹³ sirááímo kwétaiyemo sún-da-aimba á'a maisáúmne-imayaa íma kwé'e'a maará kwéune. amápa-kwaasimo isaaisésaraambo kwégwesamo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba kemá mirá kwéune. kesínaaempa'o kwáyáin-tantaa'a íma imáyáa é'a aano paárinin-tantaare su'mai kwégware'a ¹⁴ ayááivá'o kwáyáim-beyamba mayánae sé'a kwégwaraumne. Áánútu Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna séna kwíyómpa'o maí'mai'o ónááomba mindá kentí meéyámbán-iyé siráintave'a mindáyave'a siyáántán-kwimai mayái kwémayaumne.

¹⁵ mirán-ímáyáámó úndantemba sáákaevayan-kwaasiya mimbórá-ímáyáa íyataao. évakarawai ó'on-imayaa owaná Áánútu avora'á mirámó kwéowaina ááimba agaráátinkaniye. ¹⁶ Áánútun-aaí ísaraamba póna mináínkó kentúra'a kárákwiyina'a máéro.

¹⁷ kesí kwaásiyono. úndantemba mirá oro. kesáámó úndantembo kwéon-kwaasi tuwáné'a mirá oro. ¹⁸ ááémo símae'o iráunda-aimbo é'a sirunkó umbái taimbá pó'a ókwara'a simátime'a sé'a Ísu Káráísiti taaira'á pukáin-aimba évakarawai isésa íma aamoí ésa namuroráání'a kwéowe. ¹⁹ toómbó naí-yántáákó áúma mósá marésa tigeemó íí-yántáá'á miwímá íma kwéisasa aamoí kwéesa marapá-tántáátávésawe su'mai imáyáa kwéiyana Áánútu miwímá ánásasuwanivo ²⁰ kesáá kwíyómpata uménaunda-kwaasi únanaya Ísóigo Ísu Káráísiti kwíyómpakemba kuména kusiráníntaveta mindáyaveta amu'makáananaya ²¹ kuména mararákémbá aamoí-súwawaakomba ó'ora-suwawaata aúsinkaniye. asirayámbá tokéna amápa-tantaa'a kanaán-umai kárákwirain-asirayandei kwená ó'oran-auwawaakaanta kentáásúwawaa'a aúsinkaniye.

4

kawer-ímáyááwé su'mai úmae íyóro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. kentí imáyáa kwéunda-kwaasiyomban-owe. Áánútun-aaí kosimátímakaundarakemba Áánútunopa'a tiráantavena sirunkó kawe'á kwéisa'a kotuwánanae sé'a kwéune. Ísóigoe tarúmaimo máyáamba asiramái máéro.

² kemá Póro kaer-ínínkáí túwí'a Yótiyaawe Síntikite asiramái simátime'a sé'a Ísóigontavekai imáyáa ékai aaisan-áímbá ivátuwekai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune. ³ kesémo mimbórá-máyáímó kwémayaandawai simáménda isaaó. minkáér-ínínkórásaráí áséi-kwasaiyavesarai súwa'naa urááyamba po minínínkáí túwa'naa inasarái aaisan-áímbá ivátuwesarai mimbórá-ímáyáa okaiyó kwésune. minínínkáíyé moóráwái áwí'a Kérémentiyé évakarawaiye áséi-kwasaiyavesa kesé asirayám-báyái kwémaesa aúnái'a umái maí'mai'a ónááowai miwí túwí'a Áánútu kwená aúvái-kwandaavimba agaimakáiyé.

⁴ Ísóigoe tarúmaimo máyáamba aasiyaasí tirunkó aamoí íno. ókwara'a mináímbá sé'a tirunkó aamoí íno kwésune. ⁵ paru umái mé'a túwa'naa íyamba amáparawai tuwánanaaowe. Ísóigo sáwíyanka'a marapá'á kumíníye. ⁶ amápa-tantaatave'a íma anón-imayaa é'a Áánútumpa'a áísaa e'a námúnaa sé'a súwi seró. ⁷ mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkaniye. Áánútuna parugómá amápa-parugomba usáyaaitaraiye. Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáamba mimpárúgó tirumpiné imáyáarare kárákwiyiniye.

⁸ kesí kwaásiyono. senda-áímbá ísáaro. árair-aíne aiva-tántááré arupí-yantaare kawer-é su'mai íí-yántááré aamoí kwéon-tantaare kasenku-yántááré kawer-áímbó kwésentantaare áwí'o mósá kwémaraan-tantaare miráumai-yantaatave'a imáyáa úmae íyóro. ⁹ simátímakaunda-aimba kwéise'a táto'mai kawe'á úmae íyóro. mayáímó mairáunda suwánaraavo mirá úmae íyóro. mirámó íyanamo éna Áánútu paru umátinkena keinárawate méniye.

súwa'naa owe séna Póro súwi siráin-kwasai.

¹⁰ ááema kentávé'a imáyáa uráamba súwa'naa ónááon-amba íma kwaémáimbanivo ívé'a kwésuwa'naa-on-amba kwáyáísa'a kwésuwa'naa-owana sirunkó aamoí kwéisa'a Ísóigompa'a súwi kwésune. ¹¹ ímo makáunda-yantaatavena íma sirunkó sáwí'a kwéiye. sáwíva-tantaa'o makáunda-tawai kanaawé sé'a sáwíva-tantaa'o ímo makáunda-tawai úwoi kanaán-iye kwésune. ¹² ímo makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a makáunda-yantaakona aambá á'a awáné'a kwéunana Áánútu imáyáa símísana sirunkó kawé'á kwéisa'a máyaumne. amápa-tantaa'a kesópa'a tiráimba évaka-tawai toómbá maré'a évaka-tawai káno'a maé'a évaka-tawai sáwíva-tantaa'a maré'a évaka-tawai íma sáwíva-tantaa'a maré'a miráumai mé'a kanaán-iye sé'a máyaumne. ¹³ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaisa'a amápa-tantaa'o kesópa'o tiráimba asirayánkwará'á toké'a máyaumne. ¹⁴ ánívo umbai-yántáá'ó kesópa'o tiráimba keinárawa'a súwa'naa uráamba kawé'á uráawe.

¹⁵ aiva'á áséi-kwasai kosimátíma'mae'a kwéiye'a kentí maramá Másétóniyaa-marama tuwé'a ó'on-o'om-barava'a kosimátíma'mae'a kwénaaunda-kanaavimba keinárawa'a Vírípai-naopaken-kwaasiye su'mai kwésuwa'naa-e'a évaka-tantaa'a násímakaawe. Áánútuna kwaási ó'on-daopimpakewai íma násímún-aimba ísaraawe. ¹⁶ Tésárónaikaanaopa'a komáyaawanda-kanaavimba évaka-tawai keinárawapinkemba évakarawai timé'a ti'márówasa mánásímakaawe. ¹⁷ nááwiya mánásimenaao-imayaa íma kwéunda pó'a násimiyawai Áánútu kawé'-mékámbá timínda-meyanko iyíníye-imayaa kwéune. ¹⁸ Épavarotaitasimba amé'a ai'márówana másímakain-tantaa'a aráá'a makáumne. másímakain-tantaa'a Áánútumba ámakaamba áséi-kwiyaumba iséna aamoí kwéin-tantaakaamba makáumne. ¹⁹ Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáantavena kesí Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna keinárawatavena kwembó arááímo tain-tántáá'á timíníye. ²⁰ Áánútu kentáásivowa kwená ó'oran-aaimba kwaikwai'a ínimba árair-aimban-iye.

²¹ Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáan-kwaasiyave'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási kesé máyáan-kwaasi keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe. ²² Áánútuna kwaási Árómáa-naopa'a máyáawaiye Árómáani-kamaani anóndakona kwaásiti mayái kwémayaawai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²³ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

Kórósi

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-íyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimakáiyé. Póro Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana máyopa'a moóráwai áwí'a Épávarasi téna séna Kórósi-naopa'a Ísuna aampa'ó kwégon-kwaasivimba kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewe siráiyé. mindá maarán-kámpár-áimbá sésa Áánútu isasá kwaási owasá avumpimbá égésinarawa'a máyáawai túwí'a mósá máráaro sésa Ísuntavai íma Ísóigoma póna kwíyómpaken-kwayo'nakaamban-iyé sésa évaka-tontavai íma naaró sésa kentú-augwiyaamba toró simái mirán-áimbá kwésewe kosúwana Póro iséna mirán-áimbá tuwáígwáé séna maanáúvái agaimái tuwówasarai Tikikásae Ónísímásiyé mátímakaaiyé.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváiímbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Tímóti kentáásí kwaásigo kesé máyáísa'a agaimaráúmpo isáaro. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaivo isáaro. ² Kórósi-naopakewai Áánútuna kwaási Ísu Káráísitiyé tarúmáimo máyáawai kwembá íma aúwáamba asiramáímo máyáawai isáaro. Áánútu kentáásivowa úwoi túwa'naa ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

³ keinárawatave'o imáyáamo é'o námúnaamo kwésunda Áánútu Ísu Káráísiti avowámpá'á súwi kwésune. ⁴ Ísu Káráísitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaási amáparawavimba kentirumbó kwétimen-aimba isé'a mindáyave'a Áánútumpa'a súwi kwésune. ⁵ aiva'á moóráwai áwí'a Épávarasi áráir-aimba áséi-kwasai simátimuwa'a ísaraanka'a kwíyómpa'o Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba pó'a Ísu Káráísitinka'a agevamái mé'a Áánútuna kwaásivimba kentirumbá kwétimewe. ⁶ aiva'á Áánútu úwoi túwa'naa in-áimbá simátimuwa'a isé'a sé'a áráir-aimban-iyé suwaná mináínkó kawé'ó umátínkaraintemba mináséi-áínkó amápa'-marava'a kóyáwé éna kawé'á kwéumatinkaiyé. ⁷ Épávarasi mináséi-kwásái simátíma'mae iráiwai kwembá sirumbá ámakaundawai keséya kawé'-má'yái kwémayaiwai súwa'naa ena keinárawapimba Ísu Káráísitina mayái kogwémaena íma ivátuwena ⁸ tasimásimena séna Áánútun-amanko Kórósi-kwaasi imáyáa tímísasa kwaásivimba tirumbá kwétimesa kwétuwa'naa-owe siráiyé.

⁹ súwa'a isé'a námúnaa símae kwéiyé'a námúnaavinkemba maarán-áimbá kwésune. Áánútu kwembó arááímo kwétain-tantaa'a sáma kamátinkaina'a awánewana Áánútun-amanko kawer-ímáyáa tímína'a ¹⁰ Ísóigombo arááímo kwétaini'a íyana tuwánéna aamoí ína'a miráumai mémpinkemba ó'on-o'on-kawé'-mayai kwémae'a Áánútumba kawé'á umái kwéawanaantave'a námúnaa kwésune. ¹¹ Áánútu kwená asirayámbá ó'oran-asirayandei asiramátinkainana umbai-yántáá'ó kentópa'o tímimba íma mindáyave'a imáyáa é'a asiramái ménaaontavena kwená asirayámbá tímínana ¹² Áánútu kwená kwaásiyavena to'mayaa umái ságyan-ayampa'a kárákwirain-ayampa'a makáimba kawé'á umátinkena to'mayaa úmakaimba tímíníyé. mindáyavena kentirunkó kawé'á ína'a Áánútu kentáásivompa'a súwi sénááontave'a námúnaa kwésune.

Káráísitina ááine kwená mayáiyégoná kwaasái.

13 Sáátáánigo tunkwi-ayampakewaina asirayánkó tátokaimpinkemba Áánútu sirénaya ááninko kwená imáyáa kwéiwai kárákwirai'pa'a mósinkowanaya 14 ááninko sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisíyukaiye. 15 Áánútun-ane'ó súranderiya ímo awánáúndaya Áánútumo máyáintemba Ísu Káráísiti máyáiwaintaamo awánáúndayaamo mindá Áánútunta kwéawanaundayaawe. Áánútu kwíyómbe maramá íma tarórurainka'a Ísu Káráísiti ména taróruraintantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye. 16 Áánútu súwana Ísu Káráísiti amápa-tantaa'a tarórurena kwíyómbe'ó kwáyáin-tantaare marapá'ó kwáyáin-tantaare awánáúndayantaare ímo awánáúnda-yantaare kwíyómbe'ó kárákwiraawaiye asirayánkwaráwáiyé anómbo máyáawaiye mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. ááninko áwí'a mósá maránááontavena Áánútu súwana ááninko mirán-tántáá'á amápa'a taróruraiye. 17 amápa-tantaa'a íma kwáyáinka'a ááninko máyáísana amápa-tantaa'o taróruraimba kwená asirayándéí tátokaisana kwenamááramaa'a kwáyáiyé. 18 a'nómpínkén-ímáyááo amápa-kura'o kárákwiraintemba Áánútuna kwaási Káráísitin-áúraamba owaná kwemá ti'nónkáámbá éna kárákwiraiye. kwemá aivarí'a éna amáparawai usáyaaitanintavena kwená kwaásira'a kárákwiraiwai póna kwená kwaási aúnái'a umái máyáawaina ááimba póna Áánútu pukáimpinkemba usásinankaraiye. mindáyavena kwemá taróruraintantaakomba amápa'a usáyaaitaraiye. 19 Áánútuna imáyáavinkemba kwená asirayámbá amápa'a Ísu Káráísitimpimba kwáyáísana 20 Áánútu imáyáa éna séna kesááninko taaira'á puwínana kwená naaemá kumínimba pó'a amáparawai paru umátínkáanasa kwíyómpaken-tantaare marapákén-tántáaré simái tarútinkaanasa kesópa'a paru umái ménaaowe séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkenta iyásínkaraiye.

21 Áánútu mináímbá keinárawatavenagwara'a siráiyé. ááéma sáwí'a é'a sáwí-imayaa kwé'e'a pó'a Áánútuna némpa'a mé'a kwená namuro-kwáásiráámbá umái máyómbanivo 22 ááninko marapá'á kumbéna pukáimba póna mindáyavena simái tarútinkena Áánútunde-i'a umátínkarainana sáwí-aimba kempímbá íma kwáyainana aaivimbó maitinkánín-aimba íma kwáyainana Áánútunopa'a mótinkanintavena pukáiyé. 23 ááninko mirá uráivo aiva'á Ísu Káráísitin-ai áséi-kwasai ísaraanka'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a Áánútumo to'mayaa úmakaimba imáyáa é'a amu'maré'a máyáamba póna mináímbó asiramáimo imáyáamo úmae iyé'o ímo kaer-ímáyáámó é'o kwenká'ó agevamáimo ménaaombo éna Áánútu ááninko keinárawa'a Áánútunopa'a mótinkainana kempímbá sáwí-aimba íma kwáyainana aaivimbó maitinkánín-aimba íma kwéniye.

Ísóigona kwaási túwa'naa uráin-kwasai.

kemá Póro mináséi-kwásáigóna mayái-kwáásí únasa amápa'-marava'a simátíma'maesa kóyáwé kwéowe. 24 kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaambanivo sirunkó kawé'a kwéiyé. Ísu Káráísiti kentávéna séna kesí kwaási kesúwawaakaamba umái máyáan-kwaasi kwétuwa'naa-indara'a áí'a índai'a umánkanaaowe siráinka'a minúbái-yántáá'á kesópa'a tiráisa'a mimbáyái kwémayaundanivo kwétuwa'naa-unda sí'a iní'a kwéumasinkaamba sirunkó kawé'a kwéiyé. 25 Áánútuna kwaásira'a mayái maé'a kwenáái amápa'a simátíma'mae iyé'a kawé'a umátinke'a túwa'naa ónaundayavena Áánútu usásinankaraiye. 26 ááéma Áánútu mináímbá aúpá'á makáimba ááemo paáruron-kwaasiye minká'ó paáruraan-kwaasiye íma ísaraawana ívé'a Áánútu kwená kwaási kwéagaraatinkaiye. 27 Áánútu to'mayaa umái aúpá'á makáimba imáyáa éna séna amápa-kwaasiyave'a ó'orankawe-tantaa'a to'mayaa úmakaunda agaráátinkanaumne siráiyé. to'mayaa umái

aúpá'ó makáimba maarán-iye. Káráísiti kempímbá máyáimba pó'a kwesé ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe. Áánútu mirán-áímbá isáígwáe séna ívé'a kwená kwaásiya kwésimasimintaawe. ²⁸ mindáyaveta amáparawaiya Ísu Káráísitin-aaiya kwésimatimune. amáparawai Ísu Káráísitiye tarúmaimo mésa táakaevayan-kwaasiraamba umái mésa Áánútun-aaiyavesa asiramái imáyáa kwéesa ménaaontaveta Áánútumo símakain-kawer-imayaanei simátíma'maeta kwéiyeta séta kárákwiyoro kwésune. ²⁹ mimbáyái áúgwara'-mayai kwénintave'a siyáántán-kwimai kwémayaumne. Ísu Káráísiti ó'oran-asirayamba kwésimisana minásíráyánkó kawe'á umásínkáisa'a siyáántán-kwimai mimbáyái kwémayaumne.

2

¹ maanáimbó simátíménda ísáaro. keinárawate Áréótísiyaa-naopakewaiye kembó ímo suwánaraawaiye anón-imayaa é'a námúnaa sé'a kawerá umáíya máyaa-imayaa kwée'a anóm-bayairaamba umái kwémae'a ² keinárawate miwísé asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a mimbórá-ímáyáá kwée'a Áánútun-aai ísámai kawe'á é'a íma kaer-ímáyáá é'a asiramái ménaaontavena sirááíma kwétaiye. Áánútumo aúpá'ó makénamo agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba ísu Káráísitima isaná mináínkómbó kawe'ó umáímo isánááontavena sirááíma kwétaiye. ³ Áánútuna kawer-ímáyááwé kawer-áiné Káráísitimpimba kwáyáimba Káráísiti kweyáá imáyáaya símísata kwéisaumne. mináímbá isánááontave'a kwésimatimune.

Ísóigoemo tayarúmaimo mé'a maí'mai'a úmae íyóro-kwasai.

⁴ évakarawai kampar-áímbá kentirumbá airaráíya'a kawer-áímbán-iye sé'a kwaráavo sé'a mináímbá kwésimatimune. ⁵ keinárawate íma mé'a ándáva'a némpa'a máyaundanivo keinárawatave'a imáyáa kwéune. Ísu Káráísitin-aaiyave'o asiramáímo imáyáamo kwée'o mimbórá-ímáyáámó kwée'o máyáantave'a keinárawatave'a imáyáa kwéunana sirunkó kawe'á kwéiye.

⁶ mináímbá isánááontave'a anóm-bayai mairáunda pó'a Ísu Káráísitiye tamé'a sé'a kentáásí Ísóigoman-iye kwéseмба pó'a kwesé tayarúmaimo mé'a maí'mai'a úmae íyóro. ⁷ taaigó ánú'o maravímbó kuménamo taaímó tátoraísanamo asiramáímo kwáyáintemba Ísu Káráísiti keinárawate máyaina'a asiramái mé'a kwenááiyave'a áraire símae iyíyana kentirumpimbá anómba íníye. moóráwai áwí'a Épávarasi Ísu Káráísitin-aai simátimuwa'a isé'a asirayán-ímáyáá kwée'a aamoí úmae íyóro.

⁸ évakarawai kampar-áímbá simátimesa ááéraan-kwaasiti aambá kwarésa kwaántá-kwaasiti aambá kwarésa íma Ísu Káráísitin-aavinkemban-ivo kwaásiti imáyáavinkemba úwoi-aimba pósa kampa'á simátiyuwesa tátoraavo kárákwiyoro. ⁹ Áánútuna asir-ayámbá amápa'a Káráísitimpimba kwáyáísana kwaási kunaúkáisa'a ¹⁰ kwesé tarúmai máyáawana asirayámbá tímisa'a minásíráyánkwará'á kasenkuí'a umái máyáawe. kwemá kárákwiraawairare asirayánkwaráwáíréré amáparawairare kárákwiyena asir-ayámbá tímisa'a kasenkuí'a umái máyáamba pó'a évakarawai kampa'á simásiyuwesa tátoraavo sé'a kárákwiyoro.

¹¹ Yútaa-kwaasiya Áánútuna kwaásiya úne séta súra'a kárámaiya araa'éna kwéumpo keinárawa'a íma mirá kwéovo keinárawatavena Ísu Káráísiti maará uráíye. kentí sáwí-imayaao tátokaimpinkemba iyátinkena kwenane'á méaraapatinkaimba pó'a Áánútuna kwaásin-owe. ¹² Ísu Káráísiti pukáísasa utámakaavo keinárawa'a nombó péráamba púwówasamo utámaráanteni'a kwéowe. Áánútu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankowa'a mindáyave'a sé'a árai'a asirayámbá tokéna mirá uráíye sé'a Káráísitiye

tarúmai máyáantave'a usásintínkáanteni'a kwéiye. ¹³⁻¹⁴ ó'onkaa-kwaasi ombá sáwí'a kwéé'a sáwí-imayaayave'o tirááyave'o kwéon-ambo kwakáantave'a Áánútuna némpa'a máyómbanivo Áánútu Káráisitinte tarútinkena aúnaí'a umátínkaraiye. kesáá Áánútuna áamáamba íma ísámai kawe'á kwéowananaya kesáámó sáwí'o ówándaya aúváivimba agaimarówana kentáásí sáwí-meyamba kentáásópa'a íma tínintavena Ísu Káráisiti taaira'á pukáimba póna kesáámó sáwí'o ówándayaawe sáwí-imayaawe Áánútu maisiyuwénaya Ísu Káráisitimbo pukáimpinkembo usásinankaraintemba usásinkenaya aúnaí'a umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaayavena íma imáyáa úmae kwéiyiye. ¹⁵ Ísu Káráisiti taaira'á pukáinka'a Sáátáánigona asirayáné kwená kwayó'nárawati asirayáné maisuwéna usáyaaitaraimba áái'o tiyésamo kwaásimo tínkankesamo tiyáántámbo taan-tembá Ísu Káráisiti miráumai amáparawai túranka'a usáyaaitaraiye.

¹⁶ Ísu Káráisitimo keinárawatavenawe séna uráintave'a kampar-áímbá simásiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. évakarawai évaka-tomba aambá aunésa anón-kanaa aambá aunésa kwíyómbó tayain-kánáá aambá aunésa saavaatirá'á aambá aunésa mirán-tántáá'á aambá áúnkaavo keinárawa'o mirán-tántáákómbó ímo kwaráiyasamo aaivimbó maitinkáiyamba íma ísáaro. ¹⁷ mintántáá'á aáonomo paárinin-tantaakona awaamé'a umái agaráátínkaraimba mintántáákóná ááimba Ísu Káráisitima éna á'a paáururaiye.

¹⁸ évakarawai kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iye sésa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá maré'a aamoí oró kampa'á kwésemba miwí táái íma ísáaro. miwí kaainkáámbó awánaan-aimba kwésimatimesa sésa mindáyaveta amáparawai usáyaaitaraumne kwésesa miwítí sáwí-imayaavinkemba kampar-ímáyáá kwéesa miwí túma maé kwéiyesa ¹⁹ Ísu Káráisiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. a'nónkó amápar-auwawaaka'o kárákwiraisanamo ánúnkomo amápa-kura'o tátokaisanamo anómbó intembá Káráisiti kwená kwaásira'a kárákwimai tátokaisasa Áánútuna imáyáavinkemba anómba kwéovo minkámpá-kwáásí Káráisiti kentáará'ó kárákwiraiwaimba íma tátoraamba áúkaawe. mindáyave'a miwí táái íma ísáaro.

Káráisitinte tarútinkena aúnaí'a umátínkarain-kwasai.

²⁰⁻²¹ Ísu Káráisitimo pukáintemba keinárawa'a kwemó uráinteni'o uráamba kwaántá-kwasiti aambá kwégwarowana minánkó tátokompinkemba Káráisiti iyátínkaraiye. marapákén-kwáásí aambá áúmbakaan-tontavesa sésa íma né'a íma uwá'namai awáné'a íma táto'mai awánaaro kwésen-aimba nóra séra kwégwaraaa. ²² mináímbá kwaásiti imáyáavinken-aimba marapákén-tántáá'á póna nánááomba úwoi násuwanaaowe. ²³ mirán-áímbá kwésesa kwíyómpaken-kwayo'narawati imáyáa mósá marésa karuwaa'á kwéesa kampa'á sésa kwaási úwoisan-tantaa'an-iye sésa kentú-augwiyaamba toró sewasá évakarawai tuwánésa kampa'á sésa kawer-ímáyáágwáráwáín-owe sembánivo mirán-ámbá kwáráamba sáwí-imayaayavesamo tirááyavesamo kwéomba íma kanaán-umai maisuwáínana ánásanivo úwoi kwaíkwai'a íniye. mindáyave'a íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe seró.

3

¹ Áánútu keinárawa'a usásitinkena Ísu Káráisitinka'a tarútinkena aúnaí'a umátínkaraimba pó'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí é'a Káráisiti Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á máyáin-ayampaken-tantaatave'a imáyáa é'a aamoí oro. ²⁻³ púwón-kwaasimo imáyáamo ímo ontembá keinárawa'a miráumai marapákén-tántáá'á íma imáyáa oro. Ísu Káráisitiyemo tarúmaimo máyáamba Áánútu miráumai kwentávái asiramái maígwáe séna kwégarakwiye. mindáyave'a

marapákén-tántáátávé'a íma imáyáa é'a kwíyómpaken-tantaatave'a imáyáa úmae íyóro. ⁴ Ísu Káráísiti aúnái'a umái máyáawaina ááimba pó'a kumíndara'a kwesé mé'a ó'ora-sagayan-ayampa'a ménaaowe.

aúnái'a umátínkáva'a kwéiyiye siráin-kwasai.

⁵ mindáyave'a ánásanintave'a sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowanamo kwéyavisin-tantaa'a túwáaro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáyo-tantaa'o kwéowaine tigaeyávé'o kwéowaine sáwí-yantaatave'o tirááiyave'o kwéowaine túran-andamo kwéowaine mirámó kwéomba túwáaro. túran-anda kwéowai marapá-tántáátávésa aamoí ésa íma Áánútuntavesa aamoí kwéomba túwáaro. ⁶ Áánútun-aai íma ísámai kawé'á kwéesa mirá-sáwí'á kwéomba póna Áánútu áwáá'a séna sáwí-meyamba timíniye. ⁷ ááéma mirá-sáwí-ámbá kwaré'a miráumai méraawe.

⁸ miráumai máyómbanivo ívé'a tínaaemba umáméro. mindá maarán-tántáá'án-iyé. áwáá'a kwésewaiye aaisambá kwésewaiye tíyámba kwéumatinkaawaiye simái sáwí'a kwéumatinkaawaiye sáwí-aimba kwésewaiye mirán-tántáá'á tínaaemba umáméro. ⁹⁻¹⁰ sáwí-kwaasi mé'a mirá-sáwí'á uráambanivo á'a ivátuwe'a aúnái'a umái mé'a Áánútumbo kawé'ó umáímo awánanaaontavena kwenkááni'a umái aúnái'a umátinkena miráumai aúnái'a umátínkáva'a kwéiyivo keinárawapinkemba kampar-áimbá íma seró.

¹¹ Áánútu mirá uráintavena maarán-áimbá íma aivar-áimbán-iyé. évakarawai Yútaa-kwaasi owasá évaka'a ó'onkaa-kwaasi owasá túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá évaka'a ímo túra'o kárámaimo araa'énamo kwéowai owasá anón-umipaken-kwaasi owasá ó'on-kwaasiti mayáír'á meéyámbakaan-kwaasi owasá úwoimo máyáan-kwaasi owasá mirá kwéovo mináimbá íma aivar-áimbán-ivo Ísu Káráísiti aivarí'a umái ména kwená kwaási amáparawaivimba máyáiyé-aimba aivar-áimbán-iyé.

¹² Áánútuna kwaási-i'a owaná arumbá kwétimena ítámarena séna kendéin-owe siráimba pó'a maará iyasa tuwánanaaowe. tiruntavé'a é'a kawé'á umátinke'a kentúma íma maé iyé'a paru umátinke'a umbai-yántáá'ó kwáyáimpimba asiramái máyáamba íma ivátuwe'a ¹³ íma ááéma áwáá'a sé'a évakarawaimo sáwí'o umátínkémba íma imáyáa é'a anondá mirán-oro. Ísóigo kentí sáwí-imayaamo maitiyuwéna ímo anondámo sáwí-meyambo tímíntemba keinárawa'a mirán-oro. ¹⁴ mirámó kwéomba keinárawapimba amáparawaivimba tirumbá kwétimé'a mirámó é'o é'a mimbórá-ímáyáá kwéé'a minámápár-áintávé'a kawé'á umái ménaaowe. ¹⁵ mimbórá-ákúni'a umái mé'a paru umái ménaaontavena Áánútu ítámakaimba pó'a Ísu Káráísitimo parumó umátínkáimba kentáásirumpimba kwaíkwai'a ínkwáe-imayaa é'a súwi seró. ¹⁶ Ísu Káráísitina ó'oran-kawer-aínko kentirumpimbá anómba íno. keinárawapimba kawer-ímáyáávínkémbá kwenáái mósímam-besimamba úmae kwéiyé'a arupí umátinke'a Áánútumpa'a súwi kwése'a Áánútun-aai aúváivimba agaimakáan-aimba sé'a monor-ímá sé'a Áánútun-amanko simátímakain-ima sé'a Áánútuntave'a tirumpimbá aamoí kwéé'a imá seró. ¹⁷ mayáímó kwémae'o aaimó kwéseмба Ísóigo Ísuna asirayándéi mirá kwéé'a kwemá keinárawate máyáintave'a Áánútu kentáásivompa'a súwi seró.

aarakwáré tíráá'maare miwítí kwaasái.

¹⁸ aaraiyómbá ísáaro. Ísóigondeiman-ovo kentuwai'máá táái ísáaro. ¹⁹ kwaai ísáaro. kentuwainímbáá'a tirumbá kwétimé'a íma sáwí'a umátinke'a kawé'á umátínkáaro. ²⁰ iyámpói-inaamaru ísáaro. amápa-tantaatave'a kentinóvowi táái ísáaro. mirámó íyanamo éna Ísóigo aamoí íniye. ²¹ iyámpói tivoísái ísáaro. kentí iyámpóimo arupí umátinkanaemo kwéseмба kentí iyámpói íma kawé'á úmaesa íyóvo-imayaamo é'a úwoisan-aimpinkemba simái kaénáaro.

²² évakarawai miwítí mayái mayáígwáe sésa meéyámbakaawai ísáaro. amápa-tantaatave'a kentí anón-kwaasi táái ísáaro. miwí túranka'a aamoí umásinkai gwae

su'maiyave'a íma mirán-káwé'á é'a úwoi-kanaagwara'a mirán-káwé'á é'a Ísóigontave'a táátavai-imayaa kwée'a kentí anón-kwaasiti mayáiyávé'a íma kaer-ímáyáá é'a kawe'-má'yái má'yáaro. ²³ mayáímá kwémae'a sé'a kesí anón-kwaasiti mayáiyé su'mai ímanivo Ísóigona mayái-kwáásíyá úne sé'a kawe'-má'yái kwémae'a karuwaa'á oro. ²⁴ mirámó kwéomba maarán-áimbá imáyáa oro. Ísóigo kwená kwaásiyavena to'mayaa úmakaimba mimbéyámbá timíníye. Ísóigo Káráísiti kentí anóndako úramba ména kentí meéyámbá tiména ²⁵ sáwí'o uráawai sáwí-meyamba timíníye. íma taaínkaar-umai-meyamba timínívo arupí umai-meyamba timíníye.

4

¹ meéyámbakaan-kwaasiti anon-kwaasi ísáaro. kentí mayái úwoi kwémayaan-kwaasira'a arupí umái kawe'á umái kárákwire'a maarán-áimbá imáyáa oro. miwítí anóndakoe kentí anóndakoe mimbóráwáímá éna kwíyómpa'a má'yáivo arupí umái kárákwiyoro.

námúnaa sésa arupí umái maésa owáíná kwaasái.

² amáparawai ísáaro. námúnaa símae kwéiye'a mirá kwéomba íma ó'on-o'on-imayaa é'a námúnaamo kwésen-imayaa é'a Áánútumpa'a súwi seró. ³ námúnaamo kwésemba kentááyáváígwárá'á súwa'naa umai seró. Áánútumba áísaa íyana aambá kwiyínata ásí-kwasaiya simátimenaumne. mináimbá aúpá'á makéna agaráátínkaraimba mináínkóná ááimba Ísu Káráísitiman-íye. aúpá'ó makéna agaráátínkarain-aimba simátimewandarakemba áwáá'a siyésa ándáva'a mósínkaraawe. ⁴ Áánútu mimbáyái símakowa'a mairáundanivo kwenáái avora'á simátimenaundayave'a súwa'naa umai námúnaa seró.

⁵ Áánútumpa'a íma tamáyáan-kwaasivimba kawer-imáyáávínkémbá kawe'á umái mé'a kanaamó kwáyaindara'a miwívimbá Áánútuna mayái maimaé íyóro. ⁶ aaimó kwésemba kawer-áiné ásí-aine su'mai kwésemba pósa tísaa íyamba anondámo simátimiyán-aimba íma avakáá é'a ásí-aine su'mai simátíméro.

⁷ kentáási kwaásigo áwí'a Tikikása kwená imáyáa kwéundawai kentópa'a kweémena kesáái amápa'a kosimátimíniye. kesáámó úndantemba Ísóigona mayái-kwáásí ména mimbáyái íma ivátuwena kawe'á umái kwémaena ⁸ kentáásáái kosimátimena asiramátinkanintave'a ai'maráúnana kentópa'a kweémena kwíníye. ⁹ moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Ónísímási kwemá kentáási kwaásigo éna kwená imáyáa kwéundawai kawe'-má'yái kwémayaiwai kwesé kwémesarai kentáávimbá paárurain-tantaakon-aaí kosimátimeyaaíye.

¹⁰⁻¹¹ moóráwai áwí'a Árísítakasi kesé ándáva'a má'yáiwai keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésisana Páánápáasi anáávéigo áwí'a Mááka keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Yósúwa moórá-kwí'a Yásátasi keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésiye. ké'naamba maanáimbá simátime'a sé'a Máákaamo kentópa'o kwémenamo kwínímbo é'a kawe'á umánkáaro kwésune. Yútaa-kwaasi Ísu Káráísitiye tarúmáimo má'yáampinkemba minkáúmbó-kwáásíyé su'mai kesé mayái kwémaesa Áánútumo kárákwiraipa'o kwaásimo ménaaontavesa kesé mayái kwémaesa kwéasiramasinkaawe.

¹² moóráwai kentí naaópakewai áwí'a Épávarasi keinárawatavena séna kawe'á umái máéro kwésena kwemá Ísu Káráísitina mayái-kwáásí éna keinárawa'a túwa'naa umai asiramái námúnaa símae kwéiyena Áánútumpa'a maarán-áimbá kwésiye. Áánútun-aaí asiramái táto'mai kawe'á é'a Áánútumbo arááímo tainí'a amápa'a kwée'a táákaevayan-kwaasiraamba umái asiramái ménaaontavena mindáyavena námúnaa

kwésiye. ¹³ keinárawa'a Kórósi-naopaken-kwaasiye Áréótísiyaa-naopaken-kwaasiye Írápórísi-naopaken-kwaasiye túwa'naa ínintavena anóm-bayai kwémayaimba awáné'a kwésimatimune. ¹⁴ moóráwai áwí'a Árúku kwená imáyáa kwéundawaiya kentáásí sontaa-kwáásí éna keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésisana moóráwai áwí'a Tímási keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye.

¹⁵ Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopakewaiyaveta séta kawé'á umái máéro kwéseta Áánútuna kwaási Nímpaana naaúmpa'a torupamáí máyáawaiyaveta séta kawé'á umái máéro kwésunda kosimátíméro. ¹⁶ maanáúváivínkén-áimbá táámpamai síya'a amáparawai isáíyuwe'a ti'maráiyasa maimaésa Áánútuna kwaási Áréótísiyaa-naopa'a máyáawai mátimiyasa awánésa ísáaro. miwíyávé'a tímakaunda-auvai timíya'a mimpínkén-áimbá ísáaro. ¹⁷ moóráwai Ákípáasimba simáme'a sé'a Ísóigo ámakaim-bayai asiramái kwémae ánásao siyé simáméro.

¹⁸ ayááírá'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. kemá Póro sé'a kawé'á umái máéro kwésune. kemá ándáva'o máyaunda-imayaa kwée'a Áánútumpa'a námúnaa símae íyóro.

Áánútu úwoimo kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

1 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaika-naoraa-kwaasitopa'a agaimái mátímakaiye. Póro ásí-kwasai kosimátimuwasa isésa áraire sésa Ísunka'a aráápamai méraawe. mináimbá aantá-kwaasi táái-auvaivimba 17:1-9-vimba kwáyáiyé. Ísun-aaí Póro ó'on-o'on-daopa'a kosimátimena Kórínti-naopa'a komáyónka'a Tímóti Tésárónaika-naopaken-kwaasi táái kosimátimena kwéaisaa-un-aimba kosimámuwana anondá-aimba agaimái tímúwasa mátímakaawe.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváivimbá agaimaráúmpo isáaro. moóráwai áwí'a Sáírasiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo isáaro. Tésárónaika-naopakewaima Áánútuna kwaási isáaro. Áánútu kentáásivowae tarúmaimo Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmaimo máyáawaima isáaro. Áánútu úwoi kwétuwa'naa-ena paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

Tésárónaikaavaken-kwaasi Áánúntumpa'a agevamái máyáan-kwasai.

² námúnaamo súndarataamo únda keinárawataveta imáyáama éta Áánúntumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. ³ Ísun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a pó'a kwená mayáímá kawé'á umái kwémayaawe. Áánútumba tirumbá kwéametave'a pó'a kawé'-má'yáímá asiramái kwémayaawe. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti árai'a kumíníye sentávé'a pó'a asiramái mé'a kwéamu'maraawe. miraráán-umai máyáantaveta imáyáama éta Áánútu kentáásivowampa'a súwi kwésune. ⁴ Áánútu arumbá kwétimena kwená kwaási-i'a umátínkaraimba á'a tuwánaraumne. ⁵ íma kentáásí imáyáavinkemba úwoi-kwasai kosimátimewandanivo Áánútun-amanko keséya máyowata Áánútuna asirayánkwárá'á ásí-kwasai kosimátimeta ásí-kwasaiyaveta áraire asiramái siráundaya mináséi-kwásái kosimátimewana'a ísaraawe. ísowata séta Áánútuna kwaásiman-owe siráumne. keinárawate keséya maéwándarata kwétuwa'naa-eta máyaawana'a suwánaraawe. ⁶ Ísóigomo úntenkwara kesáámó ówándantenkwara'a mirá uráawe. mirámó umbá umbái tiyómbanivo íma ivátuwanae sumbá simátimakon-aimba méyatokaawe. Áánútun-amanko imáyáama tímúwa'a tirumbá kawé'á umái mé'a ásí-kwasai méyatokaawe. ⁷ miraráán-umai máyómba pósa Áánútun-aaiyavesamo áraire kwésen-kwaasima Másétóniyaavakente Ákáyaavakente miráumai-naoken-kwaasima kembá tuwánésa kemó untembá miwímá uráawe. ⁸ Ísóigona kwaasái keinárawatopakemba simátíma'maesa kuráawe. íma Másétóniyaa-kwaasigwara Ákáyaa-kwaasigwarare su'mainivo amápar-ayampaken-kwaasigwara'a ísaraawe. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáan-aimba amápar-ayampaken-kwaasi ísaraawe. Áánútunka'a agevamái máyáan-aimba á'a ísáamba póta íma ókwarata simátimenaumne. ⁹ kentópataamo komaéwándara'a kawé'ó umásinkarontavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. kwaántá-kwaasiti aambá tuwésa Áánútunopa'a tiróntavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu asirayánkwáráwái árai-Isoigo kwená mayáímá kwémayaantavaiye sésa kawer-áimbá kwésewe. ¹⁰ ókwara'a kwíyómpakemba Áánútu ááninko Ísuma kumíníye sé'a kwéamu'maraantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe. Áánútu Ísumba pukáimpinkemba usásinankowana sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkena séna Áánútu aivimbá maitinkáíndara'a

iyátinkaundawai íma maitinkáníyemo siráiwaimba amu'maráantavesawe sésa kawer-áimbá kwésewe.

2

Tésárónaikaava'a Póro mayái mairáin-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate komaéwándarata áúgwara'-mayaimo mayááwándaya áta suwánaraawe. ² ímo kentópa'o kówánda-kanaavimba Vírípai-naopa'a komaéwánasaya suwánamai sínkamesaya sáwí'o umásínkón-aimba á'a ísaraawe. Áánútu kwená asirayámbá símakowana póna íma sáá'a kówata úwoi poposaa umáíya Tésárónaikaavata kentópata Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne. sáwí'o umásínkówaiya umbaiyá siyómbanivo íma tuwááwándaya ³ íma kampa'naampár-ímáyáávínkémbá simátimeta íma aarai-úmóyán-ímáyáávínkémbá simátimeta íma kwaé'mái-aimpinkemba simátimewandayaanivo ⁴ Áánútu kentááyávéna séna kesí kwaási ontávé'a áséi-kwasai kosimátíma'mae'a koró súwata simásímakain-aimba kosimátíma'maeta kuráumne. Áánútu kwenísarena kesiruntá taainánimba póta mayáímá kwémaeta séta kwaásimo suwánésayaamo ésa évaka'a aamoí íyasa évaka'a íma aamoí ónááomba póna Áánútu suwánéna aamoí íníye-imayaama éta mayáímá kwémaeta ⁵ kentópa'a áséi-kwasai kosimátimeta íma tirunkáámbá koairá'mai-aimpinkemba kosimátiméwándaya ísaraawe. íma simái á'owana náaindaantaveta súran-anda kwéeta kosimátiméwándaya Áánútu suwánaraiye. ⁶ íma simáímo keinárawakwara ó'on-kwaasigwara'a kesúwíta anómba ónáe-imayaama ovó séta kosimátímakaumne. keinárawate maéwándarata Ísu Káráísiti si'marón-kwaasiya ówándanivo íma anón-kwaasi-ita umái méta ⁷ kwempatá umái méta aaraigómó kwená iyámpóímo kárákwiyin-ita uráumne. ⁸ keinárawa'a kesiruntá tímaketa Áánútuna áséi-kwasai kosimátimeta sínkamiyata puwúnavo-imayaa íya ówándaya Áánútuna áséi-kwasai kosimátímakaumne.

⁹ kentáásí kwaásiyono. keinárawate maéwándarataamo asirayám-báyáímó mayááwánda táaka'a makáawe. Áánútuna áséi-kwasaimo simátiméwándaya no'wáámba irarómba enónka'a aaváyaara'a mayáíyá mairáumne. toómbá íma úwoi simígwáe séwándaya toómbá meéyán-umai kwéneta mairáumne. ¹⁰ keinárawa'a Áánútunka'a agevamái máyáawaiye maéwándarata kawé'á umái arupí umái méta íma sáwí'a ówándaya maéwána'a suwánontemba Áánútugwara'a suwánaraintaawe. ¹¹⁻¹² tivoísáímo kentí iyámpóímo kárákwiyonten-umai moórá-mora-umai kesáámá kárákwireta méta paru umátinketa Áánútun-aaí kawer-áimbá kwésimatimeta séta miraráámbá iyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana Áánútu aamoí íníye siráumne. Áánútu kwésimba pó'a kwemó kawááipa'a kwená ságan-ayamapa'a táménaaowe. mirámó iyantave'a Áánútu arááíma kwáréwana kwemá aamoí íníye.

¹³ maarán-áínkwará'á Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune. Áánútun-aaí simátiméwándarata keinárawa'a sé'a kwaási taaiman-íye íma sumbá Áánútun-aaíman-íye sé'a tirumpimbá asiramái méyatokaawe. simátímakaunda-aimba árai'a Áánútun-aaíman-íye. simátímakaunda-aintave'a áraire kwéseмба póna mináínkó kwétuwa'naa-íye. mindáyaveta iséta Áánútumpa'a aasiyaasí súwi kwésune.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. Yútaa-ayampaken-kwaasi Ísóigona kwaasi Ísu Káráísitiyemo tarúmaimo máyáan-kwaasimo uráantemba keinárawa'a mirá uráawe. Yútaa-ayampaken-kwaasimo miwívínkémbá Ísu Káráísitin-aaíyavesa áraire kwésempinkemba sáwí'a umátinkaraantemba kentí kwaási kembá sáwí'a umátinkaraawe. ¹⁵ miYútáá-kwáásí tíkwá'náma naaóv'á Áánútun-aaí simátímakowai tínkanto'na úmae kwéiyuwasá

putásowasa maimaé kwéiyesa mátínkamae iyówasa miwí tisaavutantamba ésa ívé'a máyáawai Ísóigo Ísumba inkámúwana puwúwasa kentáamá sáwí'a umásinkesa kwakáawe. mirá untávéna Áánútu íma aamoí umátínkaraiye. miwímá amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbán-owe. ¹⁶ Áánútu sáwí-ampakemba kawer-ámpá'á métinkanintaveta ó'onkaa-kwaasiyaveta Áánútun-ai simátíma'maeta kwégundaya Yútaa-kwaasi aambá áúsinkesaya amápa-kwaasiti namuro-kwáásíráámbá kwéowe. tíkwá'nátí sáwí-mayaigwara'a ívé'o máyáan-kwaasi maimaé kwéiyowana ívé'a Áánútu áwáá'a kwétiyiye.

Póro ókwara'a kotuwánanae siráin-kwasai.

¹⁷ kentáásí kwaásiyono. kembá tiyuwéta maanká'á sáwíyanka'a taméta keinárawataveta imáyáama ávááraumai kwéeta kembó kotuwánanaunda-antaveta kwéavakaa-eta ¹⁸ ókwara'a kotuwánanae séta kemá Póro sé'a ókwara'a kotuwánanae síma-síma'a kwéunana Sáátáánigo aambá áúsinkaraiye. ¹⁹ naaémba Ísóigo Ísuma kumínimba aúranka'a kométa nóintaveta amu'maránaundayawa'i. nóintaveta aamoiyá ónaundayawa'iyo. keinárawataveta imáyáa éta aamoiyá ona'á ²⁰ kentáá súwí'a mósá maráiyana sirunkóyá aamoí íniiye.

3

¹ kentávékai ávááraumai imáyáama kwéekaimanivo maankákái maékai keinárawa'a ó'opa'a máyáantavekai Áténesi-naopa'a keirái maékai ² Tímótimba ai'marááwáyana kentópa'a kuráiyé. Tímóti kentáásí kawe-kwáásí póna kwesé keséya Áánútuna mayáiyá kwémayaunanaya póna Ísu Káráisitina áséi-kwasai simátíma'maena kwégwiye. kotirávayaina'a Áánútunka'a agevamái asiramái meígwáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. ³ Áánútun-ai ímo ísááwai sáwí'a umátinkaiya'a Áánútumba aúwáavo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé. Áánútu séna kesááimo ímo ísááwai sáwí'a umátinkanaaowe siráimba pósa kentáá sáwí'a kwéumasinkaamba á'a ísaraawe. ⁴ keinárawate maéwáandarata séta sáwí'a umásinkanaaowemo siráundaya ívé'a magwévaarisa'a kwéawanaawe. ⁵ kemá imáyáama é'a Sáátáánigo séna Áánútumba auwésa kesáái isáígwáe siráintave'a mirá uráawe. Áánútunka'a agevamái máyáao sé'a kentáái isánáe sé'a Tímótimba ai'marááwánana kentópa'a kuráiyé. kentópa'a mayáímá komayááwánda áúgwara'-mayaima mairáunda ívé'a mimbáyáígón-áúma íma kwáívo sé'a Tímótimba ai'marááwánana kuráiyé.

⁶ Tímóti kentópa'a koména koyauweréna kesópa'a téna keinárawatavéna séna Áánútumpa'a tirumbá kwétimesa kwenká'á agevamái asiramái máyaawe séna áséi-kwasai tasimásímakaiye. keinárawa'o kentávé'o sé'o kawer-áímbá kwéiyemo senkwará'á tasimásímakaiye. kesáámó sétaamo keinárawa'a kotuwánanaemo súna'o kentááyávé'o tatuwánanaemo senkwará'á tasimásímakaiye. ⁷ Áánútun-ai kwésimatimundarakemba évakarawai sáwíta umásínkáanka'a Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái asiramái máyáan-aimba tasimásímakaimba póna sirávayai-aimba tasimásímakaiye. ⁸ Ísóigompa'a tarúmáimo asiramáímo máyáan-aimba iséta póta kawetá umái máyaumne. ⁹ Áánútunka'a asiramái máyáawata póta Áánútunopata kentáásirunko kawe'á kwéisata Áánútumpata súwi kwésune. ¹⁰ keinárawatopa'o kónaunda-amba Áánútu kwi'maráníntaveta eénáínka'a aaváyaara'a Áánútumpata asiramái áísaa úmae kwéiyune. Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáambanivo moóráva'a kwéyuwaantaveta kotúwa'naa ónái séta Áánútumpa'a asiramáiyá kwésune.

¹¹ námúnaa kwésundaya pósarai Áánútu kentáásivoe Ísu kentáásí Ísóigoe umái kentópa'o kónaunda-amba kwisinkáyááoie. ¹² námúnaa kwésundaya póna ke-siruntá ávááraumai tímakaundanten-umai Ísóigoma imáyáa timína'a moórá-mora-umai ísámai kentirumbá kwétime'a amápa-kwaasivimba kentirumbá kwétime'a ménaaowe. ¹³ mirá iyana Áánútu kentirunkómbá asiramátinkaina'a Ísu kentáásí Ísóigomo kwená kwaásiyemo kumíndara'a Áánútu kentáásivowa aúranka'a kawé'á umái maíyana sáwí-aimba kempímbá íma kwénintaveta námúnaa kwésune.

4

miráyáámó kwéunanayaamo Áánútumo aamoiyáámó kwéumasinkain-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. moórá-ainkwar'a ísáaro. Ísoigo Ísuwe tarúmaimo máyaundayaveta kwákwiyeta asiramái simátimeta séta Áánútumbo arááímo taiwáíná ááimba agaráátinkaundaya kwa'maé kwégwiyaana Áánútu tuwánéna aamoí umátinkaniye. mináínkóná ááimba á'a kwégwaraavo miráumai kwa'maé'a koró. ² Ísóigo Ísu simásímakain-amaanta simátimewanda á'a isé'a kwégwaraawe. ³ Áánútu maarámó iiyávéna kwéankaiye. keinárawa'a Áánútumpa'a té'a kwendéi taaúráaro. aarai-úmóyáné inaamaru-úmóyáné aséráaro. ⁴ kwaaimó é'a aaraimó mayánááomba arupí umái máyáaro. mirámó ónááomba Áánútu mirámó iiyávéna kwéankaiye. ⁵ Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasimo ontembá íma mirán-oro. pói-iyankomo kwaaván-ínímbó maráintemba íma mirán-oro. ⁶ Áánútuna áamámba miráumai kwáyaintavai aaraimó mayánááomba kentí kwaásima íma sáwí'a umátinkáaro. ké'naamba simái ságamatimeta séta mirá-sáwí-ámpá'ó kwíyanamo éna Áánútu umbai-méyámbá timíníye. ⁷ Áánútumo kwená kwaási-i'o umásínkáinta kawé'ó umáímo maíyáváiyá kwéumasinkaintaawe. íma sáwí'a umái mai-íta kwéumasinkaintaawe. ⁸ mindáyavesa súnda-aimba isésa tínaaemba umámiyawaima íma kwaásiye su'mai tínaaemba umátimenaomba pósa Áánútu kwenamambá kwétimiwainkwar'a tínaaemba umámenaaowe.

⁹ keinárawa'a kentí kwaásima Áánútun-aaiyave'a áraire kwésen-kwaasi moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba Áánútu agaráátínkaraimba pó'a á'a mirá kwéovo moórá-morawaivimbo kentirumbó kwétimen-aimba maankwándááívímbá íma agayánaumne. ¹⁰ keinárawa'a Másétóniyaa-ayampaken-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire kwésen-kwaasivimba á'a kentirumbá tímakaawe. asiramái séta moórá-morawaivimba kentirumbá tíma'mae'a iyóro kwésumpo ¹¹ asiramái imáyáa kwé'e'a paru umái mé'a kentúra'a kárákwíye'a toómbó mayánááontave'a mayáímá máyáaro. mináímbá á'a simátímakaunda ¹² mirá é'a mayái mayáíya'a Áánútumpa'o ímo tiráan-kwaasi tuwánéna keinárawatavesa kawé-kwáásímá owémá sénááowe. mirá é'a mayái mayáiyana íma tááin-tinkaniye.

Ísóigoma kumínín-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Áánútun-aaiyavesamo árairemo siráan-kwaasimo púwówasamo utámakaan-kwaasi tááiyave'a tirunkó sáwí'an-ivo séta árair-aimba simátíménda ísáaro. Áánútunka'o ímo agevamáímo mésamo Ísu kumíndara'o pukáampinkembo usásinaiyavesamo ímo amu'maráan-kwaasi tirumbá sáwí'a kwéivo keinárawa'a mirá ovó séta senda-áintá ísáaro. ¹⁴ Ísu pukáimpinkemba usásinkaintaveta áraire kwésumpo Ísun-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi Áánútu miwígwará Ísunkwar'a'o tiránín-aintaveta áraire kwésune. ¹⁵ simátíménda-aimba Ísóigoma siráin-aimban-iye. Ísóigomo kumíndara'a úwoimo túvamaimo máyáan-kwaasi

pukéwai aiva'á íma usáyaaitanaaowe. ¹⁶ Áánútuna kwayó-káwáánákó kwíyómpakewai aaí sínana Áánútuna uwírenko anónka'a aaí sínana Ísóigo anónka'a kwésindavinkemba kwíyómpakemba kumínimba Ísu Káráísitin-aaiyavesamo árairemo sésamo pukáan-kwaasi aiva'á usásinaiyata ¹⁷ Ísu Káráísitin-aaiyaveta áraire sétaamo úwoimo súvamaimo máyáandawaiya kusirámbayainata ainámpímbá aiva'ó iráawaise uyorupéta Ísóigomba uawánéta miráumai aasiyaasí Ísóigowe maí'mai'a ónaundayaawe. ¹⁸ mindáyave'a síma-sima kwée'a tirávaimai máéro.

5

Ísóigo kumínintavetaamo to'mayaa ónaunda-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo Ísumo kumínín-kanaama íma ísare'a maankwándááivímbá íma agairáumne. ² kemá ísaraamba no'wáámba umóyán-kwáásímó anompintumáivimbo tintenkáán-umai Ísóigo Ísumo éna miráumai kumíníye. ³ kwaásimo maarámó sésamo ívé'a kawé-kánáávímbá aánoumai máyaumne sénááombanivo avekáámbó éna sáwí-kanaao téna tasáwí'a umátinkaniye. aaraigóná kanaamó tisanamó ímbá iyámpói kwémarankaiye. mirámó ontembá misáwí-kánááómó éna íma asétinkainda amáparawaivimba tátoraniye. ⁴ kentáásí kwaásiyono. umóyán-kwáásígómó kentí náaindaambo tamaimairáina'o awáné'o é'a táátave'a ónááombanivo íma túnkaiimpimba máyáamba póna Ísóigo Ísumo kumínimba íma táátave'a ónááowe. ⁵ keinárawa'a sáma kaiwái áráá'maa'a owatá kesáágwárá'á íma túnkaiwaindeiya úmpo sáma kaiwáíndéiya úne. íma sáátaveta ónaumne. ⁶ évakarawaimo ombá Ísumo kumínín-imayaa ímo ombá tavú'máimo tuúmó kwáéntenkaamba kwéovo kesáá íya miráyá éta kárákwimaiya kawer-ímáyááyá umáíya ménaumne. ⁷ kwaásima no'wáámba tuún-kwáéwasa uwo'aó'-nómbó kwénaan-kwaasi no'wáámba nésa uwo'aó'á ónááovo ⁸ kesáá sáma kaiwái áráá'maa'a póta íma miraráántá ondayá kawer-ímáyáá umáíya ménaumne. miráumai méta kweukáámbó avérimaiyaamo máyaundantemba Áánútunka'a agevamái méta kwaásivimba siruntá kwétimeta máyaumne. kweu'néimó súwawaa'o ánáan-kwimaimo máyaundantemba Ísu Káráísiti kusiránintaveta amu'maréta ménaundayaawe. ⁹ Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraimba kentáásí sáwí-mayairakemba Áánútu áwáá'a simásinkanintavena ímanivo Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-mayaigomo tátokaiimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraintaawe. ¹⁰ Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-mayaigomo tátokaiimpinkemba iyásinkenaya kawepátá mósinkanintavena Áánútu kwená kwaási-ita umásínkaraintaawe. ¹¹ mindáyave'a moórámora-umai túwa'naa e'a kawer-áimbá síma-sima'a iyamba pó'a asiramái ménaaowe. á'a kwéomba pó'a mirá úmae iyónááowe.

¹² kentáásí kwaásiyono. moórámora-aimbo asiramái simátíménda ísáaro. keinárawapimba mayáímá maésa kawer-áimbá simátimesa asiramái arupí umátinkanaaontavena Ísóigo miwí usásintinkarain-kwaasi táái taagwiyávóro. ¹³ keinárawapimba miwí mayái kwémayaantave'a pó'a miwí táái mósá maré'a kentirumbá kwétimé'a máéro. keinárawapinkemba moórámorawai paru umái máéro.

¹⁴ kentáásí kwaásiyono. asiramái súndaya kavóná-kwaasiyave'a asiramái sé'a arupí umátínkáaro. táákavuravumo íyan-kwaasi tirumbá asiramátínkáaro. aamoisayán-kwáásígwárá'á túwa'naa oro. amápa-kwaasinamba kwempa'á aánoumai máéro. ¹⁵ kembó sáwí'o umátínkéwa'a anondá miwí sáwí'a umátínkáavo sé'a aambá áúntinkaaro. aasiyaasí miráumai keinárawate umái ó'on-kwaasigwara'a kawé'á umátínkáaro.

¹⁶ aasiyaasí tirunkó aamoí ína'a mé'a ¹⁷ Áánútumpa'a námúnaa símae iyé'a íma agándaaro. ¹⁸ kentópa'a ó'on-o'on-tantaa'a kawe-tántáá'á umbai-yántáákwará'á tínimba Áánútumpa'a súwi sé'a máéro. mirámó ónááomba Áánútu mirá iiyávéna kwéankaiye. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a Áánútumpa'a amápa-tantaatave'a súwi kwéseмба Áánútu mirá iiyávéna kwéankaiye.

¹⁹ Áánútun-amankomba íma aambá áúnanke'a ²⁰ Áánútun-amankoma simátímakain-aimba kwésimatimiya'a mináimbá íma tínaaemba umáméro. ²¹ amápa-tantaa'a taaíntuwe'a kawe-tántáá'á'á asiramái méyatoraaro. ²² amápa'a ó'on-o'o-sawiyantaatave'a aséráaro.

²³ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá keinárawa'a kwendéí auráníntaveta námúnaa kwésune. Áánútu kentí imáyáara'a túwawaaka'a timanka'á kárákwiyina'a kawe'á umái ménaaomba Ísóigo Ísu Káráísiti kumíndara'a íma sáwí-aimba kempímbá kwénintaveta námúnaa kwésune. ²⁴ Áánútu áraikona ááimba póna kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyaraiwai kwemó siráinteni'a mirá umátinkaniye.

²⁵ kentáásí kwaásiyono. Áánútumpa'a kentááyávé'a súwa'naa umai námúnaa seró. ²⁶ Áánútun-aaiyave'a áraire kwésewai tiyáámba tíméro kwésune. ²⁷ Ísóigo simásímakaintave'a asiramái simátime'a sé'a maankwándááivínkén-kwásái Áánútun-aaiyavesa áraire kwésewai amáparawai simátíméro.

²⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti aasiyaasí úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro siráunda mináimbá kwéanasaiye.

2 Tésárónaika

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Tésárónaikaa-naoraa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasitopa'a agaimái tuwówana moóráwai mátímakaiye.

¹ kemá Póro maanáimbá maanáúváímbá agaimarúmpo ísáaro. moóráwai áwí'a Sáírásiye moóráwai áwí'a Tímótiye kesé máyaayanka'a moórá-kwasai sénaumpo ísáaro. Tésárónaikaa-naopakewaima Ísóigona kwaási ísáaro. Áánútu kentáásivoe tarúmai Ísóigo Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawaima ísáaro. ² Áánútu kentáásivowawe Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kentáási kwaásiyono. ááéma Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a ívé'a asiramái Áánútuwe aráápamai máyáawe. ááéma moórá-morawaiimba kentirumbá tímakaamba isa'á ívé'a kentirumbá tíma'mae kwégowe. mirámó kwéomba mindáyaveta Áánútumpa'a súwi símae kwéiyeta námúnaaya kwésundaya kawetá kwéune. ⁴ Ísu Káráísitina kwaási ontávésa sáwí'a umátinkesa tí'a iní'a kwéumatinkaamba Áánútunka'a agevamái mé'a íma auwé'a kwentávé'a ísámai asiramái máyáamba póta Áánútuna kwaási moórá-mora-naopimpa'a máyáanta simátimeta kentúwí'a mósá makáumne.

⁵ miráumai asiramái máyáamba pósa tí'a iní'a kwéumatinkaamba iséta séta Áánútu arupí-meyamba timínimba póna kawe'náráwari'a kwéumatinkena kwégaragwiyiye kwésune. ⁶ Áánútu arupí umái máyáiwai sáwí'o kwéumatinkaawai sáwí-meyamba tiména ⁷ kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré ánásasiyuwanintaawe. Ísóigo Ísu kwíyómpakemba kumíndara'a kwená asirayán-kwáyó'nárarakwara'a iraráámbá kúra'mae kumíndara'a kentí umbai-yántáaré kentáási umbai-yántáaré Áánútu ánásasiyuwena ⁸ Áánútumpa'o ímo tésamo nénka'o máyáawai sáwí-meyamba tiména Ísóigo Ísuna áséi-kwasai ímo taagwiyavíyawai sáwí-meyamba timíniye. ⁹ miwítí sáwí-meyamba maarán-iyé. sáwí-meyambo kwaíkwei'o ínín-ayampa'a aasiyaasí maí'mai'a íyana Ísóigo aambá ítáyuwainasa kwenópa'a íma iyésa kwená ó'oran-asirayamba íma awánanaaowe. ¹⁰ mitáwai kumíndara'a kwená kwaási kwenááiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai kwenáwí'a anómba umánkesa áwí'a mósá marésa aamoí ónááowe. Ísun-ai simátimewanata keinárarakwara'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba pó'a mirá ónááowe.

¹¹ mindáyaveta keinárawa'a túwa'naa eta maarán-áimbá námúnaa símae kwéiyune. Áánútu kwená kwaási-i'a umátinkaindayavena tááyena kawe'náráwari'a umátinkanintaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kentí imáyáavinkemba kawé-máyái maimaé iyónááontaveta námúnaaya kwésune. Áánútu asirayámbá timína'a kwenká'á agevé'a asiramái ménaaomba pó'a kawé-máyái mayánááontaveta námúnaaya kwésundaya pó'a ¹² keinárawapimba Ísóigo Ísu áwí'a anómba íyana Ísu kwená kwaási-i'a kwéontavena kentúwí'a maimaé iyíniye. kentáási Áánútuwe Ísóigo Ísuwe úwoi túwa'naa úyamba pó'a Ísóigo Ísu áwí'a mósá maránááontaveta námúnaaya kwésune.

2

sáwí-mayaigombo avowái'o owáíná kwaasái.

¹ kentáásí kwaásiyono. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kuména kuntorupásinkainata kweséya ménaunda-ainta avora'á simátimenaumne. ² évakarawai sésa Ísóigo Ísu á'a kunkáiyé siráan-aimba íma anón-imayaa íyana tirunkó sáwí'a íno. mináímbó simátímakaawai kentí imáyáavinkena sirá. mirámó sembá Áánútu simásímakaiye sirá. kentávésa aúváivinkemba simásímakaiyewa sirá. náávaken-ainewa siráao. ³ minkámpár-áímbá kwésimatimewa'a árai'a siyé seváímpó'a maanáímbá avora'á simátimenaumpo ísáaro. Ísóigo Ísu kumíní-tawai íma úwoi kumínívo aiva'á sáwívarawai Áánútumba tínaaemba umámiyana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai sáwí-marupa'o iramó kaíkai'o kwéipa'o kumbéniwainonkaamba paáriniye. ⁴ évaka-tantaatavesamo kwaásimo sésa kesí ísóigoman-iyé sésa mintántáákóná imáyáa mósá kwémaraambo éna aambá aunéna séna úwoisan-tantaa'an-ivo keyáá anómbe úne séna Áánútuna mono'-náúmpá'á uména kampa'á séna kemá Áánútu úne síníye.

⁵ keinárawate maéwándara'a mináímbá simátímakaunda ímo tuwinkaráámbá tuwinkaráawe. ⁶ ívé'a sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá ítánkaraimba kwéisaawe. Áánútu séna sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaina kanaamá kwétiye sínda-tawai mindá'á paáriniye. ⁷ ívé'a sáwísawaa-mayaima aúpá'á kwémayaawana sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaimba aambá tawísíyankainana paáríndara'a sáwísawaa-mayaima avora'á paárínana ⁸ sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwaigwara'a paárínana Ísóigo Ísu ságayankwara'a kuména áama áútinkena inkaména kwená asirayámbá maisuwániye. ⁹ sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paáríndara'a Sáátáánigona asirayánkwará'á paáréna ó'on-o'om-bayai ímo awánaraam-bayai kampa'-má'yái kwémaena ¹⁰ ó'on-o'on-tantaatavena kampar-áímbá simátiminasa sáwí-meyambo kwaíkwai'o ínín-ayampa'o koménaaon-kwaasi mináíntávésa áraire sénááowe. árair-aintavesa íma aamoí íyamba Áánútu sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátínkáiwain-aaiyavesa íma aamoí íyamba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹¹ mirá-sáwí-kwáásí pósa minkámpár-áíntávésa áraire sénááowe. mirá-sáwí-kwáásí póna Áánútu étinkainana kampar-áínkó miwí asiramái tátorainasa kampar-áíntávésa árair-aimban-iyé sénááowe. ¹² miráumai árair-aintavesa kampar-áiné sésa sáwí'o kwéontavesa aamoí iyawai sáwí-meyamba timíniye. kemá Póro sé'a aiva'á sáwí-mayaigomba avowáí'a uráiwai paárínana Ísóigo Ísu kuména inkaména kwená asirayámbá maisuwániye.

asiramái máyáan-kwasai.

¹³ kentáásí kwaásiyono. Ísóigo arumbá kwétimiye. aiva'á Áánútu keinárawatavena séna sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyátinke'a kawer-ámpá'á métinkanaumne séna kwenamambá ai'marówana Áánútuna kwaási-i'a kunumátinkowa'a árair-aintave'a áraire siráantaveta aasiyaasí Áánúntumpa'a súwiya kwésimankaumne. ¹⁴ áséi-kwasai kosimátimewananya kwená kwaási-i'a umátinkaina'a Ísóigo Ísu Káráísiti ságayankwara'a máyáipa'a uménaaontavena Áánútu tááyaraiye. ¹⁵ mindáyave'a asiramái mé'a kosimátímakaunda-aíne aúváivimba agairáunda-aíne tirumpimbá tátoraaro.

¹⁶ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentáásí imáyáa ésarai úwoi súwa'naa esarai aasiyaasí kentáásí imáyáa kawé'á kwéumasinkaayata Ísu Káráísitiye ménaundayaveta kwéamu'maraundayaawe. ¹⁷ Ísóigo Ísu Káráísitiye Áánútu kentáásivowawe kentí imáyáa kawé'á umátinkesarai asiramátinkaiyamba póna kentí mayáiyé kentááiyé kawé'á ínintaveta námúnaa kwésune.

3

súwa'naa umai námúnaa seró siráan-kwasai.

¹ kentáásí kwaásiyono. moórá-aimba simátimenaumpo ísáaro. kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró. Ísóigon-aaí simátíménana amápar-ayampa'a avekáámbá kóyáwé ínasa mináímbá tátoranaaontave'a Áánútumpa'a námúnaa seró. keinárawapimba Ísóigon-aaigo á'a mirá umái tátokaiye. ² moórá-yantaatave'a Áánútumpa'a námúnaa seró. évakarawai Áánútun-aiyavesa áraire sewasá évakarawai kamparé kwésesa miwívínkémbá sáwí-kwaasi sáwí-mayai kwémayaawai sínkamovainivo kentáá súwa'naa umai Áánútumpa'a námúnaa seró.

³ Sáátáánigo tátoraivo séna Ísóigo kwemó sintembó mirámó iwáí póna kárákwimai asiramátinkaniye. ⁴ keinárawataveta asiramái séta Ísóigo tarúmai máyáamba pó'a simátimunda-ainta taagwiyavé'a mirá úmae'a iyónááowe kwésune.

⁵ Ísóigo imáyáa timína'a sé'a Áánútu arumbá kwésimiye sé'a ménaaontaveta námúnaaya kwésune. Ísu Káráísiti imáyáa timína'a kwemó asiramáimo máyáísanamo ímo ávómo kaintembá kemá mirá ónááontaveta námúnaaya kwésune.

mayáímá máyáaro siráin-kwasai.

⁶ kentáásí kwaásiyono. Ísoigo Ísu Káráisitina mayáiyá kwémayaundayaveta asiramái simátimeta séta keinárawapinkemba évakarawai Ísu Káráisitina-aiyavesa áraire siráambanivo simátímakaunda-ainta íma kwarésa kavóná-kwaasiraamba umái máyáawata séta tiyuwé'a miwísé íma máero kwésune. ⁷ keinárawate maéwándara'a kavóná-kwaasiraamba íma umái maéwána'a suwánaraamba kesáámó uráundantemba mirán-oro. ⁸ kentí toómbá íma úwoi kwéneta meeyán-umasuweta kwéneta no'wáamba aaváyaara'a enónka'a siyáántán-kwimai mayáiyá kwémaeta mimbáyáivínkén-tómbá mairáumne. keinárawa'a mase'á umátinkaunavo séta toómbá símero íma súndaya mayáivínkén-óntándéi mairáumne. ⁹ Áánútuna ásei-kwasai kosimátímakaunda-anonda tísaa umáimo toómbó mairékaiya kawe'á éta úsina íma tísaa úndaya mairáumne. mayáímó asiramáimo mayááwándaya suwáné'a keinárawakwara'a mirá ónááontaveta kosimátímakaunda-anonda íya úwoi mairáumpo meeyámbakaumne. ¹⁰ keinárawate maéwándarata maarán-áímbá simátimeta séta kavóná-kwaasi mayáímó ímo kwémayaan-kwaasi toómbá íma tíméroya simátímakaumne.

¹¹ keinárawapinkemba évakarawai kavóná-kwaasi mayáímá íma máyáamba kwantánaanta-aimba símae kwénaaonta ísaraumpo ¹² miwíyávéta asiramái símae iyéta séta Ísóigo Ísu Káráisitina mayáímá kwémayaundayaveta séta ivátuwe'a kawer-umái mé'a mayáímá kwémae'a kentí mayáivínkémbá toómbá naaró kwésune.

¹³ kentáásí kwaásiyono. kawe'-máiyáímá kwémayaamba íma tívón-káína'a mirán-káwé'-máiyáímá máyáaro. ¹⁴ maanáúváiímbá agaimakáunda-aimba évakarawai ísámai tínaaemba umásuwaiyawai tuwáné'a miwítí nénkakaamba umái méwasa imáyáa ésa tigeavimpín-umai koyauwé'mai teró. ¹⁵ namuro-kwáásiyémo kwéontemba mirá íma é'a kentí kwaásiyemo kwéontemba mináímbá simái ságamatimero.

¹⁶ Ísóigo paru kwéumatinkaiwaina ááimban-iye. kwemá kawe-kánáá sáwí-kanaa paru umátínkámaena iyínintave'a námúnaa kwésune. keinárawate Ísóigo ménintave'a námúnaa kwésune. ¹⁷ ayááír'a kemá Póro agaimaráúmpo awáné'a kwenayáánavi'a póna kwenááiman-iye sé'a ísáaro. amápar-auvaivimba miráumai kwéagayaumne.

¹⁸ Ísóigo Ísu Káráísiti úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba ava'moraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkárowana ména Tímóti Évévasi-naopa'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanáimbá maanáúváiívimbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásí sáwí-imayaaomo tátokaimpinkemba iyásínkáiwaiye Ísu Káráísiti kumíniye sé'a amu'maráúndawaiye kentávésarai sésarai aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráísitin-aaí kosimátíma'mae naauwó sésarai si'mákaaivo ² Tímótiyo Ísu Káráísitinka'a agevamái maéndawai árai'a kesááninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa esarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ ááéma Másétóniyaa-marava'a kónáe séwánda-tawai entávé'a asiramái sé'a Évévasi-naopa'a úwoi maiyó. Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba kwésewaiyavai íma mirán-áimbá seró simátimiyo. ⁴ aasiyaasí íma imáyáa umái manír-áiné tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a íma taaró simátimiyo simámakaumne. mirán-áimbó kwéseмба kwaásiti imáyáa taviséna íma túwa'naa ínasa pósa Áánútumpa'a íma aráápamai maí'mai'a ónááowe. ⁵ ánivo simámunda-aimbo amáparawaimo kwarésamo ésa imáyáavinken-aine tirumpinkén-áiné kaweré su'mai úmae kwéiyinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma tóikakene su'mai sésa tirunkakénkwará'á sénááomba pósa tirumbá tíméro kwésune. ⁶ évakarawai mináimbá ivátuwesa úwoi-aimba símae naaésa ⁷ Áánútuna amáámба simátimenae sésa ombánivo minámáámба íma kawé'á umái isésa asiramái sen-áínkóná ááimba íma ísaraawe.

⁸ amáámба kawé-tántáá'á póna mindámo kwégwaraan-kwaasi amáánko kwétuwa'naa-imba ísaraumne. ⁹ kesí amáámба kwa'mái máéro séna amáámба tíména sáwí'o uráan-kwaasi kawer-ámpá'ó kónááontavena amáámба tímakaiye. amáámbo káráan-kwaasiye aaimó ímo ísáan-kwaasiye Áánútuntavesamo ímo imáyáamo on-kwáásiyé sáwí'o kwéon-kwaasiye Áánútun-aaiyavesa kwíráái kwésen-kwaasiye tinóvowi tínkamowasa púwón-kwaasiye évakarawai tínkamowasa púwón-kwaasiye ¹⁰ aarai-úmóyámbo on-kwáásiyé kwaai-úmóyámbo on-íniné umóyán-ánká'á nááón-kwaasiye iyámpói-umoyambo on-kwáásiyé kampar-áimbó sen-kwáásiyé kampar-áimbó simátiyuwaan-kwaasiye Áánútuna árair-aimbo káráan-kwaasiye mirámó kwéon-kwaasimo kawer-ámpá'ó kónááontavena amáámба tímakaisata ísaraumne. ¹¹ mináimbá áséi-kwasqivimba kwéna Áánútu kaweré su'mai iwái kwená ááimba ó'oran-aaínkwarawaina árair-aimban-iyé. kembá Póromba simásiména séna mináimbá simátíma'mae naauwó siráiyé.

Áánútu arumbá umásínkaraiye Póro siráin-kwasai.

¹² Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigo simásiména séna kesí mayái kawé'á umái mayáníyondayavai mayaaó séna mimbáyáímó mayánaundayavena asirayámба símisa'a súwi kwésimankaumne. ¹³ ánivo mimbáyái íma mairáawandara'a kwenáwí'a simái sáwí'a umánke'a kwená mayái-kwáásí sáwí'a umátinke'a kwembá simái sáwí'a umánkaraumne. minkánáará'á Ísuma Ísóigoma iyé-áíntávé'a íma áraire sé'a íma ísámai kawer-é'a pó'a sáwí'a uráunda mindáyavena arumbá umásinkéna ¹⁴ Ísóigo úwoi súwa'naa úmae iyísa'a Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwenááiyave'a áraire

sé'a kwená imáyáa kwéune. ¹⁵ Ísu Káráísiti sáwí'o kwéon-kwaasi sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyátinkanintavena marapá'a kunkáiyé siráivo mináimbá árrair-aimban-ivo isé'a tirumpimbá asiramái tátoraaro. kemó Póromo sáwí'o uráundawai amáparawaimo sáwí'o uráamba usáyaaitaraumne. ¹⁶ mirámó uráundayavena arumbá umásinkena ayáátáaka'a simu'marómba kwaási mindá awánésa kwenááiyavesa árraire sésa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááontavena íma sínkamimba simu'maréna ména arumbá umásínkaraiye. ¹⁷ Áánútu kwégarakwiyiwai maí'mai'a éna íma puwíníwai éna kwenane'á súrandei ímo awánáundawai kweyáá Ísóigoma éna kwená ááimba ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéiye.

¹⁸⁻¹⁹ Tímótiyo kesááninkaawai maanáimbá asiramái simámenaumpo isaaó. ááéma Ísóigona mayáímá mayáníyonda-aimba entá simámakaundayaama isa'á imáyáa é'a pó'a asiramái simáme'a sé'a mináintávái imáyáa umái kwaréma Ísóigowe aráápamai méma arunkakémbá árrair-aimba isé méma i-kwáásímó tiyáántámbo kwimáimo asirayám-báyáímó kwémaesamo máéntemba Áánútun-aaiyavai ayáántámbo kwimái asirayám-báyái kwémae maiyó kwésune. évakarawai tirunkakémbá árrair-aimba tínaaemba umámesa pósa Ísóigon-aai tínaaemba umámesa máyáawe. ²⁰ miwívínkémbá kae'nárai túwí'a moórawai áwí'a Áíméniyasi isaná moórawai áwí'a Arekesándaa isa'á ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye. Áánútunka'a sáwí-aimba simái tuwáyááoiye sé'a ti'maráúnana Sáátáánigo tátokaiye.

2

Áánútumpa'a námúnaa sen-kwásái.

¹ maarán-áimbá simátimiyo sé'a kwésimamune. Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба anón-tantaa'an-iyé. mindáyavesa námúnaamo kwéseмба Áánútu amápa-kwaasi túwa'naa ínkwaé sésa kwéaisaa-esa súwi kwésewe. ² Áánútu anón-kwaasiye kenká'á kárakwiraan-kwaasiye túwa'naa ínasa námúnaa síyamba paru umáíya moórávinta méta Áánútuntaveta imáyáa éta arupí umáíya ménaumne. ³ mirán-dámúnáámó sembá Áánútu aúranka'a kawé'á umái sewaná póna aamoí éna kwemá sáwí-imayaavinkembo iyásínkáiwaiya póna aamoí kwéiye. ⁴ Áánútu amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkainasa kwená árrair-aimba isánááontavena arááíma kwétaiye. miráyávésamo amápa-kwaasiyavesamo imáyáa ésamo Áánútumpa'o námúnaamo kwéseмба kawé'án-iyé. ⁵ Áánútu mimbóráwái máyáísana Áánútuwe kwená kwaásiyeti avumpimbó máyáimba mimbóráwái ména minkwáásígó áwí'a Ísu Káráísiti ména kwaási Áánútunte kwétarutinkena ⁶ amáparawai sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna taaira'á pukáiyé. Áánútu amáparawai kentí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanaumne séna mirán-kánáá tíniye siráimba póna Ísu Káráísitimba ai'marówana kumpukáiyé. ⁷ miráumai Áánútu simásimena séna aantá-kwaasi-i'a éma ó'onkaa-kwaasi simátíma'mae naauwó séna si'marówa'a kwená árrair-aintavesa árraire sénááontave'a simátíma'mae'a kwéiyune. mináimbó súnda íma kampar-áimbá kwésumpo árrair-aimba kwésune.

⁸ naaó'-naoken-kwaasi tayorupamáí mésa Áánútuntavesa imáyáa ésa íma áwáá'a sésa íma aaisambá sésa námúnaa sénááontave'a mirán-oro kwésune. ⁹ tayorupamáí mésamo Áánútuna imáyáamo mósá maránááomba aaraimá maarámó iiyávéna sirááíma kwétaiye. íma túma maé iyésa kawé'á umái unáánkwátói ésa kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sésa íma konaarirí ésa ¹⁰ íma mirá-sáwí'á ésa kawé'-máiyáiyé su'mai máéwasa tuwánanaaowe. aaraimó kesáváímó sésamo Áánútuntave'a imáyáa kwéune sen-ínimbó kawé'-máiyáímó kwémayaantemba mirán-oro. ¹¹ aaraí íma túma maé iyésa aánoumai mésa Áánútun-aaimo kwésen-kwaasi táái isánááowe. ¹² aaraimá

íma kwaairá'á kárákwiraawai mésa kwaai túranka'a íma komésa aaí kwésimatimesa aánoumai máyáawe kwésune. ¹³ naaová'á Áánútu Áándamumba aiva'á úmarena naaémba awainínkómbá Ívimba úmakaintave'a mináimbá kwésune. ¹⁴ Sáátáánigo íma Áándamuntavena siráivo Ívintavena kampar-áimbá simámuwana áraire séna aiva'á Áánútun-aaí káráyukaiye. ¹⁵ ánivo aaraimá iyámpóimo matínkáiyambo éna sáwí'a umái mémpinkemba Áánútu tiráníye. aaraimó Áánútunka'o agevamáimo mésamo kwená imáyáamo ésamo arupí umáimo aánoumaimo maí'mai'o úmae iyésamo mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí'a umái mémpinkemba tiráníye.

3

Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawaiti kwaasái.

¹ évakarawaimo Áánútuna kwaásira'a kárákwiyi-mayai mayánáe síyawaimo ésa tirááimo taí-máyái kawe'-máayáimán-iyé siráamba mináimbá árair-aimban-iyé. ² moóráwaimo Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáimó mayáindawai maarán-kwáásígómán-iyé. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyaindawai éna mimbórá-ínimbá makáindawai éna arupí umái kawer-ímáyááwé su'mai kwéindawai éna kwenáwí'a mósá maréwai éna namu-kwaasí naambá tiména toómbá tiména índawai éna Áánútun-aaí kanaán-umai simátíma'maena kwéiyindawai éna ³ íma uwo'aó'-nómbá námae naaéna uwo'aó'á índawai éna íma aaisan-áimbá séna paru umái máyaindawai éna íma óntantavena aúran-anda kwéindawai éna ⁴ kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasira'a kawe'á umái kárákwiraindawai éna kwená iyámpói kwentávésa ésa kwenáái kwéisiyawai éna mirán-kwáásígómó éna Áánútuna kwaásira'o kárákwiraiwaina mayáimá mayáníye. ⁵ moóráwaimo kwená aarai-iyámpóira'o ímo kawe'ó umáimo kárákwiraindawaimo éna Áánútuna kwaásira'a íma kanaán-umai kárákwiyiniye. ⁶ ívé'o Áánútuntavenamo ísáimaimo tındawaimo éna Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáimá íma mayáníye. mirán-kwáásígómó mimbáyáimó maénamo éna kwenáúma maé iyínana Sáátáánigomo sáwí-meyambo mayánínteni'a mirá íniye. ⁷ kwembá simái sáwí'a umánkáavo Sáátáánigo tamaimái kweivarí'a iváínivo Áánútunopa'o ímo tiráan-kwaasigwara'o sésamo kaweré su'mai umái máyáiwaiman-iyé síyan-kwaasigomo éna mirán-kwáásígówé su'mai Áánútuna kwaásira'a kárákwiraiwaina mayáimá mayáníye.

⁸ Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owai maarán-kwáásímán-owe. arupí umái máyáiyawai ésa íma kaumbo-káér-imayaamo tokáiyawai ésa íma uwo'aó'-nómbá námae nááiyawai ésa íma óntantavesa túran-anda kwéiyawai ésa ⁹ tirunkakémbó árair-aimbo isésamo kwéomba Áánútuna árair-ainkona ááimba tátoraawai ésa ¹⁰ mirán-kwáásímá ésa Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-owaiti mayáimá mayánááovo aiva'á miwítí mayáimá tuwánewasamo kawe'ó íya'o é'a mimbáyáimá tíméro. ¹¹ mirá íyasamo ésa miwí tuwainímbáá'a maarán-ínímbán-owe. kawe'á umái maíyawai ésa íma kwantánaanta-aimba kwésen-inimba pósa arupí umái mésa amápa'-mayai kawe'á umái kwémayaawe. ¹² Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima kwémayaawai maarán-kwáásímán-owe. kimbora-inimba mapá kuráawai ésa miwítí iyámpóirare miwítí naaúmpa'a máyáan-kwaasirare kawe'á umái kárákwiraawai ésa mirán-kwáásímó Áánútuna kwaásira'a kárákwiraawai kwétuwa'naa-om-bayaima mayánááowe. ¹³ mimbáyáimó kawe'ó umáimo mayánááowai ésa Ísu Karáísitiye aráápamai máyáan-aimba asiramái simátimiyasa isésa miwí túwí'a mósá maránááowe.

árai'-monor-ainkona ááin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo kemá Póro sáwíyanka'a embá koawánanae sé'a kwée'a maanáúváimá kwéagaimai tuwáúmpo awánaao. ¹⁵ enópa'a kónáe sé'a onda-ámbó itáinamo e

maanáúváí awáné sé kesáá Áánútuna akúntá únanaya agaimakáimba símakaimba póta miráyá ónaumne síníyone. ávombo aimakésamo megwímegwigomo ávonka'o tátoraıntemba kesáá Áánútu máyáiwaina kwaásiya éta kwená árair-aimba tátokaundayaawe. ¹⁶ árai'a árai'-monor-ainkona ááimba paárúwana anón-kwaasi éna maarán-iyé.

Ísu Káráísiti marapá'á kwaási-i'a umái paárúwana Áánútun-amanko kwentávéna séna arupí umái máyáiwaiman-iyé súwasa Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai awánowasa kwaási ó'on-o'om-baravakewai kwenáái simátíma'mae kuwasá kwenááiyavesa áraire suwaná Áánútu kunáí'maena kwíyómpa'a móankaraiye. mináímbá árai'-monor-ainkona ááimban-iyé.

4

kampar-áímbó simátimenaon-kwaasi paáronaon-kwasai.

¹ Áánútun-amanko avora'á séna naaén-kanaa tínsa évakarawai Ísu Káráísitimba tínaemba umámesa Sáátáánigowe kwená kwayó'nárawaremo síyan-aimba isésa kampar-áímbó síyamba kwaránááowe siráiyé. ² iramó ane'ó kaimbó áúmo pukáin-kuvinkaambo intembá tirumpimbá miraráá ínasa tirumpinkémbá íma árair-aimba isésa tóikakene su'mai kampar-áímbá sésa ³ aaraiyé kwaaiyé mayánááomba aambá áúntinkesa évaka-tomba aambá kwéauntinkesa mirá-kámpár-áímbá síyasa naaén-kanaa tínsa évakarawai mirán-ámbá kwaránááowe. mintóntávéna Áánútu kwená árair-aintavesa áraire síyawaiyavena séna mirán-tómbá umátinkaunda kwéne'a súwi sígwáe sé'a umátinkaraumne Áánútu siráiyé. ⁴ amápa-tantaa'o Áánútumo úmakaimba kawe-tántáá'án-ivo aambá áútinkaavainivo úwoi kwéne'a Áánútuntave'a súwi seró. ⁵ námúnaaya súndayaanivo Áánútu kawe'án-iyé siráimba pósa mintómbá aambá áúsinkaavainivo.

Ísuna kawe'-máyái-kwáási óne siráin-kwasai.

⁶ Tímótiyo simáménda-aimba Áánútuna kwaási simátímínda Ísu Káráísitina mayái-kwáási-í'a éma po kawe-kwáási auráníyone. toómbó nénamo asiramáímo máyáintemba Ísu Káráísitina árair-aimba kwaré kawe'á umái simátíma'mae íyínana mináínkó asiramánkaniye. ⁷ manír-áímbá íma Áánútun-aaiman-ivo úwoi-aimban-ivo ánaemba umámiyo. emá ayáántán-kwimai mé árai'-monor-amba kwégware enáúma kárakwiyuwo. ⁸ súgomo kawe'ó ínkwáe-imayaamo ésamo ésa tiyáántán-kwimai mayái mayánááomba mindá kawe'án-ivo árai'-monor-ampa'a kónáe sésamo imáyáamo ésa tiyáántán-kwimai Áánútuna mayái mayánááomba mindá anón-kawe'an-iyé. mirámó ésamo ésa ívékwara naaénkwara'a ménaaon-ayampa'a mimbáyáígó túwa'naa iye. ⁹ mináímbá árair-aimban-ivo ísámai tirumpimbá tátoraaro. ¹⁰ Áánútu asirayánkwáráwái póna amápa-kwaasira'a kárakwiraiwai éna kwenááiyaveta áraire súndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaimba kwéamu'mareta póta siyáántán-kwimai mayáiyá kwémayaumne.

¹¹ Tímótiyo mináímbá simátíme se mirán-oro siyó. ¹² ívé-kwaasi óndayavesa úwoi-kwaasi óne sésa sáwí'a umánkaavainivo kawe'á umái mé kawer-áímbá se imáyáa tímé arupí umái mé kaweré su'mai kwéinasa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái awánésa óndantemba mirán-oro. ¹³ enópa'o ímo kondará'ó éma kwaási túranka'a Áánútuna aúváí-kwandaavinken-aimba táámpamai simátíma'mae kwéiye agaráátinkaa. ¹⁴ ááéma entávéna Áánútu siráin-aimba simátímúwasa Áánútuna kwaásiti anóndarawa'a tiyáámba enane'á tátoresá sésa Áánútuna mayáímá mayaaó suwamá mimbáyái máyéndayavai ónana Áánútu asirayámbá ámakaivo íma tuwé

asiramái maimaé iyuwó. ¹⁵ simátimunda-aine su'mai imáyáa e mirá úmae iyínasa amáparawai awánésa sésa Áánútuntavena asiramái máyáimba póna minásíráyánkó iyíniye sénááowe. ¹⁶ enáúma kárákwimai méma simátíminda-aimba imáyáa umái kawé'á umái simátimiyo. mirámó ónda kawer-ámpá'á kwégonasa enáái ísáan-kwaasi kawer-ámpá'á kwégoe.

5

Ísóigona kwaásiti imáyáa arupí umátinkaao siráin-kwasai.

¹ Tímótiyo anónuntantontavai égési-aimpakemba íma simátime enavontávemo aánoumaimo kwempa'ó séndantemba mirá simátimiyo. enávamaa'o óndantemba ívé-kwaasi mirámá umátinkaao. ² enanóisaimo óndantemba áráankantomba mirámá umátinkaao. enáúmbaa'o óndantemba ívér-inintomba mirá e kaweré su'mai umátinkaao.

³ ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. ániyo ketor-ínimbó timááraawimo ímo mén-inimba túwa'naa uwo. ⁴ ániyo ketor-ínintí tíráá'maara'i. tinówaimbaara'i. mésamo ésa miwí túwa'naa oro. árai'-mono-kwaasimo mésamo ésa miwítí akúmbá túwa'naa oro. mirámó iyambo ésa kárákwimaesamo iráam-beyamba timénááomba Áánúntu aamoí íniye. ⁵ ketor-ínimbá timááraawi íma máyáan-inimba ésa sésa Áánútu kenká'á kárákwiyiniye sésa Áánútumpa'a námúnaa símae kwéiyesa súwa'naa ínkwaé sésa námúnaa kwésewe. ⁶ ániyo ketor-ínimbó marapá-tántáátávésamo tirááyavesamo ésamo ombá Áánútuna némpa'a kwémaewe. ⁷ ketor-ínintávésa sésa sáwí'a umái máyáawe seváinivo simámunda-aimba simátimiyo. ⁸ Áánútun-aaiyavesamo kamparémó sembá mindá sáwí'a kwéombanivo évakarawaimo ésamo miwítí akúnkáré miwí timááraararemo ímo kawé'ó umáimo kárákwiyombo ésa Áánútun-aai tínaqemba umámakaamba mindá anó-sawí'a kwéowe.

⁹ ketor-ínimbó Áánútuna mayáímó mayánááon-inimba tivakáá-umai túwí'a agayaaó. mindá maarán-ínimbán-owe. áráankamba késa 60 íma maisukáan-inimba ésa kimbora-kwambo maivá kuráan-inintomba ésa ¹⁰ minínintóntávésa kawé'máyái kwémayaawe kwésen-inintomba ésa miwí tíráá'maaka'a kawé'á umái kárákwiraan-inintomba ésa namu-kwaasí toómbá kwétimen-inintomba ésa Áánútuna kwaási kawé'á kwéumatinkaan-inintomba ésa umbai-yántáá'ó makáan-kwaasi kwétuwa'naa-on-inimba ésa mirán-káwé'-máayáímó kwémayaan-ketor-inin-tuwi'a agayaaó. ¹¹ ívé-ketor-inin-tuwi'a íma agayaaó. miwí Áánútuna mayái kwémaesa naaémba kwaai mayánáe-imayaa ésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símaresa íma imáyáa ésa kwaai mayáiyasa ¹² évakarawai tuwánésa sésa Ísu Káráisitinka'a asirayán-áimbá símakaan-aimba karésa sáwí'a uráawe sénááowe. ¹³ miráumai maará ésa íma mayái maesa nambaré su'mai naaésa íma mayái kwémaesa kwantánaanta-aimba símae kwénaesa náaíndaantavesa kwendéi kwendei iyé-áimbá simátíma'mae naaésa aánávómó ímo senká'á ke ísaresa símae naaónááowe. ¹⁴ mindáyave'a simáme'a sé'a ívé-ketor-inimba kwaai maesa iyámpói tinkésa kawé'á umái kárákwiyesa mirámó iyamba kesáámá íma sáwí'a umáiya máyaunda pósa Áánútuntavesamo ímo aamoimó iyawai kentáásí ááimbo sivakáá ésayaamo ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaontaaniye. ¹⁵ évaka-ketor-inimba kawer-ámbá'á'á ívátuwesa Sáátáanigona sáwí-ampa'a kwégwaraantave'a súnda-aimba kwésimamune. ¹⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sen-ínimbá miwí timááraavinkembo ketor-ínimbó máyáamba túwa'naa oro. Áánútuna kwaási ketor-ínimbá timááraawimo máyáan-inimba mono'-máayáirá'ó tukáan-ontandei túwa'naa ováinivo ketor-ínimbá timááraawimo ímo máyáan-inimba minóntándéi túwa'naa oro.

¹⁷ Áánútuna kwaási miwítí anón-kwaasi kawé'á umái kárákwiraawiyavesa imáyáa ésa miwítí meeyámbá mósá ma'mai tíméro. minánón-kwáásívínkémbá évakarawai

Áánútun-aaí asiramái simátimesa anóm-bayai kwémayaawaiyavesa imáyáa ésa miwítí meéyámbá mósá ma'mai anómba tíméro. ¹⁸ mináíntávéna naaóvá'á Áánútun-aaí aúváiimba agaimaréna séna purumakankóná mayáírá'-mévántávéna séna kwaásiti toómbá úwítí-aramba áxima piyíndayavena purumakankó aísamai tamái mapándáampa umái áxima pítúwáínka'a purumakankóná óika'a íma asááésa túwéwana úwoi ména évaka'a náníye agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna mayáímó máyáawai meéyámbá máyáaro agaimaréna siráíye. Áánútuna kwaási mináímbá imáyáa ésa miwítí anón-kwaasiti meéyámbá tíméro. ¹⁹ Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi tíyó'o vaiyáíyan-aimba íma isaaó. ánivo kaumbo-káé-kwaasimo tésamo síyan-aimba miwí táái isaaó. ²⁰ sáwí'o úmae iyówaiyavai amáparawai túranka'a asirayán-áímbá simátimiyo. mirámó inasamó ésa amáparawai táátavesa ésa miwí túra'a kárákwiyonaawe.

²¹ Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti aúrankare Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare asiramái simáme'a sé'a simámundantemba uwo kwésune. aaigóná ááimbo ímo ísarendarakembo e íma aaí simátiminyone. aaigóná ááimbo ísarendarakembo e kawé'á umái simátiminyone. íma kwaási taaínkaakai uré simátime amápar-aimba avoraré su'mai simátimiyo. ²² moóráwaimo Áánútuna mayái mayáínkwáe sémo e íma ááéma usásinanke awánasuwe naaémba usásinankaao. moóráwaimo sáwí'o kwéina íma egwárá'á mirán-e kawé'á umái kárákwiyuwo.

²³ Tímótiyo enarumpinkémbó áí'o énamo évaka-tawaimo áúva'o kwínamo e non-úrane su'mai íma ne taaérampinken-domba naaó sune.

²⁴ évakarawaimo sáwí'o ombá tuwánaawasa sáwí-meyamba máyáambanivo évakarawaimo sáwí'o ombá miwítí ááimba naaémba paáriníye. ²⁵ miráumai évakarawaimo kawé'-máayáímó máyáamba tuwánaawasa évakarawaimo kawé'-máayáímó máyáamba íma tuwánaamba mirámó kwéowaiti ááimba naaémba paáriníye.

6

¹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawai Áánútuna kwaásiyavai maanáímbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi túwí'a anómba umátinke'a miwítí mayái kawé'á umái máyáaro simátimiyo. mirámó íyasamo ésa Áánútu áwíre Áánútun-aaíye íma simái sáwí'a ónááowe. ² kárákwiraan-kwaasi Áánútun-aaíyavesa áraire sewáiyávésa miwítí úwoi-mayai-kwaasi sésa Ísu Káráísitina kwaásimo úndantemba miwígwará'á Ísu Káráísitina kwaásima póta miwí túwí'a íma anómba umátinkanaumne seváínivo maarán-áímbá seró. Áánútun-aaíyave'o árairemo súndantemba miwígwará'á Áánútun-aaíyavesa áraire kwésewa'a sirumbá tímé'a pó'a miwítí mayái kawé'á umái máyáanda mimbáyáíwínkémbá kawé-tántáá'á mayánááowe se úwoi-mayai-kwaasiyavai mináímbá simátimiyo.

Áánútuntavaimo imáyáamo ésamo máyáamba anón-tantaari'a kwéon-kwasai.

Tímótiyo simámunda-aimba asiramái simátimiyo. ³ évakarawaimo ó'on-aimbo simátimesamo kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitin-aimo kawer-áímbó ímo kwarésamo árai'-monor-aimbo ímo kwégwaraawai ⁴ miwí túma maé iyésa amápa-tantaakona ááimba íma ísaraawe. miwívímbá sáwí-imayaa kwáyáísasa aaigóná ááintavesa sáwívar-aimba kwésesa kesááigo usáyaaitainkwae-aimba kwésewasa mirá-sáwí-áímpínkémbá tirumbá sáwí'a umátinkesa aaisambá sésa túwí'a simái sáwí'a umátinkesa sáwí-imayaa umátinkesa ⁵ aaisan-áímbá símae kwénaaowe. mirámó kwéon-kwaasi miwítí imáyáa

simái sáwí'a ésa árar-aimba ivátuwesa kampar-ímáyáá ésa sésa sáwívar-oisamba mayánáe sésa monor-ámbá kwégwaraawe-kampar-imayaa kwéowe.

⁶ mirán-kámpár-ímáyáá kwéombanivo Áánútuna aambó árai'o kwégwaraawai imáyáa ésa sésa Áánútuntave'o imáyáamo é'o máyaunda anón-tantaa'a isaná makáunda-oisamba mindá kanaán-iyé kwésewe. ⁷ kesinóisaiya masínkónka'a íya óísanta makáawanasaya másínkaraawe. púwóndaya íya óísankwarata maimaéta puwónaumne. ⁸ unáánkwátóiyé toóné makétaamo éta séta mindá kanaán-iyeya sénaundayaaniye. ⁹ óísamba mayánáe-imayaawe su'mai owái misáwí-ímáyááo tavisínana sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo íyan-tantaako miwí tátorainasa sáwí'a umái mésa ánásanaaowe. ¹⁰ ó'on-o'o-sawí-imayaona ááimba óntamba mayánáe-imayaayavesa aamoí kwéowe. évakarawai óntamba mayánáe-imayaawe su'mai kwéesa Áánútun-ai ivátuwesa umbai-yántáá'á maésa tirunkó umbái kwétaisasa máyáawe.

Áánútu aúranka'a arupí umái maiyó siráin-kwasai.

¹¹ Tímótiyo emá Áánútuna kwaási éma mirán-tántáákómbá ánaaemba umáme Áánútu aúranka'a arupí umái mé kwentávái imáyáa kwéema amápa'-mayai kawé'á umái kwémae imáyáa kwétime Áánútuntavai asiramái aánoumai mé mirán-tántáátávái ayáántán-kwimai máyaane. ¹² kwaásimo meéyámbó mayánáesamo isaaisésamo kontembá emá Áánútun-aaiyavai áraire kwése ayáántán-kwimai minámbá kwaré aúnaí'a umái maí'mai'a kwéonda-amba kwa'maé iyuwó. ááema sáwíva-kwaasi túranka'a paárumai séma Áánútun-ai árar-aimba pó'a kwenká'á agevamái máyaumne sundará'á Áánútu entávéna aúnaí'a umái maí'mai'a kwéone siráiyé. ¹³ Áánútu amápa'a máyáawaiti ááinkontave'a imáyáa é'a Ísu Káráísiti aaimó isáí-náúmpá'á anón-kwaasigo áwí'a Póntiyasi Páírátimba kawer-áimbá simámakaiwaintave'a imáyáa é'a embá asiramái simáme'a sé'a ¹⁴ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti marapá'ó ímo kunkáindara'a kwemó siráin-aimba kwa'maé kwéiyé kaweré su'mai kwéonasa awánésa sésa mináimbá árar-aimban-iyé sénááowe kwésune. ¹⁵ Áánútu Ísu Káráísitintavena séna kumuwo sínda-tawai kumíniye. Áánútu kaweré su'mai kwéiwai éna kweyáá amáparawaira'a kárákwiraiwai éna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai éna ¹⁶ kweyáá íma puwíníwai éna ó'ora-sagayanka'a máyáiwai isasá mirá-ságáyánká'á íma kwaási kanaán-umai koménaaowe. Áánútumba amápa-kwaasi íma túrandei awánésa íma kanaán-umai túrandei awánanaaowe. kwenáwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayámbá kwaíkwai'a kwéimba mindá árar-aimban-iyé.

¹⁷ Tímótiyo óísankwara-kwaasiyavai asiramái simátíme se íma túma maé iyé'a íma óísantave'a aamoí é'a mindá ánásanin-tantaa'a íma amu'maré'a mé'a Áánútu amápa-tantaa'a kwésimiwaintave'a amu'maré'a mé'a aamoí oro simátimiyo. ¹⁸ moórá-aimba óísankwara-kwaasi simátíme se kawé'-má'yái kwémae'a túwa'naa úmae kwéiyé'a óísamba taaínkaakamai tíma'mae iyóro. ¹⁹ mirámó é'o é'a mirámó íyan-tantaatave'a naaémba keinárawa'a túwa'naa ínín-tantaa'a kwáyaina'a mirámó é'a kawé'á umái ménaaowe simátimiyo.

²⁰ Tímótiyo Áánútu simámakain-aíne agarááránkarain-aíne kárákwimai kawé'á uwo. Áánútun-arááímo ímo kwáráan-kwaasi úwoi-aimba kwésevo mináimbá ánaaemba umátimiyo. kampa'á sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa aainakákémbá aaisambá símae kwéiyon-aimba ánaaemba umátimiyo. ²¹ évakarawai sésa amápa-tantaa'a ísaraumne sésa pósa Áánútunka'a agevamáímo máyáan-amba ivátukaawe.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánásaiye.

2 Tímóti

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Tímótina imáyáa éna maanámbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-aaí simátíma'mae iyúnkakemba Árómaa-naopa'a ándáva'a ánkárowana ména Tímóti Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanámbá agaimarówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Tímótiyo kemá Póro maanámbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kwená imáyáavinkemba kentávéna séna aantá-kwaasi-i'a éma Ísu Káráisitín-aaí kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. Áánútu asiramái séna Ísu Káráísitiye tarúmai máyáamba pó'a aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráin-aimba kosimátíma'mae naauwó séna si'mákaiye. ² Tímótiyo kesááninkaamba éma sirumbó kwéamundawai ómpo maanámbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo isaaó. Áánútu kentáásivowawe Ísu Káráísiti kentáásí Ísóigowe úwoi áwa'naa ésarai tirumbá umánkesarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

³ kesíkwá'námo Áánútumbo kwakáantemba kemá mirá kwéunana mindáyavena kesirumpimbá íma aaí kwáyáiyé. Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entáv'é imáyáa é'a aasiyaasí áísaa umai súwi kwésimankaumne. ⁴ ivi'ó tamásínkaraanda imáyáa é'a ókwara'a awánanae-imayaa úmae kwéiyé'a embó awánaanda sirunkó anón-kawe'a íníye. ⁵ Ísu Káráisitín-aaiyavemo árairemo sendá ímo óikakembo séndamo arunkakémbó séndayave'a imáyáa kwéune. aiva'á enaráárámá áwí'a Árówisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba minkákémbá enanó áwí'a Yúnisi Áánútun-aaiyavena áraire siráimba egwará'á mirá kwée Áánútunka'a agevamái máyaanda árai'a mindá ísaraumne. ⁶ mindáyave'a simáme'a sé'a Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó. Áánútuna mayáímó mayáníyondayave'a siyáamba ane'á tátoraawanana Áánútu asirayámbá ámakaiye. ⁷ Áánútu imáyáaya símakowata asiramáiya méta íya saátaveta éta imáyáaya kwétimeta kesúrata kárákwimai kawer-urétaaya úndaya po Áánútumo asirayámbó ámakaimba tátoke kwená mayái mayaaó.

⁸ mindáyavai kentáásí Ísóigo siráin-aimba kwésimatimendayavai íma áá'a kaíno. Ísóigona kwaási-i'a úndarakemba ándáva'a sínkaraawa'a máyaundayavai íma áá'a kaíno. Áánútu asirayámbá kwéamimba po áséi-kwasai kwésimatiminasamo áí'o índai'o umánkanaaomba sí'o úni'o umásínkaraantemba umánkanaaomba íma imáyáa éma asiramái maiyó. ⁹ Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba iyátínkáana'a kaweré su'mai umái máéro siráiyé. kesáá kawé'-máiyái mayáúndayavenaya ímanivo kwená imáyáavinkemba séna úwoi túwa'naa ónaumne siráimba póna kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásinkena séna kaweré su'mai umái máéro siráiyé. ááínka'a Áánútu maramá íma tarórunonka'a Ísu Káráisitina mayáiyávéná imáyáa éna séna úwoi túwa'naa ónae'a to'mayaa úne siráiyé. ¹⁰ Áánútu kentááyávénawe séna to'mayaa uráimba paárúwana Ísu Káráísiti marapá'á kuména kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiye. kwaási púwówaina ááimba kwemá usáyaaitena ánásasuwowasa kwíyómpa'a aúnaí'a umái maí'mai'a ésa íma puwónááowe. mináséi-áímbá paárúwata ísaraumne.

¹¹ mináséi-kwásái simátimenaundayavena Áánútu simásiména séna aantá-kwaasi-i'a éma ai'maráana maanáiséi-kwásái simátíma'mae naauwó súwa'a ¹² mirá ówándarakemba sí'a úni'a umái ándáva'a sínkaraawa'a mé'a íma sigae'yáv'é kwéune. moóráwain-aaiyave'o árairemo sé'a kwenká'ó agevamáimo máyaundawaimba

awáné'a símakaim-bayai kwégarakwiyisa'a mináimbá árrair-aimban-iyé súnda pó'a íma sigaeýávé'a úne. Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama íma tiráindara'a símakaim-bayai kwégarakwiyiye. ¹³ Tímótiyo árrair-aimba simámakaunda arumpimbá tátore kwaré Ísu Káráísitiye tarúmai mé kwenááiyavai áraire kwése kwembá arumbá amé mirá úmae iyuwó. ¹⁴ Áánútu árrair-aimba simámakaimba Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáimba po kwená asirayándéi mináráír-áimbá kárákwiyuwo.

¹⁵ Ésiyaa-maravaken-kwaasi amápa'a tínaaemba umásiyukaampinkemba kae-kwáásí moóráwai áwí'a Vísérasa isaná moóráwai áwí'a Émósénisi isamá mináimbá ísaraane. ¹⁶ moóráwai áwí'a Ónésívorasa kesópa'a tóyo éna kawer-áimbá simásimena kesí imáyáa aúnái'a umásinkena ándáva'o máyaunda íma agaeyávéna isa'á mindáyave'a Ísóigompa'a námúnaa súnda Ónésívorasa kwená naaúmpa'a máyaan-kwaasiye kawé'á umátinkaniyone sé'a námúnaa kwésune. ¹⁷ kwemá Árómaa-naopa'a taména sivakáá úmae kwéiyena ándáva'o máyaunda tasuwánéna kesí imáyáa aúnái'a umásínkaraiye. ¹⁸ ááéma Évésasi-naopa'a komáyaawanana sáwíva-tawai kwemá súwa'naa úwa á'a awánaraane. mirá uráintave'a sé'a Ísóigo kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaa tínana Ísóigo kwentávéna arumbá umánkaniye sune.

2

i-kwáásímó asiramáímo máyáantemba miráumai asiramái maiyó siráin-kwasai.

¹ kesááninkoo Ísu Káráísiti úwoi kwéawa'naa-ivo asiramái maiyó. ² sáwíva-kwaasi túranka'a simátimewanda-aimba isé kawer-imáyáágwárá-kwáásí asiramáímo máyáawai kawé'ó umáímo simátimenaowai simátímínasa miwígwárá'á tátokesa simátíméro.

³ i-kwáásímó umbai-yántáá'ó tímémbo asiramáímo máyáantemba Ísu Káráísitina kwaási-i'a óndarakemba embá umbai-yántáá'á ámémbanivo asiramái maiyó. ⁴ i-kwáásí miwítí anóndako aamoí ínkwáe sésa kwenáái kwégwaresa íma ó'on-o'on-tantaatavesa imáyáa kwéesa anóndakona mayáiyávésa imáyáa kwéowe. ⁵ isaaisésamo kwégontemba moóráwaimo kwená anóndakon-aaimo isénamo isaaisénamo iyénamo éna meéyámbá mayániye. ⁶ kígauva'o asiramáímo kárákwiyowaimo ombá toómbó akarái-kánáámó tisasá aiva'á áká'mai kwénaawe. mináimbá imáyáa é Ísu Káráísitiye asiramái maiyó. ⁷ simámunda-aimba imáyáa inaná Ísóigo imáyáa amína mináínkóná ááimba isáníyone.

⁸ Ísu Káráísiti Tévíti aísavutantambo uráiwai puwéna usásinkaiwaintavai imáyáa uwo. mináimbá áséi-kwasai simátímakaunda-aimban-iyé. ⁹ mináséi-kwásái simátimewandarakemba ándáva'a másinkesa sáwí'o uráiwaimbo aiyayaanka'o asááúmaesamo máánkaraantemba kembá síyayaanka'a asááúmaesa sí'a iní'a umái ándáva'a másínkaraavo kemá úwoi ménaumpo Áánútun-aaigo kóyáwé ínasa ísáaro. ¹⁰ mindáyave'a Áánútumo kwéitamaraín-kwaasiyave'a imáyáa é'a pó'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a máyaumne. Ísu Káráísiti miwítí sáwí-imayaavinkemba tí'maena kawepá'á métinkainasa ságyan-ayampa'a maí'mai'a ónááontave'a umbai-yántáátávé'a íma imáyáa é'a asiramái máyaumne.

¹¹ maanáimbá árrair-aimban-iyé.

Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundaya póta puwétaamo éta kweséya ménaundayaaniye. ¹² umbai-yántáá'ó ímo imáyáamo éta asiramáímo métaamo éta kwaásira'o kárákwiyintemba kesáágwárá'á miráyá ónaumne. sínaaembo umámenanayaamo éna kentáágwárá'á mirá íníye. ¹³ kwenááiyavetaamo

áraitemo sirétaamo ivátúwáananayaamo éna kwemó sintembó mirámó kwéena íma kanaán-umai tuwéna ó'on-aimba síníye. mináímbá árait-aimban-iyé.

Áánútuna mayái arupí umái maénana aamoí umánkaino siráin-kwasai.

¹⁴ Tímótiyo Áánútu aúranka'a maanáímbá simái ságamatime asiramái simátíma'mae iyé sé maanáímbá imáyáa oro. úwoi-aintave'a sáwívar-aimba kwése'a áwáá'a kwésevo mináímbá ivátuwaaro. mináímbó isáíyananamo éna mináínkó íma kawé'á umátinkaina'a sáwí'a ónááovo súnda-aimba simátíma'mae iyuwó. ¹⁵ maarán-kwáásí-í'a ónáe se mirán-uwo. árait-aimbo arupí umái simátímíndawaima éma Áánútuna mayái-kwáásí éma ená mayáiyávái íma aigaeyávái ínáyondawai éma mirámó émo e Áánútu aúranka'o ménda simámena séna kawé'á umái máyaane síníye. ¹⁶ úwoi-aimba Áánútun-arááímo ímo kwaráan-kwaasi kwéesen-aimba ánaaemba umátimiyó. mirán-áímbó kwéesen-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa íma kwéesa sáwísawaa úmae kwéiyowe. ¹⁷ sóyavitausambo énamo amápa-kuva'o intembá miwí tááigo kóyáwé imbá pósa sáwí'a ónááowe. miwívínkémbá kae-kwáásí túwí'a moórawai áwí'a Áíméniyasi isaná moórawai áwí'a Váíritasae ¹⁸ minkáé'nárai árait-aimba ivátuwesarai sésarai puwúndavinkenta á'a usásinkaunda póta naaémba ó'a íma usásinanaumne séyasa isésa évakarawai Ísu Káraísitin-aaiyavesa kaer-ímáyáa kwéowe. ¹⁹ ávombo asiramáimo aimaráantemba Áánútu ávonkaan-tantaa'a asiramái aimaréna minká'á aúvái agaimaréna séna Ísóigona kwená kwaási á'a tuwánaraiye séna moórá-aimba agaimaréna séna Ísóigona kwaási únemo sewái sáwí'o kwéomba tínaaemba umáméro agaimaréna siráiyé.

²⁰ moórá-aimba simáménda isaaó. anón-daumpa'a évaka-taave'a marésa évaka'a ságyan-ontandei úmakaan-taave'a marésa évaka'a taainéi úmakaan-taave'a marésa évaka'a karí'-máranéi úmakaan-taave'a marésa anón-kanaawe su'mai óntantaavépinkemba nésa úwoi-kanaa taai-taavépinkémbá kwénaawe. ²¹ simátímakaunda-sawi-mayaigombo tínaaembo umámesamo kawé'ó umáimo máyáawai kawé-táávékáámbá umái mésa Áánútuntavesa imáyáa kwéesa Áánútumo kawé'-máiyái tímínintavesa to'mayaa umái máyáawe. ²² ívé-kwaasimo sáwí-yantaatavesamo tirááiyavesamo ombá ánaaemba umáme arupí umái méniyonda-imayaa e Áánútun-aaiyavai áraire símae iyí-ímáyáa kwétime paru umái mé tirumpimbó kaweré su'mai imáyáamo ésamo Ísóigompa'o kwéaisaa-esamo súwa'naa ínkwáe sésamo ontembá mirán-uwo. ²³ úwoi-aintavesamo sáwívar-aimbo kwéseмба mináínkákémbá áwáá'o kwéseмба ísaraampo ánaaemba umáimiyó. ²⁴ Ísóigona mayái-kwáásí íma aaisambá sésa paru umátinkesa kanaán-umai agaráátinkesa áwáá'o sembá tasí umátinkesa ²⁵ kwempa'á mésa miwímó kentááimo arááísén-kwaasiti imáyáa kawé'á umátinkesa mirámó íyanamo éna Áánútu imáyáa tímínasawa Áánútunopa'a tésawa árait-aintavesa áraire sénááo. íya sénááoo. mindáyavesa Ísóigona mayái-kwáásí amu'marésa ménaaowe. ²⁶ Sáátáánigo kesí imáyáa ígwáe séna miwí tátokaiye. árait-aintavesamo áraitemo sésamo ésa kawer-ímáyáa ésa Sáátáánigomo tátotuwenamo máyáimpinkemba tuvíyuwesa Áánútunopa'a ténááowe.

3

naaén-kanaaona kwaasái.

¹ Tímótiyo naaén-kanaamo tínanamo umbai-yántáá'ó paárinintavai imáyáa uwo. ² minkánáávímbá kwaási maará ónááomba kesáváiyé su'mai aamoí kwéesa óntantavesa aamoí kwéesa kesávésa kawé-kwáásí úne kwésesa kentúma maé iyésa évakarawai simái sáwí'a umátinkesa tinóvowi táái kwéaraaisesa túwa'naa owáiyávésa

íma súwi kwésesa Áánúntavesa íma imáyáa kwéesa ³ miwítí kwaási íma imáyáa timésa tói'o matuwé máyáamba íma paru ésa kampar-áimbá simátinkesa miwí túra'a íma kárakwiyesa ááite kwétiyesa kawé-tántáátávésa tíyántavesa kwéumatinkesa ⁴ namuro-kwáásiyávésa miwítí kwaási kwéagaraatinkesa sáwí'a umátínkáaro kwésesa sáwí-amba ááéma kwégwaresa miwí kentúma mósá marésa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ésa Áánútuntavesa íma aamoí ésa ⁵ kwaási túranka'a mono-kwáási úne kampa'á kwésesa Áánútuna asirayámbá tínaaemba kwéumamevo mirámó kwéon-kwaasi ánaaemba umátimiyó. ⁶ miwívínkémbá évakarawai ó'on-o'on-daumpa'a iyésa ímo kawer-ímáyáámó on-íníntávésa kampar-áimbá sewasá isésa miwí tááiyavesa áraire kwésewe. minínímbá sáwí'a owaná anóni'a isasá mirá-sáwí-yántáá'á tirááiyavesa kwéowana misáwí-yántáákó miníníntómbá tátokaiye. ⁷ miníníntómbá amáparawai táái isésa íma kanaán-umai taaímbai isésa árair-aimba tátokaawe. mindáyavesa mirán-kámpá'-mónó-kwáásí tááiyavesa áraire kwésewe. ⁸ naaóvá'á Mósesima máyonka'a kae'nárai túwí'a moóráwai áwí'a Yánísi úwana moóráwai áwí'a Yámbárisiyemo Mósesinaaimo arááirayantemba minkámpá'-mónó-kwáásí miráumai árair-aimba araaisésa imáyáa sáwí'a ésa tóikakemba Áánútun-aaiyavesa áraire kwésevo ⁹ sáwíyan-kanaawe su'mai mirá ónááowe. miwí kampar-áimbá kwésesa máyáamba tuwánésa sésa kampa'-mónó-kwáásímán-owe sésa miwí táái íma kwaránááowe. naaóvá'á Yánísiye Yámbárisiyemo sirááiyán-kampar-aintavesa mirá siráawe.

árair-ainkomba táto'mai maiyó siráin-kwasai.

¹⁰ miwí mirá kwéovo emá íma mirá uráampo naaó'-nao-kwaasi simátimunda-aimba isé kemó máyaundawaina ááimba suwáné kemó kwénaaundawaina ááimba suwáné uréma po mináímbá kwégwaraane. Áánútuwe aráápamai maé'a paru umái mé'a imáyáa timé'a umbai-yántáápímbó asiramáimo máyaunda-aimba ísaraane. ¹¹ Ántíoku-naopare Áíkóniyaa-naopare Árisitaa-naopare máyaawandara'a umbai-yántáá'á simésa sí'o úni'a umásínkówa'a íma imáyáa é'a asiramáimo máyaawanda suwánaraane. kempímbá anón-umbai-yantaa'a kwáyombanivo Ísóigo mimpínkémbá síkaiye. ¹² íma kené su'mai sáwí'a umásinkesa maarán-kwáásígwará'á sáwí'a umátinkanaaowe. Ísu Káráísitiye tarúmai mé'a kwentávé'a imáyáa é'a mé'a mirá ónáé sewái umbai-yántáári'a umátinkanaaowe. ¹³ sáwí-kwaasi kampar-áimbá kwésesa ó'owiti imáyáa koyavisewái sáwí'a úmae iyésa évakarawai kampa'á simátiyuwewasa miwí kampa'á mésimatiyuwanaaowe. ¹⁴ emá íma mirá indá simátímakaunda-aintavai áraire asiramái sé mináímbá asiramái tátoraao. mináráir-áimbá simátímakaundawaiya kawé'á umái suwánaraanda po mináímbá asiramái tátoraao. ¹⁵ emá iyámpói máyóndara'a Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba simátíma'mae iyúmba ísaraanda ívékwara'a kwéisaane. Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimba kwéawanaawai kawer-ímáyáa ésa Ísu Káráísitin-aaiyavesa áraire kwésewana Áánútu sáwí-imayaavinkemba kwéiyatinkaiye. ¹⁶ Áánútu imáyáa timúwasa Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba amápar-aimba agaimakáamba pósa mináúvái-kwándááívínkén-áíndéi Áánútuna aamba agaráátinkesa sáwí'o uráantavesa asiramái sésa sáwí-imayaa arupí kwéumatinkesa kaweré su'mai umái ménaaon-amba kwéagaraatinkaawe. ¹⁷ Áánútuna mayái-kwáásímó Áánútun-aai aúvái-kwandaavinken-aimbo ísáimimo kawé'ó íyanamo éna mináínkó kawé'-má'yái-kwáásí-í'a umátinkainasa Áánútumo kawé'-má'yáímó timíním-bayai asiramái kawé'á umái mayánááowe.

4

¹ Tímótiyo Áánútu aúrankare Ísu Káráísiti pukáan-kwaasiye túvamai úwoi máyáan-

kwaasiye miwítí ááimba tísaa íníwai aúrankare asiramái simáme'a sé'a Ísu Káráísiti marapá'á kumínín-imayaa é'a kwená kwaásira'a kawáá ínín-imayaa é'a asiramái simáme'a sé'a ² amápa-kanaa Áánútun-aai asiramái simátíme kawe-kánáámó índa simátíme sáwí-kanaamo índa úwoi mindágwara'a simátíme kwempakémbá kwésimatiminana mináínkó tirumbá kwantáínasa isáiyama miwítí imáyáa arupí umái asiramátinke simátíma'mae iyé íma ivátuwaao. ³ naaémba moóra-kanaa tínsa árair-aimba íma isámae iyónááontavai ívé'a árair-aimba simátíma'mae iyuwó. naaémba moóra-kanaa tínsa sáwí-yantaatavesa tirááiyavesa kwéesa aamoí ónááon-aimba simátimenaon-kwaasiyavesa tivakáá ésa miwí tááiyé su'mai isésa ⁴ árair-aimba tínaemba umámesa manír-áimbá isánááombanivo ⁵ emá asiramái ménana umbai-yántáá'ó enópa'o tínimba asiramái méma Áánútun-aai simátíma'mae iyé kwená mayái kwémae ánásaa.

⁶ Áánútuntavesamo imáyáamo ésamo nombó atíyuwaantemba sáwíyanka'a kembá Póromba sínkamiyana kesí naeó miráumai kumína'a puwónaumne. ⁷ isaaisésamo kwégontemba kawe'á umái kwégwe'a ayááír'á komé'a Áánútuna árair-aimba tátoke'a simátímakaunda ⁸ Ísóigo kesí meeyámbá tátokaimba póna arupí umáímo máyaunda-anonda simíníye. naaémba Ísóigo arupí umái-meyambo timíníwai siména íma keyáá kembá siména marapá'ó kumíníntavesamo aamoimó ésamo amu'makáawaigwara'a kwétimena simíníye.

⁹ Tímótiyo sáwíyanka'o kesópa'o tíníyonda-imayaa kwée maiyó. ¹⁰ moóráwai áwí'a Tímási marapá-tántáátávéna aamoí éna póna siyuwéna Tésárónaika-naopa'a kówisana moóráwai áwí'a Kéréséni Káresiyaa-marava'a kówisana moóráwai Táítási Táómésiyaa-marava'a kówisana ¹¹ Árúku kweyáá kesé máyáivo Máakaamba koái'mae kesópa'a tiyó. Máaka tasúwa'naa umai Áánútuna mayái tamayániye. ¹² moóráwaimba Tikikásaamba ai'maráúnana Évésasi-naopa'a kóuraiye. ¹³ ááéma Táróasi-naopa'a kesí kwáá'a tuwááwánana Kápasa kárakwiraivo maimaé téma aúváí-kwandaawigwara'a aiva-tántáá'á sáwíyan-auvaigwara'a maimaé tiyó.

¹⁴ moóráwai áwí'a Arekesándaa kwená mayái kópaa-ontandei évaka-tantaa'a kwéiwai anómba sáwí'a umásínkáimba póna Ísóigo anondá sáwí-meyamba amíníye. ¹⁵ Áánútun-aai simátímewanda kwemá simái arááísukaivo kwembá kárakwiyo.

¹⁶ aiva-táwaimo aaimó simásínkáamba mináimbó sénáe'o kwéunda amáparawai íma sááyavo tésa siráváyáawa'a Áánútuntave'a íma anondá sáwí'a umátinkaaó súne. ¹⁷ miwí íma siráváyáawana Ísóigo sirávayena asirayámbá símísa'a Áánútun-aai amápar-aimba simátímakaunda íma Yútaa-kwaasira'a ivo ó'onkaa-kwaasira'a siráunda ísaraawe. áwáávitemo in-íyánkó óipinkembo mayauwénamo kawepá'ó móánkáintemba Ísóigo aavimbá kwémaisinkaampinkemba síkena ¹⁸ sáwí'o kwéumasinkempinkembo éna sí'mai kwíyómpa'a kwemó kwégawaaipa'a kawe'á umái mósinkaniye. kwená ságayambo kwaikwai'o ínimba árair-aimban-íye.

¹⁹ Párisikaante Ákwíraante simátíme se kawe'á umái máékaiyo siyó. Ónésívorasaante kwená naaúmpa'a máyáan-kwaasiye simátíme se kawe'á umái máéro siyó. ²⁰ Érásátasi Kórinti-naopa'a máísana Tóvimasa áí'a kwéuwa'a Mááritasi-naopa'a auwé'a tiráumne. ²¹ áú'o síí-kánáá íma tiráina imáyáa é kesópa'a tiyó. Yúpúrasawe Púténésiye Áráínásawe Kírótiyawe amápa'a Áánútuna kwaásiye entávésa sésa kawe'á umái maiyó kwésewe.

²² Ísóigo keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póromo súnda-aimba ánásaiye.

Táitási

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avamoraé-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Táitásina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. Ísun-ai simátíma'mae iyúnkakemba ándáva'a ánkawana ména Táitási Kíríti-marava'o Ísóigona kwaásira'o kárákwirontavai imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé.

¹ Táitásiyo kemá Póro moórá-aimba sénaumpo isaaó. kemá Áánútuna mayái-kwáásí é'a Ísu Káráisitina aantá-kwaasi-i'a umásinkena si'mákaiwai úne. Áánútumo kwéitamaraín-kwaasi kwesé aráápamai maí'mai'a kwéesa árai'-monor-aimba ísámae kwéiyesa Áánútuna aampa'ó kwéiyontavena Ísu Káráisiti mináimbá simátimiyo séna si'mákaiye. ² naaová'á Áánútu ímo kampa'ó kwésiwai árai-aine su'mai kwésiwai asiramái séna kwéitamaraunda-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe súwata árai-aimban-iyé kwéseta máyaumne. ³ Áánútumo imáyáamo urón-kanaa tíniye kwéuwana Ísu Káráisiti kwenáái simátimuwana Áánútu simásimena séna kesáái simátíma'mae iyuwó séna kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiya mináimbá siráiyé.

⁴ Táitásiyo maanáimbá maanáúváíwímá agaimaráúmpo isaaó. Ísu Káráisitinka'o agevamáimo maúndantemba emá mirán-umai méma árai'a kesáninkaamba ómpo isaaó. Áánútu kentáásivowe Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-imayaavinkentaamo kwéiyasinkaiwaiye úwoi áwa'naa esarai paru umánkaayantave'a námúnaa kwésune.

Táitási Kíríti-marava'a koména mayái mairáin-kwasai.

⁵ eséma keiráímá Kíríti-marava'a komékai embá auwé'a kenkáísí mayái íma ánásarainka'a embá auwé'a tiráumne. mimbáyái kawé'á ínáyondayave'a embá auwé'a simáme'a sé'a amápa'-naopa'a Áánútuna kwaásiti anón-kwaasi usásintinkava'a kwíníyone sé'a auwé'a tiráumne. ⁶ usásintinkaan-kwaasi maarán-kwáásímán-owe. miwívímá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kimbora-inimba mapá kuráawai owasá miwítí iyámpói maarán-iyámpóin-owe. Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáawai ésa kawer-iyámpóimán-owe kwésen-iyampoi ésa tinóvowi táái ísáawain-owe. ⁷ Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai Áánútuna mayáír'á kwégarakwiyomba pósa maarán-kwáásímán-owe. miwívímá íma sáwí-aimba kwáyáiwai ésa kesáái usáyaitainkwae íma kwésewai ésa íma ááéma áwáá'a sewái ésa íma uwo'aó'-nómbá námae naéesa uwo'aó'á owái ésa íma aisan-áimbá sewái ésa óntantavesa íma túran-anda owái ésa ⁸ namu-kwaasí naamba toómbá tímésa owái ésa amápa'a kawé-tántáátávésa aamoí owái ésa kawer-ímáyáá owái ésa arupí umái máyáawai ésa Áánútun-arááimo kwégwaraawai ésa miwí túma kawé'á umái kwégarakwiyowai ésa Áánútuna kwaásira'a kwégarakwiyowai mirán-kwáásímán-owe. ⁹ Áánútuna árai-aimba simámakaunda-aimba asiramái táto'maesa iyóro. mirámó ésamo ésa árai-aimba kanaán-umai simátimesa asiramátinkanaaovo miwí táaiyavesa kampar-áimbán-iyé sewái tááigomba usáyaitanaaowe.

¹⁰ sáwíva-kwaasi kawer-áimbá íma kwégwaresa úwoi sáwívar-aimba símae kwénaesa miwívínkémbá Yútaa-kwaasi sáwívarawai mirá ésa kampa'á simátiyuwesa ¹¹ óntamba mayánae sésa kampar-áimbá simátimesa évakar-akumba sáwí'a kwéumatinkesa sáwí'a kwéovo mináimbá aamba áúntinkaa. ¹² Kíríti-kwaasivinkemba moórawai kawer-áimbá kwésiwai séna Kíríti-kwaasi aasiyaasí kampar-áimbá kwésesa aváá-kwámbó ontembá sáwí'a umái kavónái'a umái mésa sáwíva-tomba naí'nai'a kwéowe siráiyé. ¹³ siráin-aimba árai-aimban-iyé. mindáyavai miwítí imáyáa asiramái arupí umátínkénasa

Áánútun-aaí kawe'á umái kwarésa ¹⁴ Yútaa-kwaasiti manír-áimbá íma isésa áraír-aimbo arááiraawai táái íma isáiyamba ivátúwáaro. mirá ónááontavai miwítí imáyáa arupí umátinkaa. ¹⁵ imáyáa kaweré su'mai owái amápa-tantaatavesa imáyáa ombá kawer-imáyááwé su'mai kwéovo imáyáamo sáwí'o owái Áánútun-aaí arááísén-kwaasi miwítí imáyáao sáwí'a isaná tirumpimbá kampar-áimbá kwáyáísasa pósa amápa-tantaatavesamo imáyáamo ombá íma moórá kawer-imáyáá kwéowe. ¹⁶ miwí tóikakemba kampa'á sésa Áánútun-aaí kwégwaraumne kwésevo sáwíre su'mai kwéesa kawer-áimbá araisésa íma kanaán-umai kawe'á ombá miráumai máyáawaina ááimba Áánútumba tínaemba kwéumasuwaawe.

2

áséi-kwasai arupí umái simátíma'mae iyuwó siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo áséi-kwasaigna ááimba áraír-aimbo simámakaunda simátíma'mae iyuwó. ² anónu'maiyomba simátíme se íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwée'a arupí umái mé'a kentúra'a kárákwimai kawer-é'a Áánútumpa'a agevamái asiramái mé'a imáyáa timé'a asiramái maíyana íma tívón-káino simátimiyo. ³ áránkantomba simátíme se Áánútuntave'a imáyáa kwée'a mé'a íma kwantánaanta-aimba kwése'a íma uwo'aó'-nómbá námae naaé'a uwo'aó'á kwée'a ívér-inintave'a kawer-áimbá agaráátínkáaro simátimiyo. ⁴ mirámó íyasamo ésa ívér-inimba minkáwér-ámpá'á kwégwesa tuwai'máare iyámpóíye tirumbá timésa ⁵ túra'a kárákwimai kawer-ésa kaweré su'mai kwéesa tuwai'máákare iyámpóírare naankaré kawe'á umái kárákwiyesa tuwai'máá táái isánááowe. mirámó íyasamo ésa tuwánésa sésa Áánútun-aaí kawer-áimbán-íye sénááowe.

⁶ ívé-kwaasiyomba asiramái simátíme se kentúra'a kárákwimai kawe'á oro siyó. ⁷ amápa-tantaa'a kawe'á inasá awánésa emó óndantemba miwí mirá íya simátíma'maemo íyínda íma óikakene su'mai simátíme arunkakénkwará'á simátimiyo. ⁸ kawer-áiné su'mai simátímínasa kampar-áimbán-íye sésamo kampar-áimbó avakáá íyanamo éna íma kwáyainasa tigaeyávésa ésa íma simái sáwí'a umásinkanaaowe.

⁹ kárákwiraan-kwaasi évakarawai meéyámbakaawasa miwítí mayái úwoi kwémaesa óntamba íma kwémayaawaiyavai maanáimbá simátimiyo. kárákwiraan-kwaasi táái isé'a aamoí umásinkai gwae sé'a kawe'-máayái kwémae'a miwíyávé'a íma anondá seró. ¹⁰ miwítí náaindaampinkemba íma umóyámbá é'a kaweré su'maimo íyamba tuwánanaaowe se mirán-áimbá simátimiyo. mirámó íyanamo éna Áánútun-aaí kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkain-aaigo anómba íníye.

¹¹ Áánútu úwoi súwa'naa ena Ísu Káráisitimba ai'marówana ó'on-o'on-kwaasi miwítí sáwí-imayaavinkemba iyátinkanintavena marapá'á kunkáimba póna ¹² Áánútu úwoi súwa'naa ena kawer-ámpá'á kónaunda-anta agaráásínkaraiye. minánkómá maarán-áimbán-íye. Áánútuntavesa íma imáyáa kwéowai sáwí'o kwéomba sínaemba umátimeta marapá-tántáátávéta sirááiyaveta úndaya sínaemba umámata marapátáámó máyaundara'a kesúrata kárákwiyeta arupí umái méta Áánútuntaveta imáyáa éta méta ¹³ amu'maréta Áánútu asirayánkwáráwáiyé Ísu Káráisiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiye ságayankogwara'a paároyaaoyantaveta timu'maréta méta paároyaaoyan-kanaa sirunkóyá kawetá íníye. ¹⁴ Ísu kentáásí sáwí-imayaamo tátokaimpinkemba iyásinkenaya kawe-kwáásí-í'a umásinkenaya kwená kwaási-i'a kwéumasinkaiwaiya méta kawe'-máayái mayánáe séta máyaundayavenaya mindáyavenawe séna Ísu Káráisiti pukáiyé.

¹⁵ Táitásiyo mináimbá simátíme Áánútuna asirayándéi miwítí imáyáa kawé'a umátínkénana aai íma kwéisiyawai mináínkó tirumbá kwantáinasa aai ísáaro. sènda-aimba íma ísáavainivo asiramái simátimiyo.

3

Áánútuntavai imáyáa é'a arupí umái máéro simátimiyo siráin-kwasai.

¹ Táitásiyo Ísóigona kwaásira'a kárákwiraandawai ómpo maarán-áimbá simátimiyo. marapá'-máýáirá'ó kárákwiraan-anon-kwaasi tísamaivimba mé'a miwí táái isé'a kawé'-máýáiyávé'a to'mayaa umái amu'maré'a mé'a ² íma kampa'á simái sáwí'a umátinke'a íma aaisan-áimbá sé'a paru umái mé'a amáparawai kawer-áiné su'mai kwése'a máéro. ³ ááéma sáwí-imayaagwara-kwaasiya méta aai íma iséta sáwí-ampa'a kwégweta sáwí-yantaataveta sirááiyaveta kwéeta máyaawanana misáwí-yántáákó tátorowata sáwí-imayaayaveta sirááiyaveta kwéeta sáwí'a umái méta ó'owiti náindaantaveta súran-anda kwéeta síyánta kwéumatinkaawanasa kentáa tiyámba kwéumasinkowata méraumne. ⁴ ánivo Áánútu kentáási sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiya séna sirumbá umátinkaunda pó'a túwa'naa ónaunda agarátinkanaumne sirónka'a Ísu Káráisitimba ai'marówana marapá'á kumúwana ⁵ Áánútu kawer-ámpátá mésínkaraiye. kesáámó kawé'ó ówándayavenaya ímanivo arumbá umásinkenaya kawer-ámpátá mésínkaraiye. nombá pésinkowata aúnaí'a umái máyaawanana Áánútun-amanko aúnaíta umásinkontavena kawer-ámpátá mésínkaraiye. ⁶ Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaiwaiyavena Áánútu imáyáa éna kwenamankó kentáávímbá úwoi anómba kwéumasinkainta ⁷ póna úwoi súwa'naa umásinkenaya séna arupí-kwaasiman-owe. arai'a aúnaí'a umái máí'mai'a ónááoni'a umátinkanaumne kwésisata amu'maréta máyaumne. ⁸ mináimbá árair-aimban-iyé. miráumai kárákwiraan-kwaasi táái isésa kawé'-máýái maésa máéro.

Táitásiyo mináimbá asiramái simátiminyonda sirááíma kwétaiye. mirámó inasamó ésa Áánútun-aaiyavesa áraire sewái asirayán-ímáyáa ésa kawé'-máýái mayánááowe. mináimbá kawer-áínkó póna kwaási túwa'naa íníye. ⁹ ánivo úwoi-aintavesa sáwívar-aimba kwésesa tíkwá'náwe tináávúwísáiyé túwíkwara'a kwétesa aaisan-áimbó kwésesa Mósesimo sirón-amaantavesa aaisan-áimbá kwésemba mirán-áimbá úwoi-ainkoma póna íma túwa'naa ínivo ánaaemba umátimiyo. ¹⁰ évakarawaimo sáwí-aimbo simáímo taaínkaar-umátínkáawaimba kaumbo-káé-tawai asiramái simátímínasamo ímo isáiyamo e ánaaemba umátimiyo. ¹¹ mirán-kwáási kaé'mai máýáawai ésa sáwí'o ombá keyááríka'a kwétuwanaawata kesáágwárá'á kwétuwanaumne.

¹² moórawai áwí'a Átémásaana'i. moórawai Tikikásaana'iyó. moórawaiimba ai'maráanana enópa'a kwíndara'a imáyáa é Níkópórisi-naopa'a kesópa'a tiyó. áú'o síí-kánáá Níkópórisi-naopa'a máyaana kesópa'a tiyó. ¹³ moórawai áwí'a Sínása aaimó isái-kwáásígóe moórawai Ápórosiye emá túwa'naa inasarái Áánútuna mayái maimaésarai naaóyááoiye. ¹⁴ Áánútuna kwaási súnda-aimba simátímínasa kawer-ímáyáa ésa mayái kwémaesa umbai-yántáá'ó kwáyainda-kwaasi túwa'naa esa pósa íma úwoi-mayai maésa ménaaowe.

¹⁵ amápa'o kesémo máýáawai entávésa sésa kawé'á umái maiyó kwésewe. kentáási kwaási Áánútuwe aráapamai máýáawaima esé máýáawai kawé'á umái máéro simátimiyo.

Áánútu amáparawai úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kemá Póro súnda-aimba ánáさいye.

Vírímóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Póro moórá-kwai aiyayaan-umai sísamaivakemba kaer-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna Vírímónina imáyáa éna maanáimbá agaimái tuwówana kwenópa'a kuráiyé. ááéma Vírímóni kesí mayái mayáinkwáe séna Ónísímasimba meéyámba'mai máánkarowana mayááena mimbáyáígón-áároi inkaiséna ó'-mapa'a koména Ísun-ai ísáapa'a téna Póro ándáva'o máyopa'a kwéawa'naa-uwana Póro Vírímóni Ónísímasimba tayauwé'mai airáinkwáe sé'a maanáúváímá agaimái amúne séna agaimái tuwówana Vírímóninopa'a kuráiyé.

1-2 Vírímóniyo kemá Póro maanáúváímá kwéagayaumne. kesí kwaási po kesé tágárotare mayái kwémayaandawai isaaó. Ísóigona kwaási ená naaúmpa'a toru-pamáí kwémaewai ísáaro. Ápíyao kentáá símánaakogwara'a isaaó. Ákípaasiyo keséya tágárotare asiramái mayái kwémayaandawai egwára'á isaaó. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a sínkaraawa'a mé'a maanáúváí agaimái amúne. kenkáí síváko Tímóti kesé máyáiyé. ³ kentáásivo Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitiye úwoi kwétuwa'naa-esarai paru kwéumatinkaayantave'a námúnaa kwésune.

⁴⁻⁵ Vírímóniyo kentáásí Ísóigo Ísuwe aráápamái mé Áánútuna kwaásivimba arumbá kwétimé máyaanda-aimba isé'a pó'a Áánútumpa'a námúnaa kwésunda entávé'a imáyáa kwéé'a súwi kwésune. ⁶ enté kentési mayáígó moórái'a kwéisata méta Ísóigowe tarúmaiya máyaundayavenaya kwemá kawetá kwéumasinkaisa awánaniyodayave'a námúnaavinkemba Áánútumba kwéaisaa-une. ⁷ Vírímóniyo kesíváko po Ísóigona kwaásivimba arumbá kwétimé túwa'naa ónasa aúnái'a umái máyáan-aimba isé'a aamoí kwéumankaunana sirunkó kawé'á kwéisa'a áwa'naa umai námúnaa kwésune.

⁸ Ísu Káráísiti asirayámbá símakaimba pó'a íma inkaisé'a emá moórái'a uwo sé'a kwésundanivo mirán-áimbá íma sénaumpo ⁹ aánoumai kwempakémbá áísaa e'a sé'a sendantembá mirá ínáyone sénaumne. emá arumbá kwésiména'a kemá sirumbá kwéamunda pó'a aánoumai kwempakémbá simáméndai'a mirá ínáyone kwésune. kemá Póro Ísu Káráísiti kwená mayái símakaimba kwémae'a anónu'mai káúnasa ándáva'a sínkaraawa'a mé'a ¹⁰ moóráwai áwí'a Ónísímasintave'a kwésune. ándáva'a mé'a Ísóigon-ai simámunana iséna Ísóigompa'a tisa'á sé'a kesí iyámpóiraamba óne sé'a pó'a kwentávé'a kwésune. ¹¹ ááéma ená mayái íma kawé'á umái mayómba mayáígón-áároi inkaiséna kóuraimbanivo ívé'a kesí mayái kawé'á umái kwémaena ená mayái kawé'á umái mayáníye. ¹² ívé'a ai'maráanana enópa'a kwínama kesááninkaani'a umái airáníyono. ¹³ Ónísímasimba tátokaanana súwa'naa ínkwáe sé'a únda isa'á úwoi mirán-ímáyáá úne. Ísu Káráísitin-ai simátimewandarakemba ándáva'a mósínkaawa'a máyaunda enanondá Ónísímasi súwa'naa ínáyone óndanivo ¹⁴ némpa'a mémpo íma owé sínáyodayave'a pó'a íma úwoi tátoranaunda póna kesé ména súwa'naa ínáyone. íma súwa'naa ónái sindá súwa'naa ónavainivo ená imáyáavinkemba súwa'naa ínáyone.

¹⁵ Ónísímasi mayáígón-áároi inkaiséna embá auwéna sáwiyanka'a ó'om-bapa'a tamáyáimbanivo enópa'a kwéna aasiyaasí koméniye-imayaa kwéune. ¹⁶ Ísóigona kwaásigomo óndantemba kwemá mirá kwéena enávákamba póna íma ená mayái kwémayaiwaiye su'mainivo enávákoraamba éna enópa'a kwíníye. kemá kwembá sirumbá kwéamundantemba egwára'á arumbá kwembá améma kesívá'an-iyé sínáyone.

¹⁷ Ísóigona mayáígó enté kentési mayáígó moórái'a kwéimba po kentávái kesí naaúmpa'a iyuwó kwésendantemba Ónísímasintavai mirá sínáyone. ¹⁸ embó sáwí'o

umánkenamo moórá-yantaa'o mairénamo ímo ámakainamo e íma kwenópa'a te kesópa'a tina'á kemá meéyán-ónaumne. ¹⁹ kemá Póro kesiyáándeí kwéagaye'a mimbéyámbá aménaumne kwésune. Ísu Káráísitin-aaí simámewana áraire siráanda maí'maí'a ínáyonda-meyamba kempá'á kwáyáimba pó íma kanaán-umai meéyán-ínáyonda-aimban-iye. ²⁰ kesívákoo Ísóigona kwaási ómpo áísaa úndantemba mirá ina'á Ísóigo aúranka'a aúnái'a umái máéno.

²¹ maanáúvái agayáúnda imáyáa é'a sé'a kesáái isé áísaa úndantemba mirá ínáyone. emó ínáyondawai kemó áísaa úndawaimba usáyaaítaniyone. ²² enópa'a ke kónaundayavai kesí maru'á usúkasinkaa. ándávakemba ayúsinkaiya'a ená naaúmpa'a kónaundayavai Áánútumpa'a námúnaa simásinke moórá-maru'a usúkasinkaa.

²³ moóráwai áwí'a Épávarasi kwemá Ísu Káráísitin-aaí simátimunkakemba ándáva'a ánkaraawana kesé ména keinárawatavena séna kawé'á umái máéro kwésiye. ²⁴ kesé mayái kwémayaawai túwí'a moóráwai Mááka moóráwai Árísítakasi moóráwai Tímasi moóráwai Árúku miwí sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Ísóigo Ísu Káráísiti keinárawate ména úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.

Póro mináímbá simái ánásaumne.

Ípíru

Ísu kwíyómpa'a irówana moórawai áwí'a íma agaimakáiwai moóra-kwaai aiyayaan-umai sísamaivakemba avakaeté-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái Yútaa-kwaasi moóra-kwi'a Ípíru-kwaasi Ísun-aaí isésa kwená aampa'ó kwéguntavai tuwíráái sésa sáwí'a umátínkówasa minámbá ivátuwesa ááéraam-bonor-amba ókwara'a kwáraavo séna maarán-ámbá agaimái mátímakaiye.

Ísu Áánútu ááninkoma Mósesimba usáyaaitaraiye. Ísu aiva'-mónó-káwáánákómá mono'-má'yái-kwáásí usáyaaitaraiye. póí tuvú'mái Áánútumba ámakamba aiva'-mónór-ámbá isaná Ísu marapá'á kumbéna kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwánintavai puwéna kwenáúma Áánútumba ámakaimba póna kentáásí monor-ámbá kwikáimba pó'a Ísumba íma auwé'a asiramái máéro séna agaimái mátímakaiye.

Áánútu ááninko áwíkoma kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ naaóvá'á moóra-mora-tawai Áánútu kwenáái simátímakowaiyavena súwasa miwí Áánútu siráin-aimba mirám-biran-aimba kentáá síkwá'náyomba simátíma'mae tiráimba isaná ² ívé'a naaén-kanaavimba Áánútu ááninko Áánútun-aaí simásímakaintaawe. naaóvá'á kwíyómba maramá íma kwáyonka'a Áánútu súwana ááninko kwíyómba maramá tarórumakena naaémba amápa-tantaaka'a kárákwiyiniye. ³ Áánútuna ságayanko ááninkompinkemba sama kaisaná Áánútumo máyáintemba miráumai ména miráumaimo máyáiwai kentáá kwéagaraasinkaisana kwená asirayán-áínkóntávéna kwíyómba maramá kwaíkwai'a kwéiye. kwemá pukáintavena kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwéna pukáimpinkemba usásinena kwíyómpa'a iyéna Áánútu asirayámbó usáyaaitaraiwai ayáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á ména ⁴ póna kwenáwí'a Áánútu ááninko áwíko póna Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa túwíkomba usáyaaitaraiye.

⁵ Áánútu kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna emá kesáánimba óna'a kesí mayáír'á ánkaraumne

Áánútu séna moóra-ainkwara'a séna kemá avowámá úmae iyónana kwemá kesááninko mirá úmae iyíniye

séna kwíyómpaken-kwayo'narawatavena íma siráivo ááninkontavena séna ⁶ Áánútu kwenááninko usáyaaitaraiwaimba ai'marówana kunkáinka'a séna

Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a kwená imáyáa mósá maránááowe

kwenááninkontavena siráimbanivo ⁷ kwená kwíyómpaken-kwayo'narawatavena súwana Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kemá súnasa kesí kwíyómpaken-kwayo'narawa'a úndáraamba to'maésa kwénaaowe. kemá súnasa kesí kwayó'narawa'a tawáombo intenkáám-báyái kwémayaawe

siráivo ⁸ Áánútu kwenááninkontavena séna

Áánútuwo kwaásira'o kárákwimaemo iyínda íma ánásaniye. kárákwiyonda arupí umái kwégarakwiyone. ⁹ kawé-tántáátávái aamoí é sáwí-yantaatavai áyámba kwéone. mindáyavena Áánútu ená Ísóigo embá usásinankaraisa amáparawai usáyaaitaraanana enarumbá kawé'á umánkaraiye

séna ¹⁰ ááninkontavena moórá-aimba séna
 Ísóigoo ááninka'a maramá taróre enayáándeí kwíyómba taróruraanda ¹¹ mintántáá'á
 ánásaina emá maí'mai'a ínáyone. unáánkwátóimo atúmó kénamo ánásaintemba
 kwíyómba maramá miráumai ánásaniye. ¹² kwátóimo tavúmáráantemba
 kwíyómba maramá mirá ínáyone. unáánkwátóimo aúnámo ontembá kwíyómba
 maramá mirá éma ívé'o máyáanten-umai maí'mai'a éma íma puwínáyone
 siráíye. ¹³ Áánútu maanáimbá íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavena siráivo
 ááninkontavena séna
 kesiyáánúrappa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména'a ená namuro-kwáásí tínkamona
 emá usáyaaaitaniyone
 siráíye.

¹⁴ mináimbá siráivo Áánútuna kwíyómpaken-kwayo'narawa'a nórandarawara'o.
 miwí íma túma kwáyáiwai timané su'mai kwáyáiwai ésa Áánútumo sintembá mirá
 kwéowana Áánútu simátimena séna kawer-ámpá'á métinkaunda-kwaasi kuntúwa'naa
 oro séna kwéti'maraiye. mindáyavena Áánútu ááninko áwíko kwíyómpaken-
 kwayo'narawa túwíkomba usáyaaaitaraiye.

2

Ísuma sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpá'á mésínkáiwaina kwaasái.

¹ Áánútu ááninko kwíyómpaken-kwayo'narawa'a usáyaaitaraintaveta árar-aimbo
 ísaraunda-aimba asiramái tátoleta mináimbá ivátuwaunavaiyaanivo imáyáaya úmae
 iyónaumne. ² Áánútuna amáámba kwíyómpaken-kwayo'narawa'a siráan-amaamba
 árar-aimba póna káráraawaiye ímo ísaraawaiye sáwí-meyamba arupí umái tímakaiye.
³ ánivo Áánútu séna sáwí-imayaavinkemba kawer-ámpá'á métinkanae séna anóm-
 bayaiyavena ááninko kentáásí Ísóigomba ai'marówana marapá'á kunkáíye. minánón-
 áimbó ísáimaimo ivátuwetaamo éta árai'a sáwí-meyamba kentáásópa'a tínimba íma
 aseránaundayaawe. aiva'á Ísóigo minánón-áimbá simátimuwasa ísaraan-kwaasi
 simásímúwana ⁴ mináimbá árar-aimban-iye sénaundayavenaya póna Áánútu asir-
 ayámbá tímúwasa ó'on-o'om-bayai ímo awánaraunda-mayai sáá'a kwégom-bayai
 máyówana Áánútu kwená imáyáavinkemba kwenamankó túwa'naa úwasa mirám-báyái
 mairáawe.

⁵ ménaaon-kwaasiyave'a kwésune. íma kwíyómpaken-kwayo'narawa'an-ivo
 kwenááninkomba usásinankaraimba póna kwemá kwaásira'a kwégarakwiyiye.

⁶ mináíntávéná moóráwái Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna
 Áánútuwo kwaási úwoisan-tantaa'a owá nóra se miwíyávái imáyáa éwa
 kwaási sáwíyan-tantaa'an-ovo nóra se miwírá'á kwégarakwiyono.

⁷ kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a kwaási mótinkaana sáwíyanka'a
 mivá'á máyáambanivo ívé'a anómba umátinkaana túwíko anómba isá

⁸ usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe

agaimaréna séna Áánútuwo usásintínkaraanasa amápa-tantaaka'a kwégarakwiyowe
 siráimba íma moórá-yantaa'a aváántuwesa amápa-tantaaka'a kanaán-umai
 kwégarakwiyonta ívéta íya kwétuwanaumne. ⁹ ánivo Ísuna ááinta awánaraumne.
 Áánútu sáwíyanka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa tínaaempa'a Ísumba móankarena
 ai'marówana marapá'á kumbéna amáparawaiyavena imáyáa úwasa áí'a úní'a
 umánkówana puwúwana mindáyavena Áánútu anón-kwi'a tamánkena áwí'a anómba
 umánkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa ónáe séna Ísumba ai'marówana marapá'á
 kumbéna amáparawaiyavena imáyáa éna pukáíye.

¹⁰ Ísumba áí'a úni'a umánkóntave'a imáyáa é'a sé'a Áánútu amápa-tantaakona ááimba póna amápa-tantaa'a tarórena séna ságyan-ayampa'a sáwívarawai maígwáe séna sáwí-imayaavinkemba iyátinkena ságyan-ayampa'a métinkaniwaiyavena Áánútu kanaán-iye súwasa Ísumba áí'a úni'a umánkómba mindáyavena kasenkuí'a uráiyé. Áánútu mirámó uráimba kawé'á uráiyé kwésune.

¹¹ Ísu kwaásiya Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiyaawe Áánútundei-i'a kwéumasinkaiwaiye Áánútu mimbórá tivowámá intávéna Ísu séna kesúnava'maa'an-owe siráin-aimba íma sáwí-imayaa éna kawer-ímáyáá kwéiyé. ¹² mindáyavena moóráwai Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútuwo enáái kesúnava'maa'a simátimé'a torupamáí ménka'a monor-ímó sendavímbá enáwí'a mósá maránaumne séna ¹³ moóráva'a agaimaréna séna

kegwará'á Áánútumpa'a agevamái máyaumne séna moóráva'a agaimaréna séna

Áánútumo símakain-iyampoi kesé máyáawe agaimaréna siráiyé.

¹⁴ Áánútumo símakain-iyampoiyavenamo siráimba marará-kwáásímó onten-áúwawaagwara'a Ísu ména séna Sáátáánigo kwaásimo puwónááon-asirayambo tokáimba ánásasuwanaumne. ¹⁵ aasiyaasí puwónaumne-imayaamo kwéesamo táátavesamo kwéowanamo tátokain-imayaa iyátinkanaumne séna puwéna usásinena Sáátáánigomba usáyaaitaraiye. ¹⁶ árai'a íma kwíyómpaken-kwayo'narawatavainivo

Ááváramumo Áánútun-aaiyavenamo áraire siráintemba kesáámó mirámó kwéundawaiyavena súwa'naa índayavenaya miráumai pukáiyé. ¹⁷ kentáásí aiva'mónó-káwáánákó éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a aaí simái kawé'á éna aruntá umásinkenaya kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya mirá ínintavena marapá'á kuména kwaási áúwawaagwara'a ména kwenáúnava'maate kesáámó úndantenta miráumai ména súwa'naa ínín-amba mimbórá-ámbá kwáyáintavena mirá uráiyé.

¹⁸ ááémo marapá'ó máyonka'a sáwí-aimbo sínda ísare'a áí'a índai'a umánkanae sésa áísaa úmaesa kwéiyesa áí'a úni'a umánkaraamba íma sáwí-ampa'a kuráimba pósa kentááyávésa sáwí-aimbo síyamba isánáe sésamo ombá kanaán-umai kwésuwa'naa-intaaniye.

3

Ísu áwíkoma Mósesi áwíkomba usáyaaitarain-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. sún-da-aintave'a Ísumpa'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu keinárawa'a kwendéí-í'a umátínkarain-kwaasiyavena séna kwíyómpa'a kesé ménaaowe súmba ísaraavo Ísuntave'a imáyáa úmae iyóro. Áánútu kwembá ai'marówana marapá'á kumbéna árair-aintavetaamo árairemo sún-da-ainkata kárákwiraiwai éna aiva'mónó-káwáánákó isa'á kwentávé'a imáyáa úmae'a iyóro. aiva'mónó-káwáánákóná mayái ² mimbáyái mayáíndayavena Áánútu Ísumba usásinankowana íma ivátuwena mimbáyái kawé'á umái kwémayaiye. naaóvá'ó Mósesimo Áánútuna kwaásivimbo mayáímó ímo tuwénamo kawé'ó umáímo mairáintemba Ísu mirá uráiyé. ³ naambá kawé'-námbán-iye siráavo mindámbó uráin-kwaasigo áwí'o mósá kwémaraantemba Mósesi kawé'-má'yái-kwáásímán-ivo Ísu áwí'a mósá maráúndaya kwéusayaaitaiye. ⁴ amápa'-nambo kwaásimo kwéomba mindágwara kwaásigwara amápa-tantaakwara'a Áánútu úmakaiye. ⁵ Mósesi Áánútuna mayái-kwáásígó éna Áánútuna kwaásivimba mimbáyái íma tuwéna kawé'á umái kwémaena

Áánútumo sínda-yantaa'o paárinimba simátímakaiye. ⁶ Mósesi mirá uráimbanivo Ísu Káráísiti íma mayái-kwáásígómán-ivo Áánútu ááninko úramba póna Áánútuna kwaásira'a kárakwiyimba íma ivátuwaimba kawé'á umái kwémayaiye. Áánútun-aaiyavetaamo áraire sétaamo aamoimó étaamo asiramáímo amu'marétaamo métaamo éta Áánútuna kwaási-ita ónaumne.

Áánútuna kwaási kwenópa'a koagándaan-kwasai.

⁷ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-amanko kentáá síkwá'náyontavena siráin-aimba imáyáa oró. maará séna

ivé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. ⁸ naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémo makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. kavóná-marava'a mésa kentíkwá'náma mirá kwéesa Áánútumba kwembásínkáánkái ésa sáwí-mayai maésa kwenáái arááíraawe. ⁹ ayáátááka'a 40 íma kentíkwá'náma túwa'naa uráunda-mayai awánaraambanivo kesáái araisésa kembásínkáánkái ésa sáwí'a umásínkáantave'a ¹⁰ áwáá'a tiyé'a sé'a miwítí imáyáa sáwí'a úmae iyésa agaráátinkaunda-amba íma kwáráawe sé'a ¹¹ áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráumne Áánútun-amanko siráíye.

¹² kesí kwaásiyono. Áánútun-amanko mináímbá siráintavai kárakwimai kawé'á oró. keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa kwéesa Áánútun-aaiyavesa íma áraire sésa Áánútu asirayáankwáráwáímbá tínaemba umámévainivo kárakwimai kawé'á oró. ¹³ keinárawapinkemba évakarawai sáwí-imayaa iyana minímáyááo kampa'á simátiyuwainasa Áánútuntavesa íma imáyáa ésa tirunté márávainivo moórá-morawai kentí imáyáa asiramátínkáaro. kentí kanaamó kwáyáinka'a mirán-oro. ¹⁴ aiva'á Áánútumpata imáyáaya ówándara'a kentáásí imáyáao asirayámbá póta miráumaimo maí'mai'o étaamo éta Ísu Káráísitiye tarúmai méta marapá'á máyaunda-kanaaya ánásaindara'a asiramái ménaundayaaniye.

¹⁵ Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna ívé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro. naaóvá'ó Áánútun-aaimo arááísúmbo tiruntémó makáantemba kemá mirá ováínivo kwenáái ísáaro. agaimaréna siráíye. ¹⁶ sún-da-kwaasi nááwiya Áánútun-aai kwéisesawa arááíraana'iyó. kentáá síkwá'náma Ísípi-maravakemba Mósesi ayútiyuwena tí'maena tiráiwai miwí Áánútun-aai kwéisesa arááíraawe. ¹⁷ nááwiya ayáátááka'a 40 ira'a Áánútu áwáá'a tíkaiyo. kavóná-marava'o mésamo sáwí'o kwéesamo pukáawai miwíyávéna áwáá'a tíkaiye. ¹⁸ nááwiyavenawa asiramái séna kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe siráíyo. kwenááimo ímo ísámaimo kawé'ó uráawaiyavena siráíye. ¹⁹ kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á íma agevamái máyomba pósa íma kanaán-umai kwenópa'a kwésa kwesé koagándaraan-ainta ísaraumne.

4

¹ kentááyávéna Áánútu séna kesópa'a taagándanaaowe simái tarúmakain-aimba kwáyáimba pó'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a kwenópa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárakwimai kawé'á oró. ² Áánútuna kawer-áimbó ísaraundantemba ááéma kentáá síkwá'náma ísaraambanivo úwoi tááre su'mai ísésa íma áraire sésa tirumpimbá tátorowana póna mináínkó íma túwa'naa uráíye. mindáyave'a keinárawapinkemba évakarawai sé'a Áánútunopa'a kwé'a kwesé koagándanaumne-kanaa matuké'a arávasuwaiyavainivo kárakwimai kawé'á oró. ³ naaóvá'á Áánútu kwíyóne marawé tarórumai ánásena agándarain-kanaa kwáyáimbanivo kwenááiyavesa íma áraire sésa kwenká'á agevamái méraawaiyavena séna

áwáá'o tiyúnda asiramái sé'a kesópa'a
 íma tésa kesé taagándanaaowe
 siráimbanivo kwenááiyaveta áraire séta kwenká'á agevamái máyaundawaiya
 kwenópa'a kwéta kwesé koagándanaundayaaniye. ⁴ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba
 kwesé koagándanaundayavenaya agaimaréna séna

Áánútu ava'moraé-kanaa mayái maimái
 ánásasuwena avakaeté-kanaa agándaraiye
 agaimaréna siráimba póna agándai-kanaa kwáyáimbanivo ⁵ Áánútun-aaí aúvái-
 kwandaavimba agaimaréna séna

kesópa'a íma tésa kesé taagándanaaowe
 siráimba póna ⁶ agándai-kanaa to'mayaa úmakaimba pósa évaka-kwaasi kwenópa'a
 kwésa kwesé koagándanaaowe. aiva'á Áánútun-aaí ísaraawai íma áraire siráimba
 pósa kwenópa'a íma kwésa kwesé agándaraawe. ⁷ sáwívar-ima maisuwéna Áánútu
 moóra-kanaama maréna séna minkánáá tíniye séna Tévítimba simámuwana Áánútun-
 aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

ivé'a Áánútumo kwésimatimin-aimba ísáaro.
 tirumbó makáanteni'a íma é'a kwenáái ísáaro
 agaimaréna siráin-aimba kaeká'á mináimbá agaimái simátimumpo ísáaro.

⁸ naaóvá'á moóráwai áwí'a Yósúwa tí'maena kawer-áyámpá'á mátinkomba
 mináyámpá'ó Áánútumpa'o agándai-ayampa'o kwáyonkakai naaémba Áánútu íma
 moóra-kanaama maréna séna agándanaaon-kanaa tíniye íma siráisino. ⁹ Áánútu
 kwená mayái ánásasuwena agándai-kanaa makáimba pósa kwená kwaási agándaan-
 kanaa kwáyáiyé. ¹⁰ Áánútumo kwená mayáímó ánásasuwenamo agándaraintemba
 Áánútunopa'a kwésa kwesé agándaaawaima miwígwárá'á mayái ánásasuwesa
 agándanaaowe. ¹¹ mindáyaveta Áánútunopa'a kwéta kwesé agándanaundayaveta
 siyáántamba kwimáíya mayáiyá kwémayaundaya miráyá onó. kentáá síkwá'náma
 uráantemba mirá-sáwí'á únavaiaayanivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-
 iyataao.

¹² Áánútu máyáiwai isaná kwenááigo mayái kwémayaiye. évarevar-ayampa'a
 áwáima táí'matan-tusuwaaineimo póimo kárámaimo túwínkaa'o ontembá Áánútun-
 aaigo kentáásirumpinken-imayaa sáwí-imayaawe kawer-ímáyááwé taaíambaraisata
 kwéawanaumne. sirááímo tain-tántáaré kwésunanaya Áánútun-aaigo taaíambaraisata
 sáwí-yantaare kawe-tántáaré kwéawanaumne. ¹³ kwíyómpare marapáré amápa-
 tantaa'a Áánútu aúranka'a íma kwéauyoraivo kwíyómpare marapáré amápa-tantaa'a
 avora'á kwáyáísana kwéawanaiye. kwemá mirá iwái póna kesáá máyaundawaina
 ááinta sísaá ínata simámenaundayaaniye. Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba súnda-
 aimba mirán-áimbá kwáyáintaveta kentáá síkwá'námo uráantemba mirá-sáwí'á
 únavaiaayanivo kwenáái ísámai kawe'á éta kárákwimai kawer-iyataao.

Ísuma aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

¹⁴ Ísu Áánútu ááninko kentáásí anóndako éna aiva'-mónó-káwáánákó póna
 kwíyómpa'a Áánútuwe uména kentáá súwa'naa enaya kwéaisaa-imba póta
 kwenááiyaveta áraire siráundayaveta ívéta mináimbá asiramáíya tátoraano.
¹⁵ kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó marapá'á máyonka'a amápa-tantaatavesa
 sáwí-aimbo sínda isánáe sésa áísaá úmaesa kwéiyumbanivo íma sáwí'a uráimba
 póna kentááyávésamo sáwí-aimbo síyambo isánáe sésamo ombá kentáávimbá íma
 asirayámbá kwáyáísana kwemá suwánénaya aruntá kwéumasinkaiye. ¹⁶ mindáyavena

kentáávimbá umbai-yántáá'á kwáyaindara'a íma sáátaveta kwéonanaya Áánútu úwoi kwésuwa'naa-iwainopa'a konanayá aruntá umásinkenaya úwoiya súwa'naa íniye.

5

¹ aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayánááontavesa Yútaa-kwaasivinkemba moórá-morawai usásintinkaawasa kwévukowasa ó'omba usásintinkaawasa kwaásiyavesa ísámai Áánútumpa'a áísaa esa kwaásimo sáwí'o kwéontavesa póimo tuvú'mái Áánútumba kwéamesa évaka-tantaakwara'a kwéamewe. ² miwí kwaásima pósa íma asirayánkwáráwái ésa mindáyavesa ímo kawe'ó umáímo isésamo sáwí'o on-kwáásíyávésa kanaán-umai kawe'á umái tirumbá umátinkesa ³ íma kawe'á umái asiramái mésa sáwí'a kwéontavesa amápa-kwaasiti sáwí-mayaiyavesawe su'mai ímanivo miwítí sáwí-mayaiyavesagwara'a imáyáa ésa póima tuvú'mái Áánútumpa'a kwéamewe. ⁴ évakarawai íma imáyáa ésa sésa anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe-imayaa ésa mirám-báyái kwémayaavo naaóv'á'ó Áánútumo moóráwai áwí'o Érónimba usásinankowana mirám-báyáímó mairáintemba Áánútu usásintinkaraiwaiye su'mai mimbáyái kwémayaawe.

⁵ miráumai Ísu Káráisiti íma imáyáa éna séna anóndako pó'a aiva'-mónó-káwáánákóná mayái mayánáe íma siráivo Áánútu usásinankena aiva'-mónó-káwáánákóná mayái aména séna

emá kesáanimba óna'a

kesí mayáír'á'á ánkaraumne

séna ⁶ moórá-ainkwara'a súwana agaimaréna séna

moóráwaimo áwí'o Méókiséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráisitintavena siráíye.

⁷ Ísu Káráisiti marapá'á máyonka'a eésé'á éna ivi'á téna námúnaa séna puwíníntavena Áánútumpa'a áísaa ena puwíndamo kanaamó umáímo áwa'naa íníwaintavena súwa'naa uwo séna Áánútuna imáyáa kwakáimba póna áwa'naa uráíye. ⁸ Ísu árai'a Áánútu ááninko úwana umbai-yántáá'ó kwempímbó túmba íma mindáyavena imáyáa éna Áánútuna imáyáa kwaréna ⁹ kasenkuí'a éna kwenááiya taagwiyavúndawaiya sáwí-imayaavinkemba kwéiyasinkaisata aúnaí'a umáíya maí'maita kwéune. Ísu mintántáákóná ááimba póna ¹⁰ Méókisétekimo mono-káwáánákó uráintemba aiva'-mónó-káwáánákóná mayáímá mayáníntavena Áánútu Ísumba usásinankaraiye.

Ísuna aampa'á kwaré'mai ivá'á túwáavo siráin-kwasai.

¹¹ simátimunda-aimpimba sáwívar-aimba kwáyáimbanivo íma ísámai kawe'á kwéontavena agaráátinkanaunda-mayaigo umbaí kwétaiye. ¹² ááema Ísu Káráisitin-aaí isé'a ayáátáa-kanaa maisukáavo nóra séra íma simátíma'mae kwéiyo. Áánútun-aaivinkemba avorar-áímbá íma ísámai kawe'á é'a moóráwai ókwara'a simásiminkwae sembánivo umarambó náámbo nésamo asirayán-tómbó ímo kwénaantenkaani'a é'a pó'a Áánútun-aaí íma kanaán-umai simátímakaawe. ¹³ umarambó náámbo nésamo ímo kawe'ó umáímo aaimó isáantemba miraráán-umai kawe'ó umáímo maíyé sáwí'o umáímo maíyé miwáná ááimba íma ísámai kawe'á kwéowe. ¹⁴ tinón-ésamo asirayán-tómbó naantembá kawer-ímáyáá úmae iyówai amápar-imayaa taaímbai kwéisaawe.

6

¹ mindáyaveta Ísu Káráisitin-aaí paákákén-áiné su'mai íma iséta asirayán-áímbá arumpimbá kwáyáin-ainkwarata iséta sáákaevayan-kwaasiraanta iyataao.

Ísu Káráisitín-aaí paákákén-áímbá á'a simátímakaunda pó'a íma moórágwara'a simátíma'mae iyónaumne. simátímakaunda-aimba maarán-áímbán-iyé. úwoi-mayaiyave'a tínaaemba umáme'a Áánútun-aiiyave'a áraire kwése'a kwenká'á agevamái máyáawe. ² nombó kwévetinkaan-aimba simátíme'a Áánútuna mayái mayáínkwáé sésa usásintinkesa tine'á tiyáámba kwétatoraan-aimba simátíme'a kwaásimo pukémpinkemba usásinanaaon-aimba simátíme'a Áánútu kwaásimo máyáawaina ááintavena tísa ena timínana mimbéyámbá kwaíkwaí'a ínín-aimba simátímakaunda mináímbó á'o simátímakaunda-aimba ísaraavo asirayán-áímbá arumpimbá kwáyáin-aimba ísáaro. ³ Áánútumo súwa'naa ínataamo éta iséta saákaevayan-kwaasiraanta ónaumne.

⁴ Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai ó'omba kotavisíyasa koyauwerésa kawer-ámpá'á ténááombanivo íma ténááowe. miwí Áánútu sáma kamátínkarain-ayamap'a máyówana túwa'naa ena kwenamankó miwísé máyowasa ⁵ miráumai mésa sésa Áánútun-aaí kawer-áímbán-iyé sésa Áánútuna asirayámbá évaka'a awánaraawe. naaémba Áánútuna asirayámbá amápa'a paárínasa minásíráyámbá évaka'a awánamai ⁶ ivátuwesa íma ó'omba koyauwerésa Áánútumpa'a ténááowe. mirámó kwéon-kwaasi maará kwéowe. Áánútu ááninkombo taaira'ó tuvúwúwanamo pukáintemba miwí mirá kwéowasa tuwánésq Ísumba simái sáwí'a umánkááwasa mirámó ontávésa íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe.

⁷ mirámó kwéon-kwaasi maararáán-kwáásímán-owe. moóra-mora-tawai aa'á tisaná maramá kawé'á isaná toómbá anómba isasá kwaási kwénaawana Áánútu mirám-bárámá kawé'á kwéumatinkaiye. ⁸ ánivo moóra-ayampa'-marama karaan-tantáaré námáiye kwáyáim-barama úwoi-marama isaná sáwíyanka'a Áánútu iravímbá agaisuwáníye. miráumai Áánútuna aampa'á kwaré'mai ivátukaawai íma kanaán-umai koyauwerésa Áánútumpa'a teénááowe. mindáyave'a Ísu Káráisitín-aaí paákákén-áímbá íma moórágwara'a simátímenaumne.

⁹ kesí kwaásiyono. mirán-áímbá súndanivo keinárawatave'a sé'a íma sáwí-mararaan-kwaasi é'a kawé'-máráráán-kwáásí owaná Áánútu kawer-ámpá'á kwémetinkaiye sune. ¹⁰ Áánútuntave'a imáyáa kwéontave'a kwená kwaási kwétuwa'naa-e'a ívékwara'a mirá kwéowana Áánútu arupí umái máyáiwai mimbáyáiyávéna íma kwéawinkaiye. ¹¹ maaráyávéna sirááíma kwétaiye. moóra-morawai Áánútuntave'a imáyáa kwé'e'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amumaré'a mé'a ¹² íma tívón-káína'a íma ivátuwe'a Áánútuwe asiramáímo aráápamaimo mésamo Áánútumo timénaumne siráintavesamo amumarésamo máyáan-kwaasiraani'a oró. maarán-kwáásirááni'o ombá sirááíma kwétaiye.

Áánútu simái tarúmakain-kwasai.

¹³ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena siráimba simái tarúmakonka'a póna kwembá usáyaaítaraawai íma máyáantavena Áánútu séna amáparawai usáyaaítaraundawai mé'a kesúranka'a sé'a kemó súnda-aimba árai'a ónaumne séna simái tarúmarena ¹⁴ Ááváramuntavena séna árai'a kawé'á umánkaumpo enaísaavutantambo ónááomba sáwíva'a paáronaawe súwana ¹⁵ Ááváramu áraire séna asiramái ména íma ivátuwena amumaréna ména Áánútumo simáímo tarúmakainteni'a uráíye. ¹⁶ Yútaa-kwaasi tiká'ó máráamba maará kwéowe. évakarawai mirá ónaumnemo sembó ombá usáyaaítarawai aúranka'a sésa mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-meyamba simíníye kwésewe. mirámó sésamo ombá ó'owi ó'on-aimba íma mimpímbá sembá maará sésa kemó sentení'a kwéowe sénááowe. ¹⁷⁻¹⁸ miráumai Áánútu kawé'á umátinkaniwaiyavena imáyáa éna séna mirá ónaumne simái tarúmakaimba

póna Áánútu séna kwaási kentávésa sésa siráintemba íma éna ó'oni'a íníye seváimpo'a amáparawai usáyaaitaraundawai é'a kesúranka'a sé'a mirá ónaumpo ímo mirámó onanamó éna sáwí-tantaa'a paáriníye Áánútu simái tarúmakaimba miráumai aanávó kwenáuranka'a simái tarúmakaimba póna íma karáníye. mirámó siráintaveta kesáá kwenópata máyaundaya kweukáámbá aisínkaraisata minándámpá'á méta asiramái séta siráinteni'a íníye séta asiramái méta kwéamu'maraumne. 19-20 naambó ésamo ávombo aimakáawanamo asiramáimo kwáyáintemba Áánútumo siráinteni'a kawe'á umátinkaniyemo siráin-ainko kentáá asiramásínkáísata Áánútumo kwíyómpa'o máyáiwaintaveta imáyáa éta amu'maréta máyaumne. Ísu kentáásí aiva'á kwíyómpa'a iyéna mono'-nánkómbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontamó úmakaan-ampaantama tarurúwa'marena iréna kentááyávéna imáyáa éna mirá uráimba póta asiramáiya máyaumne. Méókísétekimo uráintemba kwíyómpa'a Ísu kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó éna mirám-báyái maimaé kwéiyisata asiramáiya máyaundaya pó'a Áánútuntave'a imáyáa kwée'a karuwaa'á é'a íma ivátuwe'a naaémbo ménaaombo paárinintave'a amu'maré'a máéro.

7

mono-káwáánákó áwí'a Méókísétekina kwaasái.

¹ minkwáásígó Méókíséteki kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó éna Áánútu usáyaaitaraiwaina mono-káwáánákó úwana naaóvá'á Ááváramu namuro-kwáásítí anón-kwaasiye áái'a tiyéna usáyaaitaron-ayampakemba túwana Méókíséteki Ááváramumba aampa'á awánéna kawe'á umánkowana ² Ááváramu namuro-kwáásítí óísambo mayómba siyáánkaira'a taaímbakena Méókísétekimba moórá-inkwima ámakaiye. Méókísétekintavesa mináwíkóná ááimba kawe-káwáánákómán-iye sésa kwántámai kwésewe. kwemá Sérími-naopaken-kwaasiti kawáánákó áwíkona ááimba paru-káwáánákómán-iye sésa kwántámai kwésewe. ³ Méókíséteki aíkwa'ná túwíkwara anóvowi túwíkwara'a íma agaimakáamba kwáyáísana kwembó ánkaraínkanaawe pukáin-kanaawe íma agaimakáamba kwáyáíye. kwenáái mirán-áímbá íma kwáyáintavena Áánútu ááninkoraani'a umái ména mono-káwáánarí'a umái maí'mai'a íníye.

⁴ maanáímbá imáyáa oró. kentáá síkwá'náma Ááváramu anón-kwaasi úmbanivo kwemá Méókísétekimba namuro-kwáásítí óísampinkemba moórá-inkwima ámakaimba póta mindáyaveta séta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁵ moóráwai Ááváramu aisaavutantamba uráiwai áwí'a Árívái kwenándáraken-kwaasivinkemba évakarawai mono'-má'yáír'á usásintinkaraiye. Áánútuna amáámpinkemba moórá-amaanko séna Ísareri-kwaasiyono. kentí óísamba kwémayaampinkemba aasiyaasí siyáánkaira'a taaímbarempinkemba moórá-inkwima kentí kwaási Árívái-andaraken-kwaasi tíméro siráíye. ⁶ Méókísétekimo Árívái-andaraken-kwaasigomo uráinkakai séta Ááváramu kwembá moórá-inkwima ámakaimba amáánko siráini'a uráíye súsono. ánivo Méókíséteki íma Árívái-andaraken-kwaasigonivo Ááváramumo siyáánkai-inkwimo kwimakáimpinkemba moórá-inkwima úwoi maimaéna kawe'á umánkena Áánútumo Ááváramuntavena kawe'á umánkanaumnemo simáimo tarúmakaíwaimba kawe'á umánkaraiye. ⁷ anón-kwaasigo sáwíyan-kwaasigomba kawe'á umánkáimba mináímbá iséta póta Méókísétekima Ááváramumba usáyaaitaraiye kwésune. ⁸ Árívái-andaraken-kwaasi siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwi kwémayaawai kwévuwon-kwaasin-ovo Méókíséteki siyáánkai-inkwivinkemba moórá-inkwima maráiwaintavena Áánútun-aai aúvái-kwandaavimba agaimaréna

séna kwemá aúvamai úwoima máyáiyé kwésisana póna kwemá Áríváí-andaraken-kwaasi usáyaaitaraiye. ⁹ imáyáa é'a sé'a Ááváramuma Méókísétekimba moórá-inkwi ámakonka'a Áríváígwara'a ámakaintenkaani'a éna kwemá moórá-inkwima kwémayaiwai ámakaintenkaani'a uráiyé. ¹⁰ Ááváramu Méókísétekimba awánéna moórá-inkwima ámakonka'a Áríváí íma paárurena aikwá'nágo arumpimbá máyonka'a uráintave'a mindáyave'a sé'a Áríváígwara'a Méókísétekimba ámakaintenkaani'a uráiyé kwésune.

¹¹ naaóvá'á Áánútu amáamba simátímakonka'a Áríváí-andaraken-kwaasi mono'-máiyái maésa póí tuvú'mái Áánútumba aménááontavena Áánútuma usásintinkena Éronimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaraiye. Áríváí-andaraken-kwaasiti mayáímó arupí kwéumatinkainkakai Áánútu íma moórágwara'a aiva'-mónó-káwááná'á usásinankaisino. íma Éroninkaan-kwaasin-ivo Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹² Áánútu séna aúná-aiva'-mono-kawaana'a usásinankanae súmba póna ááéraan-amaamba mono'-máiyái-kwáásí Áánútuntavesa ísámai póí tuvú'mái kwéamen-amaamba ivátuwena aúná-amaamba simásimuwata ísaraumne. ¹³⁻¹⁴ mináimbá Ísógo Ísu Káráísitintavena séna íma Áríváí-andarakemban-ivo moórá-anda Yútaa-andarakemba paáruraiye. naaóvá'á Mósesi mono'-máiyái-kwáásíyávéna sirónka'a íma Yútaa-andaraken-kwaasiyavena siráiyé. íma Yútaa-andaraken-kwaasin-ovo Áríváí-andaraken-kwaasi Áánútuntavesa imáyáa ésa póí tuvú'mái óntan-taareira'a agairáamba ísaraumne.

Ísu Méókísétekiraam-bono-kawaana'an-iyé kwaasái.

¹⁵ mináínkóná ááimba maarán-iyé. Áánútu aúná-amba agaráátinkena aúná-aiva'-mono-kawaana'a Méókísétekinkaan-kwaasi usásinankaraiye. ¹⁶ íma Áríváí-andarakemban-ivo asirayámpínkémbá maí'mai'a éna íma ánásaniwai aiva'-mónó-káwáánarí'a umái usásinankaraiye. ¹⁷ mindáyavena Áánútun-aaí aúváí-kwandaavimba agaimaréna séna moóráwai áwí'a Méókíséteki anóm-bono-kawaanako uráintemba emá mirám-báyái maimaé iyíníyone

Ísu Káráísitintavena siráiyé. ¹⁸⁻¹⁹ ááéraan-amba Áríváí-andaraken-kwaasiti mono'-máiyáigó íma asiramái kwáyontavena íma túwa'naa umai arupí umátinkowana Áánútu ááéraan-amba ivátuwena moórá-amba kawer-ámbá agaráásinkowata áraire séta asiramái méta Áánútunopata kwégune.

²⁰⁻²¹ Áríváí-andarakemba mono'-máiyái-kwáásí usásintinkonka'a úwoi usásintinkesa íma aaí simái tarúmakaambanivo Áánútu Ísu Káráísitimba aiva'-mónó-káwááná'á usásinankonka'a aaí simái tarúmakaiye. mindáyavena agaimaréna séna

Ísógo séna emá mono-káwáánákómó éma maí'mai'a íníyone séna mináimbá íma karáníye

Áánútu kwenááninkontavena simái tarúmakaiye. ²² mináínkó ááéraan-ainkomba usáyaaitowana Áánútu simái tarúmaktavena Ísu Káráísiti séna mináimbá árair-aimba kwaikwai'a íníye siráiyé.

²³ moórá-aimba ísáaro. ááéma mono'-máiyái-kwáásí sáwíva'a mésa pósa púwúntemba anondára'a ó'owima mimbáyái usá maimaé iráambanivo ²⁴ Ísu Káráísiti maí'mai'a éna íma puwíníwai aiva'-mónó-káwáánákóná mayái usá maimaé iyéna ²⁵ maí'mai'a éna kentááyávéna imáyáa éna Áánútumpa'a áísaa úmae kwéiyena póna kanaán-umai sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye. Ísu Káráísitinka'a agevamáíya méta Áánúmpata kwégunda-kwaasiya sáwí-imayaavinkenta kwéiyasinkaiye.

²⁶ Ísu Káráisiti aiva'-mónó-káwáánákómá éna Áánútuntavena imáyáa éna sáwí-aimba kwempímbá íma kwáyáísana kaweré su'mai umái ména marapá'á sáwí-kwaasivimba máyonka'a íma sáwí'a uréna kwíyómpa'a asirayán-áyámpá'á uména mirán-áivá'-mónó-káwáánákómá ména kanaán-umai amápa-tantaa'a kwésuwa'naa-iyé. ²⁷ kwaásimo sáwí'o kwéuntavesawe miwímó sáwí'o kwéuntavesawe Árívái-andaraken-kwaasi aiva'-mónó-kwáásí pói tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráambanivo Ísu Káráisiti sáwí'o íí-áimbá kwempímbá íma kwáyowana póna miwímó uráantemba íma pói tuvú'mái Áánútumba áma'mae iyéna kwaásimo sáwí'o ontávénawe séna mimbórá-táwai puwéna mimbáyái ánásaraiye. ²⁸ amáán-aimpinkemba aiva'-mónó-kwáásí usásintinkowasa marará-kwáásí pósa sáwí'a uráambanivo minámáánkó ánaaemba Áánútu simái tarúmarena séna mirá ónaumne séna kwenáánimba kasenkunákómbá usásinankowana aiva'-mónó-káwáánarí'a umái maí'mai'a kwéiyé.

8

Ísuma kentáásí aiva'-mónó-káwááná'án-iyé kwaasái.

¹ súnda-ainkona áaimba maarán-iyé. mirán-áivá'-mónó-káwáánákó kentáásí mono-káwáánákó kwíyómpa'a ména usáyaaitamaimo kawáá uráiwai ayáánúrap'a asir-ayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé. ² kwaásimo naambó kwéesamo Áánútuntavesa mindáúmpá'á imáyáa kwéombanivo kwíyómpa'a Ísóigo naan-úramba úmakowana Ísu Káráisiti mimpímbá Áánútuna aoka'-náúmpá'á uména aiva'-mónó-káwáánákóná mayái kwémayaiye.

³ marapá'-áivá'-mónó-kwáásí pói tuvuwésa toómbá maésa umái Áánútumba aménááontavesa usásintinkaraavo Ísu Káráisiti kentáásí aiva'-mónó-káwáánákó moóra-yantaa'o Áánútumbo ámakaimba mindá puwéna kwenáúma ámakaiye. ⁴ kwaásimo sáwí'o uráantavesa amáánkomo siráintemba póimo tuvú'máimo Áánútumbo amém-bayai kwémayaan-kwaasi máyáambanivo Ísu Káráisiti marapá'ó ménaraankasi íma pói tuvú'mái Áánútumba amísino. ⁵ kwíyómpa'o naan-úrambo úmakaiwaina amankó'naankaan-damba marapá'á kwáyáísasa mindáúmpá'á mono'-máiyái kwémayaawe. miráumai naaóvá'á Mósesi aiva'-mónó'-námbá índayavena úwana Áánútu simámena séna Sáínai-omapa'a agaráárankaunda-namba mirán-dámbá uwó súwana Mósesi kwíyómpa'o kwáyáin-dankona amankó'naankaan-damba úmakaiye. ⁶ kwíyómpa'a Ísu mono'-máiyái kwémayaim-bayaigo marapá'ó mono'-máiyáimó kwémayaam-bayaigomba usáyaaitaraiye. Áánútu séna kawé'á umátinkanaumne simái tarúmakin-aimba Ísu Káráisiti kwéagaraasinkaimba mináínkó ááémo simáimo tarúmakin-ainkomba usáyaaitaraiye. ⁷ ááémo simáimo tarúmakin-ainkomo kwaásimo arupí umátínkarainkakai Áánútu íma aúná-aimba simái tarúmakaísino.

⁸ Áánútu kwená kwaási tuwánómba sáwí'a uwaná mindáyavena áwáá'a séna maarán-áimbá súwana Áánútun-aai aúvái-kwandaaivimba agaimaréna séna Ísóigo séna moóra-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarúmáre'a Ísareri-kwaasiye Yútaa-kwaasiye aúná-aimba simái tarútinkanaumne. ⁹ Ísípi-maravakemba miwí tikwá'náma ayútinke'a tí'mae'a tiráundara'a aái simái tarúmakaundanivo mináimbá kárówa'a sínnaemba umátímakauumne. aúná-aimba simái tarúmáre'a íma ááéeraan-ainkaamban-ivo aúná-aimban-iyé Ísóigo séna ¹⁰ moóra-ainkwara'a séna moóra-kanaa tína'a Ísareri-kwaasiyave'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí amáámba tirumpiné imáyáavine tímé'a miwítí Áánútu máyáanasa kesí kwaási-'i'a umái ménaaowe. ¹¹ minkánáá tínsa miwítí kwaásiye

ó'on-kwaasiye íma tááyesa Áánútunopa'a teró sénááowe. anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye amáparawai á'a tiráamba pósa íma ókwara'a tááyanaaowe. ¹² sirumbá umátinke'a sáwí-imayaa maitiyuwé'a misáwí-ímáyááyávé'a íma imáyáa úmae iyónaumne Ísóigo siráiyé

agaimaréna siráiyé. ¹³ Áánútu aúna-aimba simái tarúmaranaumne siráimba póna aiva'ó simáimo tarúmakain-aimba ááéraan-aimba isaná ááéraan-tantaa'a sáwíyanka'a kwéna ánásanimba póna ááéraan-aimbo éna sáwíyanka'a ánásaniye.

9

naaóvá'á aiva'-mónó-káwáánákó purumakaná naaemá Áánútumba áma'mae iyúwana Ísu kwená naaemá ámakain-kwasai.

¹ naaóvá'á Áánútu aiva'á simái tarúmakain-aimba kwáyompinkemba Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-aimba kwáyowasa Áánútuna imáyáa mósá kwémaraan-damba úmakaawe. ² ampaanta-námbá úmakesa moóra-ampaantama avumpimbá ítámakea mósá arátukopatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa móruna arátukopatavesa kawer-úran-ayampare sésa mimpímbá oómbá kúra'mai marésa taaréi úmakesa mintááréirá'á Áánútuna péréti-tomba marésa ³ mósá arátukon-daumpatavesa Áánútuna aoka'-náúmparé sésa ⁴ mimpímbá kóri-ontandei úmakaan-taarei marésa mintááréirá'á áséi-kwiyumba ún-kanama kwéagayesa kawer-ánaveumba úmaresa kóri-ontan-kwandaainei minánaveumba ánáan-kwimaresa mimpímbá kóri-ontandei úmakaan-anaveumpimba naaóvá'á kwíyómpakembo marapá'ó kunkáin-tonko áwí'a máána-tomba minánaveumpimba ma'mái minkáwé-ánaveumpimba marésa naaóvá'á Áánútu kwená mayáirá'á Éronimba usásinankowana kwená tááúnkakemba áruma kwíkáin-taumba minánaveumpimba marésa naaóvá'á Áánútumo Mósesimbo simámakain-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaair'a' o agaimakón-kwandaai kae-kwándáái minánaveumpimba marésa ⁵ kae-tántáá'á ayóigwára-tántáákái anón-kawe'a úmaresa sésa Áánútuna ááimba ó'oran-aainko póna sama kaiyé kwésuwana mintántáákáigó ayóigóraámbá minánaveumba káátena Áánútumo miwítí sáwí-imayaamo maitiyúwáin-anaveumba káataraiye. mindáyave'a ívé'a íma ayáátáár-aimba agayáúmne.

⁶ mirá úmakesa aasiyaasi-tawai mono'-máayái-kwáási mimbónó'-nánkómbá móruna arátukon-ayampa'a irésa mayái kwémayombanivo ⁷ moóra-mora-ira'a moóra-tawai morá-tawai Áánútu aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánákó iréna póigona naaemá maimaéna iréna kwemó sáwí'ó untavenawe kwaásimo ímo táá'ó isésamo sáwí'ó untávénawe mirá-sáwí'ó kwéomba maitiyuwáníntavena mindááemá Áánútumba ámakaiye. ⁸ mirá éna Áánútun-amanko maarán-umai kwéagaraasinkaiye. mono'-nánkómbó móruna arátukaapa'o kwáyomba Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwenópa'a iyónááon-amba íma avora'á kwéraiye. ⁹ mintántáá'á umásítai'a umái ívétaamo máyaunda-kwaasiya kwéagaraasinkaiye. Áánútuna imáyáa mósá makón-kwaasi pói tuvuwésa toómbá maimaésa umái Áánútumba ámakaambanivo miwí tirumpinkén-ímáyáa íma kasenkuí'a umátínkaraiye. ¹⁰ miráumai minámpá'á toóné noné kwénesa nombá kwéveresa kwéomba túyavesawe sésa mirá kwéuwana Áánútu aúna-amba agaráátinkowana ááéraan-amba ánásaraiye.

¹¹ mirá uráambanivo Ísu Káráísiti aiva'-mónó-káwáánákó ívé'a kwáyáin-amba kawer-ámbá agaráásinkena mono'-máayái kwémayain-daumpa'a mindámbá íma marapá'á kwaási úmakaan-damban-ivo usáyaaitarain-damba kasenku-námbán-iyé. ¹² mimbórá-tawai Ísu Káráísiti Áánútuna aoka'-náúmpá'á kwíyómpa'a Áánútu

máyopa'a iyúmba mono'-máyaí-kwáásígómó mémeona naaewé purumakan-aráákóná naaewé maimaénamo iráintemba íma mirá éna kwená naaemá maimaéna iyéna sáwí'o umáíyaamo máyaundavinkenta siráínata aúnaí'a umáíya maí'mai'a ónaundayavenaya mirán-umai pukáíye. ¹³ mémeona naaewé purumakankóná naaewé anááé-aráá'á purumakan-aráá'ó agaisukáampinken-kanaowe Áánútu aúranka'o sáwí'o uráan-kwaasi tinepimpá'á ayáútinkava'a kwéesa miwí túma kawé'á umátínkówana Áánútu tuwánéna séna kawé'án-íye siráíye. ¹⁴ mémeona naaenéiyé purumakankóná naaenéiyé mirá uráambanivo Ísu Káráísitina naaeómá usáyaaitaraiye. kwempímbá íma sáwí-aimba kwáyáiwai Áánútun-amanko maí'mai'a kwéiwai kwesé máyáintavena kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye. sáwí'o kwéowaina ááinko tátokaimpinkemba iyásinkainanaya kentáásirumpimba íma aái kwáyainata Áánútuna mayáí mayánaundayavenaya kwená naaemá kumúwana kwenáúma Áánútumba ámakaiye.

¹⁵ mindáyavena ááéraan-aimba simáí tarúmakonka'a sáwí'o uráampinkemba iyátinkaindayavena Ísu Káráísiti pukáíye. mindáyavena Ísu Káráísiti aúna-aimba simáí tarúmakomba póna Áánútumo asiramáímo séna kawé'ó umátínkáandamo kwaíkwai'a íníye siráimba Áánútumo kwétaayain-kwaasi mayánaáowe.

¹⁶⁻¹⁷ kwévuwesamo ombá kwaaró'á tumáí tarúmaresa kwévuwowe. moóráwai puwíndayavena kwéena kwená náaindaamba mayánaáon-aimba kwésivo úwoi máyaindara'a íma mayánaáovo puwínasa árai'a púwiye sésa mayánaáowe. ¹⁸ miráumai naaóvá'á Áánútu aivar-áimbá simáí tarúmakonka'a Mósesi póí tuvuwúwana puwúwana mimpóígóná naaemá kunkáintavena Áánútu simáí tarúmakonka'a ¹⁹ aiva'á Mósesi amápa-kwaasivimba Áánútuna amááamba amápa'a simátímatuwena purumakan-aráákóná naaevímbá non-úrumba atímakena méme-ayauma tamayóka'a úsumarena mindááévimbá tu'mái Áánútun-aai agaimáí makáan-auvai-kwandaaira'a tuvimpín-umarena kwaási tinepimpá'á mirá umásuwena ²⁰ séna maandááémá umásítai'a umái agaráátinkaumpo Áánútumo simáímo tarúmakain-aimba asirayán-áimbá kwáyáivo ísámai kawé'á oró séna ²¹ miráumai mindááémá Áánútuna imáyáa mósá kwémaron-danka'a tuvimpín-umarena mindáúmpá'ó kwáyon-tantaaka'a mirá úmakaiye. ²² árai'a Áánútuna amáánkona ááimpa'a naaeómá amápa-tantaa'a kawé'á umátínkáísana moóráwaiya'i. póíya'i. ímo púwísanamo kwená naaemó ímo kúmínkakai Áánútu sáwí-imayaa íma maisiyúwáísino. naaemá kunkáimba póna Áánútu kentáásí sáwí-imayaa kwémaisyuwaintaawe.

Ísu sáwí-imayaa maisiyuwáníntavai pukáin-kwasai.

²³ Áánútuna imáyáa mósá makáan-dane mindáúmpá'á kwáyon-tantaare maarámán-íye. kwíyómpa'o kwáyáin-dane mindáúmpá'ó kwáyáin-tantaare miwá amankó'naankaan-damban-íye. mintántáá'ó marapá'ó kwáyon-tantaaka'a póígona naaenéí kawé'á umátínkówana mindá kawé'á uráambanivo kwíyómpakent-tantaaka'a íma póígona naaenéín-ivo usáyaaitaraiwaina naaenéí kawé'á kwéumatinkaiye. ²⁴ miráumai Ísu Káráísiti kwíyómpa'a iyéna Áánútu aúranka'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-íye. úmakaan-damba naan-úrunkona amaankó'naankaan-damba ímanivo kwíyómpa'a uména kentááyávénaya imáyáa éna Áánútumba kwéaisaa-íye. ²⁵ moórá-mora-ira'a moórá-tawai Áánútuna aoka'-náúmpá'á aiva'-mónó-káwáánakó póígona naaemá maimaéna iyóíyo uráintemba Ísu Káráísiti íma mirá éna mimbórá-tawai kwená naaemá maimaéna móamakaiye. ²⁶ Ísu Káráísitimo miráumaimo maimaé iyóíyo urénaraankasi kwíyóne marawé

taróruronkakemba moórá-mora-ira'a moórá-tawai morá-tawai puwípuwi'a úmae íyísino. íma mirá éna ááéraan-kanaa sáwiyanka'a ánásonka'a marapá'á kuména sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavenaya mimbórá-táwai pukáíye. ²⁷ kentáásí kanaamó tínataamo puwónaundaya kesáámó máyaundawaina ááintavenaya sísa íníntaawe. ²⁸ miráumai sáwívarawaiti sáwí-imayaa maitiyuwáníntavena mimbórá-táwai Ísu Káráísiti puwéna Áánútumba kwenáúma aména ókwara'a kuména íma sáwí-imayaa maitiyuwáíndayavena kumínívo kwéamu'maraan-kwaasimo kuntiráíndayavena kumíníye.

10

¹ Mósesimo siráin-amaankona aambá íma aan-úrambilan-ivo Ísu Káráísiti kawé'á kwéumatinkaiwaina aankóná amaankó'naankaan-amban-íye. miráumai moórá-mora-ira'a mono'-má'yái-kwáásí póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mirám-báyáígó Áánútumpa'a tiráan-kwaasi íma arupí umátínkaraiye. ² póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaan-anko kawé'ó umátínkarainkakai Áánútuna imáyáa mósá makáawai miwívimbá sáwí-aimba íma kwáyowasa sáwí-yantaatavesa íma umbaí tésa íma úwoi póí tuvú'mái Áánútumba áma'mae iráasino. ³⁻⁴ ánivo maará kwéowe. purumakankóná naaeówé mémeona naaeówé íma kanaán-umai sáwí-imayaa maitiyukaimba pósa moórá-mora-ira'a póí tuvú'mái Áánútumba ámakonka'a miwítí sáwí-mayaigotavesa imáyáa uráawe.

⁵ miráumai Ísu Káráísiti marapá'á kumíndayavena kwéena Áánútuntavena séna póímo tuvú'máímo embó ámakaane toómbó ámakaane íma embá arááíma kwétaivo kemá embá arááíma táíndai'a ónaundayavai súma to'mayaa umásínkaraane. ⁶ póímo agaisukáantavai íma aamoí kwéone. sáwí'o uráantavesamo póímo tuvú'máímo ámakaamba mindáyavai íma aamoí kwéone ⁷ simásuwe'a sé'a enáái aúvái-kwandaavimba kentávéna simái agaimaréna séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne simái agaimakáintemba kwéune kwésune

Áánútuntavena Ísu siráíye.

⁸ aiva'á Ísu Káráísiti séna amáámbo siráinten-umai póíma tuvú'mái ámakaamba toómbá maimái ámakaamba póíma agaisukáamba sáwí'o uráantavesa póíma tuvú'mái ámakaambanivo minámbá íma arááíma kwétaisa aamoí íma kwéone ⁹ simásuwena séna Áánútuwo kemá mé'a embá aráái táíndai'a umái ménaumne siráíye. mindáyavena Ísu Káráísiti póímo tuvú'máímo Áánútumbo ámakaunda-anta ivátuwena aúná-amba Áánútumbo arááímo táínda-imayaamo kwaránaunda-anta agaráátínkaraiye. ¹⁰ Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa kwaréna Áánútumba kwenáúma aména mimbórá-táwai pukáimba póna sáwí-imayaaya maisiyuwénaya Áánútunde'i'ia umásínkaraintaawe.

¹¹ aasiyaasi-táwai mono'-má'yái-kwáásí usásimbai mimbórá-má'yái maésa póí tuvú'mái Áánútumba ámakaamba mimbáyáígó íma kanaán-umai sáwí-imayaa maitiyukaimbanivo ¹² Ísu Káráísiti mimbórá-táwai Áánútumba kwenáúma aména pukáíye. sáwí'o uráantavenawe sáwí'o ónaundayavenayaawe puwéna mimbáyái ánásasuwena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á uména ¹³ Áánútumo kwená namuro-kwáásímó tínkaminanamo kwemó usáyaaaitanintavena amu'maréna umáyáíye. ¹⁴ miráumai Áánútumba kwenáúma ámakaimba pósa Áánútunde-i'a kwéumatinkain-kwaasi kasenkuí'a úmae iyónááowe.

¹⁵ mináíntávéna Áánútun-amanko avora'á simásimuwana Áánútun-aii aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

¹⁶ Ísóigo séna moórá-kanaa tína'a aúná-aimba simái tarútinkaandara'a kesí amáámbo tirumpiné

imáyáavine timénaumne siráíye.

¹⁷ moórá-ainkwara'a séna

miwítí sáwí-imayaawe amááne káráraamba íma mindáyave'a imáyáa úmae iyónaumne siráíye

agaimaréna siráíye. ¹⁸ Áánútu sáwí-imayaa maitiyuwéna íma imáyáa úmae íyísana póna sáwí'o urántavesamo póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámakaan-amba ánásaiye.

Áánútunopata iyóno siráin-kwasai.

¹⁹ miráumai kesí kwaásiyono. Ísu Káráísiti puwúwana kwená naaemá kumúwana kentáásí aambá kwikáimba póta íma sáátaveta éta Áánútuna aoka'-náúmpátá kwéiyune. ²⁰ puwéna Áánútumba kwenáúma ámakaintavena aúna-amba kwaíkwai'a ínín-amba agaráásinkena Áánútuna aoka'-náúmpá'á mósá arátukon-ampaanta awásámai aambá kwi'mái Áánútunopata iyónaunda-amba agaráásínkaraimba mindáyavetaawe ²¹ kwemá anóm-bono'-mayai-kwaasigo Áánútuna kwaásira'a kárákwiraimba mindáyavetaawe ²² Áánútunopata iyóno. kentáásí sáwí-imayaaya maisiyúwáisanaya kentáásirumpinta íma aái kwáyáísata kawe'-nóntá peréta kwenááigonta sirumpintá tátoreta Áánútuwe aráápamai asiramái méta Áánútunopata iyóno. ²³ Áánútun-ai árair-aimban-iyé séta póta asiramáíya tátoreta íya ivátuweta Áánútumo kawé'a umátinkanaumne siráintemba mirá ínimba póta kwenáái asiramáíya tátoreta amu'maréta méta miráyá onó. ²⁴ kesáá imáyáaya kwéeta moórá-morawai túwa'naa umai asirayáné imáyáawe timéta kawé'-máiyá kwémaeta miráyá onó. ²⁵ Áánútuntaveta imáyáa éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta évakarawaimo torupamáímo maivár-íyúmbo ivátukaantemba kesáá íma mirá éta torupamáí maí'mai'a úmae iyéta moórá-morawaiya asiramátinkanaumne. Ísu Káráísitimo kumínimba sáwíyan-kanaa kwáyáintaveta moórá-morawaiya asiramátinketa miráyá onó.

²⁶ maisáaro. Áánútuna árair-aimba iséta tátoketa kentáásí imáyáavinkembo kwembó sínaaembo umámetaamo sáwí'o úmaetaamo iyónanayaamo éna Áánútu sáwí-imayaaya maisiyuwáníntavena ó'on-amba íma kwáyáivo ²⁷ sáátaveta kwéonanamo Áánútumbo tínaaembo umámiantavenamo sáwí-meyambo timínasa anón-iravimbo káúgonaaontaveta amu'maréta ménaumne. ²⁸ Mósesi timún-amaambo arááíraawai aavimbá usásintinkaresa kaumbo-káé-kwaasimo tuwánésamo sésamo árai'a mirá kwéowe sésamo ésa íma tirumbá umátinkaiyamba tínkamiyasa puwónááomba ²⁹ mindá umbai-yántáá'an-ivo Áánútu ááninkomba tínaaemba umámémba mindá anón-umbai-yantaa'an-ivo Áánútu simái tarúmakonka'a Ísu Káráísitina naaemá kumúwasa sáwí'o umbá maitiyukaimba mindáyavesa sésa úwoisan-tantaa'an-iyé síyawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. Áánútun-amanko úwoimo súwa'naa iwáíntávésa simái sáwí'a umánkaraawai anómba sáwí-meyamba mayánááowe. ³⁰ maarán-áimbó siráimba mindá Áánútuma póna maará séna

anondá meeyámbá timénaunda mindá kendéimán-iyé. sáwí-mayaiyave'a meeyámbá timénaumne

séna moórá-ainkwara'a séna

Ísóigo kwená kwaási tísa umai iséna

taaínkaa'a umái-meyamba timíníye

siráíye. ³¹ Áánútu asirayánkwáráwái póna tikena sáwí-meyambo timínimba mindá anómba táátavesa ónááovo Áánútuntave'a imáyáa é'a torupamáí maí'mai'a úmae iyé'a moórá-morawai asiramátinkanaaowe.

³² ááéma Áánútu keinárawatavena sama kamátinkonka'a umbai-yántáárí'a umátinkowa'a íma ivátuwe'a asiramái méraavo mindáyave'a imáyáa oró. ³³ moórámora-tawai amáparawai túranka'a sáwí'a umátinkesa simái sáwí'a umátínkómbanivo asiramái mé'a moórámora-tawai kentí kwaásimo sáwí'o umátínkómba túwa'naa úmae íyúwasa keinárawakwara'a sáwí'o umátínkómba asiramái méraawe. ³⁴ Áánútuna kwaási-i'o unkákémbá keinárawapinkemba évakarawai ándáva'o mótínkómba tiruntávé'a umátínkówasa kentí náaindaambo tavíyááví umbá íma imáyáa é'a sé'a usáyaaitarain-tantaa'a kwíyómpa'a kwáyáimba póta maí'maita ónaumne suwaná tirunkó kawé'á uráíye.

³⁵ mirá uráavo Áánútuntave'a asiramái mé'a kawé'-méyámbá kwémayaawe. ³⁶ Áánútuna imáyáavinkení'a é'a kwemó mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'o mayánááontave'a asiramái maí'mai'a úmae iyíyana íma tívón-kaíno. ³⁷ mindáyavena Ísu Káráisitimo kumínimba amu'maréna ména Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

sáwíyan-kanaa kwáyáimba póna

tíníwai íma úwoi ména tíníye.

agaimaréna siráíye. moóráva'a agaimaréna séna

³⁸ kesí kwaásigo arupí umái máyáiwai kesé

aráápamai máyáimba póna inkaisénamo siyuwénamo

kówína'o é'a íma aamoí umánkanaumne siráíye

agaimaréna siráíye.

³⁹ mináímbá siráimbanivo kesáámá inkaisésamo auwésamo kówésamo ánásanaaonkwaasiraanta íya éta Áánútun-aaíyaveta áraire séta kwenká'á agevamáíya méta kawé'á umáíya maí'maita ónaumne.

11

Áánútun-aaíyavai áraire sésa kwenká'á agevamáí máyáan-ankona kwaasáí.

¹ Áánútun-aaíyavesa áraire sésa kwenká'á agevamáí máyáan-amba maarán-ámbáníye. Áánútu to'mayaa uráin-tantaataveta séta árai-tantaa'an-íye séta amu'maréta méta súrandeíyaamo ímo awánaraunda-yantaataveta séta árai'a kwáyáíye kwésune.

² kentáá síkwá'náma Áánútun-aaíyavesa áraire sésa kwenká'á agevamáí asiramái máyóntavena Áánútu séna kawé'an-owe siráíye.

³ naaóvá'á Áánútu séna kwíyómba maramá paáruwo súwana paárúwata mináíntávéta áraire kwésesta kwéisaumne. ímo awánáúnda-yantaapinken-tantaa'nei awánáúnda-yantaa'a Áánútu taróruyaiye.

⁴ naaóvá'á moóráwai áwí'a Épeo Áánútun-aaíyavena áraire séna póí tuvú'mái agaimái Áánútumba ámakowana awaaó áwí'a Kááini kwemá toómbá áká'mai Áánútumba amúwana Épeo Áánútumo sirónteni'o úntavena Kááinimo ámakowaimba usáyaaitaraiye. Épeo Áánútun-aaíyavena áraire séna kwenká'á agevamáí máyóntavena Áánútu ámakon-tantaa'a awánéna kawé'an-íye séna kwembá awánéna arupí umái máyaandawai óne siráíye. naaóvá'á Épeo pukówasa kwentávésa sésa Áánútun-aaíyavena áraire séna kwenká'á agevamáí máyon-kwaasiman-íye kwésewata ísámaeta kwéiyumne.

⁵ naaóvá'á moóráwai áwí'a Ínóki Áánútun-aaíyavena áraire séna kwenká'á agevamáí máyóntavena Áánútu púwivo séna kunáí'maena kwíyómpa'a móankarowasa avakáá uwááesa túwómbanivo Áánútumo áíkomba íma awánaraawe. Ínókimba Áánútumo ímo kunáíkonka'a marapá'ó máyonka'a moóráwai Ínókin-aaí aúvái-kwandaavimba

agaimaréna séna Áánútuma aamoí ínkwáe-i'a úmae iráíye agaimaréna siráin-aintaveta séta Ínóki Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái méraiye kwésune. ⁶ Áánútunopa'o kwétewai Áánútu ména kwembó avakáá ónááon-kwaasi kawea'á umátínkáin-aintavesa aiva'á sésa árair-aimban-iyé sésa kwenópa'a kwétewe. ímo árair-aimban-iyemo sésamo ésa íma kwenópa'a ténááowe. miráumai Áánútun-aaiyavesamo ímo áraire sésamo kwenká'ó ímo agevamáimo máyáawai Áánútu íma aamoí umátinkaniye.

⁷ naaóvá'á Áánútu Nówaamba naaémbo nonkó tuwaaténa kwaási tínkaminiye-aimba simámuwana iséna séna áraire séna non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmarena kwená aarai-iyámpóíye kwenanáávú'maare umáyówana nonkó miwí íma nawíkaraiye. Nówaa Áánútun-aaiyavena áraire súntavena Áánútu Nówantavena séna arupí umái máyaane súwana Áánútumo marapá-kwáásímó sáwí-meyambo timínín-aimba iséna simátímakaiye.

⁸ naaóvá'á Áánútu Ááváramuntavena séna ená maramá tuwé aménaunda-marava'a kwaaó súwana áraire séna kwená maramá tuwéna ímo awánarom-barava'a Áánútumo amúpa'a kuréna ⁹ Áánútumo aménaumne siróm-barava'a koména mináintávéna áraire séna ó'om-baravaken-kwaasigoraamba kwááyu-namba úmarena méraiye. mimbárá Ááváramuntavenamo siróntemba ááninko Áísákaante anówainko Yákóponteyavenagwara'a timénaumne siróm-barava'a Ááváramu-iyaise mésaya kwááyu-namba úmaresaya méraawe. ¹⁰ Ááváramu miráumai ména moórá-naopatavena imáyáa éna Áánútumo kwíyómpa'o to'mayaa úmakain-daopa'a asirayán-ávómbá kwaíkwaí'a ínín-daopatavena imáyáa éna amu'maréna méraiye.

¹¹ Ááváramu awainínkó áwí'a Séraa Áánútun-aaiyavena áraire siráíye. Áánútu simámena séna iyámpói ankáníyone súwana árai'a kwemó sintení'a owáimán-iyé séna iyámpóímo ankánaunda-kanaa ánásaraiye séna íma imáyáa éna asirayámbá maéna amú'a kauréna iyámpói ánkariye. ¹² miráumai Ááváramu iyámpói ankómba anónu'mai kómpinkemba sáwíva-kwaasi aísavutantamba ónááowaiyavena kwíyómpa'o o'ó sáwíva'o kwáísanamo nompá'ó nonáámááímo sáwíva'o kwáyáintemba mirán-kwáásí uwasá íma kanaán-umai táámparaawe.

¹³ maanáúváívimbó túwí'o agaimakáunda-kwaasi Áánútun-aaiyavesa áraire símae kwéiyesa kwenká'á agevamái maivá kwéiyesa pukáawe. Áánútu asiramái séna mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma máyómba némpa'a kwáyowasa úwoi aaí iséna aamoí ésa sésa marapátáámó máyaundaya ó'om-baravaken-kwaasiraamba umáíya sáwíyanka'a ménaumne símae kwéiyesa pukáawe. ¹⁴ mirán-áimbó kwéesen-kwaasi miwítí mara-úrapa'a imáyáa kwéuwata ísaraumne. ¹⁵ miwímó tukóm-barayavesamo imáyáamo urésaraai koyauweránááon-amba kwáyomba pósa awánaraasino. ¹⁶ íma mirá ésa kwíyómpa'o usáyaaitarain-ayampa'a imáyáa uráawe. mindáyavena Áánútu aamoí éna séna kesí kwaásiman-owe séna póna miwítí maru'á to'mayaa uráíye.

¹⁷⁻¹⁸ Áánútu Ááváramuntavena asiramái séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantambo ónááowai paáronaawe siréna naaémbo moórá-aimba áísaa umai isánáe séna enáánimba Áísákaamba tuvú-simiyo súwana Ááváramu séna Áánútu simásiména séna enááninko Áísákaampinkemba enaísavutantamba ónááowe siráimba árai'a miráumai paárumasinkaniye séna Áísákaa mimbórá-iyámpói úwana íma tátorena áí'maena tuvuwíndayavena kwéena ¹⁹ imáyáa éna séna Áánútu kanaán-umai puwíndavinkemba usásinankaniye séna tuvuwíndayavena úwana Áánútu séna étuwaaó súwana ivátuwéna ááninkemba inkamúwana puwóntenkaani'a kwéumpinkemba áíkaiye.

²⁰ Áísákaa Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútumo naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena ááninkai Yákóonte Ísonthe kwaaró'á tumátínkaraiye. ²¹ naaémba Yákópo anónu'mai kéna puwíndayavena kwéena tááúnka'a tátorena kivaena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Áánútuna imáyáa mósá maréna naaémbo paárinin-tantaatavenamo sirón-aintavena Yósépi ááninkai kwaaró'á tumátínkaraiye. ²² naaémba Yósépi anónu'mai kéna puwíndayavena kwéena Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena simátimena séna Áánútu kentáásí kwaási Ísareri-kwaasi Ísípi-maravakemba ayú'mai tí'maena kentáásí maravá'á mótinkaindara'a kesiyáántamba maimaésa máútaaro Yósépi siráiyé.

²³ naaémba Mósesi anóvowi kwembá ánkaresarai awánésarai kawer-iyámpóimán-iyé sésarai Áánútun-aaiyavesarai áraire sésarai kwenká'á agevamái máyóyantavesarai Ísípi-maravaken-anon-kwaasigo iyámpóiyomba tínkantuwaaromo sirón-aintavesarai íma táátavai uyambá mináimbá karésarai Mósesimba aúpá'á ánkarojana kaumbo-kwíyómbá ánásowana minánón-kwáásígó ayáámúnko áí'maena kwená naaúmpa'a móankarowana ²⁴ naaémba Mósesi anón-úwasa awánésa sésa Ísípi-vaken-anon-kwaasigo ayáámúnko ááninkoman-iyé kwésuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire séna kwenká'á agevamái máyontavena mirámó sun-áimbá ánaaemba umátimena séna kemá íma kwenáánimba úne siráiyé. ²⁵ Ísípi-vaken-kwaasi sáwívar-oisamba marésa sáwí'o kwéontavesa aamoí kwéumba Mósesi ááémo ánásanin-tantaatavena íma arááíma kwétowana séna umbai-yántáá'ó siménááombo éna kanaán-iyé séna Áánútuna kwaási kwená kwaási póna máyón-ayampa'a koména ²⁶ imáyáa éna séna Áánútu kentááyávéna tiráníwaine séna usásinankaraiwaina mayái mayánaunda póna umbai-yántáá'ó kempá'ó tínimba minánkó Ísípi-kwaasiti sáwívar-oisamba mayánaunda-ankomba usáyaaitaraiye séna Áánútuma kawé'-mékámbá simíníye-imayaa éna mirá uráiyé.

²⁷ naaémba Mósesi Ísípi-marava'a tuwé'a kónaumne sirónka'a anón-kwaasi áwáá'a áúwana Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena kwenáároi íma inkaiséna úwoi kówéna Áánútumba íma túrandei awánarowaimba imáyáavinkemba awánarontavena úwoi kóuraiye. ²⁸ naaémba Ísípi-va'a Áánútuna kwayó'nákó kwíyómpakewai moórámora-naumpimpakemba aivar-iyámpóí tínkamindayavena kwéuwana Mósesi Áánútun-aaiyavena áraire siróntavena Ísareri-kwaasiti aivar-iyámpóí íma tínkaminkwae séna Ísareri-kwaasiyavena póí tuvuké'a ááto-taira'a naaemá pé'mare'a mimpóí kemá naaró súwasa mirá uráawe. mindáyavesa áwí'a tésa páásova-tanone siráamba mindá títótaasa-tanone siráawe.

²⁹ naaémba Ísípi-marava'a Ísareri-kwaasi tuwésa tésa anón-donko áwí'a naae-nóné supa'á tésa Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena mindónkó tuwínkaa'a úwasa nonáámááíravamba táatowasa Ísípi-vaken-kwaasi kwa'maésa tésa mindómpímbá tuwaná mindónkó kunátawisena minkwáásí tínkantasaraiye.

³⁰ naaémba Ísareri-kwaasi sésa Yéríko-naopaken-kwaasi kotínkantuweta mimbárává'á koménae sésa kumbá Áánútu mirán-oro sirómba áraire siróntavesa mindáó'a óntandeimo íí'o úmakopa'a kókuyauku uwááesa tóyo eémesa ava'moraéra'a mirá ésa avakaeténgomba komirá uwaná kweyáárika'a miní'á tawísímaena marapá'á kumúwasa Yéríko-kwaasi tínkantuwesa koméraawe. ³¹ Ísareri-kwaasi Yéríko-naopa'a íma kurónka'a kae'nárai tí'márówasarai mindáópa'a kotivúntamai awánayae sésarai kuyambá moórá-ininko áwí'a Áré'api eénánká'á nááún-ininkona naaúmpa'a kuyaná

Áánútun-aaiyavena áraire séna minkáé'nárai aúpá'a tiyuwówasarai tirááiyé. Ísareri-kwaasi Yéríko-naoapaken-kwaasi kotínkantuwe'a koménae sésa kurónka'a Yéríko-kwaasi Áánútun-aaiyavesa íma áraire sirówai tínkamesa Áré'api Áánútun-aaiyavena áraire sirón-inimba íma inkánkaawe.

³² amáparawai tááimo agáyáanda ayáátáár-aimba imbá pó'a amáparawai táái íma agayánaumne. miwí túwí'a Kítíyono úwana Péréke úwana Sámúsoni úwana Yépetá úwana Tévíti úwana Sámúwéri úwasa Áánútun-aai simátímakowaiye miráumai-kwaasi ésa ³³ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa pósa miwívínkémbá évakarawai namuro-kwáásí usáyaaitesa arupí umái miwítí kwaásira'a kárákwiyesa Áánútumo asiramáimo séna mirámó ónaumnemo siróntemba umái máyówana Áánútu aváár-iyán-tóika'a awáá urówana íma vówasa mésa ³⁴ miwívínkémbá évakarawai anóni'a písíntukowasa miwítí namuro-kwáásí tínkamonaé suwaná Áánútu tíyótinkowasa kawé'a umái mésa íma asiramái máyówana Áánútu asir-ámátinkowasa mésa miwítí namuro-kwáásí tínkantuwesa méraawe. ³⁵ évakar-inimba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena miwí timááraamo pukómpinkemba Áánútu usásintinkaraiye.

namuro-kwáásí évakarawai tátoresá sésa Áánútumbo tínaaembo umámiyataamo éta íya tínkameta étinkanaumpo Áánútumbo tínaaembo ímo umámiyataamo éta tínkamonaumne suwasá Áánútumba íma sínaaemba umámenaumne sésa imáyáa ésa púwónana Áánútu súwa'naa ínata kwíyómpata maí'maita ónaumne suwasá tí'a úni'a umátinkówasa pukáawe. ³⁶ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavesa miwítí namuro-kwáásí évakarawaiyavesa tuwíráái sésa tínkambae kwéiyesa évaka'a tíyayaanka'a asááumai tí'maesa ándáva'a mágwétiyuwesa ³⁷ évakarawai óntandei tínkamuwasa púwúwasa évaka'a maánkáára'nei taasa'naasá kwéumasuwesa évaka'a taánasatanei túvimba aira'naará kwéuwasa kwévuwuwasa évakarawai íma kawer-únánkwátói urésa sipisípi-ayau-unankwatoi uwasá évaka'a méme-ayau-unankwatoi urésa íma kawé'-náúmpímpá'á kwégwaesa úwoivimpa'a kog-wáísagwai ésa íma toómbá makówasa sáwí'a umátinkesa umbai-yántáári'a umátinkesa ³⁸ kawé-kwáásí-í'a umái máyóntavesa tí'mátuwowasa kówésa kwaásimo ímo máyópa'a kwénaaesá omápa'a mésa maipíné muri-áívíné kwaésa miráumai mésa kawé-kwáásímá pósa sáwí'o umátinkówaivimba íma máúmba keyáára'a maémáéwe.

³⁹ mirán-kwáásí Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyóntavena Áánútu séna kawé'an-owe siráivo marapá'á máyónka'a Áánútumo mirá umátinkanaumnemo siráin-tantaa'a íma awánowana ⁴⁰ Áánútu miwíyávéna amu'maráaro séna naaémbo keséyaamo ménaaon-kwaasiyavena imáyáa éna kawer-ámbá kentááwé miwíyé kasenkuí'a umásinkanin-anta kwisínkaraiye. mindáyavesa marapá'ó máyónka'a íma awánaraawe.

12

Áánútu kentáásivowai-i'a kwéin-kwasai.

¹ miwí miráumai máyómbanivo kesáá maaráyá ónaumne. miwí Áánútun-aaiyavesa áraire siráawai torupamáimo máyómpimbo kesáá avumpinkáántá máyaunasaraanta Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyón-amba kwéagaraasinkaawata mindáyaveta umbai-yántáá'á ivátuweta kentáámó sáwí-imayaaomo tátokaimba ivátuweta kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo mimbórá-ímáyáámó kwégwaraantemba Áánútumo agaráásínkarain-ampata íma sívón-káínata asiramáíya kónaumne. ² kwaásimo isaaisésaraambo kwégwesaraambo

ayááivá'ó kwáyáim-beyantavesamo imáyáamo ontembá Ísuntavetaawe su'mai imáyáaya onó. Ísu imáyáaya símakaisata Áánútun-aaiyaveta áraireya kwésunanaya imáyáaya kwésimimba póta Áánútuweya aráápamai mai'maita úmaeta iyónaundayaawe. Ísu naaémbo arunkó aamoí ínín-imayaa éna póna taaira'ó puwínintavena íma a'áo séna taaira'ó púwón-antavesamo tigeayávésa kwéomba íma imáyáa éna póna Áánútu kawáá uráiwai ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á mara'á máyáiyé.

³ Ísuntave'a imáyáa oró. marapá'ó máyonka'o sáwí-kwaasi sáwí'o umánkáva'o iyúwanamo asiramáimo maimaénamo iráimba imáyáa é'a íma tívón-káina'a íma ivátuwe'a asiramái máéro. ⁴ sáwí-yantaatave'a kárákwimae'a kwéiyé'a asiramái máyáampinkemba íma tínkamowa'a pukáawe. ⁵⁻⁶ Áánútu asiramátinkanintavena séna kesiyáámumbaare kesáánimbaare ísáaro súwana agaimaréna siráin-aimba imáyáa oró. maarán-áimbá séna

Ísóigo arumbá tímakawai arupí kwéumatinkena kesáánimba owémó kwésiwayiyavena kesáái isáígwáe séna kwétinkamiye. mindáyavai kesááninkoo Ísóigo arupí umánkáimba íma úwoisan-tantaa'an iyé-ímáyáá éma sáwí'o uráanda asiramái simámakaimba enarunkó íma sáwí'a íno

agaimaréna siráiyé. ⁷ umbai-yántáá'ó kentópa'o kwétimba Áánútu kawé'a kwéumatinkena kwená iyámpói owaná póna mirá kwéumatinkaiye. amápar-iyampoi kawé'a ónááontavesa miwí tinóvowi arupí kwéumatinkaawe. ⁸ Áánútu amápa'a kwená iyámpói umbai-yántáápínkémbá arupí kwéumatinkaimba umbai-yántáá'ó kwáyáiwai Áánútuna iyámpóin-ovo umbai-yántáá'ó ímo kwáyáiwai ó'owiti iyámpóin-owe. ⁹ moórá-ainkwará'a súnda ísáaro. marapákén-késívóisaiya arupí umásínkaraawata miwí táái iséta miráumai kwíyómpaken-kentaasivo áái iséta kawé'a umái méta minánón-áimbá miráyá onó. ¹⁰ sáwíyan-kanaa marapákén-késívóisaiya miwítí imáyáavinkemba arupí umásínkáantaanivo Áánútu kawé'a umátinkanae séna kaweré su'maiya umáiyá ménaundayavenaya kwemó kawé'ó umáimo máyáintemba miráyá ónaundayavenaya arupíya kwéumasinkaiye. ¹¹ arupí kwéumasinkaindarata sirunkó umbái kwétainata íya aamoí éta naaémba minúmbái-yántáákó kawé'a umásinkaindarata minúmbái-yántáákóná anondá paru umái kawé'a umái ménaumne.

mirám-baaran-oro siráin-kwasai.

¹² miráumai kárákwiyé'a tiyáántán-kwimai mé'a ¹³ arupí-amba imáyáa umái kwáráaro. keinárawapinkemba évakarawai tuwánésa sáwí-amba kwáráavo sé'a kawé'a umái mé'a arupí-amba kwáráaro.

¹⁴ tiyáántán-kwimai amáparawaiye paru umái máéro. ímo kaweré su'mai umáimo máyáawai Ísóigomba íma awánanaaovo kaweré su'mai umái máéro. ¹⁵ keinárawapinkemba évakarawai Áánútu úwoi kwétuwa'naa-iwaimba auwáúnavo sé'a kárákwiyoro. keinárawapinkemba évakarawai tirunkó sáwí'a índarakemba misáwí-ímáyááó amápa-kwaasivimba kóyáwé iváínivo kárákwiyoro. ¹⁶ sáwí-yantaatave'a tirááiyave'a ováínivo kárákwiyoro. naaóvá'a moóráwai áwí'a Íso Áánútuntavena íma imáyáa éna sáwí'o uráintemba keinárawapinkemba évakarawai mirá ováínivo kárákwiyoro. kwemá Áánútuntavena íma imáyáa kwéuwaimba moórá-tawai áái kwéankowana ávákontavena séna ená toómbá nasímínana mintónkóná anondá emá aivar-iyámpói aúréna kenkáisivowa kawé-kwááró'á tumánkaniye séna ¹⁷ ména naaémba moórá-imayaa éna kesivo kawé-kwááró'á tumásinkainkwae séna anón-ivi'a tówana avowámá ávákomba kawé-kwááró'á tumánkena póna kwembá íma tumánkowana ááemo sáwí'o uráin-tantaako avowámá kawé-kwááró'á tumánkanin-amba ítáraye. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí'á ováínivo kárákwiyoro.

¹⁸ naaóvá'á Ísareri-kwaasi Sáinai-omar-andampa'a komáyówana anón-irama kwégena tinepái kwégowasa uwaná anómba túnguwana anón-unda torówana ¹⁹⁻²⁰ uwíremba anónka'a aú'mai iyúwana aaigówé su'mai séna kwaásiye póíye maanómáká'ó tíya'o é'a óntandei tínkamiyasa puwónááowe súwasa mináimbó ísón-kwaasi táátavesa ésa sésa ókwara'a moórá-aimba íma sínata isánáe sésa táátavesa ésa ²¹ awánon-tantaa'a anómba táátavesa uwaná Mósesi séna sáate kéna siyántámbá taráíye siráíye. naaóvá'á Ísareri-kwaasi mirán-tántáá'á koawánaraavo keinárawa'a mirán-tántáá'á íma kogwéawanaawe.

²² íma mirá é'a Áánútunopa'o tiráamba maarááni'a kwéowe. moórá-omako áwí'a Sáiyono-omapa'a té'a Áánútu asirayánkwáráwáiná naaópa'a té'a kwíyómpa'a aúná-nao'a Yérúsaremu-naokaan-daopa'a té'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'o sáwíva'o torupamáimo mésamo Áánútu áwí'o mósá marésamo aamoí kwéopa'a té'a ²³ aiva'ó Áánútunopa'o té samo kwená kwaási-i'a umái máyáapa'a tiráawe. kwíyómpa'a aúváivimba miwí túwí'a agaimakáíye. Áánútu amáparawai miwímó máyáawaina ááintavena tísaa íníwainopa'a té'a marapá'ó arupí umáimo máyówanamo Áánútumo kasenkuí'o umátínkaraiwai kwíyómpa'a miwí timantómbó máyáapa'a té'a ²⁴ Ísunopa'a Áánútu aúná-aimbo simáimo tarúmakaimba kwéagaraasinkaiwainopa'a tiráawe. naaóvá'á Kááini ávákomba Épeomba tuvuwúwana puwúwana kwená naaemá kumúwana mindáyavena anondá sáwí-meyamba amínkwáe siráimbanivo Ísuna naaemó kunkáimba kwaási kawe'á kwéumatinkaimba kwenópa'a tiráawe.

²⁵ Áánútu keinárawatavenamo aaimó sínda-aimba íma araisé'a kárákwiyoro. naaóvá'á Mósesi marapá'á ména Áánútun-aaí simátimuwasa arááiraawai sáwí-meyamba mairáawe. miráumaimo kwíyómpakewaimo simátiminda-aintaamo araisénááowai árai'a sáwí-meyamba mayánááovo kárákwiyoro. ²⁶ naaóvá'á Áánútu Sáinai-omapinkemba aaí súwana anóm-barima taráimbanivo ívé'a asiramái séna moórá-kanaa tínimba ókwara'a anóm-barima taaó senaná kwíyónkowe maraówé anóm-barima táníye siráíye. ²⁷ ókwara'a anóm-barima taaó sénaumnemo siráin-ainkona ááimba maarán-íye. marímo tánín-tantaa'a naaóvá'ó tarórurain-tantaa'a póna ánásanivo maríma ímo kanaán-umai táínda-yantaa'a kwaíkwai'a íníye.

²⁸ miráumai marímo tánimba Áánútu kentáará'á kárákwiraimba póna íya siyuwánimba póta sirunkó kawe'á ínata aamoí éta kwentávéta éta kwenáwí'a mósá maréta kwená imáyáa mósá maráandayavenaya aamoí íníye. ²⁹ kankambó aú'maimo iravímbó agaisúwáantemba Áánútu mirá ínata póta kwená imáyáa mósá maréta ménaumne.

13

Áánútu aamoí ínkwáe-i'a oro siráin-kwasai.

¹ Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai Áánútuna akúní'a umái máyáamba pó'a moórá-morawaivimba kentirumbá kwétime'a íma ivátuwaaro. ² namu-kwaasímó tíya'o é'a toómbá naambá kwétime'a íma ivá'á tiyúwáaro. évakarawaimo mirámó uráamba íma marapá-kwáásí kawe'á umátínkaraavo kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mirá umátínkaraavo íma kwíyómpakewai owé-ímáyáá uráavo marapákén-kwáásí owé-ímáyáá uráawe. mindáyave'a namu-kwaasí túwa'naa oro. ³ Áánútuna kwaásivinkemba kwená kwaási onkákémbá évakarawai tí'maesa ándáva'a mótínkáamba miwísé ándáraamba umái maémáyáambanivo mindáyave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. umbai-yántáá'á miwívímbá kwáyáin-kwaasi keinárawapinkwara'a miráumai umbai-yántáá'á káámbá kwáyáiwain-ovo imáyáa é'a túwa'naa oro.

⁴ aaraimó kwaaimó máyáawasa kwaaimó aaraimó máyáawasa kwéon-amba kawer-ámán-ivo aaraí íma sáwí-anka'a nááówasa kwaai íma sáwí-anka'a nááówasa miráumai máyáavo aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné íma oró. mirámó íyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timíniye.

⁵⁻⁶ Áánútu séna
 íma tiyuwé'a túwa'naa ónaumne
 mináimbá siráintaveta asiramái méta séta
 Ísóigo kwésuwa'naa-imba pó'a kwaásimo
 sáwí'o umásinkaiyamba íma sáá'a kániye
 séna Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna siráimba pó'a óntantave'a íma anón-imayaa
 é'a mirán-tántáákó kembá tátoraina'a sáwí'a íyáwáinivo makáan-tantaatave'a sé'a
 mindá kanaán-iye seró.

⁷ ááema kentí anón-kwaasi Áánútun-aaí simátímakaawaiyave'a imáyáa oró. miwímó máyón-aaine pukáan-aaine imáyáa é'a Áánútuwemo aráápamaimo maémáéntemba mirá oró. ⁸ Ísu Káráisiti naaóvá'ó uráintene minká'ó mirá uráintene ívékwara'a mirá kwéintene naaénkwara'a mirámó ínintene. mindáyave'a ⁹ toómbá aambá áúmbakaan-amba kwaránááomba íma túwa'naa ínivo Áánútu úwoi súwa'naa umáíya kwéasiramasinkeivo ó'on-o'om-bonor-aimba kampa'-mónór-áimbá isé'a kwaráavainivo kárákwiyoro.

¹⁰ Ísu Káráisitimo puwénamo kwenáúmo Áánútumbo ámakaintavenaya kwésuwa'naa-imbanivo mono-náúmpá'ó mono'-máiyái-kwaásímó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-iye. ¹¹ aiva'-mónó-káwáánákó kwaási sáwí'o uráantavena pói tuvukéna naaemá umaéna Áánútuna aoka'-náúmpá'á íréna mindááémá tuvimpín-úmáráísasa mimpóí mindáókona aaumépa'a íma nésa agaisukáawe.

¹² miráumai Ísu Káráisiti kentááyávéna imáyáa éna sáwí-imayaa maitiyuwánaumne séna íma a'áo súwasa áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. mirámó uráimba póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-kwaasi íma kanaán-umai kwétuwa'naa-ivo kentáá kwésuwa'naa-iye. ¹³ Ísumba áí'maesa mindáókona aaumépa'a móankaresa tuvúwúwana pukáimba miráumai mono'-náúmpá'ó póimo tuvú'máimo Áánútumbo ámén-amba tuwáúnasaya kwembó simáimo sáwí'o umánkaraantemba kentáágwárá'á simái sáwí'a umásínkáamba póta íya kwentá auwánaumne. ¹⁴ marapá'ó kwaíkwai'o ínín-dao'a íma kwáyáintaveta kwíyómpa'o maí'maitaamo ónaunda-naopata imáyáaya éta póta íya kwentá auwánaumne.

¹⁵ Áánútumbo póimo ámentemba Ísu Káráisiti kentááyávénawe séna pukáintaveta Áánútuna kwaási úne súndawaiya aamoí umánkamae kwéiyeta kwenáwí'a mósá maréta íya túwáano. ¹⁶ kawe'á umátinketa túwa'naa eta íyaamo túwáandayavena Áánútu aamoí íníye.

¹⁷ kentí anón-kwaasi táái isé'a kwésentemba mirán-oro. keinárawaka'a kawe'á umái kárákwimae kwéiyesa naaémba Áánútumba mimbáyáiyávé'a simámenaaowe. miwí tááimo ísáimimo kawe'ó íyasamo ésa aamoí íya'a mindáyave'a kawe'á umái ménaaowe. miwí tááimo ímo ísáimimo kawe'ó íyasamo ésa miwítí mayái umbái táina'a mindáyave'a íma kawe'á umái ménaaowe.

¹⁸ imáyáa éta kentáásirumpinta íma aaí kwáyáísata amápa-tantaataveta arupíya ónáeya kwésumpo kentááyávé'a Áánútumpa'a námúnaa símae iyóro. ¹⁹ asiramái simátíme'a sé'a ókwara'a kentópa'a sáwíyanka'a kónaunda-amba Áánútu paárinintave'a námúnaa seró sune.

námúnaa siráin-kwasai.

²⁰ Áánútu paru kwéumatinkaiwaina ááinko éna Ísóigo Ísu pukáimpinkemba usásinankarowana puwúwanamo kwená naaemó kunkáintavena póna simái tarúmakain-aimba kwaíkwai'a ínana sipisípira'o kárákwiraiwaimo intembá Ísóigo Ísu kentáará'á kwégarakwiyiye. ²¹ Áánútuna imáyáavinkeni'a ónááontavena Áánútu asirayámbá timíníntave'a námúnaa kwésune. Áánútu kentáásirumpinta mayái kwémayaimba Ísu Káráisitina asirayándéi kwembó arááimo taim-báyái Áánútu mayáníntave'a námúnaa kwésune. Ísu Káráisiti áwí'a aasiyaasí anómba kwaíkwai'a kwéimba árair-aimba intávé'a námúnaa kwésune.

²² kesí kwaásiyono. asiramái simátime'a sé'a asiramátinkanaundayave'a maanáúváímá agaimái timúnda íma ayáátáár-aimban-ivo kwempa'á mé'a ísáaro.

²³ moórá-aimba ísáaro. moóráwai áwí'a Tímóti ándávakemba kwéayurankaamba póna ááémo tína'o é'a kentópa'o kóndara'a áí'mae'a kónaumne.

²⁴ kentí anón-kwaasiyavetaawe Áánútuna kwaási amáparawaiyavetaawe simátime'a sé'a kawé'á umái máéro kwésune. Áánútuna kwaási Ítári-maravakewai simátimesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

²⁵ Áánútu úwoi kwétuwa'naa-intave'a námúnaa kwésune.
kesáái ánásaiye.

Yémési

Ísu kwíyómpa'a irówana Yémési Ísun-áváko póna Yérúsaremuva'a ména Ísóigona kwaásira'a kárákwiraiwai moórá-kwaai aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái Yútaa-kwaasi Ísuna aampa'ó kwéguwai agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Yémési maanáúváímá agaimái timúne. Áánútuna mayáíyé Ísu Káráísitina mayáíyé kwémayaundawai maanáúváímá agaimái kwétimumpo Ísareri áánimbaa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-kwaasi tísaavutantambo uráawai ó'on-o'om-barava'a kóyáwé umái máyáawai ísáaro.

asiramátínkáin-kwasai.

² kesí kwaásiyono. umbai-yántáá'á ó'on-o'on-tantaa'a kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ³ umbai-yántáá'á kentópa'a kwétimba Ísóigo Ísuwe aráápamaimo mé'o ímo auwé'o é'a asiramái ménaaowe. mindáyave'a ísaraamba póna umbai-yántáá'á kentópa'a kwétivo tirumbá etóyóí umái máéro. ⁴ asiramái maí'mai'a úmae iyiyana íma tívón-káina'a mirán-káwér-ímáyáá úmae kwéiyiyana Áánútuna kawetántáátávéna íma táái tinkániye. ⁵ kawer-ímáyáá mayánáe síyawai Áánútumpa'o áísaa íyanamo éna timíniye. Áánútu nóintavera kwésisaaoo íma séna íma tátorainda úwoi timíniye. ⁶ Áánútumpa'o áísaa íyamba íma kaer-ímáyáá é'a úwoi kesáái isániye seró. kaumbo-káér-ímayaa tokáiyawaimo ésa kavóná-kwaasima pósa avumpin-kwáásímá mésa kogwaétuwe tagwaétuwe-kwaasiraamban-owe. ⁷⁻⁸ mirámó owáímá kaumbo-káér-ímayaa ésa íma mimbórá-ímáyáá umái kwarésa kawe'-má'yái kwémayaavo sáwí-ímayaa kwarésa mirámó kwéowaima Áánútumpa'o áísaa íyan-tantaa'a simíniye-ímayaan-ovo.

óisaniyaain-kwaasiye óísankwara-kwaasiyei kwaasái.

⁹ óísaniyaain-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa árairemo kwésewanamo imbá Áánútu séna kesí kwaásiman-owe kwésimbanivo tirunkó kawe'á kwéivo ¹⁰ óísankwara-kwaasi Ísu Káráísitin-aaiyavesa árairemo kwésewanamo imbá Áánútu séna kentí óísamba íma aiva-tántáá'á án-íye kwésimbanivo miwígwará'á tirunkó kawe'á kwéiye. konaarirí-yántáá'ó moigwáán-arambo kwénamo avurankambó tintenkáámbá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mirá umái ánásanaaowe. ¹¹ aaváúmá iyéna aa'á kaisaná moigwáán-arambo aáyánkénamo minkáwé-tántáá'ó avurankambó tintembá óísamba aiva-tántáá'á iyé-ímáyáá kwéon-kwaasi mayáímá kwémayaamba miráumai ánásanaaowe.

sáwí-ímayaa kentópa'o tína'o a'áomo sénááon-kwasai.

¹² Ísu Káráístin-aaiyavesamo árairemo kwésewanamo imbá miwívá'ó sáwí'o íí-yántáá'ó tínimbo ésa a'áomo síyanamo éna tirunkó kawe'á íniye. miráumai asiramái maí'mai'o íyanamo éna Áánútu timénaumne siráin-tantaa'a timíniye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe siráintemba mirá umátinkaniye. ¹³ sáwí'o íí-yántáá'ó kentópa'o tína'o sáwí'a ónaumne-ímayaa é'o é'a Áánútuntave'a sáwí-ímayaa símakaiye sevó. Áánútu íma sáwí'a íí-ímáyáá tiména íma kwená ímá'yáavinkemba sáwí-ímayaa tavisímái mémaraniye. ¹⁴ kentáá sáwí-ímayaa'yavena sinkáinda misáwí-ímáyáágó kentáá tavisínata kwégwaraanaya ¹⁵ misáwí-ímáyáágó tátorainata sáwíta ónaumne. sáwítaamo úmaeta kwéiyonanyaaamo éna misáwí-ímáyáágóná anondá máyaundawaina ááimba Áánútuna némpa'a

ménaundayaaniye. mindáyave'a Áánútuntave'a sáwí-imayaa kwésimiye sénááovo imáyáa umái kawe'á oró.

¹⁶ kesí kwaásiyono. mindáyave'a kampar-áintávái áraire seváínivo kawe'á umái ísáaro. ¹⁷ amápa'a árai-tantaa kawe-tántáá'á kentáásópata kentáásivoma Áánútunopakemba kwégumiye. aaváúmá kwíyómba o'á úmakowana aaváúmá kumpékéna usaréna kwéivo Áánútu íma mirá kwéena aasiyaasi sáma kamásinkena íma ó'on-o'on-imayaa kwéiye. ¹⁸ Áánútu kwená imáyáa kwéwarena árair-aimba kwésimasimenaya mináráír-áintávéna aúna-kwaasiraanta kwéumasinkaisata aiva'á kwená kwaási-ita uráanasaya naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe.

Áánútun-aaí isésa mirámó kwéon-kwasai.

¹⁹ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. Áánútun-aaí ísámai kawer-é'a imáyáa uré'a aai sé'a íma ááéma áwáá'a sé'a oró. ²⁰ áwáá'o kwéesen-amba Áánútuna kawer-ámpá'á íma áwáá'a kwéesen-amban-iye. ²¹ mindáyave'a sáwí-imayaaneimo sáwí'o kwéon-tantaa'a tuwé'a umaé kumé'a Áánútun-aaí tirumpimbó makáin-aimba ísámai kawer-íyana mináínkó kawer-ámpá'á métinkaniye.

²² Áánútun-aaí tááre su'mai isé'o Áánútun-aaí isáúnda á'a kwéisaumne sé'o é'a kesávái kampa'á kwésevo Áánútun-aaí íma tááre su'mai isé'a kwemó siráintemba oró. ²³ Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba íma kwéiyawai ²⁴ non-kwaaúmpimbá tói'a awáanasuwesa kówasa mirámó ombá ááéma kwétuwinkagwimba mirámó owái Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba mirá íma kwéowe. ²⁵ Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútun-aaí isésa kwemó siráintemba kwéiyawai isésa íma tuwinkáinda mirá úmaesa kwéiyiyana mináínkó tirumpimbá kawe'á umátinkaniye.

²⁶ mono-kwáásímá úne sembánivo kwéesen-ainka'o ímo kárakwiyombo ésa kesávái-ímáyáágómbá kampa'á kwésimauwesa tóikakene su'mai sésa mono-kwáásímá úne kwésewe. ²⁷ ketor-ínínkáré megusaa-íyámpóíraré umbai-yántáá'ó kwáyáiwairare kárakwiyesa marapá-kwáásítí sáwí-ampa'a tínaaemba kwéumasuwaawai Áánútun-aaí ísámai kawer-ésa Áánútu kentáásivo aúranka'a árai'-mono-kwaasi mésa Áánútun-arááíye su'mai kwégwaraawe.

2

amáparawai mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Ísóigo Ísu Káráísti ó'oran-aaimba kwáyáiwain-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáavo túwí'o kwáyáinda-kwaasi kawe'á umátinke'a túwí'o ímo kwáyáinda-kwaasi tínaaemba umátímémba mindá sáwí'a kwéovo ²⁻³ kárakwiyoro. torupamáimo máyáampimbo moóráwaimo óísankwara-kwaasi éna kawer-únánkwátói úmae tisanamó óísaniyaain-kwaasi éna sáwí-unankwatoi úmae tisa'ó kawer-únánkwátóigwarawaintave'a suwóká'á tamaiyó sé'o sáwí-unankwatoigwarawaintave'o nénka'a maiyómó kwésemba mindá sáwí'a kwéowe. ⁴ mirámó sembá keinárawapinkemba évakarawai túma maimaé iyé'a évakarawai simái sáwí'a é'a sáwí-imayaanei taaínkaa'a kwéowe.

⁵ kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi ísáaro. marapá'á máyáan-kwaasi óísaniyaain-kwaasi tuwánésa sésa úwoi-kwaasiman-owe kwésevo Áánútu óísaniyaain-kwaasi kwesé aráápamai asiramái máyáan-kwaasi tuwánéna séna kesí kwaásiman-owe kwésiye. ááéma Áánútu séna tirumbá kwésimen-kwaasi kwégawaa úndava'a ménaaowe siráimba ⁶ óísaniyaain-kwaasiyavena mirá siráimba pó'a móruna tiyúwáavo. óísankwara-kwaasi túma íma maimaé iyóro. óísankwara-kwaasi keinárawa'a sáwí'a

umátinkesa aaimá kwésimatinkesa ⁷ Ísu Káráísiti áwí'a usáyaaitarain-awi'a kentí anóndako áwí'a simái sáwí'a kwéumankaamba pó'a miwí túma maimaé iyóvo.

⁸ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna esávái-ímáyáámó óndantemba

ó'owiti imáyáagwara'a uwó

siráimba pó'a minkáwér-ámáámbó asirayán-ámáámbó kwaré'o é'a kawe'á ónááombanivo ⁹ óísankwara-kwaasi túmo maimaé iyé'o óísaniyaain-kwaasi móruna tiyuwé'o é'a sáwí'a ónááowe. mirámó é'o é'a kawer-ámáámbá araaisíyana Áánútu aaimá simátinkaniye. ¹⁰ amápar-amaambo kwarésamo moórá-amaambo araaisíyambo éna aaimá simátinkena séna amápar-amaankomba arááíséwaiman-owe síníye.

¹¹ Áánútu séna íma aarai-úmóyámbá kwaai-úmóyámbá oró séna moórá-ainkwara'a séna íma kwaási tínkamiyasa púwóro siráíye. ímo aarai-úmóyámbó kwaai-úmóyámbó ombánivo kwaási tínkamiyasa puwónááomba ámáánkomba kwéaraaisewe.

¹² Áánútun-aaí kasenku-áínkó póna mináínkó sáwí-imayaagomo tátokaimpinkemba iyátinkaniye. Áánútu kwenáái kwáráawaiye arááíséwaiye tuwánéna tísaa ínimba pó'a imáyáa é'a kentóikare kentúrare kárákwiyoro. ¹³ Áánútu aaivimbá maitinkáíndara'a tirumbó ímo umátínkaraawai Áánútu kwenarunkwárá'á íma umátinkaniye. Áánútu aaivimbá matinkáíndara'a tirumbó umátínkaraawai íma táá'a kwégainana Áánútu aruntavái umátinkaniye.

Ísun-aiyavesa áraire sésa kawé'-má'yái mayáan-kwasai.

¹⁴ kesí kwaásiyono. Ísu Káráísitin-aiyavesa áraire kwésesamo ímo kawé'-má'yáímó kwémaesamo ésa miwí táái úwoi tóikaken-aimba kwésewe. mináímbá tóikakene su'mai kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ¹⁵ Áánútuna kwaásivinkembo moóráwaimo ménamo unáánkwátóíye toóné ímo makáíndawaintave'o ¹⁶ keinárawa'o sé'o toómbá nenaná ámú'a váínama unáánkwátóí ane'á márénana koko'á ínama kwaaó sé'o toómbó unáánkwátóímo ímo amé'o é'a kentáái úwoi tóikaken-aimba sénááowe. ¹⁷ mindáyave'a Ísu Káráísitin-aiyave'a áraire kwése'anivo ímo kawé'-má'yáímó kwémayaambo é'a áraire sen-áímbá tóikakene su'mai kwésevo tirunkakémbá íma kwésewe.

¹⁸ évakarawaimo sésamo Áánútun-aiyave'a áraire kwésunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésewasamo évakarawaimo sésamo kawé'-má'yái kwémayaunda pó'a Áánútuna kwaási únemo kwésemba kemá Yémési sé'a Áánútun-aiyave'a áraire sembánivo kawé'-má'yái íma kwémayaamba pó'a Áánútuna kwaásiya'o íma tuwánáúmne. kemá kawé'-má'yái kwémayaunda suwáné'a sé'a Áánútun-aiyavai áraire kwéseene sénááowe kemá Yémési sune. ¹⁹ Áánútu kímborawai má'yáíye kwése'o árairemo kwésemba kawer-áímbá kwésembanivo miráwé su'mai kwésemba Áánútu kawer-ámpá'á íma métinkaniye. Sáátáánigona kwayó'nárawa'o mináímbó kwésemba tiyántámbá kwétaisasa kwésemba póna Áánútu íma kawer-ámpá'á métinkaniye. ²⁰ íma kawer-ímáyáágwárá-kwáásín-owe. Ísun-aiyave'a áraire kwése'o kwéomba íma kawé'-má'yái kwémayaamba úwoima aaimá kwésemba pó'a simáímo agaráátinkaanda ísáaro. ²¹ naaóvá'á kentáá síkwá'náma Ááváramu Áánútu simámakaini'a índayavena ááninko áwí'a Áísákaamba óntan-taareira'a mósá ánkarena tuvuwíníye úwana Áánútu séna a'áo siráíye. Ááváramu mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáne siráíye. ²² Ááváramu Áánútun-aiyavena áraire kwéseena íma miráwé su'mai uráivo simámakaintemba uráimba Áánútun-aiyavena asiramái áraire siráimba á'a ísaraawe. ²³ Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna Ááváramu Áánútun-aiyavena áraire siróntavena Áánútu séna arupí

umái máyaanemo siráimba mináínkóná ááimba Ááváramu Áísákaamba tuvuwíndavena uráinka'a avora'á paáruraiye. naaémba Ááváramuntavesa sésa Áánútuna kwaásiman-iyé siráawe. ²⁴ Áánútun-aaiyavesa áraire sésa kawe'-má'yái kwémayaawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe kwésivo Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawe'-má'yái kwémayaiyawaiyavena Áánútu séna arupí umái má'yáawe íma síníye. mináímbá ívé'a kwéisaawe.

²⁵ Áánútun-aai aúváiimba naaóv'á agaimaréna moórá-ininko eénánk'á nááún-ininko áwí'a Áré'api ó'onkaa-ininkona kwaasái siráiyé. Yósúwa maramá aúpá'á koawánaakaiyo séna ti'marówasarai minínínkóná naaúmpa'a tuyaná mindárai táái iséna áraire séna kwenamááraa tínkamovo séna moórá-ampa'a agaráátinkowasarai kóuraaiye. minínínkó mirá uráintavena Áánútu séna arupí umái má'yáin-inimban-iyé siráiyé. ²⁶ timambá kówisasamo kwaásimo púwóntemba Áánútun-aaiyavesa áraire sésa íma kawe'-má'yái kwémayaawai miráráán-umai íma tirunkakémbá áraire kwésevo tóikakemba kwésewe.

3

tói-kawaan-oro-kwasai.

¹ kesí kwaásiyono. Áánútuna mayái agaráátinkaiyam-bayai íma sáwívarawai mayánááovo moórá-morawai mayánááowe. agaráátinkai-mayaiya kwémayaundawaiya Áánútu asiramáíya kwésisaa índarakemba úwoi-kwaasi miwítí mayáiyávéna úwoisamba tísaa íníye. mindáyave'a íma sáwívarawai sé'a agaráátinkai-mayai mayánáe sénááowe. ² amáparawaiya évaka-tantaa'a sáwíta kwéundayaawe. tói-kawaan-esa kawer-áíné su'mai kwésewai árai'a kawe-kwáásí mésa túra'a amápa-tantaaka'a kanaán-umai kwégarakwiyouwe.

³ moórá-aimba imáyáa oro. anóm-poi áwí'a ósimba kwaási kentí imáyáaomo kwín-ámpá'ó kónáesamo ombá óipimba ákí-asirayan-tamayo'a áárankesa évarevar-ayaaíra'a ándáma aríkwímai tiyáámpimba tokésa kentí imáyáaomo kwín-ámpá'á moórá-ayampar-anda tavisewaná minánóm-póímá kwégwiye. ⁴ nompí-sípígwará'á imáyáa oro. mindá anón-tantaa'a isaná úndágoma améntámai ópa'a tuwánáe kwéisananivo avúsúmaenamo nááín-tamayo'a íma anón-tamayo'an-ivo sáwíyan-tamayo'a kwemó kónáe sipa'á mintámáyó'á kwántáísana minánó-sípígó kwégwiye. ⁵ maarágwará'á imáyáa oro. kwaásiya anón-tantaa'a únanaya sóikoma sáwíyan-tantaako sáwívar-aimba kwéseña súyaama maimaéna kwéiyimba imáyáa oro.

aiva'á sáwíyan-irama karéna kámaena anón-umi'a kwégautaapaiye. ⁶ iramó kámae kwéna anón-umi'o sáwí'o intembá sáwí-ainko miráumai kwégwena amápa súwawaata sáwí'a úmaena kwégwiye. sáwí-ainkona mayáígó amápar-ayampa'a amápa-sawimayaigomba kwéusayaaitaiye. misáwí-yántáákóná ááimba Sáátáánigompimba kwéena kentáásí mayái tasáwí'a kwéena amápar-ayampa'a kóyáwé kwéiye.

⁷ aváá-kwái-kwaamba numamá iraankavayaambá noyáá'a amí'mír-umai kárákwiraambanivo ⁸ sáwí-ainko usáyaaitarain-tantaa'a pósa kwaási íma kanaán-umai kwégarakwiyouwe. kwaaiwainkómó kwaásimo vaisanamó sáwí'o intembá sáwí-ainko mirá kwéiye.

⁹ kentáá sói'nei kentáásivowa Ísóigo áwí'a mósá maréta Áánútu kweiráání'a úmakain-kwaasi simái sáwíta kwéune. ¹⁰ mimbórá-sóipínkántá kawer-áímbá kwésesta sáwí-aimba kwésesta kwéune. kesí kwaásiyono. mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye. ¹¹ nonayumpinkémbá íma kawe'-nónkwará sáwí-nonkwara'a kwégumiye. ¹² inaómá íma terarambá íyáísana túsigoma kondói-aramba íma kwéiyaiye. uwí-nónkó íma kawe'-nómbá auvínasa kwaási nánááowe. mindáyavena mimbórá-kwáásígómpínkémhá kawer-áínkwará sáwí-ainkwara'a sisaná mirán-ááínkó sáwí'a kwéiye.

kawer-ímáyáá Áánútumpakemba kwégumin-kwasai.

¹³ keinárawapimba évakarawai kawer-ímáyáá torésa kawer-ísái-yántáá'á toráawai mésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásí pósa íma túma maésa iyésa kawé'-má'yáí maésa kawé'á umái méwa'a tuwáné'a sé'a kawer-ímáyáágwárá-kwáásímán-owe sénááovo ¹⁴ keinárawapinkembo évakarawaimo miwítí kwaásima tirumbá sáwí'a umátinkesa sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa miwí túma maimaésa iyésa kesávái kampa'á sésa kawer-ímáyáágwárá-kwáásí úne seváínivo. ¹⁵ mirán-ímáyáá íma Áánútumpakemban-ivo marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwésewe. ¹⁶ évakarawaimo miwítí kwaásimo tirumbó sáwí'o umátinkesamo sésamo anón-kwaasi-i'a ovó sésamo keyáá anón-kwaasi-i'a umái ménaumnemo sénááombo ésa íma moóráva'a tágárotamai maésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a úmae iyónááomba mindá marapákémbá kwaásiti imáyáa Sáátáánigona imáyáavinkemba kwéovo ¹⁷ Áánútumpakemba kawer-ímáyáá tokáawai kaweré su'mai ésa íma sáwíkwara'a ombá paru kwéesa íma aaisampínkémbá kwésesa ó'on-kwaasi táái kawé'á umái kwéisesa tirumbá kwéumatinkesa umbai-í'o on-kwáásí kwétuwa'naa-esa íma kaumbo-káér-aimba sésa íma taaínkaar-umai kawé'á umátinkaa sáwí'a umátinkaa kwéovo amápa'a kaweré su'mai kwéumatinkaawe. ¹⁸ paru umái maénáe síyawai paru umátinkaiyasa tuwánésa miráumai paru umái ménaaowe.

4

marapá-tántáátávésa imáyáa kwéon-kwasai.

¹ keinárawapimbo aaisambó sé'o áwáá'o sé'o mirámó kwéomba miwáná ááimba maará kwéiye. sáwí-yantaakomo tirááímo taintávé'a imáyáa owaná minímáyáágómá tátoraisana aaisambó síí-áímbá kwévaariye. ² tirááímo tain-tántáá'ó makáawa'o ombá tuvúwónana puwína'a kemá mayánáe-imayaa kwéowe. ó'owiti náaindaamba túran-anda é'a íma kanaán-umai mayánááontave'a aaisambá tiyé'a áwáá'a kwésewe. tirááímo tain-tántáátávé'a Áánútumpa'a íma áísa owaná póna íma kwétimiye. ³ Áánútumpa'o áísa ombá áísa on-tántáá'á íma kwétimiye. sirááímo tain-tántáá'á kesávái mayánáe sé'a Áánútumpa'a áísa ombá misáwí-ímáyáá tokáantavena íma kwétimiye. ⁴ aaraimó kwaairakémbó tiyuwésamo ó'on-kwambo máyáantemba Áánútumbo auwé'o kwégon-kwaasiyono ísáaro. marapá-tántáá'ó imáyáamo eéme'o é'a Áánútuna namuro-kwáásíráámbá kwéovo mináímbá imáyáa oró. marapá-tántáá'á mayánáe símae iyíyawai Áánútuna namuro-kwáásíráámbán-owe. ⁵ Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu séna kesimambá kempímbá maráúnda

sáwí'an-ovo sé'a asiramái kwégarakwiyune siráíye

agaimaréna siráimba mináímbá íma úwoi-aimban-ivo árair-aimban-ivo imáyáa oró.

⁶ ánivo Áánútuna imáyáa úndayavenaya súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

Áánútun-ai aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwenaísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye

agaimaréna siráimba póna Áánútu súwa'naa umáíya kwéasiramasinkaintaawe.

⁷ mindáyave'a Áánútun-ai isé'a kwenaísamaivimba máyáaambanivo Sáátáánigon-aiiyave'a a'áo síyanamo éna ááéma tiyuwéna kówina'a ⁸ Áánútuna egwaa'ó méwanamo éna Áánútu kentí egwaa'á méniye. sáwí'o kwéowai kawé'ó umáímo ménaaontave'a imáyáa é'a misáwí-yántáá'á túwáaro. Áánútuna imáyáawe marará-ímáyááwé tokáawai sáwí-imayaa tuwé'a kawer-ímáyáá oró. ⁹ sáwí'o kwéontave'a íma aamoí é'a kanagí'á

kwéte'a máéro. sáwí'o kwéontave'a íma kwírááima síyamba tói'a matuwé'a máéro. sáwí'o kwéontave'a tirunkó íma kawé'á éna sáwí'a kwéina'a máéro. ¹⁰ Ísóigon-aaí isé'a kwenaísamaivimba méwana kwemá mósá tinkáníye.

¹¹ kesí kwaásiyono. kentí kwaásiyave'a keíyái íma sáwí-aimba seró. Áánútu áamáán-aimpimba séna íma mirán-oro siráimba pó'a mirámó kwéomba Áánútuna áamáamba simái sáwí'a umánke'a sé'a sáwí-amaamban-iyé sembá mindá kampa'á kwésewe. Áánútuna áamáambo taaínkaar-uré'o sé'o sáwíyan-amaane anón-amaane kwése'a minamáámbá íma kawé'á umái kwaré'a kwéaraaisuwaawe. ¹² Áánútu kweyáá áamáamba siménaya kwaási kwétaainkaar-ena kanaán-umai kweyáá kawer-ámpá'á mégwétinkena kweyáá kwaási ánásasuwaníye. mindáyave'a kwaási keyááríka'a íma tainánááovo Áánútuna mayáímán-iyé.

ímo túmo maimaé iyí-kwásái.

¹³ keinárawa'a imáyáa é'a sé'a ívéra'i. aaváyaawa'i. anón-daopa'a komé'a mayái kwémae'a moórá-ima maisuwé'a sáwívar-ontamba mayánaumne. mirán-áimbó kwésewai ísáaro. ¹⁴ aaváyaavimbo ainámbó sáwíyanka'o kwénamo ááemo turákwintemba keinárawa'o máyáamba miraráán-umai ááema ánásanaaowe. aaváya kentópa'o tínín-tantaa'a íma ísaraawe. ¹⁵ mindáyave'a kwéesen-aimba íma ókwara'a sé'a maará seró. Ísóigomo owémó sína'o é'a mirá ónaumpo ímo owémó sína'o é'a íma mirá ónaumne seró. ¹⁶ mirán-áimbá kwése'a kentí imáyáavinkemba kentúma maimaé kwéiye'a anóni'a umái ménae kwéseмба mirán-ímáyáá sáwí-imayaaman-iyé. ¹⁷ miráumai ísáaro. kawé'ó iígóná ááimba ísámai ivátuwesa mirámó ónááomba sáwí'a ónááowe.

5

óísankwara-kwaasiti kwaasái.

¹ óísankwara-kwaasiyono. senda-áimbá ísáaro. kentópa'o umbai-yántáá'ó tínimba anón-imayaa kwé'e'a kanagí'á kwéte'a ménaaowe. ² sáwívar-oisamba makáan-oisamba atúnkaisana sáwívar-unankwatoi kwaígo ánáamba káráyuwaisana ³ óntamba makáamba atúnkaisasa kwaási awánésa sésa íma túwa'naa ombá makáawana atúnkaiye sénááomba íramó ane'ó kwégainten-umai sáwí-meyamba kentópa'a tíníye. sáwívar-oisamba makáambanivo Áánútu kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaama tíníye. ⁴ kentí kígau on-kwáásítí meeyámbá íma kawé'á umái timé'a sáwí'a kwéomba Áánútu awánaraiye. minkwáásí anónkar-anonka'a kwésewana Áánútu asirayákwáráwái kwéisaiye. ⁵⁻⁶ marapá'ó máyáanka'a sáwívar-oisamba maré'a kentí imáyáavinkemba kembó tínkám-bayai kwémayaawe. ímo sáwí'o uráan-kwaasi aavimbá maitínkówa'a íma anondá aaí suwa'á tínkamuwasa pukáawe. póimo toómbó kwétimewanamo anón-isasamó tuvú'naantemba kembó tínkáisa'o mirámó kwéomba Áánútu sáwí-meyamba timíníye.

asiramái mésa námúnaa kwéesen-kwasai.

⁷ mindáyave'a asiramái maimaé kwéiye'a Ísóigo ókwara'o kumínimba amu'maráaro. kígau avowámá kígau úmakena amu'maréna séna kaeká'á aa'á téna kígau anón-ína'a nánáe séna amu'maráintemba ⁸ miraráán-umai Ísóigomba amu'makéwana kumíníye. Ísóigo sáwíyanka'a kumínimba pó'a asiramái aánoumai máéro. ⁹ Áánútu aavimbá maitínkánívo kentí kwaási íma í'ái tínkáaro. Áánútu aavimbá maitínkánín-kanaa sáwíyanka'a tíníye.

¹⁰ kesí kwaásiyono. naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowaimo uráamba imáyáa oro. Ísóigo simátímakon-aimba simátíma'mae iyúwasa íma ísówana umbai-yántáá'á sáwíva'a miwítópa'a túwasa Áánútun-ai íma ivátuwesa asiramáimo mésamo uráantemba miráumai máero. ¹¹ naaóvá'á Áánútuna imáyáa ésa asiramái máyón-kwaasiyaveta séta Áánútu kawé'á umátínkarain-kwaasiman-owe kwésune. naaóvá'á moórá-kwaasi áwí'a Yópoma uráin-aimba imáyáa oro. umbai-yántáá'á sáwíva'a kwenópa'a túwana Ísóigontavena asiramái maí'mai'a úmae kwéiyuwana naaémba Ísóigo kawé-tántáá'á ámakaiye. miráumai Ísóigo anón-arumba umásinkena kwésuwa'naa-iyé.

¹² kesí kwaásiyono. anón-aimba ísáaro. kentáaiyavesa áraire sénááontavesa íma tiká'á kwémare'a árair-aimba sune sembá kwíyómpa'a máyáiwai aúranka'a árai'a kwésune íma sé'a marapá-kwáási túranka'a árai'a kwésune íma seró. ánivo owémó sé'o é'a úwoi owé sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. a'áomo sé'o é'a úwoi a'áo sé'a íma tiká'á kwémare'a seró. mirámó síyanamo éna Áánútu mináíntávéna íma sáwí-meyamba timíniye.

¹³ keinárawapinkembo umbai-yántáá'ó mayáiyawai Áánútunka'a námúnaa seró. keinárawapinkembo tirunkó aamoí iyawai monor-ímá kwésesa Áánútu áwí'a mósá máráaro. ¹⁴ keinárawapinkembo tí'o índawai Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi tááyaiyasa tésa Ísóigona asirayámbá imáyáa ésa masawémba túra'a pétinkesa námúnaa seró. ¹⁵ Áánútumo siráintemba íniye kwésesa námúnaa kwéseмба póna Áánútu minkwáási kawé'á umátinkena usásintinkena minkwáásímó sáwí'o uráiyano éna miwívínkémbá maitiyuwániye. ¹⁶ mindáyave'a kentí kwaási sáwí'o kwéomba avora'á simátime'a námúnaa simái túwa'naa oro. mirámó íyanamo éna tí'o índamo éna Áánútu asóvatinkaniye. arupí umái máyáawaimo námúnaa kwéseмба Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁷ naaóvá'á Áánútun-ai simátímakowai áwí'a Íráiyaa ména kwemá kesáámó úndanten-kwaasi ména Áánútunka'a asiramái námúnaavinkemba séna aa'á íma tíno súwana íma aa'á téna kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwówana íma aa'á túwana ¹⁸ minkákémbá naaémba námúnaavinkemba aa'á tíno súwana aa'á túwana kígauva'a amápa-tomba kawé'á uráiyé. miráumai arupí umái máyáawaimo námúnaa kwéseмба Áánútu iséna asiramái kwétuwa'naa-iyé.

¹⁹ kesí kwaásiyono. keinárawapinkembo évakarawaimo kawer-ámpá'ó tuwáiya'o é'a méyavisiyasamo té samo kawer-ámpá'ó tíya'o é'a kawé'á umátinkanaowe. ²⁰ sáwí'o uráiyawaimo méyavisiyasamo sáwí-ampa'o tuwésamo Áánútumpa'o tíyanamo éna Áánútu misáwí-yántáá'á sáwíva'a maitiyuwáinasa Áánútuna némpa'o iramó kwégaindava'a íma kónááowe. mináímbá imáyáa oró.

kemá Yémésimo súnda-aimba ánásaiye.

1 Pítáa

Ísu kwíyómpa'a irówana Pítáa Ísuna kwayó-kwáási moóra-kwaai umái sísamaivakemba éiyain-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanámbá agaimái mátímakaiye. Ísuna aampa'ó kwégun-kwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a kwéumatinkomba miwítí imáyáa asiramátinkanae séna Ísuntavai ísámai asiramái máéro séna Pítáa maanámbá agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Pítáa maanámbá maanáúváímbá agaimaráúmpo ísáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo Áánútumo séna kesí kwaási owémó siráin-kwaasi ísáaro. kwatúwówa'a kentí maramá tuwé'a kóyáwé é'a Pontasi-márávare Kárésiyaa-maravare Kápátósiyaa-maravare Ésiyaa-maravare Pítíniyaa-maravare miráumai-marava'a kóyáwé uráawai ísáaro. ² naaóvá'á Áánútu kentáásivowa keinárawatavena séna ítámaraanasa kesí kwaási-i'a ónááowe súwana Ísu Káráísti puwúwana kwená naaemá kumúwana keinárawa'a kawé'á umátinkaina'a kwenáái taagwiyavónááontavena Áánútun-amanko Áánúntunde-i'a umátínkaraiye. Áánútu úwoi túwa'naa úmae iyéna paru umátínkáva'a iyína'a ménaaowe.

Áánútu to'mayaa umásínkarain-kwasaiya.

³ Ísóigo Ísu Káráisiti avowámá Áánútu kwenáwíta mósá maráúmne. kentááyávéna anómba arumbá umásinkenaya Ísu Káráisitimba pukáimpinkemba usásinankaraintavena aúnaí'o umáíya máyaunda-i'a umásínkaraimba póta naaéntaamo ménaundayaveta amu'maréta máyaumne. ⁴ kwíyómpa'o uménaundaya Áánútu to'mayaa umásínkarainta íma sáwí'a umái ánásena kwaíkwai'a ínimbaniye. ⁵ Áánútun-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena kwená asirayándéi kweukáámbá umái tíyótinkena Ísu Káráisitimo kumíndara'a sáwí'o umáímo máyáampinkemba kuntí'mai to'mayaa umátínkarain-tantaa'a agaráátinkaniye.

⁶ mindáyavena kentirunkó kawé'á íno. ívé'a ó'on-o'on-umbai-yantaa'a kentópa'a kwénamo umbaimó taimbá sáwíyanka'a kwéna naaémba ánásainana kentirunkó kawé'á íniye. ⁷ umbai-yántáá'á kentópa'a kwáyáinka'a Áánútuwemo asiramáímo mémba tuwánésa sésa árai'a Áánútuwe aráápamai máyáawe sénááowe. moóra-ontamba áwí'a kóri-ontamba aamoí kwéon-tantaa'a imbánivo kíto-tantaa'an-ivo Áánútuwemo aráápamaimo máyáamba mindá anón-tantaa'an-iyé. minóntámbá iravímbá kágwisana sáwí-yantaa'a ánásaisana kóri-ontan-uramba túkúmai kwégwaiye. miráumai umbai-yántáá'á kentópa'a tisa'á Áánútuwe asiramái mé'a kwesé aráápamai méwana Ísu Káráisiti kumíndara'a kentúwí'a anómba umátinkena aamoí umátinkaniye. ⁸⁻⁹ Ísu Káráisitimba íma túrandei awánaraavo úwoi kentirumbá kwéamewe. íma túrandei kwéawanaavo kwenááyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawe. kwenááyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáantavena sáwí'o umáímo máyáampinkemba kwéiyatinkaiye. mindáyave'a anón-aamoí kwé'e'a mindáyave'a aái símae kwéiyiyana mirán-áímbá íma ánásaina'a anón-aamoí ónááowe.

¹⁰ naaóvá'á Áánútun-aai simátímakowai Áánútu keinárawa'a úwoi kwétuwa'naa-in-aimba siráawe. Áánútu sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanin-aintavesa sésa mináínkóná ááimba nóran-aina'iyó sésa Áánútun-aai aúváí-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹¹ Káráisitin-amaanko miwívímbá ména Káráisitimbo áí'o índai'o

umánkaiyanamo naaémbo ságayambo paárinin-aimba simátímakowasa miwí kesávái-áimbá sésa mináimbá nááwantavena simbá póna nósa-tawai paárininyo sésa Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba awánantesa iráawe. ¹² miwítí mayáígówé simátímakon-ainkowe íma miwí túwa'naa ena keinárawa'a naaémbo paáronaaon-kwaasi túwa'naa ínimba mindá Áánútu agaráátínkaraiye. Áánútun-amankomba ai'marówana kwíyómpakemba kuména naaóv'ó agaráátínkaron-aimba simátímakowasa mináséi-kwásái simátíma'maesa kuwa'á ísaraawe. kwíyómpaken-kwayo'narawa'a mintántáá'á awánanae sésa ombá miwívimbá íma sáwí-yantaa'a kwáyáisana Áánútumo iyátínkáim-bayai íma kanaán-umai kwéawanaawe.

arupí umái máéro-kwasai.

¹³ mindáyave'a arupí-imayaa é'a kárákwiyoro. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawe'á umátinkanintave'a amu'maré'a asiramái máéro. ¹⁴ Áánútun-aaí ísámai kawe'á oró. Áánútun-aaímo ímo ísaronka'o sáwí-imayaayave'o tirááyave'o uráantemba íma mirá é'a Áánútun-aaí ísámai kawe'á oró. ¹⁵ Áánútumo tááyaraiwaimo kaweré su'maimo kwéintemba amápa-tantaa'a kaweré su'mai oró. ¹⁶ Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

kemó kaweré su'maimo umáímo

máyaudantemba mirán-oro

Áánútumo siráimbanivo kaweré su'mai oró.

¹⁷ Áánútu arupí umái sáwí'o uréwai sáwí-meyamba tíména kawe'ó uréwai kawe'-meyámbá tímíníwaintave'a námúnaavinkemba sé'a kesivomán-iyé sé'a pó'a marapá'ó kwááyumo máyáanka'a anóndakoman-iyé sé'a kwená imáyáa úmae íyóro. ¹⁸ kentíkwá'náma úwoi-mayai-amba kwárówana Áánútu keinárawatavena mirán-ámbá kwaráavo séna meéyámba'mai ayútínkaraiye. kentí meéyámbá kóri-ontambo ánásanintantaakaamba ímanivo ¹⁹ Ísu Káráísitina naaegómá usáyaaitarain-daaegoman-iyé. sáwí'o uráankakemba íma sáwí-meyamba mayánááontavesa sipisípi-araa'a tuvú'mái Áánútumba ámakaantemba sáwí'o uráundavinkemba ayúsinkanintavena Ísu Káráísiti ímo sáwí'o urówai puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. ²⁰ Áánútu kwíyómba maramá íma tarórunonka'a mimbáyái mayáníntavena Ísu Káráísitimba ítámakaimba póna naaén-kanaa keinárawatavenawe séna marapá'á kumbéna ²¹ pukáimba pó'a Áánútumpa'a imáyáa kwéowe. Áánútuwe aráápamai mé'a sé'a árai'a kwesé uménaumne sénááontavena Ísu Káráísitimba pukáimpinkemba usásinankena áí'maena ságayan-ayampa'a móankaraiye.

²² árair-aimbo taagwiyávóntavena mináínkó kentirumbá kawe'á umátínkaraisa'a mé'a Áánútuna kwaási kentí kwaási owa'á moóra-morawaivimba kentirumbá kwétime'a asiramái mirá úmae íyóro. ²³ Áánútun-aaí kwaíkwai'a ínín-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáni'a umátínkaraiye. marapá-kéntínóvóví matínkaraawa'a máyáambanivo Áánútu maí'mai'a kwéiwai aúnaí'a umátínkaraisa'a aúnaí'a umái máyáawe.

²⁴ mirán-áimbá Áánútun-aaí aúvái-kwandaavimba agaimaréna séna

karaan-tantáaré kanaagunéwe aáyánkamaenamó

marapá'ó kúmíntemba kwaásiye miwítí kawe'-máayáiyé

miráumai ánásanivo ²⁵ Ísóigon-aaí kwaíkwai'a kwéiyé

agaimaréna siráiyé. mináimbá áséi-kwasai simátímakaan-aimba ísaraamba mináínkó aúnaí'a umái máyáni'a umátínkaraiye.

2

Ísu ávon-ontankaanda'an-iye-kwasai.

¹ aúnaí'a umái máyáamba pó'a sáwí-yantaakomba tínaaemba umásuwe'a íma kampa'á sé'a íma kaumbo-káér-imayaa é'a kawé'-má'yáímó kwémayaiyantavena kentirunkó íma simái sáwí'a umátinkaina'a túwíkwara'a íma simái sáwí'a umátinke'a máéro. ² umarambó náántavenamo tínkáintemba Áánútuna kawer-áintávéna mirán-umai táái tinkáino. Áánútun-aaí toónkáámbá kwéne'a táákaevayan-kwaasiraamba umái mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a íyóro. ³ Ísóigo kawé'á umátínkaraina'a miráumai mé'a Áánútuna aambá kwa'maé'a íyóro.

⁴ naaóvá'á mono'-námbá óntandei urónka'a ávonkaan-ontamba awánésa úwoi-ontamban-iye sésa tukáawe. miráumai Ísumba Áánútu kawé'ná'án-iye séna ítámakaimba awánésa áúkaawe. kwemá ávon-ontankaamban-ivo kwenópa'a teró. ⁵ óntandeimo naambó ontembá Áánútu keinárawa'nei kwená naankáámbá úmarena keinárawate méniye. kwená mayái-kwáásí é'a kwená mayáiyé su'mai kwémayaiyana Ísu Káráísiti túwa'naa ínimba póna Áánútu kentí mayáiyávéna aamoí íníye. ⁶ mindáyavena naaóvá'á Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

Áánútu séna kawer-óntámbá ítámare'a naambó asiramáimo kwaíkwei'o ínintave'a Sáiyono-naopa'a ávonkaan-ontamba makáumne. óntantavenamo siráintembo íníwaimpa'o agevamáimo ménaaowai íma tigaeyávésa ónááowe siráiyé

mináimbá Ísu Káráísitintavena simái agaimakáiyé. ⁷ Áánútun-aaíyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáawai minóntánkó anómban-iye kwésevo Áánútun-aaíyavesa íma áraire kwésewai minóntánkóntávésa íma mirán-áimbá kwésewe. mindáyavena Áánútun-aaí aúváivimba agaimaréna séna

óntan-damba on-kwáásí moóra-ontantavesa sáwí'a kwéiye sésa maisukáawe. aáno minóntánkó ávonkaamba uráiyé

agaimaréna siráiyé. ⁸ moóra'va'a agaimaréna séna

minóntánká'á tísamaima

turarésa tanaambá vánááowe

agaimaréna siráiyé. tanaambó vaantembá Áánútun-aaí araaisésa miráumai tanaambá kwévaawe. ááéma íma mirá uráanka'a Áánútu séna mirá ónááowe siráinka'a pósa miráumai tanaambá kwévaawe.

⁹ miwí Áánútun-aaí arááíráavo íma mirá é'a mimbórá-ándá-kwáásíráámbá é'a Áánútu ítámakain-kwaasi é'a anóndakona mono'-má'yái-kwáásí é'a Áánútunde-i'a umátínkarain-kwaasi owaná Áánútu túnkwíyan-ayampakemba kwená ságyan-ayampa'a mégwétinkaisa'a ó'oran-kawé'-mayai má'yáin-aimba kosimátíma'mae naaónááontavena ítámakaiye. ¹⁰ ááéma íma Áánútuna kwaási-i'a uré'a ívé'a kwená kwaási-i'a owaná ááéma íma arumbá umátínkaraimba isaná ívé'a arumbá kwéumatinkaiye.

Áánútuna mayái-kwáásín-owe kwasái.

¹¹ kesí kwaásiyono. ó'om-baravaken-kwaasi pó'a marapá'á kwááyu mé'a mindáyave'a marapá-tántáátávésa tirááiyavesamo kwéomba tínaaemba umátíme'a ímo tínaaembo umátimiyanamo éna mintántáákó tavisimái kentí imáyáa sáwí'a umátinkaiye. ¹² Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasivimba mé'a kaweré su'mai úmae iyíyasa sáwí'a kwéowe suwááesa kentí kawé'-má'yái tuwánésa pósa Áánútuma marapá-kwáásíyávéna imáyáa índá-kanaavimba kogwantésa kwenáwí'a mósá maránááowe.

¹³ Ísóigonatave'a imáyáa é'a marapá'ó kárákwíraan-anon-kwaasi tísamaivimba áíkwiye'a aiva'ó kárákwíraiwei aísamaivimba áíkwiye'a ¹⁴ kwemó usásintinkaraiwei tísamaivinkwara'a áíkwiyoro. sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tímésa kawé'ó kwéowai

kawer-áimbá simátimenaontavena usásintinkarawai mindáyave'a tísamaivinkwara'a áikwiyo. ¹⁵ Áánútu maarámó ónááontavena arááíma kwétaiye. kawe'ó íyasamo ésa sáwí-imayaavinkembo úwoi-aimbo kwésewai táái kentí kawe'-má'yáigó itániye. ¹⁶ Áánútu kentí sáwí-imayaago tátokaimpinkemba iyátínkaraisana póna íma tátokaisa'a mé'a miráumaimo má'yáamba íma aúpa'á sáwí'a kwée'a Áánútuna mayái-kwáásí pó'a kwemó sintení'a kwée'a ¹⁷ amáparawaiyave'a imáyáa é'a Áánútuna kwaási kentí kwaásivimba kentirumbá kwétime'a Áánútu áároi kwéinkaise'a mé'a marapá'ó kárakwiraiwai áái mósá máráaro.

Ísumo uráinteni'a mirán-oro-kwasai.

¹⁸ mayái-kwáásíyóno. kentí anón-kwaasi táái isé'a síyanteni'a mirán-oro. íma kawer-ánón-kwáásí tááiye su'mai isé'a túwáávitemo íyan-anon-kwaasi tááigwara'a isáaro. ¹⁹ keinárawa'o ímo sáwí'o íyasamo umbai-yántáá'ó úwoimo timíya'o Áánútuntave'a imáyáa é'a asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²⁰ ánivo sáwí'o íyasamo tínkamiyambo aánoumimo méwanamo éna Áánútu kentúwí'a íma mósá marániye. ánivo kawe'ó íyasamo tínkamiya'o asiramáimo méwanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. ²¹ Ísu Káráisitimba áí'a úni'a umánkaraamba keinárawatavena imáyáa éna asiramái ména mirán-ámbá agaráátínkaraimba pó'a mirán-oro. mirá ónááontavena Áánútu tááyariye. ²² Áánútun-aaí aúváívimba agaimaréna séna íma kampar-áimbá séna íma sáwí-aimba simbá ísaraawe Ísuntavena mináimbá agaimaréna siráiyé. ²³ simái sáwí'a umánkowana anondá íma sáwí'a umátinkowasa áí'a úni'a umánkowana anondá sáwí-meyamba mayánááowe íma simátimena arupí umai-meyambo timíníwaina imáyáa asiramái uráiyé. ²⁴ Ísu Káráisiti sáwítaamo uráunda-meyamba maimaéna taaira'á pukáiyé. sáwí'o kwéundaya sínaaemba umáméta arupí umáíya ménaundayavenaya pukáiyé. kwenáúmo sáwí'o umánkaraantavena póna kentáá kawe'á umásínkaraiye. ²⁵ keinárawa'a uwóváguraawana tí'maena tisa'á keinárawaka'a kárakwiraiwaina aampa'á kwégwaraawe.

3

aarakwátí kwaasái.

¹⁻² aaraiyónó maarán-oro. kentuwai'máá táái isáaro. kentuwai'máápinkemba évakarawai Áánútun-aaiyavesa íma áraire kwésesa má'yáawai kembá tuwánésa Áánútumpa'a ténááontave'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. íma ayáátáár-aimba sé'a Áánútuntave'a imáyáa é'a kawe'á umái méwasa tuwánésa Áánútun-aaiyavesa áraire sénááowe. ³ kwaási aráá'a súrampimba sivúwóvo sé'a íma konaarirí é'a kawer-únánkwátói konaaririyávé'a íma anón-imayaa é'a ⁴ paru umái kentirunkó kawe'ó ínimba íma ááéma ánásainana mindá Áánútu aúranka'a kawe'án-iyé. ⁵ naaóvá'á aaraí Áánútuntavesa imáyáa ésa kwemó to'mayaa umátínkaron-tantaa'a amu'marésa má'yón-inimba miwí tuwai'máá táái isésa kawe'á umái maémaembaniye. ⁶ minínímpínkémbá moórá-ininko áwí'a Séraa awaikó áwí'a Ááváramu úwana kwenáái iséna kesí anóndakoma óne siráiyé. kawe'ó é'o ímo amápa-tantaatave'o táátave'o é'o é'a kwenayáámúmbaari'a ónááowe.

⁷ miráumai kwaaimó é'a maarán-oro. kentuwainímbáá'a kawe'á umátinke'a miwí túma íma asiramái kwáyáintave'a imáyáa é'a túwa'naa oro. keináraware kentuwainímbááre aúnaí'a umái ménaaontavena Áánútu kawe'á kwéumatinkaivo

mindáyave'a kawé'á umátínkáaro. mirámó íyanamo éna moórá-umbai-yantaako kentí námúnaa-ampimba íma itáníye.

mimbórá-ímáyáán-oro-kwasai.

⁸ moórá-aimba ísáaro. kentúma íma maimaé iyé'a mimbórá-ímáyáá é'a keáváráwáínónndaamo imáyáamo ontembá moórá-morawai mirán-imayaa é'a túwa'naa oro. ⁹ sáwí'o umátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí'a umátínkáaro. sáwí-aimbo simátinkaiya'o é'a anondá íma sáwí-aimba simátínkáaro. sáwí'o iyawai anondá kawé'á umátínkáaro. Áánútu tááyonka'a kawé'á umátinkaumne siráimba pó'a kawé'á umátínkáaro. ¹⁰ mindáyavena Áánútun-aii aúváivimba agaimaréna séna évakarawai ayáátáaka'a sirunkó kawé'á ína'a ménae sésamo ésa kampar-áiné sáwí-aine ¹¹ sáwí'o kwéon-tantaare tínaaemba umámesa kawé'á ésa paru umái ménaaontavesa tiyáántán-kwimai máéro. ¹² Ísóigo arupí umáimo máyáawaira'a kwégarakwiya miwítí námúnaa kwéisená túwa'naa éna sáwí'o kwéowai ánaaemba kwéumatimiye agaimaréna siráiyé.

¹³ kemá tiyáántán-kwimai kawé'á kwéomba pósa íma sáwí'a umátinkanaaombanivo ¹⁴ arupí umái máyáambo umbai-yántáá'ó timíyanamo éna Áánútu kawé'á umátinkanivo minúmbái-yántáátáv'é'a íma anón-imayaa é'a minúmbái-yántáá'ó timínín-kwaasiyave'a íma táátave'a é'a ¹⁵ Ísu Káráisitintave'a kawer-ímáyáá kwéé'a kwentáv'é'a sé'a kweyáá Ísóigoman-iye síyasa tísa esamo sésamo Áánútuntave'o imáyáamo ombá nóra simáíya kwéoo síya'o é'a kawer-áimbá simátimenaontave'a to'mayaa umái mé'a ¹⁶ kawé'á umái kwempakémbá simátíméro. kentirunkó íma kae'náé'a éna arupí umái kwaína'a Ísu Káráisitimpa'a aráápamai arupí umái máyaiyasa évakarawaimo simáimo sáwí'o umátinkaiyambo ésa miwí tááigo tosé'mái tigaemá íníye. mirá ónááontave'a kárakwiyo. ¹⁷ kawé'ó kwéombo Áánútumo ímo itátinkainasamo ésa umbai-yántáá'ó timénááomba mindá Áánútundein-iye. ánivo sáwí'o kwéombo umbai-yántáá'ó timénááomba mindá kentí ááinkoman-iye. ¹⁸ miráumai ímo arupí umáimo máyáawai Áánútunopa'a kónááontavena Ísu Káráisiti arupí umái máyáiwai mimbórá-táwai puwéna mimbáyáímá ánásariye. kwenáúgo pukówana amankó ména ¹⁹ évakarawai timankó ándáraambo kwímai máyómpimba kwenáái kosimátímakaiye. ²⁰ naaóvá'á moóráwai áwí'a Nówaa ména non-avóvomayaapa'o kwínín-damba úmakonka'a Áánútu kesáái ísáaro séna timu'marówasa kwenáái arááísúntavesa pukówana naaémba Ísumo puwú-tawai miwí timankómbá kwenáái kosimátímakaiye. avakaumboé-kwaasi non-avóvomayaapa'o kwínín-daumpa'a umáyówana miwí nonkó íma nawíkowasa íma puwésa kawé'á umái maémáembaniye. ²¹ mindónkómó uráinten-umasitai'a mono'-nómbá kwévetinkaawana Áánútu tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. nombó kwévetinkaamba paáká-kúrákémbá íma kwésese ovo Áánútumba áísa owaná tirumpimbá íma aai kwaíndayavena sáwí-imayaa maitiyuwáníye. Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinkaintavena sáwí'o umáimo máyáampinkemba tí'mai kawepá'á mégwétinkaiye. ²² Ísu Káráisiti pukáimpinkemba usásinena Áánútu ayáánúrapa'a asirayán-áyámpá'á uména kwíyómpaken-kwayo'naraware anóndaraware asirayándáraware miráumainarawaka'a kwégarakwiyiye.

4

Áánútuna imáyáavinkeni'a oró-kwásái.

¹ Ísu Káráisiti áí'a úni'a umánkówana asiramáimo imáyáamo uráintemba keinárawakwara'a asiramái imáyáa oró. túra'o tí'o úni'o umátínkówai miwímó

sáwí'o ónááon-imayaago íma tátokaiye. ² marapá'ó máyáamba sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a íma kwé'e'a Áánútuna imáyáavinkeni'a oró. ³ Áánútunopa'o ímo tiráán-kwaasimo kwéontemba keinárawakwara'a mirá uráavo ívé'a íma mirá kwéowe. ááéma maarán-umai áwáyo-tantaa'a kwé'e'a sáwí-imayaayave'a tirááiyave'a kwé'e'a uwo'aó'-nómbá kwéne'a uwo'aó'á kwé'e'a toómbá námae kwéiye'a uwo'aó'-nómbó kwéne'o uwo'aó'ó ónááontave'a torupamáí mé'a kígaumo umándanaao sumpur-áínkón-ááima mósá maré'a kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá maré'a mirá uráambanivo ⁴ ívé'a íma miwísé torupamáí mé'a mirá-sáwí-yántáá'á íma owasá tuwánésa sésa ívé'a nóra séra íma mirá kwéoo simái sáwí'a kwéumatinkaawe. ⁵ Áánútu to'mayaa umái ména pukén-kwaasigwara túvamaimo mén-kwaasigwara'a miwímó máyáawaina ááimba tísaa ínasa simámiyana miwítí meéyámbá timíníye. ⁶ marapá'ó máyónka'o uráam-beyamba mairésamo pukáawai Áánútumo máyáintemba miwí timankómó miráumaimo ménaaontavena Ísu Káráísiti kwenamankó kwená áséi-kwasai púwún-kwaasi kosimátimakaiye.

Áánútu mayáígóná asirayámbá tímakain-kwasai.

⁷ amápa-tantaa'a ánásanin-kanaa sáwíyanka'a tínimba pó'a námúnaa símae'a kwéiyon-aimpimba kawer-ímáyáá umái kárákwiyoro. ⁸ moórá-morawaivimba kentirumbá timí-timi kwé'e'a mirámó é'o é'a sáwí'o umátinkanaaomba mirá-sáwí-yántáátávé'a íma anondá ónáe-imayaa é'a ⁹ namu-kwaasímó tíyamba naambá toómbá timé'a íma í'ai simátínkáaro. ¹⁰ kawé'a umátinkanaaontavena Áánútu moórá-mora-kwaasi ó'on-o'om-bayaigona asirayámbá tímakaimba pó'a íma úwoi maé'a minásíráyándéí moórá-mora-kwaasi túwa'naa oro. ¹¹ Áánútun-aaí kwésimatimewai mináín-úrumba arupí umái simátíméro. kwétuwa'naa-owai Áánútu kwétimin-asirayandei túwa'naa oro. Ísu Káráísiti kwétuwa'naa-isa'a mirá kwé'e'a mindáyave'a amápa-tantaatave'a Áánútu áwí'a mósá kwémaraawe. Áánútu áwí'a anómba kwaíkwai'a kwéisana kwená asirayánkó mirámó kwéimba mindá árair-aimban-iyé.

Ísumbo umánkaraantemba kembá tí'a índai'a ónááon-kwasai.

¹² kesí kwaási kentí imáyáa kwéunda-kwaasi owaná kentópa'a anón-umbai-yantaa'a timbá minúmbái-yántáápímbá mé'a mindáyave'a íma táátave'a é'a sé'a ó'oran-tantaa'a kesópa'a tiráiyé íma seró. Áánútuwema asiramáíya máyáantavaiya'i. íya asiramáíya máyáantavaiya'iyó. minúmbái-yántáá'á kentópa'a kwétiye. ¹³ Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkóntemba keinárawa'a tí'a úni'a umátínkaraamba póna kentirunkó kawé'a ínana Ísu Káráísiti ságayankwara'a kumíndara'a kentirunkó anón-kawé'a íniye. ¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásima ontávésamo simáímo sáwí'o umátinkanaaombo é'a íma imáyáa íyana kentirunkó kawé'a éna Áánútun-amanko ó'oran-amanko keinárawate máyáintavena kentirunkó kawé'a íniye. ¹⁵ keinárawapinkemba íma moóráwai kaekó kwaási tinkámbai puwésa íma umóyámbá ésa íma ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a ésa íma aosaambá kwiyésa mirámó íyawaimo ésa sáwí-meyamba mayánááovo ¹⁶ Ísu Káráísitina kwaási-i'o onkákémbó umbai-yántáá'ó timíya'o é'a íma táátave'a oró. miwí tirunkómó sáwí'o kwéinasamo Káráísitina kwaási owémó kwésiyamba Áánútumpa'a súwi seró.

¹⁷ Áánútu amáparawaimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tínimba aiva'á kwená kwaásiya sísa ena kentáámó umbai-yántáá'ó siménamo ényaya kwená áséi-kwasaimo arááírán-kwaasi anón-umbai-yantaa'a timíníye. ¹⁸ mindáyavena Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu arupí umái máyáawaima sáwí-imayaavinkemba tí'mai kawepá'á métínkáimba mindá umbai-máyáímán-ivo Áánútuntavesamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai miwí sáwí'o umáímo máyáampimba miráumai sáwí'a umái ménaaowe

agaimaréna siráíye. ¹⁹ miráumai Áánútu kwená imáyáavinkemba séna umbai-yántáá'á kentópa'a tíniye siráin-kwaasi kawé'á úmae kwéiye'a Áánútunka'a agevamái máéro. Áánútumo tarórurawai éna sintení'a iwáí kwégarakwiyivo kwenká'á agevamái máéro.

5

Áánútuna kwaásira'a kárakwiyoro siráin-kwasai.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárakwiraundawai úna'a keinárawate Ísóigona kwaásiti anón-kwaasi simátíménda ísáaro. Ísu Káráísitimbo áí'o úni'o umánkaraamba kesúrandei awané'a kwemó ságayankwara'o kumíndara'a miságáyámpimbá ménaumpo ² monor-ánón-kwaási simátíménda ísáaro. sipisípira'o kárakwiraawaimo kawé'ó ontembá miraráán-umai Áánútumo kwená kwaásimo tímakaiwaira'a kárakwiyoro. íma kárakwiyonae síyampinkembo kárakwiye'a Áánútumba arááíma táíndai'a umái kárakwiyoro. óntamba mayánáe-imayaa íma é'a túwa'naa ónáe-imayaa é'a mimbáyáír'á kárakwiyoro. ³ Áánútumo tímakain-kwaasira'a kárakwiyomba íma móruna tiyuwé'a kawé'ó umáímo mémba tuwánésa keinárawa'o ontembá mirá ónááowe. ⁴ aiva'ó kárakwiraiwaimo kwíyómpakembo kumíndara'a keinárawa'a usáyaaítaraawaiti ó'oran-kawe'-meyamba tímínana íma ánásena kwaíkwa'i'a íniye.

⁵ ívé-kwaasi kentí anón-kwaasi táái ísáaro. amáparawai kentúma íma maimaé iyé'a moórá-morawai túwa'naa umai máéro. mindáyavena Áánútun-aaí aúvávimba agaimaréna séna

Áánútu kentúmo maimaé kwéiyowai kwétuwentayuwaivo kwenaísamaivimba kwémaewai kwétiravayaiye

agaimaréna siráíye. ⁶ mindáyave'a Áánútu asirayáwái aúranka'a kentúma íma maimaé iyíyana kwemó imáyáamo índa-kanaa kentúwí'a mósá marániye. ⁷ Áánútu keinárawa'a kwétuwa'naa-ena kárakwiraivo umbai-yántáákóná imáyáa kwembá ámatuwe'a máéro.

⁸ áwáávitemo in-iyánkómó póimo kwaásimo vándaintemba Sáátáánigo kwaásimo kweivári'o índayavena kwéivo táátave'a kwée'a kárakwiyoro. ⁹ Áánútun-aaíyave'a asiramái imáyáa kwée'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró. amápa'-maravakewaimo Áánútun-aaíyavesamo árairemo kwésewaitopa'a mirán-úmbái-yántáá'á kwétivo imáyáa é'a Sáátáánigon-aaí a'áo seró. ¹⁰ umbai-yántáá'á kentópa'a sáwíyanka'a kwénimba Áánútu kasenkuí'a umátinkena tirávamai asiramátinkaina'a asiramái ménaaowe. Áánútu úwoi túwa'naa úmae kwéiyena Káráísitiye tarútinkena séna kesí ságayan-ayampa'a ságayambo ímo ánásanin-ayampa'a métinkanaumne siráiwai mirá íniye. ¹¹ kwená asirayánkó kwaíkai'a éna íma ánásanimba mindá árrair-aimban-iyé.

¹² moóráwai áwí'a Síyóvénesi súwa'naa isa'á kínda simái kwéagayaumne. kwemá Áánútuna kwaási éna kesí mayáímá kawé'á umái kwémayaiye. asiramátinkanaundayave'a maanáúvái kwéagayaumpo árai'a Áánútu úwoi kwésuwa'naa-in-aimba kwésimatimunda tirumpimbá asiramái tátore'a máéro.

¹³ Áánútuna kwaási Pépíróni-naopa'a máyáawai Áánútumo keinárawa'o ítámakaintemba miwí ítámakaiwai keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro sewaná kesááninko áwí'a Máákaagwara'a séna kawé'á umái máéro kwésiye. ¹⁴ Ísu Káráísitina kwaásin-ovo moórá-morawaivimba kentirumbá tímé'a tiyáamba tíméro. Káráísiti kwená kwaási paru kwéumatinkaintave'a námúnaa kwésune.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

2 Pítaa

kampa'-mónó-kwáásí Ísun-aaigomba kwaé'náer-umai simátímún-aimba Pítaa iséna Ísuna árrair-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye. Ísumba awánéta kwemó sirón-aimba isááwándawai simátíma'mae iyówánda-aimba tátoraigwae séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

¹ kemá Sáímoni Pítaa maanáimbá maanáúváivímbá agaimaráúmpo isáaro. kemá Ísu Káráisitina aantá-kwaasi úndanivo kesáámó úndantembo Áánútuun-aiyave'o árairemo kwésewai isáaro. kentáásí Áánútuwe Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiye arupí umái mésarai kawer-ímáyáá símakaayata mindáraise aráápamaiya kawé'á umáiya máyaumne. ² Áánútuwe kentáásí Ísóigo Ísuntetopa'a té'a kawer-ímáyáá tamaé'a mirámó úmae kwéiyomba úwoi túwa'naa úmae iyésarai paru umátínkáva'a iyíya'a ménaaowe.

Áánútu kentáámá ításinkarain-kwasai.

³⁻⁴ Ísu Káráisiti sááyowana kwená ságayanko kwená ó'oran-kawe'-mayaigo tavisúwata kwenópata téta kawer-ímáyáá taísaraumne. Ísu Káráisiti mirán-kwáásígó póna kwemó kawé'á umátinkanaumnemo siráin-aimbo éna mirá ínimba póna kwená asirayámbá kwésimisata Áánútuntaveta aamoí éta arupí umái méta kwenáái simátímakaundaya póna marapáké-sáwí-ásíráyánkómó kwaásimo sáwí'o kwéiwai keinárawa tine'á íma tátoraina'a tuvíntuwe'a Áánútuwe tarúmai ménaaowe.

⁵ mindáyave'a imáyáa é'a maarámó ónááontave'a asiramái mayái máyáaro. Áánútuun-aiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái máyáamba kawer-ááimbá maré'a minkákémbá kawer-ímáyáávínkéní'a kwée'a minkákémbá ⁶ kentúra'a kárakwiye'a minkákémbá asiramái mé'a íma tívón-káina'a Áánútuntave'a aamoí umái mé'a ⁷ Áánútuna akúmbá máyáantave'a túwa'naa úmae kwéiye'a kentirumbá timé'a ⁸ mirán-oro. mirámó úmae iyé'o é'a Ísóigo Ísu Káráisitina kawer-ímáyáá isé'a anóni'a umái mé'a kentí mayái áúgwara'-mayai mayánááowe. ⁹ mirán-káwé'-máayáimó ímo kwémayaawai Áánútumo sáwí-imayaamo maitíyukain-aimba tuwínkásuwesa táá'o káúnkaiwairaamba umái máyáawe.

¹⁰ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawa'a tááyamai ítámakaivo imáyáa é'a kwesé asiramái máéro. mirámó é'o é'a sáwí-amba íma kwaránááowe. ¹¹ miráumaimo méwanamo éna kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti sáwí-imayaavinkenta iyásínkáiwai keinárawatavena séna tíya'a kárakwiraana'a kesópa'a maí'maí'a úmae iyónááowe síníye.

¹² minaráír-áimbá á'a ísare'a asiramái kwégwaraamba pó'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. ¹³ marapá'ó máyaundara'a simátíma'mae iyóna'a imáyáa úmae iyónááowe. mirámó ónaunda kawerí'a ónaumne. ¹⁴ ááéma kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti simásimena séna puwíníyone siráimba pó'a sáwíyanka'a puwé'a íma marapá'á ménaunda pó'a ¹⁵ mináimbá agaimaré'o púwóna awáné'a mináíntávé'a imáyáa úmae iyónááowe.

Ísuna ságayamba awánáúmne siráin-kwasai.

¹⁶ kentáásí Ísóigo Ísu Káráisiti asirayánkwará'á kumíníye-aimba íma manír-áínkáántá simátímakaundayaanivo súrandeiya kwená usáyaaitaya-sagayanta awánaraundayaveta árrair-aimba simátímakaumne. ¹⁷⁻¹⁸ Áánútu ítámakain-omaka'a

Ísuwe máyaawananya Áánútu kentáásivowa Ísu áwí'a anómbe éna usáyaaitaya-sagayampinkemba séna kesááninko ónana ávááraumai entávéna kwésinkaisa'a ávááraumai aamoí kwéumankaumne kwíyómpakemba súwata ísaraumne.

¹⁹ Ísaraundayaveta asiramái séta naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakon-aimba áráir-aimban-iye. súndaya mináímbá imáyáa oró. túnkain-ayampa'a sáma kwégain-aimban-ivo mináímbá aúváívimba awánáiyana aaváúmó uséname sámo kaintembá kentí imáyáavinkemba miráumai sáma káínana Ísu Káráísiti aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-okoraamba umái sáma kamátinkaniye. ²⁰ simátíménda-aimba ísámai kawé'á oró. naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai aúváí-kwandaavimba agaimakón-ainkona ááimba kemá kwaási kentáásí imáyáavinkemba íma kanaán-umai ísánaundayawe. ²¹ íma miwítí imáyáavinkemba simái agaimakáavo Áánútun-amanko kwenáái simátimuwasa agaimakómbe Áánútun-amanko mináínkóná ááimba kwésuwa'naa-isata kwéisaumne.

2

Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba sénááon-kwasai.

¹ naaóvá'á Áánútuna kwaásivimba Áánútun-aaigomba kwaé'náer-aimba simátímakowai paáruraantemba keinárawapimba mirán-kwáásí paáresa kampa'-mónór-áímbá simátimesa Áánútuna kwaásimo sáwí'o ónááon-aimba simátimesa anóndako sáwí-imayaavinkemba iyátínkaraiwaimba tínaaemba umámiyana naaémbe Áánútu avekáán-umai tínkaminiye. ² sáwívarawai miwítí aambá kwaásimo sáwí'o kwéon-amba kwarésa mirá iyasa tuwánésa sésa Áánútuna kwaási sáwí'a kwéowe mináímbá simái áráir-amba sáwí'a ónááowe. ³ óntamba mayánáe sésa aamoí kwéesa kentí imáyáa tavisénáe sésa kampa'-mónór-áímbá simátimenaawe. sáwí-meyamba timíníwai naaóvá'á to'mayaa umái ména tínkaminintavena timu'maréna máyáíye.

⁴ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba sáwí-ayampa'a mótkowasa túnkain-ayampa'a ándáva'a mésa sáwí-meyambo mayánááontavesa amu'maréna máyáawe. ⁵ naaóvá'á Nówaa máyonka'a Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba nonkóntávéna amápa'-marama aávú'nao súwana aávú'nowasa putásowana mimpínkémbá Áánútu Nówaa kwená akúmbá avakaeté-kwaasiye tíyótkowasa túvamai maémáembaniye. Nówaa Áánútun-aaí arupí umáímo maí-áímbá simátimuwasa íma ísónkakemba putásaraawe. ⁶ naaóvá'á Sótómu-naopaken-kwaasiye Kómóraa-naopaken-kwaasiye sáwí'a untávéna Áánútu íma eétinkomba iravímbá agaisukáivo Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí'a kwéowai mináímbá ísésa sésa sáwítaamo kwéundamo ímo ivátúwáananayaamo éna kentáágwára'á miráumai sínkaninimba póta ivátáámó túwáandaamo éna íma sínkaminiye sénááowe. ⁷ moóráwai áwí'a Áróti Áánútu kwentávéna púwivo séna íma auwómbe áíkaiye. kwemá arupí-kwaasi éna sáwí-kwaasimo áwáyo-tantaa'o untávéna arunkó umbaí taráíye. ⁸ miwívímbá ména aasiyaasi-táwai miwítí sáwí-aimba ísésa miwítí sáwí-mayai awánówana arunkó ávááraumai umbaí tómbanivo kwemá arupí umái máyontavena Áánútu íma auwómbe áíkaiye. ⁹ miráumai Áánútunavesa aamoí kwéowai umbai-yántáápínkémbá Ísóigo kawé'á umái tíyótkena sáwí'o kwéowaiti sáwí-meyamba toréna kwaásimo máyáawaina ááimbo tísaa ínín-kanaamo tídara'a sáwí-meyamba timíníye. ¹⁰ áwáyo-tantaari'o kwéowai Áánútumo kwégawaaimba tínaaemba kwéumankaawai anó-sawimeyamba timíníye.

minkámpá'-mónó-kwáásí miwí túma mósá maréna kesááigo usáyaaitainkwae sésa kawé'narawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba kwésimatinkaantavena íma táá'a

kwégaisasa úwoi sáwí-aimba kwésimatinkaawe. ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a miwítí asirayánkó minkámpá'-mónó-kwáásítí asirayánkómbá usáyaaitaraimbanivo minkwíyómpákéwái Ísóigo aúranka'a íma aai simátinkesa íma sáwí-aimba kwésewe. ¹² kwai-kwaambo kwétuvu'naan-tantaakomo amáparawaina áaimbo ímo awánaantemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá ésa évaka-tantaakona áaimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátínkáamba pósa kwai-kwaambo ánasaantemba miwí mirán-umai ánásanaaowe. ¹³ miwí umbai-yántááí'a umátínkáamba pósa anondá umbai-yántáá'á mayánááowe. miwí sáwí-imayaayavesa tirááiyavesa avora'á kwéesa aamoí kwéesa keinárawatemo toombó nánááontavesa torupamáí mésa sáwí'a umátinkesa kentí imáyáa tavisésa sáwí-ampa'o mógwétinkaantavesa aamoí kwéesa ¹⁴ aarai túrampimba ta'mai-ya'mai kúrámámba tivú'mae iyésa aamoisayán-kwáásí sáwí-ampa'a tavisimái mótkinkesa túran-andamo kwéowai tíráá'a póna Áánútu sáwí-meyamba tímíniye. ¹⁵ arupí-amba tuwésa sáwí-amba kwégwaraawe. naaóvá'á Pío ááninko áwí'a Péramu kwemá Áánútun-aaí simátímakowai éna sáwí'o uráimpinkemba óntamba mayánáe-aamoí uráintemba miwí mirán-ámbá kwégwaraawe. ¹⁶ ánívo Péramu sáwí'a uráintavena Áánútu áwáá'a séna kwená póigo áwí'a tónkigomba kwaási amósánkaamba umánkowana aai súwana Péramu iséna kwená uwo'aór-ámbá tukáíye.

¹⁷ minkámpá'-mónó-kwáásí íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. non-ayumpinkémbá nombá íma usamái kúmíntenkaan-kwaasima owaná póna Áánútu miwíyávéna túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komai'mai'a ónááowe. ¹⁸ miwímá sáwí'o umáimo máyáapinkembo kawepá'ó kwétewai keivári'a méonae sésa áwáyo-tantaakon-auma mósá kwémaresa kampar-áimbá kwésimatimesa ¹⁹ kentí imáyáavinkeni'o íyanamo éna misáwí-yántáákó íma tátoraniye sembánivo miwí sáwí'o kwéon-tantaako tátokaimba pósa misáwí-yántáápímbá mésa ánásanaaowe. moórá-yantaako kwaásimo kwéusayaaitaimba mínímáyáágó kweivári'a umái tátokaisasa kwenaráái kwégwaraawe. ²⁰ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaimpa'a tésa sáwí'o kwéom-bayai ivátuwesamo tínaambo umásukaawai miwímá moórágwara'o sáwí-ambo kwaráíyanamo misáwí-máyáígómó tátorainasamo ésa ááémo sáwí'o uráamba mindá sáwíyanka'an-ivo naaémba sáwí'o ónááomba mindá anó-sawí'a umái ménaaowe. ²¹ arupí-ambo ímo kwakésaraai sáwí'a uráasino. ánívo arupí-amba kwakésa ivátuwesa Áánútuna kawer-amáámbá tínaemba umáméntavesa pósa ávááraumai sáwí'a kwéowe. ²² miráumai kwéesen-aimba árar-aimban-íye. iyánkómó miímo kwi'makénamo ímbá ó'omba kwénaiye kwésesa moórá-aimba sésa póigomba nombó pérankaawana ímbá toivímbá kwémaiye kwésewe. iyánkó póigomo intembá minkámpá'-mónó-kwáásí mirá-sáwí'á kwéowe.

3

Ísu ókwara'a kumíniye-kwasai.

¹ kesí kwaási arupí-imayaa ígwáe sé'a moórá-auvai agaimái tímake'a maanáúváígwará'á kwéagayaumne. ² naaóvá'á Áánútun-aaí simátímakowai sirón-aimba isé'a Ísóigo sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwaiya siráin-aimba kwená aantá-kwaasiya simátímakaunda-aimba imáyáa oró. ³ simátíménda imáyáa oró. naaénkanaa tímimba sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi tésa kentuwíráái sésa ⁴ Ísumo sénamo marapá'á kumónaumnemo siráimba náávara máyáíyo. naaóvá'á kwíyómá maramá tarórunonka'a kwáyáin-tantaa'a íma ó'on-tantaa'a paárisata kwéawanaumpo kesivoísáíya á'a pukuráawana íma ó'on-tantaa'a kwévariye sénááowe. ⁵ miwí maarán-ímáyáá ónáe íma kwésewe. naaóvá'á Áánútu súwana kwíyómá maramá paárúwana non-avumpimbá maramá

kwéraiye. ⁶ naaémba Áánútu nonkóntávéna súwana marapá-kwáásí ánásasukaiye. ⁷ Áánútu sisaná kwíyóne marawémó kwáyáimba póna kwaásimo máyáawaina ááimba tísaa ínín-kanaamo tíndara'a Áánútu kwentávésamo ímo aamoimó ésamo sáwí'o kwéowai sáwí-meyamba tiména kwíyóne marawé iravímbá agaisuwáníye.

⁸ kesí kwaásiyono. maarán-ímáyáá oró. imó kwétaamba táámpamaiya kwéawanaumpo Áánútu íma mirá imbá amápa-kanaa mimbórá-kánááráámbá aamun-úmarena sáwívar-ima 1,000 íma maréna mimbórá-kánáámán-íye siráivo ⁹ kwemó marapá'ó kumónaumnemo siráin-aimba íma tukáisasa évakarawai mináímbá ivá'á tukáíye-imayaa kwéowe. Ísóigo séna kesí némpa'a maí'mai'a ésa sáwí-ayampa'a kovo séna sáwí-imayaa tuwésa kesópa'a tíyantavaiye séna timu'maréna ména íma ááéma marapá'á kunkáíye. ¹⁰ umóyán-kwáásígómó anompintumáívimbo tintenkáán-umai Ísóigo miraráán-umai kumíníye. minkánáá anónka'a awairáí kwésindavinkemba kwíyómba áúyokwinana kwíyómba o'á aaváúmá iravímbá agaisuwáínana marapá'á amápa-tantaa'a kwáyáine marawé iravímbá agaisuwáníye. ¹¹ miráumai amápa-tantaa'a ánásanintaveta kesáámó máyaundayaveta imáyáa éta Áánútuntaveta aamoí kwéeta arupí umái méta ¹² Ísumo marapá'ó kumíníntavena siráái kwétaisata amu'maréta méta ááémo kumíndawe séta siyáántán-kwimai Áánútuna mayái kwémayaundaya póna minkánáá paárinana kwíyómba iravímbá agaisuwáínana o'á kwíyómba aaváúmá anón-iravimba agaisuwáínana nonkáámbá umágwiniye. ¹³ ánivo Áánútu asiramái séna aúna-kwiyone aúna-marawe tarórumaraanana arupí-yantaare su'mai kwéniye siráinta amu'maréta máyaumne.

¹⁴ kesí kwaásiyono. mirán-kánááyávé'a amu'maré'a máyáamba Áánútu aúranka'a kaweré su'mai umái mé'a kempímbá íma sáwí-aimba kwáyaina'a paru umái ménaaontave'a tiyáántán-kwimai mayáímá máyáaro. ¹⁵ kentáásí Ísóigo séna sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkanaumne séna kwempá'á ténááontavena timu'maréna ména ímo kunkáimba imáyáa oró. kentáásí kwaási áwí'a Póro Áánútu kawer-ímáyáá kwembá ámakaimpinkemba keinárawatavena imáyáa éna mináímbá agaimakáíye. ¹⁶ Póro mináímbó agaimakáimba amápar-auvaivimba mirán-áímbó simáímo agaimakáin-aintompimba évakar-aimba umbaí taisasá ímo ísámaimo kawe'ó ésamo ímo asiramáímo máyáawai mináínkóná ááimba kwaé'mai kampar-áímbá kwésewe. Áánútun-aai aúváí-kwandaavinkemba amápar-aintavesa mirá ésa mirámó kwésentavesa ávááraumai sáwí'a umái ménaaowe.

¹⁷ miwí mirá kwéombanivo ímo kunkáinka'a simátimumpo kárákwiyoro. sáwí'o kwéowai keinárawa'a Áánútuwe asiramái máyáampinkembo tavisíyanesa kwéovo kárákwiyoro. ¹⁸ kentáásí Ísóigo Ísu Káráísiti kentáásí sáwí-imayaavinkemba iyásínkáiwai úwoi túwa'naa úmae iyína'a kwenópa'a anón-imayaa é'a máéro. kwenáwí'o aasiyaasimó anómbo umáímo kwaíkwai'o úmaenamo iyínimba árair-aimban-íye.

kemá Pítaamo súnda-aimba kwéanasaiye.

1 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai kampar-áimbá simátimesa sésa Ísu Áánútu ááninko póna kwaási-uramba íma aú'mái méraiye sésa ó'on-kampar-ainkwara'a simátíma'mae nááúwana Yóni iséna miwítí imáyáa arupí umátinkanæ séna maanáimbá agaimái mátímakaiye.

Áánútuna imáyáama agaráásínkáiwaina kwaasái.

¹ Ísu Káráísiti Áánútuna imáyáa agaráásínkáiwaiyaama póna kwaási aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoman-iyé. mináíntávé'a maanáúvái agaimái kentópa'a tuwáúnana kwégwiye. ááinka'a maramá íma kwáyonka'a kwemá maémáimba marapá'á kuména keséya máyowata súranta awánamai kawé'á éta kwenáái iséta siyáándeí ane'á tátokaundayaawe. ² aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowaina ááinkoma avowánópa'a máyomba marapá'á kuména keséya máyowata awánareta póta mináimbá kwésimatimundayaawe. ³ kesáá Áánútuwe ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaumne. awánaraunda ísaraunda keinárakwara'a kwésimatimunda póta Áánútuwe ááninkowe tarúmaiya máyaundantemba keinárawa'a mirá ónááowe. ⁴ kentáásirumba kawé'á umái anómba umásinkanintave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

Áánútu sámó kaiwáíná ááinkona kwaasái.

⁵ Áánútu ááninko simásímakain-ainta simátimeta séta Áánútu sámó kaiwáíná ááimba póna túnín-tantaa'a kwempímbá íma kwáyáíye. ⁶ miráumai túnín-ayampa'a máyáamba Áánútuwe tarúmaiya máyaumne kwésewai kampa'á kwésesa árair-ainkona ááimpimba íma máyáawe. ⁷ ánivo Áánútu sámó kain-áyámpá'ó máyáintemba miráumaimo sámó kain-áyámpá'ó máyaundaya kwená kwaásiye tarúmaiya máyaumne. miráumai Áánútu ááninko Ísuma kentááyávéna imáyáa éna kumpuwúwana kwená naaegó kuména póna kentáásí sáwí-imayaa kwémaisyu'maenaya kwéiyiye. ⁸ kempíntá sáwí-imayaa íma kwáyáíye súndaya kesirunkómbá kampar-áíntá simá-uwáúnanaya Áánútuna árair-aimba kesirumpintá íma kwáyáíye. ⁹ avora'ó Áánútumpataamo sáwí-imayaayavetaamo simáménanayaamo éna Áánútu kentáásí sáwí-imayaa maisiyuwénaya amápa-sawimayaa arupí umásinkanintaawe. Áánútu kwemó siráini'a mirá éna miráumai kaweré su'mai kwéena póna sáwí-imayaa maisiyuwénaya arupí kwéumasinkaiye. ¹⁰ Áánútu séna amáparawai sáwí'a uráawe simbánivo kesáámá séta íma sáwí'a kwéune kwéséta Áánútu kampar-áimbá kwésiye súnana Áánútuna áséi-kwasaigo íma sirumpintá kwégwaiye.

Káráísiti amáparawaiya siráváyáin-kwasai.

2

¹ kesí iyámpóiyono. íma sáwí'a ónááontave'a maanáimbá aúváivimba agaimái tímúne. ánivo sáwí'o íyanamo éna siráváyáiwaiya ména kesivompátá áísaa íníye. kwemá Ísu Káráísitima arupí iwáíyá kesivompátá áísaa íníye. ² sáwítaamo uráunda-meyamba kentáává'á íma tíno séna maimaéna pukáíye. íma kentáásí sáwí-meyane su'mainivo amáparawaiti sáwí-meyankwara'a maitiyuwáníntavena pukáíye.

³ Áánútun-aaimo taagwiyavétaamo únda árai'a kweséya tarúmaiya máyaumneya kwésune. ⁴ Áánútun-aaimo ímo taagwiyávónka'o ombá Áánútuwe tarúmai

máyaumnemo sembá kampa'á sewaná miwívimbá Áánútuna árain-aimba íma kwáyáiyé. ⁵⁻⁶ ánívo Áánútun-aaimo taagwiyávówai Áánútumpa'a tirumbá áma'mai kawe'á kwéowe. kesáámó Áánútuwe tarúmai máyaumnemo kwésundawaiya Ísu Káráisitimo máyontemba kesáá miráyá umáíya ménaumne. miráyáámó kwéunda árai'a Áánútuwe tarúmaiya máyaumnéya kwésune.

ááéraan-amaankoma aúiná'a uráin-kwasai.

⁷ kesí kwaási isáaro. kemó kwéagayaunda íma aúná-amaamban-ivo ááéraan-amaamba kwéagaimai tímúne. aiva'á simátímakaamba á'a ísaraan-amaamba kwéagaimai tímúne. ⁸ ánívo túnín-tantaa'a kwéauyokwisana árai'a sámó kain-tántáá'a kwévaarimba póna ááéraan-amaamba aúiná'a umái kwévaariye. Ísu Káráisitina mayáívínkémbá minámáámbá paárurena keinárawapinkwara'a minámáámbá kwévaariye.

⁹ kentí kwaásiyavai tíyámbo kwéumatinkaambanivo sámó kain-áyámpá'á máyaumne sembá sámó kain-áyámpá'á íma máémbo túnín-ayampa'a paaí máyáawe. ¹⁰ ánívo kentí kwaásimo tirumbó tíméwai sámó kain-áyámpá'á máyáamba pósa miwívimbá sáwí-yantaa'a íma kwáyáimba pósa ó'owi tuwánésa sáwí-ampa'a íma kwégowe. ¹¹ ánívo kentí kwaásiyavaimo tíyámbo kwéumatinkaawai miwí túnín-ayampa'a máyáawana túnín-tantaako túrampa'a káátagwisasa múgu'maagu'a úmaesa kwégowe.

¹² kesí iyámpóiyono. keinárawatavena Ísu Káráisiti pukáimba póna Áánútu kentí sáwí-imayaa maitiyukaintave'a kemá maanáúvái agaimái kwétimune. ¹³ anón-kwaasiyono. ááinka'a maramá íma kwáyowana moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ¹⁴ iyámpóiyono. Áánútu kentivo isa'á kwempá'á tirántave'a maanáúvái agaimái kwétimune. anón-kwaasiyono. ááinka'a moórawai maémáimba kwemá ívékwara'a máyáisa'a kwená ááimba kwéisaantave'a maanáúvái agaimái kwétimune. ívé-kwaasiyono. asiramái mé'a Áánútun-aai tirumpimbá tátore'a Sáátáánigomba usáyaaitaraantave'a maanáúvái agaimái kwétimune.

¹⁵ Áánútumpa'o ímo tiráawaimo ontembá mindáyave'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávé'a aamoí íma oró. marapákén-tántáátávésamo aamoimó owáímá Áánútuntavesa íma aamoí kwéowe. ¹⁶ marapákén-kwáásímó kwéowaina ááimba íma Áánútumpakemba kwéowe. kwaási kentí imáyáavinkemba kwéesa á'owiti náaindaamba túran-anda kwéesa túwí'a maimaésa kwéiyesa kwéomba íma Áánútumpakemba kwéovo marapákén-ámbá kwégwaraawe. ¹⁷ marapákén-tántáá'ó tirááímo kwétain-tantaa'a maambará'á ánásainasa Áánútumba arááíma tainí'a kwéon-kwaasi aasiyaasí maí'mai'a ónááowe.

Káráisitina namuro-kwáásítí kwaasái.

¹⁸ kesí iyámpóiyono. naaén-kanaa maramó ánásainin-kanaa sáwíyanka'a tíniye. naaémbo Ísu Káráisitina namuro-kwáásígó tíniye suwa'á ísaraawe. Káráisitina namuro-kwáásí sáwíva'a á'a paáruraamba póta mindáyaveta naaén-kanaa sáwíyanka'a tíniye kwésune. ¹⁹ kentáávínkémbá Káráisitina namuro-kwáásí moórá-mora máyómba pósa usásimbai paárésa siyuwésaya kóuraawe. árai'o kentáásí kwaásimo máyáankakai úwoi máésino. siyuwésaya kóuraantaveta íma kentáásí kwaásin-owe kwésune.

²⁰ Ísu Káráisiti Áánútun-amankomba ai'marówana kuména kentirumpimbá máyáisa'a pó'a árain-aimba kwéisaawe. ²¹ árain-aimba íma kwéisaantavaiye sé'a ímanivo árain-aimba kwéisaantave'a maanáúvái kwéagayaumne. árain-aimpinkemba kampar-áimbá íma paárisa'a ísaraantave'a maanáúvái agaimái tímúne.

²² anón-kampa'o sen-kwáásí maarán-kwáásímán-owe. Ísu Káráísitintavesa Áánútu íma usásinankaraiwaiman-iyé kwésen-kwaasi ésa Ísu Káráísitina namuro-kwáásí-í'a ésa Áánútunte ááninkonte tínaaemba kwéumatimewe. ²³ Áánútu ááninkomba tínaaemba umámewai avowánkwará'á mirá kwéombanivo Ísu Káráísitintavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai ááninkonte avowántéyópa'a tarúmai máyáawe.

²⁴ Ísun-aaí aiva'á ísaraan-aimba tirumpimbá asiramái tátoraamba íma ivátuwe'a miráumai Áánútunte ááninkonteyopa'a tarúmai maí'mai'a oró. ²⁵ maarán-áimbá Ísu Káráísiti asiramái simásimenaya séna aúnaí'a umái maí'mai'a ónááoni'a kwéumatinkaumne simásimakaintaawe.

²⁶ kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a maanáúváí agaimái timúne. ²⁷ kampar-áimbá simátiyuwaawai kwéombanivo Ísu Káráísiti Áánútun-amamba tirumpimbá tínkaraimba póna maí'mai'a éna íma kampar-áimbá simátimena árar-aimba kwésimatimiye. mirámó kwésimatimisa'o ombá árar-aimba kampar-áimbá taaínkaa'a kwéowe. simátímintemba mirá é'a Ísu Káráísitiye tarúmai kwémaewe.

²⁸ kesí iyámpóiyono. kwesé tarúmai máyáamba pó'a Ísu Káráísiti kumíndara'a kwenaúranka'a íma tigeayávé'a é'a úwoi asiramái ménaaowe. ²⁹ Ísu Káráísiti arupí umái máyáin-aimba á'a ísaraawe. moórá-ainkwara'a ísáaro. miráumai arupí umái máyáawai árai'a Áánútuna iyámpóíman-owe.

3

Áánútuna iyámpóiti kwaasái.

¹ Áánútu arumbá ávááraumai kwésimiye. mindáyave'a imáyáa oró. Áánútu arumbá kwésimenayaampona kentááyávéna kesí iyámpóíman-owe kwésiye. kesáá árai'a kwená iyámpóíya úne. Áánútumpa'a íma tiráawai Áánútuna ááimba íma awánésa kentáásí ááinkwara'a íma kwésuwanaawe. ² kesí kwaásiyono. ívé'a Áánútuna iyámpóí'a umáíya máyaundaya naaemba nóra kwaásiyaawa ménaumno. mináimbá íma ísaraundanivo moórá-aimbo ísaraunda simátimenaumne. Ísu Káráísiti kumíndara'a kawe'á umái awánanaundaya póta kwenkáánita umáíya ménaumne. mirán-áimbá ísaraumne. ³ mináimbá ísésa amu'máráawai Káráísiti arupí umáímo máintemba arupí umái máyáavo kárákwiyoro.

⁴ sáwí-imayaamo kwéomba isaná áamáambo arááísémba isaná minkáé-tántáákó mimbóráí'a kwéíye. miráumai sáwí-imayaamo kwéowai Áánútuna áamáamba tínaaemba umámesa kwéaraaisemba póna mirámó kwéon-anonda miwívimbá kwéniye. ⁵ Ísu Káráísiti kwaásiti sáwí-imayaa maitiyuwánintavena marapá'á kunkáimba kwempimbá sáwí-imayaa íma kwáyáíye-aimba á'a ísaraawe. ⁶ miráumai Ísu Káráísitiye tarúmai máyáawai miwívimbá íma sáwí-imayaa kwaíkwai'a kwéivo sáwí-imayaa kwaíkwai'a kwéiwai Káráísitimpa'a íma tésa kwenáái íma kwéisaawe.

⁷ kesí iyámpóiyono. kampar-áimbá simátiyuwaavo sé'a kárákwiyoro. Káráísiti arupí umái máyáiwai kwemó intembó mirámó úmae kwéiyowai arupí-kwaasiman-owe. ⁸ ááinka'a Sáátáánigo sáwí'a uréna mirá úmae kwéiyena ívékwara'a mirá kwéíye. sáwí'o úmae kwéiyowai Sáátáánigona kwaásiman-owe. Sáátáánigona mayáí ánásasuwaikwae séna Áánútu ááninkomba ai'marówana marapá'á kunkáíye.

⁹ Áánútuna iyámpóí pósa Áánútuna asirayánkó miwívimbá kwáyáintavesa pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútuna asirayán-aráátómbá pósa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. ¹⁰ ímo arupí umáímo máyáawai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. kentí kwaásimo tirumbó ímo kwétimewai íma Áánútuna iyámpóíman-owe. miráumaiya Áánútuna kwaásiye Sáátáánigona kwaásiye taaímbaiya ísaraumne.

moórá-morawaivimba tirumbá kwétimen-kwasai.

¹¹ moórá-mora-kwaasivimba tirumbá tíméro-aimba ááéma ísaraawe. ¹² Áándamu ááninko áwí'a Kááinimo uráintemba íma mirán-oro. Kááini Sáátáánigon-aráá'a póna ávákomba tuvuwúwana pukáimba maarántávéna tuvuwúwana pukáiyé. áváko kawé'a umái máyowana Kááini sáwí'a umái ména póna ávákomba tuvuwúwana pukáiyé.

¹³ miraráán-umai Áánútumpa'a íma tiráawai keinárawapa'a tirumbá sáwí'a umátinkaiyantavena íma táá'a kaíno. ¹⁴ Áánútun-akumba sirumbá kwétimundayaveta séta Áánútuna némpa'a maénaundawaina ááimpa'a tuwéta kawé'a umái maénaundawaina ááimpa'a tamáyaumne kwésune. kentí kwaási tirumbá íma kwétimewai Áánútuna némpa'a paaí máyáawe. ¹⁵ kentí kwaásiyavai tíyamba umátínkáan-kwaasi tínkamiyasa puwónááon-kwaasiraamban-owe. mirámó kwéowai aúnaí'o umáimo maí'mai'o kwéowaina ááimpa'a íma máyáawe. ¹⁶ Ísu Káráísiti arumbá siménaya íma úwoi máimba súwa'naa ínintavena kentááyávéna ísámai pukáiyé. mirá uráintaveta arumbá símakaiye kwésune. Áánútun-akumba túwa'naa eta puwúnavo íma sendayá úwoi túwa'naa ónaumne. ¹⁷ óísankwara-kwaasi kentí kwaási toómbá íma makáawaima tuwánésa íma túwa'naa ombá sésa Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. ¹⁸ kesí iyámpóiyono. sirumbá kwétimunemo sembá íma tóikakemba sé'a árai'a tirunkakémbá kwése'a túwa'naa oro.

Áánútumpa'a asiramáiya máyaunda-kwasai.

¹⁹ sirumbá kwétimetaamo kwétuwa'naa-undaya mirámó únda-kwaasiya arupí umáiya kwémaumne. mirámó kwéunda Áánútu aúrankata asiramáiya kwémaundayaawe. ²⁰ ánivo kesáá sáwí'a úndayavenaya kentáásirunko umbaí kwétaivo Áánútu amápa-tantaa'a awánéna minúmbái-yántáákómbá usáyaaitaisata Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne. ²¹ kesí kwaásiyono. mindáyaveta imáyáa úndaya kentáásirunko íma umbaí taisatá Áánútu aúrankata asiramáiya máyaumne. ²² kwenáái taagwiyaavetaawe kwemó aamoimó iní'a kwéundayavetaawe áísaa únda-yantaa'a úwoiya kwésimiye. ²³ Áánútu asiramái séna kesááninko Ísu Káráisitin-aaiyave'a áraire sé'a kwenká'á agevamái mé'a amápa-kwaasivimba tirumbá kwétime'a máéro siráimba mináimbá Ísu Káráísiti asiramáiya simásímakaiye. ²⁴ Áánútun-aai taagwiyaávówai Áánútuwe tarúmai máyáawana miwísé tarúmai máyáiyé. Áánútu kwenamambá ai'marówana sirumpintá kumbéna simásimenaya séna Áánútu keinárawate tarúmai máyáiyé kwésisata kwéisaumne.

4*árair-amankonte kampar-ámánkóntéi kwaasái.*

¹ kesí kwaásiyono. sáwíva-kwaasi kampa'-mónór-áimbá simátíma'maesa kwénaesa Áánútun-amanko kesirumpimbá máyáiyemo sembá íma ááéma áraire seró. mirá sentávé'a miwí tirumpimbá máyáin-amamba Áánútun-amana'i. á'owan-amana'iyó. mindá awáné'a mináimbá ísáaro. ² Ísu Káráísiti Áánútunopakemba marapá'á kwaási kunáúkaiye kwésewai miwí tirumpimbá Áánútun-amanko máyáiyé. mináimbó sewa'ó ísáamba Áánútun-amankoma miwímbá máyáiyé seró. ³ Ísu Káráisitintavesa mináimbá íma sewáí miwí tirumpimbá máyáin-amanko íma Áánútun-amankoman-ivo Káráisitina namuro-kwáásígón-amankoman-iyé. Káráisitina namuro-kwáásígó tínín-aimba ísaraamba isaná marapá'á máyáiyé.

⁴ kesí iyámpóiyono. Áánútu áráá'a é'a kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai usáyaaitaawe. Áánútun-amanko kentirumpimbá máyáivo Áánútumpa'o ímo

tiráawai miwí tirumpimbá ó'on-amanko máyáiyé. Áánútun-amanko minámánkómbá usáyaaitaraiye. ⁵ kampa'-mónór-áimbá kwésimatimewai Áánútumpa'a íma tembá marapá'á kwémaen-aimba kwésimatimewasa marapá-kwáásí miwí táái kwéisaawe. ⁶ kesáá Áánútuna kwaásiya únasaya Áánútuna kwaási kesááiyá kwéisaavo ó'on-kwaasi íma Áánútuna kwaási pósa kesááiyá íma kwéisaawe. miráumaiya árar-amanko miwívimbá máyáin-kwaasiye kampar-ámánkó máyáin-kwaasiye taaínkaar-úmaeta kwéiyune.

Áánútu arumbá kwétimin-kwasai.

⁷ kesí kwaásiyono. tirumbá kwétimewaina ááimba kwemá Áánútuma póta Áánútun-akumba sirumbá tíméno. tirumbá kwétimewai Áánútumpa'a tésa kwená kwaási-i'a kwéowe. ⁸ Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbá íma kwétimen-kwaasi Áánútumpa'a íma kwétewe. ⁹ Áánútu mimbórá ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna kentááyávéna ísámai puwéna aúnaí'a umái maí'maí'a ónaundayavenaya puwéna arumbá símakainta póna mirá uráiyé. ¹⁰ Áánútumba siruntáámó amúndaya íma anónta ámakaumne. Áánútu arumbá símakenaya ááninkomba ai'marówana marapá'á kumbéna sáwítaamo uráunda-meyamba maisiyuwáínana kentáává'á íma tínintavena pukáiyé. mirámó uráimba Áánútu anómba arumbá símakaiye. ¹¹ kesí kwaásiyono. Áánútu miráumai arumbá kwésimimba póta kentáásí kwaási miráumai siruntá tíméno. ¹² kwaási Áánútumba ane'á íma kwéawanaawe. kentáásí kwaási siruntá kwétimunda Áánútu keséya máyáísata árai'a siruntá Áánútumba kwéamune.

¹³ Áánútun-amanko kentáásirumpimba máyáintaveta séta kesáá Áánútuwe tarúmai máyaunanaya Áánútu keséya tarúmai máyáiyé-aimba kwésune. ¹⁴ kentáásivowa ááninkomba ai'marówana sáwí'o umáímo máyáampinkemba iyátinkaindayavena marapá'á kumúwata awánaraunda kwésimatimundayaawe. ¹⁵ Ísuntavesamo Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé tarúmai máyáiyé. ¹⁶ Áánútu arumbá kwésimisata mindáyaveta áraireya kwésune.

Áánútu tirumbá kwétimewaina ááimba pósa tirumbó kwétimewai Áánútuwe tarúmai máyáawana Áánútu miwísé máyáiyé. ¹⁷ Áánútu kentáá imáyáa símakaisata siruntá Áánútumba kwéameta póta máyaundawaina ááimbo sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménaumne. Ísu Káráísiti arumbá símíntenta marapá'á máyaundarata siruntá kwétimundaya póta sísaá ínín-kanaamo tándara'a asiramáíya ménaumne. ¹⁸ Áánútumba tirumbá kwéamewai íma kwéinkaisewe. árai'a Áánútumba tirumbá kwéamewai miwívínkembá inkaisí-ímáyáá íma kwáyáiyé. sáwí'o uráam-beyantavesa kwéinkaisewai Áánútumba íma árai'a tirumbá kwéamewe.

¹⁹ aiva'á Áánútu arumbá símakaintaveta póta siruntá kwéamune. ²⁰ miwítí kwaásiyavesa tirumbó sáwí'o kwéumatinkaawa'o ombá Áánútumba sirumbá kwéamune sembá kampa'á kwésewe. miwítí kwaási tine'á tuwánésa tirumbá íma tímakaawai pósa Áánútun-ane'a íma awánaraawai íma kanaán-umai tirumbá kwéamewe. ²¹ Ísu Káráísiti asiramái séna Áánútumba tirumbá kwéamewai miwítí kwaásigwara'a tirumbá tíméro siráiyé.

5

marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaan-kwasai.

¹ Ísuntavesa sésa Áánútu usásinankarawai iyémó sen-áíntávésa áraire kwésewai Áánútuna iyámpóiman-owe. avowámbá tirumbá améwai ésa kwená iyámpóigwara'a tirumbá kwéamewe. ² Áánútumba siruntá améta kwenáái taagwiyavéta póta mirá

kwéundayaveta séta Áánútuna iyámpóígwara'a siruntá kwétimune. ³ Áánútun-aaí taagwiyavúndaya mindá Áánútumba siruntá kwéamunanaya kwenááigoya íya umbaiyá kwésiyaisata póta kwétaagwiyavune. ⁴ Ísumpa'a asiramái agevamái máyaundaya póta marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaundayaawe. Áánútuna iyámpói amápa'a kanaán-umai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaamba póna Áánútun-aaigoma íma umbaí kwétaiye. ⁵ maarán-kwáásí marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe. Ísuntavesa Áánútu ááninkoman-iyé kwésewai marapá-sáwí-máyáígómbá kwéusayaaitaawe.

Áánútu Ísu Káráisitimba agaráátínkarain-kwasai.

⁶ Ísu Káráisiti marapá'a kuména nombá peréna puwúwana kwená naaemá kunkáiyé. nombá peráníntavenawe su'mai íma kunkáiyé. nombá peréna puwínana kwená naaemá kuníníntavena kunkáiyé. Áánútun-amanko árair-ainkona ááimba póna séna áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésiye. ⁷⁻⁸ Áánútun-amanko siráin-aintaveta nombá pékaintaveta puwúwana kwená naaemá kunkáintaveta séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. minkáúmbó-yántáá'á paáruraintaveta mimbórá-áímbá séta Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésune. ⁹ kwaásimo simátímén-aimba sewatá iséta áraire kwésundayaanivo Áánútun-aaigo kwaási tááigomba usáyaitaimba póta Áánútu ááninkontavena siráin-ainta ísáano. ¹⁰ Áánútu ááninkontavesa asiramái agevamái máyáawai sésa Áánútu siráintemba áraire Ísuma Áánútu ááninkoman-iyé kwésewe. Áánútuntavesa íma asiramái máyáawai sésa Áánútu kampar-áímbá siráiyé kwésewe. kwemá Áánútu ááninkontavena siráin-aintavesa íma áraire senkákémbá Áánútu kampar-áímbá siráiyé kwésewe. ¹¹ Áánútu ááninkoma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowaina ááimban-iyé. Áánútu imáyáaya símísata aúnaí'a umái maí'mai'a kwéundayaawe. mináíntá Áánútu simásímakaiye. ¹² Áánútu ááninkoe tarúmai máyáawai aúnaí'a umái maí'mai'a kwéovo Áánútu ááninkoe íma tarúmai máyáawai íma aúnaí'a umái maí'mai'a kwéowe.

aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-kwasai.

¹³ Áánútu ááninkontave'a asiramái agevamái máyáan-kwaasi keinárawa'a maanáúvái agaimái timúne. aúnaí'a umái maí'mai'a kwéon-aintave'a áraire sígwáe sé'a maanáúvái agaimái timúne. ¹⁴ Áánútumbo arááimo tainí'o kwéetaamo námúnaavinkembo áísaa úndaya kesááiya kwéisaiye. mindáyaveta kwenaúranka'a asiramáiya máyaumne. ¹⁵ námúnaa súndaya kwéisain-aintaveta árair-aimban-iyé kwésundaya maarán-áíntáváígwárá'á árair-aimba námúnaavinkemba súnda-yantaa'a úwoiya kwésimiye kwésune.

¹⁶ kentí kwaásimo sáwí'o kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a kónááomba mindáyave'a Áánútumpa'a áísaa oro íma kwésune. évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba íma Áánútuna némpa'a kónááomba mindáyave'a sé'a Áánútumpa'a áísaa oro kwésune. ¹⁷ amápa-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba kwáyáivo évaka-sawí'o kwéowaina anondá-meyamba Áánútu maitiyuwáínasa kwená némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma mirá-sáwí'ó kwéiya'o tuwáné'o é'a Áánútumpa'a áísaa íyana túwa'naa ínasa Áánútuna némpa'a sáwí-ayampa'a maí'mai'a ónááopa'a íma kónááowe.

¹⁸ Áánútuna iyámpói ésa íma sáwí'a úmae kwéiyowe. Áánútu ááninko kárákwiraisana póna Sáatáánigo íma kwétatoraisasa póna íma sáwí'a úmae kwéiyowata mináíntá kwéisaumne.

¹⁹ Sáatáánigo marapá-kwáásítí anóndakoman-ivo kesáá Áánútuna kwaási éta mináíntá kwéisaumne.

²⁰ Áánútu ááninko kuména imáyáa símísata áráir-Isoigo-uramba isatá kwéawanaumne. Áánútu ááninko Ísu Káráísitiye tarúmaiya máyaundayaveta áráir-Isoigo-uranteya tarúmaiya méta kwéisaumne. áráir-Isoigo-uranko éna kwaásiya aúnaí'a umáíya maí'maí'a kwéundawai ááninkoman-iyé. ²¹ kesí iyámpóiyono. kwaántá-kwaasi kampar-ísóígómbá tínaaemba umátíméro.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

2 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye. évakarawai sésa aarayávái-áúvái agaimái ámakaiye sewasá évakarawai sésa Ísóigona kwaási mimbórává'á torupamáí kwémae'maeropa'a agaimái tímakaiye kwésewe.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái tímúne. embá kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkoma ómpo ená iyámpóiyonte awánaaro sé'a maanáúvái agaimái tímúne. Ísóigona árarir-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwétimune. íma kewé su'mainivo Ísóigona árarir-aimba ísáawaigwara'a tirumbá kwétimewe. ² kentáávimbá árarir-aimba kwaíkwai'a éna íma ánásanintaveta kentáásirumba kwétimune.

³ Áánútu kentáásivowe ááninko Ísu Káráísitiye úwoi kwésuwa'naa-esarai tirumbá kwéumasinkesarai paru kwéumasinkaayata póta árarir-ainta séta kentáásirumba tímúndayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune.

⁴ évaka'a ená iyámpói kentáásivo simásímakaintemba miráumai árarir-ampa'a kwégon-aimba isáúnana sirunkó kawé'á kwéiye. ⁵ aaraigoó embá simáme'a sé'a Ísóigona kwaási moórá-morawaivimba kentirumbá kwétimé'a máéro. mináimbá íma aúná-amaamba kwésimatimumpo aivakwára minkákwára ívékwara'a ísaraan-aimba kwésimatimune. ⁶ Áánútun-aaiyaamo taagwiavúndaya mindá Áánútumba sirumbá amúndayaveta kwenáái kwétaagwiavune. Áánútunkwara kwaásigwara'a tirumbá tímé'a máéro Áánútu siráimba aivakwára minkákwára ívékwara'a kwéisaawe.

⁷ sáwíva-kwaasi kampa'á kwésen-kwaasi marapá'á kwénaaowe. miwí Ísu Káráísitintavesa sésa íma kwaásiraani'a umái kunkáiye kwésewe. miwí Káráísitina namuro-kwáásí pósa sáwí-ampa'a kwígwáe sésa minkámpár-áimbá kwésevo kárákwiyoro. ⁸ Áánútuna mayáímó kwémayaam-beyamba íma máyáavainivo kawé'á umái kárákwiyé'a amápa'-meyamba kawé'-mévámbá mayánááontave'a kárákwiyoro.

⁹ Ísu Káráísitin-aai íma tátoraamba mináimbá tuwésa ó'on-ampa'a kwégowai íma Áánútuwe tarúmai máyáawe. Ísu Káráísitin-aai tátokaawai kentáásivowe ááninkowe tarúmai máyáawe. ¹⁰ miráumai kentópa'o tésamo mináimbó ímo simátimesamo ó'on-aimbo simátimiya'o é'a íma tiyáamba tímé'a íma kentí naaúmpa'a mósá tínkáaro. ¹¹ mirán-kwáásí tiyáámbo tímé'o é'a minkwáásítí sáwí-mayai túwa'naa ónááowe.

¹² ayáátáár-aimba simátimenae'a maanáúváiímbá íma agayáúmpo kentópa'a kwé'a kentúranka'a komé'a kosimátíménana ketáásirunkoya ávááraumai kawé'á íníye. ¹³ enanaanontávéna kendéi-í'a úne séna Áánútu ááyarain-ininkowe kwená iyámpóiyonte keinárawatavesa sésa kawé'á umái máéro kwésewe.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

3 Yóni

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni Ísuna kwayó-kwáásí kaumbo-kwáái aiyayaan-iyayo. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái moórawai áwí'a Káyásimba ámakaiye.

¹ kemá Ísóigona kwaásira'a kárákwiraundawai é'a maanáúvái agaimái amúne. Káyásiyo maanáúvái awánaao. Ísóigona árar-aimba ísaraundayave'a sirumbá kwéamune. ² kesí kwaási óna'a sirumbá kwéamune. Ísu Káráisitina aampa'á kawe'á umái kwégonda-aimba ísaraumne. miráumai kawe'á umái ménana íma áí'a ínintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená mayái kawe'á kwéundayave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ³ Ísóigona kwaási évakarawai enópakemba kesópa'a tésa entávésa tasésa enarumpimbá árar-aimba tátore máyaane sewa'á isáúnana kesirunkó kawe'á kwéiye. miráumai árai'a arupí-ampa'a kwégwe máyaane. ⁴ kesí iyámpói árai'a arupí-ampa'a kwégowe-aimba isé'a aamoí kwéunda póna mináámóígómá évaka-tantaatave'o aamoimó únda-aamoigomba usáyaaitariye.

⁵ kesí kwaásigompo Ísóigona kwaási enópa'a kuráamba túwa'naa ema kawe'-máayái mairáanasa minkwáásívínkémbá ó'om-bapaken-kwaasi enópa'a kuráamba miwígwará'á túwa'naa éma kawe'-máayái mairáne. ⁶ miwí maanká'á Ísóigona kwaásiya tasímásimesa sésa emá arumbá tímakaandawai tasímásímakaawe. ó'om-bapa'a Áánútuna mayái komayánáe kwésewai emá aambó kónááon-tantaa'a kwétuwa'naa-onda mindá kawe'á kwéone. ⁷ miwímá Ísu Káráisitina mayái maimáe kwénaaesá Ísu Káráisitimpa'o ímo tiráan-kwaasirakemba meéyámbá íma kwémayaawe. ⁸ mindáyaveta Ísu Káráisitimpa'o tiráunda-kwaasiya miwíyá túwa'naaya onó. miráumai tágárotamaiya máyaundaya pósa árar-aimba isánááowe.

⁹ ákí-avvai agaimái tuwááwánana Ísóigona kwaásitopa'a kúwana moórawai áwí'a Táyótevi kentávésa anóndakoman-iyé sígwáe séna mináúváivínkén-áimbá iséna íma isámai kawe'á uráimba pó'a ¹⁰ enópa'a kwé'a kwaási túranka'a Táyótevi uráin-kwasai kosimátimenaumne. Táyótevi kentáá sáwí'a umásinkenaya kampar-áintá simásínkaraiye. íma mináíné su'mainivo Ísóigona kwaási kwenópa'a kuráamba kwená naáúmpa'a íma mósá tínkaraiye. évakarawai kentí naáúmpa'a mósá tinkánáe suwaná íma mirán-oro séna mono'-náúmpákémbá ti'mátukaiye.

¹¹ kesí kwaásiyo. sáwí'o ontembá íma mirá éma kawe'ó ontembá mirán-uwo. kawe'ó úmae iyówai Áánútuna kwaásiman-ovo sáwí'o úmae iyówai Áánútumpa'a íma kwétewe.

¹² amáparawai Témítiyaantavesa kawe'ná'án-iyé kwésewe. kwená mayái awánésa sésa árai'a kawe'-máayái kwémayaiye kwésewe. kesáágwará'á miráyá kwésune. kwésunda-ainta árar-aimba ísaraawe.

¹³ ayáátáár-aimba simámenae'a maanáúváivímbá íma agayáúmpo ¹⁴ sáwíyanka'a enópa'a kwé'a enaúranka'a komé'a kosimáménauumne. ¹⁵ paru umái máyaantave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésune. ená kwaási kesé máyáawai sésa kawe'á umái ménaro kwésewe. kentáásí kwaási esé máyáantaveta séta kawe'á umái máéroya kwésumpo moóra-mora-kwaasi simátimiyo.

kemá Yóni kesáái ánásaiye.

Yúte

Ísu kwíyómpa'a irówana Yúte Ísun-ávako kae-kwáái aiyayaan-iyá'i. kae-kwáái umái siyáánkai-iyá'iyó. miráumai-ima maisuwéna maanáimbá agaimái tímakaiye.

¹ kemá Yúte Ísu Káráisitina mayái-kwáási Yémési ávako maanáimbá maanáúváívimbá agaimaráúmpo ísáaro. Áánútu kentáásivowa arumbá tiména tááyaraiwai Ísu Káráisitimo kawáá uráiwai ísáaro. ² Áánútu arumbá umátinkena imáyáa tiména paru umái mósá kwétinkaintave'a Áánútumpa'a námúnaa kwésimatinkaumne.

³ kesí kwaásiyono. Áánútu keinárawate kenté sáwí'o umáimo máyaundavinkemba kwéiyasinkaintave'a maanáúváívimbá agayánae únana Áánútu simásimena séna moóra anón-aimba simáména agayaaó simbá pó'a mináimbá agayánaumne. ááéma Áánútu kwená kwaási imáyáa timúwasa Ísu Káráisitin-aaiyavesa áraire sésa kwenká'á agevamái máyáan-aimba ísare'a mináimbá asiramái tirumpimbá tátore'a máyáamba tuwáúnavo sé'a kárákwiyoro. Ísu Káráisitin-aaiyavesa sáwí-aimba sewái tááigona anondá Ísu Káráisitina árair-aimba simátíméro. ⁴ évaka'a kampa'-mónó-kwáási Áánútun-aai íma kwégwaraawai kentí imáyáa tavisénááontavesa komésa tirumpin-ímáyáá ésa sésa Áánútu úwoi súwa'naa enaya íma sínkaminivo kentáási imáyáavinkenita ónaumne sésa sáwísawaa ésa Ísóigo Ísu Káráisiti kweyáá kentáási anóndakomba tínaemba umámakaawe. naaóvá'á Áánútu mirá-sáwí-máyáígóná sáwí-meyamba tíménaumne siráiyé. mirán-kámpá'-mónó-kwáási keinárawate komáyáantave'a maanáimbá kwésimatimune.

⁵ maanáimbá á'a simátímakaamba ísaraambanivo ókwara'a simátimenaumpo ísáaro. naaóvá'á Áánútuna kwaásiyomba Ísípi-marava'a tátokowana Áánútu ayútinkena tí'maena kwétena kwenááiyavesamo ímo árairemo sirówai Áánútu tínkamuwasa pukáawe. ⁶ moóra-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Áánútuna kwayó'nárawa'a kwíyómpakewai miwítí kawáá-máyái tuwésa miwítí kawé'-náópá'á túwówai Áánútu tíyayaanka'a asááúmarena túnkwi-ayampa'a sáwí-mapa'a tiyuwówasa maí'mai'a ésa naaémbo Áánútu sáwí-meyambo timínín-kanaa amu'marésa máyáawe. ⁷ moóra-aimba imáyáa oro. naaóvá'á Sótómu-naopakewaiye Kómóraa-naopakewaiye mindáór-egwaa'-naopakewaiye sáwí'a úmae iyésa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné mirá úmae iyúwana Áánútu tínkambai iramó kwégaipa'a tínkamuwasa iramó kaikai'o kwéipa'a maí'mai'a kwéowe. kentáávákwará'á mirá ovó sé'a kárákwiyoro.

⁸ naaóvá'á mirámó uráantemba ívé'a kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénáe sewái mirá ésa miwítí sáwí-ímayaavinkemba áwáyo-tantaa'a ésa Áánútumo kwégawaaimba tínaemba umámesa sáwí'a ésa kawé'nárawa'a kwíyómpakewaiyavesa sáwí-aimba simátínkaraawe. ⁹ ánivo Mósesi pukówana kwíyómpaken-kawaanako áwí'a Máíkeri kwemá séna Mósesin-auma mayánae súwana Sáátáánigo séna kemá mayánae súwasarai miráumai asiramái suyaná Máíkeri Sáátáánigontavena íma sáwí-aimba súmba kemá íma aai simánkanaumpo Ísóigo aai simánkaniye siráiyé. ¹⁰ ánivo kampa'-mónó-kwáási kentí imáyáa tavisénáe sewái évaka-tantaakona ááimba íma awánaraantavesa sáwí-aimba simátinkesa kwaí-kwaambo amáparawaina ááimbo ímo awánésamo ontembá miwí mirá owaná miwítí sáwí-ímayaago tátorena miwí sáwí'a kwéumatinkaiye. ¹¹ naaóvá'á moóráwai áwí'a Kááini sáwí-amba kwakáintemba miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moóráwai áwí'a Péramu óntan-aamoimo uráintemba

miwí mirá kwéowe. naaóvá'á moórawai áwí'a Kóra Áánútun-aaí araaíséna kawáá-kwáásí táái araaíséna pukáintemba minkámpá'-mónó-kwáásí mirá kwéomba pósa miwí sáwí-meyamba mayánaáowe. ¹² keinárawa'a Áánútuna kwaási kwená imáyáa é'a toómbá né'a torupamáí máéntemba kesé miwí komésa sáwí'a umátinkesa kesávái-ímáyáa umái náma'-nama'a kwéesa íma tigaemá kwéowe. miwímá kampa'-mónó-kwáásí ésa íma kwétuwa'naa-on-kwaasi máyáawe. miwí taaérambo íyáin-kanaamo arambó ímo íyáin-tairaan-kwaasi máyáawe. úndágo mo taaímó taawítúwáisanamo aáyánkaintenkaan-kwaasi máyáawe. ¹³ kavirayán-dómbó kúmísanamo non-awirááimo avora'ó kwáíntemba miwítí sáwí-mayai avora'á kwáyáíye. miwímá kentí imáyáa tavisimái sáwí-ampa'a métinkanae sen-kwáásí máyáawe. Áánútu miwí túnkain-ayampa'a to'mayaa umátínkaraimba pósa mivá'á komai'mai'a ónááowe.

¹⁴ aiva-kwáásígó áwí'a Áándamu ména Sétimba ankówana Sétima Ínósimba ankówana Ínósima Kénáánimba ankówana Kénáánima Má'árareomba ankówana Má'árareoma Yárétimba ankówana Yárétima Ínókimba ankówana Ínóki mirán-kámpá'-mónó-kwáásíyávéna imáyáa éna séna maísáaro. Ísóigo kwená kawé'nárawa'a sáwívarawaise téna ¹⁵ sáwí'o uráawaimo amápa'o sáwí-meyambo timíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoímó ímo ésamo sáwí'o uráawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena téna Áánútuntavesamo aamoímó ímo ésamo simáímo sáwí'o umánkaraawaiyavena aaivimbá maitinkáíndayavena kwétiye Ínóki siráíye. ¹⁶ kentí imáyáa tavisénae sewái í'ái simátínkáva'a iyésa amápa-tantaa'o miwítópa'o tiráimba tirunkó sáwí'a kwéísasa sáwí-imayaawe su'mai kwégwaresa túma mósá marésa tirááimo tain-tántáá'á mayánae sésa simái tirumbá kwéairaraawe.

¹⁷ kesí kwaásiyono. miwímá mirá-sáwí'á kwéombanivo kemá maarán-oro. kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina aantá-kwaasi siráan-aimba imáyáa oro. ¹⁸ miwí simátimesa sésa naaén-kanaama tínimba Áánútuntavesa íma aamoí ésa sáwí-imayaayavesamo tirááiyavesamo ésa aamoí íyan-kwaasi kentuwiráái sénááowe minántá-kwáásí siráawe. ¹⁹ miwí tirumpimbá Áánútun-amanko íma máyáísasa miwítí marapár-ímáyáa kwarésa kampa'-mónór-áimbá simái Áánútuna kwaási kwétaainaawe.

²⁰ miwí mirá kwéombanivo keinárawa'a Áánútuna kawer-áimbá aasiyaasí kwése'a kwenká'á agevamái mé'a moórá-morawai asiramátinke'a Áánútun-amankona asir-ayánkóntávé'a námúnaa seró. ²¹ Áánútu arumbíya tímakaimba pó'a arupí umái mé'a Ísóigo Ísu Káráísiti arumbá umátinkaina'a kwíyómpa'a aúnái'a umái mai'mai'a ónááontave'a amu'maráaro. ²² Áánútun-aiyavesa kaer-ímáyáa tokáawai tirumbá umátinke'a miwítí imáyáa taviséro. ²³ iramó kaipa'á kováínivo Áánútun-aaí simátimiyana Áánútu tavisimái kawer-ámpá'á métinkaniye. évakarawaiyave'a tirumbá umátinkaiyasa minkwáásí tavisíya'a sáwí'a únavo sé'a miwítí sáwí-mayaiyavena táá'a káína'a kentúma kárákwiyoro.

²⁴ Áánútu kanaán-umai túwa'naa ína'a íma tínaaemba umámenaaontave'a árrair-aimba kwésune. Áánútu tí'maena kwená ságyan-ayampa'a métinkaina'a kentí sáwí-aimba íma kwáyainana tirunkó anón-kawe'a ínintave'a árrair-aimba kwésune. ²⁵ Áánútu asirayánkwáráwái mimbóráwái ména kentáásí Ísóigo Ísu Káráísitina mayáiyávéna imáyáa éna sáwí'o umáíya máyaundavinkemba iyásínkáintave'a árrair-aimba kwésune. kwená ó'oran-aimba kwáyáísana kwenáwí'a anómba isaná kwená asirayánkó usáyaaitaisana amápa-tantaaka'a kwégawaaiye. naaóvá'á kwíyómba maramá íma tarórunka'a kwemá ménama ívékwara'a ména mai'mai'a kwéintavena árrair-aimban-íye kwésune.

kemá Yúte súnda-aimba ánásaiye.

paárurain-kwasai

Ísu kwíyómpa'a irówana Yóni kaumbo-kwáái aiyayaan-umai-iyaiyo. miráumai-ima maisuwéna maarán-áimbá agaimakáiyé. agaimarónka'a Ísuna aampa'ó kwégunkwaasiyavesa aká'áamba simái sáwí'a umátinkaraawe. Ísuntavai ísámai asiramái mégwae séna maanáimbá agaimakáiyé. Ísu Káráisitina mayáiyávái Áánútu kwená namuro-kwáásinté Sáátáánigonte usátaaitena kwená kwaási kwembó ímo auwésamo kwenarááimo kwégwaraan-kwaasi kawé'á umátinkaniye. Yóni mirán-áimbá agaimakáiyé.

¹ Áánútu Ísu Káráisitintavena séna sáwíyanka'a paárinin-tantaa'a isáígwáe sé'a kesí kwayó-kwáásí simátimiyo súwana Ísu Káráisiti kwíyómpaken-kwayo'na'a ai'marówana kuména Ísu Káráisitina kwayó-kwáásígó áwí'a Yónimba kusímamakaiye.

² Yóni Áánútuna áséi-kwasaigwara Ísu Káráisiti mináintávéna siráin-ainkwara amápa-tantaa'a awánarainkwara'a kwésimatimena maanáúvái'vimbá agaimakáiyé.

³ paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinimba póna Áánútu maanáúvái'vínkén-áimbó táámpamai awánanaaon-kwaasiye maanáimbó isésamo taagwiyaviyan-kwaasiye kawé'á umátinkainana tirunkó kawé'á íniye.

⁴ kemá Yóni maanáúvái'má agayáumpo Ésiyaa-marava'a avakaeté-naopa'a Ísóigona kwaási máyáawai isáaro. Áánútu aiva'á ména ívékwara'a ména aasiyaasí mai'mai'a íniwai úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. Áánútun-amanko avakaeté-asirayamba tokáiwai Áánútumo kwégawaain-ayampa'a ména úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. ⁵ Ísu Káráisiti Áánútun-ai arupí umái simátímiwaima úwoi kwétuwa'naa-ena paru umátinkaina'a máéro. kwemá aiva'á pukáimpinkemba usásinkaiwai marapá-káwáá-kwáásirá'á kwégarakwiyiye. Ísu Káráisiti kentáásí imáyáa éna kentááyávéna puwéna kentáásí sáwí-imayaa kwéayusinkaiye. ⁶ kawáái'a umásinkaisata Ísu avowámá Áánútuna mayáiyá kwémayaundayaawe. kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kentáará'á kawáá úmae iyíniye. árar-aimban-iyé.

⁷ maísáaro. Ísu ainámpímbá kumínasa amápa-kwaasi tuvúkáan-kwaasigwara'a awánáiyana aavimbó maitinkánintavai tirunkó sáwí'a ínana umbái táníye. miráumai paárinimba mindá árar-aimban-iyé.

⁸ Ísóigo Áánútu séna amápa-tantaakona ááimba pó'a naaémbo amápa-tantaa'o ánásaindara'a kemá úwoi ménaumne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a mai'mai'a ónaumne. amápar-asirayankwarawaima úne siráiyé.

Yóni Káráisitimba awánarain-kwasai.

⁹ kemá Yóni kentuwáámá úne. keinárawate kesé Ísumpa'a tarúmai mé'a keinárawate Áánútu kwégawaai'pa'a kesé mé'a keinárawate umbai-yántáápímbá kesé asiramái mé'a kwéamu'maraundayaawe. Áánútun-ai simátimé'a Ísu siráin-ainkwara'a simátimundarakemba áwáá'a kwésiyesa táto'mai sí'maesa nonavuvumpa'marává'á áwí'a Pá'móso-marava'a másínkówa'a máyaawanana ¹⁰ sontará'á Áánútun-amanko kempímbá anómbe umásinkowa'a Áánútuna imáyáawe su'mai ówánana kesínaaepakemba avekáámbá aaigó uwírenkaamba anónka'a ¹¹ séna awánendayantaa'a aúvái-kwandaavimba agaimaré túwénasa Ísóigona kwaási avakaeté-naopa'a máyáawai isáaro. mindáo-kwi'a Évésasi-naore Séménaa-naore Pégámamu-naore

Táyátairaa-naore Sátisi-naore Vírátéoviyaa-naore Áréótísiyaa-naore miráumai-naoken-kwaasi ísáaro siráiyé.

¹² súwa'a nááwa kwésiyo sé'a kwántámai awánaawanda avakaeté-omba óntanko áwí'a kóri-ontamba úmakaampimba minómbá kúra'makowa'a awánaawanda ¹³ minónkóná avumpimbá moóráwai kwaásiraamba ména ayáátáár-ampanta uréna áíntaara'a terávu-amuranda uréna ¹⁴ a'nónkwará a'nóntáugwara'a kwayání'a kwégowana sùgáyáagaya kwéuwana ména aúranko iraráámbá kwégowana ¹⁵ aísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba aísamaigo miraráámbá kwéuwana aaigómá nosiyarákénkáámbá anónka'a kwésena ¹⁶ ayáánúrapa'a avakaeté-o'a toréna óipinkemba taánasatama évarevar-ayaira'a áwááima kwáyowana óikakemba aaváúmó usénamo iní'a uráiyé.

¹⁷ úwa'a awáné'a ávááraumai sáá'a kówa'a kwenáísamaivimba kumbé'a tavaravá kwéowanana ayáánúrapaken-ayaandei sine'á tátorena séna íma áá'a kaíno. aívaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. ¹⁸ pukáundavinkemba usásine'a aasiyaasí maí'mai'a úndawai súvamai máyaundawai úne. púwón-ayamapa'a kwaási timanká'á kwégarakwiyundawai úne. ¹⁹ miráumai awánenda-yantaa'a aúváivimba agayaaó. ívé'o kwáyáin-tantaakwara naaémbo paárininkwara'a aúváivimba agayaaó. ²⁰ siyáánúrapa'a avakaeté-o'a toré'a avakaeté-ombo kúratoraunda awánáanda mintántáákóná ááimba íma paáruraindara'a simáménda isaaó. minávákáété-omba Ísóigona kwaási minávákáété-naopa'a máyáawai owaná minávákáété-o'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraawain-owe Ísu simásímakaiye.

2

mináímbá Évésasi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. avakaeté-o'a siyáánúrapa'a toré'a avakaeté-onkona avumpimbá kwénaaundawai maanáímbá simámumpo Évésasi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba simámiyo. ² mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. íma ivátúwáamba tiyáántámba asiramáimo máyáamba tuwánaraumne. sáwí'o umáimo máyáan-kwaasiti mayáiyáváímó ímo tirááimo taimbá tuwánaraumne. évakarawai kampa'á sésa Áánútuna aantá-kwaasiya úne kwéseмба keinárawa'a miwí táái isé'a miwítí mayáí awáné'a miwíyávé'a kampa'á kwésewemo sembá tuwánaraumne. ³ kesí kwaási onkákémbá umbai-yántáá'á tímémba kembá íma siyuwé'a kentávé'a ísámai asiramái máyáamba tuwánaraumne.

⁴ mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo moóra-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. aiva'á kentávé'a ávááraumai imáyáa uráambanivo tuwé'a ívé'a íma mirá kwéovo ⁵ aiva'ó kawe'ó umáimo maémáéwaina ááimba imáyáa oró. ívé'a íma miraráámbá umái maé'a tuwé'a aiva'ó kawe'ó uráantemba miráumai máero. ímo mirámó é'o kesópa'o tíya'o é'a kentópa'a kwé'a kentí oómbá maisúwáana'a úwoi-kwaasiraamba umái ménaaowe. ⁶ ánivo Níkórásí-kwaasiti mayáiyávé'a tíyámba umátínkáawa'a kegwará'á síyámba kwéumatinkauna'a mindáyave'a kawe'á kwéowe.

⁷ ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. aaí senasá sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai Áánútuna kawer-áyámpá'á kwáyáin-taeramba nésa maí'mai'a ónááowe. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Séménaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

8 Ísu simásímatuwena séna Séménaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. aivaré naaéne miwáná ááimba é'a pukáundavinkemba usásine'a súvaimo máyaundawai maanáimbá simámumpo simámiyo. 9 umbai-yántáá'á tíméwa'a úwoisan-kwaasiraan-umai máyáamba tuwánaraumne. úwoisan-kwaasiraan-umai máyáambanivo Áánútunopakemba sáwíva-tantaa'a mairáawe. évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwarésa simái sáwí'a kwéumatinkaamba tuwánaraumne. 10 tí'a índai'a umátinkanaaomba íma táá'a kaíno. maanáimbá ísáaro. Sáátáánigo imáyáa tímínasa keinárawa'a tísaa umai isánáe sésa tayáto'mai tí'maesa ándáva'a mátinkesa siyáánkaira'a sáwí'a umátinkanaaowe. kentáv'é'a asiramái méwasa évakarawai tínkamonasaya puwígwaé sénááombanivo kentáv'é'a asiramái méwa'a imáyáa tíména'a kwíyómpa'a mai'mai'a ónááomba mindá kentí kawe'-méyámbán-iyé.

11 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai sáwí-marupa'o iramó káma-kama kwéipa'a íma mai'mai'a ónááowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Pégámamu-naopa'a simátímakain-kwasai.

12 Ísu simásímatuwena séna Pégámamu-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. sóipinkemba taánasatama évareva'a áwááima kwáyáiwai maanáimbá simámumpo simámiyo. 13 kemó máyáapa'a á'a tuwánaraumne. Sáátáánigo kwégawaipa'a máyáambanivo kentáv'é'a imáyáa é'a arupí umái máyáamba tuwánaraumne. ááéma moórawai áwí'a Ántípása kentí naaópa'a Sáátáánigo máyáipa'a ména kesáái arupí umái simátíma'maena iyúwasa tuvúwúwana puwú-kanaavimba íma kembá siyúwáamba kesé aráápamai máyáawe. 14 mirán-káwé'á umái máyáamba tuwánáúndanivo kaumbo-káé-tantaa'o tokáantave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'ó moórawai áwí'a Péramu sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba évakarawai mirá kwéowe. Péramuma moórawai áwí'o Pérékumba agaráárankowana kwemá Ísareri-kwaasi sáwí-ampa'a agaráátinkowasa kampar-ísóigónká'á póíma tuvúkésa toóni'a umái kwénesa á'owa a'owa awainínkóe awaíkóe umóyání'a uráawe. keinárawapinkemba évakarawai mirá-sáwí-ámbá kwéagaraatinkaawe. 15 miráumai keinárawapinkemba évakarawai Níkórasi-kwaasiti sáwí-amba kwéagaraatinkaawe. 16 mindáyave'a misáwí-ámpá'á tuwé'a kesópa'a teró. ímo mirámó íya'o é'a sáwíyanka'a kentópa'a kumé'a taánasataneimo káráantemba sóipinken-tanasatanei minkwáásí karánaumne.

17 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawe'á oró. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima kwíyómpaken-tomba tímé'a kwayán-óntámbá minóntánká'á aúná-kwi'a agaimakáin-ontamba tíménaumne. mayánááowaiye su'mai mináwí'á awánanaaowe. mináimbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Táyátairaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

18 Ísu simásímatuwena séna Táyátairaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. Áánútu ááninko súranko iraráámbá kwégaisana sísamaima óntambo agaimakáawanamo kasúvintemba sísamaigo miraráámbá uráisa'a maanáimbá simámumpo simámiyo. 19 kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kentáv'é'a imáyáa é'a kesé aráápamai mé'a á'owi kwétuwa'naa-e'a íma kembá siyuwé'a asiramái máyáamba tuwánaraumne. ívé'o kwémayaam-bayaigo aiva'ó mairáam-bayaigomba usáyaaitaimba tuwánaraumne. 20 ánivo moórá-yantaari'o kwéontave'a íma aamoí kwéumatinkaumne. naaóvá'á moórá-ininko áwí'a Yésépeo

sáwí'o uróntemba keinárawapinkemba moóra-ininko kampa'á séna Áánútun-aa simátimundawai úne simbá íma tínaaemba kwéumamewana kesí kwayó-kwáási sáwí-amba kwéagaraatinkena tí'maena kwégwisasa kampar-ísóígónká'á póíma tuvúkésa toóni'a kwéumandesa á'owa a'owa awainínkóe awaikóe umóyáni'a kwéowa'a íma simái aambá áúnkaawe. ²¹ minínínkómbá simáme'a tuwániya sé'a amu'makáunana íma tuwéna úwoi tokáíye. ²² mindáyave'a sé'a kwenkwára kwesé sáwí'o kwéowaigwara'a anómba tí'a índai'a umátinkanaumne kwésune. sáwí'o kwéombo ímo tuwésamo kesópa'o tíya'o é'a súndai'a umátinkanaumne. ²³ kwenáráá'maa'o tínkamonasamo puwíyasa Ísóigona kwaási amápa'-mapa'o máyáawai mináímbá isésa kentávésa sésa kwaási sirumpiné imáyáawe suwánaraiwaiya póna kawé'ó ondawáiyá kawé'-mévámbá siménaya sáwí'o iyawai sáwí-meyamba timíníye sénááowe. ²⁴ keinárawa'a Táyatairaa-naopaken-kwaasivinkemba Yésépeon-aaí íma taagwiyavé'a Sáátáánigo aúpár-áímbá íma taagwiyavíyawai íma moóra-umbai-yantaa'a timénaumne. ²⁵ Áánútuna árair-aimba tirumpimbá tátoke'a kumónaunda simu'maráaro.

²⁶ sáwí-yantaakomba kwéusayaaitesa kúmóndara'a simátímakaundantembo iyawaiyave'a sé'a marapá-kwáásirá'á kawáá oro. ²⁷ kesivo kentávésa séna kwaásira'a kawáá uwo siráintemba marapá-kwáásirá'á kawáá oro sénaumne. asirayántántáá'néímó saweimó tuvántuwaawanamo sáwívari'o intembá mirámó ésa asiramái kawáá urésa tínkamonaanowe. ²⁸ minkwáási sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawaima moóra-o'a timénaumne. aaváúmá usaráisana kwáyáin-o'a timénaumne Ísu siráimba mináímbá kwesávái siráíye. ²⁹ Ísu simásímatuwena séna isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámai kawé'á oró. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

3

mináímbá Sátisi-naopa'a simátímakain-kwasai.

¹ Ísu simásímatuwena séna Sátisi-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáímbá agaimái túwénana awánáino. Áánútun-amamba avakaeté-asirayan-amamba toré'a avakaeté-o'a tokáundawai maanáímbá simámumpo simámiyo. mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. keinárawatavesa sésa Áánútuna kwaásiman-owe sembánivo máyáawaina ááimba tuwánaraumne. Áánútun-aaí tóikakene su'mai kwése'a máyáawaina ááimba Áánútuna némpa'a máyáavo ² kentúra'a kárákwiyoro. Áánútun-aaí tuwáúnavo sé'a táto'mai kawé'á oró. Áánútu aúranka'a kentí mayái íma arupí-mayain-ivo kentúra'a kárákwiyoro. ³ Áánútun-aaí isámai tátokaan-aimba imáyáa é'a kesópa'a té'a mináímbá kwétaagwiyave'a máéro. ímo mirámó íya'o é'a kumé'a sáwí-meyamba timénaumpo umóyán-kwáásímó tembó ímo isaraawasamo tentenkáán-umai íma isarenka'a kumé'a sáwí-meyamba timénaumne.

⁴ ánívo keinárawa'a Sátisi-naopaken-kwaasivinkemba évakarawai íma sáwí'a umái mé'a kawé'ó umáímo máyáan-kwaasi kwayán-únánkwátóiraamba umái máyáamba pó'a kesé ménaaowe. ⁵ sáwí-yantaakomba usáyaaitaraiyawai miráumai kwayán-únánkwátói úmaresa ménaaowe. Áánútu aúrankare kwíyómpaken-kwayo'narawa túrankare miwí túwí'a té'a kesí kwaásiye sé'a miwí túwí'a íma tawígáúvaranaumne. aúnaí'a umái maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáin-auvai-kwandaivinkemba íma tawígáúvaranaumne.

⁶ isáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba isámai kawé'á oró. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináímbá Vírátéoviyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

7 Ísu simásímatuwena séna Vírátéoviyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. ó'oran-kwaasi é'a árair-aine su'mai kwésundawai úne. Tévitimo kárákwironteni'a umái kárákwiyé'a ontarákén-kirá'á kárákwiraunda pó'a usáveraaromo senda-kwáásímó ésa usáveranaaowe. íma usáveraaromo sendawáímó ésa íma usáveranaaowa'a maanáimbá simámumpo simámiyo. 8 mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. ísáaro. aambá kwitinkáúnda pósa íma aambá ítátinkanaaowe. sáwíyan-asirayamba mairé'a máyáambanivo kesáái íma tuwé'a taagwiyavé'a kwaási túranka'a Ísuna kwaási úne sembá tuwánaraumne. 9 évakarawai kampa'á sésa Yútaa-kwaasiya úne sembánivo Sáátáánigo aráái kwégwaraawai imáyáa tíménasa kentópa'a tésa kívaiesa keinárawatavesa sésa Ísu arumbá tímakaiwaiman-owe sénááowe. 10 kemá sé'a asiramái mé'a simu'maráaro siráunda pó'a miráumai méraawe. amápa'-marava'a máyáan-kwaasiva'a umbai-yántáá'á téna sáwí'a umátinkanimba asiramái mé'a simu'maráantave'a kemá kárákwiyonaumne. 11 sáwíyanka'a kumónaunda pó'a kesí imáyáa tavisimái sáwí'a umásinkaiyata kawé'-mékámá íma mayánaumpo sé'a kesáái tirumpimbá táto'mai kawé'á oró.

12 naamayáambo naambó ésamo áyáántemba sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai kesivo Áánútuna mono'-náúmpá'á naamayáánkaamba aitínkáánasa aasiyaasí maí'mai'a ónááowe. sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaawai tine'á Áánútu áwí'a agaé'a kesúwí'a aúna-kwi'a agaé'a Áánútuna naaór-awi'a agaé'a ónaumne. mindáo'a Yérúsaremu-naopakaan-dao'a imbánivo aúna-nao'a kwíyómpakemba Áánútumpakemba kumínín-dao-kwi'a tine'á agayánaumne. 13 ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kawé'á oró. mináimbá aúvávimba agaimái simátimiyo Ísu simásímakaiye.

mináimbá Áréótísiyaa-naopa'a simátímakain-kwasai.

14 Ísu simásímatuwena séna Áréótísiyaa-naopa'a Ísóigona kwaásira'a kárákwiraindawaimba maanáimbá agaimái túwénana awánáino. árair-ainkona ááimba kemá é'a Áánútun-ai arupí umái simátime'a Áánútu tarórrurain-tantaakona ááimba úndawai maanáimbá simámune. 15 mirá úndawai pó'a kemó kwéomba á'a tuwánaraumne. kesáái íma siyúwáambanivo tirumpimbá íma asiramái tátokaawe. kesááimo tínaaembo umásiyuwaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kanaán-iyé súsino. kesááimo tirumpimbó asiramáimo tátokaankakai mirán-kwáásímá é'a ombá kawé'án-iyé súsino. 16 kesáái íma siyuwé'a kítoka'a tátokaavo íma anónka'a tátokaamba pó'a kesópakemba tímaránaumne. 17 keinárawa'a kampa'á sé'a kawé'á umái mé'a íma moórá-yantaa'a aáváán-tukáumne kwésembanivo kesúranka'a sáwí'a umái mé'a óísaniyaain-kwaasiraamba é'a unáánkwátóiyaaain-kwaasiraamba é'a túramba kavíkain-kwaasiraamba mé'a íma awánamai kawer-owaná sirumbá kwéiye. 18 kawer-áimbá simátíménda ísáaro. kesópa'a té'a kesópaken-tantaa'a mayánááontave'a moórá-ontanko áwí'a kóri agaimáimo kawé'ó úmakaan-ontamba meéyámbaranaaowe. unáánkwátóiyaaain-kwaasi tigaeráámbá kwéiye sé'a kesópakemba kwayán-únánkwátói meéyámbaranaaowe. túramba awánamai kawer-ónááontave'a kesópakemba túrankona masawémba meéyámbaranaaowe. 19 kesirumbá timúnda-kwaasi kesáái kawé'á umái isáígwáe sé'a asémbai kwéarupi-umatinkanaumne. mindáyave'a sáwí-imayaa tuwé'a kesópa'a teró. 20 másáaro. keinárawate ménae sé'a kwétae'a timu'maré'a máyaumne. kesimósamba ísé'a ontá tisinké'a iyuwó síyawai kemá kesé mé'a toómbá naana'á kesé mé'a toómbá nánááowe. 21 sáwí-yantaakomba kwéusayaaitaiyawai sé'a kesé kwaásira'a kawáá ónááowe sénaumne. sáwí-yantaakomba usáyaaitare'a kesivowé kwaásira'a kawáá úyantemba kwéusayaaitaiyawai kesé kawáá ónááowe.

22 Ísáawai pó'a Áánútun-amanko Ísóigona kwaási amápa'a kwésimatimin-aimba ísámai kaw'e'á oró. mináímbá aúváivimba agaimái simátimiyo avakaeté-onkona avumpimbá máyowai mináímbá simásímakaiye.

4

Áánútu áwí'a mósá makáan-kwasai.

1 Ísu simásímatuwowa'a awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana aiva'ó uwírenkaambo anónka'o súwai simásimena séna kemá máyaundava'a íyína'a aáno paárinin-tantaa'a agarááránkanaumne. 2 avekáámbá Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowa'a awánaawanda kwíyómpa'a kawááin-avama kwáyowana minká'á moóráwai máyowa'a awánaawanda 3 anekémbá sáma kwégowana taayáná-kwisiyani'a kwéuwana naaerírí'a kwéuwana minávárá'á osámbá taayáná-kwisiyani'a umái úkúraa'namankowana kawááiwai máin-ayampa'a avumpimbá kwáyowasa 4 moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi kawááuwaiti avamá úkúmarena kwáyowasa minká'á moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi mésa kwayán-únánkwátói úmaresa mésa anón-kwaasiti kánumo'a óntanko áwí'a kórinei úmakaan-kanumo'a ti'nómpímbá umásokaawe. 5 avumpimbó kawááin-avarakemba tawáomba úwana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana mináváóná aúrampa'a avakaeté-omba kwégena minómbá Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amankoman-iyé. 6 kawááin-avaona aúranka'a nonkwaaúmbá ságayan-domba kwáyowasa éiyain-awampa'a éiyaimba túvamaimo máyówai mésa tínaaempare túrampare sáwíva-turamba kwáyówai mésa 7 moóráwai amápar-asirayamba usáyaaitarowai anón-iyankaani'a umái máyowana moóráwai purumakankááni'a umái Áánútuntavai ísámai kwétuvu'mai nówai máyowana moóráwai kwaási óikaani'a umái máyowana moóráwai anón-evontaankaani'a umái ayóísántámbá kwétena máyowana 8 minéiyáímbá túvamai máyówai ava'moraé-ayoima kwáyowana amápa-turare ayóí-ándámparé túramba kwáyowasa aasiyaasí aaváyaavimba enónka'a no'wáámba maarán-ímá símae kwéiyesa sésa

Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawai

ó'oran-kawe'a umái máyáiyé. aiva'á

ména ívékwara'a ména maí'mai'a íníyé

kwésesa minímá símaesa iráawe. 9 minéiyáímbó túvamaimo máyówai kawááin-avara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwaimba áwí'a mósá marésa súwi sésa ó'oran-aaimban-iyé kwésumba 10 moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-kwaasi anón-kwaasi kawááin-avara'a ména aasiyaasí maí'mai'a íníwai aísamaivimba kívaíresa áwí'a mósá marésa anóndakoman-iyé sésa ti'nónkákén-tántáá'á akwáímai aísamaivimba marésa 11 maarán-ímá sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu kawenár-úramba éma amápa-tantaa'a taróruraane. imáyáa éma amápa-tantaa'a taróruraandayaveta kesáá máyaunanaya amápa-tantaakwara'a kwáyáiyé. mindáyaveta enáwí'a mósá kwémareta séta kwaási ená ó'oran-aaimba awánáiyama asirayánkwará'á méniyone kwésune

kwésesa minímá siráawe.

5

tavú úmakaan-kwandaagona kwaasái.

1 mirá suwa'á awánaawanda kawááin-avara'a máyowai ayáánúrappa'a tavú úmakaan-kwandaaima évarevar-ayampa'a aúváí kwáyon-kwandaaima tokéna íma awánaigwae séna avakaeté-sanomba minkwándááír'á tásuwena tokówa'a 2 kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwáímbá awánaawanana anónka'a séna nááwa kawenár-úramba

kanaán-umaiya máyaindawaiya misánómbá tátuvena arírámai awánaniyo súwana³ kwíyómpakewai marapákéwái kwaántái marupákéwái amáparawai misánómbó tátuwesamo awánáiyamba uwóví'a ónááowe. ⁴ kawe'á umái mésa misánómbá íma tátuwai-kwaasi máyóntavai pó'a ivi'á táma-tama'a ówána ⁵ minánón-kwáásivínkémbá moóráwai simásimena séna ivi'á táánavo awánaao. moóráwai Yútaa-andarakewai usáyaaitarawai Tévíti aísavutantambo uráiwai sáwí-yantaakomba usáyaaitaraimba póna kanaán-umai misánómbá tátuvena minkwándááímá ariráníye siráiyé.

⁶ súwa'a awánaawanda minéiyáímbó túvamaimo máyówaiye minánón-kwáásíyé kawááin-avara'a úkúmaresa máyówana moóráwai sipisípi-araakaawai kawááin-avara'a ména tuvúwúwana puwéna usásinkaiwairaamba ména a'nómpínkémbá avakaeté-awaayaamba kwáyowana avakaeté-auramba kwáyowana mináúránkóná ááimba Áánútun-amanko avakaeté-asirayan-amamba uráisana Áánútu kwembá ai'maráisana amápa'-marava'a kunkwénaaiye. ⁷ misípísípí-aráákaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai téna kawááin-avara'a máyowai ayáánúrapakemba tavú úmakaan-kwandaaima mairéna ⁸ minéiyáímbó túvamaimo máyówaiye moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye sipisípi-araakaawai aísamaivimba kívairesa uwíremba tátokesa óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakaan-taave'a tátorowana mimpímbá áséi-kwiyumba ún-kanama kwáyowana minkánáóná ááimba Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwéseмба mináséi-kwíyúmbá kwéisaintemba námúnaamo semba kwéisaiye. ⁹ aúná-ima maarán-ímá sésa

embá tuvúwówa puwéma usásinkaanda mindáyavai sáwí'o umáímo máyáampinkemba tí'mai Áánútundei-i'a umátínkaraane. amápar-akun-andavinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-aimbo kwésen-kwaasivinkemba évakarawai kwétire ó'on-o'on-kuwara-kwaasivinkemba évakarawai kwétire amápa'-maravakemba évakarawai kwétire mirá kwéondayavai kawenár-úramba po kanaán-umai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone. ¹⁰ kawáái'a umátínkaraanasa Áánútu kentáásí Ísóigona mayáímá maésa marapá'á mésa kwaásira'a kawáá ónááowe. mindáyavai misánómbá tátuwe kwandaaimá ariráníyone

sésa minímá siráawe.

¹¹ suwa'á awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a ávááraumai sáwíva'a uwa'á íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa kawááin-avara'a minéiyáímbó túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa ¹² maarán-ímá anónka'a sésa sipisípi-araakaawaimba tuvúwówana puwéna usásinkaiwai kawenár-úramban-iyé. mindáyavena póna kwená asirayánkó kwaíkwai'a isaná kawe-tántáá'á maráisana kwená kawer-ímáyáágó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisana kwenáwí'a anómba isaná kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isatá kwenáwíta mósá kwémaraumne

kwéseса mirán-ímá suwa'á ísaraumne.

¹³ minkákémbá kwíyómpakewaiye marapákéwáiyé kwaántái marupákéwáiyé uwí-nómpínkéwáiyé maarán-ímá sésa

kawááin-avara'a máyáiwaine sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaine túwí'a mósá maréta túwí'a anómban-iyé kwésunanaya kentí

ó'oran-aaimba kwaíkwai'a ínana kentí

asirayámbá kwaíkwai'a íníye

kwéseса mirán-ímá suwa'á isááwánasa ¹⁴ minéiyáímbó túvamaimo máyówai sésa árair-aiban-iyé suwasá minánón-kwáásíyómbá aísamaivimba kívairesa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá makáawe.

6

Ísu misánómbá tátukain-kwasai.

¹ kwená imáyáa mósá márówa'a awánaawanda sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aiva-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai anónka'a kwíyónaairaamba umái séna tiyó súwa'a isé'a ² awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba kwayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana imá ayáámpimba tokówana moóráwai usáyaaitaraiwaina kánumo'a ámakowana usáyaaitaraiwai namuro-kwáásí usáyaaitanae séna kúwa'a awánaraumne.

³ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isááwánana ⁴ moórá-poigo áwí'a ósimba naeeyayán-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana taánasatama aména asirayámbá amúwana taumó karái-yántáá'á ivá kwétuwowasa áái'a tiyésa tínkankaawe.

⁵ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba avután-ósínkómá moóráwaimba ayáá'maena túwana sikerimá tokówana ⁶ minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai ayawaimá táínana sáwíyan-tomba kwénintavena séna moórá-tawai-kigaugona meéyán-tómbá sáwíyan-tomba maésa moórá-mora-umai mayánááowe. masawémbo atiyén-taeramba mintáímá íma sáwí'a ínnyone. ándágo arampinkémbá anómbá kwénaon-kigau íma sáwí'a ínnyone siráiyé.

⁷ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowana minéiyáimbó túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai séna tiyó súwa'a isé'a ⁸ awánaawanda moórá-poigo áwí'a ósimba terávu áumaisan-osinkoma moóráwaimba ayáá'maena túwasa minkwáásígó áwí'a púwówe suwaná kwenánaaemba túwai áwí'a púwón-ayampare siráawe. amápa'-marama éiyainka'a taaínkaar-éna asirayámbá tímúwasarai moóráva'a kwégwesarai tínkambae kuyasá púwúwana ayawaimá tówana toómbá íma úwasa púwúwana tí'a kwéuwasa púwúwana aváá-póiyónkó kwaási kwévowasa púwúmba tuwánaraumne.

⁹ minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda Áánútuntavesa ísámaimo póimo tuvú'máimo agáyón-onta-taareigona améndaampa'a kwaási timankó méraawe. minkwáásíyómbá Áánútun-aai kwésimatima'maesa kwéiyuwasa áwáá'a tiyésa tínkamuwasa pukésa ¹⁰ anónka'a sésa Ísóigoo asirayán-úramba mé ó'oran-kawe'a umái mé árair-ainkona ááimba po marapá-kwáásí sínkankaawai nósa-tawai anondá aai simátinke sáwí-meyamba tímínnyono suwaná ¹¹ moóráwai kwayán-únákwátói moórá-mora-umai kwétimena séna sáwíyanka'a timu'maréwasa keinárawa'o Áánútuna mayáímó mairáantemba Áánútuna kwaási mirá kwéomba tínkamiyasa puwíyana ánásaina'a miwítí sáwí-meyamba tíménaumne siráiyé.

¹² minkákémbá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai minkáké-sánómbá tátuwowa'a awánaawanda anóm-barima tówana aaváúmá avuwúwana avután-ampaantaraamba úwana kwíyómba naerírí'a úwana ¹³ anón-unda torówana taaéramba ímo ávumo karón-taeramba kútúmaena marapá'á kumúnten-umai o'á kásímaena marapá'á kunkáiyé. ¹⁴ kwátóimo tavú úmáráantemba sokón-tawaai tavú úmarena aúyokuwana amápar-omare nonavuvumpa'-máráwé moóráva'-moravata uráiyé. ¹⁵ marapá'á kwaásira'a kawáá uráawaiye anón-kwaasiye i-kwáásítí anón-kwaasiye óísankwara-kwaasiye asirayánkwára-kwáásíyé ó'owiti mayái kwémaesa íma meéyámbá kwémayaawaiye úwoi kwénaaon-kwaasiye amáparawaiye omákare óntampine muri-áivíné aúpá'á mésa ¹⁶ omákontavaiye óntankontavaiye sésa kawááin-avara'a máyáiwaiye sipisípi-araakaawaiye suwánésarai áwáá'a siyéyavaiyaanivo augwímae

siráápaaro. ¹⁷ áwáá'o siyí-kánáá tísatá íya aseránaumpo augwímae siráápaaro sumbá ísaraumne.

7

Ísareri-kwaasi 144,000 kwaasi méraan-kwasai.

¹ isé'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba mésa amápa'-maragona éiyain-ayampa'a mésa marararé taairaré uwí-nónkére úndáma toráivo sésa tátokowa'a ² awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'na'a aaváúmó usópakemba téna agayái-yántáá'á Áánútu asirayánkwáráwáíndéi toréna minéiyáíndárou tááyena Áánútumo marawé uwí-nóné sáwí'a ónááon-asirayamba tímakon-eiyaindarau tááyena ³ anónka'a séna marawé taaiyé uwí-nóné íma sáwí'a é'a amu'makéwata Áánútuna mayái-kwáásí túwayaanka'a aúvái agaimáráanata keinárawa'a naaémba marawé taaiyé uwí-nóné sáwí'a oró súwa'a isááwánana ⁴ séna Ísareri áánimbaa'a tisaavutantambo uráawai túwayaanka'a Áánútuna aúvái agaimakáawai táámpamai séna 144,000 kwaasin-owe. ⁵ minkwáásí Yútaan-andaraken-kwaasi 12,000 kwaasi uwasá Árópenin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Kátaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁶ Ásan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Návatarain-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Mánásaan-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁷ Símiyonin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Áríváin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Isakáán-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá ⁸ Sépiyuraanin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Yósépin-andarakemba 12,000 kwaasi uwasá Pénisaminin-andarakemba 12,000 uwasá miráumai-kwaasi Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáawe súwa'a ísaraumne.

Ísu Káráisitina kwaásiti kwaasái.

⁹ isé'a minkákémbá awánaawanda sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpaawanda-kwaasi mésa amápa'-maravaken-kwaasi amápar-akun-andaraken-kwaasi ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimbo kwésun-kwaasi mésa kawááin-avaona aúrampa'a mésa kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai aúranka'a mésa kwayán-únánkwátói urésa aamoí kwéuntavaiye sésa kwáátaan-anama tokésa ¹⁰ anónka'a sésa Áánútu kentáásí Ísóigo kawááin-avara'a máyáiwaiye kentáásí sáwí-meyambo mairáiwaiye sáwí'o umáímo máyaundavinkemba kawer-ámpátá mégwésinkaaiye suwasá ¹¹ kwíyómpaken-kwayo'narawa'a amápa'a kawááiwai máin-ayampare anón-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye úkúmaresa mésa kívarisa Áánútuna imáyáa ésa áwí'a mósá marésa ¹² sésa árair-aimban-iye séta Áánútu áwí'a mósá kwémaraunanaya kwená ó'oran-aaimba kwaíkwai'a isaná kwená kawer-ímáyáágó kwaíkwai'a isatá kwentávéta súwiya kwésunanaya kwenáwí'a anómbe isaná kwená asirayánkó kwaíkwai'a isaná kwaásira'a kawáá úmae kwéiyisata árair-aimba iyéyá kwésune siráawe.

¹³ minkákémbá anón-kwaasivinkemba moóráwai sísa ena séna kwayán-únánkwátói uráan-kwaasi náávakena nááwa'iyó súwa'a ¹⁴ kemá sé'a anóndakoo kemá íma ísaraumpo emá ísaraane séwánana kwemá séna miwímá anón-umbaima tíméwasa Áánútumba íma auwésa asiramái méraawe. unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai puwúwana naaemá kunkáimba pósa kwayán-únánkwátóiraamba úmaresa kawé'á umái máyáawe. ¹⁵ mindáyavesa Áánútu kawááin-avaona aúrampa'a mésa aaváyaavimba eénáinka'a no'wáámba kwenópa'a kwená mayái mayái'-mayai'a kwéowe. kawááin-avara'a máyáiwai miwí tapáinana ¹⁶ íma ókwara'a táái tinkéna nontáváígwará'á íma tinkáinana miwí tine'á íma aa'á kéné íma koko'á ínasa kawé'á umái ménaaowe. ¹⁷ kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kawááin-avaona avumpimbá máyáimba póna miwír'á

kárákwiyena tí'maena kawe'-nómpá'á mótinkainasa minkáwé'-nómbá nésa maí'mai'a ónááowe. Áánútu miwí ti'numá uwátiyuwainasa íma ivi'á táiyana moórá-yantaa'a íma aáváán-tuwáiyamba kawe'á umái ménaaowe anón-kwaasivinkemba moóráwai simásímakaiye.

8

naae-sanomba tátukain-kwasai.

¹ simásímatuwowana sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai naae-sanomba tátuwowana kwíyómpa'a sáwiyanka'a íma aai sésa íma túwaai kwésuwa'a ² awánaawanda Áánútu aúranka'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a avakaeté máyówana moóráwai avakaeté-uwiremba timúwasa maisorésa máyówana ³ moóráwai kwíyómpaken-kwayo'na'a kawááin-avaona egwaa'á taména áséi-kwiyumba ún-kanama agáyón-taareira'a taména óntanko áwí'a kóri-ontandei úmakon-taave'a torówana áséi-kwiyumba ún-kanama agayáinkwáe séna sáwíva-kanama aména séna Áánútuna kwaási kwempá'ó námúnaamo kwésen-ainkwara'a kwéisaiye súwana ⁴ tátokon-taavepimba agaimarówana úmúmba iyúwana Áánútu iséna kwená kwaási námúnaamo sun-áinkwára'á isówana ⁵ minkákémbá mintáávé'á mairéna taareirákémbá iráámba maimái mintáávépímbá marówana iramá kówana marapá'á tuwówana kwíyónaai kwésuwana awairái kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima taráiyé.

avakaeté-uwirenkona kwaasái.

⁶ maríma tówasa minkákémbá minávákáété-kwayo'narawa'a kwíyómpakewai uwiremba tuvuwíyanesa to'mayaa uwaná ⁷ aivakéwai uwiremba tuvuwúwana kaaígwará iragwára naaegwára'á tuwówana marapá'á kuména moórá-ayampa'a maragwára taaigwará amápa'a owáigwára'á iramá kagúwana kaer-áyámpá'á taaigwará maragwára'á kawe'á uráiyé.

⁸ úwana miwá ánaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana anón-tantaa'a omákaantantaa'a iramá kamái kará'maena uwí-nómpímbá kumúwana kaer-áyámpá'á kawe'á úwana moórá-ayampa'-nomba naaeráámbá úwana ⁹ mináyámpá'á máyówai amápa'a púwúwana nompí-sípí amápa'a tawísímai ánásasukaiye.

¹⁰⁻¹¹ ánásasuwowana minkáé'nárai tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana oómbó kúraráantemba anón-oko áwí'a ikaa'á vain-ó'an-iyé suwaná kwíyómpakemba kásímaena nompákwára nonayumpinkwára'á kumúwana mindómbá ikaa'á vówana kaer-áyámpá'á nombá kawe'á úwana moórá-ayampa'a nombá ikaa'á vówasa sáwíva-kwaasi nésa pukáawe.

¹² púwúwana minkáúmbónárau tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwana aaváúmá kwíyómba o'á kaer-áyámpá'á kawe'á úwana moórá-ayampa'a túnkuwana aaváyaavinkemba sán-karéna aaváúmá toráétáapa'a marówana túnkena no'wáán-avuntamba sán-karéna eénáínka'a túnkena mirá úwa'a ¹³ awánaawanda anón-eyontaanko sanaan-úramba araravámaena kwénaaena anónka'a séna kaumbo-sáwí-méyámbá marapá-kwáásítópa'a kuména kwíyómpakemba kaumbónárau úwoi máyáamba pósa mindáraumo uwírembo tuvuwíyana marapá-kwáásítópa'a sáwí-meyamba kumíniye súwa'a ísaraumne.

9

¹ isááwánana minéiyáíndárau tínaaemba moóráwai uwiremba tuvuwúwa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-o'a kásímaena marapá'á kunkón-okomba moóráwai kíma aména maipímbá avéumba íma kwáyom-baikaken-kima amúwana maimaéna ² mimbáíkoná ontá tisuwówana kígauomo ésamo agáyáawanamo anón-umumbo intembá mimbáípinkémbá iyéna aaváúgwára kwíyónkwara'a mói úyatuwowana ³ minúmúmpínkémbá a'nórímbá marapá'á kuména taairaaú'ó

kavúwówanamo títemo intembá miná'nóríntónkó mirán-ásíráyámbá torówana ⁴ miná'nóríntóntávéna moóráwai simátimena séna taaigwará owáigwará karaan-tantáákwará'á íma né'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a agaimakáan-kwaasi íma tiyé'a Áánútuna aúvái túwayaanka'a íma agaimakáan-kwaasi tíyáaro. ⁵ íma puwígwaívo íma anónka'a tiyé'a éva'aasei-kwiyonka'a tiyáiyana tí'a íno. taairaaú'ó kavúwówanamo títemo intembá mirá tí'a íno. ⁶ minkánáávimbá títe ínasa puwónaumne síyambanivo puwónááon-amba avakáá uwááesa túvamai ménaaowe siráíye.

⁷ súwa'a awánaawanda miná'nóríntónkó moórá-poigo áwí'a ósínkaan-a'norintomba mésa áái'o tiyáiyanesa to'mayaa ésa kwaásiraan-toi'a kwáyowasa ti'nómpímpá'á óntanko áwí'a kórinei úmakon-kanumo'a kwirówana ⁸ miwí ti'nóntáu ayáatáá'a aarai ti'nóntáuraamba úwana miwí túwááyaamba asirayámbá anón-iyanti túwááyaankaamba úwasa ⁹ tíntaara'a asirayán-kwéú'á kausokésa áái'o tiyánáesamo tiyáántámbo taan-tembá miná'nóríntónkó tiyóísántámbo kwétesa ¹⁰ miwí timéraampa'a kwaivain-áwááyaankaamba ésa kwaásimo vaawanamó títemo intembá éva'aasei-kwiyonka'a mirán-ásíráyámbá tokáawe. ¹¹ miwítí anóndako avéúnyaaí-maika'a kárákwirawai áwí'a Yútaa-kwaasi táávinkemba Ípíru-aimpinkemba Ápátono suwasá Kíríki-kwaasi táávinkemba Ápóriyono suwaná mináwíkóná ááimba sáwí'a umásúwáiwaiman-íye siráawe.

¹² kemá Yóni awáné'a sé'a aiva-sáwí-méyámbá ánásaimba póna kae-sáwí-méyámbá kwáyáimba póna paáriníye kemá Yóni súne.

¹³ kwíyómpakendarawa'a éva'aaseinarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwana Áánútu aúranka'a kóri-ontandei úmakon-taareira'a évarevar-ayairakemba aagówé su'mai súwa'a isááwánana ¹⁴ minkwíyómpákén-kwáyó'ná'á uwíremba tokówaintavena séna anón-donko áwí'a Yúvérétisi-nompa'a kwíyómpaken-kwayo'narawa'a éiyaimba ándávakemba ayútinkao súwasa ¹⁵ amu'ma'máesa kwéiyuwana minkánáá túwana ayútinkowasa kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tínkamonasaya puwígwaé sésa kuwasá ¹⁶ áái'o tiyánááon-kwaasi ósin-arósáanumpimba kun-kwáásímó táámpomba sáwíva'a 200,000,000 kwaasiman-owe isé'a ¹⁷ kaainkáání'a umái awánaawanda sáwívar-osin-arosaanumpimba máyón-kwaasi tíntaava-kweu'a naaeyayáné sokóne terávuwe mirán-kwéútómbá araa'naanurówa'a awánaawanasa ósin-ti'nóntómbá anón-iyán-a'nonkaamba asirayán-tí'nóntómbá kwáyowana tóipinkemba iramá kénéa úmúmba éna sáwí-kwiyumba kwéena mirá kwéuwasa ¹⁸ kaer-áyámpá'ó máyón-kwaasi tiyuwésa moórá-ayampa'o máyón-kwaasi tóipinken-tantaa'nei tínkamuwasa pukáawe. ¹⁹ minósíntómbá íma tóipine su'mai asirayámbá torésa timéraampakwara'a iraankavayaan-á'nónkáámbá asirayámbá tokésa kwaási vowasá pukáawe.

²⁰ vowasá púwúmbanivo túvamaimo máyón-kwaasi miwítí sáwí-mayaima íma tuwésa kwaántá-kwaasiyonti imáyáa mósá marésa ó'on-o'on-ontandei taainéi úmakon-tantaatavesa kesí ísóigowe sésa íma aúramba awánéna íma aái iséna íma kwénaaintantaakontavesa kesí ísóigowe sésa imáyáa mósá ma'maé kwéiyesa ²¹ miwítí sáwí-mayai íma tuwésa tínkamuwamosamo púwóni'a uwasá pukaa'á kwéagayesa uwaa'á kwévesa aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné ó'on-o'on-tantaakwarar-umoyane kwéesa mirá úmae iráawe.

10

sáwíyan-kwandaaiigona kwaasái.

¹ mirá úmae iyúwa'a minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a asirayáwái kwíyómpakemba kuména ainánkó káátarowana a'nónká'á osámbá tawenówana aaváúmó kumperénamo aúgáyáagayaamo intembá óikakemba mirá

kwéuwana naamayáánkakembo iramó kwégaintemba mirán-áísámáimá kwáyowana ² sáwíyan-kwandaai arírámai ayáámpimba tokéna ayáánúrappar-aisamaima uwí-nómpimbá támarena ayáánépar-aisamaima marará'á támarena ³ kwaási inkáíséeraan-kwa'a túwana kwíyónaai avakaetéra'a súwa'a ⁴ avakaetéra'o kwíyónaaimo sún-aimba aúváivimba agayánáe kwéowanana moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna mináimbá aúpá'á kwáyáivo íma aúváivimba agayaaó súwa'a ⁵ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'na'a moóra-aisamai marará téna moóra-aisamai táá'mai uwí-nómpimbá ténamo úwai ayáamba mósá tuwéna ⁶ Áánútuma aasiyaasí maí'mai'a íníwai aúranka'a kwíyóne mivá'á kwáyáin-tantaare marawé mivá'á kwáyáin-tantaare uwí-nóné miwán-arumpimba kwáyáin-tantaare úmakowai aúranka'a asiramái séna íma ókwarata amu'maránaunanaya paárinin-kanaama kwétiye. ⁷ naaóvá'á Áánútu kwená kwayó-kwáásí kwenáái simátímakowaiyavena séna aúpá'á tukáunda-aimba paáriníye siráimba ava'moraénarawa'a kwíyómpakendarawa'a uwíremba á'a tuvúwómbo póna tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwínana mináimbá paáriníye siráíye.

⁸ minkákémbá kwíyómpakewai simásímakowai simásimena séna moóra-aisamai marará téna moóra-aisamai táá'mai uwí-nómimbá ténamo iwái ayáámpinkemba sáwíyan-kwandaai aríráyokaimba komayaaó súwa'a ⁹ kwenópa'a kwé'a sé'a sáwíyan-kwandaai simiyó séwánana séna maimái naaó. enóipimba taakáámbá ínana enarumpimbá ikaa'á váníye súwa'a ¹⁰ minkwándáái maimái násuwaawanana sóipinkemba taakáámbá úwana sirumpinkémbá ikaa'á vówana ¹¹ minkákémbá simásimena séna moórágwara'a Áánútun-ai simátiminyone. ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwéesen-kwaasiye kawáá-kwáásígwáraré Áánútumo ínín-aimba simátiminyone simásímakaiye.

11

Áánútun-ai simátímakeayan-kwasai.

¹ simásímatuwowana moóráwai naambó agambatuwésamo on-ándámá siména séna Áánútuna mono'-námbá koagambaré póimo tuvú'máimo agáyáan-ontantaarei koagambaré Áánútuna imáyáa kwéon-kwaasi táámpe ² ánivo naamáúva'a íma agambaré ivá túwénasa úwoi-kwaasi íma Áánútuna kwaási tésa minkáwé'-náópa'a sáwí'a úmae iyónááomba kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba maisuwésa ánásanaaomba mindáyavai naamáúva'a íma agambaraaó. ³ kae'nárai asirayámbá timé'a tí'maráanasarai kwésarai tirumbá kwéoyantavesarai avután-únánkwátói urésarai 1,260 kanaara'a kesáái árai'a simátíma'maesarai iyóyááoiye simásímakaiye. ⁴ Ísóigo marará'á kárákwiraiwai aúranka'a kae-táimá mintáígó arampinkémbá masawémba kwéatiyen-taima kwáyáísana mintáígóná ááimba minkwáásírái óye. Ísóigo aúranka'a kaer-ómbá kúra'maraisana kwáyáísana minónkóná ááimba minkwáásírái óye. ⁵ minkwáásíráiyávésamo sésamo sáwí'a umátinkanae síyanamo éna mindárai tóipinkemba ira-ausankó miwítí namuro-kwáásí kavuwíniye. minkwáásírái sáwí'a umátinkanae síyawai mirámó iyamba kavuwínasa puwónááowe. ⁶ Áánútu mindárai asirayámbá timúwasarai aa'á íma tíno síyanaraimo éna Áánútun-ai kwésimatimíyan-kanaavimba íma aa'á tíniye. nonkóntávésaraimo naae-nómbá auvuwómó síyanaraimo éna mirá íníye. tí'a ínomo sésarai amápar-umbai-yantaa'a kwaásitopa'a tínor-aimo síyanaraimo éna mirá íníye.

⁷ mirá ínasarai mindárai Áánútun-ai simátímatuwaiyana avéúmbó ímo kwáyáim-baikakewai téna áái'a tiyéna usáyaaitainasarai puwíyana ⁸ anón-daopa'-marupa'a

mindárai túma kwéniye. kentí Ísóigo taaira'á pukáipa'a mindáoiko áwí'a aúpa-kwí'á Sótómu-naopare Ísípi-naopare mivá'á mindárai túma kwáyainasa ⁹ ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasiye tóyo esa mindárai túma taawánésa sésa íma utaró kwésiñana kaumbo-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái íniye. ¹⁰ Áánútun-aaí simátímakaayandarai marapá-kwáásiyávésarai sáwísawaa kwéowe séyááoyan-ainko tirumbá sáwí'a íniye. mindáyavai mindáramo puwóyááoyantavena tirunkó kawé'á ínsa aamoí ésa amápa-tantaa'a kwenamín-kwenamimba ónááowe. ¹¹ minkáúmbó-táwai umái éiyainkomba kwáyá'wái Áánútu mindárai táama timínasarai usásinesarai méyasa tuwánésa táátavai íyana ¹² kwíyómpakemba moóráwai anónka'a simátimena séna maavá'á iyókaiyo sínasarai ainámpímbá iyíyasa kentí namuro-kwáásí tuwánáiyana ¹³ mirá-íya-tawai anóm-barima táinda anón-daopa'a avaréiyain-ayampa'a úwoi máyaiyasa moóra-ayampa'a naambá tawisínaawisi umái sáwíva-kwaasi 7,000 kwaasi puwíyasa úwoimo túvamaimo máyaiyan-kwaasi tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa Áánútuntavai kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé sénááowe.

¹⁴ kemá Yóni mirán-kááíní'a awáné'a sé'a mirá umbá póna kae-sáwí-méyámbá ánásowana naaé-sawi-meyamba sáwíyanka'a tíniye sune.

naaén-uwiremba tuvúkáin-kwasai.

¹⁵ minkákémbá kwíyómpakendarawa'a ava'moraénarawa'a uwíremba tuvúkáawana miwí tínaaemba moóráwai uwíremba tuvuwúwa'a isááwánasa kwíyómpa'a sáwívarawai sésa marapá-kwáásír'á kawáá uráawai ánásaawasarai kentáásí Ísóigoe usásinankaiwaiye aasiyaasí

kawáá úmae iyóyááoiye

¹⁶ suwasá moóra-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasi Áánútuna egwaa'á kawááuwai máyón-ayampa'a mésa aísamaivimba kívaíresa kwená imáyáa ésa áwí'a mósá marésa ¹⁷ sésa

Áánútu Ísóigoo amápar-asirayamba tokáandawai aiva'á mé ívékwara'a máyaandawai e sáwívar-asirayamba toké kwaásira'a ááimba ásámai kwégawaa ónda póta súwiya kwésune. ¹⁸ amápa'-maravaken-kwaasi embá áwáá'a kwéaeewa ívé'a miwímó áwáá'o tiyíniyonda-kanaama kwétiye. pukáan-kwaasi miwí táái tísaá umai isé ená kwayó-kwáásí enáái simátímakaawaiye anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye miwí ená imáyáa mósá marésa enáwí'a mósá máraáawaiye kawé'-méyámbá timé marapá'á sáwí-mayai mairáawai sáwí-meyamba timíníyone

siráawe.

¹⁹ suwaná minkákémbá kwíyómpa'a Áánútuna mono'-nánkóná ontá tigúwa'a awánaawanda mimbónó'-númpá'á kawé-ánáveumba kwáyowana naaóvá'ó Áánútumo Mósesimbo simámakon-amaambo siyáánkai-amaambo óntan-kwandaaira'o agaimái mimpímbó makón-anaveumba awánaawanana kwíyónaai kwésuwana tawáomba kwéuwana anón-awairai kwésuwana anóm-barima kwétowana anón-kaiyaramba kwégumuwana mirá kwéuwa'a awánaraumne.

12

aaraigónté arááínkóntéi kwaasái.

¹ awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-umasítai'a maarán-úmásítái'a éna moóra-ininko máyowana aaváúgó kwená unáánkwátóiraamba éna áúgomba ánáan-kwirowana máyowana kwíyónko aísamai-andampa'a kwáyowana a'nómpímbá kánumo'a kwáyowana minkánúmópímbá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-o'a kwáyowana ² ámúkwara'a máyowana kwená kanaamá túwana

iyámpói ankáindayavena áí'a úwana kwáá'a túwana ³ minkákémbá kwíyómpa'a moórá-umasitaikwara'a éna kwaási agaráátinkai-umasitai'a maará éna arááímbá anón-araaimba ména naaeyayán-áúgwárá'á ména avakaeté-a'nomba kwáyowana a'nómpínkémbá siyáánkai-awaayaamba kwáyowana usáyaaitaraiwaina kánumo'a avakaeté-kanumo'a a'nómpímbá kwáyowana ⁴ kaer-áyámpákén-ó'á tuwéna moórá-ayampaken-o'a améraandei kwiyúmai awéntayuwowana marapá'á kumúwana iyámpói ankánín-ininkona egwaa'á ména ankáína'a tuvú'-nasuwánáe séna máyowana ⁵ inaamaíyámpói marankówana anón-éna amápa'-maravaken-kwaasira'a asiramái kawáá ínín-iyampoi marankówana Áánútu kárákwiyinintavena miníyámpói ááéma mósá tavímairena kwemá kawááín-avara'a móankowana ⁶ minínínkó inkaiséna kavóná-marava'a kwéna Áánútu kwentávéna to'mayaa umánkanaumne sirópa'a koména ayáátááka'a 1,260 kanaama komáyowana Áánútu kawáá uráíye.

⁷ kawáá úwasa kwíyómpa'a áái'a tiyésa Áánútuna kwayó'nárawaka'a kárákwirowai áwí'a Máikeri kwemá kwená kwayó'náraware arááínkówé kwená kwayó'náraware áái'a tíyówasa ⁸ Máikeriye kwená kwayó'náraware usáyaaitesa kwíyómpakemba arááínkówé kwená kwayó'náraware kwatuwésa ⁹ anón-araainkomba awéntáyukaawe. naaóvá'á marapá'á irankavayaambá aúkéna kwenáwí'a Sáátááni póna marapá-kwáási kampar-áímbá simátíma'maena kwéiyisasa árai'a siyé kwésewana kwaási simái sáwí'a kwéumatiyuwaiye. kwenté kwená kwayó'nárawate tuwétayuwowasa marapá'á kunkáawe.

¹⁰ kúmúwa'a isááwánda kwíyómpa'a moóráwai anónka'a séna

Áánútu aúranka'a ména kentáásí kwaásiyavena sáwí-kwaasiman-owe kampa'á símae iráiwaimba awéntayuwaisana marapá'á kúmísana póna Áánútu Sáátáánigo tátokaimpinkemba kentáá mégwésiraiye. kentáará'á kawáá éna asirayán-úrandako póna mégwésiraisata awánaraumne. Áánútu ai'marówana marapá'á kunkáiwaina asirayántá awánaraumne. ¹¹ Ísu sipisípi-araakaawai miwítí sáwí-meyamba mairáiwai puwúwana kwená naaemá kunkáimba pósa Áánútun-aaí arupí umái simátíma'maesa kwéiyesa sínkamiyata puwúnavo-imayaa íma umbá asiramái mésa Sáátáánigomba usáyaaitaraawe. ¹² keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawai mináántávé'a imáyáa é'a aamoí oró. ánivo Sáátáánigo marapá'á kumbéna sáwí'a kwéimba pó'a marapá'á uwí-nómpá'á máyáan-kwaasi sáwí'a umái ménaaowe. Áánútu Sáátáánigomba tuvuwínín-kanaama sáwíyanka'a tínimba póna Sáátáánigo iséna áyántavena kwéiye kwíyómpakewai siráíye.

¹³ súwana minarááínkó áwí'a Sáátáánigo imáyáa éna kwíyómpakemba suwéntayuwaisa'a marapá'á kumbáyaumne séna inaamaíyámpóimo maránkaron-ininkomba kwa'maéna kúwana ¹⁴ arááínkó minínínkómbá tuvúwívo séna Áánútu anón-evontaanko ayóíráámbá kae'á amúwana araravámaena kavóná-marava'a kwentávénamo to'mayaa umánkaropa'a kúwana Áánútu kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyomba kárákwiraiye. ¹⁵ arááínkó minínínkómbá kwa'maéna ói'a káá'maena nombá umpíyankaanana maya'maéna kówinkwae séna kwa'maéna kúwana ¹⁶ maragó áwa'naa ena kweyááríka'a maramá kitúwana kwenóipinken-donko mimpímbá kumúwana ¹⁷ arááínkó minínínkómbá áyántavena umánkena imáyáa éna séna kwenaráá'maatemo é'a áái'a tiyánaumne-imayaa uráíye. kwenaráá'maa'a miwí Áánútun-aaí ísámai kawé'á ésa Ísu siráin-aimba simátíméwaiman-owe. áái'a tiyánaumne séna uwí-nón-awampa'a to'mayaa umái méraiye.

13

anón-avaa-kwankona kwaasái.

¹ máyowana awánaawanda moórá anón-avaa-kwamba uwí-nómpínkémbá iyéna avakaeté-a'nomba kwáyowana áwááyaamba a'nómpínkémbá siyáánkai irówana usáyaaitaraiwaina kánumo'a siyáánkai mináwááyaámpímbá kwáyowana Áánútuntavai simái sáwí'a umánkaron-aimba a'nómpínká'á agaimái kwimakówana ²⁻³ kwemá anón-avaar-iyankaamba ména aísamaima anón-iyanko aísamairaamba kwáyowana ói'a aváár-íyán-óikaamba kwáyowa'a awánaawanana ááéma moóráwai puwínkwáe séna tuvuwúwana urón-karevu'a kawáúgun-avima kwáyowana tuvuwúwana íma puwéna úwoi máyowana arááínkó kwená asirayámbá aména simáména séna marará'á kawáá úndava'a kawáá uwo súwasa amápa'-maravaken-kwaasi awánésa táátavai ésa kentáásí anóndakoman-iyé séna kwenarááíma kwarésa ⁴ arááínkó anón-avaa-kwankomba asirayámbá ámakontavesa arááínkóná imáyáagwara'a mósá marésa anón-avaa-kwankona imáyáa mósá marésa séna anón-avaa-kwanko usáyaaitaraimba pósa íma kanaán-umai áái'a tiyamánkanaaowe siráawe.

⁵ suwaná Áánútu mináváá-kwámbá érankowana ména kwenáúma maimaé kwéiyena Áánútumba simái sáwí'a kwémankowana kaumbo-ímá umái ava'moraé-kwiyoomba Áánútu érankowana ména ⁶ Áánútumba simái sáwí'a umánkena kwenáwí'a simái sáwí'a kwéena Áánútumo máyáipa'a simái sáwí'a kwéena kwíyómpa'o máyáawai simái sáwí'a umátinkomba isááwánana ⁷ Áánútu érankowana ména Áánútuna kwaásiye áái'a tiyamái kwéusayaaitena amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye amápa'-maravaken-kwaasirare kwégawaa úwasa ⁸ amápa'-marava'a máyón-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe. Áánútu maramá íma tarórunka'a sipisípi-araakaawai kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai pukáiwai kwená aúváívimba maí'maí'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimakáivo mináúváívimbá túwí'a íma agairáin-kwaasi anón-avaa-kwankona imáyáa mósá makáawe.

⁹ kemá Yóni súnda isáawai pó'a mináímbá isámai kawe'á oró. ¹⁰ ándáva'a mótkanae sésamo ésa mirá ónááowe. tínkamónasa puwígwaé sésamo ésa mirá ónááowe. mindáyavesa Áánútuna kwaási íma Áánútumba auwé'a kwenká'á aráápamai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹¹ minkákémbá awánaawanda moórá-avaa-kwamba maravínkémbá iréna sipisípi-araakaamba umái ména a'nómpínkémbá kaer-áwááyaámbá kwáyowana amósámba arááínkó amósánkaamba éna ¹² ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ména asirayámbá kwenkákémbá kwémaena mayáímá kwémaena amápa'-maravaken-kwaasiyavena séna anón-avaa-kwankona imáyáa mósá máraaro séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena ké'naan-avaa-kwankontavena mináímbá séna ¹³ ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena séna kwíyómpakemba iramá kumuwó súwana kwaási túranka'a kwégumuwana ¹⁴ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena marapá-kwáásí sáwí-ampa'a tavisímái mégwétiyuwena simátiména séna anón-avaa-kwanko áúwawakaani'a úmaraiyana kwenáwí'a anómba íno séna ááémo moóráwaimo puwínkwáe séna tuvúwúwana úwoi máyowaintavena mináímbá súwasa iséna mirá uwaná ¹⁵ Áánútu érankowana ména ké'naan-avaa-kwanko áúwawakaani'o úmarówaimba ááma amúwana aái séna kesí imáyáama íma mósá makáawai tinkamiyasa púwóro súwasa mirá kwéuwana ¹⁶ maravínkémbá usaráiwai asiramái súwasa anón-kwaasiyeúwoi-kwaasiye óísankwara-kwaasiye óísaniyaain-kwaasiye úwoi kwénaun-kwaasiye ó'owiti mayáímá kwémaesa meéyámbá ímo kwémayon-kwaasiye miráumai-kwaasi anón-avaa-kwankona aúváí agayésa évaka'a túwayaanka'a agáyówasa évaka'a

tiyáánka'a agáyówasa ¹⁷ évakarawai mináváá-kwánkó áwí'a agáyówasa évakarawai náámpaamba agayésa mindáámpáánkóná ááimba kwenáwí'a agaimárón-kwaasi toómbá meéyán-uwasa ímo mirán-áúvái agaimárón-kwaasi íma toómbá meéyán-uráawe.

¹⁸ kemá Yóni sumpo mináimbá kawe'á umái imáyáa oró. kawer-ímáyáágwára-kwáásí mindáámpáánkóná ááimba isánááowe. mindáámpáámbá kwaásigontavaiman-iyé. mindáámpáámbá 666 iye kemá Yóni kwésune.

14

aúná-ima siráan-kwasai.

¹ minkákémbá awánaawanda kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai moóra-omaka'a minómákó áwí'a Sáiyono-omaka'a máyowasa kwesé sáwíva-kwaasi mésa kwenáwíre avowán-áwíre túwayaanka'a agaimakón-kwaasi 144,000 kwaasi máyówa'a ² isááwánda kwíyómpakemba nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaai sintenkáámbá kwésuwana sáwíva-kwaasimo uwírembo tuvúwówanamo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa ³ kawááin-avaona aúrampa'a mésa éiyaimbo túvaimo máyówai túrankare anón-kwaasi túrankare mésa aúna-ima kwésesa marapá-kwáásívinkémbá Áánútu meéyámbakain-kwaasiye su'mai mi-144,000-kwáásí minímá kanaán-umai kwésesa ⁴ miwímá íma aarai-úmóyámbá kwéesa arupí umái mésa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aráái kwégwarowana kwemá kwaásivinkemba meéyámbarena Áánútuntavena séna miwímá kesí kwaásí ésa ená kwaásigwara'a ombá pósa naaémba ó'on-o'on-kwaasi mirá ónááowe kwésuwasa ⁵ miwímá íma kampar-áímbá kwésesa miwívímbá íma sáwí-aimba kwáyowai mináúná-ímá suwa'á ísaraumne.

kwíyómpaken-kwayo'narauti kwaasái.

⁶ minkákémbá awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nako sanaan-úramba arar-avámaena áséi-kwasai kwaíkwaí'a ínín-kwasai marapá'á máyón-kwaasiyavena amápa'-maravaken-kwaasiye amápar-akun-andaraken-kwaasiye ó'on-o'on-aimba kwésun-kwaasiye ó'on-o'on-kuwara-kwaasiye miráumai-kwaasiyavena simátimindayavena araravámaena kwénaaena ⁷ anónka'a séna Áánútu aaiwimbá maitinkánín-kanaama kwétivo Áánútun-áároi kwéinkaise'a kwentávé'a kwená ááimba ó'oran-aaimban-iyé seró. kwíyómba maramá uwí-nómbá non-úramba taróruaiwaina imáyáa é'a áwí'a mósá máraaro kwíyómpaken-kwayo'nako siráiyé.

⁸ súwana kwenánaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai séna anón-daoko áwí'a Pépíróni-nao'a tawisínaawisi umásukaiye. mirá úwasa mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráawe minkwíyómpákén-kwáyó'nákó siráiyé.

⁹⁻¹⁰ súwana minkáé'nárai tínaaembo kwíyómpaken-kwayo'nako túwai anónka'a séna kwaásimo anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'a úmárówaina imáyáawe mósá máraan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyíníye. mináváá-kwánkóná aúvái túwayaankare tiyáánkare agaimakáan-kwaasi Áánútu áwáá'a tiyéna íma sáwíyan-awaa'a tiyínívo anón-awaa'a tiyínasa kwíyómpakemba kawe-kwáyó'nárawa túrankare kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai aúrankare iramá kwégaipa'a sáwí-kwiyumba ún-ontamba agaimakáipa'a mésa tite kwéinasa ménaaowe. ¹¹ iravínkémbó úmúmbó iyíntemba aasiyaasí tite úmae iyíníye. anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe mósá kwémaraawai mináváá-kwánkóná aúvái tine'á agaimakáawai íma aagándésa aasiyaasí tite úmaena iyíníye.

¹² kemá Yóni sumpo Áánútuna kwaásí ísáaro. Áánútun-aai kwétagwiyave'a Ísuwe aráápamai máyáawai asiramái máéro kemá Yóni kwésune.

¹³ minkákémbá isááwánda moóráwai kwíyómpakemba simásimena séna maanáimbá aúvái-kwandaavimba agayaaó. ívékwara naaénkwara'a Ísóigowe tarúmai máyáawai puwíyanamo éna Áánútu kawe'á umátinkaniye. Áánútun-amanko simásimena séna mináimbá árrair-aimban-iye. ívé'a mayáímá kwémaesa naaémba aagándésa miwítí mayáívínkémbá paárinin-tantaa'a miwívá'á kwéniye simásímakaiye siráiyé.

kwaásiyavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹⁴ súwa'a awánaawanda moóráwai kwaási-úrandakoraawai kwayán-áínánká'á ména a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a kóri-ontandei úmakon-kanumo'a kwáyowana ayáámpimba áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówana ¹⁵ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako kwíyómpa'-mono'-naumpakemba kunákárúwena ainánká'á máyowaintavena anónka'a séna marapá-tómbá kareparáivo toómbó akaráníyondakanaama kwétivo kaetám-bánkárá'á toké akaraaó súwana ¹⁶ ainánká'á máyowai kwená kaetám-bánkárá'á tokéna mintómbá ákákaiye.

¹⁷ akarówana mimbónó'-náúmpákémbá ánaaembo kunákárúwowai kwegwárá'á áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokéna máyowana ¹⁸ moóráwai kwenánaemba kwíyómapaken-kwayo'nako irará'á kárákwirowai póimo tuvú'máimo agáyáan-ontan-taareirakemba kunákárúwena áwááiyemo tóm-bankara'a kaetám-bánkárá'á tokówaintavena anónka'a séna marapá'á ándá-aramba ávun-kaivo ená kaetám-bánkárá'á toké minándá-árámbá akaraaó súwana ¹⁹ iséna minándá-árámbá kárámai makáiyé. aísamaivimbo makénamo mapamínanamo anombó kumínanamo uwínín-ayampa'a makáiyé. minándá-áránkóná ááimba sáwí-kwaasimo éna Áánútu anón-awaa'a tiyéna ándá-arambo mapámintemba mirá éna ²⁰ ándá-aramba mapánkon-ayampa'a anón-daokona awámpá'á mináyámpákáámbá kwaási tuvúkaiye. ándá-aranombo kúmíntemba miwítí naaemá kuména kavirayán-dónkáámbá kumeéména kwaási kwénawikena ayáátááka'a kunkáiyé.

15

avakaeté-sawi-meyankona kwaasái.

¹ kumúwa'a awánaawanda kwíyómpa'a umásítai'a éna kwaási agaráátinkai-i'a úwana sáá'a kówana avakaeté-sawi-yantaa'a kwáyowasa kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a mésa misáwí-yántáá'á timíyanesa kwéesa minávákáété-sáwíméyámbá tímatuwaiyanamo misáwí-méyámbó ánásagwinanamo éna Áánútuna áwáá'a ánásanimba awánaraumne.

² awánaawanda nonkwaaúnkáámbá ságayamba kwáyowana évaka'a iraráámbá kwégowasa mindón-awampa'a kwaási mésa íma anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe íma mósá kwémaraawai kwená náámpaamba tine'á íma agaimakáawai anón-avaa-kwankomba usáyaaitarowai máyówana Áánútu uwíremba tímakowasa tokésa mésa ³ imá sésa Áánútuna mayái-kwáásígó áwí'a Mósesinte kentáásí sáwí-meyamba mairáiwainte imá simátinkesa maará sésa

emá Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáandawai ená mayái ó'oram-bayai kwémayaanda awánéta sáátavai kwéunaya emá amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá uráandawai ená mayái arupí umái kawe'á umái kwémayaane. ⁴ Ísóigo ewé su'mai ó'oran-kawe'a umái aoka'á máyaandawaimba pósa amáparawai enáároi inkaisésa ená ááimba ó'oran-aimban-iye sénááowe. ená kawe'-máiyé su'maimo kwémayaanda paáruraisasa kwéawanesa amápa'-maravaken-kwaasi enópa'a tésa ená imáyáa enáwí'a mósá maránááowe non-awámpá'á máyówai minímá siráawe.

⁵ suwa'á minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a mono'-náúmpá'á Áánútuna aoka'-náúmpá'á ontán-tigurówasa ⁶ kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawi-meyambo timénááowai mináóká'-náúmpákémbá kunákárúwesa kwayán-únánkwátói sугáyaagaya ún-unankwatoi urésa tintaara'a terávu-timur-anda urésa máyówasa ⁷ éiyaimbo túvamaimo máyówaivinkemba moóráwai avakaeté-taave'a tímúwasa mintáávépímbá Áánútu aasiyaasimó maí'mai'o íníwaimo áwáá'o tíyín-tantaa'a kwáyowana ⁸ naaúmpa'o úmúntemo intembá Áánútuna mono'-náúmpá'á kwená asirayánkówé kwená ó'oran-aainkona ságayankowe anómba úwasa kwaási íma kanaán-umai mindáúmpá'á kwéiyesa avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-sawimeyamba tímatuwere sésa mindáúmpá'á íma iráawe.

16

Áánútu áwáá'a tíkain-kwasai.

¹ minkákémbá isááwánda mono'-náúmpákémbá moóráwai minávákáéténárawatavena anónka'a séna avakaeté-taavepinkemba Áánútu áwáá'o tíyín-tantaa'a marapá'á ayáúsuwaaro súwana ² minávákáéténárawapinkemba aivakéwái kwená táavepinkemba marapá'á ayáúsuwowasa anón-avaa-kwankona aúvái tine'á agaimakésa kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáa mósá makáawaitopa'a anón-karevutomba túwawaapimpa'a kówana títe uráiyé.

³ úwana kwenánaaembo máyowai kwená táavepinkemba uwí-nómpá'á ayáúsuwowana uwí-nónkó púwín-kwaasigona naaeráámbá úwana uwí-nómpínkénkwámbá putásaraiye.

⁴ putásowana minkáé'nárai tínaaembo máyowai kwená táavepinkemba nonayumpinká'á ayáúsuwowana naae-nómbá aúkúwa'a ⁵ minkákémbá isááwánda kwíyómpaken-kwayo'na'a nonká'á kárákwirowai séna emá kawer-úramba umái máyaandawai aiva'á mé ívékwarara'a máyaandawai misáwíméyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane. ⁶ ená kwaásiye enáái simátímakaawaiye tókamuwasa pukáantavai naae-nómbá aútínkaraane. mindáyavai kawé'á kwéé miwítí sáwí-mayaigona anondá tímakaane nonká'á kárákwirowai súwa'a ⁷ isááwánda moóráwai póimo tuvú'máímo agáyáan-ontan-tagreirakemba séna

Áánútu Ísóigo amápar-asirayamba tokáandawai misáwíméyámbó tímakaanda kawé'á umái arupí uráane siráiyé.

⁸ súwana minkáúmbónárau tínaaembo máyowai kwená táavepinkemba aaváúrá'á ayáúsuwowana Áánútu érankowana kwaási tine'ó iramó kaintembá aa'á kéné tinepái ó'oraumai kówana ⁹ títe úwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkesa Áánútunopakemba misáwíméyámbá kwétiye sumbánivo miwítí sáwí-mayai íma tuwésa Áánútunopa'a tésa kwená ááimba ó'oran-aaimban-iye íma siráawe.

¹⁰ íma suwaná minéyááindárau tínaaembo máyowai kwená táavepinkemba anón-avaa-kwanko kwaásira'a kawáá urópa'a ayáúsuwowana túnkúwasa kwemá kawáá urówai tuní-áyámpá'á mésa títe kwéuwasa kwáá'a kwétesa timááví túwááyaandei kwéunkaresa ¹¹ títe kwéuwana karevú'a kwégontavai Áánútumba kwíyómpakewaimba simái sáwí'a umánkómbanivo íma sáwí-mayai tuwésa kwenópa'a tiráawe.

¹² íma tuwaná minéva'ááséínárawa tínaaembo máyowai kwená táavepinkemba anón-donko áwí'a Yúvérétisi-nonka'a ayáúsuwowana mindómbá ká'náguwasa aaváú mó usón-ayampa'-marapimpa'a kawáá urówaiti aambá kwíyúntavena mindómbá ka'náguraiye.

¹³⁻¹⁴ mindómbá ká'náguwa'a awánaawanda arááínkó óipinkemba awáímá túwana anón-avaa-kwanko óipinkemba awáímá túwana kampar-áimbó simátímakowai

óipinkemba awáímá túwasa minkáúmbó-áwáígó tirumpimbá kaumbo-táráváá-kwámbá mésa ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaesa Áánútuwemo áái'o tíyénesa amápa'-marava'a kwénaesa kawáá-kwáásí tí'maesa Áánútu amápar-asirayamba tokáiwaina anón-kanaama áái'o tíyénesa tiráawe. ¹⁵ kemá Yóni simátime'a sé'a Ísu séna umóyán-kwáásímó timbó ímo ísaraawanamo tintembá íma ísarenka'a kúmóna simu'marésa unáánkwátói úmaresa máyayawai íma unáánkwátói-iyaintavesa tigaemá ónááowe Ísu siráiyé kemá Yóni súné. awánaawaanda ¹⁶ minkákémbá kawáá-kwáásí tí'maesa moórá-ayampa'a máúpa'a Yútaa-kwaasi tááivinkemba Ípíru-aimpinkemba Áámagétoni-maravare kwésesa torupamá méraawe.

¹⁷ máyówana minává'mórénárawa tínaaembo máyowai kwená táávepinkemba úndámo torópa'a ayáúsuwowana moóráwai mono'-náúmpá'á kawááin-avarakemba anónka'a séna amápa'-mayai ánásagwiye súwana ¹⁸ kwíyónaai kwésuwana awairáí kwésuwana tawáomba kwéuwana anóm-barima téna marapá'á kwaási máyónkakene ívékwara'o máyáankare mirám-bárimá íma kwétena ¹⁹ anón-daopa'a kaumborá'á maramá kítíraa'a uréna tawákaa'a úwana amápa'-marava'a anón-daopimpa'a taw-ísínaawisi úwana Áánútu Pépíróni-anon-daopaken-kwaasi sáwí'a umbá Áánútu imáyáa éna áwáá'a tíyéna miwítí sáwí-meyamba anómba timúwana ²⁰ nonavuvumpa'-máramá amápa'a nawíkasuwowana omátomba arúwáásé umágúwana ²¹ kwíyómpakemba anón-umbai tain-óntánkáámbá kaíyaramba kuména kwaási tínkamuwasa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe. anón-kaaiyaramba anómba sáwí-meyamba timúntavesa Áánútumba simái sáwí'a umánkaraawe.

17

Pépíróni-kwaasi kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹ sáwí'a umánkówana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokówaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a eénánká'á nááin-inimba sáwí-meyamba mayáinda agarááránkáano. minínínkóná ááimba anón-daopa'a sáwíva'-non-awampa'-naopa'an-iyé. ² mindáópaken-kwaasimo ó'on-o'on-tantaa'o sáwí'o ombá amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi mirá uráawe. uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá mindáópaken-kwaasi sáwí'o ombá ó'on-o'om-baravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe simásímakaiye.

³ simásímatuwowana Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana minkwíyómpakéwái sí'maena kavóná-marava'a mósinkowa'a awánaawanda moórá-anon-avaa-kwanko moórá-inimba ayáá'marena ména áúwawaa'a naae-áúmá kwáyowana Áánútumba simái sáwí'a umánkaron-aimba ane'á agaimakówana avakaeté-a'nomba kwáyowana miná'nómpímbá áwááyaamba siyáánkai usarówana ⁴ minínínkóná unáánkwátói évaka'a naae-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoi uréna kwená konaariri-yántáá'á sáwívar-ontamba tuwéna maimái umásokena kóri-ontandei úmakon-don-anama ayáámpimba tokéna mindón-ánávímbá sáwí-yantaare su'mai ógwitena sáwísawaamo uwáiná ááimba mindón-ánávímbá kwáyowana ⁵ aúwayaanka'a agaimakéna séna anón-daopa'a áwí'a Pépíróni-naopa'a eénánká'á nááówai tinówa é'a marapá'ó sáwísawaa kwéowai tinówa úne agaimaréna súwana ⁶ Áánútuna kwaásiye Ísun-aai simátímakowaiye tínkamuwasa púwúwana uwo'aó'-nómbó nésamo uwo'aó'ó ontembá minínínkó tínkamena uwo'aó'á úwa'a awánaawanda sáá'a kówana ⁷ kwíyómpakewai simásimena séna íma áá'a kaíno. mináváá-kwánkó minínínkómbá ayáákaimba avakaeté-a'nomba iráisana siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaiye minínínkónté miwítí ááimba simámenaumne. ⁸ awánáánda-avaa-kwankona ááimba ááéma ména pukáimba póna avéúnyaaím-baipinkemba usásinainana

Áánútu ánásuwaniye. Áánútu maramá íma taróruronka'a maí'mai'a ónááon-kwaasi túwí'a agaimaréna ímo túwí'o agairáin-kwaasi mináváá-kwámbá usásinainda awánésa táátavai ónááowe. ááéma ména pukáimba usásinanintavai táátavai ónááowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

⁹ simásímatuwena séna kawer-ímáyáágwáráwái mináínkóná ááimba isánááowe. minávákáété-á'nónkóná ááimba avakaeté-omaka'a minínínkó méraipa'an-iyé. miná'nónkóná ááinkwara'a avakaeté-kawaa-kwaasin-owe. ¹⁰ minávákáété-kawaa-kwaasivinkemba éva'aasei kawáá urésa púwúwana moóráwai máyáimba póna moóráwai aáno paáréna sáwíyanka'a méniye. ¹¹ mináváá-kwánkó ááémo ménamo pukáiwaina ááimba minávákáété-kawaa-kwaasi tínaaemba kawáá umai méniwai éna minávákáété-kawaanarawakaamba mirá ínana Áánútu ánásuwaniye. ¹² siyáánkai-awaayaamba kwáyáiwaina ááimba siyáánkai-kawaa-kwaasi kawáá-máyái íma mairésa naaémba anón-avaa-kwankona asirayámbá mairésa sáwíyanka'a kawáá ónááowe. ¹³ miwítí asirayámbá kwaásira'a kawáá ónááontavesa mimbórá-ímáyáá ésa anón-avaa-kwankona imáyáa kwarésa ¹⁴ kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaimba áái'a tiyáiyana kwemá usáyaaitena amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai póna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwai póna usáyaaitaniye. tááyena kesí kwaásin-owe siráísasa kwembá íma auwésa kwenaráái kwégwaraawai usáyaaindara'a kwesé ménaaowe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

¹⁵ simásímatuwena séna awánáánda-nonkona ááimba eénánká'ó nááín-ininko máyáin-donkona ááimba sáwíva-kwaasi amápa'-maravakemba ó'on-o'on-kuwara-kwaasi ó'on-o'on-aimba kwésen-kwaasin-owe. ¹⁶ aváá-kwánkóé siyáánkai-awaayaankwarawai awánáándawai eénánká'ó nááín-ininkomba tíyántavesa umánkesa sáwí'a umánkesa unáánkwátói ayú'máyáawana unáánkwátói-iyaaimba máyainasa ama'á násuwesa ayáántámba agaisuwánááowe. ¹⁷ Áánútu misáwí-kwáásí imáyáa timúwasa mimbórá-ímáyáá ésa kwaásira'o kawáá í-ásíráyámbá anón-avaa-kwankomba amésa pósa Áánútuna imáyáavinkení'a íyana Áánútumo siráin-aimba paáriníye. ¹⁸ minínímbó awánáánda-ininkona ááimba anón-daopakewai amápa'-maravaken-kawaa-kwaasira'a kwégawaa-owain-owe kwíyómpaken-kwayo'nako simásímakaiye.

18

Pépiróni-nao'a tawisínaawisi uráin-kwasai.

¹ simásímatuwowana awánaawanda moórá-kwayo'nako kwíyómapakemba kuména anón-asirayamba tokéna kwenanekembá marará'á kusá kwégowana ² anónka'a séna tawisínaawisi uráimba anón-daopa'a áwí'a Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umásuwaisana taraváá-kwántóné ó'on-o'o-sawi-yantaare mindáópa'a máyáísana sáwí-numawe inkáísén-dumawe mindáópa'a máyáíye. ³ Pépiróni-naopaken-kwaasi ó'on-o'on-tantaa'o sáwísawaamo umbá amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa mirá uráawe. amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. amápa'-maravaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaun-kwaasi anón-ontamba mayánáe sésa Pépiróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwakáawe. mindáyavena Pépiróni-naopa'a tawisínaawisi umáguwana kwaási ánásguraawe siráíye.

⁴ minkákémbá isááwánda kwíyómpakemba moóráwai séna kesí kwaásiyono. sáwí'o ontembá mirá ováínivo mindáópa'a túwáaro. miwítí sáwí-meyamba máyáavainivo mindáópa'a túwáaro. ⁵ Pépiróni-naopaken-kwaasi sáwí'a úmae iráamba Áánútu misáwí-yántáá'á imáyáa éna sáwí-meyamba kwétimivo mindáópa'a túwáaro. ⁶ Áánútuwo mindáópaken-kwaasi sáwí'a uráantavai sáwí'a umátinkao. sáwívaka'a sáwí'a uráantavai kaesé-umai sáwí-meyamba tíma'mae iyuwó. ⁷ tirááímo taim-báyáímó kwémaesamo sésamo kawe'-máýáiyá

kwémayaumne sentembá títemo índai'a umátinke tirumbá sáwí'a umátinkao. miwí túma maimaé iyésa sésa amápa'-maravaken-kwaasira'a kawáá úndampo íma ketor-ínínkáántá umái méta ivi'á tánaumne siráawe. ⁸ Áánútu Ísóigo aaivimbá kwémaitinkaiwai amápar-asirayamba tokáimba póna mimbórá-táwai sáwí-meyamba timínasa évakarawai puwíyasa ivi'á kwétaiyana ayawaimá kwétainasa puwíyana mindáópa'a iramá kágwiniye siráiyé.

⁹ simásuwena séna amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiyomba Pépíróni-naopaken-kwaasiti sáwí-amba kwarésa ó'on-o'on-tantaa'a sáwí'a uráawai mindáópa'a iramá kánín-umumba awánésa toikampóí'a urésa ivi'á tánááowe. ¹⁰ miwítí sáwí-meyamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéiyé. asirayán-dáópa'a isaná mimbórá-táwai sáwí-meyamba tiráiyé sénááowe.

¹¹ síyasa Pépíróni-naopaken-kwaasi óísamba íma meéyán-unkakémbá pukáantavesa mindáyavai amápa'-marava'a óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi ivi'á tánááowe. ¹² miwítí óísamba tíma'maesa kwénaaon-oisamba anón-ontamba tuwésa kawer-óntámbá ó'on-o'on-ontamba meéyán-uraan-ontane kawer-únánkwátói évaka'a sokón-unankwatoiyé évaka'a naaeyayán-únánkwátói taaimá kawe-kwíyúmbá ún-taiyé évaka-tantaa'a póáwááyandei ésa taainéi ésa naaeyayán-óntándéi ésa asirayán-óntándéi ésa kaawai-óntándéi úmakaan-tantaare ¹³ áséi-kanama toópímbá umándaan-kanawe áséi-kwiyumba ún-kanawe áséi-kwiyumba úm-basawene ándá-aran-done masawéne kanaráán-tóné ampaantaríraan-tone póíma évaka'a purumakané sipisípiyé ósine póímo maimaénamo nááín-kaariyé kwayó-kwáásíyómbá miwítí mayáímá kwémaesa meéyámbá íma kwémayaan-kwaasiye mirám-baaran-tantaa'a Pépíróni-naopaken-kwaasi íma meéyámbaresa pukáantavesa ivi'á kwétesa ¹⁴ sésa tirááímo kwétaintantaa'a ánásaimba miwítí óísane miwítí konaarirí-yántáaré ánásaimba póna íma ó'a paáriniyé sésa ¹⁵ óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi mirán-tántáá'á kwétimesa anón-ontamba kwémayaan-kwaasi Pépíróni-naopa'o sáwí-meyambo máyáamba awánésa tiyántámbá kwétainasa táátavai kwéesa némpa'a mésa toikampóí'a urésa ivi'á tésa ¹⁶ eésé'a ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéiyé. miwí kawer-únánkwátói naaeyayán-únánkwátóiyé sokón-unankwatoiyé urésa miwítí konaarirí-yántáá'á anón-ontamba tuwésa maimái umásokaawe. ¹⁷⁻¹⁸ mimbórá-táwai miwítí anón-oisamba sáwísawaa umásukaiyé sénááowe. nompí-sípíyó tivoísáiyé nompí-sípívímbá mayáímá kwémayaawaiyé nompí-sípívímbá úwoi kwénaaowaiyé nompí-sípívímbá óísamba tíma'maesa kwénaaowaiyé miráumai-kwaasi mindáópa'a iramá kwégain-umumba awánésa némpa'a mésa sésa mindáókoma amápa'-naokomba usáyaaitarain-daokoman-iyé sésa ¹⁹ tirunkó sáwí'a ínasa ovaimá káúmai ti'nómpá'á avésa toikampóí'a urésa ivi'á kwétesa eésé'á ésa sésa anón-daopa'a Pépíróni-naopa'a awánáúndaya siruntá kwéiyé. mindáópaken-kwaasi sáwívar-oisamba makáamba pósa nompí-sípívímbá kwénaaon-kwaasi amáparawai sáwívar-ontamba mairáawe. mimbórá-táwai mindáó'a sáwísawaa umásukaiyé sénááowe.

²⁰ kemá Yóni súnnda keinárawa'a kwíyómpa'a máyáawaiyé Áánútuna kwaásiyé Ísuna aantá-kwaasiyé Áánútun-aaí simátímakaawaiyé tirunkó kawé'á íníyé. Pépíróni-naopaken-kwaasi keinárawa'a sáwí'a umátínkáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba timínana póna tirunkó kawé'á íníyé kemá Yóni súnne.

²¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako asirayáwái anón-ontamba umbaiyé tón-ontamba maimaéna uwí-nómpímbá mámetuwena séna minúmbái-óntámbó máasiramaimo mámetuwáúndamo nompímbó kumeémenamo aúyokwintemba minánón-dáoko Pépíróni-naokomba asiramái sáwísawaa umásuwaanasa íma ó'a

ónááowe. ²² mindáópa'a kwaási íma ó'a uwíremba tuvuwésa kámoyamba tésa nasé'nasepaamba tésa ímá sésa íma mirá síyasa isánááowe. amápa-tantaa'a íma taróriyasa awánanaaowe. toómbá íma agáyemba awánanaaowe. ²³ oómbá íma kúra'maesa nááiyamba awánanaaowe. aaraiyé kwaaiyé íma mésa unáánkwátói-i'o káinda íma awánanaaowe. mindáópaken-kwaasi óísamba tíma'maesa kwénaaon-kwaasi amápa'-marava'o tíma'mae kwénaaon-kwaasi usáyaaitaraawe. pukaa'ó agáyáamba amápa'-maravaken-kwaasi tuwánésa kampa'á sésa kawé'á kwéowe sésa misáwí-ámbá kwakáawe. ²⁴ mindáópaken-kwaasi imáyáa tímúwasa Áánútun-aaí simátímakaawaiye Áánútuna kwaásiye tínkamuwasa pukáamba póna Áánútu anondá sáwí-meyamba tímakaiye siráiyé.

19

kwíyómpa'a imá siráan-kwasai.

¹ simásuwowasa kwíyómpakemba sáwíva-kwaasimo kwésuntemba suwa'á isááwánasa sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. kentáásí Áánútu amápa-tantaa'a usáyaaitarena kwená ááimba ó'oran-aaimba isaná asirayánkwáráwái ména ² mindáyavena misáwí-méyámbó tímakaimba kawé'á umái arupí uráiyé. mindáópaken-kwaasi amápa'-maravaken-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkówasa ó'on-o'on-tantaa'a sáwísawaa uráamba póna sáwí-meyamba tímakaiye. mindáópaken-kwaasi Áánútuna kwayó'nárawa'a tínkamowasa pukáamba póna anondá sáwí-meyamba tímakaiye

simásuwesa ³ ó'a sésa

Áánútu áwíta mósá kwémaraumne. mindáópa'a iramá kwégena úmúmba úmae kwéiyena íma ánásaniye

suwasá ⁴ moórá-kwaai aiyayaan-umai éiyain-anon-kwaasiye éiyaimbo túvamaimo máyówaiye Áánútu kawááin-avara'a máyowai aúranka'a kívairesá kwená imáyáa mósá marésa sésa árair-aimba isatá Áánútu áwíta mósá kwémaraumne siráawe.

⁵ suwaná minkákémbá kawááin-avarakemba aaigówé su'mai séna keinárawa'a anón-kwaasivinkene úwoi-kwaasivinkene Áánútuna kwayó'nárawa'a kwenaísamaivimbo máyáawai amáparawai kwenáwí'a mósá máráaro siráiyé.

Ísu kwená kwaási kwétirain-kwasai.

⁶ simásuwowasa sáwíva-kwaasimo suntembá kwésuwana nosiyarákémbó sintenkáámbá kwésuwana kwíyónaaimo sintenkáámbá kwésuwa'a isááwánasa anónka'a sésa

kentáásí Ísóigo Áánútu amápar-asirayamba tokáiwai kwégawaa-isata póta kwenáwíta mósá kwémaraumne. ⁷ aúwinimbo tuwai'máátópa'o kwígwaésamo tokwaa ontembá kentáásí sáwí-meyambo mairáiwai kuntiránín-kanaa amu'marésa ménaaon-kanaa kwétisana póna sirunkóyá aamoiyá kwéisata kwená ááimba ó'oran-aaimban-iye kwésune. ⁸ Áánútu Ísumo kuntiránín-kwaasi kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umátínkáísasa méraawe siráawe.

minúnánkwátóigona ááimba Áánútuna kwaási arupí-mayaima kwémayaawe.

⁹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako Ísun-aaiyavai áraire kwésewaiyavena imáyáa éna kembá Yónimba simásimena séna maanáimbó simáménda aúváivimba agayaaó. kentí sáwí-meyamba mairáiwaina aaraimó tokwaa on-tánómbá nánáaontavena Áánútu kwétaayain-kwaasi tirunkó amoí kwéiyé simásímatuwena séna Áánútu mináimbá árai'a siyé kwíyómpaken-kwayo'nako simásimuwa'a ¹⁰ kwená imáyáa mósá maránáe kwése'a aísamaivimba kívairaawanana simásimena séna íma

mirán-uwo. emó ená kwaásiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o é'o Ísumo siráimbo taagwiyavúntemba kegwára'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó simásímakaiye. Áánútun-aaí simátíméwaimo sembá Ísuntavesa kwésewe.

Ísuntavena kwántámai-aimba siráin-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kwíyómpa'a ontá tigurówana moórá-poigo áwí'a ósimba ména moóráwaimba ayáá'mare máyowana kwenáwí'a árai'na'a éna arupí umái máyainda'a póna aaivimbó maitínkáimba arupí kwéena áái'o tiyáimba arupí kwéena ¹² aúranko iraráámbá kwégowana a'nómpímbá usáyaaitaraiwaina kánumo'a sáwíva'a kwiréna kwenane'á moórá-awí'a agaimakówana mináwíkóná ááimba ó'owi íma ísówana kwewé su'mai kwéisená ¹³ kwená unáánkwátói naaevímbá tu'mái umásokowasa kwenáwí'a Áánútuna imáyáa agaráátínkáiwai Áánútun-aaigoman-iyé kwésuwasa ¹⁴ kwíyómpakewai áái'o tiyánááowai kwayán-ósín-arósáánumpimba ména kawer-únánkwátói kwayán-únánkwátói umásokesa kwenánaaemba kwárówana ¹⁵ kwenóipinkemba taánasatama áwááigwara'a kwáyowana amápa'-maravaken-kwaasi karánín-tanasatama kwáyowana asirayán-támayo'a tokéna asiramái kawáá íniye. Áánútu amápar-asirayankwarawai kwená namuro-kwáásiyávéna anón-awaa'a tiyínana asirayán-támayo'a tokáiwai sáwí-meyamba timínana ándá-arambo mapámówanamo anombó kúmíntemba mirá-sáwí-méyámbá timíníye. ¹⁶ kwená unáánkwátóirare amúntánkáré áwí'a agaimaréna séna amápar-asirayankwara-kwaasi kwená asirayánkó usáyaaitaraiwai éna amápa-kawaa-kwaasira'a kawáá uráiwaiman-iyé séna agaimakáiyé.

¹⁷ agaimarówa'a awánaawanda moóráwai kwíyómpaken-kwayo'nako aaváúmó kwáyonka'a ména sanaan-úrambo araravámaenamó kwénaain-dumaontavena anónka'a séna Áánútu anón-tomba kwaási timakáán-tómbá timínimba pósa tayorupanááowe. ¹⁸ kawáá-kwáási timaré i-kwáásítí anón-kwaasi timaré asirayán-kwáási timaré ósinton-timare tiyáá'maesamo kwénaaon-kwaasi timaré amápa-kwaasi timaré úwoi kwénaaon-kwaasi timaré ó'owiti mayáímó kwémaesamo meéyámbó ímo kwémayaan-kwaasi timaré anón-kwaasi timaré úwoi-kwaasi timaré miráumai-kwaasiyon-timare tamandaaró siráiyé.

¹⁹ súwa'a awánaawanda anón-avaa-kwankoe amápa'-maravaken-kawaa-kwaasiye miwítí i-kwáásiyé torupésa ósin-arósáánumpimba máyowaiye kwená kwaásiye áái'a tiyáíyanesa toruparówasa ²⁰ ósin-aróráánumpimba máyowai anón-avaa-kwankomba tátoresá kampar-áímbó simátímakowaimba tátokowana kwemá ááéma anón-avaa-kwankoe aúranka'a ó'on-o'om-bayai ímo awánarom-bayai kwémaena anón-avaa-kwankona aúváiimo tine'ó agaimakáan-kwaasi kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáamo mósá makáan-kwaasi sáwí-ampa'a tavisimái métínkarowainte anón-avaa-kwankonte mindárai tátokesa úwoi máyówasa sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a túwówana ²¹ ósin-arósáánumpimba máyowai minkáé'náraití kwaási óipinken-tanasatanei karówasa putásowana numayónkó tima'á ááinaraiye.

20

ayáátáaka'a 1,000 íma kwémaen-kwasai.

¹ ááinasuwowa'a awánaawanda kwíyómpakemba moórá-kwayo'nako kuména avéúniyaaim-baipinken-kima tokéna asirayán-ándá umbái tón-andama tokéna ² arááínkómbá kuntátokena naaóvá'á marapá'á iraan kavayaambá aúkéna marapá-kwáási kampar-áímbá simátíma'maena iráiwai áwí'a Sáátáánigomba kuntátó'mai 1,000

ima úwoi ménintavena asááúmarena ³ avéúnyaaím-baipimba awéntayuwena óika'a awááumai sanómbá támakaimba 1,000 ima mimpímbá ména amápa'-maravaken-kwaasi kampar-áimbá simátimínasa árai'a siyé seváímpóna mimpímbá ména 1,000 ima ánásainana ayúrankainana sáwiyanka'a naaíniye.

⁴ minkákémbá awánaawanda kawááuwaiti avamá kwáyowasa minkávámbá kwaási máyówana Áánútu imáyáa timúwasa kwaásiti ááimba tísaa umai isánááomba awánaawanda kwaási timambá kwáyowai Áánútun-aaí Ísumo siráimba simátímúwasa tinumarambá arátúwówasa pukáawai miwímá anón-avaa-kwankona imáyáawe kwenáúwawakaani'o úmárówaina imáyáawe ímo mósá makówai anón-avaa-kwankona aúvái túwayaankaare tiyáánkare ímo agaimakówai miwímá pukáampinkemba usásinesa Ísu Káráísitiye kawáá ésa 1,000 ima ménaaowe. ⁵ minkánáá kwaási pukémpinkemba usásinanaon-kanaa aiva-kánáá ínasa 1,000 ima maisuwésa ó'on-kwaasi pukémpinkemba usásinanaaowe. ⁶ pukémpinkembo aiva'ó usásinanaaowai tirunkó kawé'á ínasa aamoí ésa sáwí-marupa'o iramó kwégaim-barupatavesa íma táátavai ésa Áánútuna mayái Ísu Káráísitina mayái kwémaesa Káráísitiye kawáá-máyái kwémaesa 1,000 ivimba mirá ónááowe.

Sáátáánigomba usáyaaitain-kwasai.

⁷ 1,000 ima maisuwéna Sáátáánigomba ayúrankainana ⁸ amápa'-marava'a kwénaaena amápa-kwaasi kampar-áimbá simátíma'maena kwénaaena Kóko-kwaasiye Mékoko-kwaasiye áái'o tiyáíndayavena tí'maena sáwíva-kwaasi íma kanaán-umai táámpawanda-kwaasi mésa ⁹ amápar-ayampa'a kwaási-marimba kwimakésa tésa Áánútuna kwaási máyópa'a Áánútu mindáópa'a imáyáa kwéin-daopa'a taúkúmaresa máyówana kwíyómpakemba iramá kuména minkwáásí kunkavútuwowana ¹⁰ Áánútuma kampar-áimbó simátímakowaimba Sáátáánigomba táto'mai sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéum-barupa'a améntayuwena anón-avaa-kwante kampar-áimbó simátímakowainte timéntayukaim-baipimba améntayuwowana tí'a úmae kwéiyena íma ánásaniye.

pukáan-kwaasiti ááintavai tísaa ínín-kwasai.

¹¹ minkákémbá awánaawanda kawááin-avama anómba kwayá-ávámá kwáyowana moóráwai minká'á máyowana kwenópakemba maramá kwíyóm-baru'a taaínkaar-uréna aúyokuwa'a ¹² awánaawanda pukáan-kwaasi anón-kwaasiye úwoi-kwaasiye kawááin-avaona aúrampa'a máyówana Áánútu aúvái-kwandaaiyomba awaséna moórá-kwandaavimba kwaási aúnaí'o umáímo maí'mai'a ónááowai túwí'a kwáyowana évaka-kwandaavimba kwaási marapá'ó uráan-aimba kwáyowana Áánútu mináúvái awánéna miwítí ááimba tísaa umai kwéisenaaivimbá maitínkaraiye. ¹³ uwí-nómpímbó pukáan-kwaasi usásinowasa mara-úrampa'o pukáan-kwaasi usásinowasa pukáan-kwaasi timambá kwáyowai usásinowana Áánútu moórá-mora-kwaasi miwítí ááimba tuwánéna aaivimbá maitínkéna ¹⁴⁻¹⁵ kwaási aúnaí'a umáí maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakón-kwandaavimba ímo túwí'o agaimakówai Áánútu sáwí-marupa'a iramá káma-kama kwéum-barupa'a timéntayuwowasa kwaántái maru'á ánásowasa kwaási íma ókwara'a púwúwa'a awánaraumne.

21

aúná-mara aúna-kwiyom-barukona kwaasái.

¹ minkákémbá awánaawanda marawé kwíyóm-barure ánásaguwana aúna-marawe aúna-kwiyom-barure kwáyowana marará'á uwí-nómbá íma kwáyowa'a ² awánaawanda aúna-nao'a kawé-naór-úrampa kwíyómpa'a paárurena Áánútunopakemba kuména

Yérúsaremu-naopakaan-dao'a úmbanivo aúná-nao'a úwana aúwininko aúná-unankwatoí konaarirí úmarenamo awaikónópa'o kwintembá mindáo'a konaarirí úmakowana ³ kawááin-avarakemba moóráwai anónka'a séna ívé'a Áánútumo ménimba kwaásivimba ména miwisé máyainasa miwí kwená kwaási-i'a íyana miwisé ména íma tiyuwéna ⁴ miwí ti'numá uwátiyuwainana ááéraan-tantaa'a amápa'a ánásasuwainasa pósa íma puwésa íma toikampói'a ésa íma ivi'á tésa íma tí'a éna mirá íniye siráiyé.

⁵ súwana kawááin-avara'a máyowai séna amápa-tantaa'a aúnama kwéune simásuwena séna maanáimbó simámunda aúváivimba agayaaó. mináimbá árairaimba póna paáriniye simásimena ⁶ séna amápa'-mayai ánásagwiye. aivaré naaéne miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwara'a mé'a maí'mai'a ónaumne. amápa-tantaakona ááimba kemá úne. nontávái táái tinkáindawai nombá tíménasa íma meéyáambaraiyamba úwoi tíménasa aúnaí'a umái maí'mai'a ónááowe. ⁷ sáwí-yantaakomba kwéusayaaítawai kesópakemba kawe-tántáá'á amápa'a tíménda miwítí Ísóigo onasá kesí iyámpói'a ónááowe. ⁸ ánivo ímo asiramái kesé máyáawaiye ímo kesé aráápamai máyáawaiye sáwí'o umái máyáawaiye kwaási tinkamowasa púwóni'a owáiyé aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á on-kwáásiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máráawaiye kamparáimbó kwésewaiye mirámó on-kwáási sáwí-marupa'a iramá kama-kama kwéena sáwí-kwiyumba kwéim-barupa'a Áánútuna némpa'a mésa maí'mai'a ónááowe siráiyé.

⁹ súwana kwíyómpakemba avakaeté-kwayo'narawa'a avakaeté-taave'a tokésa avakaeté-sawi-meyamba tímakowaivinkemba moóráwai simásimena séna tiréna'a Ísun-aaiyavesa áraire kwésewai kentí sáwí-meyambo mairáiwaina aúná-ininkaani'o on-kwáási agarááránkáano súwana ¹⁰ Áánútun-amanko kempímbá anómba umásinkowana sí'maena anón-omapa'a ayáátáár-omapimba móisinkena awánaao súwa'a awánaawanda kawe'-náór-úrumba Yérúsaremu-naopakaamba kwíyómpakemba Áánútunopakemba kumúwana ¹¹ Áánútuna ságayamba mindáo'pa'a kwáyontavena mindáo'a sán-kówasa anón-ontambo kwétuwesamo mairáan-ontambo taayáná-kwisiyan-ontambo makáawanamo sámó kaintembá mindáo'a mirá éna sán-kwégowasa ¹² íí'á óntandei sanaan-úrumba úmakowana minípímbá ontamá sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontama kwáyowasa minóntará'á kwíyómpaken-kwayo'narawa'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáinarau kárákwiresa máyówana Ísareri áánimbaa túwí'a sísamaivakemba kae'á kumbaimáiwai túwí'a minóntará'á agaimakówana ¹³ aaváúmó usón-ayampa'a kaumbo-óntámá kwáúwana aaváúmó kumperón-ayampa'a kaumbo-óntámá káúwana évarevar-akwampa'a kaumbo kaumbó kwáyowasa ¹⁴ óntamba sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontamba marésa minóntánká'á íí'á úmakowasa minóntánká'á kentáási sáwí-meyambo mairáiwaina aantá-kwaasi túwí'a agaimakówa'a awánaraumne.

¹⁵ awánaawanda kwíyómpaken-kwayo'nakomo simásímakaiwai ayáámpimba moórá-tamayo'a kóri-ontandei úmakon-tamayo'a tokéna mindáo're minóntáwé miniré agambaráinda-tamayo'a tokéna ¹⁶ mindáo'pa'a kwená támayo'nei évarevar-akwampa'a agambaréna toráúva'a agambarówana amápar-awampa'a mimbórái'a éna ayáátáá'a 12,000 úwana ¹⁷ iíkóná a'nónká'ó agambarómba ¹⁴⁴ úwana kwaásimo táámpomba mirá úwana ¹⁸ miní'á taayáná-kwisiyan-ontandei úmakesa mindáo'a kóri-ontandei úmakowana ságayani'a kwéuwasa ¹⁹ íí'á úmakon-ontanka'a konaarirí úmakesa kawer-óntándéi konaarirí úmakesa aiva'á taayáná-kwisiyan-ontamba makésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a kwayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa ²⁰ miwá avóvomayaa'a avután-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba

marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba asirayán-óntámbá marésa miwá avóvomayaa'a terávu-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a taayáná-kwisiyan-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a sokón-ontamba marésa miwá avóvomayaa'a naaeyayán-óntámbá marésa miráumai-ontamba konaarirí úmaresa ²¹ moórá-ontara'a suwáásuwaakinei úmakesa sísamaivakemba kae'á kumbaimái-ontara'a sísamaivakemba kae'á kumbaimái-suwaasuwaakinei minóntárávámbá úmakesa aambá kóri-ontandei kwi'makówana ságayani'a uráiyé.

²² ságayani'a úwana Ísóigo Áánútu amápar-asirayankwarawaiye kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaiye máyóyana póna mono'-námbá íma kwáyowa'a awánaawanana ²³ mindáópa'a Áánútuna ságayanko sama kwégamatinkowana kentáásí sáwí-meyamba mairáiwai mirá kwéuwana póna aaváúmá kwíyómba mindáópa'a íma kwáyowa'a awánaawanana ²⁴ mindáópa'o sámó kwégamatinkawai amápa'-maravaken-kwaasi sama kamátinkainasa amápa'-maravaken-kawaa-kwaasi túwí'o kwéiywai mindáópa'a komáyaiyana ²⁵ mindáópa'a no'wááni'a íma ínasa pósa íír-óntámá íma úmaresa úwoi tisuwéwana kwáyainasa ²⁶ amápa'-maravaken-kwaasi túwí'o kwéiywai miwítí kawe-tántáá'á maimaésa mindáópa'a komáyaiyana ²⁷ mindáópa'a sáwí-yantaa'a íma kwáyainasa sáwí'a kwéiyawaiye kampar-áímbá kwéiyawaiye íma komaiyasa kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúvái-kwandaavimba aúnái'a umái maí'mai'a ónááowai túwí'a agaimakáinda-kwaasiye su'mai mindáópa'a koménaaowe.

22

¹ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako moórá-nomba agaráásinkowana mindómbá ságayan-domba úwasa kwaási nésa maí'mai'a ónááon-domba Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avarákémbá kwégumumba ² mindáókona aampimbá kwégumuwana évarevar-awampa'a taaimá kwéna arambá irówana kwaási nésa maí'mai'a ónááon-taeramba moórá-kwiyontavai moórá-kwiyontavai arambá imaé kwéiyena úwana mintáyánama amápa-kwaasi kwénewana íma tí'a éna ánásainana ³ Áánútumo sáwí'a kwéovo túwáaro sínda-yantaa'a íma kwáyainana Áánútuwe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaintei avamá kwáyainasa kwená kwayó-kwáásí kwená imáyáa mósá marésa ⁴ kwenó'i'a awánésa kwenáwí'a túwayaanka'a agaimaráiyana ⁵ no'wáámba íma ínana aa'á íma káinana Ísóigo Áánútu sama kwégamatinkainasa pósa oómbá íma kúra'mare maésa kawáá-máyái maimaésa kwéiyesa ménaaowe.

⁶ minkákémbá kwíyómpaken-kwayo'nako simásimena séna mináímbá árair-aimba póna paáriníye. Ísóigo Áánútu kwenáái simátíméwai kwenamankómbá tímiwai kwená kwayó'nákómbá kwíyómpakemba ai'maréna séna sáwíyanka'o paárinin-tantaa'a kesí mayái-kwáásí agaráátinkao siráiyé súwana ⁷ Ísu séna isaaó. sáwíyanka'a kumónaumne. mináúvái'vimbó kwáyáin-aimbo sáwíyanka'o paárinin-aimbo isésamo taagwiyavónááowai tirunkó aamoí íníye Ísu siráiyé.

⁸ súwa'a kemá Yóni mináímbá isé'a awáné'a kwíyómpakewai agaráásínkaraiwai aísamaivimba kivaire'a kwená imáyáa mósá maránáe sé'a ówánana ⁹ simásimena séna íma mirán-uwo. emó ená kwaásimo Áánútun-aaimo simátímakaandawaiyemo maanáúvái'vínkén-áímbó taagwiyávón-kwaasiyemo Áánútuna kwayó'nárawa'o on-tembá kegwárá'á Áánútuna kwayó'ná'á úmpo kesí imáyáa íma mósá maré Áánútuna imáyáawe su'mai mósá maraaó siráiyé.

¹⁰ simásímatuwena séna maanáúvái'vínkén-áímbá paárinin-tantaa'a sáwíyanka'a paárinivo íma aúpá'á maré avora'á maraaó. ¹¹ minkánáámó tínimba sáwí'o kwéiyawai sáwí'a íyasa sáwí'o umái máyaiyawai sáwí'a umái maíyasa kawe'ó kwéiyawai kawe'á íyasa kawe'á umái máyaiyawai kawe'á umái ménaaowe siráiyé.

¹² súwana Ísu séna ísáaro. sáwíyanka'a kumónaumne. kemó kwémayaam-bayaigona meéyámbá maimaé'a kumónaumne. ¹³ aivaré naaéna miwáná ááimba kemá úne. aiva'á mé'a ívékwará'a mé'a maí'mai'a ónaumne Ísu siráiyé.

¹⁴ súwasa mindáókona ontará'á iyésa taaéramba nésa maí'mai'a ónááontavesa unáánkwátóimo sese owanamó kawé'ó kwéintemba miwímá kawé'á umái máyáawana tirunkó aamoí kwéiyé. ¹⁵ sáwí'o umáimo máyáawaiye pukaa'ó agáyáawaiye uwaa'á kwéowaiye aarai-úmóyáné kwaai-úmóyáné kwéowaiye kwaási tínkamowasa púwóni'a owáiyé kampar-ísóigóné kwaántá-kwaasiyeti imáyáa mósá máraawaiye kampar-áintávésa aamoí owáiyé mirámó úmae kwénaaowai mindáópa'a íma iyónááowe.

¹⁶ Ísu séna kemá Ísu kwíyómpakemba kesí kwayó'nákómbá ai'maráúnana kentópa'a kuména mináímbá Ísóigona kwaási isáígwáe séna kusimátímakaiye. kemá Tévítí aísaavutantamba uráundawai é'a aaváúmó usaráisanamo kwáyáin-o'a kemá úne Ísu siráiyé.

¹⁷ súwasa Áánútun-amankoe kentáásí sáwí-meyamba mairáiwaina aúna-ininkaani'o on-kwáásíyé sésa Áánútunopa'a teró kwésiyasa mináímbá kwéisaawai Áánútunopa'a teró sénááowe. nontávái táái kwétinkaindawai Áánútunopa'a teró. Áánútunopa'a kónáe síyawai tíyana Áánútu maí'mai'a ónááon-domba úwoi timínasa nésa maí'mai'a ónááowe.

¹⁸ kemá Yóni paárinin-tantaa'a maanáúváímbá agaimaré'a maanáúváíwínkén-áímbá isánááon-kwaasiyave'a asiramái sé'a maanáímpímbó évakarawaimo kentí imáyáavinken-ainkwará'o síyanamo éna Áánútu sáwí-meyamba timínimba agaimaré'o simátimunda-sawi-meyamba timíniye. ¹⁹ évakarawaimo maanáíntómpínkémbó paárinin-tantaa'o tínaaembo umámiyanamo éna Áánútu minkwáásíyávéna séna minkáwé'-náópar-uramba íma iyé'a maí'mai'a ónááon-taeramba íma nánááowe. maanáúváíwínkén-áímbó simátimunda-aintavena síníye kemá Yóni kwésune.

²⁰ mináímbá árarair-aimban-iyé kwésiwai sáwíyanka'a kumónaumne sisa'á árarair-aimban-ivo Ísóigo Ísu árai'a úwoi kumuwo kwésune.

²¹ Ísóigo Ísu Áánútuna kwaási úwoi kwétuwa'naa-ina'a máéro. mináímbá árarair-aimban-iyé.

mináímbá ánásaiye.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátíyu 1:1-2:12
2	Mátíyu 2:13-3:6
3	Mátíyu 3:7-4:11
4	Mátíyu 4:12-25
5	Mátíyu 5:1-26
6	Mátíyu 5:27-48
7	Mátíyu 6:1-24
8	Mátíyu 6:25-7:14
9	Mátíyu 7:15-29
10	Mátíyu 8:1-17
11	Mátíyu 8:18-34
12	Mátíyu 9:1-17
13	Mátíyu 9:18-38
14	Mátíyu 10:1-23
15	Mátíyu 10:24-11:6
16	Mátíyu 11:7-30
17	Mátíyu 12:1-21
18	Mátíyu 12:22-45
19	Mátíyu 12:46-13:23
20	Mátíyu 13:24-46
21	Mátíyu 13:47-14:12
22	Mátíyu 14:13-36
23	Mátíyu 15:1-28
24	Mátíyu 15:29-16:12
25	Mátíyu 16:13-17:9
26	Mátíyu 17:10-27
27	Mátíyu 18:1-22
28	Mátíyu 18:23-19:12
29	Mátíyu 19:13-30
30	Mátíyu 20:1-28
31	Mátíyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mátíyu 21:23-46
2	Mátíyu 22:1-33
3	Mátíyu 22:34-23:12
4	Mátíyu 23:13-39
5	Mátíyu 24:1-28
6	Mátíyu 24:29-51
7	Mátíyu 25:1-30
8	Mátíyu 25:31-26:13
9	Mátíyu 26:14-46
10	Mátíyu 26:47-68
11	Mátíyu 26:69-27:14
12	Mátíyu 27:15-31
13	Mátíyu 27:32-66
14	Mátíyu 28:1-20
15	Mááka 1:1-28
16	Mááka 1:29-2:12
17	Mááka 2:13-3:6
18	Mááka 3:7-30
19	Mááka 3:31-4:25
20	Mááka 4:26-5:20
21	Mááka 5:21-43
22	Mááka 6:1-29
23	Mááka 6:30-56
24	Mááka 7:1-23
25	Mááka 7:24-8:10
26	Mááka 8:11-9:1
27	Mááka 9:2-29
28	Mááka 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mááka 10:13-31
2	Mááka 10:32-52
3	Mááka 11:1-26
4	Mááka 11:27-12:17
5	Mááka 12:18-37
6	Mááka 12:38-13:13
7	Mááka 13:14-37
8	Mááka 14:1-21
9	Mááka 14:22-52
10	Mááka 14:53-72
11	Mááka 15:1-47
12	Mááka 16:1-20
13	Árúku 1:1-25
14	Árúku 1:26-56
15	Árúku 1:57-80
16	Árúku 2:1-35
17	Árúku 2:36-52
18	Árúku 3:1-22
19	Árúku 3:23-38
20	Árúku 4:1-30
21	Árúku 4:31-5:11
22	Árúku 5:12-28
23	Árúku 5:29-6:11
24	Árúku 6:12-38
25	Árúku 6:39-7:10
26	Árúku 7:11-35
27	Árúku 7:36-8:3
28	Árúku 8:4-21
29	Árúku 8:22-39
30	Árúku 8:40-9:6
31	Árúku 9:7-27

date	Scripture
1	Árúku 9:28-50
2	Árúku 9:51-10:12
3	Árúku 10:13-37
4	Árúku 10:38-11:13
5	Árúku 11:14-36
6	Árúku 11:37-12:7
7	Árúku 12:8-34
8	Árúku 12:35-59
9	Árúku 13:1-21
10	Árúku 13:22-14:6
11	Árúku 14:7-35
12	Árúku 15:1-32
13	Árúku 16:1-18
14	Árúku 16:19-17:10
15	Árúku 17:11-37
16	Árúku 18:1-17
17	Árúku 18:18-43
18	Árúku 19:1-27
19	Árúku 19:28-48
20	Árúku 20:1-26
21	Árúku 20:27-47
22	Árúku 21:1-28
23	Árúku 21:29-22:13
24	Árúku 22:14-34
25	Árúku 22:35-53
26	Árúku 22:54-23:12
27	Árúku 23:13-43
28	Árúku 23:44-24:12
29	Árúku 24:13-53
30	Yóni 1:1-28

date	Scripture
1	Yóni 1:29-51
2	Yóni 2:1-25
3	Yóni 3:1-21
4	Yóni 3:22-4:3
5	Yóni 4:4-42
6	Yóni 4:43-54
7	Yóni 5:1-23
8	Yóni 5:24-47
9	Yóni 6:1-21
10	Yóni 6:22-40
11	Yóni 6:41-71
12	Yóni 7:1-29
13	Yóni 7:30-52
14	Yóni 7:53-8:20
15	Yóni 8:21-30
16	Yóni 8:31-59
17	Yóni 9:1-41
18	Yóni 10:1-21
19	Yóni 10:22-42
20	Yóni 11:1-53
21	Yóni 11:54-12:19
22	Yóni 12:20-50
23	Yóni 13:1-30
24	Yóni 13:31-14:14
25	Yóni 14:15-31
26	Yóni 15:1-27
27	Yóni 16:1-33
28	Yóni 17:1-26
29	Yóni 18:1-24
30	Yóni 18:25-19:22
31	Yóni 19:23-42

date	Scripture
1	Yóni 20:1-31
2	Yóni 21:1-25
3	aantá-kwaasi 1:1-26
4	aantá-kwaasi 2:1-47
5	aantá-kwaasi 3:1-26
6	aantá-kwaasi 4:1-37
7	aantá-kwaasi 5:1-42
8	aantá-kwaasi 6:1-15
9	aantá-kwaasi 7:1-29
10	aantá-kwaasi 7:30-50
11	aantá-kwaasi 7:51-8:13
12	aantá-kwaasi 8:14-40
13	aantá-kwaasi 9:1-25
14	aantá-kwaasi 9:26-43
15	aantá-kwaasi 10:1-33
16	aantá-kwaasi 10:34-48
17	aantá-kwaasi 11:1-30
18	aantá-kwaasi 12:1-23
19	aantá-kwaasi 12:24-13:12
20	aantá-kwaasi 13:13-41
21	aantá-kwaasi 13:42-14:7
22	aantá-kwaasi 14:8-28
23	aantá-kwaasi 15:1-35
24	aantá-kwaasi 15:36-16:15
25	aantá-kwaasi 16:16-40
26	aantá-kwaasi 17:1-34
27	aantá-kwaasi 18:1-21
28	aantá-kwaasi 18:22-19:12
29	aantá-kwaasi 19:13-41
30	aantá-kwaasi 20:1-38

date	Scripture
1	aantá-kwaasi 21:1-16
2	aantá-kwaasi 21:17-36
3	aantá-kwaasi 21:37-22:16
4	aantá-kwaasi 22:17-23:10
5	aantá-kwaasi 23:11-35
6	aantá-kwaasi 24:1-27
7	aantá-kwaasi 25:1-27
8	aantá-kwaasi 26:1-32
9	aantá-kwaasi 27:1-20
10	aantá-kwaasi 27:21-44
11	aantá-kwaasi 28:1-31
12	Árómaa 1:1-17
13	Árómaa 1:18-32
14	Árómaa 2:1-24
15	Árómaa 2:25-3:8
16	Árómaa 3:9-31
17	Árómaa 4:1-12
18	Árómaa 4:13-5:5
19	Árómaa 5:6-21
20	Árómaa 6:1-23
21	Árómaa 7:1-14
22	Árómaa 7:15-8:6
23	Árómaa 8:7-21
24	Árómaa 8:22-39
25	Árómaa 9:1-21
26	Árómaa 9:22-10:13
27	Árómaa 10:14-11:12
28	Árómaa 11:13-36
29	Árómaa 12:1-21
30	Árómaa 13:1-14
31	Árómaa 14:1-23

date	Scripture
1	Árómaa 15:1-21
2	Árómaa 15:22-16:7
3	Árómaa 16:8-27
4	1 Kórinti 1:1-17
5	1 Kórinti 1:18-2:5
6	1 Kórinti 2:6-3:4
7	1 Kórinti 3:5-23
8	1 Kórinti 4:1-21
9	1 Kórinti 5:1-13
10	1 Kórinti 6:1-20
11	1 Kórinti 7:1-24
12	1 Kórinti 7:25-40
13	1 Kórinti 8:1-13
14	1 Kórinti 9:1-18
15	1 Kórinti 9:19-10:13
16	1 Kórinti 10:14-11:1
17	1 Kórinti 11:2-16
18	1 Kórinti 11:17-34
19	1 Kórinti 12:1-26
20	1 Kórinti 12:27-13:13
21	1 Kórinti 14:1-17
22	1 Kórinti 14:18-40
23	1 Kórinti 15:1-28
24	1 Kórinti 15:29-58
25	1 Kórinti 16:1-24
26	2 Kórinti 1:1-11
27	2 Kórinti 1:12-2:11
28	2 Kórinti 2:12-17
29	2 Kórinti 3:1-18
30	2 Kórinti 4:1-12
31	2 Kórinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kórinti 5:11-21
2	2 Kórinti 6:1-13
3	2 Kórinti 6:14-7:7
4	2 Kórinti 7:8-16
5	2 Kórinti 8:1-15
6	2 Kórinti 8:16-24
7	2 Kórinti 9:1-15
8	2 Kórinti 10:1-18
9	2 Kórinti 11:1-15
10	2 Kórinti 11:16-33
11	2 Kórinti 12:1-10
12	2 Kórinti 12:11-21
13	2 Kórinti 13:1-14
14	Káresiya 1:1-24
15	Káresiya 2:1-16
16	Káresiya 2:17-3:9
17	Káresiya 3:10-22
18	Káresiya 3:23-4:20
19	Káresiya 4:21-5:12
20	Káresiya 5:13-26
21	Káresiya 6:1-18
22	Évésasi 1:1-23
23	Évésasi 2:1-22
24	Évésasi 3:1-21
25	Évésasi 4:1-16
26	Évésasi 4:17-5:2
27	Évésasi 5:3-33
28	Évésasi 6:1-24
29	Vírípai 1:1-26
30	Vírípai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Vírípai 2:19-3:6
2	Vírípai 3:7-4:1
3	Vírípai 4:2-23
4	Kórósi 1:1-20
5	Kórósi 1:21-2:7
6	Kórósi 2:8-23
7	Kórósi 3:1-17
8	Kórósi 3:18-4:18
9	1 Tésárónaika 1:1-2:9
10	1 Tésárónaika 2:10-3:13
11	1 Tésárónaika 4:1-5:3
12	1 Tésárónaika 5:4-28
13	2 Tésárónaika 1:1-12
14	2 Tésárónaika 2:1-17
15	2 Tésárónaika 3:1-18
16	1 Tímóti 1:1-20
17	1 Tímóti 2:1-15
18	1 Tímóti 3:1-16
19	1 Tímóti 4:1-16
20	1 Tímóti 5:1-25
21	1 Tímóti 6:1-21
22	2 Tímóti 1:1-18
23	2 Tímóti 2:1-21
24	2 Tímóti 2:22-3:17
25	2 Tímóti 4:1-22
26	Táitási 1:1-16
27	Táitási 2:1-14
28	Táitási 2:15-3:15
29	Vírímóni 1:1-25
30	Ípíru 1:1-14
31	Ípíru 2:1-18

date	Scripture
1	Ípíru 3:1-19
2	Ípíru 4:1-13
3	Ípíru 4:14-5:14
4	Ípíru 6:1-20
5	Ípíru 7:1-19
6	Ípíru 7:20-28
7	Ípíru 8:1-13
8	Ípíru 9:1-10
9	Ípíru 9:11-28
10	Ípíru 10:1-18
11	Ípíru 10:19-39
12	Ípíru 11:1-16
13	Ípíru 11:17-31
14	Ípíru 11:32-12:13
15	Ípíru 12:14-29
16	Ípíru 13:1-25
17	Yémési 1:1-18
18	Yémési 1:19-2:17
19	Yémési 2:18-3:18
20	Yémési 4:1-17
21	Yémési 5:1-20
22	1 Pítaa 1:1-12
23	1 Pítaa 1:13-2:10
24	1 Pítaa 2:11-3:7
25	1 Pítaa 3:8-4:6
26	1 Pítaa 4:7-5:14
27	2 Pítaa 1:1-21
28	2 Pítaa 2:1-22
29	2 Pítaa 3:1-18
30	1 Yóni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yóni 2:1-17
2	1 Yóni 2:18-3:2
3	1 Yóni 3:3-24
4	1 Yóni 4:1-21
5	1 Yóni 5:1-21
6	2 Yóni 1:1-13
7	3 Yóni 1:1-14
8	Yúte 1:1-25
9	paárurain-kwasai 1:1-20
10	paárurain-kwasai 2:1-17
11	paárurain-kwasai 2:18-3:6
12	paárurain-kwasai 3:7-22
13	paárurain-kwasai 4:1-11
14	paárurain-kwasai 5:1-14
15	paárurain-kwasai 6:1-17
16	paárurain-kwasai 7:1-17
17	paárurain-kwasai 8:1-13
18	paárurain-kwasai 9:1-21
19	paárurain-kwasai 10:1-11
20	paárurain-kwasai 11:1-19
21	paárurain-kwasai 12:1-18
22	paárurain-kwasai 13:1-18
23	paárurain-kwasai 14:1-20
24	paárurain-kwasai 15:1-8
25	paárurain-kwasai 16:1-21
26	paárurain-kwasai 17:1-18
27	paárurain-kwasai 18:1-24
28	paárurain-kwasai 19:1-21
29	paárurain-kwasai 20:1-15
30	paárurain-kwasai 21:1-27
31	paárurain-kwasai 22:1-21